

CATALOGUE
OF THE
SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE
LIBRARY OF THE INDIA OFFICE.

PART IV.
Sanskrit Literature :
A SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE.
VII PHILOSOPHY AND VIII TANTRA

BY
ERNST WINDISCH, PH.D.
PROFESSOR OF SANSKRIT IN THE UNIVERSITY OF LEIPZIG
AND
JULIUS EGGELING, PH.D.
PROFESSOR OF SANSKRIT AND COMPARATIVE PHILOLOGY IN THE UNIVERSITY OF EDINBURGH

London :
PRINTED BY ORDER OF THE SECRETARY OF STATE FOR INDIA IN COUNCIL.

LONDON:
PRINTED BY GIBBERI AND RIVINGTON, LIMITED,
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD.

PREFATORY NOTE BY THE EDITOR.

THE present part of the Catalogue appearing with two names on the title-page, it may seem desirable that I should briefly state in what way the work has been divided between my collaborateur and myself.

The bulk of the Philosophical MSS., as was already mentioned in the preface to Part I., have been described by Professor Windisch; my own share in this department being the works on *Bhakti* (from no. 2488 onwards, except nos. 2493 and 2499), and on *Kashmir Śaivism*; and some ninety MSS.* scattered over the earlier subdivisions of Philosophy.

As regards the *Tantric* literature, some of the works of this class had been catalogued by the late Dr. Haas; but, for the reasons stated in the preface referred to, I have felt it necessary thoroughly to revise his part of the work and to add such extracts, and indications regarding the contents of the MSS., as I thought might prove helpful to scholars in identifying the works in question when comparing them with other MSS. within their reach.

In carrying this part through the press, we have received much valuable assistance from kind friends. Professor Windisch desires to express his warmest thanks to Professor Aufrecht for having read the proofs of the first ten sheets and suggested numerous improvements; as also to Dr. R. Rost and Dr. von Bohtlingk for occasional suggestions. For my own part, I am under special obligations to Mr. Ch. H. Tawney for the kind and generous help readily afforded me whenever I had occasion to consult him in connection with the MSS. now under his charge; and I fear I have only too often availed myself of his kind offer of assistance in this respect. I have also to offer my cordial thanks to Professors Aufrecht, Bendall, Bhandarkar, Cowell, and von Roth, for some collations of MSS. or editions within their reach.

J. EGGEING.

Edinburgh, November 1894.

* I subjoin a list of these kindly sent me by Prof. Windisch:—1880, 1880, 1881, 1888, 2014, 2015, 2080, 2083, 2084, 2089-42, 2052-55, 2069, 2076, 2139, 2140, 2166, 2206, 2231, 2258-61, 2268, 2281, 2296, 2300, 2302, 2308, 2305, 2310-16, 2337, 2359-62, 2372, 2375, 2376, 2378, 2383-87, 2400, 2402, 2406, 2415, 2438-37, 2441, 2442, 2446-52, 2455, 2456, 2458, 2459, 2461, 2462, 2467, 2468, 2478-76, 2478, 2482, 2484, 2486, 2487.

CONTENTS OF PART IV.

SANSKRIT LITERATURE:—

A. *Scientific and Technical Literature (continued):—*

VII. Philosophy :	PAGE
A. Sāṃkhya	595
B. Yoga	598
C. Nyāya	603
D. Vaiśeṣika	661
E. Karmamīmāṃsā	680
F. Vedānta :	
1.-3. Sūtra and commentaries	718
4. Śaṅkarācārya	731
5. Advaita and general Vedānta	741
6. Rāmānuja's Viśiṣṭādvaita	794
7. Madhvācārya's Dvaitavidyā	797
8. Nimbāditya	802
9. Doctrine of Faith (Bhakti)	807
G. Kāśmīr Śaivism (Spanda and Pratyabhijñā)	832
VIII. Mysticism (Tantra)	844

ADDITIONS AND CORRECTIONS.

Page 603a, l. 17, for *a.* read 1.

„ 604a, l. 16, read जायमाना; l. 18, read संकारिचेन्नदत्तो (९)विषयिणः (Comm. संकारिषु ये चेन्नः प्रेषावन्तो न तु कीडादयस्तेषां वर्गो (९)विषयिणः संकारि-चेन्नदत्तोऽपि विषयिण इत्यकारप्रत्ययः ।) The verses at bottom of p. 604a : l. 34, read °कलिका यत्ने; l. 35, read आलायकविनः शिखी दृक्षिहिरोत्प्ले प्रविभुजति; l. 36, read निरनरायननः; l. 38 read नीलाकाषादुत्पले ।

„ 604b, l. 1, read विषयदशीनोद्गामपुलकैर्निगिरावृताः; l. 3, read चागचैवति °

„ 605b, l. 30, for *b.* read 2.

„ 607a, l. 12, add : Bhandarkar, Rep. 1882-83, p. 26 and p. 213.

„ 607b, l. 38, read नावहेया.

„ 609a, l. 12, for *c.* read 3.

„ 610b, l. 20, read करकु°.

„ 614b, l. 21, for 2B, read 3269.

„ 617a, l. 33, for 4B, read 3271.

„ 622a, at bottom, add : Bhandarkar, Rep. 1883-84, p. 82, calls the author “*Mahādeva Puṇtāmkaṛa*, i.e. *Mahādeva*, native of Puṇtāmberp in the Ahmadnagar district.”

„ 624b, l. 27, read लोका°; l. 34, read °कर°.

„ 625b, l. 34, read °चेत्वेजा°.

„ 630a, l. 2, read °तायास्तदुभ°.

„ 631b, l. 23, read °राज[व].

„ 632a, l. 4 : perhaps लक्ष्मणा जयन्तु रतिर्बलनिमज्जरायां (Prof. Aufrecht).

„ 634a, l. 12, add : The ed. of the *Tattvavaiśiṣṭya* in the Bibl. Ind. contains extracts from the *Mādhuri* in vol. i. (the last piece is the *Sannikarshavāda*, ends p. 639).

„ 637a, l. 26, read °जायन्तीभूत°.

„ 641b, l. 17, read कर्तुमानोदयतो.

„ 654b, l. 16, read सङ्गुप्तो.

„ 662b, l. 2, read °होष(१) : »

„ 669a. The *Saptapadārthi* was published, with a Latin translation, by Augustus Winter, Lipsiae 1893, and, with *Mādhava Sarasvatī's* *Kitābhāṣiṇī* (see no. 2088), by *Rāmāśāstrī Tailaṅga*, Benares

1893, in the Vizianagram Sanskrit Series. The printed text of the *Mūlabhāṣiṇī* gives Saurāṣṭradēśa as the name of the country, but in an additional third *śloka* the author is spoken of as कुम्भार-

Page 676b, l. 10, read चिदमर्षदोहाः.

- „ 677a, l. 10, read न ग्रहायणीतनयः(?) ; l. 18, read नूनं नवा न कछिहं(?) ; l. 19, read नयनखकीय°.
- „ 678a, l. 23, read पुषिणी जलं ; l. 27, read दुःख°.
- „ 681a, l. 3 from bottom, read विनीयते ; last line, read मा-.
- „ 681b, l. 25, read 2145.
- „ 682b, l. 22, read 2162, 2163 ; no. 2144, add : [H. T. COLEBROOKE.]
- „ 686a, l. 33, read परिशिष्टं.
- „ 687a, l. 32, read खादिकनी परि°.
- „ 692b, last line, read The scribe.
- „ 726b, l. 8, read यमेवैव ; l. 11, read जाते न मनस्वारीता.
- „ 730b, note, see no. 2379.
- „ 734b, l. 26, read जगितो°.
- „ 737a, l. 32, see no. 2439.
- „ 743b, l. 30, read जीवनवादि.
- „ 773b, l. 33, °prekshikāsthītāmbavarav°, Bomb. ed. (Śake 1802) ; l. 40, nīśācarāṅkula°, Bomb. ed.
- „ 774a, l. 21, 56 °ānantarapretavyavasthā, Bomb. ed. ; l. 30, 68. Karkatyaupākhyāne rākṣh°, Bomb. ed. ; l. 37, 76. anyāyabādhiko nāma, Bomb. ed.
- „ 774b, l. 5, 85. Aindavopākhyānopakrame bra°, Bomb. ed. ; l. 16, read 97. oīdākāśamā°.
- „ 775a, l. 4, janyojaninirāk°, Bomb. ed. ; l. 6, jagadānantya°, Bomb. ed. ; l. 8, read Bhārgavaskhalanam ; l. 10. Śukravivīdhajanmā°, Bomb. ed. ; l. 18, read Śukrasya ; l. 20, °svapnauśhuptaturīya°, Bomb. ed. ; l. 27, °katasamgrāmaavarṇanam, Bomb. ed. ; l. 30, °kaṭajanmāntaraci°, Bomb. ed.
- „ 775b, l. 11, Khotthavihava°, Bomb. ed. ; l. 13, Vasishṭhadātūrā°, Bomb. ed.
- „ 777a, l. 15, read °savarūpanirūpanam ; l. 24, Śivapūjopākhyāne cetyonmukhacidvicāro nāma (30.), Bomb. ed. ; l. 28, Mahādevasya pūjya-simāntatvakathāṇam (35.), Bomb. ed. ; l. 34, read viśrānti° ; l. 36, Bīlvopākhyāne (45.) sargaḥ, Bomb. ed. ; last line, read °saṃvedana°.
- „ 777b, l. 2, read Arjunopākhyāne ; l. 20, read °khyānam ; l. 24, °prabodho nāma, Bomb. ed. ; l. 26, read °vicāraṇam.

Page 778a, l. 6, *Uḍḍālopākhyāne Kumbhasya stritvalābho nāma* (105), Bomb. ed.; l. 10, the Bomb. ed. has *Śikhidhvajanirvāṇam* (110.), *Kacopākhyāne Kacaprabodho nāma* (111.), *Mithyāpuruṣhopākhyāne ākāśa-khaṇam* (112.), etc., the right number of *sargas* being 128; l. 31, read *jagadvṛkṣa*°.

„ 778b, l. 28, read *sarvopa*°; l. 29, read *jīrasaptaka*°.

„ 791b, ll. 9-14. The colophon of the first *pariccheda* ends: °जीकुञ्जालंकाराख्याजीपालमुकुन्दानन्दनीचैवाद्युक्तविद्याविद्यावनीचैव पुस्तकोद्धारं प्रथमपरिच्छेदसमाप्तः॥ The colophons of chapters 2 and 3, on the other hand, have only °जीकुञ्जालंकाराख्याजीनीचः (गुनीचः) च° ॥ and this is also the wording of the colophons in the other MSS. of our collection. As to the additional words in the colophons of chapters 1 and 4, the meaning of *पुस्तकोद्धारं* and *ग्रन्थोद्धारं* is not clear to me. If it occurred only at the end of the MS., one might perhaps take it in the sense of “a son's share (*uddhāra*) of the books left by the father”; but this seems inadmissible here; the more so as Aufrecht, Cat. Cat., sub *शास्त्रविद्याकलेक्षणसह*, mentions a commentary by *Viśvanāthatīrtha*. Even the sense of “extract” or “summary,” however, seems hardly applicable here.—J. E.

„ 797b, l. 1, read °द्वयः.

„ 798b, note †, read: I have omitted the commentary of these verses.

„ 801b, l. 26, read अस्या वायु°.

„ 802a, l. 13, cp. the same verse in no. 2470.

„ 802b, l. 5 from bottom, read p. 150.

„ 804a, l. 36, read पुञ्जातः †.

VII. Philosophy.

A. SĀMKHYA.

1809.

3044. Foll. 69; size 11½ in. by 6 in.; nine lines in a page; large clear writing.

Kāpilasāmkhyapravacanāsūtraṣṭīti, a commentary on the *Sāmkhyasūtras*, by *Aniruddha*, with the text of the *sūtras*.

See Hall's Index, p. 1, no. ii.

It begins:

विनायकं नमस्कृत्य विष्णुं नृषीं वरदात्मकम् ।
लक्ष्मीं गङ्गां महेश्वरं पुरीषं कर्तुं वनारणे ॥

पुरुषः बहु वेदमन्त्रोद्योगसाधनज्ञाने प्रवर्तते । वेदायं च
त्रिधा स्यात् । श्रोत्रादिना वा जन्मान्तरोद्युक्तिरव्याहता ।

The first adhyāya ends fol. 25a; the second, fol. 30b; the third, fol. 39b; the fourth, fol. 43b; the fifth, fol. 61b.

This commentary has been published in the Bibliotheca Indica (*Sāmkhyasūtraṣṭīti*), by Dr. Richard Garbe, 1888-89. An English translation, by the same, in the Bibl. Ind., 1888 sqq. See also The Aphorisms of the *Sāmkhya* Philosophy (printed for the use of the Benares College), Part I. (the 1st adhyāya), Allahabad 1852.

[J. R. BALLANTYNE.]

1810.

2668. Foll. 125; size 11½ in. by 5 in.; ten lines in a page; well written.

Kāpilasāmkhyapravacanāsūtrasya Bhāṣhyam, by *Vijñāna Ācārya* (*Bhikṣhu*), with the text of the *sūtras*, with marginal notes in Colbrooke's handwriting.

See Hall's Index, p. 1, no. iv.

The *Sāmkhyapravacanabhāṣya* was published at Serampore in 1821, and by F. E. Hall,

in the Bibliotheca Indica, 1854-56. A reprint by *Jivānanda Vidyāsāgara*, Calcutta, 1872. A German translation by Professor Richard Garbe, Leipzig, 1889 (printed for the German Oriental Society, *Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes*, vol. ix. no. 3). See also The *Sāmkhya* Aphorisms of Kapila, with extracts from *Vijñāna Bhikṣhu's* commentary, translated by J. R. Ballantyne, in the Bibliotheca Indica.

The first adhyāya ends fol. 59b; the second, fol. 69b; the third, fol. 84b; the fourth, fol. 89b; the fifth, fol. 112a. *Sūtra* 28 of the second adhyāya, with a part of the commentary (fol. 65a), *sūtras* 49 and 50 of the third (fol. 78a), and *sūtra* 10 of the fourth adhyāya, with a part of the commentary (fol. 86a), are wanting.

[H. T. COLBROOKE.]

1811.

1822e, 1822f. Foll. 59 and 45 resp (140-243); size 12½ in. by 5½ in.; 13-16 lines in a page; large modern writing.

Kāpilasāmkhyapravacanāsūtrasya Bhāṣhyam, a second copy of *Vijñāna Ācārya's* commentary, in two parts: the first contains the five last adhyāyas, the second, the first adhyāya.

The writer has omitted *sūtras* 4-10 of the third adhyāya on fol. 12a, l. 5, but he has repaired his mistake on fol. 17a, l. 1. Again, fol. 44, l. 3, he has dropped text and commentary of *sūtras* 86-116 of the fifth adhyāya.

[J. TAYLOR.]

1812.

1256a. Foll. 29; size 8½ in. by 4 in.; 11-13 lines in a page; writing indifferent.

Sāmkhyabhāṣya, a commentary on *Īśvara-kṛishṇa's* *Sāmkhyakārikās*, by *Gaurapāda*.

See Hall's Index, p. 5, no. xiv.

The *Sāṃkhyabhāṣya* was published by H. H. Wilson, Oxford 1837 (The *Sāṃkhyā Kārikā*, transl. by H. T. Colebrooke, the *Bāṣhya* transl. by H. H. Wilson).

The last three couplets of the edition (एतत्तृतीयांशः) are wanting in this copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1813.

517. Foll. 41; size 9½ in.; 10-12 lines in a page; writing fair.

Tattvakaumudī, a commentary on the *Saṃkhyakārikā*, by *Vācaspati Miśra*.

See Hall's Index, p. 5, no. xv.; Oxford Catalogue, p. 237, no. 570; Berlin Catalogue, p. 185, no. 637.

The *Tattvakaumudī* was published at Calcutta in the Samvat year 1905. I have seen the first fascicle of a second edition (Calcutta 1868, printed and published by *Bābu Bhuvana Chandra Vasāka*). Professor Garbe mentions a Calcutta edition with a commentary by *Tārāndītha Tarkavācaspati*, 1871, and a Benares edition by *Dharmādīkāri Dhunḍirāja Pantaśharman*, 1873, in his German translation of the *Sāṃkhyatattvakaumudī* (München, 1892, in the "Abhandlungen der K. Bayer. Akademie der Wiss."); see also his paper "*Sāṃkhyatattvakaumudī*, § 4-7 in deutscher Uebersetzung, nebst einer Einleitung," in "Berichte der K. Sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften," 21 Juli, 1888.

1814.

1521d. Foll. 30; size 10 in. by 6½ in.; 13-15 lines in a page; writing fair.

Sāṃkhyatattvakaumudī, a second copy of *Vācaspati's* commentary, dated : ईश्वर १८८० मीनो भादी चदी ६ चार स्वायुष्यमासे लीम्बा (sic!) ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1815.

1128a. Foll. 43; size 11 in. by 4 in.; 7-10 lines in a page; well written.

Tattvakaumudī, a third copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1816.

760a. Foll. 48; size 9½ in. by 4 in.; ten lines in a page; fair modern writing.

Tattvakaumudī, a fourth copy, dated : लिखितं श्रीमन्नारायण (!) दुषिया कायदा ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1817.

2005. Foll. 70; size 8½ in. by 4½ in.; 7-9 lines in a page; fair modern writing.

Sāṃkhyatattvakaumudī, a fifth copy.

[J. TAYLOR.]

1818.

3032. Foll. 28; size 13 in. by 7 in.; 10-16 lines in a page; writing indifferent.

Tattvāmritaprakāśinī, a commentary on *Vācaspati Miśra's Sāṃkhyatattvakaumudī*, by *Rāghavānanda Sarasvatī*, disciple of *Advaya*, who was the disciple of *Vīśveśvara*.

See Hall's Index, p. 6, no. xvii.

It begins :

माता बुद्धेः शब्दार्थस्य शिवस्य भावोऽनिरावृत्तः ।

महापुरुषोऽपि ह्यस्य यत्नं करोति तत्त्वस्य विज्ञानाय ॥

चमत्केला ०

[J. R. BALLANTYNE.]

1819.

2640. Foll. 27; size 10 in. by 4½ in.; eleven lines in a page; writing fair.

Sāṃkhyacandrikā, a commentary on the *Kārikās*, by *Nārāyaṇa Tīrtha*, disciple of *Rāmagovinda Tīrtha*.

See Hall's Index, p. 7, no. xxi.; Oxford Catalogue, p. 237, no. 569.

Date of the copy: संवत् १८३९ माघशुक्लपक्षे चरती-
यदा (sic!) रविवाहरे

1820.

1371. Foll. 45; size 9½ in. by 5½ in.; 8 to 9 lines in a page; large modern writing.

Sāṃkhyacandrikā, a second copy. Colophon: लिखितं जगन्नाथेन श्रवणा संवत् १८५३ चावाहे मासे कृष्णे पक्षे
जनावासां त्रिषी चंद्रबाहुरात्रिमासां चाराख्यं त्रितीयाग्रह-
राक्षीदयानंतरं समाप्तमिति ॥

The following curious lines, containing a spell, have been added by the same hand:

मधुरात्र फिलोमेन मधुमोनं यदक्षरम् ।
यो न स्मरति लोकेर्लिखन्मधुमेनैकोपरि ॥ १ ॥
समुद्रस्य परे पारे लङ्का नाम महापुरी ।
वायवः तत्र गच्छन् युध राज्ञा विभीषकः ॥ २ ॥

बलादेवैश्वर्योपपत्तीकाराण्यं कलसचत्पपवेन्मिनं श्रीकं प्रवेक्ष्य
लिखितानां मधुपरि चरतीयात् पथेनैव मुक्तेषु त्रयशेष इति फलम् ॥
[H. T. COLEBROOKE.]

1821.

559b. Foll. 9; size 12½ in. by 4½ in.; 16-24 lines in a page; Bengali character; small modern writing.

Sāṃkhyacandrikā, a third copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1822.

1308a. Foll. 26; size 13½ in. by 4½ in.; 8 to 9 lines in a page; Bengali character; writing fair.

Sāṃkhyakāumudī, a commentary on the *Sāṃkhyakārikās*, by *Rāmakrishṇa Bhāṭṭa*.

See Hall's Index, p. 8; Rāj Mitra's Not. l., no. 468.

It begins:

कृष्णं ब्रह्म पुद्गलपुद्गलं परं ब्रह्म ।
ब्रह्मते रामकृष्णेन रम्येवै वाङ्मयीनमुदी ॥
जगन्नेकां लोहितपुद्गलमुदी
पद्मिः प्रभाः कृष्णानां जगन्मः ।
जगन्नेकां पुद्गलाणां भवते
महात्मेनां भुक्तभोगानुभवात् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1823.

1597c. Foll. 19; size 9½ in. by 5½ in.; eleven lines in a page; well written.

Sāṃkhyasāra, the essence of the *Sāṃkhyas* philosophy, by *Yyānā Bhikṣu*.

See Hall's Index, p. 7, no. xxii.

The *Sāṃkhyasāra* was printed in the *Bibliotheca Indica*, by F. E. Hall, 1862.

Date of the copy: संवत् १८६० ज्येष्ठ मासी बुदि १० ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1824.

1250b. Foll. 21; size 9 in. by 4 in.; eleven lines in a page; well written.

Sāṃkhyasāra, a second copy; either both copies have been transcribed from the same original, or the second is a transcript of the first.

[H. T. COLEBROOKE.]

1825.

1086a. Foll. 35; size 8½ in. by 4 in.; nine lines in a page; large modern writing.

Sāṃkhyasāra, by *Govinda Bhāṭṭa*, son of *Viśvanātha Bhāṭṭa*. This work is not mentioned in Aufrecht's Cat. Cat.

It begins :

स्मृत्वा गुरुपदाभ्योर्ध्वं कथिलादिभिर्दो वचः ।

गोविन्दः सदसत्त्वातिं व्याचष्टे विदुषां मुदे ॥

प्रकाशितकथिति ज्ञानं धनः वचा मुक्तादिदं रत्नमतिरित
रत्नायर्ध्वं कथं इति सर्वे एवं दृष्ट इति प्रकृतिचिन्तनेति गुरुः
वर्णितः ०

It ends :

व्याख्येन सदसत्त्वातेष्वीत्थानं कथितं मतम् ।

तेन क्षुत्ता जगद्वाचि (read ० श्री) देवो मुखात्तु (sic !)

यदत्र मुन्दरं मतं तदुर्वीक्ष्यन्तेः फलम् । [ने सदा ॥

खल्यमस्य न मे किंचित्प्रमत्तावच्छेदो वर्धितम् ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

B YOGA.

1826.

2122a. Foll. 65; size 10 in. by 5½ in.; nine lines in a page; well written. A few leaves are wormeaten on the right side.

Pātañjalam Yogasūtram Bāṅkhyapravacanam, the *bhāṣya* on the *Yogasūtra*, ascribed to *Viḍḍyaśa*.

See Hall's Index, p. 9, no. ii.; Berlin Catalogue, p. 186, no. 639.

For an edition, together with *Vācaspati Miśra's Vyākhyā*, see the next number.

It begins:

यत्प्रकाशं रूपमात्रं प्रभवति जगतो ज्ञेयव्यापुषाहाय
प्रज्ञौघश्लेष्मराक्षिर्विषयविषयतो ज्ञेयवत्तः स्मरोगी ।

सर्वज्ञानप्रज्ञाभिव्यक्तपरिचयः प्रीत्येव यस्य निर्व
देवो वीरः स योग्यान् शिष्यामलत्रमुच्यते योगसूत्रः ॥१॥

अथ योगसूत्रावतारम् ।

The first, or *samādhi-pāda*, ends fol. 15b; the second, or *sādhana-nirvāṇa-nāma*, fol. 35b; the third, or *vibhūti-pāda*, fol. 55b; the fourth, or *kaivalya-pāda*, fol. 65a.

[GAIKAWAL.]

1827.

1448b. Foll. 113 (90-202); size 12 in. by 6 in.; 10-15 lines in a page; writing indifferent.

Pātañjalabhāṣyavyākhyā, a commentary on *Vyāsa's Pātañjalabhāṣya*, by *Vācaspati Miśra*, with the text of the *Bhāṣya* standing in the middle of every page.

See Hall's Index, p. 9, no. iii. Published, under the title *Pātañjala-darśanam*, by *Jivānanda Vidyāśāgara*, Calcutta 1874.

It begins :

नमानि जगदुत्पत्तिहेतवे वृषकेतवे ।

श्लेशकनैषियाकादिरहिताय हिताय च ॥

नत्वा यत्तद्विदुषि वेदव्याख्येन भाषिते ।

संक्षिप्तमप्यहवक्ष्यौ भाष्ये व्याख्या विद्यामये ॥

इह हि भगवान्प्रज्ञाप्रतिष्ठितस्य ज्ञानस्य संक्षेपतत्ता-
त्पर्यायं प्रेषयत्प्रकृतम् (sic!) श्रीगुरु मुखावधौपाध्यायिव्या-
सुरादिदेवैर्लब्धं रचयौचकार अथ योगसूत्रावतारम् ।

The first *pāda* ends fol. 122b; the second, fol. 154a; the third, fol. 185a.

Date of the copy: संवत् १८५५ ।

[H. T. COLLEBROOKE.]

1828.

2347. Foll. 143; size 10 in. by 5½ in.; nine lines in a page. The writing is the same as in the *Bhāṣya* in no. 1826 (MS. 2122a).

Pātañjalabhāṣyavyākhyā, a second copy of *Vācaspati Miśra's* commentary, without the text of the *Bhāṣya*.

The copy has many small omissions; fol. 35 and 36 are misplaced, fol. 21a is blank, but nothing is wanting there.

Date of the copy: संवत् १८६६ वर्षे आश्वयनासे
शुक्लपक्षे दशम्या त्रिषी सोमदिने लिखितं ॥

[GAIKAWAL.]

1829.

1243b. Foll. 59; size 11 in. by 4½ in.; 10-21 lines in a page; writing indifferent.

Pātañjalabhāṣyavyākhyā, a third copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1830.

1455. Foll. 171, of which 128-181 and 183-186 are wanting; size 9½ in. by 4½ in.; good, clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Pātañjalasūtravṛtti-bhāṣyavyākhyā, by Nāgojī Dharta, son of Śiva Dharta and Satī.

See Hall's Index, p. 10, no. vi.

It begins:

नत्वा परं बलिं देवं योगे मुक्तिं लिखाम्यहं ।

आवया आत्मभावस्य तद्व्यापिप्रकाशिका ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1831.

***1243a.** Foll. 65; size 11 in. by 4½ in.; 8 to 9 lines in a page; good large writing.

Rājāmārtanḍa, a commentary on *Pātañjali's* *Yogasūtrasūtra*, ascribed to Bhoja, king of Dhāra.

See Hall's Index, p. 10, no. vii.; Oxford Catalogue, p. 229, no. 561. Published, with an English translation, in the Bibl. Indica, by Rājendralāla Mitra, 1881-83.

The first and the second *pāda* were published by J. R. Ballantyne (for the use of the Ben. Coll.), with an English translation; the third and fourth *pāda*, by Govindadevasāstrin, in the *Paṇḍit*, no. 28 foll. The third was also printed in the Oxford Catalogue.

The first *pāda* ends fol. 18b; the second, fol. 33a; the third, fol. 47b.

Colophon: लिखितं मुनीश्वरकाव्येन श्रीवासुदेव २

[H. T. COLEBROOKE.]

1832.

1865. Foll. 46; size 12 in. by 5½ in.; 7-16 lines in a page; fair modern writing.

Pātañjalayogasūtravṛtti, called *Rājāmārtanḍa*, a second copy. [J. TAYLOR.]

1833.

2427. Foll. 84; size 9 in. by 3½ in.; seven lines in a page; writing fair.

Yogasūtravṛtti, called *Rājāmārtanḍa*, a third copy. [R. JOHNSON.]

1834.

3061. Foll. 13, size 10½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; good modern writing.

Sūtrārthacandrikā, a very succinct commentary on the *Pātañjalasūtra*, by Ananta. The text of the *sūtra* is in the middle of each page.

See Hall's Index, p. 11, no. xii.; Rāj Mitra's Not. VI., no. 2127. It begins:

गुरुं प्रथम्य सुचार्यचिदिका त्रिवते नवा ।

अननेनेचरोमै उचिदानन्दविषय ॥ १ ॥

अथ शब्दो विचारवाचो योगो नाम समाधानं अनुश्रियते
आत्म्यायो येन तत् ॥ १ ॥ हस्तपरिधानकपस्य चित्तस्य वा
वृत्तयस्तादा निरोधो चित्तस्य समापदेदादनुसन्ध्या सकारणे
लभः ॥ २ ॥

The first *pāda* ends fol. 4b; the second, fol. 7b; the third, fol. 11b.

[J. R. BALLANTYNE.]

1835.

559d. Foll. 26 (foll. 134-159 of the volume); size 12½ in. by 4½ in.; written by two different hands; foll. 1-9 eleven lines in a page, foll. 10-26 fourteen to seventeen lines in a page; end of the 18th century.

Yogamañiprabhā, a *Sāṃkhyapravacana*, a *vṛtti* on *Pātañjali's* *sūtras*, following *Vyāsa's*

Bhāṣya, by *Rāmananda Saranāṭi*, pupil of *Govindānanda*.

See Hall's Index, p. 12, no. xiv. (the name of the author is not given there).

It begins: श्रीगणेशाय नमः श्रीरामचन्द्राय नमः श्रीविष्णवे नमः श्रीशिवाय नमः श्रीपद्मसेन्ये नमः श्रीव्यास्ये नमः श्रीगुरुभ्यो नमः श्रीसर्वयोगज्ञानप्रवर्तकेभ्यो नमः ॥

यदे श्वायुर्बुधं पुराणपुरुषं हरिं ।

प्रकृता श्रीया जुष्टं योगेशं योगदायिनं ॥ १ ॥

पतंति नृपकृतं प्रशस्य

आसं मुनिं भावकृतं च भक्ता ।

भाषानुगां योगविप्रभासां

वृद्धिं विधास्यामि यथावतीनां* ॥ २ ॥

इह सल्ल भगवान्महर्षिः प्रेषाचक्रपुष्पं ज्ञानप्रतिपादं दक्षयति यच्च योगानुज्ञानं १

The *samādhipāda* ends fol. 11a, the *sādhana-pāda* ends fol. 15b, the *vibhūtipāda* ends fol. 20b.

The end of the whole work is:

अर्धद्वन्द्वसंज्ञा व्याख्यात्मकविभूषिता ।

महात्म्योक्तिकमाला स्वात्मदा श्रीरामपादयोः ॥ ३ ॥

ज्ञाहं प्रवादयितः ॥ आत्मत्वं गुरोरिदं ।

नूनं महात्मनां हीने स्वतश्चैवं कृतान्ति ॥ ४ ॥

इति श्रीनन्दनहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीगोविन्दानन्दभगवत् (1c4. पूज्य) पादशिष्य श्रीरामानन्दसरस्वतीकृती सांख्यप्रवचने योगविप्रभाषा वैषण्यपादचतुष्टयः समाप्तः ॥

Dated: संवत् १७३१ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1836.

3101. Foll. 40; size 9 in. by 6 in.; eight lines in a page; large good writing.

(a) *Haṭhapradīpikā*, a metrical treatise on *haṭhayoga* (the subduing of worldly desires by violent means), in four *upadeśas*, by *Ātmārāma* or *Svātmārāma Yogindra*.

See Hall's Index, p. 15, no. xxxiii.;

Oxford Catalogue, p. 233, no. 566; Berlin Catalogue, p. 195, no. 647; Copenhagen Catalogue, p. 9, no. xii. This work has been published, with commentary, by *Brahmānanda Jyotsa*, Burdwan 1890.

The first *upadeśa* (65 ślok.) ends fol. 7b; the second (80 ślok.), fol. 14b; the third (127 ślok.), fol. 25b; the fourth (129 ślok.), fol. 37a. The Oxford copy seems to represent another version of the text, its four chapters containing only 72, 76, 100 and 83 couplets.

(b) Foll. 37a-40a contain a small metrical treatise, in 31 couplets, on the same subject, by *Minamātha Munīśvara*, "son of *Umā* and *Śaṅkara*" (see the sixth couplet).

It begins: नमः श्रीगुरुं विन्दोमात्मा ॥

गुरुश्च गुरुपुत्रश्च ये चान्ये गुरुआत्मनाः ।

योगिनो ये ज्ञानात्म्ये शास्त्रेणां वादी नमाम्यहम् ॥ १ ॥

मोक्षप्राप्तमहादेवे(?) इष्टागदल्लभश्च(?) ।

यो दोषभाषमात्रोक्तं गुरुं प्रशमाम्यहम् ॥ २ ॥

आत्मलु लोके धर्मात् विधातः सुखमेधते ।

ते हि सिद्धानि गुरुणा आदिनाथे व्यवस्थिताः ॥ ३ ॥

कुलत्राणिरनायुक्तः सुधीरप्रमुक्तानिनाः ।

गुरुभक्तिपुत्रो धीमान् सखिभ्य इति कथ्यते ॥ ४ ॥

गुरुत्वं चैव शिष्ये च शिष्यात्वं च गुरो इवा ।

मानयोरापि भेदो नैव सखिभिर्हि ज्ञायते ॥ ५ ॥

यनाशङ्करपुत्रो यं श्रीनानाशो मुनीश्वरः ।

यथावति परं तत्त्वं मुक्ताकुलविशेषकम् ॥ ६ ॥

Though apparently a work different from the *Haṭhapradīpikā*, it has the signature: इति आत्मारामपरिचितं हठप्रदीपिका संपूर्णं ।

Date of the volume: संवत् १७५२ चर्षे मार्गशीर्षे शुद्धि ८ रवी जमदाब्दावसानम् (Ahmadābād) १५ मार्गशापो-दराहारीवर्षे ० आश्वीनुवर्षे ० कीर्त्तिका द्वितीयादि ॥

[J. R. BALLANTYNE.]

* The last *akṣhara* is doubtful.

1837.

355b. Foll. 23; size 10½ in. by 4½ in.; 8 to 9 lines in a page; large writing. The last two leaves are bound in the wrong way.

Haṭhapradīpikā, a second copy, dated: संवत् १९६६ मीति श्रीकृष्ण वरी चतुर्दशी ॥

After the date there are added, by another hand, twenty couplets on the same subject, beginning:

चित्तं न मुक्तं नो वायस्मृतिनाशं न चात्मना ।

नात्मनेति न बोधेति यस्यास्ती मुक्त इव सः ॥ १ ॥

*Śloka*s 5 and 6 are to be found in the *Vaśiṣṭhāyoga*, adhy. II. *śl.* 27, 28.

[H. T. COLEBROOKE.]

1838.

1725c. Foll. 34 (29-62); size 8½ in. by 3½ in.; seven lines in a page; large good writing.

Haṭhapradīpikā, a third copy. It differs very much from the two preceding copies, and agrees more with the Oxford copy. There are five chapters in this copy, the fifth beginning fol. 32b. But the nineteen couplets of this additional chapter, the first of which is: चक्षुः श्रोत्रोऽक्षी ।

स्नेहया चर्तमानो ऽपि योगोऽस्ति निश्चयेन ।

चक्षोर्लोको ऽपि शिवाभावात् स योगी विद्विषामनम् ॥

and the last of which is:

तत्त्वाद्यनन्तानाम् भोगानुभूतिनिवृत्तिः ।

तत्त्वानुभवप्रज्ञावेनेव योगसु विद्वति ॥

are the same as *śloka*. 79-98 in the third chapter of the first and (*śloka*. 79-97) of the second copy. At the corresponding place in this copy there is the note (fol. 49b, l. 7, in the text): चक्षुः श्रोत्रोऽक्षी यस्यानन्दे लिङ्गितास्ती तन्मात्राभावात् यस्या चक्षुः श्रोत्राभावात् तन्मात्राभावात् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1839.

777a. Foll. 51; size 10½ in. by 4½ in.;

nine lines in a page; clumsy, but clear writing, of the 18th century.

A continuous series of *Yoga* tracts, all written by the same hand. They have the character of the *Tantra* literature. An author's name is only mentioned for the last of these texts.

Authorities quoted: *Ālīkāśāraṇḍa*, fol. 37a, l. 9; *Pratyabhijñā*, fol. 37b, l. 2; *Vāmakara-tantra*, *ibid.* l. 5; *Bakulaka*, fol. 38a, l. 1; *Śivānandārāya*, fol. 38a, l. 5; *Tattvasaṃhita*, fol. 39a, l. 8; *Śaṅkarācārya*, fol. 39b, l. 3; *Chārṇaka*, fol. 48a, l. 6.

There is a note by Colebrooke on the first page: "*Āvadhūta yogi lacshapa* by *Chārṇaka nātha*. Other forms observed by *Āvadhūta Yogis*." But this only holds good for the last chapter of the last piece.

A first piece, which treats of various *mantra*'s of the *yoga* practice, begins:

अस्य श्री चारुचरणस्य नेत्रयुग्मं चक्षुः कुण्डो देवता मुकुटं (sic!) चंद्रः चाक्षणे विनिवोगः प्रथमस्य परमस्य चक्षुः परमात्मा देवता देवी मायवी चंद्रः प्राज्ञावानो विनिवोगः चरितकर्महाकायकल्याणदहनोपमैरदाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातुमर्हति यागभूषाचक्षुःपुष्पाक्षिप्य भूमिं प्राप्स्येत् ॥

There is a mystical figure in the middle of the first page.

This first piece ends fol. 9b; the last lines contain a list of the subjects which were treated:

चरित्यामि तदाज्ञेयमिति विहायनं सन ।

भूतुर्भिं भूतुर्भिं च प्रविष्टायनानुज्ञां ॥

प्राज्ञाप्रतिज्ञानमयां चरितप्राकारवेदेन ।

महीवंशं शिरोवंशं पीठाक्षं हृदयाक्षं ॥

A second piece, fol. 10-16a, treats of *San-dhyā*. It begins:

विशोद्यन्मोहोकारं कोबाये प्रथमेन तु

द्वे तु व्याहृतिद्वये संख्यावंशं विद्विष्येत् (sic!).

It ends: चाप्यस्य संख्या समाप्ता ॥

Follows, in the same line, a short *third* piece called *संख्याबंदनविधि*: fol. 16a-17a.

The beginning is: *अस्य श्रीसंख्याबंदनमंत्रस्य वादीर्षनी भगवान्निः* अनुपुन्रु चंदः तत्रा देवता शोभनपक्षे श्रीं श्रील-
क्ष्मीया इति शक्तिः नेनेति कोलक्षे बंदनायै विनियोगः

The next two pieces (the *fourth* and *fifth*) bear a pauranic character, they form part of an *Imanaskakalpakhanda*, foll. 17a-26b. The first of these two pieces is called *Lanyajoga*.

It begins :

प्रथम्य शिरसा देवं कृतांतलिरभावात् ।
श्रीचक्रमुक्तिपदोपायं कचयस्तेति प्रवृत्तिः ॥
ईश्वरः परब्रह्मनमं वक्षि येन तत्त्वं प्रकाशते ।
यन विचित्रकृते सर्वं ज्ञाप्तायाशादिवर्धनं ॥
आधारादिषु चक्रेषु बुद्ध्यादिषु नादिषु ।
प्राख्यादिषु स्मारेषु परतत्त्वं न विज्ञेते ॥

The end is fol. 21a : *इयमनस्ककल्पसंज्ञे ईश्वरबान-
देवसंवादे लययोगः प्रथमः ॥*

The second piece is called *Sairasiddhānta*. It begins :

बानदेवः भगवन् देव देवेश चरमाब्दं मुंदर ।
तत्राभादात्मना लजः पूर्वयोगः श्रविस्रष्टः ॥
अपरं रिं तदाख्यादि भवता यदुदीरितं ।
ईश्वरः बहिर्गुह्यानिर्गतं पूर्वं बहिर्योगेन तत्त्वः ॥
अंतर्गुह्यात्मनपरं अंतर्योगं तदेव हि ।
राजयोगस्य कथितः स एव मुनिपुंगवः ॥

It ends, fol. 26b :

दशानां कुशलांतां च तत्रांतं मोक्षविज्ञतां ।
अज्ञातां मुनिपाशां शास्त्रमेतत् प्रकाशयेत् ॥
ज्ञास्त्रमेतत् प्रयत्नेन कदाप्याहं मुमुक्षुभिः ।
वस्य चारुतनायेव सर्वं तत्त्वं प्रकाशते ॥
इति श्रीशिवसिद्धांते (sic)

The last piece, foll. 26b-51a, is a larger work : *Siddhasiddhāntapaddhati*, by Gorakshanātha (also *Śaṃkaranātha*, see the last couplet-), in six *upadeśas*. It begins :

आदिनाथं नमस्कृत्वा शक्तिपुंक्षं जगद्गुरुं ।
बह्वे गोरक्षनाथोयं सिद्धसिद्धांतपद्धतिः ॥

नासि कलविचारोक्तिम् उच्यतेऽहोविद्वयोः ।

इषावि लोकाप्रोक्तं वक्ष्ये कालं प्रदायतः ॥

सा पिंडोत्पत्त्यादिसिद्धयते कल्प्य प्रविष्टा पिंडोत्पत्तिः
पिंडविचारः पिंडविषयः पिंडाधारः पिंडवद्वत्तत्त्वभावः निज-
पिंडाधृष्टः

यदा नासि सर्वकाली कारयं न मुक्ताकुलं ।

अप्यहं न परं ब्रह्म जनामा विज्ञेते तदा ॥

अनामेति ॥ स्वयमनादि सिद्धं दृक्कननादि निधनं सिद्ध-
सिद्धांतप्रसिद्धं

तत्त्वज्ञानाधारेण निजशक्तिः प्रविष्टा तस्योन्मुक्त्यापेक्ष
यदा शक्तिरुत्पत्तिः तस्याव्ययभूतनाथेव अपरा शक्तिरुत्पत्तिः
ततोऽहोताहोतापेक्ष मुक्ताशक्तिरुत्पत्तिः ततो वेदशिल्पनाथेव कुंड-
लिनी शक्तिरुत्पत्तिः निजता निर्वचनता निज्यदता निराभासता
निरुद्धानता इति पंचगुणा निजशक्तिः etc. एवं शक्तिरुत्पत्ते
पंचपंच गुणा योगात् परापिंडोत्पत्तिः उक्तं च
निजा परापरा मुक्ता कुंडलीतानु (sic!) पंचधा ।

शक्तिपञ्चकालोपायः वातः पिंडः परः शिवः ॥

Fol. 30b *अथ गर्भोत्पत्तिः* (?) पिंडोत्पत्तिः, on the gradual development of the embryo : *जरनारी-
संयोगे* ऋतुकाले रजोपिंडसंयोगेन जीवः प्रथमदिने कूलनं
भवति स्रग्पाचोपिन्नं पुद्गुदाकारं भवति अर्द्धमासे गोलाकारं
भवति मासमासे कठिनं भवति मासत्रये शिरो भवति तृतीये
मासि हस्तपादादिकं भवति चतुर्थे मासि चक्षुः । कलौदिनासि-
कायुक्तेर्द्विगुणं भवति पंचमे मासि पुष्टोदरो भवति षष्ठे मासि
नखकेशादिकं भवति सप्तमे सर्वप्रेतनसंयुक्तो भवति अष्टमे
सर्वलक्ष्यसंयुक्तो भवति पितृ न जीयति नवमे स्रग्जगामयैसंयुक्तो
भवति दशमे मासि योनिसंयुक्तोऽद्विजगामवालको भवति मुक्ताधिके
कल्पका समुत्पत्त्यात्मा ननुपको भवति परस्परस्त्रीपुरुष-
वर्तितात्माकुलनादयः कुम्भो धामनः षण्मृगहीनश्च भवति
परस्पररतिकाले अंगनिपीडनकरकण्ठोः मुक्ते द्विविधं भवति
तेन द्वितीयवालको भवति. The first *upadeśa* ends,
fol. 31a : इति गोरक्षनाथकृता पिंडोत्पत्तिः प्रथमोपदेक्षः

The second *upadeśa* ends, fol. 34b : इति गोर-
क्षनाथकृती सिद्धसिद्धांतपद्धती पिंडविचारं नाम द्वितीयोपदेक्षः

The third *upadeśa* ends, fol. 38b : इति श्री-
गोरक्षनाथकृती सिद्धसिद्धांतपद्धती पिंडसंविधानं तृतीयोपदेक्षः

The fourth *upadeśa* ends, fol. 39a : इति गोर-
क्षनाथकृती ० पिंडाधारचतुर्थोपदेक्षः

The fifth *upadeśa* ends, fol. 44a: इति श्रीगो-
पबन्धनकृती ० विद्वत्सर्वस्वरत्नकराय नमः संभवोपदेशः.

The sixth *upadeśa* treats of the *avadhūta*
yogin; it begins: अथ निरुपदेशपूजाः । अथपूजायोगि-
नस्य चर्या अथपूजायोगिनानाम् इत्युपदेशावसानम् । यस्यैवम्
प्रकृतिविकारान् अथपूजायोगीति अथपूजायोगी । योगोत्साहोक्ति
योगी । It ends with a long series of *śloka*s,
of which these are the last :

नया शंकरनाथेन विद्वत्सिद्धांतपद्धतिः ।

लिखिता यः पठेत् भक्त्या स योगी परमो गतिं ॥

विद्वत्प्राज्ञैर्लिखितं भक्त्यानुसृतं गतिनाम् ।

स्वराज्यदर्पं चेतोऽप्यप्यतिथिं नमः ॥

॥ श्री ० इति गोपबन्धनकृती विद्वत्सिद्धांतपद्धती अथपू-
जायोगिनस्य नाम सविं पद्योपदेशः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

C. NYĀYA.

a. The *Sūtras* and *Commentaries*.

1840.

461e. Foll. 8; size 12 in. by 4½ in.; 11 or 12
lines in a page.

Gautamapraṇītikāṇi Nyāyadarśanasūtrāṇi, the
text of the *Nyāyasūtra*s [H. T. COLEBROOKE.]

1841.

3040. Foll. 121; size 12 in. by 4½ in.;
ten lines in a page; fine writing.

Nyāyabhāṣya, *Vātsyāyana*'s commentary on
the *Nyāyasūtra*, in four parts. See Hall's
Index, p. 20 no. ii.

(a) The first and second *adhyāya*s, foll. 53;
the last two leaves are in another hand-
writing.

(b) The third *adhyāya*, foll. 32 (54-85); the
first two leaves are in a more modern
handwriting.

(c) The fourth *adhyāya*, foll. 22 (86-107).

(d) The fifth *adhyāya*, foll. 14 (108-121).

Date of this copy: संवत् १७११ ॥

The *Nyāyabhāṣya* was published in the
Bibl. Ind. by Paṇḍita Jayanārāyaṇa Tarka-
paṇcānana, Calcutta 1865. For the beginning
of an English translation of the *Nyāyabhāṣya*,
by *Āśā*ti. *Āśā*tri, see The Pandit, New Series, II.
See also E. Windisch's dissertation "Ueber
das *Nyāyabhāṣya*," Leipzig, 1888.

[J. R. BALLANTYNE.]

1842.

1821. Foll. 100; size 12 in. by 5½ in.;
11-13 lines in a page

Nyāyabhāṣya, a second, modern copy. It
has these introductory couplets:

आपयति रूपवद्वा वाचं येन मुदे जनिताम् ।

पञ्चो गतिः परमेश्वरैः प्रास्तावन यो गतिः प्राप्तो वासः ॥१॥

नापेक्षतिह केचिद्भूतगृहे कोदृशो न्यायः ।

यदि वास्तव प्रास्तावन नामाभिधानं भवानेवम् ॥ २ ॥

Subscription of the writer. इदं पुस्तकं गोखले-
मुपनाम बाहुर्गोखले लिखितं ॥ [J. TAYLOR.]

1843-1845.

488. Foll. 97; size 13 in. by 4½ in.;
16-18 lines in a page; Bengali character;
good old writing.

(a) Foll. 1-22.

Nyāyabhisūtrīkā, the beginning of
Vācaspati's commentary on *Uddiyotakara*'s
Nyāyavārttika. This first portion treats only
of the first three *sūtra*s.

See Hall's Index, p. 21 no. iv.; Cowell's
preface to his edition of the *Kusumāñjali*,
p. vi. sq.; Burnell's Tanj. MSS., II., p. 118.
The sequel of the *Nyāya* commentators is
Vātsyāyana, *Uddiyotakara*, *Vācaspati* *Mīra*,
Udayana, *Vardhamāna*. Hall took *Uddiyotakara*
and *Udayana* for one and the same person.

It begins: विद्वत्प्राज्ञैः विद्वद्भिः विद्वद्भिः विद्वद्भिः ०
(see Cowell, l. c.).

For another fragment of the *Nyāyavārttika*
tātparyāṣikā, see no. 1846 (1076b).

(b) Foll. 26 (23-48).

Trisūtrīnibandha, a commentary on the preceding *Nyāyatriśūtrīkāṭṭhāparyāyikā*; the name of its author is not mentioned, but it is the beginning of *Udayana's Nyāyānibandha* (see Burnell's Tanj. MSS., II., p. 118; Cowell's preface to the *Kusumājālī*, p. vi., see also *infra*, nos. 1846 and 1847). Rājendralāla Mitra, Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 207, no. 1889, ascribes the *Nyāyānibandha* to *Uddyotakara*, repeating here the error of Hall (Index, p. 20, no. iii.).

It begins:

मात्रः परस्मात् पुनः पुनरेव नाना
प्रकाशः किमपि विप्रबन्धयेत् ।
वाक्येनचोक्तं तत्राथ च कारणानां
वाक्येनचोक्तं न कालतो यत्ने ॥

विचारान् इत्यत्र विप्रबन्धेन संवाचितेनपक्षे(?)विदितः
तस्यैव तदाराधनमात्रं विवेकान् इत्यत्र ०

(c) Foll. 49 (49-97).

Trisūtrīprākāśa, a commentary on the preceding commentary, by *Vardhamāna*, son of *Gangeśvara*.

The form of the subscription इति चङ्गनान्नकाङ्गे विप्रचरी कृतम्, indicates that this work forms part of the *Nyāya-nibandha-prākāśa* mentioned in Hall's Index, p. 21, no. v.

Hall gives as the extent of his copy of the *Nyāya-nibandha-prākāśa* "leaves 53, *śloka*s 3500." As this is precisely the extent of the *Trisūtrīprākāśa*, it is probable that he also saw only this same first part of the whole.

It begins:

वस्तुतः परिधानमिदमुक्तिकावचे शिखराधिपं

यं यद्यपि निरुक्त्या ननुकः संवाचितोऽस्ति

तं यत्ने मुद्रयन्तद्विप्रबन्धकारमिदं शिष्यम् ॥

आयविज्ञापित्वाय नानाकारादयः (महाय) ।

गङ्गाधराय (sic!) गुरवे विप्रे नमः ॥

विप्रबन्धेनोक्तानुक्तवैतिथ्यादिभिः ।

चङ्गनान्नकाङ्गेन कृतः यद्यपि चङ्गनः ॥

वागम(?)प्रतिपत्तये वागमिदानीमन्वयः
स्वाभिचेनमाह नागरिणि ० [H. T. COLEBROOKE.]

1846.

1075b. Foll. 64-92; size 13½ in. by 5½ in.; twelve lines in a page; Bengali character; fair writing, on brown paper.

Nyāyavārttikakāṭṭhāparyāyikā, by *Vācaspati Mitra*, another fragment of his commentary on the *Nyāyavārttika* (see no. 1843), giving the end of the fourth *adhyāya* and the whole of the fifth *adhyāya*.

The first *āhnika* of the fifth *adhyāya* begins (fol. 66a): अथ प्रमाणादयः पदार्थो लक्षितः परीक्षिताच्च तन्निवर्तनेपरिचये यदर्थं यच्चनो न्याय कारणेन इत्यत्र आह वाक्येनचोक्तं तत्राथ च कारणानां वाक्येनचोक्तं न कालतो यत्ने भावं तस्यावैमाह वास्तविककारः ०

The second *āhnika* begins fol. 78a.

1847.

1075a. Foll. 1-63; size 13½ in. by 5½ in.; twelve lines in a page; Bengali character; fair writing, on brown paper.

Tātparyaparīśuddhi (also called *Nyāyanibandha*), a commentary on *Vācaspati's Nyāyavārttikakāṭṭhāparyāyikā*, by *Udayana*, incomplete.

There is a confusion about this work in Hall's Index, p. 20, no. iii. The correct dates are given in Cowell's preface to his edition of the *Kusumājālī*, p. vi., also in Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. vii., p. 128, no. 2358.

This copy begins with the first *āhnika* of the third *adhyāya*:

विचारानुक्तोद्वेगोद्वेगादविचारयतीत्यर्थः ।

युद्धेति नमः ॥

विशेषे प्रमाणानि यदीदृशानि इहेदानीं कारकवस्तुने-
वस्तुं यदीकते तदेवावधारयैः ।

The 2nd āhnikā begins fol. 16a; the 1st of the fourth adhyāya, fol. 29a; the 2nd, fol. 45b; the 1st of the fifth adhyāya, fol. 50b; the 2nd, fol. 60b.

Fol. 68b, this commentary breaks off, the second portion of the volume being a fragment of *Vācaspati's* commentary.

[H. T. COLERBROOKE.]

1848.

1436a. Foll. 82; size 12½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Nyāyasūtravṛtti, a commentary on the *Nyāyasūtra*, by *Viśvanātha Bhaṭṭācārya*, son of *Vidyānivāsa Bhaṭṭācārya*. With marginal notes in Colebrooke's handwriting

The complete text of the *Nyāyasūtravṛtti* was printed Calcutta 1828, an English translation of the *Nyāyasūtras* according to this commentary, together with the text of the *sūtras* and extracts from the commentary, was published by J. R. Ballantyne in three parts, Allahabad 1850-1854.

See Aufrecht's Catalogue, p. 239; Hall's Index, p. 22, no ix. [H. T. COLERBROOKE.]

1849.

232a. Foll. 91; size 12½ in. by 3½ in.; nine lines in a page

Nyāyasūtravṛtti, a second copy, with the date: संवत् १८५०. [H. T. COLERBROOKE.]

1850.

2796b. Foll. 88; size 12 in. by 5 in.; Devanāgarī writing of 1735 A.D.; 9 or 10 lines in a page.

Nyāyasūtravṛtti, by *Viśvanātha Pañcānana Bhaṭṭācārya*, son of *Vidyānivāsa Bhaṭṭācārya*; including the text of *Gotama's Nyāyasūtra*, a third copy. [H. T. COLERBROOKE.]

1851.

999. Foll. 159; size 12½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Nyāyabhāṣya-(*śikā*?) or *Gautamabhāṣya-vyākhyāna*, apparently a commentary on *Vātsyāyana's Bhāṣya*, or on a commentary thereon.

The exact relation between the two works has not been made out from a perusal of a portion of the MS, but only a very general connection with the *Nyāyasūtras*; and no colophon of any kind appears in the volume.

It begins: अथ गौतमनाथभाष्यप्रस्तावः । तत्र ह्यन्वयान्वयने प्रादिशतप्रतिपक्षकर्मणुविषय मङ्गले प्रवर्तते प्रेक्षायाः । तत्र मङ्गलस्य प्रादिशतप्रतिपक्षकर्मणुवचनकाले किं नाम । विशिष्टशिक्षाचाराणुमित्रचुतिरेव नाम । तत्रा हि तत्र प्रमाणाभ्युपगमनातिशयिभेदाविषयः । तत्रात्यवैधिवदे जायत्येव विषयिभ्यस्तत्र शिक्षा तत्रात्यवैधिवदुपगमि तदन्वयवर्तिता(?) तत्रात्यवैधिवदे वेदाः प्रमाणाणि ज्ञानान्वयवर्तु-
यगस्य वस्तुत्वं °

It ends: युगपदधिकारवचनो ह्यत्र इति अविज्ञित इवविवरण्यदायैः । इतो ह्यवगमनकाले मङ्गल्यै वति यत्रा यवकदिशितव यवक्येन यवकदिरी युगपदुपगमायेने अदिशक्येनापि यवकदिरी युगपदुपगमायेने इति ॥

[H. T. COLERBROOKE.]

b. *The Tarkabhāṣhā and Commentaries.*

1852.

2122a. Foll. 83; size 9½ in. by 4½ in.; 9-15 lines in a page.

Tarkabhāṣhā, an elementary treatise on the *Nyāya* philosophy, based on the *Nyāyasūtras* and the *Nyāyabhāṣya*, by *Kaśapa Mītra*. With marginal notes in Colebrooke's handwriting.

It begins :

ब्रह्मैवायमनुमानो ज्ञ
गोपदेनसर्ववैद्यपाशु पीठ ।
त्रेमानवच्छेन सुषोम्नीरी
श्रीश्रीगुरुद्वयानुवाचिकास्तु ॥ १ ॥
विभवशीतमूला गोपदेन इति सुतः ।
त्रैकानुभाषी त्रयुते विविध गुरुनिर्मितिम् ॥ २ ॥
श्रीविद्यनाथायुगलवचनाभा-
मुषो गरीवायलभद्रवचना * ॥
ततोति त्रैकानुविगत सर्वैश्च
श्रीवचनाभाविदुषो विनोदम् ॥ ३ ॥

Cp. Burnell's Tanj. MSS., II., p. 119.

Nearly the whole verso of fol. 8, from इदानीं
इयम्^० to the end, is in the wrong place there,
अथ(इत्यादि)व्याख्याविष्णुः etc., belonging together.

The text of the inserted page would be in
the right place fol. 11b, l. 5-12a, l. 5.

Fol. 78a, the *Ratnakoshakāra* is quoted :
तत्त्वनिर्णीतौ(sic!) विविगोपुक्ता चाविश्च त्रयुषो वादवि-
तत्त्वानिष्ठाकाशीत रत्नकोषवद्वयम्.

See Weber's Catalogue, p. 203, no. 680 ;
Hall's Index, p. 23, no. xii.; Bājendralāla
Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. viii., p. 204,
no. 2757. [H. T. COLEBROOK.]

1860.

1369a. Foll 37; size 9½ in. by 4½ in.;
13-16 lines in a page.

Tarkabhāṣāprākāśa, a second copy. After
fol 29 one leaf is wanting (fol. 69, l. 2-fol. 72,
l. 4 of the first copy). [H. T. COLEBROOK.]

1861.

1538. Foll. 150; size 10½ in. by 8½ in.;
ten lines in a page.

(*Tarkabhāṣā*)-*Bhāvārthadīpikā*, a commen-
tary on the *Tarkabhāṣā*, by *Gaurikānta Śrīva-*

* This is the reading of the second copy, the pre-
sent copy being corrupt in the second *pāda*.

bhauma Bhattachārya, who wrote also the
Sadyuktimuktāvali, quoted fol. 69b. This (the
Bhāvārthadīpikā) is anterior to *Mādhava Deva's*
commentary . . and subsequent to *Govar-*
dhama's " (Colebrooke on the title-page).
The *Tarkabhāṣāprākāśa* is quoted e.g. on the
first page. The brief marginal notes marking
the topics, as they are treated in the text,
are in Colebrooke's handwriting. Fol. 124b,
he points out a quotation of *Balabhadra* (fol. 11b
Balibhadra). Cp. Burnell's Tanj. MSS., II.,
p. 118.

It begins : श्रीगुरुदेवाय नमः ॥ श्रीवररक्षणे नमः ॥
श्रीगुरुदेवाय नमः ॥ श्रीगुरुदेवाय नमः ॥ श्रीः ।

श्री तत्त्वदेभिः प्रतिपादिताय
निष्ठाशिलेभ्याङ्गीविद्युताय ।
लीलावतप्रवालकलेवराय
नमो भक्तु तले वगदीश्वराय ॥ १ ॥
वज्राला त्रैकैवायवा इव भावैदीपिका ।
अष्टाचार्येण चोदये गौरीशोभने नमः ॥ २ ॥
मातृभारति हे शिरोनिधिचोक्त्यान्वयनीकृतेः
काङ्क्षकारादेव केवलवृत्तिव्याख्यायु षिं छन्दसे ।
अमृतप्रदोद्वेगवदित्युक्ताङ्गुली पावरे ॥ ३ ॥
रगो वाचकयो ज्ञेया यदि तदा का नाम शोभायतिः
इह कतु प्रकाशको ज्ञानाभिधेयप्रदोद्वेगवद्व्याख्यायनीयेव
प्रद्वयवादी प्रवर्तते ॥ तदुक्तम् ।

विद्यायै विद्वत्तन्त्रं जोगुं शोभा प्रवर्तते ।
ज्ञानादी तेन सर्वत्रः सर्वत्रः(ः)सर्वत्रयश्च इति ।
अतः आदिनिष्ठसर्वत्रं प्रेक्षाप्रवृत्तये प्रवोचनाभिधेयवर्ण-
न्याङ्गुलीयं विद्याप्रकाशनाय त्रैकैवायवाकाङ्क्ष(कारः)प्रतिपा-
नति ॥ चालो स्वीति ॥ ०

Fol. 65b ends the *pramāṇa*-, fol. 122a, the
prameya-section.

The final couplets are nearly the same as
in the *Tarkabhāṣāsāramasjari* :

हे श्रीराक्षसैवायवा न सर्वैवायवीरका ।
शास्त्राभिः सर्वै रवाला वृत्तविद्वते अतः ॥ १ ॥
मात्रवेदा(? प्राये?) त्रैकैवायवा चालोदेव इति ।
वागदेहीयतो ज्ञेयो(sic) तामाया षिं नदीदेविः ॥ २ ॥

कमेवानपि संविद्योऽपि विद्वतोः सम्प्रतिभायाकारं
मातुर्वै मनसो विद्याय कलुषम्यास्तां नदीयानपि ।
भाषार्थं प्रतिबंधाति हृदये को व्योह चोरो वदि
स्यादेवाच तदा विनिर्मितिपित्री ज्ञायो नवायं जगः ॥ ३ ॥
विवाहविपत्तां बालानां शिष्याचारिह कात्याय ।
गीरीकाशेन चोदय कृता भाषार्थदीपिका ॥ ३ ॥

See Hall's Index, p. 23, no. xiii.; Burnell's
Tanj. MSS., II., p. 118. [H. T. COLEBROOKE.]

1862.

471. Foll. 81 (195-275); size 9½ in. by
4 in.; generally thirteen lines in a page.

Tarkabhāṣāśāramahārī, also called *Tarka-
prākāśa*, a commentary on the *Tarkabhāṣā*,
"by *Mādhava Deva*, of *Kāśī*, son of *Lakṣmana
Deva*, and grandson of *Mādhava Deva*, of *Dhār-
nūra*, a town on the banks of the *Godā*. He
is the author of the *Nyāyasāra*" (Colebrooke,
on the title-page; see the final couplets of the
Nyāyasāra). It begins:

मत्ता पिच्छेचरं देवं गुरुं श्रीलङ्काभाषिणम् ।
मुद्रासाकैभावावा भावो भास्यामे नवा ॥ १ ॥
ये नृणां चरिता विमलमयः सत्तादाविष्टेयिको
मन्त्रोऽसौ गुरुवर्षपुर्वेयदी नोता यदापयैः ।
तं ज्ञानमयं सत्तममिह विच्छेदं चार्द
चार्यतां उचितं स्यात्तमं तदं विच्छेदविच्छेदये ॥ २ ॥
महोपनिषद्भूतिषु प्रतिपद्युमिह
तस्यापि बलुन इहाचरो न दूरम् ।
मन्त्रोऽसौ गुरुवर्षपुर्वेयदी नोता यदापयैः
योगेयं कर्तुमयं नपि चरं प्रगल्भम् ॥

मेधावत्तनुजने सत्यमस्य प्रयोजननाह । बालो नपि । केचिषु
(the following quotation is from *Gaurikānta's
Bhāvārthadīpikā*) मेधावत्तनुजने सत्यमप्रयोजननाभिदेव-
वचन्यादज्ञेयम् शिष्याचरानां प्रतिभागतो बालो व्योति ।
तद । प्रयोजननाभेदेव मेधावत्तनुजनिष्ठः ।

Mādhava Deva often refers to his *Nyāyasāra*
for a fuller exposition of his views (पिच्छरक्षु
भावकारे दृश्यः fol. 50a). He often rejects *Gauri-
kānta's* explanations, generally introducing

them by गीरीकाशेन. Other authorities, he
quotes, are: *Govardhana*, *Budra Bhāṣācārya*,
Mūrāri Mīrāh, *Bhāṭa*, the *Ointāmaṇi* or *Maṇi*,
the *Didhiti*, the *Līlāvātiprakāśadidhiti*. The
quotations are for the most part pointed out
by marginal notes in Colebrooke's handwriting.

The *pramāṇa*-section ends fol. 43b, the *pra-
māya*-section fol. 77a.

The final couplets are nearly the same as
in the *Bhāvārthadīpikā*:

हे चोरासकैभावावा न कर्तव्याचरिता ।
ज्ञात्वायैः सवै स्यातां विद्वतः प्रवर्तकृतः ॥ १ ॥
बालकैः पश्यते यत्तादागामेति न संनपि ।
वानरेलेष्टिनी व्येय नागायः किं नहोदपि ॥ २ ॥
कमेवानपि संविद्योऽपि विद्वतोः सम्प्रतिभायाकारं
मातुर्वै मनसा विद्याय (sic) कलुषम्यास्तां नदीयानपि ।
भाषार्थं प्रतिबंधाति हृदये को व्योह चोरो वदि
स्यादेवाच (तदा) विनिर्मितिपित्री ज्ञायो नवायं जगः
विद्वदज्ञाननाशेन विद्वद्वेदिनाशिनो (?) । [॥ ३ ॥
यद्वा . . . (corrupt) * बुद्धदापि भविष्यति ॥
जीनमाचरयदेव इतिभिहितो मायाकुपेः सारगः
ज्ञात्वायं सत्तादापिप्रकटः कर्तव्यवैयद्योः ।
काश्यापिज्ञानमन्त्रोऽसौ गुरुवर्षपुर्वेयदी नोता यदापयैः
तस्यापि भुवि रागने ज्ञानिनां तद्वैप्रकाशः यदा
[मोदाहोदपिः] ॥

Date of this copy: संवत् १६०६ सवैशाखशुद्ध ११.

See Weber's Catalogue, p. 203, no. 681,
Hall's Index, p. 23, no. xv.

[H. T. COLEBROOKE.]

1863.

614b. Foll. 42 (56-97, orig. 16-१२२); size
9½ in. by 4 in.; nine lines in a page.

Nyāyasamgraha, a commentary on the *Tarka-
bhāṣā*, by *Rāmāṅga*, son of *Rukmāṅga*,
incomplete. It begins with the *Pramāṇaparic-
cheda*, the whole *Pramāṇa*-section being lost.

• Perhaps यद्वा मोदा विदुषां तेषां.

The manuscript begins: **बृषस्पतिमुखादेव ज्ञेया-
मुखादेव ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् इत्येवम् ॥ अथ इत्येवम् ॥**
आप्तम् ०

It ends:

**जीमदार्ढ्यवापुषापरिचयं वापुषीभाष्यमुदं
भाषाभाष्यवापुषीभाष्यपरिचयः अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
वापुषीभाष्यपरिचयः अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
आप्तम् ०**

इत्येवम् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥

अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥

[H. T. COLEBROOK.]

c. *Nyāyasāra and Nyāyatattvavāloka.*

1864.

1517b. Foll. 94 (19-28); size 10½ in. by 4½ in.; fifteen lines in a page; Jaina character.

Nyāyasāra, a short logical treatise by *Bhāsarvajña*, in three *paricchēdas*.

Compare Rājendralāla Mitra's Notices of Skt MSS., vol. ii., p. 189, no. 727.

The first *paricchēda*, treating on the *Pratyakṣa-pramāna*, begins:

**प्रत्यक्षं ज्ञानं अगमः परीक्षे ईदं वत्
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥**

**अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥**

The second, or *Anumāna-paricchēda*, begins, fol. 20a:

**अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥**

The third, or *Āgama-paricchēda*, begins, fol. 25b:

**अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥**

Colophon: **इति अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥**

Date and subscription of the writer: **अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥**

[H. T. COLEBROOK.]

1865.

2398. Foll. 65; size 7½-8 in. by 8½-9 in.; foll. 1-27 eleven to twelve lines, foll. 28-65 thirteen to fifteen lines in a page.

Nyāyasāra-vācāra, a commentary on *Bhāsarvajña's Nyāyasāra*.

According to Hall's Index, p. 26, no. xxvi., the author is "*Bhaṭṭa Rāghava*, son of *Sāranga*, and pupil of *Mahādeva Sarvajña Vāḍindra*," who composed it "in the Śaka year 1174, or A.D. 1252, entitled *Paridhāvin*." These dates do not appear in this copy, as the third, or *Āgamaparicchēda*, with the colophon, is wanting here.

The commentary begins:

**अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥**

**अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥**

The second *paricchēda* begins:

**अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥
अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥**

अथपरीक्षे ईदं वत् ॥ अथपरीक्षे ईदं वत् ॥

It ends

इति व्याख्यानसमाप्तिर्न्यायिकरत्नीहमिः ।

अनुमाननक्षेत्रे यत्कालपरिकल्पनम् ॥

After fol. 61 two leaves are wanting, the right part of fol 61 is torn off

[GAIKAWAR]

1866.

213a Foll 49, size 10½ in by 4 in, 18-22 lines in a page, written in the Jaina character.

Nyāyatātparyadīpikā, a commentary on *Bhāṣavyajña's Nyāyasāra*, by *Jayamṃha Sūri*, a Jaina, pupil of *Mahendra Sūri*, who belonged to the family of *Kṛṣṇanarāhi*

The commentary begins

अहं ॥ कलं(?) यस्य पदमन्यवधिष्ये विश्वारम्भानुमा(?)

प्रभात्य प्रतिभासमासुररगुर्वैर्हीयतोन्मथिणी (sic) ।

प्राकृतान्निधिनो यथा विश्वियो गन्वादिर्नयेदं

तं निःशेषसप्तपदेकचदन देवं विनं तोयुः ॥ १ ॥

न्यायसन्निवृत्त्यर्थं (sic!) दुर्दैहिनं जीवायकारं स्फुटा-

स्त्रेवोत्पत्तिस्त्रेवतो यदपि न च्छेत्तुं नान् कश्चन ।

यद्वाचानुगुणीः (sic!) प्रवृत्तिविषये किंचित्प्राप्त्युक्तयेद्

पादेष्वीक्युक्तप्रसादविज्ञानो व्याख्यातुमिच्छाम्यहम् ॥ २ ॥

यत्कालपरिकल्पनविदित्वाहीकाः यदुल्लिख्यते

दीप्यन्त्यवतीमिताः प्रकरणे जीवायकाराद्वये ।

प्रकल्पयद्वापैतावैषयवापद्वयोस्तुका

लेखं बाह्यहरी तथापि अविता महात्मकत्वा नृणां ॥ ३ ॥

शास्त्रात्मे दुरयोहमहम्बुह्यचोहेन प्रविचीविश्रवायकार-
त्यन्तप्रकरवपारीकावापै शिवायकारवायकार्य च अनुचिते-
ह्येवमानस्यकारार् प्रकाशम् प्रवृत्तिनिमित्तसम्बन्धप्रयोजनानवर्त-
मानप्रविश्यां शास्त्रकार्यप्रकाशार्थं (sic!) जीवायकारावापैः
प्रकल्पयेन प्रतिगानीते ॥ प्रकल्प्य ज्ञानं ०

The second *parvacheda* begins, fol 11a

प्रकल्पपरिकेदे कथं प्रवर्तं लक्षयित्वा प्रवृत्तिवापिवादि-
द्वयानुमानं लक्षयति ॥

The third *parvacheda* begins, fol. 34b

प्रेतवीचकपरिकेदे कथं प्रवर्तं लक्षयित्वा प्रवृत्तिवापिवादि-
द्वयानुमानं लक्षयति ॥

Colophon

जीवायकारिणे कृपायकारेण जीवायकारेण

शिवः जीवायकारिणिरपि लक्षयित्वा शिवः ॥

इति निमित्तवाप्योक्तप्रकाशे जीवायकारावापि

शिवापि विप्रति कृपायकारेणः शैवाचशोभा पुनः * ॥ १ ॥

टीकेषु न्यायकारस्य न्यायस्यावैदीयिका ।

नवीयिका मनःवीचे कथंवापि प्रकाशनाम् * ॥ २ ॥

This commentary is not mentioned in Hall's Index [H T COLEBROOK]

1867.

2412. Foll 127 (8-129), size 7½-8½ in by 3½-3½ in, ten lines in a page, written in the Jaina character

Nyāyatātparyadīpikā, a second copy

In the beginning one or two leaves (about 16-20 lines) are wanting, fol 1 and 68 are heavily injured

The copy begins . प्रकल्पने शास्त्रारम्भ एव प्रकल्पने ० (see the first copy, fol 2a, l 2)

Date and subscription of the writer प्रकल्प-
नपर्याप्तं अनुमतिर्हि ततः ॥ यथाय ३०३५ ॥ संवत् १५५२ वर्षे
प्रकल्पनेशापदि ३ पुनः जीवायकारिण्येव यथापि रं दंतु ॥
लेखकपाठकयोः पुनं भूयान् ॥

[GAIKAWAR]

1868.

205. Foll 181, size 10½ in by 3½ in, somewhat old Bengali handwriting, ten lines in a page

Nyāyatattentolā, a treatise in two chapters, by *Vācaspati Mīra*

It begins

प्रकल्पनेष्वनेषु रमाकल्पं चिह्नितानि निषं ।

अनिवचनीयस्यां शास्त्रः प्रकल्पानि देवकीपुत्रं ॥

* The second copy has यथापि . . कृपायकारेणः शैवाचशोभा पुनः, and in the second couplet प्रकाशनाम्

d) The *Śabdakhaṇḍa*. Foll. 170 (338-407).

It begins: **अथ इत्यो निदधते प्रयोगहेतुभूतायै-
नल्लक्षणव्यः इत्ये प्रयासं ननु इत्यो न प्रयासः**

Date of the copy: **संवत् १६०३ वर्षे श्रावणे १६६३
आषाढादि १३ इत्यादि . . .**

The *Tattvacintāmaṇi* is now being printed
in the Bibliotheca Indica.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1870.

424. Foll. 274; size 11½ in. by 4½ in.;
9-12 lines in a page.

Tattvacintāmaṇi, a second copy, written in
four parts.

a) The *Pratyakṣakhaṇḍa*. Foll. 79.

b) The *Anumānakhaṇḍa*. Foll. 87 (80-166).

There are some leaves wanting between
foll. 84 and 85 (4 and 9 of the original
numbering). The first portion ends fol. 127b.

Date of the copy: **संवत् १८५६.**

c) *Upamānakhaṇḍa*. Foll. 9 (9a is blank).

Date: **संवत् १८५६ विंति आश्विनपक्षे द्वितीया पुनरी
तिथौ चारपुष्यपक्षे श्रिता ।**

d) *Śabdakhaṇḍa*. Foll. 99 (176-274).

There are omissions between foll. 253
and 254 (78 and 81 in the original number-
ing), and between 265 and 266 (92 and 99
in the original numbering).

Date: **संवत् १८५६ चम्वे माघसुदी १२ चारपौड्ये ।**

[H. T. COLEBROOKE.]

1871.

794. Foll. 94; size 10½ in. by 3½ in.;
foll. 1-69 seven to twelve lines, foll. 70-94
thirteen to sixteen lines in a page.

Tattvacintāmaṇi, the *Anumāna-pariccheda*.

Colophon, giving date of copy:

**इत्ये १९०० (sic!) चतुर्थे मासे संवत् १८५८ शुक्लपक्षे
चौदश्यां शुद्धे माघशुक्लपक्षे चतुर्दश्यां चतुर्दश्यां चतुर्दश्यां**

[H. T. COLEBROOKE.]

1872.

2916. Foll. 51 (originally १-५५); size 17½
in. by 8 in.; five, sometimes six lines in a
page; fair writing, in the Bengali character,
of the 18th century.

(*Tattvacintāmaṇi*), a large piece of the *Anu-
mānakhaṇḍa*. Some leaves are lost (8, ३०-३२).
The last words are: **राजसूयकर्मणां चोपदेशेति ।**

[DR. J. R. BALLANTYNE.]

1873.

1826. Foll. 14; size 11½ in. by 8½ in.;
seven lines in a page.

(*Tattvacintāmaṇi*), the beginning of the *Anu-
mānakhaṇḍa*. The last words are: **इतिपरिनि
येत् । अस्तु इति । इतिपरि निवृत्तिः . .** (see p. 14, l. 20
of the edition).

[J. TAYLOR.]

1874.

1894b. Foll. 2; size 12 in. by ४½ in.;
seven lines in a page.

(*Tattvacintāmaṇi*), two single leaves, be-
longing to the *Anumānakhaṇḍa*, in the same
handwriting as the preceding fragment.

The first begins: **आप्यनवरं पक्षयैता निदधते**
(see the edition, p. 24).

The second leaf begins: **नचानुमानं पक्षयै
आप्यनवरं** (see the edition, p. 54).

[J. TAYLOR.]

1875.

2203a. Foll. 24; size about 11½ in. by
3½ in.; eight lines in a page; good old writing,
of the 16th century.

(*Tattvacintāmaṇi*)*, a portion treating of
jāti, and beginning with *Nyāyasūtra* I., 2, 59,
incomplete at the end.

* It is certainly not *Tattvacintāmaṇi*.

It begins: **अथ वारिः । इव जगत्पङ्कजकूपं वाप-
म्वैषम्वीर्यं त्रयस्त्रयानं वारिपरिः । इदमुक्तं । अनुपममकर-
ज्जातीरं काटीरावापामागमिषिषातेदम्वीर्यज्जातं (१.०००वाक्य)
आतेजातकं वज्रज्ज्वालापरिगिरि नमनाः आधवादि-
करीका (१.०००वाक्य) आत्मेवैरिमुद्रिकायाः इव इव इवैवधि
वर्णानु कलहं अनुमानं लब्धकारं इवै इवामुद्रिकाज्जा-
तं विवर्धनं वापकाः**

It ends: इवा चानिवः इवः इव इत्युक्ते निवर्त
कार्येनकार्ये वा । कार्येन इत्येव बहोवा . . . , end of
fol. 24b. [GAIKAWAR.]

1876.

2203b. Foll. 8 (25-32); size 11½ in. by 3½ in.; eight lines in a page; the same handwriting as in no. 1875 (2203a).

(*Tattvacintāmaṇi*), the beginning of the *Śābdakhaṇḍa*, in mere fragments. It is foll. 1-8, 8-11 and 17 of the original paging.

The pencil-note on the first leaf "*Śiromaṇi*, a logical treatise" is a mistake.

[GAIKAWAR.]

b. *The Tattvarintāmaṇidīdhiti*, by Śiromaṇi,
and Commentaries.

1877.

963b. Foll. 80 (86-115, original numbering २-२५); size 9½ in. by 3½ in.; twelve lines in a page.

Pratyakṣamaṇḍīdihiti, the first section of the *Tattvacinṭāmaṇḍīdihiti*, a commentary on Gaṅgeśa's *Cintāmaṇi*, by (Raghunātha) Śiromaṇi Bhaṭṭācārya. See Hall's Index, p. 81, no. xl; Burnell's Tanjore MSS., II., p. 115.

The first leaf is wanting, the second begins:

याच(?) संज्ञयस्य तु न प्रतिपन्धकात्मनिति भावः। तन्निश्चय इति०

Date of the copy : संवत् १९५५ ।

[H. T. COLBROOKE.]

1878.

1083. Foll. 140; size 13½ in. by 8½ in.; seven lines in a page; good writing of 1681 A.D.
Anumanamapadidhiti, the second section of the *Didhiti*. It was published at Calcutta १८५५ 1905.

It begins :

ॐ नमः सर्वभूतानि विह्वल्य परिनिष्ठते ।

असंख्यानन्दोपाय पक्षीय परमात्मने ॥ १ ॥

अध्ययनभाषणाभ्यां सारं

मिथीय मिथिलाभाषा ।

दीधितिमधिषिंतामयि तनुते

तार्किकशिरोमणिः श्रीमान् ॥ २ ॥

परमहन्त्यादिपरीमाणा

ममजायाह्वयः पित्राह्वयैः ।

रघुनाथकायेरयेतदीया

कृतिरेवा विदुषा तनोतु मोद ॥ ३ ॥ ० ५ ॥

पूर्वापरप्रत्येकवाक्यताप्रतिपक्षे शिक्षाखानवचानात् च संगति
प्रदर्शयन्नुनाननिकष्यत् प्रतिजानीते । प्रत्यक्षविषादि (from
the first word प्रत्यक्षोपनीषकत्वात् of the *Anumāna-*
khaṇḍa of the *Uitāmāni*).

The last words are: **अनन्यत्वं नोपाधिनिवर्तकैः** (see the printed text, p. 162, l. 4 of the last section beginning with **इक्षरवादे**, the rest is wanting).

Then follows a *śloka* giving the date of the MS.:

झके रामाधर चविंदी पक्षे बाणसितोतरे ।

आयुषी पुस्तकानिदं लिखितं चक्रपाणिना ॥

[H. T. COLEBROOKE]

1879.

273. Foll. 99; size 11½ in. by 4½ in.;
11 to 12 lines in a page.

Anumānadīdhiti, a second copy, ending with the same words as the first one.

[H. T. COLEBROOKE.]

1880.

963a. Foll. 84 (numbered १-२३, nine leaves, ११-२३, are lost); size 9½ in. by 3½ in.; thirteen, sometimes twelve, lines in a page.

Anumānamāṣidīdhiti, a third copy. It gives the whole last part of the commentary, as it is printed in the Calcutta edition, ending with इत्यत्र तावद्विधिः, but without the final complete (विष्णुः °).

The final colophon is given at the end of the whole: इति श्रीमत्तन्महोपाध्याय्यजीवरूपनाथप्रसादविरचितकृतानुमानविधिटीपिणिः संस्कृतनामवाची ॥ but the date is given before the last section (ईश्वरवादे °): संवत् समवसानकालमुद्यमपञ्चम्यां वृहस्पतिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1881.

2919. Foll. 110 (original numbering १-१०, २१-२१०); size 16 in. by 3½ in.; generally six lines in a page; good old writing, in Bengali character.

(*Anumānamāṣidīdhiti*), a fourth copy, incomplete at the end, there are also some leaves missing after fol. 10.

[DR. J. R. BALLANTYNE.]

1882.

1902. Foll. 71; size 12 in. by 3½ in.; seven lines in a page.

(*Anumānamāṣidīdhiti*), two fragments.

The first fragment contains pp. 1-64 of the printed text, the last words are: अथाचपुत्रांतां व्याचक्षन्नुपवादिषि . . (see p. 65, l. 1, of the printed text.)

The second fragment begins (fol. 64a): अनुमितिस्तद्वदेवकार्योनुकूलमवगता ° and ends: विदुषाव्यनवीकरविषया दूषकमिहानुः ॥ इति पञ्चमः ° ॥ See the same section on pp. 87-94 of the printed text.

[J. TAYLOR.]

1883.

2922. Foll. 20; size 5½ in. by 3 in.; 6-8 lines in a page; an old manuscript, in the Bengali character.

Anumānamāṣidīdhiti, incomplete, without the beginning and the end.

The original numbering of the leaves is १, ३, १०-१२, २२, २०, २३-२२. The first leaf begins (scarcely legible): . . . आनुमानाचारसंस्कारिणि . . . अहमेवमभिदिशन्नास्ते, see p. 8, l. 5, of the edition.

[DR. J. R. BALLANTYNE.]

1884.

1892. Foll. 3; size 12 in. by 3½ in.; eight lines in a page.

(*Anumānamāṣidīdhiti*), a small fragment beginning with: उचितानुपूर्विकप्रतिज्ञादिपञ्चकनुदायनं व्यासम् (see the printed text, p. 118), and ending with: तावद्विधिः स्यात्संज्ञाविषये . . (see the edition, p. 122, l. 1).

[J. TAYLOR.]

1885.

22. Foll. 303; size 14 in. by 5½ in.; nine lines in a page.

(*Pratyakshakhaṇḍa*) *gādādhari*, a commentary on the *Pratyakshakhaṇḍa* of the *Didhiti*, by *Gadādhara*. See Hall's Index, p. 31, no. xli.; *Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS.*, vol. iii., p. 29, no. 1053; vol. vii., p. 241, no. 2486. The full name of this commentary seems to be *Tattvacintāmaṇi-dīdhiti-tippaṇi* or *-prākāśikā*.

It begins:

तत्रा मन्त्रमनुसूचयं कृत्वा गुणोदाहरत्
उचिच्छब्दमकथयिषि (?) यत्रोदाहरोच्चेवा गिरः * ।
संक्षिप्तोक्तमिदं विधिः प्रत्यक्षविधानवि-
ध्यानां आनुकूलं महाप्रवृत्तिनिमित्तं विज्ञापयन् ॥ १ ॥

* R. M.'s first copy has ° मन्त्राविधि °, the second copy ° मन्त्राविधिस्तद्वदेवकार्योनुकूलमवगता गिरः ।

The commentary on pp. 94-106 of the printed *Anumānādīdhiti*.

It begins: *यद्यत्र दिवस्य विशिष्टपदान्द्वयेन* °.

6) Foll. 190-202 (१-११); 15 to 16 lines in a page.

The commentary on pp. 106-112 of the printed *Anumānādīdhiti*.

It begins: *उपलब्धस्य परिभाषकत्वेन*. These two last parts (nos. 5 and 6) are the same as the *Parāmarśaśikā* in no. 1890 (597c, see p. ११६a for the beginning of this part).

7) Foll. 385-415 (१-३१); 15 to 16 lines in a page.

The commentary on pp. 112-118 of the printed *Anumānādīdhiti*, with the colophon: *iti Vyatirekigranthaḥ*.

It begins: *अनुमानविभागबल्लूकम्*.

8) Foll. 1-41; 16 to 17 lines in a page.

The *Avayavatīppaṇi* (see the printed *Anumānādīdhiti*, pp. 119-127).

It begins: *अनुमानं दिवस्य व्यापकद्वयनिर्दिष्टम्*.

9) Foll. 342-384 (१-३३); 16-18 lines in a page.

The commentary on pp. 127-136 of the printed *Anumānādīdhiti*, without colophon. It begins: *हेतुभाषादिद्वयेन*.

10) Foll. 416-472 (१-५३); 16 to 17 lines in a page.

The last part of the commentary on the *Anumānādīdhiti*, comprising pp. 140-163 of the edition. The commentary on pp. 136-140 of the edition is wanting. The beginning of this large fragment is .. *नामवदितप्रमाणेन*. The *Asādhārāṇagrantiḥ* ends fol. 421b; the *Anupasaṃhārigrantiḥ* begins *सर्वविधेयम्*, ends fol. 431a; the *Virodhatīppaṇi* begins *वाक्याभाषणं वाक्यविरोधम्* °, ends fol. 434b; the *Satpratīpakṣagrantiḥ* begins *कामवद्वैतम्* °, ends fol. 452a; the last part begins *मूले ण्यवकाशमात्रं इति*, ends

with the subscription: *इति त्रिगुणावकाशविषय-
विपरिभाषादुपानयनस्योपनिषत्पत्रे कलाम्* °

11) Foll. 208-251 (१-३३); 16 to 17 lines in a page.

The same part as no. 10, beginning with the same words. [J. TAYLOR.]

1890.

597. Foll. 301; size 9½ in. by 4 in.

(*Anumānakhaṇḍādīdhitiṭippaṇi*), three sections of *Gaḍādhara's* commentary on the *Dīdhiti*.

a) Foll. 123; ten lines in a page.

The *Vyādhikarāṇādharmāvachinnābhāvavāda*. It is the commentary on pp. 8-15 of the printed *Anumānādīdhiti*.

It begins: *सर्वविधननुमानाभाषणव्यवसायवस्तुविप्र-
द्वैतं व्याप्तिवचने कलाम्* °.

b) Foll. 64 (१-३३); foll. 1-59 eleven lines, foll. 60-64 nine lines in a page.

The *Pakṣatīppaṇi*. This is the section next to the *Upādhivādarahasya* in no. 1888 (see the printed text of the *Dīdhiti*, pp. 87-94).°

It begins: *मूले व्याप्ति(व)व्यपेक्षयोः संगमप्रद्वैतेन
नूनम् परिनिर्दिष्टयोरेवकारोच्यते (?) the second copy :
कापीनुकूलम्)द्वयसंगतिं प्रद्वैतम्* °

c) Foll. 114 (३१-५३); 11 to 12 lines in a page.

The *Parāmarśaśikā* and the *Vyātrekīṭippaṇi*. They treat on pp. 94-118 of the printed *Anumānādīdhiti*.

The *Parāmarśaśikā* begins: *यद्यत्र दिवस्य विशिष्टपदान्द्वयेनानुनिर्दिष्टानां ज्ञानद्वयकारणता वादिनिर्दिष्ट-
व्यतिरिक्तं दिवस्य मध्यकारके व्यवस्थापिता न च संगतिं
द्वैयति* °

The *Vyātrekīṭippaṇi* begins (fol. १३३a): *अनु-
मानविभाषकमूलम् केवलान्वयित्वं प्रतिज्ञावैयर्थ्ये ज्ञान-
कारणतावत्वे ज्ञानस्य केवलान्वयिभाषणव्यवसायः किञ्च-
नकारणवत्वे ण्य केवलान्वयिभाषणवैयर्थ्यः* °

[H. T. COLEBROOK.]

1891.

1198. Foll. 122; size 12½ in. by 4½ in.; 12-16 lines in a page.

(*Gādādhari*), three parts of *Gadādhara's* commentary on the *Anumānādīdhiti*:

The *Vyādhikoraṇādharmāvachinnābhāvākhaṇḍana*, ends fol. 79a.

The *Vyāptipūrvapakṣa*, ends fol. 103a.

The *Siddhāntavyāptivāda*, incomplete. It begins: *प्रतिबोधितापेक्षद्वयार्थः*, see fol. 126b, l. 7, in no. 1887 (the first nine lines of this chapter in no. 1887 are wanting here). It ends *न ह्युचित्यर्थः*, see fol. 180a, l. 2, in no. 1887.

[H. T. COLEBROOKE.]

1892.

1806. Foll. 95; size 12½ in. by 4½ in.; foll. 1-10 twelve to seventeen lines, foll. 11-54 ten lines, foll. 55-95 twelve lines in a page.

(*Gādādhari*), a fragment, being the commentary on p. 10, l. 19 - p. 23, l. 17 of the printed *Anumānādīdhiti*. Between foll. 54 and 55 some leaves are lost (with the commentary on pp. 14-16 of the *Didhiti*).

The volume begins *प्रतिबोधितापेक्षद्वयार्थः*, and ends *संयोगसाधनम्* . . . The last cue is *निर्मुखापेक्षितः*. Colophons, on fol. 15b: *इति द्वितीयस्तोत्रं समाप्तं*; *अथ चतुर्विंशस्तोत्रसमाप्तः*; on fol. 39: *इति तिस्रस्तोत्रसमाप्तं समाप्तं*; on fol. 47b: *सूत्रावतिष्ठस्तोत्रं समाप्तं*. Fol. 11, and again fol. 55, a new handwriting is setting in.

[J. TAYLOR.]

1893.

42. Foll. 77; size 9½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Didhitiṣṭrakāṭhikā, another fragment of *Gadādhara's* commentary, treating on pp. 10-15 of the *Anumānādīdhiti* (Calc. ed.). Foll. 34-39

of the original paging are lost (with the commentary on p. 11, l. 23 - p. 18, l. 2 of the *Anumānādīdhiti*).

It begins: *यस्य वाच्यं तद्वर्तमानम्* .

Subscriptions: *अविच्छेदकान्वयविद्याभाष्यकारोऽयं द्वितीयविद्या भूषण उच्यते* *भट्टाचार्यकृता द्वितीयविद्या समाप्तं* (fol. 35b), *प्रत्यक्षस्तोत्रं समाप्तं* (fol. 36a, after the lacuna), *द्वितीयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* (fol. 41a, the end of the *tritiyamīśralakṣhaṇa* is not marked), *सूत्रावतिष्ठस्तोत्रं समाप्तं* (fol. 52a), *तृतीयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* (fol. 52a), *तृतीयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* (fol. 76b).

[A. C. BURNELL.]

1894.

1675b. Foll. 101; size 9½ in. by 4 in.; 9 to 10 lines in a page.

(*Gādādhari*), the *Anvayaṣṭipāṇi*, treating on pp. 119-127 of the edition. In the beginning, and at the end, there are explained passages from the *Śāntāraṇi*, which were passed over by *Śāntāraṇi*, see pp. 54 and 57 of the printed *Śāntāraṇi*.

The commentary begins: *अनुमानं निश्चयं नान्यत्* *नद्वयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* *नद्वयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* *नद्वयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* .

[H. T. COLEBROOKE.]

1895.

1707. Foll. 217; size 9½ in. by 4½ in.; foll. 1-19 six to nine lines, foll. 20-41 eleven to nine lines, foll. 42-217 ten lines in a page.

Anumānādīdhitiṣṭipāṇi, *Gadādhara's* commentary on the last part of the *Anumānādīdhiti* (pp. 127-163 of the edition). See the ninth and tenth fragment in no. 1889 (1885).

The volume begins: *हेतुभाष्यनिश्चयं तद्वर्तमानम्* *तद्वर्तमानम्* *तद्वर्तमानम्* *तद्वर्तमानम्* .

The subscription is: *इति तृतीयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* *तृतीयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* *तृतीयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* *तृतीयविद्यास्तोत्रं समाप्तं* .

[H. T. COLEBROOKE.]

1896-1898.

1010. Foll. 312; size 10½ in. by 4½ in.; 10 or 11 lines in a page.

1126. Foll. 337; size 11½ in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

331. Foll. 444; size 12 in. by 4½ in.; ten to twelve lines, foll. 42-71 twelve to fourteen lines in a page.

Anumānakhaṇḍagādādhāravivṛiti, or *Kāṭikā* (see the introductory couplets), a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Gādādhari*, by *Kṛishṇa Bhaṭṭa*, a nearly complete copy in eleven fragments, bound together without any order.

Hall, in the Index, p. 81, no. xlii., gives the surname *Ārḍa* to the author; the colophons call him *चारदोबादकुम्भनरु*. He was the son of *Raṅganātha* (not *Raghunātha*, as Anfrecht has it in the Cat. Cat., p. 118), younger brother of *Nārāyaṇa*, and pupil of *Śrī Kṛishṇa*.

1) Vol. I., foll. 78-142 (१-९२).

The first part of the whole commentary, having the subscription *Anumiti Ārḍopāhva-Kṛishṇa-bhaṭṭayam*. See this first part in the *Gādādhari* of no. 1889 (1885).

Kṛishṇa Bhaṭṭa begins:

जीकुम्भ मुद्राकम्भ कुम्भो नारायणमुनः ।

गदाचरमनाचीनं काशिकां हनुते भुवन् ॥ १ ॥

राजनामिः कुम्भाहरी (sic!) वसिष्ठेभ्यः कुम्भाजलिः ।

रायाने भूव चात्मन् इत्यनुजा (sic!) पयो नम ॥ २ ॥

चरित्रकौशेयं मङ्गलं °

2) Vol. II., foll. 1-181 (१-११२).

Vyadhikaracādharmāvacinnābhāvagrathasya vivṛiti, complete. See this chapter of the *Gādādhari* in no. 1890 (1897a), fol. 26a, l. 5 - fol. 123, where it is complete, and in no. 1889 (fragm. 2), foll. 262a-281, where it is incomplete.

It begins: *बुद्धिनिर्मादिः इत्येवमाचार्यः °*. After the colophon there are three additional *ślohas*, the first of which begins: *चक्रानादिचक्रादौत्तराक्षरं °*

Between this part and the preceding one the *Simhavyāghraślokaṣaṇa* is wanting.

3) Vol. II., foll. 132-157 (१-२९).

The *Pūrvapakṣhagrathavivṛiti*, the commentary on foll. 55-81 of the *Gādādhari* in no. 1892 (pp. 15-22 of the printed *Anumānādīdhiti*), complete. It begins: *चक्षुषिरेतुषोर्गिरिहिनः °*

4) Vol. I., foll. 148-212 (१-६०).

The *Siddhāntalakṣaṇavivṛiti*, the annotations on the *Gādādhari*, to pp. 22-28 of the printed *Anumānādīdhiti*. See the beginning of this part of the *Gādādhari* in no. 1892, fol. 81 sqq., and the whole of it in no. 1887, fol. १६६a-१६९a.

The *Kāṭikā* begins: *महानवीनवसिष्ठनामचक्रानाचक्रादौत्तराक्षरं*.

5) Vol. III., foll. 306-444 (१-११२).

The annotations on the *Gādādhari* to pp. 28-64 of the *Anumānādīdhiti*, in five divisions:

The *Avacchedakalakṣaṇavivṛiti*, the commentary on foll. २३९a-२६९a of the *Gādādhari* in no. 1887 (*Dī.* pp. 28-31). It begins: *दीपिनी नम्रवच्छेदकातिरिचि (sic!)*, ends fol. 322a.

The *Sāmānyābhāvagrathārtha*, the commentary on foll. २६९a-२७९a of the *Gādādhari* in no. 1887 (*Dī.* pp. 31-34). It begins: *इत्यनवतीति चक्रवाचीनरं स्थात्*, ends fol. 338a.

A third part having the colophon *iṣṭi Saha(cāragrantha?)*, the commentary on foll. २७९a-३०२a of the *Gād.* in nos. 1887 and 1888 (*Dī.* pp. 34-49). It begins: *दीपिनी नामाचक्रकौशेय*, ends fol. 370b.

The *Vyāptyanugamavivṛiti*, the commentary on foll. ३०२-३१० of the *Gād.* in no. 1888 (*Dī.* pp. 49-56). It begins: *इत्यनवतीति नम्र वा चेति*, ends fol. 432a.

Śiromaṇi-ṭīkā Māthurānāthi, a commentary on the *Anumāna*-section of *Śiromaṇi's* *Didhiti*, by *Māthurānātha Tarkavāgīka*. See Hall's Index, p. 37, no. lxxi. (*Didhiti-Māthuri*). The Subdivisions are called *rahasya*, but there appear only a few. The MS. is bad and incomplete. Foll. 1, 10-14, 87-96 bear the marginal note *श्री १० न०, or ननु०* (i.e. *श्रीरोनधि टीका ननुदानाची*), foll. 64, 69-80, 111-155 *ननुदानाची*; corrupt notes foll. 98, 228, 246?

It begins: *ननु पूनवान् बहिरिवाद्भूषणप्रभवबहिरपि संयोगेन* etc., apparently not the beginning of *Māthurānātha's* work. Fol. 19 begins a new numbering of the leaves, foll. 19-30 are ६-१७, foll. 31-86 are २-५५. Fol. 31b ends the *Vyāpti-grahopāyapūrvapakṣarahasya*, fol. 86b the *Anumānapramārahasya*.

Foll. 87-96 are १३-२१ of an original numbering, fol. 97a breaks off in the middle of the page.

The first two leaves of the new piece are lost, foll. 98 101 are numbered ३-५, foll. 109-158 ५२-८६, foll. 160-177 २-१८. Fol. 178a ends the *Upādhipūrvapakṣarahasya*.

Fol. 193a contains the only colophon which mentions the name of the author, but it seems to be copied from an illegible original by an ignorant scribe: *इति जीनपुरानाचनैवामो-ज्ञविचिते अनुना -- दीधि -- चका(sic!)विवाद्दहस्य* ॥

Fol. 194-226 is another fragment. It begins: *ज्ञानान्वाभावबहुत्ववद्वृत्तावावधि(?) अनुविना-यतिः*. Fol. 194-200 are numbered १-७, foll. 201-204 १३-१६. Foll. 205-218 are perhaps misplaced, they are numbered १६-२८. Fol. 201a ends the *Vyāptipūrvapakṣarahasya*.

Fol. 227-246 contain a last piece. It begins: *तद्वैवाचि* ०. The original numbering of the leaves is १, २, ६-१६, १७-२१. The last colophon is: *इति जीवापरहस्य* ॥

[H. T. COLEBROOK.]

1900.

2397. Foll. 396; size 13½ in. by 5 in.; generally twelve lines in a page. The volume is bound in the Arabian fashion, the beginning of the text being at the end of the book.

Anumānāśiromaṇiṭīkā, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Didhiti*, by *Jayarāma Pañcānana*, a good copy, but not quite complete. "A fragment of a very scarce book" (Colebrooke on the title-page). See Hall's Index, p. 34, no. liv.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 198, nos. 656, 657.

It begins:

जीविनेशनज्ञेयमङ्गलभुवं भूयो विषयाद्यादरात्
नृदीपाय च रामभट्टचरणद्वन्द्वारविन्दद्वयम् ।
गूढाज्ञानमनापुत्रा न विषयमोक्षोपिनी दोषिणि
तस्माच्छीघ्रचरण दृष्टं तनुते गूढार्थविज्ञोत्तमम् ॥ १ ॥

याज्ञाः क्षाधि गिरो गुरोरिह परं दूषं परेणं वचो
दुन्दं नन्दियां पुत्रा विलिपिं नालाभिहृष्टिकम् ।
अथ स्त्रीविभाषनैकविदिनं यत्किञ्चिदावेदिनं
उत्तमैकविजेतनं कृतियां तन्नीये कल्पताम् ॥ २ ॥

अन्यारम्भे विश्वविभाषाय विहितं शिष्टाचारपरिष्कारं मङ्गलं
शिवशिवायै आस्तामृजोत्तमानुबन्धतो मङ्गलाय च निषङ्गाति ।
जीविनादि ।

Fol. 170b ends the *Vyāptivāda* (*Anumānadīdh*). Calc. ed., p. 45):

जीवना जयरायेव आतिवादे शिरोनयेः ।
निगूढा अथ भाषाचोः प्रत्यर्थे विश्वदोषताः ॥
आतीति ॥

Fol. 222b ends the *Sāmānyalakṣaṇagrantha* (*Anumānadīdh*, p. 64), and begins the *Upādhipvādavyākhyāna*:

इति जीनवरानो स्त्री व्यापयज्ञानः कृती ।
ज्ञानान्वाद्यवद्वृत्तावेदिनिं कन्दोचम् ॥

व्यापयज्ञानः जीनान् जयरायः जनाद्यः ।
व्यापिवाद्वास्तवानातीति नवीनम् ॥

Fol. 258a ends the *Upādhivāda*, and begins the *Pakṣatādīdhitivyākhyā* (*Anum. Di.*, p. 87):

उपाधिवादं व्याख्याय चरामः समाप्तः ।

पक्षतदीधितिः व्याख्यायामगच्छति नमोरेवम् ॥

Fol. 277b ends the *Pakṣatā* (*Anum. Di.*, p. 94); fol. 309b, the *Parāmarsatippaṇi* (*Anum. Di.*, p. 112); fol. 316a, the *Vyatirekātippaṇi* (*Anum. Di.*, p. 118); fol. 349b, the *Avayavadīdhiti* (*Anum. Di.*, p. 127)

जीमन्ता चरामेव रामेवेष महोदधिः ।

कथं यदिह निहोर्को गृहो व्यवपदीधितिः ॥

The copy ceases in the commentary on p. 158 of the *Anumānadīdhiti* (Calc. ed.), thus omitting only the last four or five pages.

Fol. 31, which has verbally the same text as fol. 30, probably belonged to the original of this copy. [H. T. COLEBROOKE.]

1901.

953. Fol. 436; size 10½ in. by 4½ in.; 11-15 lines in a page.

Anumānadīdhitivyākhyā, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Diḍhiti*, by *Bhāvānanda Siddhāntavāgīśa*. See Hall's Index, p. 33, no. 50; Weber's Catalogue (Berlin 1853), p. 199, no. 662; Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 242a, no. 597; Burnell's Tanj. MSS., II, p. 116.

It begins: जीमन्ताधिवत्तवे नमः जीमन्ताधिवत्तवे नमः ।

नमस्कृतं गुरुत्वपूर्विकं गुरुद्विधितिः ।

जीमन्ताधिवत्तवे नमः जीमन्ताधिवत्तवे नमः ॥ १ ॥

नम इति परमात्मने कथं व्याख्यातने नमः वामदेव जगत्: सुविस्मयप्रलम्बकान् रक्तदन्त कथं व्याख्यादिवत्तवे नमः हेतुनाह जीमन्ता ०

The *Anumitiprakāśa* ends fol. 35a (see the printed text of the *Diḍhiti*, p. 7, l. 10); . . . the *Upādhivādarahasya* begins fol. 229b, and ends fol. 297a; . . . the *Avayavadīdhitivyākhyā* begins fol. 350a, and ends fol. 380b. The next and last part of the commentary, which is

wanting in the next copy, begins: . . . करो व्याधिवत्तवे जगत्: हेतुनाहवत्तवे

The original pagination runs on from १ to ३३ and then begins again from ३१, but there is nothing wrong in the text. Foll. ११, ११, fol. ३३ (after fol. 60), foll. ५१, ५१, ५२ (after fol. 62), are lost. Foll. 160 and 161 are misplaced.

Date of the copy: संवत् १८८१ शुक्लपुष्यमास (१८८१) गी-
रीपते: पुने ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1902, 1903.

336, 337. Fol. 439; size 11½ in. by 5½ in.; foll. 1-62 thirteen to fifteen lines, foll. 63-439 nine lines in a page. Fol. 1-62 are in another handwriting than the main bulk of this copy.

"*Śiromaṇivyākhyā Bhāvānandī Anumānakhaṇḍa*," a second copy, incomplete, ending with the *Avayavanirūpaṇa*.

Vol. I., foll. 1-218. Fol. 137 ends the *Siddhāntarahasya*. Foll. १३१, १३२, १३३, १३४, १३५, १३६ are lost.

Vol II., foll. 219-439. Fol. 253b ends the *Sāmānyalakṣaṇā* (sic!); fol. 313a, the *Upādhivādarahasya*. Foll. ३११, ३१२ are lost.

[H. T. COLEBROOKE.]

1904.

2597. Fol. 244; size 11½ in. by 5 in.; 12-18 lines in a page.

(*Bhāvānandī*), a third copy of *Bhāvānanda Siddhāntavāgīśa*'s commentary on the *Anumānadīdhiti*, with the text of the *Uṇṭāmāni* and of the *Diḍhiti* in the middle of the page, incomplete at the end, and with many omissions.

The volume is bound with an utter neglect of the proper order of the leaves.

Foll. 1 and 132-135 = *Di.* pp. 1-2, l. 9 (of the edition); foll. 240-242 = *Di.* p. 2, l. 26 - p. 3, l. 12; foll. 136-239 = *Di.* p. 8, l. 9 - p. 34, l. 4 m 2

l. 14; foll. 2-67 = *Di.* p. 84, l. 15 - p. 61, l. 23; foll. 120-129 = *Di.* p. 61, l. 23 - p. 64, l. 17; foll. 68-84 = *Di.* p. 64, l. 18 - p. 69, l. 22; foll. 85-91 = *Di.* p. 71, l. 9 - p. 74, l. 14; foll. 92-108 = *Di.* p. 79, l. 2 - p. 85, l. 11; fol. 109a = *Di.* p. 87, ll. 17, 18; foll. 109b-119 = *Di.* p. 87, l. 19 - p. 91, l. 10; fol. 244a = *Di.* p. 91, ll. 10, 11, 12; fol. 248b = *Di.* p. 131, l. 17 - p. 131, l. 24; fol. 248a = *Di.* p. 131, l. 26 - p. 132, l. 5; foll. 130, 131 = *Di.* p. 136, l. 1 - p. 136, l. 20.

[MACK. COLL.]

1905.

2080d. Foll 6 (paged 9-14); size 9 in. by 3½ in.; nine lines in a page.

(*Bhāvānandī*), a small fragment from the beginning of the *Anumānakhaṇḍa* with the special title: *Śrī-Bhāvānanda-Bhaṭṭācārya-vṛnācāṣṭaṣṭha Saṃgatilakṣaṇam*. The first leaf, originally the ninth, begins . जनकं रूपनेः संगतिः ॥ The manuscript ends: अतः उपमानसखे अनुमानमि-
त्यनेन उपमानं निरूपयामि इत्यर्थे अनुमानं प्राक् निरूपित-
मिति भावः (= fol. 10b, l. 10 in no. 1901).

[GAIKAWAR.]

1906-1910.

1655-1659. Size 9½ in. by 4 in. (1658 is a little smaller).

Bhāvānandīprākāśa, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Bhāvānandī*, by *Mahādeva Paṇḍita*, a Benares Pandit, surnamed *Puṣṭyastambhākara* (see the last colophon), or *Puṇatānakara* (see the colophon in vol. 5, fol. 757b), son of *Mukunda Paṇḍit*, and pupil of *Śitikanṭha* (see the introductory complets), or *Śrīkanṭha Dīkṣita* (see the same author's *Sarvajñakārinī* and *Nyāyakaustubha*). See Hall's Index, p. 33, no. li.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 199, nos. 664-666.

The copy is incomplete, ending with the *Upādhivādarahasya*.

Vol. I., foll. 244; 10-12 lines in a page.

It begins:

भक्तानां वाचकानां विविधभवनहादःखदेवप्रहर्षी
संहर्षी किलिषावायं प्रकलदिगुहमाहकागवर्षी ।
भर्षी यो - - - भावा नमननहृदवाकाङ्क्षानां मुक्तर्षी
धर्षी तद्वैशहायस्य भवतु भगवान् भव्यकर्मो वदान् ॥ १ ॥

यो धर्षी कर्षेयप्रज्ञाकरेणानु - - - - -
- - - - - वहीकरसिक्कः स्वातो (धर) मकले ।

मीनांज्ञानिपुणो ऽक्षपादकमुक्ताक्षान्निपारगम्
तस्य श्रीशितिकखदीक्षितगुरोः यादायुर्न संजये ॥ २ ॥

विज्ञानवागीश्वरयो गतिगूढे श्रीनम्रहादेवगुणेन युक्ता ।
तदर्थनातं च विभाष्य मुक्ता आस्वायते आस्तरत्तरुम्ये ॥ ३ ॥

अनीशाककविज्ञानां विद्वत्तद्विद्विहानम् ।
भवानन्दोप्रकाशो ऽयं ततोऽनु मुदमन्त्रात् ॥ ४ ॥

ॐ भवानन्दवाग्युम्भो नन्दस्य नमः श्रीः ॐ नमः ।
तथापि यमपुत्रो ऽहं त्वं मे शररुं शिवः ॥ ५ ॥

यच्च केदपि टीकायां विवृता तैव दीपतिः ।
आशयो यच्च न स्थलस्यापुदकनं निह ॥ ६ ॥

अनालोच्य विज्ञानवागीश्वराणां
पृथक्पुनः पक्षिर्गौडिनात् ।

पुद्गलापि तूषणाभासपुन्दं
तदुद्धारार्थो नमोऽद्यैव त्वः ॥ ७ ॥

खीरं यो दान्यदन्त्यस्य तदीयं चाम्यज्जुक्त् ।
वर्षि शो (तपोन)*शिक्षापुनौ चारवातकी ॥ ८ ॥

गुरुदेवप्रसादेन सन्त्यक्भवनवागे ।
योऽप्यवार्थे ऽन्यथाशङ्को देवानां प्रिय त्वत् ॥ ९ ॥

यद्यप्यस्युतालोभेनैकं न कृती नमः ।
तथापि न क्षतिगुहा भविष्यत्येव पक्षिणाः ॥ १० ॥

Fol. 72a ends the *Samgatiprakāśa*; the next part begins:

नत्वा शङ्करपादानं भवनामलि (हे) इदं ।
भवानन्दपुत्रोऽस्मात् कुर्वे न्युनिहिलक्ष्ये ॥ १ ॥

* I take these *akṣaras*, which I could not read in the MS., from Weber's Catalogue.

Fol. 238b ends the *Anumānasvarūpanirūpaṇaparakāśa*, fol. 244a the *Anumānaprāmāṇyavādaparakāśa*.

Vol. II. Foll. 215 (1-215); foll. 1-114 eleven lines, foll. 115-215 ten lines in a page.

It begins:

मत्वा पदानीमनुगं शिष्यस्य
मूला गुह्यत्वानिगुह्यताम् ।
कृता निगुह्यविभाषना च
आख्यायते आतिरहस्यम् ॥ १ ॥

Fol. 30a ends the *Pañcalakṣaṣiparakāśa*, fol. 52b the *Siṃhavajghralakṣaṣiparakāśa*, fol. 134b the *Oakravartīlakṣaṇa*.

Vol. III. Foll. 229 (216-430); ten lines in a page

Fol. 305b ends the *Vyādhikaranādharmāvarchinābhāvaṇiparakāśa*, fol. 356b the *Vyāptipūrvapakṣaṣiparakāśa*. The next part begins:

विपुलरात्रिपादात्मनस्तत्त्वमुद्रताः ।
कामयः मुभदाः संतु ममाज्ञानमोषिदः ॥ १ ॥
* नत्वा गुरुपदं नत्वा दुष्टा विभाष्य च ।
भवानन्दप्रोक्त्या आतिशयान्न चारभे ॥ २ ॥

Vol IV. Foll. 210 (445-654); 10-12 lines in a page.

Fol. 459b ends the *Siddhāntalakṣaṇaparakāśa*, fol. 532 the *Avachēdalakṣaṇaparakāśa* with the following couplet:

आख्यायहेतवे यन्मे वा मया रचिता जनाम् ।
तया भवतु संतुः शिष्या रुहितः शिष्यः ॥ १ ॥
नमानि इतरं धाम धामस्वस्य वसुधुः ।
दुर्लभं यत्प्रवादेन दुर्लभं भवति चकार ॥ २ ॥

The next part begins:

वस्तुतः वस्तुनिर्गमः (?) आख्यायनपि कुर्वन् ।
प्रतिषेधकानामाभावरूपपादो व्यवहृतः ॥ १ ॥

Fol. 547 ends the *Sāmānyābhāvaṇiparakāśa*, fol. 612b the *Vyāptivādaparakāśa* with the couplet:

आतिपादभवानन्दीगुहायो विज्ञदीकृतः ।
महादेवेन कुपितो संमदावानुकारः ॥ १ ॥

The next part begins:

वह्वारे स्तिदुर्वेधि भवानन्दीमकारणे ।
अदीतु नन ज्ञानस्य शिष्यावह्वारः शिष्यः ॥ १ ॥

Fol. 693b ends the *Saharagrānthaparakāśa* with the couplet:

वह्वारे स्तिदुर्वेधि वा आख्या यमतः कृता ।
तया गुह्यतु निगुह्यं मानवैरहिता युवाः ॥ १ ॥

The next part begins:

तत्रै निगुह्यप्रकीर्तये (road तत्रै) संवर्धकस्ये ।
आख्या अदीति रुचिरो मरुतः तत्र मे गुरुः ॥ १ ॥

Vol. V Foll. 209 (655-863); twelve lines in a page

Fol. 672b ends the *Tarkagrānthaparakāśa* with the couplet

तत्रैयन्ने स्तिदुर्वेधि ताद्विषायां युवावहा ।
वा आख्या रचिता रच्यता तया गुह्यतु सज्जनः ॥ १ ॥

Fol. 691a ends the *Vyāptyanugumaparakāśa*, fol. 757b the *Sāmānyalakṣaṇaparakāśa* with the couplet:

सामान्यलक्षणा आख्या कृतासामान्यलक्षणा ।
विज्ञातः सन्तु सुप्रतीतासामान्यलक्षणाः ॥ १ ॥

The next part begins:

नत्वा शिष्यं शिष्यायुक्तं महादेवेन धीमता ।
उपाधी क्रियते आख्या भवानन्दीरो* स्तुता ॥ १ ॥

Fol. 799b ends the *Upādhīpūrvapakṣaṣiparakāśa*, on the last page the *Upādhīvādarahasya* with the couplets:

दुर्लभोपाधिपादस्य वा आख्या रचिता मया ।
गुहास्यतु तया सन्तो विज्ञातो निरुपाधयः ॥ १ ॥
भवानन्दीमकारणे वसिष्ठाहादेवेन निर्मिते ।
विषमोपाधिपादस्य प्रकाशः पूर्वोक्तानिः ॥ २ ॥

इति श्रीमत्सुखसम्भारोपमानकमुद्रपादविज्ञातमहादेव-
पक्षितारिचिन्ते भवानन्दीमकारणे उपाधिपादस्यः ॥

[H. T. COLLBROOKE.]

1911, 1912.

524, 446. Foll. 206 and 386 resp.; 8120
9½ in. by 4½ in.

* Prof. Aufrecht suggests भवानन्दीनिरी.

1913.

1369b. Foll. 38; size 9½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Sarvopakāṣiṇi, a small portion of a second copy, ending with the *Anumāṇapramāṇyānirūpaṇa*. [H. T. COLEBROOKE.]

1914.

681. Foll. 204; size 9½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Bhāvānandīyākyā, a commentary on *Bhāvānanda's* commentary on the *Anumāṇakhaṇḍa* of the *Didhiti*, by *Dinakara*, incomplete, explaining the commentary on scarcely the first tenth of the *Didhiti*.

This commentary is not mentioned in Hall's Index, but see Burnell's Tanj. MSS., II., p. 116.

It begins:

प्रद्योतनसिन्धिरारण्यचारवाच

संचारयन्निवकराग्रलक्षणादि ।

उक्तलक्षणादिलोकाविलोचनादि

भूषा (sic!) त्तोनिरुक्त्या च नः शिवाय ॥ १ ॥

विद्वद्भ्योपुरोहित्यः पितुः पादनुसरन् ।

भवानन्दचोपास्यां ब्रूते दिनकरः मुनीः ॥ २ ॥

अन्वारम्भे विप्रविधाताय कृते गुरुप्रशंसितं नम्रं
शिवाश्रित्यैव स्वकीर्तनपुत्र्ये खनाम च निवर्तयित्वादि
प्रतिज्ञानेन नमस्करोति ।

Subscriptions: fol. 27a इति दिनकररचितोपाध्या-
यनप्रमाणान्नं समाप्तम्; fol. 140b इति दिनकरकृतभवा-
नन्दोपास्यां प्रगल्भलक्षणात्; fol. 157b इति श्रीरतु-
नाथभट्टाचार्यैः शिरोमणिविरच्युक्तव्यधिकरणसौभाग्यश्रीभाषादि-
प्रगल्भलक्षणादियथाव्याप्तं संपूर्णम्; fol. 183b कृतवति
समाप्तम् ॥

The last words are अनवस्थाभिवा श्रमास्तुहान-
स्यानुज्ञेयकलादिनि (without colophon).

[H. T. COLEBROOKE.]

1915, 1916.

328 & 857. Foll. 208 and 278 resp.; size 12 in. by 4½ in.; written by different hands.

Anumāṇasamāsiddhāntapāṣi, a commentary on the *Anumāṇakhaṇḍa* of the *Didhiti*, by *Jagadīśa Tarkhalambhara Bhāṭṭācārya*, and hence called *Jīṇadīśi* (in the marginal notes). See Hall's Index, p. 35, no. lvii.; Aufrecht's Catalogue, p. 242, nos. 593-596; Weber's Catalogue, p. 198, no. 654; *Rājendralāla Mitra's* Notices of Skr. MSS., vol. ii., p. 335, no. 945, vol. iv., p. 124, no. 1542.

328. Vol. I. Foll. 208 (paged 1-209); 9-18 lines in a page.

The *Pūrvakhaṇḍa*. This MS. begins to explain the *Didhiti* from the *Vyāpti* chapter (see p. 8 of the printed text), the *Anumāṇapramāṇya* chapter is wanting. The first words are: क्वारमेति ॥ क्वारमे यदनुमानमात्मवरीकृतं त्वार-
खीभूतं यन्नातिप्रदोषायप्रतिपादं तद्विधानं व्यापकलक्षणा-
दवधारितम्: । See the same beginning in the second copy.

Colophons of single chapters are: इत्यपह्नेद-
कलक्षणादियथा संपूर्णमगच्छते fol. 114b; इति ज्ञाना-
न्वाभावशिरोमणिविरचित्यथो जगदिष्टिः (sic!) fol. 124a;
व्याप्तिवादः समाप्तिमगच्छे fol. 148b; fol. 170 the
colophon is wanting (इति तद्वैवादः समाप्तः, fol.
160 of the second copy); इति व्याप्यनुगमः fol. 176b;
ज्ञानात्तु व्यं पूर्वसकः ॥

इति श्रीमहानन्दोपाध्यायजीनखगदीशतर्कालंकारभट्टाचार्यै-
रविरचितानुमानसिद्धीपित्रिजगन्नामलक्षणादीन्यथो (sic!)
समाप्ता ॥

857. Vol. II. Foll. 278 (paged 210-485); 10-12 lines in a page.

The *Uttarakhaṇḍa*. The first words are: प्रसङ्गादिनि व्याप्यप्रतिपक्षव्यवहृत्तव्यवधारितव्यवहृ-
त्तव्यवधारितव्यवहारसौभाग्यश्रीभाषादिनि ॥

Subscriptions of single chapters: इति जीनग-
दीशतर्कालंकारभट्टाचार्यैरविरचितानुमानसिद्धीपित्रिजगन्नाम-
लक्षणादीन्यथो समाप्ता fol. 254b of the original paging;
इति जीनगदीशः ० यज्ञादियथा समाप्तः (sic!) fol. 291b;
इति परामर्शैरित्यथो समाप्ता fol. 336a; इति श्रीमहामो-
घाभायः ० केवलान्वयैरित्यथो समाप्तः (sic!) fol. 356b, ०

इति महाप्रहोषाख्या ° केवलवर्तिरोक्तिव्ययी कनाता fol. 361b; इति जगदीश ° अवयवविषयी कनाता: fol. 398b; इति विविदिष्ययी fol. 468a; इति जीमहाप्रहोषाख्या-मज्जगोपान्तकौल्यारम्भाख्या [पि] चित्तानुगमविदीपिनि-प्रकाशिका विषयी संपूर्णा (sic). The first of the two final couplets begins कुर्वन्ति निमग्नानामख्येरेन्द्रे °

There are many small omissions in the last quarter of this volume.

Date: संवत् १८५१ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1917.

1797. Foll. 271; size 12½ in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

Didhitiṭṭippani, a second copy, incomplete, but well written.

a) Foll. 203. The *Pūrvakhaṇḍa*, the same as in no. 1915 (328).

b) The *Avayavatiṭṭippani*, the sixth section of the *Uttarakhaṇḍa*, incomplete. Foll. 33 (204-237, orig. 1-33). It begins: नूतो-क्त्यायलक्ष्यस्याये हूयता खयं आयलक्ष्यनाह । The last words are: अथाप्यनान्तं खयदखयद्-प्राक्ष्यवृत्तिर्न । तथा च नि . . . (see vol. ii. of the first copy, fol. 395b, l. 10).

c) The *Pakṣatāṭṭippani*, the second section of the *Uttarakhaṇḍa*. Foll. 35 (238-271, orig. 2-35). The first leaf (with one page text) is lost, the second leaf begins: कानात्वं प्रलेखं वाचनिकव्यपिरोचिताद् ° (see fol. 255b, l. 2 of the first copy).

[J. TAYLOR.]

1918-1921.

1704, 1035, 1624, 1034a. Size 18½ in. by 3½ in.; written in the Bengali character.

(*Jāgādīśi*), a large portion of a third copy of *Jāgādīśa's* commentary on the *Anumānādi-dhātūi*.

1) Vol. I. Foll. 33, paged 1-83. Eight lines in a page. The *Upādhivādagrantharahaṣya*, ends fol. 38a.

2) Vol. II. Foll. 23, originally paged 84-86 (on the left side). Nine lines in a page. The *Pakṣatāṭṭippani*, ends fol. 56b.

3) Vol. III. Foll. 27, originally paged 57-83. Nine lines in a page. The *Parāmar-ṣatīppani*.

4) Vol. IV. Foll. 19, originally paged 84-102. Seven or eight lines in a page. The *Kevalānvayatiṭṭippani* (ends fol. 16, l. 3, but without colophon), the *Kevala-vyatiṭṭippani* (ends fol. 19b) and the beginning of the *Avayavatiṭṭippani*. The writing on the first leaves is nearly obliterated. [H. T. COLEBROOKE.]

1922, 1923.

1951 & 2013. Foll. 64 and 155 resp.; size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page.

Anumānāmañjūśā, a copious commentary on the *Jāgādīśi* (जा ° दी ° च ° on the margin), by *Ārḍḍapāhva Kṛishṇa Bhaṭṭa*. See Hall's Index, p. 35, no. lviii. Both volumes together contain only the commentary on a small part of the *Anumāna*-section, the *Vyadhikarāṇa-dharmāvaccchinābhāva*, see foll. 1-51 of the *Jāgādīśi* in no. 1917.

Vol. I. begins नूले नमिनि (*Didhiti*, Calc. ed., p. 8, l. 18) । अनुमितिद्वयलक्ष्यलक्षित, see the first cue from the *Jāgādīśi* समाजनिनि on l. 5. The last cue वाच्यतादीनि occurs on fol. 11b, l. 8, of no. 1917. After the colophon इत्यनुमानसूत्रायो-पलक्ष्ययी कनाता there are the following couplets:

अवयवद्वयतापीनां काशिका मुक्तिकाशिका ।

वचनकक्षरीरायां काशिका मुक्तिकाशिका ॥ १ ॥

हटि चित्त हरिणीता हरिणीता हटि बुद्ध ।

हरिरेव जगत्तु हरिरेव भाति ने ॥ २ ॥

Vol. II. begins विषयज्ञान विषयविषये चरित्रविज्ञ-
रेवेति इति. The last cue वाच्यवादिष्वेति occurs on
fol. 51b, l. 2, of no. 1917. The colophon
is इत्यादिवाच्यमुक्तमिति विज्ञा चतुर्दशलक्षवर्षात् ।
There are some verses on the last page the
beginning of which is त्रयो वाच्यमस्तु ०

[J. TAYLOR.]

1924.

1303a. Foll. 38; size 12½ in. by 4½ in.;
10 or 11 lines in a page.

"Nyāyakraḍāpatrakhaṇḍa 2" (sic on the
first leaf), two different sets of notes on difficult
passages in the *Jāgadiśī*. They may be identical
with two of the *Kroḍas* in Hall's Index, p. 35,
nos. lix.-lxx., but as they are without any
special title, identification is impossible. That
they belong to the *Jāgadiśī*, is evident from
the numerous passages of the *Jāgadiśī* which
they quote and explain.

1) Foll. 1-10. This *Kroḍa* begins: चरित्रः
सहकारि स च आतिथ्यव्यवसायविरहित इति वाच्य-
व्यवसायविरहितहेतु निरूपयेत् । न च तादृशहेतुरपि
न निरूपित इति वाच्यं विशेषविषयवेदेन विज्ञि-
हन्निरूपयस्यानायासेन प्राप्तत्वात् तेन हेतुना आति-
थ्यव्यवसायविरहितहेतुना इत्यर्थः ।

2) Foll. 11-19. A second copy of the same
Kroḍa, in the same handwriting.

3) Foll. 20-38. A second *Kroḍāpatrakhaṇḍa*,
different from the first. It begins: सच
ज्ञाना (sic!) उपायान् (sic!) । तन्मूलकमप्राप्तविर-
हकार्ये वाच्यविरहितयोगाभावाविरहितकार्ये ज्ञेयवाच्य-
कस्यानेन उपायान्नेन वाच्यम् ।

[H. T. COLLEBROOKE.]

1925.

2368a. Foll. 10; size 10½ in. by 2½ in.;
ten lines in a page.

Ślohasyāḥkhyā Anumānādīdhitiparikāḥyā, by
Nyāyavācāspati, son of *Vidyānirūpa*: it is a
commentary on a certain explanation of the
introductory couplets of the *Didhiti*, this ex-
planation forming part of a commentary on
the whole *Didhiti* called *Anumānādīdhitipa-
rikāḥ*. Perhaps it is the same work as no. lvi.
in Hall's Index, p. 34. For *Nyāyavācāspati*,
see Aufrecht's Cat. Cat., p. 528 (*Indra Nyā-
yavācāspati Bhattachārya*, son of *Vidyānirūpa*
Bhattachārya of Bengal, grandson of *Bhava-
nanda*).

It begins: यो नन इत्यादिश्लोकवाक्यान्मदीयानुमान-
दीधितिपरिवाया दृष्टव्या । तत्र तेषु नये । दिक्षाही दिक्षा-
पदवाची ।

It ends:

विज्ञानिवाचमुच्यते वाच्यवाच्यवेदितम् ।

निर्दिष्टिनिर्दिष्टविधानानन्दयुक्तं मानम् ॥

Date of the copy: संवत् १६७५ वर्षे ज्येष्ठदि दिनीया
गुरी म० मधुसूदनात्मजगंगाधरानुवाचिवाचरेण लिखितमिदं
साधै चरायै च ॥ [GAIKAWAR.]

1926.

1072. Foll. 173 (paged 1 and 41-212);
size 13½ in. by 2½ in.; six lines in a page;
written in the Bengali character.

Anumānamāṇīdhitī Prasārīpī, a commen-
tary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Didhiti*, by
Mahāmahopādhyāya Kṛishṇadāsa Sārvalakṣmaṇa
Bhattachārya, defective.

Probably it is the same commentary as the
Tattvacintāmaṇivākyā in Hall's Index, p. 30,
no. xxxix.

It begins: विद्वेति न च विद्वतः संयोगविज्ञेयः स
वाच्योऽननं नास्तीति व्यक्तेरिति वाच्यम् Foll. 2-40
(orig. pag.) are lost.

Date of this excellent copy: स्वाम्याः १९१७.

[H. T. COLLEBROOKE.]

c. *The Āloka*, by Jayadeva.

1927.

687. Foll. 227; size 10½ in. by 3½ in.; eight, sometimes nine lines in a page; written by two different hands, a new hand setting in on fol. 208.

Anumānāloka, a commentary on the *Anumāna*-section of the *Tattvacintāmaṇi*, by the *Mahāmāhāpādhyāya Jayadeva Miśra*, who was instructed by his uncle *Hari Miśra*. Another name of the author is *Pakṣadhara*, in the first copy of the *Śabdāloka* (no. 1930). See Hall's Index, p. 38, no. lxxvii.

In *Rājendralāla Miśra's* Notices of Skr. MSS., vol. iii., p. 164, no. 1190, the *Āloka* is erroneously ascribed to *Gadādhara*.

The commentary begins:

अनुमितिज्ञानपरिचिन्तनार्थकहेने
प्रसङ्गे ने यद्यप्यहपरिहारेककलः ।*
तथापि श्रीगौरीपरिवृष्टपदाम्बुजगले
न भग्ना भक्तिचेत् कथं किमन्यं विनगति ॥ १ ॥
अनुमानपरिच्छेदे तत्त्वचिन्तानन्देयम् ।
विदुष्वहमितिचोपदिष्टो भावः प्रकाशयते ॥ २ ॥

प्रत्यक्षानन्दमनुमानस्योद्दिष्टत्वात् (° वृत्त्यात् the second copy) तत्त्वज्ञानकारमनुमानलक्ष्यं क्रियते इत्याह । अचेति ।

This copy leaves a good deal of the *Anumānakhaṇḍa* unexplained, ceasing with the sentence *ज्ञापकाभावेन हि चङ्गाचम्प* ° (see the *Anumānakh.* of the *Cintāmaṇi* in no. 1870, fol. 156b, l. 3). The commentary ends: स च गौरीवापराती निवर्तोरकस्य वेदवापिशोभादिनि संज्ञेः ॥

Colophon: इति श्रीमहात्महोपाध्यायकविजगद्गुरुजी तत्त्वचिन्तानन्देयमुनालाक्ष्यः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1928.

1213a. Foll. 118; size 11½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

Anumānakhaṇḍāloka, a second copy. It

* The fragment in no. 1944 (282) has अनुमितिज्ञानपरि ° and प्रवाचो ने.

explains a few lines more of the *Cintāmaṇi* than the first copy. The last words are: तस्यातीतज्ञापनेन ज्ञापकाभावादिप्रत्येयम् ॥

Date and name of the scribe: ईश्वर १८३९ समये चावाह मुदि २ गुरी छिन्नानिर्दिष्टात्तुमन्नेन प्रभाकरस्येदं पुस्तकं मुने ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1929.

956b. Foll. 74 (paged 1-78); size 9½-10 in. by 3½ in.; foll. 1-11 fourteen to sixteen lines, foll. 12-74 ten to twelve lines in a page.

(*Anumānāloka*), a fragment. It has the curious colophon: इति श्रीमहोपाध्यायहरिचरितचिन्तनमुनानिच यकाह (sic!). But the text agrees verbally with the *Anumānāloka* in no. 1927. The last words are: आतिविशिष्टेति ॥ आप्या सनं संयुक्तमवावादिभूनादिना संयोगादिवैज्ञानाधिकरणवैशनादिसंयोगरूपत्वात् । See the preceding copy, fol. 76a, l. 3. Fol. 9 and foll. 37, 38 (of the original paging) are lost, for the fol. 9, which is in this copy, does not belong to this treatise, or is at least in the wrong place.

[H. T. COLEBROOKE.]

1930.

592b. Foll. 115 (paged 85-199); size 11 in. by 3½ in.; foll. 85-96 six lines, foll. 97-151 seven lines, foll. 152-199 eight lines in a page.

(*Śabdāloka*), *Jayadeva Miśra's* commentary on the *Śabdakhaṇḍa* of the *Cintāmaṇi*, an incomplete copy. The title, which was apparently not written by one of the three scribes of this copy, is: इति श्रीपद्मचरितचिन्तनमुनानिच यकाह (sic!) समाप्तः ॥ See *Rājendralāla Miśra's* Notices of Skr. MSS., vol. iii., p. 170, no. 1196; vol. v., p. 223, no. 1907; p. 299, no. 1975.

It begins:

न जाने श्रीमाने विचरिमुनिह सन्महने
स्वर्षा नैवापेनविमलचिंतु विनिर्दिष्टवि ।
इत्येतोपाध्यायवि चित्त विमलज्ञानह
प्रवृत्तो यत्किञ्चन परस्वदेवेन स्रजम् ॥ १ ॥

चवेति ॥ इहायं सप्तस्थानवर्गीयचदानेन त्रयं पारयित्वे-
नोत्तिष्ठन्तीत्यनभिद्वयत्वेयं त्रयस्यानन्तरं त्रिद्वयेन पारयित्वे
(sic! त्रिद्वयोत्तिष्ठन्ती in the second copy) चैतानाया-
ल्लभ्यानामेव त्रयस्यानन्तरं त्रयमभिद्वयत्वे त्रिद्वय-
जनयित्वाहारवत्तत्त्वस्य हेतुहेतुमत्तावस्थोपमाननिद्वयकान्तरं
प्रतिपक्षकविज्ञातव्यमेव स्वरस्य वा संगतिर्न भूयते ॥

The last words are: सप्तस्थानवर्गीयचदानेन त्रयं पारयित्वे
न भूत्तु त्रयस्यानभिद्वयत्वे चैव त्रयस्यानन्तरं त्रिद्वयेन पारयित्वे
त्रयस्यानन्तरं त्रयमभिद्वयत्वे त्रिद्वयजनयित्वाहारवत्तत्त्वस्य
(sic!) भाषादिर्हि ॥ They belong to the commentary on a passage
of the *Cintāmaṇi* beginning with चतुर्नवीति (see
this word fol. 198b, l. 6), which occurs fol. 320a,
l. 4, of the first copy of the *Cintāmaṇi* (no. 1869).

This fragment of the *Śabdāloka* is about
the first half of the whole.

[H. T. COLEBROOKE.]

1931.

1875a. Foll. 95; size 9½ in. by 4 in.;
foll. 1-37 twelve or thirteen lines, foll. 38-95
nine or ten lines in a page.

Śabdāloka, a second, not complete copy. The
colophon is: इति श्रीमहाभारतार्थसंग्रहस्य सप्तमोऽध्यायः
विष्णुः शब्दालोकः समाप्तः ॥

After fol. 50 about forty leaves are wanting;
the last cue before the omission, स्वकालीना इति,
occurs on fol. 151b of the first copy (no. 1930),
and the first cue after the omission, देवदेवेति
(see the *Cintāmaṇi* in no. 1869, fol. 316b),
occurs on fol. 192b of the same copy.

A second omission was caused by the care-
lessness of the scribe, who on fol. 55a, l. 3,
left out as much as the three last leaves of the
first copy, and probably a few pages more.
The last words before this omission occur on
fol. 197b, l. 3, of no. 1930; the first cue after
the omission, मातापितादीनि, is the मातापितृव्यम् (sic!)
on fol. 320a, l. 7, of the *Cintāmaṇi* in no. 1869.

The last words of this copy are: इति निरुक्तं
चतुर्नवीति गणकगणेशादिभिः, but it may be that

this is not the real end of the *Alloka*. The
last cues refer to fol. 405a of no. 1869.

Date of foll. 40-95: संवत् १६६३ कलह चावध
शुदी ५ । [H. T. COLEBROOKE.]

1932.

956a. Foll. 33, size 10½ in. by 4½ in.;
twelve lines in a page.

Śabdāloka (anāṭhāra, a commentary on
Jayadeva Mītra's Śabdāloka, by *Madhusūdana*,
a small fragment, being the end of the whole.
See Hall's Index, p. 39, no. lxxix.

It begins: चतुर्नवीति . . पदानां विज्ञेयता
नापोषोऽहोरात्रादि प्रवृत्त्यादाह निति नृत्तं। उपायान्तरादिभिः।

It ends:

ननुदनेन यन्मात्राणां त्रयस्यारम्भे (न) कृतः ।

शुचिर्मुक्तयुक्तं ननुना[न]ालोके कलहोद्वारः ॥

The author is called *Thakkura Madhusūdana*
in the colophons of other MSS., see *Rājendralāla*
Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 83,
no. 1764 (*Pratyakṣa*); p. 225, no. 1909 (*Anu-
māna*). [H. T. COLEBROOKE.]

1933.

1330. Foll. 206; size 11½ in. by 4½ in.;
nine lines in a page.

Śabdakhaṇḍamīragādādhārī, *Gadādhara's*
commentary on *Jayadeva Mītra's Śabdāloka*,
incomplete.

See Hall's Index, p. 40, no. lxxxiv.; *Rā-
jendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS.*, vol. v.,
p. 177, no. 1864.

The commentary begins:

प्रथमं गौडीयगौडीयकं पदार्थादिं पुरुषोत्तमस्य ।

निगूढवाचिन्मुक्तं प्रथमतः पदार्थस्य भावः ॥

संगमप्रदेशे नृत्तं ननुना स्वादित्रयं त्रयं विदुषा
इति त्रिहास्यादेव संगतिरपि कृत्यत इत्याहोतीति ।

The last words are: **इतिप्रधाने अविचार्यते**।
 यस्यैवविषयकत्वात्कारविषयवशात्सदुपवाच्यवदपत्त्या -
 भिन्नादेव कलाचानमिति ज्ञानं स्यात् ।

Fol. 22 does not belong to this copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1934.

737. Foll. 123; size 12½ in. by 4½ in.; twelve lines, sometimes thirteen lines in a page; written in the Bengali character.

Pratyakshālokarahasya, a commentary on the *Pratyakshakhaṇḍa* of the *Aloka*, two separate fragments. The name of the author does not occur in the manuscript itself, but according to an inscription on the first page (प्रत्यक्षालोकनापुरी० आ०), its author is *Mathurānātha*.

The manuscript begins: **निर्विषयं प्रतिष्ठितमन्व-**
कनानिवाचनम् (?) कानन्या see no. 1937) **कृतं सुनिर्णयं**
ज्ञेयं (मात्रा or नति?) रूपं नञ्जलं शिष्यादिवाच्ये चादी
 निषप्रति **पञ्चाशीति०** The same beginning of *Ma-*
thurānātha's Pratyakshālokarahasya in Rājendra-
 lāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. iii.,
 p. 111, nos. 1159 and 1191.

Fol. 20b ends the *Maṅgalavādarahasya*; this is the only subscription in the first portion of this volume, which ends fol. 36a (**विज्ञेयविषय इति**). The second portion has its own original pagination from १ to ८९. On the first leaf ends *Prathamavipratipattirahasya*; fol. 44b, *Devi-yavipratipattirahasya*; fol. 92b, *Pramāyūrvapaksharahasya*; fol. 97a, *Prāmānyavādarahasye pramālakṣaṇarahasyam*; fol. 113a, *Pratyakshālokarahasye anyathākhyātīrūvapaksharahasyam*; fol. 123a, *Pratyakshālokarahasye anyathākhyātirahasyam*. [H. T. COLEBROOKE.]

1935, 1936.

3051, 3052. Foll. 78 and 155 resp.; size 11½ in. by 4 in.; ten lines in a page.

Anumāna-Pakṣadhara-Māthurānāthi, a commentary on the *Anumānāloka*, by *Mathurānātha*, incomplete. The title is only given on the second page of the first leaf (*Pakṣadharamathurānāthi*) and in the marginal notes ८० ८० न० or ८० ८० ८०. See Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 201, no. 671.

Vol. I. The *Upādhi-vāda*, begins: **उद्देशादिति**
सर्वसंगतिरूपं तत्त्वज्ञानमवगमिष्ये०

Vol. II. The *Pakṣatā* (ends fol. 7a), the *Parāmarā* (fol. 28b), the *Vyatirekinirūpaṇa* (fol. 52a), the *Viruddhanirūpaṇa* (fol. 96b), the *Satpratipakṣa* (fol. 107a), the *Hetvābhāsa* (fol. 122a), the *Asādhakatānirūpaṇa* (fol. 128a), fol. 147b the *Īśvaravāda*. The last words are: **जायमनके। ज्ञायोपहिते। कलोपमानवचनान्यत्राल इति श्लोकः।**

[J. R. BALLANTYNE.]

1937.

451. Foll. 238; size 9½ in. by 4½ in.; 12 or 13 lines in a page.

Śabdālokarahasya, a commentary on *Jayadeva Mīra's Śābdlōka*, by *Mathurānātha Tarkavāgīśa*. See Hall's Index, p. 40, no. lxxxv.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 202, no. 670; Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. ii., p. 379, no. 1013.

The copy is incomplete at the end.

The introductory complets and the subdivisions in the commentary are nearly the same as in *Mathurānātha's Śābdamaṇirahasya*.

The commentary begins:

कुचितापरपुत्रेन वृत्त्यर्थं शिष्यां प्रचलद्भुक्तिरिति* ।
मोहवशितुल्यमालोचनाः यानु को णि नयनीरद्वयः ॥
जीवना मयुरानावाधैषानीश्वरीमता ।
शब्दमविपरिहेदालोको वाक्यायते स्फुटम् ॥

निर्विषयारिचितमन्वकनानिवाचनम् कृतं भगवद्विरुद्धं
नञ्जलं शिष्यादिवाच्ये चादी निषप्रति । न ज्ञान इति ।

* Rāj. Mitra has **ज्ञायति**, which suits the metre.

Fol. 85b ends the *Pramāṇyavādarahasya*, fol. 85b the *Ākāṅkshāpūrvapakṣadhokarahasya*, fol. 101b the *Ākāṅkshāgrantharahasya*, fol. 108b the *Yogyatāpūrvapakṣarahasya*, fol. 111b the *Yogyatāgrantharahasya*, fol. 120a the *Adhyāhārapūrvapakṣarahasya*, fol. 123a the *Asattigrantharahasya*, fol. 140a the *Tātparyagrantharahasya*, fol. 157a the *Śabdānityatārāhasya*, fol. 167b the *Utsannayrachannavādarahasya*, fol. 218a the *Vādhivādarahasya*, fol. 238a the *Apūrvavādapūrvapakṣarahasya* (almost illegible).

Date of the copy : संवत् १७०९९ (sic!).

[H. T. COLEBROOK.]

1938.

202. Foll. 227; size 10½ in. by 8½ in.; 10-12 lines in a page.

Anumānālokaḍarpaṇa, a commentary on the *Anumānāloka*, by *Thakura Mahēśa**, a son of *Candrapati* and *Dhīrā*, and younger brother of *Mahādeva*, *Bhagīratha* and *Dāmodara*, complete.

This commentary, which is not mentioned in Hall's Index, covers also the second metaphysical part of the *Cintāmaṇi* and of the *Anumānāloka*.

The *Anumānālokaḍarpaṇa* begins : उद्देशादिनि (see *uddēśāt* in the second copy of the *Anumānāloka*) स्वयंरंगीकचक्रम् तद्व्यवधानमनिरूपम् †

Fol. 8a ends the *Anumitilakṣaṇa*, fol. 61a the *Upādhinirūpaṇa*, fol. 66b the *Pakṣatānirūpaṇa*, fol. 108a the *Vyāptirekhivāda*, fol. 122a the *Avayavanirūpaṇa*, fol. 167a the *Hetvābhāṣā*, fol. 172b the *Asādhakatānirūpaṇa*, and the *Satpratipakṣa*, fol. 191a the *Īśvaravāda*, fol. 217b the *Kāraṇatānirūpaṇa*. Fol. 218b is the

* In the colophon of a copy of the *Pratyakṣa-kaṇḍa*, in Raj. Mitra's Notices, vol. iv., p. 128, no. 1548, the author is called *Śrī Mahēśa Thakura*.

colophon: तदुक्तं श्रीवचनः । अनुमानालोकभाष्या समाप्तः । A last part, which has the colophon "*Mokṣa-vāda*," comments on the text of the *Cintāmaṇi* itself. It begins :

निर्लेखे हृदये कथो निवास . . . ।

अथैवमनुमानालोकभाष्यादौ ॥

इतः परं मूलभाष्या । पुनरादिः पुनरुक्तः आत्मने इति पुनरोद्देशः । हेतुवचनानादिप्रतिषेधोपपत्त्यानुपपत्त्यादौ । तद्विनिर्दिष्टम् ।

Towards the end the author gives the opinion of the *Vedāntists* on *Mokṣa*, concluding with the remark : तदेतत्तद्वेदेन वेदादिनां विहितं न ह्यस्ति नुतिपुराणलुप्तिकिरागुक्तिरावादिनि ॥

The final couplets are :

अनवरितवचनम् आत्मकानामयम्

नहि ॐ - श्रीते चक्षुष्यात्मनः † ।

अथयदनुमानालोकभाष्या निम्न-

प्रभावतस्तदर्थो दैव्यं श्रीमहेशः ॥

अथैव महादेवभगीरथजीदानन्ददा वल्लभयोग्यान्म ॥

(इ)द्वैतं निर्मिश्रमानवीनां सहोदरो विष्णुपरो महेशः ॥

विभाव सुधियामयं अनुमानालोकद्वैतम् ।

जीगोवाले महेशेन तस्याचारि कवेर्यम् ॥

Date of the copy : संवत् १९६३ राजानन संवत्सरे नाथनाले कृष्णचन्द्रे १ कनी पुष्यनक्षत्र शुभयोगे शुभकरखे तद्विनि पुस्तकं विहितं ॥

d. *Vāsudeva Mītra*.

1939.

786a. Foll. 121; size 10 in. by 2½ in.; eight lines in a page.

Cintāmaṇiḍikā, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Cintāmaṇi*, by *Vāsudeva Mītra*, surnamed *Nyāyaseiddhāntasāra*, pupil of (*Jayadeva*) *Pakṣadhara Mītra*, who was his father's brother.

In the beginning and at the end of this copy some words are nearly illegible.

† Read श्रीराघवपुत्रोक्तम् : (Prof. Aufrecht's correction).

1943.

1244. Foll. 205; size 10 in. by 3 in.; foll. 1-137 and 193-205 eight lines, foll. 138-192 nine lines in a page.

Tattvacintāmaṇiprakāśa, the *Pratyakṣa-pariccheda*, a fourth copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1944.

282. Foll. 95; size 10½ in. by 3 in.; eight lines in a page.

(*Tattvacintāmaṇiprakāśa*), about the first half of the *Anumāna*-section. The beginning is wanting,* for the first four leaves contain the beginning of the *Anumānāloka*. The *Prakāśa* begins fol. 5, in quite the same writing and on quite the same yellow coloured paper. The first words are . ले चढनामगोचरज्ञाने तत्सङ्गहाते चनस्य प्रतिबन्धकानामुपगमावधिः । That it is the *Prakāśa* and not any other commentary, follows only from the inscription on the title-page: विज्ञानविदोक्तारुचिदधि चनुमानसंबन्धस्य व्याप्तिपादरहस्य(sic!). The first four leaves bear the marginal note: च० प०, all the other leaves: वि० च० म०. The last quotation from the *Cintāmaṇi* is: इतरस्येति । and the last words of the commentary are: ननु यथा भावव्यवहारहेतुवदो वदामाव्यवहारहेतुरपि न चे . . .

[H. T. COLEBROOKE.]

1945.

108. Foll. 232 (paged 115-346); size 9½ in. by 3 in.; six lines in a page.

Tattvacintāmaṇiprakāśa, the *Anumāna-pariccheda*, incomplete. To all appearance a first volume, paged 1-114 and containing the first half of the *Anumāna-pariccheda*, is lost. The

* See the introductory couplets in Rājendralāla Mitra's Notices, vol. iv., p. 127, no. 1546.

writing is the same as in the ancient part of the preceding manuscript.

It begins: . . नमिति चेत् । न नमत् एव तत्परवत्त्ववैभवात् । इति विदितमिति चेत् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1946, 1947.

534 & 535. Foll. 318; size 9½ in. by 2½ in.; 7 or 8 lines in a page.

Tattvacintāmaṇiprakāśa, the *Sādhya-pariccheda*.

This section begins: उपमानस्य शक्तिसाहचर्येण शब्दोपमीयमात्राधिक्यवधानादं शब्दो निश्चयत इत्याह । चचेति ।

It ends:

अथः सभावनुभवाः सुखनोपहार-

संभावनोपहारः अरुणारकाद्वैः ।

अनर्थेने कृतिभिर्ना कृतिनो भवतः

मेनस्युता ननु दुःखा परितोऽलम्बु ॥ १ ॥

अद्वैतदत्तनरो विनयोपगू-

अरोऽनुभाषितलम्बेयुटीपमातः ।

अज्ञातिदत्तनदिदत्तनोदरो यः

यो शुं चकार रुचिदत्तनो प्रमातृ ॥ २ ॥

Date of the copy: संवत् १६०० (sic!) सप्तमे चापादपदि एकादशे कृष्णपक्षे तृतीयावरे इदं पुस्तकं लिखितं जेठपक्षे प्राच्य लिखायितं ।

The *Tattvapraśāśa* in Rājendralāla Mitra's Notices, vol. viii., p. 27, no. 2575, which is ascribed to Bṛidatta in Aufrecht's Cat. Cat., p. 217, is a different work (perhaps the *Maṇyāloka* or *Cintāmaṇiprakāśa* of Jayadeva, mentioned by Rājendralāla Mitra, Notices, vol. iv., p. 126, no. 1545).

[H. T. COLEBROOKE.]

f. Mathurānātha Tarkavāgīsa.

1948.

1340a. Foll. 248; size 12 in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

Anumānaparicchedarahasya, a second, incomplete copy of *Mathurānātha's* commentary, being only the first half of the whole. But it has the *Upādhiśādarahasya* (fol. 80b-100b, the *Upādhiśādarahasya* ends fol. 91b, the *Upādhiśādarahasya* fol. 103b). The last words of this volume are *হেই আনন্দাচার্য্যের পুত্র...*, they belong to the *Parāmarāgrantharahasya*, which begins fol. 116a. After fol. 47 three leaves are lost (48-50 of the paging). Marginal notes, as *বঙ্গবাক্য* (i.e. *Upādhi-pūrvapakṣa-Māthuri*) etc., point out the single subdivisions.

[H. T. COLEBROOKE.]

1950-1952.

1034b, 1040, 969a. Fol. 61, 47, and 117 resp.; size 17-17½ in. by 3-3½ in. (the leaves are folded); written in the Bengali character, eight lines in a page.

(*Anumānakṣaṇḍarahasya*), a third copy, nearly complete. The right order of the single parts is entirely confused; we give them as they ought to be placed.

Fol. 9-27 of the first volume belong to a copy of *Jagadīśa's* commentary on the *Didhiti*.

Fol. 76a, l. 6-87b of the third volume belong to a copy of *Jagadīśa's* commentary on the *Ointāmaṇi*.

1) Vol. I., foll. 1-8 (orig. 1-9, fol. 7 is lost). The *Prāmāṇyavādarahasya*, the first section of the *Anumānarahasya*.

2) Vol. II., foll. 1-47 (orig. 10-56). The *Vyāptipūrvapakṣarahasya* and nearly the whole second part of the *Vyāptivāda*.

3) Vol. I., foll. 41-46 (orig. 57-63). The last five lines of the *Vyāptivādarahasya*, the whole *Vyāptigrahopāyapūrvapakṣa* and three lines of the *Vyāptigrahopāyavāddhānta*.

4) Vol. III., foll. 1-9 (orig. 64-72). The last part of the *Vyāptigrahopāyavāda*, without the beginning (see the preceding fragment) and the end (see the following fragment).

5) Vol. I., foll. 47-57 (orig. 73-82). The last line of the *Vyāptigrahopāyavāda* and the two *Sāmānya* parts. The *Sā° lakṣ° pūrvapakṣa* ends fol. 55a (orig. 81a).

6) Vol. III., foll. 10-38 (orig. 84-112). The *Upādhi*-sections. The *pūrvapakṣa* ends fol. 30a, the *Upādhiśāmunyalakṣaṇarahasya*, fol. 32a.

7) Vol. III., foll. 39-68b (orig. 113-142). The two *Pakṣatā-*sections (end fol. 45a, the *pū. pa.* ends fol. 42b) and the two *Parāmarā-*sections (the *pū. pa.* ends fol. 54a).

Fol. 45 and 46 (orig. 119 and 120) are misplaced.

8) Vol. III., foll. 68b-76a (orig. 142-150). The *Kṛvāṇvayirahasya* (the *pū. pa.* ends fol. 73b).

9) Vol. I., foll. 58-61 (orig. 150-153). The *Kṛvāṇvayirahasya*.

10) Vol. III., foll. 88-103b (orig. 156-181). The two *Savyabhicāra* sections. The *pūrvapakṣa* (ends fol. 99a) is the same as in the first copy, but the *Savyabhicāragrantha* comprises also the two *Sādhārāṇa*, the two *Asādhārāṇa*-sections and the *Anuprasaṅghirahasya* of the first copy.

11) Vol. III., foll. 103b-109a (orig. 181-187). The *Viruddhagrantha*, the *pū° pa°* ends fol. 106b.

12) Vol. III., foll. 109a-117 (orig. 187-189, the last six leaves are complementary). The *Sāpratiṣṭhagrantharahasya*, incomplete. The *pūrvapakṣa* ends fol. 110b.

Fol. 111b, there is a note to the last but one line: *অতঃপরে বাক্যে বর্ণিত।* The last

word before the omission is *इतिज्ञापकस्येति* (see fol. 211b, l. 2 in no. 1948), the first words after the omission are *आनीति आनिपयमैव*, it is the beginning of the *Asiddhigrantharāhasya* (see fol. 218b, l. 9 in no. 1948).

Fol. 112 and 113 are mere fragments, but foll. 114-117a bring in nearly the whole omission; fol. 114 begins *अनिपयविचारः*, fol. 117a ends *प्रतिपन्नकतावामकदेकतादिमयैः* (see fol. 216b, l. 8 in no. 1948).

18) Vol. I., foll. 28-39 (orig. 200-211). The *Hetuvāhāsagrāntharāhasya*, incomplete in the beginning. Fol. 28b ends the *Asiddhigrāntharāhasya*, to which only the first page of this fragment belongs (begins *पारिकल्पार्थः*, see fol. 231a, l. 5 in no. 1948); one line of the beginning of this section is at the end of the preceding fragment. The *Bādhapūrvapakṣarāhasya* ends fol. 33b. Colophon: *इति महाबो-
धायामनीनपुटनाचरकैवामीश्वरीश्वरीपरिचितानुमान-
द्वयस्य समाप्तम्* ॥

Date of the copy: *शकाब्दः १६२३* ॥

[H. T. COLEBROOK.]

1953.

1813. Foll. 32; size 12½ in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

Cintāmaṇiṭṭipani Māthuri (चिन्तामणि न्यायः) on the margin), the *Vyāptirāhasya*, incomplete. The *Vyāptipūrvapakṣarāhasya* ends fol. 25a. The last words are *अनुमितमुदाहरः* । *ज्ञाताभादि-
पुनरिति* . .

[J. TAYLOR.]

1954.

417. Foll. 396; size 12 in. by 3½ in.; 7-10 lines in a page.

Śabdamañirāhasya, a commentary on the *Śabdakhaṇḍa* of the *Tattvacintāmaṇi*, by *Ma-
thurānātha Tarkavāgīśa*. See Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. i., p. 207, no. 367.

The commentary begins:

बुद्धिमाचर्युदेन पूरयन्

वैश्विकं प्रपन्नद्वन्द्वलक्षितम् (op. no. 1937) ।

मीहपक्षलक्षितपक्षानुचिनाः

प्राप्तुं को नपि नयनीयदक्षयिः ॥ १ ॥

आयातुपिबुद्धयेतुं हेतुं श्रीरामलक्षितसंघेः ।

ज्ञातं विभुषणनीतिं त्रैलोक्यकारणादप्राप्ता ॥ २ ॥

अनीता नपुटनाचरकैवामीश्वरीश्वरी ।

विशदीकृतं दक्षयेते तुरीयलक्षितलक्षितः ॥ ३ ॥

आनीतिबुद्धीपक्षानुचिनाः कृतानुचिनाः विनापि ।

मदीयेनेतन्परिचितम् श्रीरामनिःशङ्कनप्रापनानुचिनाम् ॥

*प्रत्यक्षादिप्रमाणवयं निरूपयन् इदानीं चरन्प्रमाणं ज्ञानं
निरूपयतीत्येवमः शिष्यावधानाय प्रतिज्ञानीते । अचेनादिना ।*

Fol. 81a ends *Śābdaparicchedarāhasye Prā-
māṇyavādarāhasyam*, fol. 89b the *Ākāṅkṣhā-
pūrvapakṣarāhasya* (the same title occurs
fol. 116b), fol. 141b the *Yogyatāpūrvapakṣa-
rāhasya*, fol. 165a the *Asattigrāntharāhasya*,
fol. 186a the *Tātparyagrāntharāhasya*, fol. 203b
the *Śābdanīyatāpūrvapakṣarāhasya*, fol. 211a
the *Śābdanīyatāgrāntharāhasya* (the same
title occurs fol. 213a), fol. 233b the *Ucchanna-
pracchannarāhasya*, fol. 321b the *Vidhihīda*,
fol. 338b the *Ajūrvavādapūrvapakṣarāhasya*,
fol. 355a the *Pūrvavādarāhasya*, fol. 361a the
Kāryānvatāśaktipūrvapakṣarāhasya, fol. 377b
the *Kāryānvatāśaktipūrvapakṣarāhasya*, fol. 393a the
Karmadhāraya, fol. 395b the *Nājasamāsa* (r. नक्ष.) .

Date of the copy: *संवत् १९५५* .

[H. T. COLEBROOK.]

1955.

1036. Foll. 55 (and one *Kroḍhapātra* after
fol. 15); size 18 in. by 3 in.; eight lines in a
page; written in the Bengali character. The
leaves are folded together.

(*Śābdamañirāhasya*), a second copy, incom-
plete. It contains the *Ākāṅkṣhāgrāntharāhasya*
(ends fol. 17b, the *pūrvapakṣa* fol. 7a), the

Yogyatāgrantharāhasya (ends fol. 30a, the *pūrvapakṣa* fol. 22a), the *Asattigrantharāhasya* (ends fol. 39a), the *Tātparyagrānta* (ends fol. 55b). See foll. 81a-186a in the first copy.

The volume begins: प्रकल्पादाकाङ्क्षा निरूपयितुं
पुच्छति चर वेति ।

The title given to this volume on the first leaf, *आयज्ञास्त्रावर्षेण* (in Dev. char.), refers only to the last section.

[H. T. COLEBROOKE]

1956.

1340b. Fol. 105 (249-853); size 12 in.
by 4½ in.; foll. 1-26 eleven lines, foll. 27-47
(by another hand) ten to thirteen lines,
foll. 48-105 (by a third hand) ten lines in
a page.

Prāmāṇyavādahanya, according to the marginal notes वि० टि० (टी०) मा० प्र० (प्रा० प्रान०) and the inscription on the verso of the last leaf विश्वामित्रमुद्रिताप्रामाण्यवादाद्, perhaps a part of *Mathurānātha's* commentary on the *Cintā-mani*, from the first chapter.

It begins :

मन्त्रालय सफलत्वं व्यवस्था मोक्षसाधनीभूतः (sic। मू.
the second copy) तत्त्वज्ञानविधीनां साधनं साधन्योपादा-
यकः (sic। °दानक) प्रवृत्तौ मोक्षसाधनीभूतः तत्त्वज्ञानप्रलम्बदा-
न्यीक्षिकीप्रतिपादप्रतिपादकत्वेन हेतुना मोक्षसाधनीभूतः
तत्त्वज्ञाननन्दनां साधन्यस्य (प्र)तिपादयितुं तादृशहेतुनैव
साधन्यस्य दूरीयति ॥

Fol. 279b ends *Prāmāṇyavādarahasya* *Jñapti-vādapūrvapakṣarahasyam*, fol. 308b *Jñapti-vādarahasyam*, fol. 334a *Utpattivādarahasyam*.

[H. T. COLLEBROOKE.]

1957.

1517e. Foll. 26; size 10½ in. by 4½ in.; 14-17 lines in a page; written in the Bengali character.

Prāmānyasādhakāśya, a second copy, but only the two *Jñaptisāda*-parts.

[H. T. COLLEBROOK.]

g. Some fragments.

1958.

765c. Foll. 24 (numbered 27-50), size 10½ in. by 3½ in.; ten lines in a page.

(*Cintāmaṇīkā*), a fragment of a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Cintāmaṇi*, containing the *Avayavarahasya* (see the Calo. ed. of the *Cintām.*, p. 54 sqq.).

The abbreviation of the title on the margin is नम or नमा, once दत्ता and twice द or द.

It begins : **केषलान्वध्यादिहेतुकागुमाननिवृत्तानन्द**
न्यायादिनिरूप्ये **वसंतगतवशङ्कानिरासायै** **संगतिं** **प्रदर्शयन्**
शिष्यावधानाय प्रतिमानोते तत्रेत्यादि०

It ends with the couplet :

विशिष्ट विरुद्ध वेदक दैवशास्त्राया ।

भानोः पुरुषर्षित्वात्तत् घनाय्य मनीषिभिः ॥

Note of the possessor: लिखायितं भारद्वाज-
मगसाधेन. [H. T. COLEBROOKE.]

1959.

868a. Foll. 8; size 11½ in. by 4½ in.;
15-17 lines in a page.

Pañcalakṣaṇikroḍa, notes on the *Pañcalakṣaṇī*, a chapter in the beginning of the *Anumānakhaṇḍa* of the *Cintāmaṇi*, perhaps identical with no. xlv. in Hall's Index, p. 82.

It begins : वसुधैव कुटुम्बकम् । आध्या-
त्मोद्देशसंस्थेन आध्यत्ता मुनिं प्रति तेन संस्थेन साधारणं
ज्ञानं प्रति बन्धके तेन संस्थेन आध्यात्मप्राधिकरणात् निवे-
दितम् । [H. T. COLEBROOKE.]

1960.

989b. Foll. 76a-87b (originally 150-161,

but corrected into 154-165); size 17½ in. by 3½ in.; eight lines in a page; written in the Bengali character.

(*Anumāna-Mayūkhā*), the *Avayavamūlaṣip-paṇi*, a commentary on the *Avayava*-section of the *Ointāmaṇi* (pp. 54-59 in the printed text), by *Jagadīśa Tarkilamkāra*. The commentary begins: *अवयवादाह तत्रेति तद्विषयमनुमानं*.

See Hall's Index, p. 38, no. lxxiv.

[H. T. COLEBROOKE.]

5. *Nyāyasiddhāntamañjarī*.

1961.

1038b. Foll. 46; size 9 in. by 4 in.; foll. 1-3 and 10-46 ten lines, foll. 4-9 eight lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, an elementary treatise on the *pramāṇas*, in four *paricheḍas*, by *Jñākinātha Śarma*, in the colophons always called *Bhaṭṭācārya Cūḍāmaṇi*. It begins:

प्रमाणं परमात्मनः ज्ञानकोशाग्रगण्यम् ।

तद्विषये बुद्धिबुद्ध्याभिप्रेयस्त्वज्ञानमस्य ॥ १ ॥

इह त्रिकल्लोकविमोक्षमुक्त्याय मनोवायनात्मनस्तत्त्व-
ज्ञानमात्मनः । तच्च प्रमाणापीनमिति प्रमाद्यं निरुच्यते । तच्च
प्रमाणाः करणं प्रमाणम् । प्रमा च यदाचोऽनुभवः (read यदाचो-
नुभवः) ।

The second, or *anumānaparicheḍa*, begins fol. 12b:

अनुमानं निरुच्यते । तद्विषयमिति करणमुक्तम् । अनु-
मितं चानुमितोक्तमनुभवसिद्धौ जातिविज्ञेयः ।

The third, or *upamānaparicheḍa*, begins fol. 20a:

अवयवानं निरुच्यते । तद्विषयमिति करणमुक्तम् । उप-
मितं चोपमितोक्तमनुभवसिद्धौ जातिविज्ञेयः ।

The fourth, or *śabdāparicheḍa*, begins fol. 21b:

अथ शब्दो निरुच्यते । तच्च शब्दमिति करणं शब्दः ।
शब्दार्थं च शब्दात्मनोक्तमनुभवसिद्धौ जातिविज्ञेयः ।

This chapter has an appendix, which treats of the principle of knowledge in general, beginning with the question (fol. 43a): *यनु
वैमिदं ज्ञानमिति स्वाचदेव युक्तः सिद्धम् ।*

Authorities, quoted in the *Nyāyasiddhāntamañjarī*, are the *Ācāryāḥ*, *Śivādityamīśrāḥ*, *Nāstikāḥ*, *Bhaṭṭāḥ*, *Mīmāṃsakaḥ*, *Vaiśeṣikāḥ*, *Prābhākaraḥ*, *Guravaḥ*, *Murārimīśrāḥ*, and the *Ointāmaṇi*.

Foll. 4, 5, 6-9 and 38 are in another hand-writing, they fill up defects of the original.

See Hall's Index, p. 24, no. xviii; Aufrecht's Catalogue, p. 240a, no. 581; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 207, no. 699; Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 175, no. 1862; Burnell's Tanj. MSS., p. 119.

[H. T. COLEBROOKE.]

1962.

1724a. Foll. 41; size 8½ in. by 3½ in.; foll. 1-12 thirteen or fourteen lines, foll. 13-41 ten or eleven lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a second copy.

Date and name of the scribe: संवत् १९३०
शके ११९५ वैशाखसुद्ध ६ शनी हुंदिराजेन लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1963.

787. Foll. 36; size 10 in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a third copy.

Date and name of the scribe: संवत् १९२३ वैशाखसुद्ध
१५ ति० काशी लोहाके हुलसीदासने अक्षय्यदासः पुत्रः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1964.

232a. Foll. 32; size 12½ in. by 3½ in.; nine lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a fourth copy.

Date: संवत् १९३०. [H. T. COLEBROOKE.]

1965.

2108a. Foll. 62; size 9½ in. by 4½ in.; eight lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a fifth copy. Foll. 12-26 are in a beautiful old handwriting; foll. 1-6 are in another old handwriting, the rest is by a more modern hand.

[GAIKAWAR.]

1966.

1549b. Foll. 15; size 9½ in. by 3½ in.; 9-14 lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a sixth, incomplete copy, breaking off in the beginning of the *Śabdapariccheda*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1967.

1894a. Foll. 9; size 12 in. by 3½ in.; seven lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, the *Anumānapariccheda* and the beginning of the *Upamānapariccheda*.

[J. TAYLOR.]

1968.

2798a. Foll. 15; size 10½ in. by 6½ in.; twenty-three lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, the *Pratyakṣa*- and *Anumāna-khaṇḍa*. This copy is in the European book-form.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1969.

2014. Foll. 26 (paged १-२९, the first leaf being lost); size 8½ in. by 3½ in.; 8-11 lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, the *Śabdakhaṇḍa*.

It begins: . . श्रीमन्मन्त्रः श्रीवसिष्ठः श्रीगोविन्दः ॥

[J. TAYLOR.]

1970.

370. Foll. 261; size 10½ in. by 3½ in.

Nyāyasiddhāntamañjarīdīpikā, also called *Tarkaprakāśa*, a commentary on the *Nyāyasiddhāntamañjarī*, by *Dikṣita Śrīkaṇṭha Śarmaṇ*, son of *Dikṣita Vīṇanātha*, of Benares. See Hall's Index, p. 24, no. xix.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 207, nos. 700-704; Burnell's Tanj. MSS., p. 119.

The *Upamāna-khaṇḍa* is wanting in this copy. The *Anumānakhaṇḍa* precedes the *Pratyakṣa-khaṇḍa* in this volume.

b) The *Pratyakṣa-khaṇḍa*. Foll. 57 (54-110); nine lines in a page.

The commentary begins:

संख्यायाः प्रवृत्तिश्च गिरिवरा लेखे कलालोकितो
रोषे मानसि वा कृपावद्वरा मानसि वन्मा नमः ।
किं तु त्वमहमानमानि नमसि आत्मा तवैवाकृतौ
इत्ये हविर्ज्ञेयत्वात्तन्मादुः शिवः पानु नः ॥ १ ॥
विज्ञानगुणवर्त्मकभाषनापरिशीलिता ।
श्रीकृष्णमिनिता लेखे कृतितानुगतं मुदम् ॥ २ ॥

सतेकलिनायि वापके वापकवद्वत्स्यायिर्द्विषयत्वेन प्रति-
पक्षभाषयस्यापदवापेक्षितत्वा प्रकृतसम्बन्धनाप्रतिपक्षव-
दुत्तररूपप्रतिपक्षाया कृतं भगवत्सामान्ये नमस्तु शिष्यादि-
क्षार्पणादी निष्पन्नाति ॥ प्रथम्येति ।

Between foll. 95 and 96 (९२ and ९३ in the original paging), and 96 and 97 (९३ and ९४ of the original paging) some leaves are wanting.

Colophon: इति श्रीविष्णुसुन्दरनाथस्वामिनीराजव-
नीराजितपदसङ्ख्यायवागीश्वरीदीक्षितजीकेशदेविरचिताया
स्याद्विज्ञानतन्त्रदीपिकायां प्रथमखंडः समाप्तः श्रीमन्मन्त्र-
दीक्षितमेव नमः ॥

Date: संवत् १७१९ ॥

a) The *Anumāna-khaṇḍa*. Foll. 53 (1-53); ten lines in a page.

It begins: प्रवृत्तिरित्यवयवस्यपुनरीत्यवयवस्यभाष-
यत्तानुगतं निदधयन्मन्त्रिजानीने ॥ अथेति ।

Date: संवत् १७१९ ॥ मित्रं पुनः मुदी १ वाट वसवत्से ॥

c) The *Śabda-khaṇḍa*. Foll. 151 (111-261); foll. 111-218 ten lines, foll. 214-261 nine lines in a page.

See Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 176, no. 1863.

It begins:

मदाबूदकृष्णकृतभूषितवस्तुः ।

पुनानु गिरिबामेनपाषण्डनेकपा ॥

उपनीषोपनीषकावर्गसंगोपनीषद्वयानन्द इत्ये
निरूपणं शिक्षावर्षोपाय प्रतिपत्तिः । अथेति ।

It ends:

अतिक्रमैस्तर्कं यदुपपन्नं स्फुरति नमः ।

विश्वेश्वरीपदसङ्गकाराणां तद्विपुलकम् ॥ १ ॥

यो षष्ठी ज्ञायां अनुसरो विद्यनापात्यपीनतः ।

तस्य श्रीकृष्णकृतिनः कृतिरातनुनां मुहम् ॥ २ ॥

इति आहोमयेवैभवादीक्षितविद्यनापात्यनदीक्षितजीकृष्ण-
विद्विषा तर्कप्रकाशलिपि विद्यानन्दजीदीपिका कमाता मुनं
भूयान् ॥ ईश्वर १८५५ ज्ञापन मुद्रि ६ चार अक्षरात्के ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1971.

279. Foll. 98 (paged १-९९, fol. ९५ is lost); size 10½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarīdīpikā, the *Pratyakṣa*- and the *Anumāna-paricchedas*, the former ending fol. 49b. Foll. 68-71 are in another handwriting and fill up a defect of the original.

Date: विंशती अक्षरहस्तदीनरेके घोषी सनत संव १९२९ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1972.

1825. Foll. 43; size 12½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarīdīpikā Tarkaprakāśa-bhīdhā, the *Anumānapariccheda*, a third copy.

[J. TAYLOR.]

1973.

33. Foll. 236 (paged ११२-३३३); size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page.

Tarkaprakāśabhīdhā Siddhāntamañjarīdīpikā, the *Śābdapariśeḍha*, a second copy.

Date: संवत् १९२९ विंशती सुवार पदि २ अनीवार ॥

[A. C. BUENELL.]

1974.

1929. Foll. 171; size 10½ in. by 4½ in.

Nyāyasiddhāntamañjarīdīpikā, surnamed *Bhāvādīpikā* (see the introduction) or *Bhāvārthādīpikā* (in the last subscription), a commentary on the *Nyāyasiddhāntamañjarī*, by *Kṛishṇa Nyāyavāgīśa Bhaṭṭācārya*, son of *Govinda Nyāyalaṅkāra Bhaṭṭācārya*.

See Hall's Index, p. 25, no. xx.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 207, no. 699; Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. vi., p. 284, no. 2220, also vol. iv., p. 31, no. 1408.

This MS. was copied by one *Bālakṛishṇa*, in four parts:

a) The *Pratyakṣakhaṇḍa*. Foll. 50, 8-10 lines in a page.

It begins:

श्रीपालकना हविरे तदित्याहोरे भवाभादरलेकमुना ।

इन्द्रादिनामा भुवनमनना नां यानु धन्या गिरिराज-

कम् ॥ १ ॥

प्रथम्य शिक्षयोः यादी जीनता मुञ्जकृषेया ।

विद्यानन्दनदीपात्या क्रियते भाषदीपिका ॥ २ ॥

प्रारिचितप्रतिपद्यकोपज्ञनाय कृतं परमात्मनस्कारकं
मङ्गलं शिष्यक्रियायै प्रवृत्ततो व्यापकाभ्येतां मङ्गलाचरणा
यादी निपत्तादि ॥ प्रथम्येतादि ।

b) The *Anumānakhaṇḍa*. Foll. 15 (51-65); 9-11 lines in a page.

It begins:

विप्रेषुप्रविद्यानाय वस्तुताय प्रभाषिने ।

आत्मवर्षोपनीताय गच्छेज्ञाय नमो नमः ॥ १ ॥

गिरिहृदयनं नया नया घोषं हति हयम् ।

आत्मानुमाननदीः क्रियते मुञ्जकृषेया ॥ २ ॥

पूर्ववत्प्रत्यक्षेण प्रवृत्तानामुत्तरवत्प्रवृत्तये शिष्याणां शिष्याणां-
नवीनोद्योगसंवादाय चापश्येतावसरसंगतिं सूचयन्प्रवृत्तान-
निरूपकं प्रतिबान्ति ॥ अथोपमानं निरूपयति इति ।

c) The *Upamānakhaṇḍa*. Foll. 5 (66-70);
11-13 lines in a page.

It begins :

विद्येयं गुरुं नत्वा आत्मा देवी वरदादीन् ।

आत्मोपमानमन्वयाः क्रियते कृष्णशरीरा ॥ १ ॥

पूर्ववत्प्रत्यक्षेण प्रवृत्तानामुत्तरवत्प्रवृत्तये शिष्याणां
नवीनोद्योगसंवादाय चापश्येतावसरसंगतिं सूचयन्प्रवृत्तान-
निरूपकं प्रतिबान्ति ॥ अथोपमानं निरूपयति इति ।

d) The *Śābdakhaṇḍa*. Foll. 101 (71-171);
nine lines in a page.

This part of the commentary is called
Gūḍhārthadīpikā in the introduction.

It begins :

प्रथम्य जगतो नाथं चीनम्वा कृष्णशरीरा ।

क्रियते शब्दमन्वया आत्मा गूढार्थदीपिका ॥ १ ॥

पूर्ववत्प्रत्यक्षेण प्रवृत्तानामुत्तरवत्प्रवृत्तये शिष्याणां नवीनोद्योगसंवादाय चापश्येतावसरसंगतिं सूचयन् (शब्दमन्वया-
यः)*प्रतिबान्ति ॥ अथ शब्दो निरूपयति इति ।

[J. TAYLOR]

1975.

1242. Foll. 138; size 11 in. by 8½ in.;
nine lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarīśikā, a second copy.

The *Pratyakṣakhaṇḍa* ends fol. 40b, the
Anumānakhaṇḍa fol. 53a, the *Upamānakhaṇḍa*
fol. 56b.

The scribe adds :

आदिने कृष्णपक्षे तु नवम्यां गंगलं दिने

लिखितं नाचरामेय विद्यानिबन्दीमुत्तमं ॥

[H. T. COLEBROOK.]

1976.

1724b. Foll. 90; size 8½ in. by 8½ in.;
9-14 lines in a page.

* This word has been added from the second copy.

Nyāyasiddhāntamañjarīśippaṣi, with the
surnames *Siddhāntamañjarībhāṣā* (see the
introduction) and *Bālabodhinī* (according to
the final colophon), a commentary on the
Nyāyasiddhāntamañjarī, by *Nṛsiṃha Paśā-
nana*, son of *Govinda*, a Bengali (see the in-
troduction).

This commentary is not mentioned in Hall's
Index. It begins :

नत्वा गुरुपदं विचारिता विदं नमः ।

विद्यानिबन्दीभूयो चरति हि मुनयैर्योः ॥ १ ॥

चीनम्वागुप्तगङ्गाधरसङ्कलनदीपिकाशरीरश्रीशिवम्

शब्दालं कृतिनः परं मुकुतिनो गोविन्दनामिधः ।

शब्दमुनैर्योः (१.० नर०) एव मुकुति भावं तु पञ्चाननो

वाङ्मानी हिरवाङ्मुखा स्फुरन्ति द्वाग्वायविद्यामिति

विद्यानिबन्दीशरीरसङ्कलनपुत्रात् ॥ १ ॥

नामैवान्मुक्तुमाधोदशाभायो (?) चिरच्छेद ॥

ईशितप्रत्यक्षप्रतिपक्षद्विरितिमुच्यते कृतं परमाण्वनन्तररूपं
नञ्जलं शिष्याशिक्षायां प्रत्यादी निषप्रति ॥ प्रत्यक्षेति । परमा-
न्तान् प्रथम्य ज्ञानकीनपञ्चशरीरा व्यापविद्यानिबन्दी क्रियते
इत्यन्वयः ।

The *Anumānapariccheda* begins (fol. 20a):
प्रत्यक्षनिरूपयाननरनेकप्रयोजनाकाङ्क्षायां (?) संगतिं प्र-
दर्शयन् । शिष्याचरोवापुनाननिरूपयति प्रतिबान्ति । अथे-
त्यादिना ।

The *Upamānapariccheda* begins (fol. 35a):
अथसरसंगमोपमानं निरूपयितुमाह अथेति ।

The *Śābdapariccheda* begins (fol. 38a):
उपमानशब्दनिरूपययोरनेकप्रयोजनाकाङ्क्षायां संगतिं प्रदर्श-
यन् शिष्याचरोवापुनाननिरूपयति प्रतिबान्ति अथेत्यादिना ।

Date: संवत् १३३० ज्येष्ठ वदि ६ पुत्रे ज्ञानो एवं
पुत्रकः ॥ पुत्रमस्तु लेखकप्राप्तयोः ॥

[H. T. COLEBROOK.]

1977.

1038a. Foll. 22; size 8½ in. by 8½ in.;
10 or 11 lines in a page.

Siddhāntamañjarīprākāśa, a commentary on
the *Siddhāntamañjarī*, by *Bhāṣaka*, son of

Mudgala, of the *Langākahi-gotra*, hence called in the colophon *Langākahibhāskara*. This copy contains only the *Pratyakha-pariccheda* and three lines from the beginning of the *Anumānapariccheda*.

The commentary begins :

जीवानुदेशाद्विद्यारोममुनं व्यसोभेत्तामुल्लसत्तमम् ।
रमाधरानेवपञ्चिमुहं नमाम्यहं कायवचोमनोभिः ॥ १ ॥

होमाधिगोपवैभूतमुल्लसत्तमम् ।

वात्स्यानि कालोपायं व्यावहित्वाकनञ्जरीम् ॥ २ ॥

प्रारब्धितन्मन्त्रिनिर्गन्तव्यकामिनामनया कृतमीश्वरनन्दकारं
शिवशिवार्थिनादी निवप्रत्ययेतुपर्यया खचीतीनुपुनये खनाम
ग्रन्थनाम च निवहति ॥ प्रत्ययेवादि ।

The *Anumānapariccheda* begins :

अचानुमानं निरूप्यते । प्रत्ययनिरूपयामकायपरसंगतानु-
माननिरूपकं प्रतिपत्तयति ॥

See Hall's Index, p. 25, no. xxii.

[H. T. COLLABROOKE.]

6. *Nyāyamālā*.

1978.

3074. Foll 187; size 10 in. by 4 in.;
8-13 lines in a page.

Nyāyamālā, a treatise on the four kinds of
proof according to the 4th, 5th, 6th and 7th
aphorism of the *Nyāyasūtra*, by *Jayarāma*.

See Hall's Index, p. 49, no. cxxxv.

The whole *Pratyaksha*-section and the end
of the *Śabda*-section are wanting.

The volume begins :

निराकारं शुद्धं विगलितविकारं किमपि
नयकारं राधाविकलितविकारं ब्रह्ममुपि ।
दशकारं किं वा भवतु भुवनकारणं वा
मनोवारे वारे मुरविद्युदारे भव जले ॥ १ ॥
उल्लसत्तमम् ।
वात्स्यानि कालोपायं व्यावहित्वाकनञ्जरीम् ॥ २ ॥
जीवानुदेशाद्विद्यारोममुनं व्यसोभेत्तामुल्लसत्तमम् ।
रमाधरानेवपञ्चिमुहं नमाम्यहं कायवचोमनोभिः ॥ ३ ॥

प्रत्ययनिरूपयामकायपरसंगतानु-
माननिरूपकं प्रतिपत्तयति ॥
अचानुमानं निरूप्यते । प्रत्ययनिरूपयामकायपरसंगतानु-
माननिरूपकं प्रतिपत्तयति ॥ ४ ॥
(Sū. I. 1, 5).

The *Anumāna*-section ends fol. 135 :

अनुमानविचारो व्ये विद्योर्जी मल्लवेरपि ।

जीवानुदेशाद्विद्यारोममुनं व्यसोभेत्तामुल्लसत्तमम् ॥

The following part, the *Upamānapariccheda*,
begins :

अथ नमः कलालोल्लसत्तमम् ।

अवादिविषयवार्तिककारिणे मुरवेरिणे ॥

अनमानानुमानं लक्षयति । प्रत्ययनिरूपयामकायपरसंगतानु-
मानम् (Sū. I. 1, 6).

It ends fol. 136 :

जीवानुदेशाद्विद्यारोममुनं व्यसोभेत्तामुल्लसत्तमम् ।

उपमानपरिच्छेदः समाप्तेनैव वसतिः ॥

The *Śābdapariccheda* begins :

अथ नमः कलालोल्लसत्तमम् ।

विषयविषयवार्तिककारिणे मुरवेरिणे ॥ १ ॥

अनमानं लक्षयति । आनोपदेशः शब्दः (Sū. I. 1, 7).

See Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 240a,
no. 582.

It quotes the *Dīdhiti*.

The copy of this work registered in Rājēn-
dralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. viii.,
no. 2861, seems to be complete.

[J. R. BALLANTYNE.]

7. *Nyāyakaustubha*.

1979.

677a. Foll. 90; size 10 in. by 4½ in.;
foll. 1-8 eleven lines, foll. 9-90 ten lines in
a page.

Nyāyakaustubha, a voluminous logical work,
by *Paṇḍita Mahādeva Puṇatāmakara*, son of
Paṇḍita Mukunda, and pupil of *Śrī-kaṇṭha*
(according to verse 3 of the introduction) or
Śrī-kaṇṭha (see the final complets and the
colophon of the *Śābdapariccheda*).

See Hall's Index, p. 26, no. xxv.; Rājendralāla Mitra's Notices, vol. v., p. 84, no. 1765. It is not a mere gloss on the *Cintāmaṣi*, as Rājendralāla Mitra asserts.

The *Pratyakṣhapariccheda*, incomplete.

It begins:

दाक्षायकौटिल्यवचनकारिणं
ब्रह्मादिभिः सुरपरीरपि ज्ञेयमानम् ।
जीगीर्षन् मुनिपरं मन्त्रिकारमुत्थान्
आन्वीक्षिकीरतपुत्रांश्च नमानि भस्मा ॥ १ ॥

मुकुन्दं विदरं नीलिं ब्रह्माक्षीतस्वदक्षिणम् ।
बाहुस्वपरिपाकेण श्लाघ्ये गतिरभ्यन्त ॥ २ ॥

पुरुषतपुत्रोहितं सभायां
अपितायां किल काष्ठिदासमन्यम् ।

निखिलाखिलज्ञाज्ञाविपुलीं
शितिकस्यभिषयमुदं नमानि ॥ ३ ॥

मोक्षहेतुप्रमाणादिद्विज्ज्ञानाय ब्रह्मिणम् ।
महादेवेन सुधिया द्विपते व्यावकीर्तुनः ॥ ४ ॥
व्यावकिर्तनानिष्कर्षं विज्ञात्वा हस्य विद्यते ।
संदासलोकं सुधिया व्यावकीर्तुन आदरात् ॥ ५ ॥
व्यावाभोधिं समुत्थय भावनामन्दराद्रिणा ।
विष्णुनेव महादेवनायं कीर्तुन उद्युतः ॥ ६ ॥

इह सकलशिशुनां प्रत्यारम्भे मञ्जलापर्यायामञ्जलफलमादौ
विचार्यते ।

The last words are: बाष्पां मानसत्वापरिच्छिन्नं प्रति-
नवकवेन करुणाभासस्य आस्तित्व(?) संयोगान् . . .

[H. T. COLEBROOKE.]

1980.

677b. Foll. 167 (91-259); size 10 in. by 4½ in.; ten lines in a page.

(*Nyāyakaustubha*)? A large portion of an *Anumānakhaṇḍa*, incomplete at the end. On the last leaf it is called अनुमानसंज्ञादायै, on the first leaf "A fragment, *Anumāna vāddārtha*" (in Colebrooke's handwriting). As the style of this treatise is very much the same as that of the *Pratyakṣhapariccheda* of the *Nyāyakaustubha*

in the first part of this volume, and as both parts of this volume were evidently written by the same hand, it is highly probable that this is the *Anumāna*-section of the *Nyāyakaustubha*.

It begins:

व्यावा द्विपात्रिपुनरं विपुविहस्यं
मत्वा गुटीकरवपुस्त्वनादरेण ।
भूयो विभाय सुधिया तपुदोरीतायै
विद्वन्मुदे विनयि जीहृष्यनायनीम् ॥ १ ॥

अथानुमानं निरूप्यते अथावेतानं न तपुदोरीतेनविपुस्त्वपनात्
प्रत्यक्षावेताननुमानं कथं प्रत्यक्षानुकरं निरूप्यते इति च ज्ञेयम् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1981.

1866. Foll. 198; size 12½ in. by 4 in.; nine lines (foll. 167-178 ten lines) in a page.

Nyāyakaustubha, the *Śabdapariccheda* See Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 174, no. 1861.

It begins:

मत्वा काष्ठशिवं मुकुन्दविदरं जीककषरं मुदं
भूयः हृत्कथिया विभाय च तपुदायै जनार्दनं हृदि ।
शब्दे मानवरे विशिष्टविधिविधुत्वाविज्ञादादौ
गूढार्थप्रतिपत्तये वरधियां कुर्वे प्रवर्धं वरम् ॥ १ ॥

अथ शब्दो निरूप्यते ॥ अथोपनीयोपनीयकभावसंगमोप-
नाननिरूपयानकरं शब्दनिरूपकमिति वदो वदामि (of the
beginning of the *Śabdakhaṇḍa* in the *Nyāya-siddhāntamajjaridīpikā*) ।

It ends:

शब्दादीनाम(न)मत्वास्वत्वात्वात्सर्विदो मन ।
मत्वा मोक्षं प्रमेयं वद् मोक्षं तपुदोरीते ॥ १ ॥
मानानिबन्धानालोकं विभाय च पुनः पुनः ।
मयाच लिखितं यत्तत्रेन तुल्यम् शाश्वताः ॥ २ ॥
महाज्ञेयानो भावनास्य कस्यद्
मत्वा संगृहीतं प्रमेयं हि यत्तम् ।
अथार्थं सुधीमिच्छदस्त्वोपनीयं
प्रमादादुद्धृतं हि संज्ञोपनीयम् ॥ ३ ॥

यथा बुद्धाणां तद्विगोचराणां
निष्कर्षोपायः बह्विधः ।
अथ महादेवपुराणे यथा
ब्रह्मोद्देशात् रचितो निबन्धः ॥ ३ ॥

Authorities mentioned in the *Nyāyakaustubha* are: the *Śāntamāni*, *Bhāṣya*, *Didhiti-kāramūyayino navyāḥ* (no. 1979, fol. 79b), *Khaṇḍanakāra*, *Saundaloṇḍyāyāḥ* (*Saundaloṇḍyāyāḥ*?), *Maithilāḥ*, *Prabhākarāḥ*, *Pakṣadharamitrāḥ*, *Ālankārikadhurandharāḥ*, *Hari*, *Prācīnāḥ*, *Prācīnāḥ*, *Navyāḥ*, *Navināḥ*, *Bhāṭṭāḥ*, *Mīmāṃsākāḥ* (*apracinabhāṭṭāṇyayino Mīmāṃsākāḥ*, no. 1981 fol. 54a, *pracinānyayino Naiyāyikāḥ* fol. 126a).

Fol. 166 is blank, but there is no omission in the text.

Colophon :

इति श्रीन्यायकौस्तुभपाचार्याणीश्वर (°चारि° Rāj. M.)-
श्रीन्यायकौस्तुभपाचार्याणां प्रणयनात् कनकादेवपण्डितविर-
चिते न्यायकौस्तुभे शब्दपरिच्छेदः समाप्तः ॥

Date of the copy : शके १७४९ प्रभाषोत्तम संवत्सरे
आर्तिचन्द्रपौर्णिमायां इदं पुस्तकं समाप्तं ॥

[J. TAYLOR.]

1982.

693. Foll. 183; size 9½ in. by 4 in.;
10-12 lines in a page.

Nyāyakaustubha, the *Śābdapariccheda*, a second
complete copy. [H. T. COLEBROOKE.]

8. *Nyāyasamkhepa*.

1983.

2608a. Foll. 72; size 10 in. by 8½ in.;
nine lines in a page.

Nyāyasamkhepa, by Govinda Śarmaṇa, son
of *Nyāyavācāpati Bhāṭṭācārya*, a commentary
on the *Kārikās*, apparently a short compendium
of the *Nyāya* philosophy, by the same author.
The contents are the same as in the first

adhyāya of the *Nyāyasūtra*. The single topics
are pointed out by marginal notes in Cole-
brooke's handwriting. It quotes the *Śānta-*
māni and the *Kādambari*.

It begins:

भूयो भूयो भूवरत्ननाथं विनयेन वाचमानस्य ।

बुद्ध्यानि वेदिकाले भवन्त्यभ्यास भूवायुः ॥

इवमुदाहराणां विवरणनसाधरेरेव ।

बुद्धयेन कारिकायां स्वयंभूतायां च तनुनः ॥

न्यायशास्त्रयोः द्वयोर्विषयं गोविन्दशर्मणः ।

कृतिः कृत्रिणा भूयादन्तर्धान्ददायिनी ॥

विशिष्टशिष्टाचारानुमित्तोद्देशोपि तावत्कारकं (°याज्ञकं) लङ्गले
शिवशिवये विवर्तानि नीलोत्पलेनादि ।

The blanks on foll. 50 sqq. are probably
due to the illegibility of the original manu-
script. [H. T. COLEBROOKE.]

9. *Siddhāntarahasya*.

1984.

660. Foll. 345 (orig. paged १-३४५); size
13½ in. by 4½ in.; six lines in a page; well
written in the Bengali character.

Siddhāntarahasya, a large *Nyāya* treatise,
incomplete at the beginning and at the end.
The name of the author does not occur. In
Aufrecht's *Catalogus Catalogorum*, p. 720,
there are registered several *Nyāya* works
which have this title. This work is divided
into many small sections, more than sixty of
which are contained in this copy. The first
is called *Sadyaccaya* (?) *vyāvṛttisamśaya-*
lakṣaṇa (ends fol. 7a), the second *Niscaya-*
sāmagryāḥ samśayapratibaddhakatvakhaṇḍana
(ends fol. 8b), the last *Vyāpyavīcāryakapara-*
marahasya kṛāṇatvāḥkṛāṇatvavicāra.

The title "*Siddhāntarahasya*" is inscribed
on every leaf.

The volume begins: **यसु विद्याय संज्ञाय इति न**
त्रायस्येवमिदं (?) अथवादिदो ज्ञानिप्रेषः चाधुनवा-
दिना संस्कारः [H. T. COLEBROOK.]

1985.

1633. Foll. 88; size 19 in. by 3½ in.; the leaves are folded together; seven lines in a page; well written in the Bengali character.

Siddhāntarāhasya, a second, incomplete copy, containing only as much as foll. 1-131a of the first copy, but with one section more at the beginning (*Smṛitiśaṅkhararāhasya* fol. 15b).

The volume begins: **ज्ञानादीनां उपनिषद्वचनं**
प्रत्यक्षद्वयेन° [H. T. COLEBROOK.]

10. *Pratyakṣadūṣhaṇoddhāra*.

1986.

786b. Foll. 71 (122-192); size 10 in. by 2½ in.; eight lines in a page.

Pratyakṣadūṣhaṇoddhāra, by *Mahāmahopādhyāya Narakari*, son of *Mahāmahopādhyāya Yajñapati*, incomplete. It seems to be a refutation of the opinions advanced by some objector to the *Pratyakṣatattvacintāmaṇi*. According to the inscription on the first page, "*Pratyakṣadūṣhaṇoddhāra uttarakhaṇḍa-samkhyā* 3000," this copy would contain only the second half of the whole. On the margin it has the mark प्र० दुष०, but once (fol. 129b) मा० च०.

It begins:

प्रतिपक्षनिमित्तोक्तिः काश्चिन्तैः इ(?) नीतिः*

मैत्रयति यद्यथायं रात्रये लाघवेन ।

विदिमन्मन्त्रो नृत्तमनो यत्तानां

यदति मनःकायाः काष्ठो दुग्धकाष्ठः ॥

इति नान्य (नान्य?) अतिरेकव्याख्यानसहस्रनाम्न-
गन्धर्वः । Cp. no. 1987.

° Read *साधनैर्गुणैः*, as suggested by Prof. Aufrecht.

Fol. 154a the author of the *Śāntamāṇi* is mentioned, fol. 184b the *Līlāvatīprākāśa* (लीलावतीप्रकाशे लीलावतीप्रकाशितः). Foll. 122-191 are १-३० in the original paging, the last leaf is ११०.

The date of the last leaf is ११११, but this early date is not probable for the main bulk of the copy, which is not in the same handwriting.

See an *Anumānakhaṇḍadūṣhaṇoddhāra* by the same author in Aufrecht's Cat. Cat., p. 17, quoted from Burnell's Classified Index to the Skr. MSS. in the Palace at Tanjore, p. 121.

[H. T. COLEBROOK.]

11. *Siddhāntasaṃgraha*.

1987.

362. Foll. 111; size 10½ in. by 5½ in.; generally eight or nine lines in a page.

Siddhāntasaṃgraha, a treatise on the *Prāmāṇyas*, according to the systems of *Gautama* and *Kaṇāda*, by *Yādava Jī Vyāsa*, son of *Nṛsiṃha* and pupil of *Rāmakaṇṇha*.

See Hall's Index, p. 27, no. xxviii.

It begins:

मौनारामरखटी (मौनारामखटी) नामा मन्त्रं देवं
[उपलब्धम् ।]

गणेशं रामकृष्णं च चापयति विद्योविदम् ॥ १ ॥

न्यायनवीमं यत्नेन रामकृष्णमगुरुः ।

कदादगीतमवाकुर्वे विद्यामर्चयन् ॥ २ ॥

कुशाग्रबुद्धिमित्तुषो नृवीर्यो (र० वीर्यो)

न मन्त्रो नापि च मन्त्रपुष्टिः ।

कुशाग्रबुद्धिमित्तुषोऽपि च

जानी गुणो मन्त्रपुष्टिः (र० वी) न ॥ ३ ॥

अपारवाचोपिबन्धनाद्वा

न च प्रवेक्षो गतिरां दुष्टः ।

इति मन्त्रपुष्टिः च

उपलब्धम् च नृवीर्यः ॥ ४ ॥

बृहत्कालः सन् विमर्ष विभाव
विज्ञानिको विदुषो करोति ।
विभाव सन्त्य प्रदत्तु दोषं
विभावनादय न को विदोः ॥ ५ ॥
दोषवृद्धिर्न करोत्या न(च)विज्ञानासंयत् ।
न दुष्टो नूनमच्छो निमित्तेष्वन्ते हि यः ॥ ६ ॥

मङ्गलस्य कारयता मानवव्यतिरेकसहस्रप्रसङ्गस्या ।
अति मङ्गले अपि कुचविस्तारमात्रावदङ्गीनाम् । Cp. no. 1986
and 1989.

The *Pratyaksha*-section ends fol. 50a, the
Anumāna-section fol. 78a, the *Upamāna*-section
fol. 79a. [H. T. COLEBROOKE.]

12. *Nyāyasiddhāntadīpa*.

1988.

614a. Foll. 55; size 9½ in. by 4 in.;
fifteen lines in a page; written in the Jaina
character.

Nyāyasiddhāntadīpa, a series of philoso-
phical dissertations (*vāda*), by *Mahopādhyāya*
Śaśadhara. In the colophon this work is called
Nyāyaratnaprakaraṇa. See Hall's Index, p. 44,
no. cvi.

It begins:

जो । राषकश्चिकोटीरहीरमाचक्षी ५ जीकल्या-
विजयनखिचरौदीपरेवो नमः । जीहारादये नमः । जीवी-
प्रतापय नमः ।

अक्षिप्तपरिज्ञानज्वालां गीतकनैवविज्ञानम् ।
मत्ता निमग्नभीष्टं ह्यक्षररक्षणी प्रकाशयति ॥ १ ॥
आविज्ञानादीषो एवं कषातु विजिगीषुभिः ।
चारुवीर्यः प्रकाशाय सततैवेहसुप्रभः ॥ २ ॥

इह प्रादुर्भीष्टकर्मो निर्विज्ञानाभिमुखिश्च पशुः प्रवर्त-
माना विनायकादीनदधिदूरीदी मङ्गले प्रदुर्बलो प्रेक्षावकः ।

The first *vāda* is the *Māṅgalavāda* (ends
fol. 8a), the second treats on the question
अन्वयकारणं भाववृत्ति न वा, the third is the *Karṣa-
vāda*, the sixth treats on *Śakti*, the seventh
on the question ननु कथं परमाद्युपनि न वा, the thir-

teenth begins वातुः प्रत्यक्ष इत्येवे त्रेषामन्याहृतः, the
seventeenth is called *Liṅgaparāmarśavāda*, the
eighteenth answers the question ननु केव्यं आदिः
(fol. 28b), etc. The last *vāda*, which is marked,
is the twenty-second (fol. 44), and then begins
a discussion on *Abhāva*.

For a more complete list of the *vādas*, see
Burnell's Tanj. MSS., p. 119.

[H. T. COLEBROOKE.]

13. *Dissertations on special topics*.

a. *With names of authors*.

1989.

47a. Foll. 5; size 9½ in. by 4 in.; 12 or
13 lines in a page.

Māṅgalavāda, a treatise on the question
whether it is necessary to begin a literary
work with an invocation of some deity, by
Harirāma Tarkavāgīśa, a Bengal Brahman.

See Hall's Index, p. 41, no. lxxxvii.

It begins: ननु मङ्गलं न कर्तव्यमात्रेणम् । मङ्गले
समपि कार्द्वैवादी(र. कार्द्वैवादि)* सन्त्यावगातेः मङ्गलं वि-
नापि प्रस्तावगुह्यविज्ञानादेरन्वयतो अतिरेकस्य अभिचारात् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1990.

1549a. Foll. 14; size 9½ in. by 3½ in.;
eight lines in a page.

Vishayatūvicārṇ, a treatise on perceptible
objects and their objectiveness, by *Harirāma*.

See Hall's Index, p. 42, no. xcii.

It begins: विषयता च विषयकात्प्रातीतिहासिको
सहसंभवव्यभिचारेवो ज्ञानादीनां विषयेषु त्वतिरिक्ता माना-
भावादिति श्रावः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1991.

2532a. Foll. 12; size 9½ in. by 4½ in.;
11 or 12 lines in a page.

* See Aufrecht's Florentine Skr. MSS., no. 486.

2005.

2532b. Foll. 15; size 9½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

Anumitiparāmarśa, a second copy of *Raghu-deva's* treatise.

Date: संवत् ७९०. [GAIKAWAR.]

2006.

47c. Foll. 12 (21-32); size 9½ in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Anumitiparāmarśavicāra, a third copy of *Raghu-deva's* treatise.

[H. T. COLEBROOKE.]

2007.

1517c. Foll. 13; size 11½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

Anumitiparāmarśa, a fourth copy of *Raghu-deva Nyāyālamkāra's* treatise.

[H. T. COLEBROOKE.]

2008.

161f. Foll. 11 (205-215); size 11½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Sāmānyalakṣaṇavicāra, by *Tarkālamkāra*.

It begins:

ज्ञानात्मकज्ञानान्तरं यावत्प्राज्ञप्रमत्तयोर्द्वयम् । ज्ञानात्मकज्ञान-
प्रमत्तमात्रेः प्रमत्तहेतुत्वमनुयेयते वा च ज्ञानान्न ज्ञानान्
ज्ञानात्मकज्ञानं वा ज्ञानं च तद्विद्वत्प्रमत्तं द्वास्तु क्वचनविज्ञेय-
त्वज्ञानान्तरं यावत्प्राज्ञप्रमत्तयोर्द्वयम् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

2009.

695. Foll. 55; size 9½ in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Sannikarṣhavāda, a treatise on the different kinds of proximity or relation, by *Jayarāma Nyāyapañcānana*.

It begins:

जीमता जयरामेव यावद्विष्णोः कलाहरीः ।

बुद्धिजीमिन्जीमतादेवैवाकाङ्क्षा विचित्रते ॥

तत्र जीमयरात्रौ स्त्री ज्ञायवदान्नः कृती ।

कविजयैषु निष्कर्षे निरूपयति निरुक्तम् ॥

लीलितकविशयैः कथितः तत्र संयोगो द्रव्यस्य संयुक्तजन-
भावो द्रव्यजनपेक्षस्य संयुक्तजनपेक्षजनभावो द्रव्यजनपेक्षजनपेक्षस्य
जनभावः सद्रव्यस्य जनपेक्षजनभावः सद्रव्यजनपेक्षस्य विज्ञेयकता
जनभावभाषयोर्लीलितकविप्रत्यये हेतुः ।

On fol. 41a a new section begins:

जीमता जयरामेव विचित्रते विचारितम् ।

विभाषयन्तु बुद्धिबलान्नस्य विचारकाः ॥

मता सत्योः पदात्मनो [जी]मयरात्रौ कलाहरीः ।

निबन्धाति निबन्धेन निबोध्यात्मवदीयन्म् ॥

Colophon: इति जयरामवैचाननपरिचिन्तायां कविशयै-
वादः संवत्साय जयारामादेव सत्यः ॥

Foll. 24-31 of the original pagination are lost.

[H. T. COLEBROOKE.]

2010.

1369i. Foll. 9; size 9½ in. by 3½ in.; ten lines in a page.

Laghusanannikarṣhavāda, a compendium of the preceding treatise, by the same *Jayarāma*.

It begins:

जय जीमयरात्रौ स्त्री ज्ञायवदान्नः कृती ।

कविजयैषु निष्कर्षे निरूपयति यावद्विष्णु (२. यावद्विष्णु) ॥

लीलितकविशयैः कथितः । तत्र संयोगो द्रव्यस्य संयुक्तजन-
पेक्षस्य ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2011.

47m. Foll. 43 (276-318); size 9½ in. by 4 in.; eleven lines in a page.

Pakṣatāvicāra, a treatise on the nature of deliberative discussion, by *Mahādeva Sūri*.

See Hall's Index, p. 58, no. cliv.

य आतिथिभेदः न तु आतिथिभिरवयवमैतानिचयसं चतो
आकाशेः साध्यादिभेदानुगुणे ऽथ न चतिः ॥

At the end there are a few lines from a second chapter; it begins: अथ आतिथिवचना निरूपितहेतुनापेक्षकः

[H. T. COLEBROOKE.]

2020.

2608b. Foll. 41; size 10 in. by 3½ in.; 12 or 13 lines in a page; written in the Bengali character.

Saṃśayānumitīvādārtha, a logical treatise on Doubt. The colophon is wanting at the end; the title given to the treatise having been taken from the reverse of the last leaf. It is the same work as the *Ratnakoshakārikāśvīcāra* in the Oxford Catalogue, p. 245, no. 613.

It begins: यतोवहानं निश्चयात्मकमेवेति विद्वानः
उक्तकोषकारस्तु समप्रियवर्षरुद्रनदज्ञां संज्ञयातिवक्तव्यमिति
नञ्जीवरोति ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2021.

47f. Foll. 14 (79-92); size 9½ in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Saṃśayānumitīrahasya, a logical treatise on Doubt; the name of the author is not mentioned. See Hall's Index, p. 51, no. cxliv.

It begins:

अनुमितिः प्रत्यक्षान्वयानं वा संज्ञयो न वेति विप्रतिपत्तिः ।
अथ उक्तकोषकारः यथैतादौकल्पितमिति यत्प्रत्यक्षान्वय-
वता यत्प्रत्यक्षैकिकवचनानाकारं तयोर्विरोधेनानुमितिरित्युच्यते ०

Date of the copy: संवत् १८२२ माघे मासि क्षिणे
पक्षे चतुर्थ्यां शुक्लपक्षे तृतीयापुनर्वसुर्वाक्यम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2022.

1369d. Foll. 6; size 9½ in. by 4½ in.; fifteen lines in a page.

Vyāptyanugamavivāda, probably a fragment of one of the commentaries on the *Cintāmaṇi*.

It begins: प्रतिबोधकतामात्रिकयोः । अथ उक्त-
कृतनालकचर्चिभाष्यादयस्त्रिष्वकृतानादावातिप्रवृत्तवाक्यः ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2023.

47g. Foll. 10; size 9½ in. by 4 in.; 12 or 13 lines in a page.

Smṛitisamśkārasambandhivivāda, an anonymous treatise.

It begins: यदगोचरं लुप्तिं प्रति यदगोचरज्ञानमेव न
हेतुता यदतिविचल्यकादपि अस्माकमेवेति ०

The same work in Rāj. Mitra's Notices on Skr. MSS, i, p. 77, no. 142.

[H. T. COLEBROOKE.]

2024.

161d. Foll. 23 (145-167); size 11½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Vitāṣṭavavaiśiṣṭyabodhaviṣāra, "a *Nyāya* dissertation on the relation of the attribute to the subject." The author's name is not mentioned. It has the same beginning as the *Vitāṣṭavavaiśiṣṭyaviṣāra* registered in Rāj. Mitra's Notices of Skr. MSS, iii, p. 121, no. 1166.

The beginning is: तद्वैतवैधिविचल्यकानाकारं प्रति-
विज्ञेयवोधापुनराह अथ तद्वैतकारकं ज्ञानं कारकं विशिष्ट-
वैज्ञेयवोधाह विशिष्टप्रतिबोधवैज्ञेयवोधा विशिष्टानुबोध-
वैज्ञेयवोधाह ।

Date of the copy: संवत् १८२४.

[H. T. COLEBROOKE.]

2025.

3066. Foll. 7; size 9½ in. by 4½ in.; 10 or 11 lines in a page; fair writing.

Kāraṇavivāda, a logical treatise. The au-

Fol. 1a has the pencil mark :—‘*Vishaya-viveka*. A metaphysical treatise according to the *Nyāyasūtra*.’

[GAIKAWAR.]

14. Grammatical treatises.

2031.

161a. Foll. 37; size 11½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Śaktivivāra, a treatise on the names of things and meanings of words, by *Gadādhara Bhaṭṭācārya*. See Hall’s Index, p. 56, no. clxvi.

It begins :

संकेतो लब्धत्वा तार्थे पदवृत्तिः । वृत्त्या पदप्रतिपाद्य एष
पदार्थ इत्यभिधीयते इदं पदमित्यर्थं बोधयति चेत्तन्मात्रादप्य-
नर्थो बोधश्च इति चेत्तत्संकेतद्वया वृत्तिः ।

This treatise is different from the “*Śakti-vāda* alias *Śaktivivāra*,” which Rāj. Mitra, Notices of Sansk. MSS., iv., p. 122, no. 1537, attributes to *Gadādhara*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2032.

1038a. Foll. 4; size 9 in. by 4 in.; thirteen lines in a page.

Śaktivāda, a short treatise on the same subject.

It begins :

मीमांसकेष्वेवादी दारहासमुक्ताः शक्यो स्तिरिक्तपदार्थाः
स्वीक्रियन्ते । तेषामवसाहयः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

2033.

972. Foll. 102; size 15½ in. by 5½ in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Śabdakṛtīprakāśikā, a treatise on the same subject, by *Jagadīśa Tarkālakāra*.

It begins :

तद्वैतवचनं विदुषा विदुषामनोपकारिका ।
वृत्ता श्रीमदश्वमेधेन शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥

The work was published at Calcutta, in 1847. See Hall’s Index, p. 55.

[H. T. COLEBROOKE.]

2034.

804. Foll. 178; size 15½ in. by 5½ in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Śabdakṛtīprakāśikātippanī, a commentary on the above work, composed by *Kṛishṇakānta Vidyābhāṣikā Bhaṭṭācārya*, in Śaka 1723 (A.D. 1802).

It begins :

योगे शङ्कयत चिरं हिमगिरेः नृपे नुदरे दिवे
योगार्थं विदुषास्त्रिंशो (sic) चरन्ती तपोति कथायत्नः ।
वृत्ता हासकमन्त्रिणे (१.११) गिरिजुगतीरीशवर्गेनका
तथास्तीति पदं ललच्छब्दद्वयो नाम्नायु लब्धोदः ॥

It ends : इति श्रीकृष्णकान्ताविद्याभाषीशङ्कराचार्यविर-
चिता शब्दशक्तिप्रकाशिकाटिप्पणी समाप्ता ॥

ज्ञाके रामादिश्लेषविग्रहविहिते कष्टे वागि दूरे
विज्ञाहे विद्यनाथाधिपदमुगले इयमले मोक्षपीठे ।
आयस्रभाषकानी निखिलपदपदार्थादिचिन्तायत्नार्थं
तेने श्रीकृष्णकान्ताद्वय इह मुकुती टिप्पणी गूढभाषा ॥

श्रीश्रीकृष्णकान्तेन विद्याभगवतीशङ्कराचार्येण ।
वृत्ता मुमुक्षुपीठायां शक्तिप्रदीपनी मुदे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2035.

161g. Foll. 118 (numbered 216–328); size 11½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Padavākyarutnākara, a philosophical-grammatical treatise, by *Gokulanātha Śarma*; a very incorrect copy.

See Hall’s Index, p. 56, no. clxx.; Aufrecht’s Oxford Catalogue, p. 246, no. 619.

It begins :

नामवाचको विधिविधो यो विनोक्तः ।

इत्येवा इतिरिक्तमवश्यं ब्रह्मज्ञे ॥

विनोः संबोधनं कृते (?) द्रष्टव्यत्वात्प्रत्ययविधिविधानेन चैतन्मेव
वक्तव्यमपि वक्तुं चातुर्यतो भगवतो भवस्य यो गुणो निमग्नै-
विवचनानाम्यादादिना (?) जीवादिगुणव्यापुषेन योऽत्र लो-
कोऽतो विवचनया विधानमिच्छायां वक्षते इत्यत्रेति प्रतिपत्तिरस्य
समस्य जन्मवाचकत्वानुसूतेः ज्ञानार्थम् ।

The subdivisions are not sufficiently marked:
fol. 284 ends the *padavṛttigrahavivaraṇa*, fol.
243a the *abhedānwayavivaraṇa*, fol.
249a the *paribhāṣhyaprakaraṇa*, fol. 257b the
śphotanivāṇa, ... fol. 293a the *upapadadvitīyā-
vivaraṇa*, fol. 295b the *kīrakutṭīyāvivaraṇa*....

[H. T. COLEBROOKE.]

2036.

1305. Foll. 205; size 12½ in. by 4½ in.;
six lines in a page; written in the Bengali
character, on brown paper.

Vyutpattivāda, a logical treatise discussing
the meaning of words and their relations in a
sentence, by *Gadādhara Bhaṭṭācārya*, in two
parts. The name of the author is given in
the second copy. See Hall's Index, p. 55,
no. clxv.

The *Prathamavyutpattivāda* begins :

ब्राह्मणोपे चैकपदायैः स्वरपदायैः संबन्धः संबन्धमौदाया-
भावात् न च क्वचिदभेदः क्वचिद्व्यतिरिक्त इव चापाराधेयप्रति-
शोभनमुपयोगिविवचनविधिविधायादिः । अन्तेदः प्रातिपदिकायैः
खलनानपिभक्तिमेव साध्यविशोभनरवतिना साध्यविहितपूर्व-
वर्तिना च पदेनोपस्थापितस्यैव संबन्धमौदायाभावात् न च यतो
नोऽतो नोऽतो चरमानवेलादी चरमादी नोऽतोऽपेः (r.° द्य.) ।

The *Dvītyavyutpattivāda* begins (fol. 86):

अनुमितवैक्यानुवोने विधेयार्थं विधेयार्थं वा द्वितीयार्थः ।
तेन चरमानवेक्यानुमितिवरस्य चरमानुमितिनोऽपिवादिवाक्य-
स्यापि ब्रह्मात्मन्यनुवोने ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2037.

963a. Foll. 165 (116-280); size 9½ in. by
8½ in.; foll. 116-170 eleven lines, foll. 171-280
twelve lines in a page.

Vyutpattivāda, a second copy. The *Prā-
thamakhanda* ends fol. 181a

[H. T. COLEBROOKE.]

2038.

3268. Foll. 141; size 10½ in. by 4½ in.;
11 or 12 lines in a page.

Vyutpattivāda, a third copy, incomplete at
the end. The *Prāthamakhanda* ends fol. 56a.
The second leaf is wanting; fol. 6 was originally
the eighth leaf of another copy, and is here
superfluous.

[A. C. BURNELL.]

2039.

1172A. Foll. 3½; size 13½ in. by 4½ in.;
fairly good, modern Bengali writing; eight
lines in a page.

Arthamuktāvāli, a treatise on the syntax of
cases, apparently the first chapter of a work
of that name.

It begins :

रामं प्रथम्य संक्षेपाद्व्याख्याकारोदयेः ।

गुणतो कारकादीनामपेक्षानुसूतेन ॥

तत्र प्रथमः क्रियाविनिर्दिष्ट कारकमिति । तत्र च विभक्त्यै-
विश्राव्यविहितं कृत्क्रियायां साधयति तदेव कारकं न्यूनतमैः ।
नेतेनानिश्चयः । इहा क्रियावचनं कारकमिति कारकवृत्तं
न च क्रियावचनं कारकमिति चेत् तर्हि कर्तुरेव कारकत्वं
नाम्येषां क्रियावचनं कर्तोऽत्र कृत्वा कर्तुरेव क्रियावचनमिति
त्यादिति वाच्यं । साधयत्यस्य परंपरा साध्यमात्रं परंपरा तु
साध्यविधिविभक्त्यैव कर्तृत्वं । अथवा कर्तृविशेषोक्तानि कर्तृव-
चनानि कर्तृविशेषवचनानि कर्तृत्वं । अत एव नाम्यानि नानिश्चयमि-
ति । कर्तुं च इत्यादि वाच्यदीये । कारकं हि क्रियाहेतुवैक्यं
क्रियाविनिर्दिष्टमिति । तर्हि कारकं विभक्त्यैव कारकं क्रियावचनं
कारकत्वं क्रियाविशेषवचनवचनमिति वाच्यं विभक्त्यैव कारकं
विशेषवचनमिति वाच्यमिति । अथ कर्तो । ०

Athādhikarāṇam, fol. 4; *karāṇam*, fol. 6; *hetuādhikāṇe tritīyā*, fol. 6b; *sampradānam*, fol. 7; *apādānam*, fol. 8b; *ātha niruktasabdā-śaktyā āśrayatayā śabdāś tāvad vicāryate*, fol. 13b; *sambodhanam*, fol. 18; *nirāhāraṇam*, fol. 20b; *vīpavīcārāḥ*, fol. 29; *karmakartā*, fol. 30b; *ātha phalavatkartā*, fol. 33.

Apparently incomplete at the end. The MS. had ended *अथ विचारकर्तृ*; but this has been obliterated, and a different hand has supplied the colophon:

इति श्रीमहर्षिभट्टाचार्यमुक्तावली ग्रन्थः परिशेदः ॥

After this a different hand again has added: श्रीमहर्षिभट्टाचार्यमुक्तावलीग्रन्थपरिशेदः^०; while fol. 1a has the title: *हस्तशालाग्रानोचलमुक्तावलीग्रन्थः परिशेदः ॥* [H. T. COLLEBROOKE.]

2040.

1172C. Foll. 10; size 13½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Subvādasamgraha, a treatise on the syntax of cases.

It begins: *अथ मुखादस्य संवाहः ॥ गृह्णे गच्छति चैव ह्यथ दत्तव्यमिह गच्छादुचितसंयोगजनकगनानुबुद्धयौ नान-त्वमिह चैव इति ज्ञाद्यथोः ॥ तत्र ज्ञत्वा गच्छापदाथौ विचार्योपप्रवाहः द्वितीयापदाथः संयोगः गमिपदाथौ गमनं विहपदाथः कृतापवाहः ॥^०*

It ends: *अथु ग्रन्थकर्मकरवाच ज्ञानार्थं पुनः श्रमयिष्यामः ॥ दत्तकर्मकस्य ह्यथ ह्युपो विधानादिति स्मार्तः तदनुज्ञातविरुद्धं ॥ इति मुखादः समाप्तः ॥* [H. T. COLLEBROOKE.]

2041.

2428. Foll. 46; size 8½ in. by 4 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1782 A.D.; eight lines in a page.

Subarthatattvāloka, or *Kārakacakra*, a logical treatise on the function of the cases, by *Vīśva-nātha Pañcānana*, son of *Vidyānivāsa*.

It begins:

आथ गोपबन्दीपत्रमुत्तेज दत्तकर्मकः ।

हरश्च पत्रपरी ने कारकपत्र ने उपपन्नः ॥

अथ मुखाथं विदधते । तत्र प्रथमापदाथं प्रायः कर्तव्यः (viz. विभक्त्यः) कारकविधानिभ्यः । द्वितीयमिति मातुः कर्तव्यमस्ती । त्रितीयमिति । तत्रा द्वितीयादयो गमि विहपदपदविभक्तयो न कारकाथः ।^०

It ends: *अन्ते तु कर्तव्याने कर्तव्यानाम् कर्मकैः तदुचितमर्थः । इत्थं दानपुत्रि चत्तुर्थेदामन्त्ये तदाम्बार्थं परंपरया बोध्यमिमातुः ॥*

इति श्रीविद्यानाथवर्षाननदितिरिः मुखाथालोकः समाप्तः ॥

For another MS. see Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 150, no. 2385; the MS. there described ends with a *śloka* giving the name of the author's father. [R. JOHNSON.]

2042.

1698b. Foll. 19 (foll. 106-124 of vol.); size 9½ in. by 4 in.; indifferent, modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Ālamkārapariśiṣkāra, a logical dissertation on the nature of the verb, and the meaning of its tenses and modos, by *Vīśvanātha Śiḍhāntapañcānana Bhaṭṭācārya*, son of *Vidyānivāsa*.

It begins:

लुक्कर्मिच्छेत्ते ज्ञाते नामवोचिन्नकर्मि ।

आत्मातद्वदुक्तं धाम इत्यर्थं गमनिर्धे मुक्तः ॥

आत्मातावैवापवाहे । तत्र आचारमात्माथं बोधिदातु-ल्लङ्कारं संयोगसंवादादिआचारकथाकारकस्य मुखाथनाम् तदपेक्षया लोचनम् बलशक्तेरविधानम् रथो गच्छातीमादी तु आचारः^०

It ends: *अपिज्ञात्यपेक्षाद्यो ('api' with the force of 'tātparyā') वा अनुमानलक्षणेन लोकोत्प्रेक्षेति चैव-विधानाद्यपेक्षं अनुमानमत्र प्रकृतेः तदुचितं ॥ इति महानहो-पाचारविद्यानिवासपुत्रवर्षाविद्यानाथवर्षाननदत्तावै-दितिरिः लोकारविस्तरात् समाप्तः ॥*

The same author wrote the *Paḍārthatattvāloka*. [H. T. COLLEBROOKE.]

2043.

3064. Foll. 4; size 10 in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Akhyātavāda, a short logical treatise on the meaning of the Verb, by (*Raghunātha*) *Tārkika Śiromaṣi Bhaṭṭācārya*. See Hall's Index, p. 58, no. clxxx.

It begins:

आत्मतत्त्व यतो वाचः । एवमि वाचं करोतीति यत्ना-
वैकरोतिना तदोक्त्यादिपरिहारात् । अथहारादिपरिहारात्
(० वहापरकं the second copy) यत्ना विपरिहारादि व्युत्पत्तेः ।

Date of the copy: संवत् १७३६ ज्येष्ठे मासि नवम्या-
वृत्त्याख्यायं चंपकभट्टप्रतिष्ठानकरेण लिखितो धन्यात्माभ्याः ॥

[J. R. BALLANTYNE.]

2044.

2100f. Foll. 6; size 9½ in. by 3 in.; 8-10 lines in a page.

Akhyātavāda, a second copy.

[GAIKAWAR.]

2045.

2368d. Foll. 9; (paged 4-12); size 11 in. by 3 in.; seven lines in a page.

Akhyātavāda, a third copy. The author's name is not mentioned. It is preceded by a copy of the *Nākarthavivṛiti*, written by the same hand (foll. 1-3).

Date: संवत् १६६६ चर्वे मास्युत्तरे शुक्लपक्षे चवोदश्या
तिथे लिखिते ॥

[GAIKAWAR.]

2046.

2157b. Foll. 35; size 10½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Akhyātavādaṭīppaṇi, a commentary on *Śiromaṣi's Akhyātavāda*, by *Raghudevā Bhaṭṭācārya*. See Hall's Index, p. 59, no. clxxiv.

It begins:

तत्त्वस्य नीत्यवस्थानुमानमुपनिदिष्टम् ।

आत्मतत्त्वादिब्रह्मात्मना रजुदेवेन त्वत्ते ॥ १ ॥

नैवादिचः इत्यर्थं विप्रायुक्तं यत्नात्परिहारात् आत्म-
तत्त्वेति यतो वाचः

It ends:

यदिनात्मतत्त्वात्तेषु यत्नं यत्नविहितमेव ।

लोहवाच्यावत् (r. ० अथवा) योऽयं पुनश्च विहितः
[[विहता ?] अपि ॥

आत्मतत्त्वादिब्रह्मात्मना रजुदेवेन त्वत्ते ॥

योऽयं यत्नात्परिहारात् इत्यर्थं विहितः ॥

Date of the copy :

आदिने शुक्लपक्षे शु शुक्लायं भृगुपक्षे ।

लिखितं माधवराजेनात्मतत्त्वादिब्रह्मात्मना रजुदेवेन त्वत्ते ॥

संवत् १७३६ श्रावण १६६१ ॥

[GAIKAWAR.]

2047.

1369f. Foll. 15; size 9½ in. by 3½ in.; 10 or 11 lines in a page; written in the Bengali character.

Akhyātavādaṭīppaṇi, a commentary on *Śiromaṣi's Akhyātavāda*, by *Rāmakṛishṇa*. See *Rajendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS.*, vol. vii., p. 151, no. 2386.

It begins:

मुमुक्षुपरवर्तकमात्राया इदमाहुते ।

आत्मतत्त्वादिब्रह्मात्मना रजुदेवेन त्वत्ते ॥

आत्मतत्त्वेति यत्नात्परिहारात् इत्यर्थं विहितः ॥

[H. T. COLBROOKE.]

2048.

2369b. Foll. 20; size 11 in. by 2½ in.; 8 or 9 lines in a page.

Akhyātavādagranthivimukti, a commentary on *Śiromaṣi's Akhyātavāda*, by *Nyāyāṭmākāra Rāghava Bhaṭṭa*.

It begins:

यत्नात्परिहारात् इत्यर्थं विहितः ॥

मुमुक्षुपरवर्तकमात्राया इदमाहुते (r. मुमुक्षु १) यत्ने हेतुः ॥

शिरोमणिब्रह्मात्मना रजुदेवेन त्वत्ते ॥

योऽयं यत्नात्परिहारात् इत्यर्थं विहितः ॥

तत्र प्रतिः सो बन्धनलक्षनमभ्यासो व्याकुलितचित्तः कुस-
कासादीनपल्लवते तन्मुखासाधनलक्षनं नाम इत्य आचः कुस-
कासाधनलक्षनम्याः । अनेन हि त्रयलक्षणं बुद्धिं निराकृता-
कृतिनिर्बला मुक्तिरलक्षनमः प्रतिपाद्यलक्षनेन कुसकासा-
धनलक्षनेनेति निराकृतये ॥ ७ ॥ यथा यं कलिता बुधिका
नदीकुमुदादी मन्त्री यं के खीके स्वकाश आगत त्रिभुक्ति
तथा नीनो देहादिपंके खीके ग्लोकाकाशे गत्वा त्रिभुक्ति
अनेन इत्य मोक्ष इति दिगंभरा इति चलतुं भिकाम्याचः ॥ ८ ॥
तदेकदेशिनस्तु यमनमुक्त्यायेन संतनूयैगमननेन इत्य मोक्षं
मन्त्रे ॥ ९ ॥ विज्ञेयवहुलं धारमनेन यमनमुक्त्यायै मन्त्राना
पाठोत्पुनरुक्त्याया इत्यनमुक्त्यायै च आद्यमुक्त्यायाधनेनेति
न्यायेन नेह (1) ते निराकृतये ॥ १० ॥

Fol. 187a: इति ० अनेनरूपकपरं पूर्वार्थे ॥ अथ
प्रलाभात्तन्मतिपादनप्रचुरो भागः प्राप्नोते ॥ अथैव च त्रलेगेन
पूर्वोक्तयोर्धं दुर्बुद्धिप्रयते । यदा हि तदति शोकनात्मवि-
दिमादी प्राचीनताकिंमन्त्राणां अकलपदार्थस्मर्याभुगपदेव
विज्ञेये विज्ञेयेषु तत्र विज्ञेयव्यावृत्तिरिति न्यायेन सर्वपादाणा-
मन्योर्धं क्रियाकर्मभाषेनात्मन्यरूपः शब्दयोः स्वीक्रियते । तदा खले
कपोतन्यायो वरति (Pr. अवति) । यथाहुः । वृक्षा युवानः शिशवः
कपोताः खले यवानो युगपत्पतति । तथैव सर्वे युगपत्पादायाः
परस्परव्याप्तयोर्धं भवतीति । अथ वृक्षयुवशिशुभिः कपोतै-
श्चिरतरचिरकालादिकालोक्तानां पादाणां साम्यं बोध्यं । ०

It ends with nine *lokas*, the last of which runs thus :

जीमन्तानवदुषागमने वझे लक्ष्मीकिक-
जीमन्तानवदुषागमने वज्रा नाथाननाम्ना कृते ।
मोक्षे कथं शिष्यस्य लोकविदित्त्यायास्वरत्नाकरे
पूर्वो नागनिरूपकप्रचुरो भागः मुक्तोन्मुक्तः ॥

इति श्रीकापुर्दुर्दक्षिणपादादरिषिद्वयानुसन्धानद्वालुशिक्षेण श्री-
कव्यज्ञोपरिदिष्टावकुलोक्तकवीनेरीदेवाचार्यपादादरिषिद्वयगुला-
रावमुनीनादौनापत्येन रघुनाथकवीना विरचितं लौकिकन्या-
यव्याख्याकारत्वं प्रकरत्वं समाप्तं ॥ संवत् १८६५ मोती चाकाडपुदी
१० कृषेवाकरे तद्विने कलात् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2054.

1081. Fol. 89; size large 8vo, 10½ in. by 6½ in.; fairly written in Devanāgarī; twenty-six lines in a page.

Laukikanyāyasamgraha, an abridgment of *Raghunātha's Laukikanyāyaratnākara*, by the same author.

It begins :

यत्कीर्तिप्रभवा बुभुक्षुभवे नावाप्रभायैः प्रभोर्
नीलादौर्देहिता प्रतीतिरचला धीः संभृता ज्ञोभते ।
यत्किञ्चोदुगच्छेः स मे गुरुहो हार्दिकपादायः
जीमन्तानवदुषागमने मोदाय भूवात्सदा ॥ १ ॥
नत्वा ज्ञं हर्षं गौरं विषे बुद्धिं च भारती ।
क्रियते रघुनाथेन लौकिकन्यायसंयहः ॥ २ ॥
लौकिकन्यायव्याख्यानमाकरे यत्तद्वर्ति ।
तस्य संक्षेप एवेह श्रीमन्मोषान दृश्यते ॥ ३ ॥

It ends :

वेदाध्यायसंस्थाकलीकन्यायसंयहः ।
शिषयोः श्रीमने व्यं स्यात् विषोषोऽस्य गीतिच ॥ २ ॥ ३ ॥
यो तत्रा यच्च विष्णुर्बलुगुदयि यो यच्च गीर्वादिनूतिर्
यथात्मा सर्वज्ञोः पुतिशिवरगिरी यच्च ज्ञानवेभूतिः ।
यस्यापोपास्युनो त्रयति च विदुषं यस्य बोधात्मन्येव
तं नृपं संयच्छे शिष्यमननं ज्ञेयुगीज्ञानगोर्धं ॥ ४ ॥

इति श्रीकापुर्दुर्दक्षिणपादादरिषिद्वयानुसन्धानद्वालुशिक्षेण श्री-
कव्यज्ञोपरिदिष्टावकुलोक्तकवीनेरीदेवाचार्यपादादरिषिद्वयगुला-
रावमुनीनादौनापत्येन रघुनाथकवीना विरचितं लौकिकन्या-
यव्याख्याकारत्वं प्रकरत्वं समाप्तं ॥ संवत् १८६५ चाकाडपुदी १० कृषेवाकरे ०

For other MSS. of this work see Buhler's Report, p. cxlvi.; Rāj. Mitra, Notices, ix., nos. 3139, 3140. Both give the author's family name as *Bindarāya*, whilst our MSS. give it as *Vindarāya* wherever it occurs.

[H. T. COLEBROOKE.]

2055.

700. Fol. 180; size 9½ in. by 3½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

D VAIŚEŚHIKA.

1 The Sūtras and Commentaries

2056.

3023 Foll 7, size 14 in by 5½ in, nine lines in a page

Kanadasūtra, the *sūtras* of the *Vaiśeṣika* Philosophy, ascribed to *Kanada*. It is divided into ten *adhyayas*, and each *adhyaya* into two *ahnika*s. See Hall's Index, p 64, no 1

Editions in the Bibliotheca Indica together with *Sankara Mitra's Vaiśeṣikasūtrapāṣaka*, the first *ahnika* in "The Aphorisms of the *Vaiśeṣika*, Sanskrit and English," by J R B, Mirzapore 1851. The *Vaiśeṣika Darśanam* with the commentaries of *Mahamahoj adhyaya Chantrakunt Parimalar*, Calcutta, 1887, The Aphorisms of the *Vaiśeṣika* Philosophy by *Kaṅga*, in the *Benares Sanskrit Series* (fasc I contains the text of the *sūtras*, see no 2050)

A German translation by Dr E Roer, in *Zeitschrift der Deutschen morgenländischen Gesellschaft* xxi p 309-420 xxii p 383-442, an English translation by A E Gough, Benares and London, 1873 (from The Pandit, nos 32-60, published 1869-1873)

[J R BALLANTYNE]

2057.

1698d Foll 79 (176-254), size 9½ in by 4 in, 13 or 14 lines in a page, neat writing of about A D 1750.

Vaiśeṣikasūtrapāṣaka, a commentary on the *Vaiśeṣikasūtra*, by *Sankara Mitra*, son of *Bhavanatha Mitra*

See Hall's Index, p 68, no xviii

[H T COLEBROOK]

2058.

232b Foll 81 (92-172), size 12½ in. by 3½ in, ten lines in a page.

Vaiśeṣika Sūtrapāṣaka, a second copy, with many marginal notes in Colebrooke's handwriting

Date ১৮৭৫ খ্রিঃ ১১ বীর্ষী ১৩ পূর্ণিমা

[H T COLEBROOK]

2059.

1303d Foll 7, size 13½ in by 4½ in, eight lines in a page, large writing on yellow paper, in the Bengali character

Dravyapadarthasamgraha, the first part of *Prastapada's Padārthadharmaśamgraha*, or *Shatpadarthasamgraha*. The name of the author does not occur in this copy but it is evidently *Prastapada's* work, since it is the text commented on by *Udayana* in the first part of the *Kiranivali*

See Hall's Index p 64, no n, Aufrecht's Oxford Cat, p 240, no 588, Rajendralala Mitra's Notices, i, p 288, no 492, v, p 281, no 1961, Buhler's Detailed Report, p 76 and p cxlv

The *Padārthadharmaśamgraha* is not a commentary on each single *sūtra*, but a short exposition of the six *Vaiśeṣika* categories, based on the *sūtras* of this system. It is also called *Prastapadabhashya*, see the next number, also nos 2083, 2085

It begins

ব্রহ্মণ্য হেতুনির্ভরং মুনি কথাদনন্ত্যঃ ।

যদাবৈবলীকৃতং ব্রহ্মণ্যে নদৌষঃ ॥

ব্রহ্মণ্যবলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-
বলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-
বলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-
বলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-
বলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-
বলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-
বলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-
বলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-
বলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-
বলীকৃতান্যবিদ্যেবদন্যবান্যাদাবলীকৃত-

राजनिधनात् । गुहाः हयरत्नगन्धर्वसंस्थावर्तिनाद्युप-
संयोगविभागवत्पद्यपुत्रिमुक्तुःसेकात्रेयप्रयत्नात् ० Cp.
Vait. sū. I. 1, 4-6.

Śrīdhara wrote the *Nyāyakanḍalī*, a commentary on *Prāśastapāda's* work, in the Śāka year 918 (= 991 A.D.), as was first pointed out by Buhler, Report, p. 76 and p. cxliv.; see also Bhandarkar, Rep. Bomb. MSS. 1883-84, p. 318.

The *Prāśastapādabhāṣya* is now being published in the Benares Sanskrit Series. "The Aphorisms of the *Vaiśeṣika* Philosophy by *Kaṣāda*, with the commentary of *Prāśastapāda*, and the gloss of *Udayanācārya*," ed. by *Paṇḍit Vindhyesvari Prasāda Dube*, Fasc. I, Benares, 1885. [H. T. COLLEBROOKE.]

2060.

760c. Foll. 32; size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; large and clear writing. *Śhaṭpadārthasaṃgraha*, the five other sections of *Prāśastapāda's* exposition of the *Vaiśeṣika* philosophy, on the margin styled गुहभाष्य, कर्म-भाष्य, ज्ञानाभाष्य, विश्वेयभाष्य, समवायभाष्य. On the last leaf the whole work is called प्रज्ञापदाभाष्य, but all these notes are in a more modern handwriting.

The *Guṇapadārtha* begins :

व्याप्त्यां कर्षणं गुहानां गुहत्वमिदं सर्वं द्रव्याभिज्ञानं
निश्चिन्तयन् गुहवत् ॥ हयरत्नगन्धर्वसंस्थावत्पद्युह-
द्रव्यसंज्ञेनेना नृसंगुहाः । पुत्रिमुक्तुःसेकात्रेयप्रयत्नात्पौ-
न्यावनाह्नात् कर्षणगुहाः । संस्थावर्तिनाद्युपसंयोगविभाग
उपसंगुहाः ।

The *Karmapadārtha* begins (fol. 28a):

वस्तुव्याप्त्यां कर्षणानां कर्मसंज्ञाः हयरत्नगन्धर्व-
संज्ञायां नृसंगुहायां पुत्रिमुक्तुःसेकात्रेयप्रयत्नात्पौ-
न्यावनाह्नात् कर्षणगुहायां संस्थावर्तिनाद्युपसंयोगविभाग
उपसंगुहायां ।

The *Simānyapadārtha* begins (fol. 29a):

ज्ञानात् द्विविधं वसेदं च त्रिविधकर्मगतं त्रिविधं ज्ञान-
मनेकवृत्तिः ०

The *Vīśeṣapadārtha* begins (fol. 30a):

अन्ते (१ अन्ते) अथा अन्ताः आ अन्ते (?) विश्वेयकर्मविज्ञेयः ॥
विनाशकारणरहिते विश्वेयकर्मकारणरहिते विनाश-
द्रव्येकवृत्तिः वस्तुना अन्तःकारणविज्ञेयविज्ञेयः

The *Samavāyapadārtha* begins (fol. 31a):

अनुपस्थितानामावय्यधारणानां यः संभव इह प्रत्यवेष्टुः
त समवायः

It ends :

ज्ञानगतसंवेदनाभाष्य इत्यादिषु पुस्तकेषु । समवाय
इति ॥ समवायवदादि (२) ज्ञानाः ॥ इति श्रीमद्भक्तपदादिपरिचित-
व्यादिषु दार्ष्टिक्यः समाप्तः ॥ [H. T. COLLEBROOKE.]

2061.

1714a. Foll. 79; size 9 in. by 2½ in.; 6-10 lines in a page; indifferent handwriting.

Kīranāvalī, a commentary on *Prāśastapāda's* *Padārthasaṃgraha*, by *Udayana Ācārya*. The first part, or *Dravyapadārthaprakāśa*.

See Hall's Index, p. 65, no. v.; Burnell's Tanjore MSS., n, p. 121; Rājendralāla Mitra's Notices, v., p. 289, no 1968.

It begins :

विज्ञातं व्योदयोद्वेकाद्विचारजननीये ।
यदुद्वेगं नमस्तस्मै कलौषिष्ठविचारिणे ॥ १ ॥
यतो द्रव्यं गुहाः कर्म तथा ज्ञानः यदायदा ।
विज्ञेयाः समवायो वा ततोऽनुयायकः ॥ २ ॥
अथानां प्रविशेषनाय जगतात्मज्ञानज्ञाने
ज्ञानात्म्यं विज्ञेयकमात्रं गतये लोकात्म्यं वाचाधिनिः ।
तद्वत्तत्त्वज्ञानात्मनोऽयं इति विज्ञातं प्रीतये
आतिरे विज्ञातपत्नीमुदयनः उद्वेगोद्वेगोद्वेगः ॥ ३ ॥

अतिविचारकं मानवातीतिहोर्न

प्रविशेषवद्वेगं विचारिणां लोकात्म्यं ।

उद्वेगवद्वेगं तद्वेगवद्वेगं

तद्वेगवद्वेगं ते ते ननुकल्प्यते इति ॥ ४ ॥

ज्ञातारो वद्वेगवद्वेगवद्वेगं वाचात्मनोऽयं इति
यदायमुद्वेगवद्वेगं विचारं विचारिणां विचारिणां प्रत्यवेष्टुः

It ends :

प्रत्यवेष्टुः विचारिणां विचारिणां विचारिणां विचारिणां

वहादिमयैः । इतिहासो द्रव्यपरिचयान्तरं ॥ इति जीनहानहोवा-
आलोचनार्थोपनिषद्वाच्यविरचितानां शिखावली द्रव्य-
पदार्थसंग्रहः ॥

Foll ६-१० are lost.

Date of the copy संवत् १६६० विजयानुसंगत
आचार्यसंग्रहो ज्ञानार्थो ज्ञानसंग्रहः ॥

The *Kṛanāvālī* is now being published in the Benares Sanskrit Series, together with the *Prasastapadabhashya*, see no 2059

[H T COLBROOKE]

2062.

3103 Foll 103, size 8½ in by 3½-3¾ in, 6-11 lines in a page

Kṛanāvālī, a second copy of the *Dravya-jadartha*

It has the colophon इह पुस्तकं गंगापर ज्ञान-
संग्रहसंग्रहो लिखितं ॥ Foll 3-10 are in a good
old handwriting, the rest is in a very irregular
handwriting

2063.

161a Foll 74, size 11½ in by 4½ in, 11 or 12 lines in a page, writing clear but
ugly

Kṛanāvālī, a third copy of the *Dravya-jadartha*, dated Samvat 1857

[H T COLBROOKE]

2064.

1646 Foll 99, size 9½ in by 3½ in, foll 1-41 ten to twelve lines, foll 42-99 (in
another handwriting) ten lines in a page,
writing indifferent

Gunakṛanāvālī, *Udayana's* commentary on the second part (*Gunapadartha*) of *Prasastapāda's* *Shatpadārthasamgraha*; incomplete, ending with the *buddhismūṛṇa* Foll e and 90 are lost.

It begins

पुनर्विचयतो यद्वात् न पुनर्विचयः पुनः ।

आचार्यसंग्रहो विषयं वस्तु जीनहोवा ॥ १ ॥ १६६०

आचार्यसंग्रहो विषयसंग्रहो द्रव्यसंग्रहः । संवत् १६६० ज्ञानार्थो
ज्ञानसंग्रहो विषयसंग्रहो विषयसंग्रहः ।

It ends

आचार्यसंग्रहो विषयसंग्रहो विषयसंग्रहः ॥ इति जीनहानहोवा-
आलोचनार्थोपनिषद्वाच्यविरचितानां शिखावली द्रव्य-
पदार्थसंग्रहः ॥

[H T COLBROOKE]

2065.

1190 Foll 116, size 12½ in by 4½ in, eight lines in a page, written on brown paper, in the Bengali character

Dravyakṛanāvālī, a commentary on the first section of *Udayana's Kṛanāvālī*, by *Mahamahopadhyaya Vardhamāna*, son of *Gangādhara*

See Hall's Index, p 65, no vi, *Rajendralala Mitra's* Notices, v, p 284, no 1963, *Pandit Vindhy Prasada Dubi's vijñāpanam* to the Benares edition of the *Vaśeśhikadartanam*, p २

The commentary begins

द्रव्यसंग्रहो विषयसंग्रहो विषयसंग्रहः ।

विषयसंग्रहो विषयसंग्रहो विषयसंग्रहः ॥

आचार्यसंग्रहो विषयसंग्रहो विषयसंग्रहः । विषयसंग्रहः ।

It ends

आचार्यसंग्रहो विषयसंग्रहो विषयसंग्रहः ॥ इति जीनहानहोवा-
आलोचनार्थोपनिषद्वाच्यविरचितानां शिखावली द्रव्य-
पदार्थसंग्रहः ॥

आचार्यसंग्रहो विषयसंग्रहो विषयसंग्रहः ॥

गङ्गाधरः द्रव्यसंग्रहो विषयसंग्रहः ॥

ज्ञानार्थो ज्ञानसंग्रहो विषयसंग्रहः ॥

आचार्यसंग्रहो विषयसंग्रहो विषयसंग्रहः ॥

इति जीनहानहोवा-
आलोचनार्थोपनिषद्वाच्यविरचितानां शिखावली द्रव्य-
पदार्थसंग्रहः ॥

[H T COLBROOKE]

2066.

1697b. Foll. 80 (१-६२); size 9½ in. by 3½ in.; 9-14 lines in a page.

(*Dravya*) *kiraṇāvalīprakāśa*, a second copy of the first part of *Vardhamāna's* commentary on the *Kiraṇāvalī*.

Foll. १६ and १७ are lost.

[H. T. COLEBROOKE.]

2067.

1041. Foll. 81 (folded together); size 16½ in. by 3½ in.; eight lines in a page; written on brown paper in the Bengali character.

Guṇa (*prakāśa*) *vivṛiti*, a polemical commentary on the second section of *Vardhamāna's* *Kiraṇāvalīprakāśa*, by (*Raghunātha*) *Śīromaṇi*.

See Hall's Index, p. 66, no. ix.; *Paṇḍit Vindhy. Prasāda Dube's vijñāpanam* to the Benares edition of the *Vaiśeṣikadarśanam*, p. 8.

Another name of this work is *Guṇādhīti* (see *Jayarāma's* commentary, no. 2070).

It begins: विनायि धर्मनिदपयं धर्मनिदपयं भवत्येव तद्वैतमेव निदपयं तद्वैतमेव धर्मनिदपयति ॥

The end is: इत्येतं कारकाकारविभागस्तुता चावेकयोरो दिदेशो बहुमत (?) चाह जयवेति । इति महा-महोपाध्याय . . तद्वैतमेव निदपयति गुणविदुः समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2068.

297. Foll. 98; size 10½ in. by 4 in.; eleven lines in a page.

Guṇaśīromaṇīprakāśa, a commentary on *Śīromaṇi's* *Guṇavivṛiti*, by *Rāmakṛiṣṇa Bhāṭṭa-cārya* *Utkravartin*.

See Hall's Index, p. 66, no. x.; *Paṇḍit Vindhy. Prasāda Dube's vijñāpanam* to the Benares edition of the *Vaiśeṣikadarśanam*, p. 4.

It begins:

पाणि प्रवीदं यद्वैतमेव ते नमो विल
तं येन देवि युतवन्ति युधिष्ठीनु ।

येनोदधिरा युनिवन्तमनोभव्ये
मन्त्रापादयन्मन्त्रमन्त्रं निरीक्ष ॥ १ ॥

यन्मन्त्रमेव युक्तानि तयोः कृतानि
आकादयः सन्ति निम्नमुदाहरति ।

तस्याश्चैव युनिवन्तमनोभव्ये

इति शिरोमणिगुरोरेह रामकृष्णः ॥ २ ॥

निदपयं शास्त्रोपायमुक्तो आचारः । एवं च धर्मनिद-
पययोर्हेतुगुणायो नास्तेषामाहवचनाह विनायीत्यादि ।

It ends: इत्येतं (?) आदि (see no. 2069)

यन्मानवोय युधिर् युधिर् विभाव

यन्मः कृतो यन्मन्त्रमन्त्राया विभाव्ये ।

योयानकृष्णमन्त्राया कृतिना कृतो विलन्

प्रोक्तु मन्त्रमन्त्रो गुणदोषविभाः ॥

इति विभाव . . नायं दोषः इति प्रकाशकारपत्रमुदा लवः ।
निम्नत्यादि आरम्भसंयोगविरोधिनिम्नविभागजनकं यन्मन्त्रं
तद्वैतमेव निरीक्ष विभागजनकं इत्येव आदिभट्टाचार्यच-
क्रवर्त्तौ योयानकृष्णमन्त्रविरोधिना गुणशिरोमणिप्रकाशः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2069.

3062. Foll. 188; size 10½ in. by 4 in.; fairly written in Devanāgarī; eight lines in a page; modern.

The same commentary, here called *Guṇa-cintāmaṇīśikā*.

It ends: कर्त्तव्यपत्रिह चाह इत्येतं चेत्यादि । इति
पूर्वं ॥ इति रामकृष्णभट्टाचार्यचक्रवर्त्तित्तिरिचिता गुणशिराम-
णिटीका समाप्ता ॥ संवत् १६६० । This was doubtless
the date of the original MS., from which the
present was copied. [J. R. BALLANTYNE.]

2070.

1698a. Foll. 105; size 9½ in. by 4½ in.; 11-13 lines in a page; fair recent writing, by three different hands.

Didaktik, a commentary on Śrīrāma's
Guṇavert, by Jayarama

See Hall's Index, p 67, no xii, *Paṇḍit Vindhy Prasada Dubé's vyākṛāṇam* to the Benares edition of the *Vaṇśeshikādarśanam*, p 4

It begins

निराकारं नराकारं जगदाकारमब्रुवन् ।
 गोपीदुग्धपानं वन्दे निरञ्जनमहो महः ॥
 श्रीर. श्रीजयरागो ष्ठी युक्तिमुक्ताभिरन्विताम् ।
 गुरुदीपशिखराशी विषयोऽति सरस्वतीम् ॥

It ends

जीमता जयरामेण न्यायायैषवित्तासिना ।
अकारि विपत्तिः सम्यक् संस्थापनान्नदीधिते ॥

[H T COLEBROOKE]

2071.

1077. Foll 58, size 13½ in by 2½ in, six lines in a page, brownish paper, small old writing (of the 17th century?) in the Bengali character.

Another commentary on *Suromani's Guna vivṛiti*, incomplete at the end, without any title

It begins चिन्तायति यथा शनिद्वयेन प्रवेष्टं (मानान्तक inserted on the upper margin) निरूपयति प्रमा खानि। तद्वैद्यनेति द्रव्याजितत्वादिना* गुह्यानि निरूपयति भाव. तद्वैद्ययथार्थं etc

[H T COLERBROOKE]

2072.

109. Foll 103, size 9 $\frac{7}{8}$ in by 3 in
eight lines (foll 2-6 seven lines) in a page

Vardhamanajika Pakṣadhara, the *Dravya-padartha*, a commentary on the first section of Vardhamana's *Kiraṇavalaprakāśa*, by (Jaya-deva) Pakṣadhara.

It begins:

मिहुदिमि ववावि मन्दाकिनो पिवाज्जेमि कोपहीकाम्हासे-
 कसकस्वामनमन्दाकिनो ववावि वमिह मन्नावानाम्हासे ववा
 मन्दाकिनोसे ववापेदिवाविमिह (Kumdrasambhava I,
 29) ।

It ends

मन्वेरमिति । इत्यस्य द्रव्यव्यतिरिक्तैः स्थाविरात्मकं जाहाय
यस्य इति ज्ञेय इति ॥ इति श्रीचक्रानन्दोपाध्याय उपाध्याय
द्रव्यपदार्थः संपूर्णः ॥

There are many blanks in this copy, apparently owing to the illegibility of the original.

[H T COLNBROOK]

2073.

3058 Foll 65, size 11 in by 8½ in,
13-17 lines in a page, good writing

Vardhamanendu, a commentary on *Vardhamana's Dranyakhranavaliprahāsa* by *Paṇḍitabhā*, son of *Balabhadra* and *Vijayātri*, younger brother of *Vīṇanātha*

Hall mentions a work of the same title and by the same author as a commentary on *Varthamana's Nyayabandhaprakata* (in the Index, p 21, no vi) This seems to be a mistake The *Varthaman ndu* begins

बहुभद्रताओधेरुध(road ३)यातिमबलत ।

पञ्चनामैन्दुरधुना यत्तनाभेन तन्वते ॥ १ ॥

बलभद्रकृतग्रन्थपुस्तिकासमादधी ।

पुद्गित्पयसंन्यात्रियोकस्तु मयाहुतः ॥ २ ॥

बलभद्रकृता टीका सुल्लिखानगरीयना ।

सवासायुक्तिसुग्धाय ब्रह्मसो ऽयं विभाष्यात् ॥ ३ ॥

मिलदित्रि त्रि विपुलवाग्निर्गो यत्ना मुनः(२) कुनः । किं
भूता । विपुलवाग्निः महादेवस्य अक्षुरवाम् । अक्षुरात्मन्माह ।
प्रदीप्तो नहि स्थिरान् ।

The writing on the last page is partly obliterated, the legible part of the final version is

इह लिखितं विष्णुसहस्रं नाम्नम इति श्री दुर्गेने स्मृतम् ।
म त्वत्तनविभूत

* ° दिग्ग is doubtful, as there is a hole in the MS

विदिता भावः विगुदिति नैत्युक्ति भावमात्रकले ।

कृतकृता पद्यमुना दुर्वैतपक्षे न हीयते विनापि ॥

The last verse is nearly illegible.

इति श्रीगणपतिविजयचलभद्रालय(विष्णु)नाथानुचरिचय-
जीमैलभचलभद्रालय(विष्णु)नाथानुचरिचयना-
भक्तो वडैनालेनुः संवत् ॥

The last line, containing the date of the copy, has been cut off by the book-binder.

[J. R. BALLANTYNE.]

2074.

1697a. Foll. 103; size 9½ in. by 3½ in.; ten lines in a page; small writing, in the Bengali character.

Guṇavṛtīśivaka or *Tātparyasamdarbha*, a commentary on *Vardhamāna's Guṇakiraṇāvalī-prakāśa* and *Śiromaṇi's Guṇaprakāśavṛtī*, by *Guṇānanda Vidyāvāgīśa Bhattachārya*.

It begins:

नमो मूलवक्ष्याय चलपीकृतभोगिने ।
भोगीन्द्रावक्ष्याय भोगिहार(रि)तं विने ॥
गुणप्रकाशविपुली प्रकाशे च यथायथम् ।
यथासाधनैर्विदुर्भो गुणानन्देन तस्यते ॥

प्रकाशे नमिदिति ° (*nāmat* is the first word of *Vardhamāna's Guṇaprakāśa*, see *Rāj. Mitra's Notices*, iii., p. 50, no. 1080). See fol. 2a, l. 7, the beginning of *Śiromaṇi's* commentary (विपुली विनापीति °)

Colophon: इति महाप्रहोवाद्यायजीविष्ठापायीज्ञभद्रा-
चार्यैरचितो गुणविपुतिविषेकः समाप्तः ॥

The MS. was written in the Śaka year 1534 (वेदादिपञ्चमेऽनुते इत्यादि .)

[H. T. COLEBROOKE.]

2. *Pramāṇamañjarī*.

2075.

1953. Foll. 31; size 10 in. by 4½ in.; thirteen lines in a page.

Pramāṇamañjarīśikā, a commentary on *Sarvadeva Sūri's* exposition of the *Vaiśeṣika* philosophy called *Pramāṇamañjarī*, by *Balabhadra Mīra*, son of *Vishṇudāsa* and *Mādhvi*. Bühler registers a MS. of the *Pramāṇamañjarī* dated "Saptarāhi, 32," Report, p. xxvi.

See the beginning of the *Pramāṇamañjarī* in Peterson's Report, Bomb. MSS., 1884-86, p. 265. The *Pramāṇamañjarī* acknowledges seven *padārthas*.

The *śikā* begins:

मत्ता हरिपदं मत्ता गुणोत्तमं च यत्नतः ।
प्रमाणमन्वरीटीका चलभद्रेय तस्यते ॥ १ ॥

निश्चितयन्त्रपरिणामाधिकारनाम कृतं मन्त्रले शिष्याशिष्याये
निष्प्राप्ति । कासारिति ।

Fol. 10b ends the *Dravyapadārtha*, fol. 26a the *Guṇapadārtha*, fol. 27a the *Karmapadārtha*, fol. 29a the *Sāmānyapadārtha*, fol. 29b the *Vīśhāpādārtha*, fol. 30a the *Samavāyapadārtha*, lastly the *Abhāvapadārtha*.

It ends:

यन्मित्रचलभद्रेय निरटकोह किंचन ।
मन्त्रोपदेष्टु मुषियः सारासारविषेकः ॥

इति श्रीविष्णुदासपाटीतञ्ज(र. ° पाटितनृक)नाथानुचरिचय-
जीविष्णुभद्रकृता प्रमाणमन्वरीटीका समाप्तः ॥ सं १९०१ संख्या ॥

[J. TAYLOR.]

3 *Lakṣhaṇāvalī*.

2076.

1714b. Foll. 39; size 9 in. by 2½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1680 A.D.; 7-9 lines in a page.

Nyāyamuktāvalī, a commentary on *Udayanācārya's Lakṣhaṇāvalī*, by *Śeṣha Śārngadhara*. The *Lakṣhaṇāvalī* acknowledges seven *padārthas*.

आचार्योक्तयन्त्राय नीलोत्पलपुष्पे ।

गुणेश्वराय गुरवे विष्णु स्वयम्भवे नमः ॥ २ ॥

विशिष्टहिताचारानुमितकौत्साय विज्ञापितेन मङ्गलं
विश्रान्ति ॥ नाथ इति । यद्यपि पुस्तकाद्युक्त इत्यर्थः

Both fragments were written by the same
hand as the *Kiraṇḍālī* in no. 2063 (Sarpvat
1857). [H. T. COLLEBROOKE.]

2081.

579. Foll. 129; size 11 in. by 3 in.; eight
lines in a page.

Līlāvatīvivēka, a commentary on the *Līlā-
vatīprākāśa*, by *Pakṣadhara*, an old complete
copy. There is no subdivision throughout
the whole commentary.

It begins:

यद्ये तं देवकीपुत्रं पश्यिष्ये यत्प्रलोचनम् ।

यन्मोक्षति यतः सर्वे यत् सर्वं निनीक्षति ॥ १ ॥

यद्यपीति । अयं प्रतीकः पुस्तोक्तयान् नम इत्यनन्तरं कर्तुं-
मुच्यते: (1) दृष्ट्येव गतिं त्रैलोक्यानि । यद्यपि तत्रापि लो-
कात्करीतत्रया लोकोन्नेयं भूतोक्तयिदम् (r. कृतो^०) पुस्तकाद्यानि ।

Colophon: इति श्रीपद्मचरित्तो लीलावतीविवेकः
परिपूरः ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2082.

62b. Foll. 145 (45-189); size 10½ in. by
4 in.; ten lines in a page.

Līlāvatīvivēka, a second copy.

Date: संवत् ११११. [H. T. COLLEBROOKE.]

2083.

62a. Foll. 44; size 10½ in. by 4 in.; eleven
lines in a page.

Līlāvatīṭippaṇī, notes on the *Līlāvatī* and
the *Līlāvatīprākāśa*, by (*Baghunātha*) *Śīromaṇī*.
The complete title is *Nyāyalīlāvatīprākāśa-
dīdhiti*. See Hall's Index, p. 72, no. xxxiv.;

Rāj. Mitra's Notices, iii., p. 47, no. 1076, and
vi., p. 16, no. 1997.

It begins:

अथ नमः सर्वभूतानि विष्णवे चरितिते ।

यत्प्रकाशमन्वीयाय पूज्यैय परमात्मने ॥ १ ॥

यद्ये यदापी इत्यभारकस्य भाष्यादायभाषायाश्चेत्येवमेवराह ॥
इति ॥ अथभारकस्यो स्वभारकस्योक्तयः । विभागो विभ-
जनम् । तदर्थैः । आचार्यो विभागान्तराणि पाठान् तुल्यं दत्त ।

Colophon: इति द्वितीयः कृता लीलावतीविवेकः
यन्माता ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2084.

1213b. Foll. 40 (119-158); size 11½ in.
by 4½ in.; ten lines in a page.

Līlāvatīṭippaṇī, a second copy of *Śīromaṇī*'s
notes.

Colophon: इति महामहोपाध्यायजीमद्वन्तापदीक्षितो-
द्विषिरचिता लीलावतीविवेकः यन्माता ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2085.

1670a. Foll. 58; size 9½ in. by 4½ in.;
11 or 12 lines in a page; from the end of the
18th century.

(*Līlāvatīśīromaṇīṭippaṇī*), a bad copy of a com-
mentary on *Śīromaṇī*'s notes.

The name of the author does not appear,
as the copy is without any colophon. The
margin is signed ली० द्वि० टी० म०.

It begins:

यन्मोक्षोदुद्विष्टं चरकस्य विज्ञापितं ।

द्विगुणं (read ० गणी) चौरं तद्विज्ञो नमस्त्यम् ॥

भाष्यस्यैव द्रव्यगुणोक्तयिदम् । भाष्यस्यैवैवमेवराह-
(r. ० भा?) तत्रार्थकायवा (r. ० अर्थका) करोति यद्येति । भाष्या-
दायिभाष्येन चरकस्यैव । अथभारकस्यैव etc.

[H. T. COLLEBROOKE.]

5. *Saptapadārthi*.

2086.

2662a. Foll 7; size 9½ in. by 3½ in.;
ten lines in a page.

Saptapadārthi, an exposition of the seven
Vaiśeṣika categories, by Śivāditya (Śivādi in
this copy).

See Hall's Index, p. 74, no. xlii.; Oxford
Catalogue, p. 358, no. 839; Rāj. Mitra's Notices,
ii., p. 281, no. 875 (a copy dated Samvat 1485).

It begins:

हेतवे चगतावेव संकाराद्वैकतेन च ।

प्रभवे तद्वैभूतानां ह्यभवे गुरुवे ननः ॥

प्रतिनिधिरयाः उदाहराः ते च । द्रव्यगुणकर्मज्ञानाभाविज्ञेय-
जनवायाभावाभ्याः ह्येतत् ।

Date of the copy: संवत् १६५३ वर्षे चात्पुनस्त्यापचये
प्रतिपादयिषी हेमोभात्मनोपदिने लिखितं ॥

The writing on the first page does not
belong to the *Saptapadārthi*, though it forms
part of a discussion on the *dravyapadārtha*.

[GAIKAWAR.]

2087.

1038d. Foll. 7; size 8½ in. by 3½ in.;
9-12 lines in a page.

Saptapadārthi, a second copy.

[H. T. COLEBROOK.]

2088.

2100d. Foll. 89 (2-40); size 9½ in. by 4 in.;
thirteen lines in a page.

Mūlakṣhāṇī, a commentary on the *Sapta-
padārthi*, by Mādhuva Sarasvatīmaṣṭaka Yati,
a native of Gorāṣṭra.

See Hall's Index, p. 75, no. xliii.; Rāj.
Mitra's Notices, viii., p. 156, no. 2702; Bhan-
darker's Report, Bomb. MSS., 1883-84, p. 6
and p. 312.

The first leaf is lost. The commentary ends
with the following verses:

गीतादेशो* अक्षरानुवर्तः

उदाहरौ दक्षिणभूमिभिः ।

पिरावने उदाहरिणुवर्तः†

वचसि चो(r. नो)कडीनहाल्लेखः ॥ १ ॥

महेश्वर्या परिरेख्यती

उदाहरिणुवर्तः ।

चो एवं हिवादिनकुनेरकावि

गीताभिनां काठमुल्लेखः ॥ २ ॥

Date of the copy: संवत् १३५५ वर्षे वैशाख शुद्ध १३
इकादशे चोगुडाईनगरे (Nadol) ॥

[GAIKAWAR.]

2089.

2662b. Foll. 39; size 9½ in. by 3½ in.;
11-13 lines in a page.

Padārthacandrikā, a commentary on the
Saptapadārthi, by Śeṣānanta, a pupil of
Śārāgadadhara. See Hall's Index, p. 75, no. xiv.

There occurs several times the marginal
note ह्य* ज्ञेयौ.

The *Padārthacandrikā* begins:

अर्थोर्विज्ञेयज्ञेयव्यवस्थामनुवर्तमानो-
न्नीलचन्द्रकान्तानुगोपितविद्यासाधने मेदक्षिणा ।

महत्स्यद्विभिन्नवस्तुनामकलेन भीतिव्युक्तः

मृगयाः बुद्धौ चित्तोन्मत्तं नदनं ह्यवच्छेदः पाठः ॥ १ ॥

अथाद्वयवर्गीभाष्यवर्तमानेन विरम् ।

महोदयवर्तमानेन विरम् ॥ २ ॥

अथाद्वयवर्गीभाष्यवर्तमानेन विरम् ।

महोदयवर्तमानेन विरम् ॥ ३ ॥

* Bhandarkar's copy has गीतादेश*, Rāj. Mitra's
copy has गीतादेश*. Bhandarkar, l.c. p. 6, calls the
author "a native of the country of Gorāṣṭra in the
south, in which is situated Gokarja Mahābaleśa. The
country referred to is thus a portion of North Kanara."
Hall and Rāj. Mitra call the author a native of Su-
rāṣṭra.

† Bhandarkar gives उदाहरिणुवर्तः, which seems to be
wrong.

It begins:

संस्कृतम् (the second copy) संहारं विना
[इति विना] ।

ततोऽपि सुतुल्यं विविदुः कलावतः ॥ १ ॥

कामहस्यपुत्रकाव्यमैवं वीर्यमनुपमं सुततः ।

सूतेनैवमकोट्योक्तं इदं कवेर्योगानुपमम् ॥ २ ॥

यदाप्येवं यदि हिरोमवि-

विशीतवान् वीर्यमस्य दूषयैः ।

इदं त्रयैव विचारयामः

सदृशेनेतरकमेव ॥ ३ ॥

प्रसङ्गात्सदृशं विवेकं शिवायवानाम् प्रतिमानं चचे-
न्नादि ०

Date of the copy: संवत् १७१५ ॥

[GAIKAWAR.]

2096.

2080b. Foll. 26; size 8½ in. by 4 in.;
10-12 lines in a page

(*Padārthakhandanavyākhyā*), a second copy,
incomplete at the end. [GAIKAWAR.]

2097.

1698a. Foll. 51 (125-175); size 9½ in. by
4½ in.; generally fifteen lines in a page; in-
different writing of about A.D. 1650.

Padārthatattvāloka, a commentary on the
Padārthakhandana, by *Viśvanātha Siddhānta-
pācācāna Bhaṭṭācārya*, son of *Vidyānīvāsa*.

See Rāj. Mitra's Notices, iii, p. 272, no. 1265.

It begins:

इन्द्रादिपुद्गलपुद्गलं प्रथमं पादापुच्छं गुरादेः ।

हिरोमविशीतवान् वीर्यमस्य दूषयैः ॥ १ ॥

अथ ब्रह्मादयश्चाप्यन्यथाविज्ञेयताः स्यादयः सः । अथ
विचारपुच्छं चेन्नविशिष्टं विचारविशेषादिभ्यः चेन्न-
विशेषत्वादिभ्यः स्यात्संख्यायं विज्ञातव्यत्वादिभ्यः स्यात्
प्रतिमानं चचेन्न । ईदृशादि ।

It ends:

निनीते सतिने वलम्बीतिनेनायि ब्रह्मरपुच्छा ।

एवो एवो अथ गुरे अथ इव विहिरो द्यावातः ॥ १ ॥

विज्ञातिपुद्गलपुद्गलः कृतिरेव विज्ञापकः ।

विदुषामपि ब्रह्मविद्यामन्तराद्यो गुरे भविता ॥ २ ॥

अविचारविज्ञेयं त्रापकमन्तरादिपुद्गलानाम्

संभारस्यैव विचारविज्ञेयतां गेमुकता ।

विज्ञेयैव विज्ञेयविज्ञेयविज्ञेयं न स विज्ञेयं

तेनामेव स्यादिति अथान्यथा विचारकः ॥ ३ ॥

इति श्रीविज्ञातव्यमन्तरादिपुद्गलः स्यादिति विज्ञेयः
वलातः ॥

Name of the scribe: श्रीविज्ञातव्येन विज्ञेयं ॥

[H. T. COLBROOKE.]

7. *Tarkasamgraha*.

2098.

1928. Foll. 9, size 10½ in. by 4 in.; nine
lines in a page.

Tarkasamgraha, an elementary exposition of
the *Vaiśeṣika* philosophy, by *Annam Bhaṭṭa*.
For editions, see Hall's Index, p. 68, no. xx.;
Burnell's Tanj. MSS., p. 121; Haas' Cat. Brit.
Mus., p. 7.

Date of the copy: इत्ये १७२० सुतुली नाम संवत्सरे
माद्रपदपुद्गलपुद्गलः (या) रविपुच्छे इतिनेदं पुच्छं वलातः ।
[J. TAYLOR.]

2099.

2122b. Foll. 11; size 9½ in. by 4½ in.;
7 or 8 lines in a page.

Tarkasamgraha, a second copy, with marginal
notes in Colebrooke's handwriting.

[GAIKAWAR.]

2100, 2101.

3035 & 3038. Foll. 35 and 45 resp.; size
12½ in. by 4½ in.; the number of the lines
varies between five and thirteen.

Tarkasamgraha; *Tarkasamgrahadīpikā*, *An-
nam Bhaṭṭa's* own commentary on the *Tarka-
samgraha*; *Tarkasamgrahadīpikāprahāṇa*,

विद्योपनिषद् इत्यस्य विविधपरिच्छादपरिचयसंग्रह-
साधनार्थं कृतं विचित्राचारं इत्यनेन विचाराति विचारोति
यव स्यादविचित्रो वृत्तेति ।

[J. R. BALLANTYNE.]

8. *Bhāshāpariccheda*.

2105.

2663d. Foll. 10; size 8½ in. by 4½ in.;
nine lines in a page.

Bhāshāpariccheda, 166 *kārikās* on the *Vaiśe-
shika* tenets, by (*Vīvanātha*) *Pañcānana Bhāṭṭa-
cārya*. Edited and translated, together with
the commentary called *Siddhānta-Muktāvali*,
by E. Roer, in the Bibl. Ind., Calcutta, 1850;
the text of the *Bhāshāpariccheda* alone in
Benfey's *Chrestomathie*, Leipzig, 1853. For
other editions see Hall's Index, p. 73, no. xxxviii.

[GAIKAWAR.]

2106.

1388c. Foll. 12; size 13 in. by 3½ in.;
six lines in a page; written in the Bengali
character.

Bhāshāpariccheda, a second copy. In the
colophon the author is called *Mahāmahopā-
dhyāya-Śrīyuta-Vīvanātha-Siddhānta-Pañcā-
nana-Bhāṭṭacārya*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2107.

1562a. Foll. 10; size 11½ in. by 5 in.;
seven lines in a page; written in the Bengali
character.

Bhāshāpariccheda, a third copy. The first
three pages are full of interlinear and marginal
notes in Colebrooke's handwriting.

Date: श्रावणे ७७५.

[H. T. COLEBROOKE.]

2108.

2610a. Foll. 62; size 9½ in. by 4½ in.;
foll. 1-84 and 48-61 ten lines, foll. 35-42b ten
or eleven lines in a page.

Siddhāntamuktāvali, *Vīvanātha's* own com-
mentary on the *Bhāshāpariccheda*. Edited and
translated by E. Roer, in the Bibl. Ind., Cal-
cutta, 1850. See Hall's Index, p. 73, no. xxxix.
This copy has many marginal notes in Sanskrit.

[GAIKAWAR.]

2109.

1900. Foll. 44; size 11½ in. by 6½ in.
(fol. 13: 9½ in. by 4 in.); seventeen lines
(fol. 13 nine lines) in a page.

Siddhāntamuktāvali, a second copy.

[J. TAYLOR.]

2110.

550. Foll. 77, size 17 in. by 11 in.;
foll. 2-4 fifteen lines, foll. 5-77 twelve lines
in a page; written in the Bengali character.

Siddhāntamuktāvali, a third copy. With
many notes in Colebrooke's handwriting. The
first leaf contains a list of *Nyāya* treatises with
notes on them in English, also in Colebrooke's
handwriting.

[H. T. COLEBROOKE.]

2111.

2779. Foll. 62; size 13 in. by 4½ in.;
ten lines in a page; written in the Bengali
character.

Siddhāntamuktāvaliraudrī, a commentary
on the *Siddhāntamuktāvali*, by *Rudra Bhāṭṭa-
cārya*. See Hall's Index, p. 74, no. xl.

It begins:

श्रीशारदातिवार्द्धाव नमस्तद्वन्द्वानि ।

इतो विवेकस्यैव (?) वदतिद्विद्वानि ॥

महं श्रीरामचरिते श्री श्रीमदुक्तम् ।
 महा (र नामा)द्वये विद्यामनुज्ज्वली विषयान् (र वि-
 यामिं प्रतीतिः * [सूत्रे] ॥
 [COLL OF FORT WILLIAM]

2112.

30b Foll 170 (41-210), size 9½ in by 4 in ,
 8-12 lines in a page

Nyayasiddhantamuktavaleprakaśa, a com-
 mentary on the *Siddhantamuktavale*, by Maha-
 diva (Bhaṭṭa Dinakara), son of Balakrishna
 Bhaṭṭa, of the gotra of Bharadvaja, in four
paricchedas

It begins

लक्ष्मीपादपुनं प्रथमं पितरं श्रीपालकृष्णानिधं
 भारद्वाजकुलानुधी विदुषिष श्रीगीरवास्याधुना* ।

ज्ञावाशेषमतं भित्तो न च यदा विद्यामनुज्ज्वली-
 मुद्राधीकमुने ययामि महादेवः परेण कृते ॥ १ ॥

तत्र तावद्वावापरिच्छेदस्यास्यां विद्योऽर्थः श्रीविद्यानाथ
 ययानो निर्बिसपरिणामिनिधवे कृतस्येचरदिदेशकपञ्चलस्य
 शिष्या जयेवं कुर्तेरिति शिष्यशिष्याये विषयान् कुर्वन् ईश्वरं
 प्रापयते । पूजामकौकुरेति ।

The first *pariccheda* comments on śl 1-33
 (ends fol 43a) The second *pariccheda* (see the
 next number) is not marked Fol 86a ends
 śl 65 इति प्रथमचर्चे मुक्तवलीप्रकाशः समाप्तः, the third
pariccheda ends with śl 84 (fol 131a)

Last verse of the commentary

आख्याय न्यायविद्यामनुज्ज्वलया मया कृतम् ।
 दोषदुर्घि विहायैव विद्योक्तवन् सादरम् ॥

See Hall's Index, p 74, no xi, Aufrecht's
 Oxford Cat, p 289, no 580, Raj Mitra's
 Notices, II, p 273, no 868, III, p 31, no 1057,
 v, p 180, no 1821

The further particulars which Hall gives
 regarding the joint authorship of this com-
 mentary by father and son, seem to be taken

* The seventh story (no 2118) has श्रीगीरवास्याधुना
 as also no 1057 in Raj Mitra's Notices

from two verses which occur at the end of the
 three MSS catalogued by Aufrecht and Ra-
 jendralāla Mitra, and which appear also in the
 fifth copy of this collection, see no 2116 (1789)

[H T COLEBROOKE]

2113

3102 Foll 194, size 9½ in by 4 in ,
 eight lines in a page

Muktavaleprakaśa, a second copy, well written,
 but not quite complete It ceases in the
 beginning of the commentary on śl 140 The
 second *pariccheda* ends (fol 83a) with the first
pada of śl 50 (विमुक्तवलीप्रकाशः), the other
paricchedas are not marked

[J R BALLANTYNE]

2114.

1817 Foll 155, size 11½ in by 5½ in ,
 9-16 lines in a page

Muktavaleprakaśa, a third, incomplete copy,
 having the full text of *Viśvanatha's Kārikas*
 and commentary in the middle of the page,
 and *Mahadeva's* commentary above and below
 it It begins with śl 23, and ends with śl 159
 The first *pariccheda* ends with śl 33 (fol 7),
 the second *pariccheda* ends with the first *pada*
 of śl 50 (fol 42a), the third *pariccheda* is not
 marked

[J TAYLOR]

2115

1947 Foll 109, size 9½ in by 6 in ,
 foll 1-30 twenty to twenty-two lines, foll 31-86
 sixteen to eighteen lines, foll 87-109 eighteen
 to twenty-three lines in a page

Muktavaleprakaśa, a fourth copy, not quite
 complete, in four parts, but all in the same
 handwriting

b) Śl 1-65, Foll 56 (31-86) Colophon
 इति मुक्तवलीप्रकाशे प्रथमं समाप्तम् The second

pariccheda ends (fol. 78a) with the first *pāda* of *śl.* 50. The other *paricchedas* are not marked.

c) *śl.* 66-77; foll. 12 (87-98). Colophon: इति मुक्तावलीप्रकाशे वचनात् समाप्तम् ॥

d) *śl.* 78-84; foll. 11 (99-109). Colophon: इति ब्रह्मसूत्रप्रकाशे ॥

a) *śl.* 78-157; foll. 30 (1-30). It ceases in the middle of the commentary on *śl.* 157.

[J. TAYLOR.]

2116.

1739. Foll. 58; size 9 in. by 3½ in.; foll. 1-30 ten to twelve lines, foll. 31-58 thirteen lines in a page.

Muktāvalīprakāśa, two fragments.

a) *śl.* 1-17; foll. 30. The commentary on *śl.* 17 is not quite complete.

b) *śl.* 85-166; foll. 28 (31-58). After fol. 34 three leaves are wanting, with the commentary on *śl.* 99-104. After fol. 35 one leaf is wanting, with parts of the commentary on *śl.* 106 and 107. This copy contains at the end the two verses mentioned above, in no. 2112:

भानुं प्रहस्य परिभाष्य च साक्षात्कारं
मुक्तावलीप्रकाशे एव विनियोजितः*।

सद्युक्तिभिर्दिनकरेण करेण सोऽयं

नीतिः प्रकाशपदार्थं मुनिना मुनेऽस्तु ॥ १ ॥

मुक्तावलीप्रकाशो यः प्रकाशनिमित्तापहः†।

हेन संतोषनायानु निलकाशः सती† प्रियः ॥ २ ॥

[H. T. COLLEBOOKER.]

* The correct reading is विनियोजितः, as in no. 580 of the Oxford Catalogue, and in no. 868 and no. 1821 of Rāj. Mitra's Notices.

† The correct reading seems to be यः साक्षात्कारं, as in no. 868 of Rāj. Mitra's Notices. No. 1821 of R. M. gives सद्युक्तावली, no. 580 of the Oxf. Cat. समाप्तम्.

‡ In no. 1821 of Rāj. Mitra's Notices सतीप्रियः. Hence the "Nīlakaṣha, whose wife was named Sati" (Hall). Nīlakaṣha was also the teacher of Gaṅgārāma, see no. 2123.

2117.

1735. Foll. 71; size 9 in. by 8½ in.; nine lines in a page.

Muktāvalīprakāśa, a fragment beginning in the middle of the commentary on *śl.* 88, and ending in the middle of the commentary on *śl.* 149.

[H. T. COLLEBOOKER.]

2118.

3057. Foll. 86; size 11 in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Nyāyasiddhāntamuktāvalīprakāśa, another, incomplete copy. Foll. 67 breaks off in the middle of the commentary on *śl.* 68, the following leaf (fol. 103 in the original numbering) begins in the middle of the commentary on *śl.* 135. This copy represents another version of the *Siddhāntamuktāvalīprakāśa*; the second *pariccheda* ends with *śl.* 51 (fol. 56b), and the text is in many places different from that of the other copies.

[J. R. BALLANTYNE.]

9. Nyāyasūtra.

2119.

1687b. Foll. 56; size 9½ in. by 8½ in.; ten lines in a page.

Nyāyasūtra, a treatise on the *Vaiśeṣika* Philosophy, by Mādhava Deva, son of Lakṣmaṇa Deva, grandson of Mādhava Deva (see also the *Tarkabhāṣāśāramanjari*, his commentary on the *Tarkabhāṣā*). Lakṣmaṇa Deva lived at Dhārāsūrapura, on the banks of the Godā, Mādhavadēva at Benares. See Hall's Index, p. 77, no. liv. This copy contains only the last portion of the whole, the section treating on *śabda*.

It begins:

अथ ब्रह्मो निरुच्यते । शाब्दप्रतिनिर्वाहः ब्रह्मः शाब्दत्वं च
शाब्दबालीति प्रतीतिवाचिको जातिविज्ञेयः ।

It ends:

प्रसाद्यमेयादीनामर्थवाक्योपाकृष्टादुभयादीनामतिरिक्त-
त्वनिराकाशं सौम्यं यदायैः ॥ इति शाब्दप्रतिनिर्वाहः शाब्दबाली-
त्वप्रमाणवदेव विरचितो व्याख्यानः समाप्तः ॥

गोदातीरनिर्भूयः पुत्रयज्ञाः श्रीलङ्कायाः पुत्री
शाब्दप्रतिनिर्वाहः विज्ञेयः श्रीलङ्कायाः जगन्महर्षिः ।

तन्मनुजिपुत्रारिरामनगरे श्रीन्यायशास्त्रार्थ-
सर्वं शाब्दवदेव विरचितं इति शाब्दप्रतिनिर्वाहः ॥ १ ॥

श्रीन्यायशाब्दवदेव इति निरुच्यते । शाब्दप्रमाणवदेव
सूक्तिः श्रीनिधिः श्रीलङ्कायाः पुत्रयज्ञाः श्रीलङ्कायाः
तन्मनुजिपुत्रारिरामनगरे श्रीन्यायशास्त्रार्थ-
सर्वं शाब्दवदेव विरचितं इति शाब्दप्रतिनिर्वाहः ॥ २ ॥

Date of this copy: संवत् १९६९ गौरी भादी सुदी १२.

[H. T. COLEBROOKE.]

2120.

1369k. Foll. 19; size 10 in. by 3½ in.;
ten lines in a page.

(*Nyāyasāra*), the *Anumāna*-section. The inscription on the first page सामान्यवादव्याख्या^० is "a misnomer" (Colebrooke). The likeness of paper and writing in this manuscript and the preceding one, the like marginal note अ^० जा^०, and the likeness of the style (compare the definitions in the beginning), make it evident that this is the copy of the *Anumāna*-section which belongs to the copy of the *Śabda*-section of the *Nyāyasāra* described in the preceding number.

It begins: अथानुमानं निरुच्यते ॥ अनुमितिपरवचन-
मुनाम् । अनुमितिर्न चापुनरित्यनुमतिरिति जातिविज्ञेयः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

10. *Tarkāmrta*.

2121.

3091. Foll. 20; size 9½-9¾ in. by 8½ in.;
8-10 lines in a page.

Tarkāmrta, a short exposition of the *Vaiśe-
ṣhika* doctrine, by Jagadīśa Bhaṭṭācārya.

See Hall's Index, p. 76, no. xlv.; Rāj.
Mitra's Notices, iv., p. 103, no. 1510.

It begins:

ब्रह्माद्या निखिलाणि तद्विदुः संतोषाः सदाभीष्टदाः
साक्षात्प्रज्ञाया यच्च मनसो वृत्तीः समस्तं द्रव्यं ।
श्रीनिधौ चरन्त्याहुः भवभयान्तेकधीर्षीं परं
हृत्पथे विनिर्वाच्य तद्विदुः तद्विदुः तद्विदुः ॥ १ ॥

अथ श्रुतिः श्रूयते आत्मा चारं द्रव्यः श्रोतव्यो नमस्यो
निदिध्यासितव्य इति ॥ अस्यायैः ॥ अनुच्युता आत्मा द्रव्यः ॥
ननुच्योः आत्मदर्शनं इत्यप्यनिति वाच्यं ॥ आत्मदर्शनीयायः
च इत्याह ॥ श्रोतव्य इत्यादि ॥ तेनार्थक्रमेण शाब्दक्रमस्यको
भवति ॥ अग्निहोत्रं जुहोति वयम् अथानुमानादिवत् ॥ तथा च ॥
अथयनननिदिध्यासनादि तद्विदुः तद्विदुः तद्विदुः ॥
अथ श्रुतिः श्रूयते आत्मा चारं द्रव्यः श्रोतव्यो नमस्यो
निदिध्यासितव्य इति ॥ अस्यायैः ॥ अनुच्युता आत्मा द्रव्यः ॥
ननुच्योः आत्मदर्शनं इत्यप्यनिति वाच्यं ॥ आत्मदर्शनीयायः
च इत्याह ॥ श्रोतव्य इत्यादि ॥ तेनार्थक्रमेण शाब्दक्रमस्यको
भवति ॥ अग्निहोत्रं जुहोति वयम् अथानुमानादिवत् ॥ तथा च ॥
अथयनननिदिध्यासनादि तद्विदुः तद्विदुः तद्विदुः ॥

[J. R. BALLANTYNE.]

2122.

3092. Foll. 15 (orig. 8-9); size 8½ in. by
4 in.; eight lines in a page.

Tarkāmrta, a second, quite modern copy,
incomplete, the first three leaves being lost.

[J. R. BALLANTYNE.]

2123.

3059. Foll. 111; size 10½ in. by 4½ in.;
9-17 lines in a page.

Tarkāmrtaśaṅkha, a copious commentary
on the *Tarkāmrta*, by Gaṅgārāma Jaṇin, son

of *Nārāyaṇa*, and pupil of *Nīlakaṇṭha*. See Hall's Index, p. 78, no. xlviii.; Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 55, no. 1451. *Gaṅgārāma* used the *Muktāvaliprakāśa*, the author of which (*Mahādeva Bhaṭṭa Dinakara*) was also a pupil of *Nīlakaṇṭha*, see no. 2116.

The *Oashaka* begins:

आत्मकमुक्तमुक्तकारिणे लोचनकलितप्रकाशिते ।
नूतनोन्नतवर्णाधिहेतवे निलकण्ठगुरवे नमो नमः ॥ १ ॥
गुरुगणनायतुर्न यस्याये सद्यहायचीतनयः (र. संयहा^०) ।
कविमित्रं न कथयंतं त्रासं नारायणं चये ॥ २ ॥
मुक्तापल्लविकाशान्ताम्बुजिणे चयमे कनयिर्न सुधिया ।
गङ्गायामेव नवा पिबन्तु तदीयानं सुधियः ॥ ३ ॥
यद्यप्यधिगीतस्त्रिहाचारविषयत्वेन मङ्गलस्य ०

It ends:

चयकमुक्तयैस्वर्गं दिनकरकरकृतयामग्रीन् ।
जगदीश्वरचनकलं पिबन्तु तदीयानं तदाकल ॥ १ ॥
सुखं स्वयनवर्तिनं मयि नै चरितस्त्रिहाचारि चालाकम् ।
मालाकाराकामिष नमता सच (read यन्^०) सदीय-
[कीश्वरान् ॥

इति श्रीमद्भुवननामकगङ्गायामधिरचितं तदीयगुरुचयकः संयुतम् ॥

The text of the *Tarkāmrīta* occupies the middle of each page.

[J. R. BALLANTYNE.]

2124.

1549d. Foll. 17; size 10½ in. by 4½ in.; generally fifteen lines in a page.

Tarkāmrītarānginī, a very brief commentary on the *Tarkāmrīta*, by *Mukunda Bhaṭṭa Sūri*. *Gāḍagila*, son of the *Mīmāṃsaka Ananta Bhaṭṭa*. See Hall's Index, p. 76, no. xlix.; Rāj. Mitra's Notices, i., p. 88, no. 164.

It begins:

लघोदयद्वन्द्वविधानान्नमोदयेत् ।
अनन्यमर्तुं नीतिवाच्यं तान्मात्रये ॥ १ ॥
स्वरवीकम् विषयेकचरौ तन्नेत्रराज ।
वाङ्मनानवगाहाय तदीयगुरुचरितम् ॥ २ ॥
नवाका इति ॥

Coleophon: इति श्रीमद्विहीननामकमुक्तयैस्वर्ग-
रचितं तदीयगुरुचरितम् तदीयगुरुचयकः संयुतम् ॥

[H. T. COLBROOKE.]

2125.

3031. Foll. 4; size 13½ in. by 5½ in.; 14-16 lines in a page.

Tarkāmrītarānginī, the beginning of a second copy. The text of the *Tarkāmrīta* is written in the middle of the page.

[J. R. BALLANTYNE.]

11. *Padārthadīpikā*.

2126.

1470. Foll. 78; size 8 in. by 3½ in.; seven lines in a page.

Padārthadīpikā, a treatise on the *Vāśeśhika* Categories, by *Koṇḍa Bhaṭṭa*, son of *Rangoji Bhaṭṭa*. See Hall's Index, p. 78, no. lv.

Marginal notes in Colebrooke's handwriting point out the single topics.

The *Padārthadīpikā* begins:

जीवितल्लिखितं ज्ञानं रमोनामलालकम् ।
इयदित्युं विद्वान्द्विज्ञातानुपालम् ॥ १ ॥

इह खलु चतुर्थमुदायैरेतुभूतनाल्लक्षणानामनमि । तच्च
यदायैतल्लिखितं यथाधीनमिति यदायैतल्लक्षणं विविच्यते ॥ तच्च
प्रतिविधियः यदायैः च द्विधा । भाषो अत्रापि ॥

It ends:

बालमुक्तिप्रकाशार्थं यदायैर्नामं प्रदीपिका ।
रङ्गोविमलपुत्रेण कोकभट्टेन लिखिता ॥ १ ॥

इति जीवितल्लिखितप्रकाशार्थं यदायैर्नामं प्रदीपिका-
महामहोपाध्यायकृता यदायैर्दीपिका संयुता ॥

[H. T. COLBROOKE.]

2127.

1687a. Foll. 34 (1-30); size 9½ in. by 3½ in.; generally nine lines in a page.

Padārthadīpikā, a second copy, dated १९२३, with occasional notes in Colebrooke's handwriting. In this copy the author's name is spelt *Kuṇḍa Bhāṭṭa*.

Foll. १५-२० are lost (पुस्तकानि पचायि बहू).

[H. T. COLEBROOKE.]

12. *Tarkakārikā*.

2128.

3045. Foll. 15; size 11½ in. by 5½ in.; 12-15 lines in a page; regular writing, of the 18th century.

Tarkakārikā, an exposition of the *Vaiśeṣika* doctrine in 52 couplets, and its *vyākhyā*, called *Tarkamañjarī*, both by *Jivarāja Dikshita*, son of *Vrajarāja*. See Hall, p. 77, nos. lii. and liii. The text of the *kārikās* in the middle of every page, the commentary above and beneath it.

The *kārikās* begin :

कामानुषाङ्गकोलकुसुलः कमनीयकः ।
कलिकाशयो(?)नपचयवृत्तनः कृष्णार्चयः ॥ १ ॥
पदायी डी मनी भाषाभाषास्त्री न्न चादिनः ।
योदा द्रुथं गुहाः कर्मेष्टानाम् च विशेषकाः ॥ २ ॥
कनकायक नपचा द्रुथायि पुषिषीमल ।
तेषो वापुनैवः कालो दिगाम्बानी मनसया ॥ ३ ॥

The commentary begins :

देवो द्वाविपुर्वा दंड दीप्तिहोर्द्विद्विनिमान् ।
दुः सदादिच्छदलनो द्वाविषो दिव्यदर्शिना ॥ १ ॥

मंगलं त्रापद्विनिविचारये कारयं न तु संपदपरिहाराती
etc.

The end of the *kārikās* is :

योद्विज्ञानां पदापीनां प्रतिपादनमयम् ।
तन्मात्रम् पदापीः सुखीमेष्टानुसोभनं ॥ ५२ ॥

त्रयपदमन्त्रमेव व्यापकमात्रमेवेति ।

निर्मिता जीवराजेन त्रयोदशार्चकारिकाः ॥ १ ॥

इति त्रयोदशकारिकाः

The commentary ends :

योद्विज्ञानाभिनि प्रनामन्मेवसंज्ञविषयविशङ्काहेत्याभासज-
ल्लभाभिनिप्रहस्याभिनि योद्विज्ञपदापी इति त्रयोदशकारिका नमो
ते च शीघ्रः इदं च नम्यामानवेष्टेयिकायां कृतं पदापीपादिना-
ननुकूलं योद्विज्ञानां कर्मक्षेत्रं प्रतिपादनलाभाय इति खल्लि
जीवराजोचितगीवराजनिर्मिता त्रयोदशरी संपूर्णा ॥

[Dr. J. R. BALLANTYNE.]

13. *Kusumāñjali*.

2129.

232e. Foll. 54 (173-226); size 12½ in. by 3½ in.; eight lines in a page.

Kusumāñjalikārikāvākyā, the text of *Udayana's Kusumāñjalikārikās* and *Nārāyaṇa Tirtha Yati's* commentary on them. See Hall's Index, p. 84, no. lxxxii. The text of the *Kārikās* with *Haridāsa's* commentary was first printed at Calcutta, Śaka 1769. The second Calcutta edition of the same commentary, with a translation and notes, was published (1864) by E. B. Cowell, assisted by *Paṇḍita Mahōṣa Chandra Nyāyaraṭna*.* The prose parts of *Udayana's* work are fully seen in the *Nyāya-Kusumāñjali-Prakaraṇam* published in the Bibliotheca Indica, vol. i., 1890.

Nārāyaṇa's commentary begins :

मारायणेन यतिना कुसुमाञ्जलिकारिकाः ।
व्याख्यायन्ते कर्ता श्रीवि गुरुभक्तिप्रसादतः ॥

प्रादिष्टितदन्त्यस्य निधिप्रपरितनाये कृतं मङ्गलं शिष्य-
शिष्याये दन्त्यादी निपन्नम् मेवा[म] वल्लभपुत्रये प्रयोजनाभिषेय-
वैषम्यसम्बन्धानामाह । कल्पप्रसर इति ।

The first *stāvaka* ends fol. 188a, the second fol. 191b, the third fol. 209a, the fourth fol. 215a.

* Cowell mentions also a Bengal reprint of the first Calcutta edition, which he says appeared in the Śaṃvat year 1918.

E. KARMAMIMĀMSĀ.

1. *Sūtra and Bhāṣya.*

2134.

1523. Foll. 33; size 10½ in. by 4½ in.; 12-15 lines in a page.

Karmamimāmsāśāstra, the text of *Jaimini's Mīmāṃsāsūtras*, also called *Jaiminīyasūtra-pāṣa*, in twelve *adhyāyas*.

The third, sixth and tenth *adhyāyas* have eight *pādas* each, all the other *adhyāyas* have four *pādas* each. After fol. 25 two leaves are wanting; fol. 25 ends with the fifth *sūtra* of the fourth *pāda* of the tenth *adhyāya*, and fol. 26 begins in the middle of the sixth *pāda* of the same *adhyāya*.

See Hall's Index, p. 169, no. 1; Weber's Catalogue (1853), p. 175, no. 600.

The *Mīmāṃsāsūtras* have been printed together with *Śabara Svāmīn's* commentary in the Bibliotheca Indica. [II. T. COLERIDGE.]

2135.

1. Foll. 41; size 14½ in. by 7½ in.; ten lines in a page.

Mīmāṃsājaiminīsūtra, a second copy.

Date: ११११ ११११.

2136-2138.

2, 3, 4. *Mīmāṃsābhāṣya*, the text of the *sūtras* with *Śabara Svāmīn's* commentary. See Hall's Index, p. 169, no. 2; Aufrecht's Cat. Cat., p. 456. Edited in the Bibl. Indica, by *Maheśaśāstra Nyāyaratna*, 1863-87 (not yet finished). The single parts of this copy are of different age.

2. Foll. 259. *Adhyāya* I.-III.

a) Foll. 22; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page; modern handwriting.

Adhy. I., *pād.* 1.

b) Foll. 10; size 9½ in. by 8½ in.; twelve lines in a page; very old handwriting.

Adhy. I., *pād.* 2.

c) Foll. 11; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page; modern handwriting.

Adhy. I., *pād.* 3.

d) Foll. 11; size 10½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page; old handwriting, different from b).

Adhy. I., *pād.* 4.

e) Foll. 53; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page; modern handwriting.

Adhy. II., complete.

f) Foll. 24; size 10½ in. by 4 in.; eight lines in a page; foll. 1-3 in a more recent, foll. 4-21 in a third old handwriting.

Adhy. III., *pād.* 1.

g) Foll. 55; size 9½ in. by 4 in.; nine lines in a page; a second very old handwriting. *Adhy.* III., *pād.* 2, 3, and nearly the whole fourth *pāda*.

h) Foll. 73; size 9½ in. by 4½ in.; seven lines in a page; modern handwriting.

Adhy. III., the rest of the fourth *pāda*, and *pād.* 5-8.

3. Foll. 253. *Adhyāya* IV.-IX.

a) Foll. 89; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page; modern handwriting.

Adhy. IV. and V., complete; *adhy.* VI., *pād.* 1, 2, and nearly the whole third *pāda*.

b) Foll. 24; size 11½ in. by 5 in.; 16-22 lines in a page; old handwriting.

Adhy. VI., the rest of the third *pāda* and *pād.* 4-8.

c) Foll. 81; size 10½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; old handwriting.

Adhy. VII., complete.

d) Foll. 109; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page.

Adhy. VIII. and IX., complete. Date: २५५५५५.

4. Foll. 233; size 13 $\frac{1}{4}$ in. by 5 $\frac{1}{4}$ in.; 9 or 10 lines in a page; modern handwriting.

Adhyāya X.-XII.

a) Foll. 136.

Adhy. X. Date : संवत् १९०३ वीति चद्रतनुज
५ रविवाखरे ॥

b) Foll. 58.

Adhy. XI.

c) Foll. 39.

Adhy. XII. Colophon : लिखितं नानागुणराती.

2139. 2140.

1808, 1809. Foll. 408 and 429 resp.; size 12 in. by 4 in.; European paper; excellent Devanāgarī writing of 1829 A.D; nine lines on a page.

Mīmāṃsā-bhāṣya, by Bhaṭṭa Śabarasaṁin

The loaves of different sections are numbered separately. [J. TAYLOR.]

2141.

1019. Foll. 164, of different size, and written by different hands.

Parts of a third copy of the *Mīmāṃsā-
bhāṣya*.

a) Fol. 1; size 11 in. by 4 in.; nine lines
in a page.

This leaf does not belong to Śābara Svāmin's commentary.

It begins :

प्रबोधकविप्रदभाषः(?) पुराप्रबोधविधायकमहर्षेः कृतं ॥
 तदेव चेष्टावि विधायकं कृतं महाप्रभाषं यदा नु मन्त्रिणं ॥ कृति-
 लक्षणाध्यायपूर्वं प्रसन्नाभावात् (Adhy. V., pād. 1, sū. 1) ॥
 चरितैर्यथाभावाः हेतुहेतुप्रभाषगणिप्रभाषावोक्तप्रभाषावो म-

साधिकापुत्रेणह प्रवृत्तिः । It seems to belong to a commentary on *Pārthasarathi's Śāstradīpikā*, the first word of the fifth *adhyāya* being there प्रवृत्तिरुच्यते see no. 2169 (8047).

b) Foll. 8; size 10½ in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

The fourth *pāda* of the first *adhyaīya* of Śābara's *Mīmāṃsābhāṣya*. The first two leaves are wanting. The first words **स्त्रीयः यद्वयः यत्तु** belong to the commentary on *sū.* 3.

Colophon : इत्याचार्यशरत्मानिनः कृती नीमांसाभाष्ये
नानुशेयचरतः समाप्तः समाप्तः प्रथमोऽध्यायः ॥

c) Foll. 12; size 10 in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

The first *pāda* of the second *adhyāya*.

d) Foll. 23; size 11½ in. by 4½ in; nine lines in a page.

The third *pāda* (foll. 15) and the fourth *pāda* (foll. 8) of the second *adhyaṃya*.

Colophon of the third *pāṭa*: नीमोत्तमनरहरिणा
संपादितं श्लोचिर्न च स्वयतनकाले ॥ संवत् १६६७ चानाश्विन-
पंचम्यां श्लोचिर्न ॥ श्रीगुरु शंकरभट्टेभ्यो नमः

Colophon of the fourth *pāda*: नरहरिका संपादि
शोधिं च ॥ संवत् १६६७ भाद्रपदसि संवत्स्य ॥ जीर्णकर-
भट्टेभ्यो नमः ॥ See no. 2144 (870).

c) Foll. 68; size 11½ in. by 4 in.; 12 or 13 lines in a page.

The eight *pādas* or *caranās* of the third *adhyāya*. The first eight leaves are lost; fol. a begins *हमबुकोमल सुनिर्बोधात्* (iii. 1, 18). Also foll. 22 and 23 are lost; fol. 24b ends *यय बलबलं ननुब्रथा . . .* (iii. 4, 11), fol. 25a begins *. . . बाबाबाबालम्ब हति* (iii. 4, 15).

Colophon: श्रीगणेशाय नमः श्रीगणेशाय नमः श्रीगणेशाय नमः
नारायणभक्त्यै लिखितं पुस्तकं ॥

f) ·Foll. 52; size 11 in. by 4½ in.; generally twelve lines in a page; negligently written.

Colophon of the first *pāda*: नीमोवचनरहरिका
 संवादिं शोषितं च खण्डनकाले ॥ संवत् १६७० चौवर्षदि
 दसहर्षा ॥ नीमोव संवत्समुत्पन्नकालेभ्यो नमः ॥

Colophon of the second *pāda*: नीमोवच ॥
 काले ॥ संवत् १६७० वैशाखवर्षदि वंश्या ॥ श्री ॥

Colophon of the third *pāda*: संवत् १६७० विजय-
 संवाचरे नीमोवचनरहरिका ॥ काले कार्तिक शुक्लपक्षा ॥

Colophon of the eighth *pāda*: संवत् १६७० कवये
 कलुषवर्षदि वंश्या ॥ नीमरहरिमहावी पुत्रकामिद् । त्रिभिर्ना
 त्रौषिचनपञ्चमेका ॥ संवत् १६७० नीमोवचनरहरिका स्या-
 दाई संवादिमनेतुकात् । शोषितं च खण्डनकाले कार्तिक-
 शुक्लपक्षा ॥ नीमोवचनमुत्पन्नकालेभ्यो नमः ॥

This copy was at one time the continuation
 of no. 2141d (1019d).

[H. T. COLEBROOK.]

2146.

869. Foll. 83; size 11½ in. by 4 in.; nine
 lines in a page.

The eight *pādas* of the sixth *adhyāya* of
Ācārya Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya.

Date: संवत् १७१५ चौवर्षदि शुक्ल.

[H. T. COLEBROOK.]

2147.

1457a. Foll. 94; size 9½ in. by 4½ in.;
 9 or 10 lines in a page.

The eight *pādas* of the sixth *adhyāya* of
Bhaṭṭa Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya.

[H. T. COLEBROOK.]

2148.

1456. Foll. 164; size 10½ in. by 4 in.;
 generally twelve lines in a page.

The eight *pādas* of the tenth *adhyāya* of
Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya.

The scribe has added:

नृपवाक्यमिदं मुनिपुत्रे विदुःशुचि-
 कुलाचारचौषिचनसिद्धिचौषिचनसुः ।
 त्रिचौषिचनसुत्पन्नकालेभ्यो नमः ॥ १ ॥
 महाभाय नमो वै दक्षयज्ञिकसंवाचरे ॥ १ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2. *Vārttika*, by *Kumārila Bhaṭṭa*.

2149-2160.

1449, 1450, 1451, 1452, 1453, & 1349
 contain an incomplete copy of *Bhaṭṭa Kumārila
 Svāmīn's* commentaries on the *Śābarabhāṣya*
 and the *Mīmāṃsāśāstra*. It ends with the fourth
pāda of the tenth *adhyāya*.

2149.

1449b. Foll. 189; size 10 in. by 4 in.;
 foll. 1-102 ten lines, foll. 103-140 eight to ten
 lines in a page; written by different hands.

Mīmāṃsāśālokaavārttika, *Bhaṭṭa Kumārila
 Svāmīn's* versified commentary on the first
pāda of the first *adhyāya* of the *Śābarabhāṣya*.
 See Hall's Index, p. 171, no. vii.; Aufrecht's
 Oxf. Cat., p. 219, no. 520; Rāj. Mitra's Notices,
 vol. vii., p. 78, no. 2296.

It begins:

विमुक्तज्ञानदेशाव विवेदीदिव्यचतुषे ।
 प्रेक्ष्यप्रतिनिधित्वाय नमः शोभायैवार्थे ॥ १ ॥
 चमिचन गुरुवादी हिम्यचौषिचनोत्पत्तिः ।
 तत्त्ववादात् करिषे नमो नीमोवचनोत्पत्तिम् ॥ २ ॥
 त्रिभिर्नामो मुनिपुत्रे विदुःशुचिः त्रयार्थिभिः ।
 कनः प्रवचनार्थानि गुरुनि प्रवचनवचः ॥ ३ ॥
 न चावाचनं कर्तव्यं दोषदुष्टिर्द नमः ।
 दोषो क्षयिजनानो नमो त्रिभिर्नामो त्रयार्थे ॥ ४ ॥
 कुतो वा गुरुते/दोषो दूरेतो नमिष्योक्तिम् ।
 त्रयार्थे नमः त्रयार्थो नमो त्रयार्थो नमः ॥ ५ ॥

निर्दिष्टैकवाक्यं कृत्वा लोकात् दूरवते ।
 वाचसायनाः तेषामेकैकवाक्ये प्रति ॥ ६ ॥
 चागमवचसायं नाचवातः स्मृत्यर्थः ।
 न हि कदाचित् न गच्छन् स्मृतिरन्वयवोचते ॥ ७ ॥
 वचसायं विद्वान्नाम चर्मागमनुवादि ।
 चामुत्तररत्नवादि चर्मागमस्तु ज्ञानते ॥ ८ ॥
 नीमावासायनेनोपनिषद्वेद्योक्त्युक्तौ ।
 वेदादिज्ञानरत्ने नैव गच्छान्ति विमुक्तौ ॥ ९ ॥
 प्रायेणैव हि नीमावा लोके लोकायनीकृता ।
 तान्नास्तिवचने चतुर्नयः कृता मया ॥ १० ॥
 चर्मागो यमिहावा चर्मागमिदं कृतम् ।
 यमिहैव विषये चतुर्नयः प्रयोगस्तु ॥ ११ ॥

It ends :

इति व्याख्यानमिदं प्रविष्टं
 पुस्तके चर्मे प्रति चोदनायाः ।
 अतः परं तु प्राविभक्त्यं वेदे
 चेवा ततो वक्ष्यति तस्य यो ह्यर्थः ॥

इति जीमदुत्तरादिप्रकरणोक्त्यालोचनार्थिने प्रकृतस्या-
 ख्यानस्य प्रथमः पादः समाप्तः ॥ अतो नो एवं आदिवाचरवः ॥
 ननो ननो भीष्मवद्विहिं ननो ननो विद्वत्तमेवहिं । ननो
 ननो निर्विद्वत्तमेवहिं ननो ननो निर्विद्वत्तमेवहिं ॥ ०

The end of the following topics is marked :
 fol. 6a *iti prathamam sūtram samāptam*, fol. 29a
ṣṭhikāragranthak, fol. 36b *nirāmbanavādah*,
 fol. 47a *tūnyavādah*, fol. 54b *anumānavādah*,
 fol. 58b *śabdavādah*, fol. 61a *upamānam*, fol. 64a
arthāpattiḥ, fol. 66b *abhāvanavādah*, fol. 67a
citrākahepavādah, fol. 69a *sambandhākahepav-*
vādah, fol. 74a *sphoṭanavādah*, fol. 77a *ākṛiti-*
vādah, fol. 84a *apohanavādah*, fol. 88a *vamanavādah*,
 fol. 101a *āmavādah*, fol. 124a *śabdavādah*.—
 The whole treatise has about 8500 verses (the
 first 1000 is marked fol. 40b, the next 500
 fol. 60a).

The 50th leaf is wanting.

The *Ślokovārtika* has been printed in voll.
 iii. and iv., New Series, of The *Pandit*.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2150.

1449c. Foll. 37; size 10 in. by 4 in.;
 12-15 lines in a page.

Mīmāṃsālatravārtika, by *Bhaṭṭa Kumārila*
Svāmin, the prose-continuation of the *Mi-*
māṃsāślokovārtika. This part contains the
 commentary on the second *pāda* of the first
adhyāya of the *Śābarabhāṣya*.

It begins :

वाचायस्य त्रिपार्थवादः (Sū. I. 2, 1) ।
 (विद्वत्प्रवाद) भावस्य चर्मे वेदस्य चर्मेः ।
 विमिश्रैवादनवाचानुपयोगो व्युत्पद्यते ॥

The third leaf belongs to the fourth *pāda*,
 the missing third leaf of this *pāda* being bound
 up with the fourth *pāda*, in no. 2152 (1450b).
 The text of the *sūtras* is marked with red
 colour. The handwriting is the same as in
 no. 2151.

The *Tantravārtika* is being published in the
 Benares Sanskrit Series, by *Pandit Gaṅgādhara*
Śāstri Mānavalli; the first part having appeared
 in 1882. [H. T. COLLEBROOKE.]

2151.

1450a. Foll. 126; size 10 in. by 4 in.;
 9 or 10 lines in a page.

Mīmāṃsāślokovārtika, *Bhaṭṭa Kumārila Svāmin's*
 commentary. The third *pāda* of the first
adhyāya.

It begins :

चर्मेत्यं शब्दलुप्तवादस्तदनपेक्षं स्मृतं । एवं तापत्रिपार्थ-
 वादनवाचनस्य वेदस्य चर्मे प्रत्युपयोगः जायते । इदानीं
 वीहयेदीपु सर्वनावाधैरविषु ननादिप्रतीतिविषयानां कृति-
 विविधपद्येषु वाचातेषु विषयाः । For the beginning
 of this and the following *pādas*, to the end of
 the third *adhyāya*, see also Burnell's *Tanj.*
 MSS., p. 81.

Name of the scribe and date of the copy:

कर्मोन्मुक्तः तु वा काशीं राजधानीं गच्छेत्तुः ।

अथानन्दसुतो दामखेमेरं लिखितं पुनः ॥

जीवंपर १६६६ कलह नाचपदि १६ बीम्बे ॥ . . जंगायै

मूल: ॥ सौख्यलक्षणा ॥ २२.०० ॥

This *pāda* has the special name *Smṛticaraṇa-vārttika** and is divided in the commentaries into two parts, *pūrvarṛkha* and *uttararṛkha*, the latter of which comprises *sūtras* 24-35. For a second copy of this *uttararṛkha*, called *Smṛticaraṇavārttika*, see no. 2161 (2355), cp. also nos. 2162, 2163.

2152.

1450b. Foll. 30; size 10 in. by 4 in.;
12 or 13 lines in a page.

Mīmāṃsāvārttika. The fourth *pāda* of the first *adhyaṣya*.

It begins:

उक्तं समाज्ञावेदमयी^० ॥ एवं जगत्प्रतिष्ठितस्य वेदस्य आनाख्ये
किञ्चे ब्रूना वाक्यार्थव्याख्यानावसरे सप्तपरिस्तनामैव प्रनाख-
ल्लवर्धं येन संवन्धेन नामधेयविनायाः प्रत्यायः क्रियते ।

It ends :

इति कृतपह्मार्गे मन्त्राधिभ्यर्चनादेः

स्मृतिपरिस्मृदार् वेदशास्त्रोपगडन् ।

जननिभयसमर्थ धर्मदुर्ग प्रविष्ट

प्रविभजति समस्तानर्थेष्वपिदानिदानीम् ॥

The third leaf belonging to this chapter is bound up with the second chapter in no. 2150 (1449c).

2153.

1451a. Foll. 62; size 10 in. by 4 in.;
nine lines in a page.

Mīmāṃsāvārttika. The first *pāda* of the second *adhyāya*.

* The titles *Turkapādashāhya*, *Arthavādaśāstra-
bhāṣya*, *Nāmavādaśāhya* in Aufrecht's Cat. Cat.
have a similar meaning; they are names of the
Bhāṣya on the first, second and fourth *pāda* of the
first *adhyāya* of the *Mīmāṃsāśāstra* resp.

It begins:

भाषार्थः कौटिल्याय^० । वंशजं तापत्रयवापकं करीरिः ।

अथ तु अस्मिन् अन्वये अनाद्युक्तं पुरुषमित्युक्तं (१८. शाबरभाष्ये)।
अवयवम् । अतः ।

येष हि ब्रह्मणे ब्रह्मण्ये श्रद्धायादेव विष्णवे ।

हयवेण प्रमाणादेः खड्गमुपनिषितम् ॥

ब्रह्मलक्षणमुच्यते । येन ब्रह्म चरितिरिदमेवमस्ति(?) तदर्थं
 व्याख्याकारं विदधते । न तेषां ब्रह्मावधारणमुक्तं अनु-
 मत्तादीनि श्रावयेत् क्षितिश्रानि । ब्रह्मलक्षणं धर्मं ब्रह्मनिमित्तमे-
 नोच्यते न लक्षणैर्वाच्यं व्याख्यात् । न च ब्रह्मो धर्मि चरित-
 र्ब्रह्मब्रह्मभूतो लक्षणः । चरित्वेवाधिकरणे ब्रह्म लक्षणमा-
 त्मा । यदधि बुद्धिकारेण सर्वेषां लक्षणं प्रकीर्तितं न ब्रह्म-
 चरित्वेनोपपद्यते बुद्धिः । बुद्ध्याभावाद्युपसंहारत्वात् । तर्हि च
 लक्षणलक्षणवैचरित्येन दशाधिं दशाधिं चरित्वेन । अथि च ।

पुनित्कारेण यो ह्युक्तः सः प्रत्यक्षपरीक्षः ।

अपदीक्षन्त्या सो अपि नैव उच्यते गोपतः ॥

लोकप्रतिष्ठानि हि तानि चपरीक्षात्वेनोक्तानि न प्रवना-
 ध्यायनिवृत्तत्वेनोपसंहारमर्हन्ति । प्रवनाह्वयने उभावे वृत्तं तदा-
 लोच्यतेत्यर्थः चेत् । तथ ।

प्रभावलयस्य तावद्योदनालक्षणाप्रकाशः ।

विध्यादित्तत्त्वनिर्णीतिः प्राणाश्चेनेव च स्थिता ॥

जनसो हि प्रथमः बोद्धोदनात्तद्वचनवर्धितः । तत्र
धर्मस्य बोद्धनात्तद्वचनवर्धितः । अतो व्यवहारिणां तद्वचनवर्धित-
हृदयान् । प्रमादवर्धितः प्रमादत इत्येव मुनिना धर्मविषय इव
व्याख्येयः ।

2154.

1451b. Foll. 82; size 10 in. by 4 in.;
nine lines in a page.

Tantravārttika. The second *pāda* of the second *adhyāya*.

It begins:

हृदयान्तरे कविभेदः कृतानुबन्धावाहः ।

उपोद्गतमवज्ञानमवज्ञादी गते ष्युना ।

हृदयान्नरादिभिर्भेदो लघुव्याघ्रौ भिन्नधीवते ॥

तच्च शब्दान्तर्गतायाश्चिन्त्यतायाश्च तथानुसङ्गिते ॥

The handwriting is the same as in no. 1453 (1451c).

2155.

1451a. Foll. 46; size 10 in. by 4 in.; eight lines in a page.

Mīmāṃsāvārttika. The third *pāda* of the second *adhyāya*.

It begins:

गुह्यसु श्रुतं योगात् कर्मादरे° । ज्योतिषेणैव प्रथमं पृथक्-
चकारे वैदिक्येन पृथक् पृथक्वाचनमेव योदिते इतः श्रूयते ।

The 25th and the 26th leaf are in the same handwriting as no. 2151 (1450a); they fill up an omission in this copy, which, therefore, must have been written some time before Samvat 1664. [H. T. COLERBROOKE.]

2156.

1453b. Foll. 19; size 10 in. by 4 in.; eight lines in a page.

Tantraśikā. The fourth *pāda* of the second *adhyāya*, in the same handwriting as no. 2155 (1451c).

It begins:

आवर्त्तयितुं व्यासः कर्मादरेः प्रकरणात्॥ चतुर्वाक्ये
अन्वयान्तराद्ये वाच्यत्वं (र. वा श्रूयते) इति नास्तीति निवेद्यम् ।
[H. T. COLERBROOKE.]

2157.

1449a. Foll. 36; size 10 in. by 4 in.; foll. 1-14 eight lines, foll. 15-19 ten lines, foll. 20-36 nine lines in a page.

(*Mīmāṃsāntaravārttika*), the first twelve *sūtras* of the first *pāda* of the third *adhyāya*; the text of the twelfth *sūtra* is on fol. 20b.

The copy begins:

कथाः श्रेष्ठतमम् ।

श्रेष्ठतमः यः श्रेष्ठं वाच्यं च श्रेष्ठम् ।

प्रथमं चतुर्वाक्येन वाच्यं श्रेष्ठतमम् ॥

इति वा चतुर्वाक्येन वाच्यं श्रेष्ठतमम् । इति वाच्यं श्रेष्ठतमम् । इति वाच्यं श्रेष्ठतमम् । इति वाच्यं श्रेष्ठतमम् ।

चतुर्वाक्येन वाच्यं श्रेष्ठतमम् । इति वाच्यं श्रेष्ठतमम् । इति वाच्यं श्रेष्ठतमम् । इति वाच्यं श्रेष्ठतमम् ।

2158.

1452. Foll. 181; size 10 in. by 4 in.; nine lines in a page.

The third *adhyāya* of *Bhaṭṭa Kumārila Svāmīn's Vārttika*, in four separate parts, but throughout in the same handwriting.

a) Foll. 25. *Mīmāṃsāvārttika*. The latter half of the first *pāda* of the third *adhyāya*, the continuation to no. 2157 (1449a), in the same handwriting but with a new pagination.

It begins:

इत्यनुक्तोक्तस्य श्रुतिर्बोधात् । एवं वचनयोगेन श्रेष्ठे-
विधेयः स्थाः इदानीं श्रेष्ठोक्तिका कियेकस्य सप्तस्य संज्ञाः
एतं शास्त्राधिकारमाचक्षते ।

The fifth leaf is wanting.

b) Foll. 27. *Mīmāṃsābhāṣyavārttika*. The second *pāda* of the third *adhyāya*.

It begins:

चतुर्वाक्येन वाच्यं श्रेष्ठतमम् । इदानीं
श्रेष्ठोक्तिका कियेकस्य सप्तस्य संज्ञाः
इति वाच्यं श्रेष्ठतमम् ।

c) Foll. 57. *Tantravārttika*. The third *caraka* of the third *adhyāya*.

It begins:

चतुर्वाक्येन वाच्यं श्रेष्ठतमम् । इदानीं
श्रेष्ठोक्तिका कियेकस्य सप्तस्य संज्ञाः
इति वाच्यं श्रेष्ठतमम् ।

The writing on the second page of the last leaf does not belong to the *Tantravārttika*.

d) Foll. 72. *Tantraśikā*. The fourth *pāda* of the third *adhyāya*.

In the colophon *Kumārila* is called *Bhaṭṭa-pāda Mītra*.

It begins :

विशेषाभिनि मनुष्यकर्मैः कृतं तत्र प्रमाणम् ॥ उ वर
मुनादिपित्रयस्य प्रवरत्नेन उ वर विरोधादिरोपविषाटः । उ व
विशेषं मनुष्याकामिनिषेते यथा भवति ।

The writing on the first page of the first leaf seems to contain a quotation from the *Śiromaṣa*. Also the last page is covered with writing, where the *Śiromaṣa* again and the *Phakinkā* are quoted. [H. T. COLERBROOK.]

2159.

1453a. Foll. 91; size 10 in. by 4 in.; nine lines in a page.

Mīmāṃsāvārttika. The fifth, sixth, seventh and eighth *pāda* of the third *adhyāya*, in the same handwriting as no. 2158 (1452).

At the end of the sixth *pāda* the work of *Bhaṭṭa Kumārila Svāmīn* is called *Vārttikāśikā*.

The fifth *pāda* begins :

आत्म्याय कर्मयोगात् ॥ सर्वेषो वा कारणापेक्षेयादिप्र-
त्यायत्वात् ॥ त्रिवते ॥ तत्रैव तावत्पुनर्वचः स्यादिति । तथा च
सर्वेषो हविष्ये इत्युवाच उच्यमाने निःक्षेपहविषियवत्तत्त्वात् ॥
कारणाच्च ॥

The sixth *pāda* begins (fol. 20a).

तत्त्ववैयर्थ्यप्रकारात् ॥ इदानीमनारम्भाधीनामं प्रकृतिवि-
शेषं मुक्तानां प्रवरत्नसंबन्धे इति चिं प्रकृतिप्रवरत्नसंबन्ध उ व
सर्वेषाभिनि विचारकाय मुनादिपित्रयकारणे नचि अक्षप्रति-
पक्षेति च ॥ त्रिवते सर्वेषो योपविषाटः ।

The seventh *pāda* begins (fol. 51a).

प्रवरत्नापेक्षेयादर्थमुक्तं प्रमाणम् ॥ अनात्मनामविधाना-
विचारोपेक्षेयादर्थमुक्तं प्रमाणम् ॥ अनात्मनामविधाना-
विचारोपेक्षेयादर्थमुक्तं प्रमाणम् ॥

The eighth *pāda* begins (fol. 69a):

आत्मिकैर्वाच्यैः कर्मैश्चकारणात् ॥ अनात्मनामविधाना-
विचारोपेक्षेयादर्थमुक्तं प्रमाणम् ॥ अनात्मनामविधाना-
विचारोपेक्षेयादर्थमुक्तं प्रमाणम् ॥

2160.

1349. Foll. 104; size 11½ in. by 5 in.; foll. 1-69 twelve lines, foll. 70-104 eleven lines in a page.

Mīmāṃsāvārttika. An incomplete copy of the last part of *Bhaṭṭa Kumārila Svāmīn*'s commentary, comprising the six *adhyāyas* from the fourth to the ninth, and the first half of the tenth. This last part of the *Mīmāṃsāvārttika* has a special name; Hall, in the Index, p. 170, no. iii., calls it "*Tub-dualā, Tub-ṣṭhā*." Hence, the *ṭub* in the colophons of the last part of this copy seems to be a corruption of *ṭub*, though the colophons in the first seventy leaves have *ṭub* (fol. 51a), *ṭub* (fol. 244) and *ṭub* (fol. 28a, 36a, 89a, 43a, 48a).

See Rāj. Mitra's Notices, vol. iv., p. 161, no. 1577.

The fourth *adhyāya* ends fol. 16a (the first *pāda* fol. 7b, the second fol. 10b, the third fol. 14a).

It begins :

अथः तत्रैव पुनर्वचः स्यादिति ॥ तत्रैव पुनर्वचः स्यादिति ॥ तत्रैव पुनर्वचः स्यादिति ॥ तत्रैव पुनर्वचः स्यादिति ॥

The fifth *adhyāya* ends fol. 28a (the first *pāda* fol. 22b, the second fol. 24b, the third fol. 27a).

It begins :

मुनिविशेषाभिनि मनुष्यकर्मैः कृतं तत्र प्रमाणम् ॥ उ वर मुनादिपित्रयस्य प्रवरत्नेन उ वर विरोधादिरोपविषाटः । उ व

The sixth *adhyāya* ends fol. 53a (the first *pāda* fol. 38a, the second fol. 39a, the third fol. 43b, the fourth fol. 48b, the fifth fol. 51a, the sixth fol. 51b, the seventh fol. 52a).

It begins :

आत्म्याय कर्मयोगात् ॥ सर्वेषो वा कारणापेक्षेयादिप्र-
त्यायत्वात् ॥ त्रिवते ॥ तत्रैव तावत्पुनर्वचः स्यादिति । तथा च
सर्वेषो हविष्ये इत्युवाच उच्यमाने निःक्षेपहविषियवत्तत्त्वात् ॥
कारणाच्च ॥

Risaka, a commentary on Kumārila's *Tantravārttika*, by Bhaṭṭa Somatvara, son of Bhaṭṭa Nāḍava.

See Hall's Index, p. 170, no. iv. (*Rāṇaka*).

These volumes contain only the third *pāda* of the first *adhyāya*, called *Smṛiticarṇa*, and divided into two halves.

Vol. I. The *Pūrvārḍha* (प्रा० ऋ० पू० on the margin), sū. 1-23.

It begins :

कर्मसु शब्दमूलादश(शब्दम)पेक्षं स्यात् (I. 3, 1) । अथ
भाष्यकारेण संगतिप्रदर्शनाभौषं तावदिति वृत्तमनुकीर्तितं तत्र
नानपेक्षानामस्वस्यामूलादवृत्तनाशाय च्याप्ये एवं तावदिति

Colophon : (जीम)शिकाहनीनां वानरान्प्रतिपद्यमानो
नयातिभुजापथालमभुजोन्मेषरविपिपायां तन्मयाहिकटी-
कायां शर्वेषकारिणां म्यावतुहास्यायां प्रचनाध्यायतुहीयन्मृ-
चरक्षयवीर्यां वनाग्र ॥

Foll. 4 and 5 are lost. Fol. 139 (142⁵) is superfluous, being a repetition of foll. 137 and 138. Foll. 136, 137, 138 (140, 2. 1. 2) ought to be in the inverted succession. Fol. 140 is misplaced after fol. 133.

Vol. II. The *Uttarārdha* (रा० अ० ३०),
sū. 24-35. It begins :

प्रददपुटीशानपद्यापुनरेखः ।

जयन्ति जगद्गान वभावनः(?) ॥ १ ॥

प्रयोगोत्पन्नज्ञानाच्छब्देषु न व्यवस्था स्यात् । अथ भाष-
यन्ता गोगाद्यादिशब्दानुदाहृत्य किमेते सर्वे एव ०

The colophon is nearly the same as before.
Date : संवत् १५४२ वर्षे आषाढशुद्ध १५ पूर्णिमास्यां त्रिपरी-
मुद्रपाठे श्रीकाशीनाथ जीकण्ठिकमुनिप्रतिष्ठापयित्तवादिहारी-
दासोदीराना लिखितम् । The same scribe copied
also no. 2161. The last leaf is very much
damaged. [GAIKAWAR.]

2164.

277. Foll. 138; size 11½ in. by 4 in.;
12-14 lines in a page; good old writing.

Nyāyasmūlā, the second pāda of the second adhyaīya.

It begins:

नमः श्रीदानचक्राय ॥ श्री हजरीदासै नमः ॥ हज्जदार
कर्मभेदः भूतानुभवत्वात् ॥ यद्योद्योग्यप्रमाणवत्काली नमो
भुला । हज्जदारदिभिर्भेदे हज्जदार्थो गणनीयते अथ हज्जदार
प्राप्तिव्यवहार प्रकलदाहियते ।

Colophon: इति श्रीनारदाचार्यनिर्मितसर्वाध्यायसिद्धसं-
क्षेपसाहित्यभूषणपञ्चमस्तोत्रोत्तरकृतिं प्रत्यक्षसिद्धिपद(सं-
क्षेप)सौम्यप्रकाशितं व्यासपुराणवर्ति द्वितीयस्याध्यायस्य द्विती-
यः ॥ The epithet *Sarvanandyaśrīpī* ap-
pears also in the Oxford copy, see Aufrecht's
Oxf. Cat., p. 219, no. 523.

This copy was written in Samvat 1568, as appears from the following verses, which the scribe has added at the end :

गभीराज्ञदधनुषाक्षमिन्द्रियविपश्चिह्न-
प्रोढाज्ञानविषयैकान्तनवगाग्भारकुक्षिभिः ।
जी(पित्ता)मजिराक्ष राशचरदन्तैकनामः बुधिर्
मोनिकां जननीलिङ्गजननी रानस हरीयः सकल॥५॥

वायोविमूढ(air)भीलिमल्लनकला वीरमवाहक
 भान्वा भूवलय सुराधिपगुरोर्मैत्रीमानास्त्वहि ।
 ओ ह्यं सर्वभूतपैतृकदुग्गर्वाभिरासर्वविद्
 द्योवास्तुभिरास भवतद्विनि विनामनिः केनवान् ॥५५॥

पञ्चज्ञानाद्यज्ञिज्ज्ञानाद्यैर्विज्ञे
 संवाक्ये भाद्रपदश्रावणे तिथौ ।
 वारे रवौ नवमिपुरे मल्लिकार्जुनो
 गङ्गाधरः परमेश्वरः पञ्चकमः ॥ ३ ॥ श्री ...

यादुसं पुत्रकं दृष्ट्वा °
 ईश्वरं (वदन्मयम्) वदन्मयम् च सुखेवम्
 ईश्वरं प्रकृतिं नृपय च वदन् मयं च वदन्मयम् ।
 मयं वदन्मयम् प्रकृतिं वदन् मयं वदन्मयम्
 मयं वदन्मयं पुत्रकं वदन् मयं वदन्मयम् ॥

The words put in parenthesis are wanting, the left side of the last leaf being somewhat damaged; they have been added from the manuscript no. 2169 (8047, *Saetradipika*), where the last verse occurs again.

[Н. Т. Соколовски.]

राजकुमारवृत्तेन समुदाहरणीया ।

यो एव सः कुत्रच तेन जीवो मे स्या द्विपः ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

4. *Śālikanātha's commentary on the Mīmāṃsābhāṣya.*

2168.

422. Foll. 192; size 11½ in. by 4½ in.; foll. 1-29 and 154-192 twelve to fourteen lines, foll. 80-153 eleven or twelve lines in a page; written, perhaps, by two different hands, but both of the 16th century.

Rijuvimalā Pañcikā, a commentary on *Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya*, by *Śālikanātha Mītra*. The first *adhyāya*, incomplete.

In binding this MS. the first *pāda* has been cut up into two halves, the first ending fol. 79b (½ of the original numbering), and the second beginning fol. 154a (½ of the original numbering); the last *sūtra* of the first half is the sixth, *अनेने ह्य दक्षेनात्* (fol. 75a, l. 3), the first *sūtra* of the second half is the fourteenth, *प्रयोगस्य परत्* (fol. 163b, l. 8). There have been placed between those two parts the last half of the second *pāda*, the whole third and nearly the whole fourth *pāda*. This middle part bears the numbers ९ to ३३; the first *sūtra* in the second *pāda* is the nineteenth, *विधिर्वा स्याद्वृत्त्यादनाथं जनयिष्य* (fol. 80a, l. 14), the second *pāda* ends fol. 86a, the third *pāda* ends fol. 127a, the last *sūtra* in the fourth *pāda* is the twenty-fourth, *जातिः* (fol. 153a). The first leaf of this copy is wanting, the second *sūtra* of the first *pāda* appears fol. 4a, l. 6: *योदाताल्लक्षणी* *एवं धर्मः । कार्ये एवै द्विपः । न कार्योपपन्नं विना प्रपुनितव्य* *पक्षे । तेन कार्योपपन्नव्यवस्थेयं प्रपुनितव्य* । The commentary on the third *pāda* begins: *विधिवन्मनुष्ये विद्यते* । The commentary on the fourth

pāda begins: *यत्तु येदे प्रोक्तं तद्व्यवस्थेयं* ।

Colophon of the first *pāda*: *द्विपः कश्चित्कदाचन* *विधिर्वा* *ह्यदक्षेनात्* *जातिः* *प्रयोगस्य परत्* *पक्षे* । Colophon of the second and third *pāda*: *द्विपः* *नहोवाच्यव्यवस्थेयं* *विधिर्वा* *ह्यदक्षेनात्* *जातिः* *प्रयोगस्य परत्* *पक्षे* ।

Śālikanātha's guru Prabhākara is quoted by *Mañkha* who lived between 1185 and 1146, and by *Sāyana*, see *Anfrecht's Cat. Cat.*, p. 358.

[H. T. COLLEBROOK.]

5. *Sāstradīpikā*, by *Pārthasarathī Mītra*.

2169.

3047. Eleven different manuscripts (a-f), all well written and of considerable age.

Sāstradīpikā, a commentary on the *Mīmāṃsāsūtras*, by *Pārthasarathī Mītra*, son of *Yajñātman* (see the second copy).

See *Hall's Index*, p. 173, no. xiii.; *Weber's Cat. (Berl. 1858)*, p. 175, no. 601; *Burnell's Tanj. MSS.*, p. 82.

The *Sāstradīpikā* has been published in *Voll. VII.-XIV.*, New Series, of *The Pandit* (1885-1892).

a) Foll. 98; size 11½ in. by 8½ in.; nine lines in a page.

The first *pāda* of the first *adhyāya*. In the introductory complete the author says that he will be guided by *Kumārila's* authority:

तद्विधीयमानं यत्तु विदुः कश्चित्कदाचन

हस्तं प्रयोगस्य परत् पक्षे

नहोवाच्यव्यवस्थेयं विधिर्वा

जातिः प्रयोगस्य परत् पक्षे

विधिर्वा स्याद्वृत्त्यादनाथं

जनयिष्य

The copy described by *Burnell* gives the second verse as it is in no. 2172 (1082).

The commentary begins: चनेन वृत्तेन प्रारम्भितस्य शास्त्रस्य श्रीगुरुप्रतिपदस्ये श्रीगान्धर्वः कथ्यते ।

It ends :

इति प्रमाणात्मिकं प्रविष्टमुच्छेदं श्रीं प्रति चोदनायाः ।

अतः परं तु प्रविष्टस्य चेदं चेत्ता ततो वक्ष्यति तस्य योऽर्थः ॥

b) Foll. 55; size 10½ in. by 4½ in.; 8-12 lines in a page.

The second, third and fourth *pādas* of the first *adhyāya*.

The commentary begins: अथातो श्रीमहादेवस्य प्रमाणात्मिकायामनन्तेष्टाभावेऽर्थानां विहासत्वेन प्रतिज्ञातः प्रमाणात्मिकायाः प्रमाणां निरूप्यते । The second *pāda* ends fol. 6a, the third fol. 32b. The fourth *pāda* ends: श्रीप्रमाणात्मिकं विज्ञातः परं तद्वैदप्रकारविनि-योगकलादिभिः ॥

On foll. 25-44 the handwriting is very large and thick.

c) Foll. 53; size 10½ in. by 3½ in.; eight lines in a page.

The second *adhyāya*.

The commentary begins: प्रथमे अध्याये श्रीस्य प्रमाणां निरूपणं । प्रथमे पादे चोदनायाः । अनन्तरं त्वयैवादि-मन्त्रमालयेवकृत्वापादाख्यम् । शब्दशेषज्ञानार्थेयौ च संदिग्धावै-निर्णये प्रमाणात्मिकम् । एवं समलोनाभायेन श्रीप्रमाणात्मिकाया-त्मकं लक्ष्यम् (क) श्रीं इत्यन्तश्चो विचारितः । The first *pāda* ends fol. 17b, the second fol. 41b, the third fol. 52b. The fourth *pāda* ends: भेदः प्रिवाद्यानिभिः साधितो व्यवहारः परं तद्विनिर्योगविना ।

d) Foll. 67; size 10½ in. by 4 in.; ten lines in a page.

The third *adhyāya*.

The commentary begins: एवं विद्धे भेदे शेषशेषि-त्वविधानं विचक्षते । The first *pāda* ends fol. 15b, the second fol. 25a, the third fol. 38b, the fourth fol. 49b, the fifth fol. 55b, the sixth fol. 64b, the seventh fol. 71b. The eighth *pāda* ends: अतः शेषो हेतुसत्ताविनिर्णये कार्यं शुभाश्रयविरोधे वक्ष्यामः । पूर्वोक्तानुपूर्वैकमात्रं विरोधो नास्तेषां शेषक-योक्तुं संदिग्धः ॥

e) Foll. 26; size 10½ in. by 3½ in.; 10 or 11 lines in a page.

The fourth *adhyāya*.

The commentary begins:

प्रविद्धे शेषशेषित्वे प्रमुक्तिरनुवोचते ।

शेषशेषे च शेषस्य प्रमुक्तिरिति हेतुता ॥

अथपि न कथं शेषो शेषस्य प्रयोगकः सुवोचकादेः अथाहोदिप्रयोगकत्वाभावात्तथापि शेषस्य एव तावत् शेषादां प्रयोक्तार इति शेषलक्ष्यस्य प्रमुक्तिरनुवोचते इति हेतुतेति ततः परमात्मः । The first *pāda* ends fol. 8b, the second fol. 13a, the third fol. 21b. The fourth *pāda* ends: प्रविष्टमुच्छेदं इति शेषशेषित्वेन दीर्घादीनामु-च्यते ततः । ततः स एवेव प्रमाणात्मकेन प्रमाणमन्त्रे तु तद्वैदप्रमाणाः ॥

The manuscript ends with this verse:

निगमाव विहासकर्मणे मुनये नैविनये च हविषे ।

श्रवणाव च भावकारिणे नम ईशाय कुमारिलान्तरे ॥

f) Foll. 26; size 10½ in. by 3½ in.; 6 or 7 lines in a page; yellow coloured paper.

The fifth *adhyāya*.

The commentary begins:

प्रमुक्तिरनुवोचते त्वितः प्रयोक्तृत्वनिर्णयः ।

प्रयोक्तृत्वोपादः प्रमाणाः परं निरूप्यते ।

The first *pāda* ends fol. 11a, the second fol. 17b, the third fol. 23b. The fourth *pāda* ends: एवं निरूप्यतां अन्त्यं च तद्वैदप्रमाणां प्रमाणात्मिकाः ॥

g) Foll. 39; size 10½ in. by 3½ in.; 10 or 11 lines in a page.

The sixth *adhyāya*.

The commentary begins:

भेदादिलक्ष्यशेषेऽननुवोचते निरूप्यते ।

यो न्येवापि विज्ञेतेति शीघ्रं संवदायते ॥

The first *pāda* ends fol. 7b, the second fol. 13a, the third fol. 18b, the fourth fol. 24b, the fifth fol. 31a, the sixth fol. 38b, the seventh fol. 36b. The eighth *pāda* ends: अथिद्विनिर्णय-विज्ञा भेदशेषशेषित्वेन विनिर्णयविचारितत्वा वाचिकत्वा । सुविदित-वन्देऽहो अनन्तरं आतिदेशो विमुक्तिरुत अतो वाचिकत्वमन्त्रः ॥ The writer begs: अरुद्रमन्त्रपादं चतुर्दशैकं ततः ॥

p. 342); the eighth *adhyāya* ends p. 351 (the first *pāda* p. 348, the second p. 349, the third p. 350); the ninth *adhyāya* ends p. 384 (the first *pāda* p. 364, the second p. 372, the third p. 377); the tenth *adhyāya* ends p. 419 (the first *pāda* p. 391, the second p. 400, the third p. 406, the fourth p. 416, the fifth p. 427, the sixth p. 434, the seventh p. 440); the eleventh *adhyāya* ends p. 471 (the first *pāda* p. 451, the second p. 460, the third p. 465); the twelfth *adhyāya* ends p. 489 (the first *pāda* p. 478, the second p. 483, the third p. 486).

The introductory couplets are not quite the same as in no. 2169 (3017), the second being:

शबरस्वामिनं नत्वा भट्टाचार्यैश्च जैमिनिं ।
कुमारिलमतोनाहं ०

[H. T. COLEBROOK.]

2173-2175.

1272 & 1273. Two large volumes of equal size, in European book form; size 9½ in by 13 in.; written in the Bengali character, on yellow paper, in the beginning of the 19th century.

1272a. Foll. 69 (paged १-१३९); 27-30 lines in a page.

Yuktienchajrapūrāṇī Siddhāntacandrikā, the oldest commentary on the *Śāstradīpikā*, by *Rāmākṛishṇa Bhaṭṭa*, son of *Mādhava* and *Prabhāvatī*. They descended from *Mālarā* brahmans who belonged to the *gotra* of *Parāśara*. *Mādhava* left his native country for Benares. *Rāmākṛishṇa* became a famous *paṇḍit* of Benares; he received the title of *Bhaṭṭa* from *Rājārāja Gopīnātha*, and the surname *Paṇḍitabīromāṇi* from *Balabhadra*, who was the *guru* of *Pratāparudra Gajapati*, in consequence of his composing the *Pratāpa-mārtāṇḍa*. All this and other genealogical

dates appear in the introductory verses. According to a statement in Hall's Index, p. 173, no. xiv., this work was composed "in the year 1600 of *Vikramārka*."

This MS. contains only the first *pāda* of the first *adhyāya*. It begins.

बौद्धयद्योपाय नमः ॥

आनन्दप्रतिपदं नन्दं रघुनन्दं दयानन्दोः ।

सीतालक्ष्मणकहितं वन्दे गिरिज्ञादिभिर्वैभवं ॥ १ ॥

विधिभुक्तिभूतिप्रद्वारणद्वारं योगिनानवि ।

वाग्निहोताद्यैर्प्रदं धर्म्यप्रमाणं रामनाथये ॥ २ ॥

चार्यं वन्दे गिरिज्ञानयं गोचरं चोच नत्वा

वेदव्यासं मुनिवरमणो (१. ० चो) जैमिनिं नृपकारं ।

आत्माकारं महानयचनं भाष्यकारं च

भट्टाचार्यं शिक्षितागतिज्ञं तन्मनोनाथं गुरुं (१. गुरुं) ॥ ३ ॥

चत्वारं रेवोत्तरातीरवाग्नि-

देशः प्रसिद्धो भुवि मालवाख्यः ।

चौकारणाहिम्नितिका (१. नाहिका) विशाल-

तीर्थाधिष्ठानकृतानयोधः (१. ० भोक्त्यः) ॥ ४ ॥

वशिष्ठ (१. वासिष्ठ) पाराशरवत्सकील-

साक्षित्य (१. ज्ञा) वाग् मार्गव (१. चार्मार्गव) गीतगदाः ।

पंशाः प्रसिद्धा भुवि मालवानां

पुण्ड्रवितीर्णोदसमर्षिताम् ॥ ५ ॥

पंशो विद्याविनयविन(ल)लेखु कश्चित् प्रसिद्धः

कर्मप्रवचनप्रवचनः कश्चि एव द्विजगदाः ।

गोवं वंशप्रवरकहितं यच्च पाराशराख्यं

निर्विघ्नो (?) भुवनमननो देवता वा पुरोहि ॥ ६ ॥

शिवदाकाभिषेकश्च वंशे पाराशराख्ये ।

वेदशास्त्रादिस्तस्यः सदाचारवरो भवेत् (१. भवन्) ॥ ७ ॥

तच्च पुत्रोन्मिश्रकर्म (१. तस्मात्पुत्रो निश्च) द्विजैर्द्वो

निघः साक्षाद्भूतोमोविशेषैः ।

विद्वद्भूतेः पुनिनः सर्वज्ञान-

आत्माशिवः (१. ० शिवः) कौशितो यो धृतिवत् ॥ ८ ॥

नगार्हणकस्य सुतो ननिषो (१. ननीषो)

नगार्हणाधीनगो (१. ० रतो) वधूश्च ।

वेदेषु शास्त्रेषु च गीतकीर्ति

महोपनीत्यादिस्तस्यपुंतिः ॥ ९ ॥

तस्माज्ज्ञातो वेदशास्त्रोपनिषत् (१.० धर्मपीठो)
महादेवो नैरवास्त्रो (१.० मेरवा) विवेकः ।
कोटिर्वैनीयाविता विषयान्ता
वृत्तिचाम्या भूयते शेषवर्षयान् (१.० वर्षयान्) ॥ १० ॥
समुत्पत्तिलादतिविमल (०) कोटिर्विषयः
कृती पूतादेवो (पूना ० Hall) दिशि दिशि च (१.० स ?)
[नारायण इति ।
प्रतिष्ठिः शास्त्रेण विविधपत्रिणमहाविषयः
परमजानन्दाभूतसकलमाज्ञादपठः ॥ ११ ॥
तस्मादभूतनूरपाथो
च (१.० श्री) माधवः पुस्तकचरित्रिः ।
वेदान्तचित्रमन्त्रपुत्रिः
श्रीरामचन्द्राचारिचित्रपुत्रिः ॥ १२ ॥
स्वदेशादगतः काश्या शास्त्राध्य (च) नखिषे ।
सकलप्रकृतिभाषा स्थितिलक्ष (१.० भाषा स्थिति)
[चकार इ ॥ १३ ॥
तस्माज्ज्ञातः प्रभाषमा रामकृष्णाभिः मुषीः ।
विश्वभक्तिपः काश्या सङ्गशास्त्र [१] विशारदः ॥ १४ ॥
तत्र अन्यविनिर्मायवृषा (?) प्रकटीकृता ।
कीर्तिच येन विपुला पूजापरमुद्रयोः ॥ १५ ॥
रामरामाभिष [२] श्रीमन्नोपनिषत् श्रीमन्नान (१.० नार) ।
विज्ञानागरपुत्रेण प्राप्ते भट्टपदं स्थिरं ॥ १६ ॥
मन्त्रपत्रिकदति प्राप्ता -- बलभद्ररामपुरोः ।
पक्षिणशिरोगिरिति प्रतापमार्गैरनिर्मोद्यात् ॥ १७ ॥
स तु शास्त्रप्रदाय व्यापरे शास्त्रदीपिका ।
निमित्तमाचमयेवा व्याख्याता रघुनन्दनः ॥ १८ ॥
न शास्त्रदीपिकाटीका कृता केनापि कूरिषा ।
तदपूर्वज्ञानवैपारी नोपहासः (ः) झलद्वयि ॥ १९ ॥
अन्यकारा (१.० कारेण) अन्यारणे तस्मात्प्रिप्रयगमनाम्ना
ज्ञिहाचारपरिप्राप्ते विशिष्टेदेवताप्रयत्निकं सकलमाचरितं
लक्ष्मीकीर्तुमिति ।
The end of this M.S. is : अतः परमिन्नेनेतदाह
नेह प्रमायलक्ष्यं कर्मात् कर्षपादिप्रामात्याप्रतिपादनात् तेनाच
विष्टे षधि चोदनाप्रामात्ये तस्मरचपादचयेण विध्यैवादनमा-
त्मना वेदं यथा विमज्जतः सत्तादिप्रयोगनम्रप्रिपादनेन कृष्णस्य
वेदस्य धर्मं प्रति प्रामात्यं प्रतिपादयित्वा इति
नामाग्रन्थस्य पूर्वं प्रमेवं चाक्षिप्यतः ततः ।
अक्षिप्यलक्षिता माच कश्चित् लिखितं नवा ॥

रवामादर एव नास्ति कृतीनां (१.० कृतिनां) शास्त्रेण तेनाम्यं
अन्यः कृत्युपुत्रेण नवविधा (१.० वा) तस्मात्तस्मात्तस्मात् ।
-- धर्मविचारके मुकुतिनां अष्टादरी तस्मै
अन्यो एवं रचितो गनीरमनां शास्त्राधिकार्यदुः ॥

Colophon: इति श्रीमत्तादाज्ञारोचककलशास्त्रविशारद-
श्रीमत्पद्मनारायणकृष्णभट्टचरितार्था शास्त्रदीपिकाटीकाया
मुक्तिसेहप्रपूर्व्यां सिद्धान्तचन्द्रिकायां प्रथमाध्यायस्य प्रथम-
पादः । समाप्तं चयं तर्कचरकः ॥

1272b & 1273. *Mayūkhamālīkā*, a commen-
tary on the *Sūtradīpikā*, by *Romanātha*, son
of *Sāra Bhaṭṭa*, and younger brother of *Veṅka-
ṭādi Yajñan*, who was also his teacher, "*Āndhra
Brahmans* of the *Niṣṭāla* family," see Hall's
Index, p. 176, no. xvii. This commentary
begins with the second *pāda* of the first *adhyāya*.

1272b. Foll. 251 (71-321); foll. 188-219
and 264-321 (the best parts of the whole MS.)
twenty-eight lines, foll. 71-128 generally twenty-
eight or twenty-seven lines, foll. 130-158 thirty
to thirty-seven lines, foll. 158-187 and 220-263
twenty-nine to thirty-three lines in a page.

This part begins with the second *pāda* of
the first *adhyāya*, and ends in the beginning
of the first *pāda* of the sixth *adhyāya*.

The introductory verses are :

चो रामाय नमः ॥

चाधिष्ण्योऽपि विपुषैरभिषन्दनोऽनं
वाचं* स को षधि नम ब्रह्मब्रह्मभोगः ।

वंशो षधि यमरि (गृहीत) तया† विभक्तिं
वाचलतां विभुषनैकविमोहविभीम ॥ १ ॥

अधिगत कलामसिलामप्रथमाष्टेष्टाष्टिवचनपुरोः ।
चचनेरनमिप्रपुरेष्टाकुष्ठं शास्त्रदीपिकां विशदम् ॥ २ ॥

* Such is the reading of the second copy; the
present MS. has चाधिपीठो ब्रह्मनीयां वाचार्.

† Only चरि. . तया is legible, but the second copy
has चरिगृहीता (sic!).

विबुधाः प्रथम्यं नृणां बहुधा यः प्रायेवे बुधापत्त्याम् ।
अवेवमं दुर्ज्ञेयं नृणां विदितं परतो रमिमन्दं वा ॥ ३ ॥

परिलिखतः किञ्चिदपि प्रकृतिभेदति प्रमाद इति ।

अन्विष्य गुणकलापविमन्दतं वीतमस्तरा विबुधाः ॥ ३ ॥

आश्रयस्य विचार्ये ° (I. 2, सू. 1) । ननु अवेवादादेः
प्राज्ञास्यविचारस्य धर्मेविचारालम्बनाभावात् अथ शास्त्रवृत्ति-
तिरिक्ताज्ञास्य शास्त्रादिप्रदर्शनपरप्रथममूलावेकपदेन शास्त्रवृत्ति-
तावहर्षेयति अयात इति अयाचज्ञस्य ज्ञानमवेवैकः अतःप्रत्य-
क्षनपीतवेदो वेदावेवैतं धर्मे विचारयितुं न शक्नोतीति पृष्टे-
प्रवृत्ताभ्यसनहेतुत्वविरुद्धावेकमूलमेवाप्यास्यस्याप्यास्यपर-
त्वशास्त्रानिराकरावेकं अथैव कर्तव्येति यदभ्यहर्षेयमत एव
ग्रन्थकारेण विज्ञास्यत्वेनेति °

The first *adhyāya* ends fol. 128a (the second *pāda* fol. 82a, the third fol. 101b); the second *adhyāya* ends fol. 175b (the first *pāda* fol. 143b, the second fol. 161a, the third fol. 174b); the third *adhyāya* ends fol. 262b (the first *pāda* fol. 191a, the second fol. 203a, the third fol. 219a, the fourth fol. 232b, the fifth fol. 239b, the sixth fol. 250b, the seventh fol. 257b); the fourth *adhyāya* ends fol. 300b (the first *pāda* fol. 278a, the second fol. 285a, the third fol. 295a); the fifth *adhyāya* ends fol. 321a (the first *pāda* fol. 309a, the second fol. 313a, the third fol. 318b).

Colophon of the fourth *pāda* of the first *adhyāya* :

इति श्रीनिहलकुलतिलकनूरभट्टमहोपाध्यायानुवचस्य वेङ्क-
टाद्विषयगुरुचरणानुमस्य सोमनाथसर्वतोमुख्यामिनः कृती
शास्त्रादिकायास्त्यायां मयूकनालिकास्त्यायां प्रथमाध्यायस्य
चतुर्थे पादे समाप्तः ॥

1273. Foll. 220 (322-541); foll. 322-457 and 480-541 twenty-eight lines, foll. 458-479 thirty to thirty-six lines in a page.

The vi.-xii. *adhyāyas*.

The sixth *adhyāya* ends fol. 358a (the first *pāda* fol. 330a, the second fol. 336a, the third fol. 341b, the fourth fol. 345b, the fifth fol. 352a, the sixth fol. 353b, the seventh fol. 356b);

the seventh *adhyāya* ends fol. 375b (the first *pāda* fol. 303b, the second fol. 372b, the third fol. ?); the eighth *adhyāya* ends fol. 385b (the first *pāda* fol. 381b, the second fol. 383a, the third fol. 384a); the ninth *adhyāya* ends fol. 425a (the first *pāda* fol. 402a, the second fol. 412b, the third fol. 418a); the tenth *adhyāya* ends fol. 496a (the first *pāda* fol. 433a, the second fol. 443b, the third fol. 451a, the fourth fol. 461a, the fifth fol. 471a, the sixth fol. 477a, the seventh fol. 484b); the eleventh *adhyāya* ends fol. 521a (the first *pāda* fol. 501a, the second fol. 508b, the third fol. 515a); the twelfth *adhyāya* ends fol. 541b (the first *pāda* fol. 529a, the second fol. 534a, the third fol. 538a).

[H. T. COLEBROOK.]

2176-2179.

1011, 1374, 1375, 1376. *Mayūkhamulikā*, a second copy, not quite complete. In the colophons the father of *Somanātha* is very often called *Nāru* instead of *Nāra*.

1011. Foll. 203; size 11½ in. by 6 in.; eight, sometimes nine lines in a page.

The three *pādas* of the first *adhyāya*, in a modern hand.

The second *pāda* ends fol. 36a, the third fol. 106a.

1374. Foll. 163; size 10½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

The second and third *adhyāyas* (incomplete), in two parts, but both in the same handwriting

a) The second *adhyāya*. Foll. 69. The first *pāda* ends fol. 22a, the second fol. 53b, the third fol. 67b.

Date: संवत् ११४६ विनायकमसि १९ सोमवे तिथ्या सोपी.

b) The third *adhyāya*. Foll. 114. The first *pāda* ends fol. 20a, the second fol. 35a,

the third fol. 57b, the fourth fol. 72b, the fifth fol. 82b, the sixth fol. 97b, the seventh fol. 107b. The eighth *pāda* is not complete, breaking off in the explanation of the thirty-third *sūtra* (अथनवमोऽध्यायः विद्यमानसंयोगात्). Towards the end there are many omissions in this copy, caused, as it seems, by the illegibility of the original manuscript.

1375. Foll. 259; size 10½ in. by 4½ in.

The fourth, fifth, sixth (incomplete), seventh and ninth *adhyāyas*, in four parts, but all in nearly the same handwriting.

a) The fourth and fifth *adhyāyas*. Foll. 95; foll. 1-86 fourteen lines, foll. 37-95 nine to twelve lines in a page.

The fourth *adhyāya* ends fol. 53b (the first *pāda* fol. 19a, the second fol. 28a, the third fol. 41b); the fifth *adhyāya* ends fol. 93b (the first *pāda* fol. 61a, the second fol. 70b, the third fol. 90a).

b) The sixth *adhyāya*, incomplete. Foll. 49; generally eleven lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 7a, the second fol. 17b, the third fol. 24a, the fourth fol. 33a, the fifth fol. 45a, the sixth fol. 48b. The seventh *pāda* breaks off in the explanation of the first *sūtra*.

c) The seventh and eighth *adhyāyas*. Foll. 45; eleven lines in a page.

The seventh *adhyāya* ends fol. 29a (the first *pāda* fol. 9b, the second fol. 10b, the third fol. 24b); the eighth *adhyāya* ends fol. 45b (the first *pāda* fol. 38b, the second fol. 41a, the third fol. 43b).

In the last colophon *Somanātha's* father is called *Sūri*.

d) The ninth *adhyāya*. Foll. 70; foll. 1-14 and 29-70 eleven lines, foll. 15-28 ten lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 32a, the second fol. 49a, the third fol. 59a.

Date: संवत् १८२० चैत्रवदी ३.

1376. Foll. 199; size 10½ in. by 4½ in.

The tenth, eleventh and twelfth *adhyāyas*, in three parts. The handwriting is the same as in no. 2178 (1375).

a) The tenth *adhyāya*. Foll. 124; foll. 1-83 eleven lines, foll. 84-124 ten lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 12b, the second fol. 28b, the third fol. 39b, the fourth fol. 55a, the fifth fol. 74b, the sixth fol. 85b, the seventh fol. 102b.

Date: संवत् १८२०.

b) The eleventh *adhyāya*. Foll. 42; eleven lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 9b, the second fol. 21b, the third fol. 32b.

Date: संवत् १८२०.

c) The twelfth *adhyāya*. Foll. 33; 11 or 12 lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 14a, the second fol. 22a, the third fol. 27b.

Fol. 22a the colophon begins: पुनिसोननाथ-
वचनः . . .

[H. T. COLEBROOKE.]

2180. 2181.

1218 & 1219. *Śāstradīpikāprakāśa*, *Campanātha's* commentary on the *Śāstradīpikā*, beginning with the second *pāda* of the first *adhyāya*. See Hall's Index, p. 178, no. xx.

1218. Foll. 186; size 11 in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

The three last *pādas* of the first *adhyāya*, and the second and third *adhyāyas*.

प्रथमावगतत्वेन इति युक्तं प्रयोजनं ।
न तु चाप्यार्षविज्ञानं तद्वि यक्षाज्ञातीयते ॥ ५ ॥
तेनापिचक्षितार्थैवाहोदस्यापिचचारत् ।
न कर्तव्यमतः ज्ञात्वा नीनांकार्यमनर्थकं ॥ ६ ॥

आचार्यैकरात्रमुक्तस्य हि साध्यायाध्ययनस्य प्रयोजनार्थेज्ञायां
पुरुषांतरागमिन्नेन बहिरंगमपि प्रथमावगतत्वेन तत्सिद्धिरित्यास्य
प्रयोजनं युक्तं न त्वपैज्ञानं यक्षाज्ञाचित्वात् । तेनाप्यार्षेयत्वात् ।
वेदाध्ययनस्यापिचक्षितो ऽर्थः अपिचक्षितस्य न निश्चैतस्यः ।
प्रयोजनभावात् । अकर्तव्ये च निश्चये पिचारो न कर्तव्य इति
तदात्मकं नीनांज्ञाज्ञात्वात् अनर्थकत्वादन्तर्भवतीयमिति अर्थं
पुनराचार्यैकरात्रविधिमयुक्तं चाध्ययनं न स्वपिधिमयुक्तं । उच्यते ।
etc. Apparently these words are an explanation
of *śloka* 4-6.

In the first half of the work the single
sections are not numbered. A first section
ends (fol. 25b):

आचार्यैतन्मात्रात् श्रीमच्छास्त्रमनुना ।
पार्षेयार्षिनिष्प्रेष प्रमुक्तिरित्युक्तः कृतः ॥

The new section begins:

विज्ञानस्य प्रमाणात् स्वतो निर्णयिते यथा ।
परतश्चाप्रमाणात् तत्रा न्यायो अभिधीयते ॥

तत्र स्वतः सर्वप्रमाणाभिमानस्य स्वतः प्रमाणात् परतश्चा-
प्रमाणात् आचार्यैर्निर्णय इति etc.

It ends (fol. 34b):

पार्षेयार्षिनिष्प्रेष स्वतः प्रमाणात्निर्णयः ।
आस्थापिचादसंज्ञातमोहस्यापुत्रये कृतः ॥

The new section begins:

विधिप्रज्ञे विनश्यते बहुधा चादिनो यतः ।
अतो वार्तिककारादीर्यैः प्रियते तत्सन्निर्णयः ॥

कः पुनरर्थः विधिः । केचिदाहुः प्रमाणांतरागोचरो हिहा-
दित्युक्तमाहात्म्येनः कार्यात्मा योगादिभाषायोगोचरः स्वर्गकामादिकं
निर्णयन्यात्मानं प्रेरयितव्यो विधिरिति etc.

It ends (fol. 49a):

न्यायागमानुकारेण श्रीमच्छास्त्रमनुना ।
पार्षेयार्षिनिष्प्रेष कृतो ऽर्थं विधिनिर्ययः ॥

The new section begins:

यद्यपिप्रतिपक्षतो सर्वेपे हिगलिगिनोः ।
स्वरूपतः प्रमाणात् तत्र निश्चय उच्यते ॥

It ends (fol. 64b):

पार्षेयार्षिनिष्प्रेष वार्तिकोऽज्ञानुसारतः ।
यथाप्रतीति निर्णयो नियतः सप्रमाणात् इति ॥

The new section begins:

आचार्यैरसंपिदो मूलं बहुधा चादिनो विदुः ।
तत्र वार्तिककारादीरेवैवाधेयैः प्रदर्शयते ॥

It ends (fol. 90b):

पार्षेयार्षिनिष्प्रेष निर्णयो अभिहितान्वये ।
यथागतं यथाप्रज्ञं वार्तिकोक्तः प्रदर्शयते ॥

The last section of the first half begins:

दृष्ट्वा वार्तिककारस्य विज्ञेयः काम्यनित्ययोः ।
संगसाकस्यैकस्यलक्षणः प्रतिपाद्यते ॥ १ ॥

केचित् किल नास्ति एष नित्यकाम्ययोर्वेदम्यनुभवचापि
सकलांगोपसंहारादिति नम्यते । etc.

It ends (fol. 96b):

पार्षेयार्षिना सम्यग्विज्ञेये काम्यनित्ययोः ।
आचार्यैतन्मात्रात् न्यायलेखः प्रदर्शितः ॥ १३ ॥

The copy described by Rājendralāla Mitra,
Noticos, v., p. 203, no. 1887, comprises only
this first half of the whole work.

The second half begins:

संगस्यरूपसंबंधप्रमाणं सप्रकारकं ।
यदुक्तं वार्तिके सम्यक् संक्षेपेणात्र कथ्यते ॥

It is divided into five *paricchedas*. The
first *pariccheda* ends (fol. 103b): इति श्रीन्यायरत्न-
मालाधामंगनिर्णये प्रथमः परिच्छेदः ॥

The second *pariccheda* begins:

सर्वभाषगता शक्तिहिगलिगिनधीयते ।
यार्थं तु यदसंज्ञातमाचमिसुदितं पुरा ॥

The third *pariccheda* begins (fol. 117a): एवं च-
त्वादभिहितवतीते ऽज्ञापये ऽनुज्ञानयोऽप्या भावना संज्ञाता विधीयते ।

The fourth *pariccheda* begins (fol. 141a): एवं
तत्रदीपदेशिकागसंबंधप्रकारः सप्रमाणात् पूर्वोक्त्यावयहे प्रदर्शितः
इदानीमादिदेशिकागसंबंधविधाः सहप्रमाणा उच्यते इति प्रतिपाद्य
अभिधीयते ।

The fifth *pariccheda* begins (fol. 164a): एकदेशे
तु प्रयोगपरिमाणं तत्राचार्यहारेण etc.

It ends: श्रीनञ्जालायायैनमोः श्रीशारदारविमलस्य
शुद्धी न्यायमहालायायैनमिच्छेयः समाप्तः ।

भुवनचयविख्यातः श्रीनञ्जालायायैनमः ।

इत एव शुद्धी प्राप्य विमुक्तः शारदारविमलः ॥ १ ॥

नोनांश(१) व्याकुल(१) श्रीचन्द्र-

भेदप्रज्ञे(१)विगच्छ(१) विगच्छ ।

कलाचार्येण(१) ० शारदार(१) त्रेनोवरले-

नोलायायै नमः ॥

Date: संवत् १५२१ वर्षे दीवनाले कृष्णचतुर्थी पक्षे दशम्यादि
तिथौ श्रेष्ठ श्रीप्रकाशकस्याननिवासीनां श्रीभीरुनाथोपाध्याय-
गोपधनेन लिखितं । [H. T. COLEBROOKE.]

2183.

195. Foll. 116 (१-१५५, ३३ being put twice);
size 10½ in. by 4½ in.; 9-12 lines in a page;
large old writing, of the 17th century.

Nāyakaratna, a commentary on *Pārtha-
sārathi's Nyāyaratnamālā* (called *Nayaratna-
mālā*, **mālā* in the introductory couplets),
by *Rāmānuja Ācārya*. It begins:

सम्यक्प्रज्ञानसमेधितमसूक्ष्म-

साक्षात्पदसंज्ञनमुखात् विमुक्तचक्षुः ।

नानातराजपिगतं ऋतु* रत्नतल्लं

तत्सार्धं च पुरुषोत्तमसंज्ञितं तत् ॥ १ ॥

साक्षात्पदसंज्ञनमुखात् विमुक्तचक्षुः ।

तल्लं कर्मणि यः प्रज्ञात् विमुक्तं योम्याधिकारकमात् ।

आधारे विविधोपकारनिलेखे(यौ?) श्रीरत्नोपगितां

साक्षात्पदसंज्ञनमुखात् विमुक्तचक्षुः ।

अधिनक्षत्रविभक्त्यागोचरं

नतयोर्भिद्विगुणपदद्वयोः ।

अधिनक्षत्रं शारदारविमलः

प्रथितो न्यायज्ञो रत्नविभक्त्या ॥ ३ ॥

अधिनक्षत्रविभक्त्यागोचरं

आधारेण विविधोपकारनिलेखे ।

नक्षत्रं शारदारविमलः

अधिनक्षत्रं शारदारविमलः ॥ ३ ॥

गुरुतन्त्रविमलितो न्यायज्ञो रत्नविभक्त्या

विमुक्तचक्षुः श्रीरत्नोपगितां शारदारविमलः ॥ ३ ॥

* In the line ऋतु, but supra scriptum ऋतु.

शारदारविमलस्य संक्षेपं प्रामाण्यज्ञानेन कर्तव्यं(१?) शारदारविमल-
स्य विमलितं शारदारविमलस्य ॥ शारदारविमलः । Note
the form *Pārtharathasārathi* in the fourth
couplet.

Fol. 41^b ends a first section. इति श्रीनञ्जाला-
न्यायशारदारविमलस्य न्यायमहालायायै न्यायकारले त्रयुक्ति-
शिल्लक्याख्यां समाप्तं ॥

Fol. 51^a a second section: इति न्यायमहाला-
यायै न्यायकारले शारदारविमलस्य ॥

Fol. 76^a a third section: इति शारदारविमल-
विमलन्यायमहालायायै न्यायकारले त्रयुक्तिशिल्लक्या-
ख्यां समाप्तं ॥

Fol. 98^a a fourth section: इति रत्नानुशाखा-
विमलस्य न्यायमहालायायै न्यायकारले विविधोपकार-
निलेख्यां समाप्तं ॥

Fol. 116^a the last section. इति रत्नानुशाखा-
विमलस्य न्यायमहालायायै न्यायकारले विविधोपकार-
निलेख्यां समाप्तं ॥

This is exactly the first half of the whole
work, as will appear from a comparison with
the preceding complete copy of the *Nyāya-
ratnamālā*.

The Oxford *Nāyakaratna*, in Aufrecht's Cat.
Bodl., no. 527, contains the second half; the
first word of the second half of the *Nyāya-
ratnamālā* being अथवा; see also *Rājendralāla's*
Notices, iv., no. 1557. Perhaps the Oxford
volume and the present MS. are different
parts of one old complete copy.

The erroneous title "*Nyāyakarandā*" given
to *Rāmānuja Ācārya's* commentary by Hall,
Index, p. 172, no. xii., was corrected by Auf-
recht, Cat. Cat., p. 307.

[H. T. COLEBROOKE.]

7. Other commentaries on the *Mīmāṃsāsūtras*.

2184.

1320. Foll. 322; size 12½ in. by 8½ in.

Mīmāṃsānayavivēka, *Bhavanātha Mitra's* commentary on the *Jaiminiśūtra*, an incomplete copy, comprising only eight books out of twelve. All the single parts are well written and of considerable age. See Hall's Index, p. 179, no. xxvi.; Burnell's Tanj. MSS., p. 84.

According to the introductory verse *Bhavanātha Mitra's* work is an abridgment of the more ample work of his *guru*.

a) The second to fourth *pāda* of the first *adhyāya*. Foll. 46 (3-48), foll. 3-13 nine lines, foll. 14-48 eight lines in a page. Foll. 3-36 are in a very old handwriting, the last twelve leaves are of a little later date. The right half of the last leaf is torn off. Some leaves are left blank on one side.

The second *pāda* ends fol. 12a, the third fol. 36b.

It begins :

त्रिषाक्षानवर्षं यत्नतं व्यक्तं गुरोः स्तनः ।
विस्तरं मुमुक्षुं कर्तुं भयः संक्षिप्य वक्ष्यति ॥

आद्यास्य त्रिषाक्षेतादानार्थेऽन्वयतदर्थानां तस्यादित्यमुच्यते ।
यत् कार्यमर्थे प्रतिपादयतो वेदस्य ।

b) The second *adhyāya*. Foll. 46 (49-94); generally eight lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 70a, the second fol. 86a, the third fol. 93a.

It begins :

द्वितीयेन द्वितीयेन विषयेन विषयते ।
वक्ष्येयं भवेनाद्य निरवधं निगद्यते ॥

Note of the scribe: लिखितं आद्यादायः काशीवासि ॥

c) The third *adhyāya*. Foll. 80 (95-174); foll. 95-157a eight lines, foll. 157b-158b nine lines, foll. 159a-174b ten lines in a page.

After fol. 106 and fol. 116 two leaves are wanting. Thus the end of the first *pāda* has been lost (see sū. 1, 23 on fol. 116a, and sū. 2, 3 on fol. 117b); the second *pāda* ends fol. 125a,

the third *pāda* fol. 136a, the fourth *pāda* fol. 145b, the fifth *pāda* fol. 154a, the sixth *pāda* fol. 163b, the seventh *pāda* fol. 169b.

It begins :

यत्रिषाक्षयत्नार्थेऽन्वयतदर्थानां तस्यादित्यमुच्यते ।
वक्ष्येयं भवेनाद्य निरवधं निगद्यते ॥

अथातः शेषलघुचम् ।

d) Foll. 66 (175-240); eight lines in a page.

The fourth and the fifth *adhyāya*. The first *pāda* of the fourth *adhyāya* ends fol. 196a, the second fol. 203a, the third fol. 213a, the fourth fol. 216b. The first *pāda* of the fifth *adhyāya* ends fol. 226b, the second fol. 230b, the third fol. 236a.

The fourth *adhyāya* begins :

अथातः ऋतुवैपुल्यार्थेऽन्वयतदर्थानां तस्यादित्यमुच्यते ।
वक्ष्येयं भवेनाद्य निरवधं निगद्यते ॥

The fifth *adhyāya* begins :

युक्तिरुच्यते । ऋतुवैपुल्यार्थेऽन्वयतदर्थानां तस्यादित्यमुच्यते ।
वक्ष्येयं भवेनाद्य निरवधं निगद्यते ॥

The next three parts are in the same handwriting.

e) Foll. 51 (241-291); ten lines in a page.

The sixth *adhyāya*. The first *pāda* ends fol. 256b, the second fol. 263a, the third fol. 271b, the fourth fol. 275b, the fifth fol. 282b, the sixth fol. 285b, the seventh fol. 289b.

It begins :

द्वितीयेन द्वितीयेन विषयेन विषयते ।
वक्ष्येयं भवेनाद्य निरवधं निगद्यते ॥

f) Foll. 18 (292-310a); ten lines in a page.

The seventh *adhyāya*. The first *pāda* ends fol. 301b, the second fol. 302b, the third fol. 308b.

It begins :

युक्तिरुच्यते । ऋतुवैपुल्यार्थेऽन्वयतदर्थानां तस्यादित्यमुच्यते ।
वक्ष्येयं भवेनाद्य निरवधं निगद्यते ॥

g) Foll. 13 (310b-322a); ten lines in a page.

The eighth *adhyāya*. The first *pāda* ends fol. 317b, the second fol. 319a, the third fol. 321a.

It begins:

जीवानदीयवे नमः । अथ विश्वेयलक्ष्यम् । अथ नृपनेष
संयन्त्राह भाष्ये इत्येकचनमिति गुरुराह ।

Name of the scribe: रुपनाथेन लिखितः साधै
परायै च ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2185.

1447. Foll. 54; size 11 in. by 3½ in.;
nine lines in a page.

Mīmāṃsānyavivēka, a second old copy of
the third and fourth *pāda* of the first *adhyāya*.
It begins with fol. 13, the first twelve leaves
not belonging to *Mīśra* *Ithavānātha's* commen-
tary. The beginning of the third *pāda* (about
one page) is wanting; the first words on fol. 13a
are: ... अविनियोग इति वाच्यम् । कार्यविधाविता मन्त्रस्य
साधिता (see in no. 2181 fol. 12b, l. 4). The third
pāda ends fol. 39a.

The first twelve leaves contain a small
fragment of a commentary on the *Śābarabhā-
ṣya*. It begins: उपमानमपि सादृश्यमनतिकृते स्वे
बुद्धिमुत्पादयति यथा गवयदर्शने गोमन्त्रस्यास्येति भाष्यम् ॥ This
quotation belongs to *Śubara's* explanation of
Mi. sū. l. 1, 5 (see p. 10, l. 16 of the edition
in the Bibl. Ind.). It then proceeds: अस्यायं
नामवैधेयः । उपमानमपि न परीक्षणीयमेव लक्षणकल्पनाद्य-
भिप्रायादिति । अथयथार्थेण ह्येकं दृश्यमानं सादृश्यं प्रतियो-
गित्वासादृश्यविशिष्टतया अतिकृते स्वे स्यात् बुद्धिमुत्पादयति ह्य-
न्तादृश्यविशिष्टः (read ० शिष्टः) स इति ॥ The fragment
breaks off with: प्रबोधनात्तरमाह । प्रतिनिधिरिति ।
यं तेन दर्शय ...

[H. T. COLEBROOKE.]

2186, 2187.

1458b & 1458c. *Mīmāṃsāsūtradīdhitī* or
Nyāyāvalīdīdhitī, a commentary on the *Jai-
minīsūtra*, by *Rāghavānanda Sarasvatī*, disciple
of *Advaya*, who was the disciple of *Vīśveśvara*

Bhagavatpēda. See Hall's Index, p. 183, no.
xxxvi.; *Rajendralāla Mitra's* Notices, vi., p. 11,
no. 1921.

1458b 11. 29; size 9½ in. by 4 in.; ten
lines in a page.

Mīmāṃsāsūtradīdhitī. The first *adhyāya*.

It begins:

यन्मा नुरारेः वदकचरेण्

महेक्षितुभेनुगमानमस्य ।

देवा गुरुता च वतिलनोमि (वतिल ० R.M.)

यावाचलीदीपितमथेकस्यान् ॥

तत्र ।

धर्मो ब्राह्मणलक्षणा धृत्वाकलक्ष लक्ष्यैः ।

प्रमाद्यभेदोपपन्नप्रमुक्तिकल्पसंज्ञकाः ॥

अधिकारी वृत्तिदेशश्च सामान्येन विशेषतः ।

उदो वाच्यत्वं तत्त्वं च प्रवृत्तयोदिताः कलाः ॥

विधायैवाद्यस्मृतिनामये

चतुर्विधं मानमुदीयेते च ।

यादिवाग्भिन्नं निह लक्ष्यत्वेः

नृपचित्तैः सिधिति कल्पेवृद्धम् ॥

अस्याखरसंदिग्धं कारवतिप्रमाणम् ।

अलोभनमवधं च नृपं नृपचिदो विदुरिति ॥

तत्र नीमाकावृत्तसंदर्भो स्यातो धर्मनिहासेनाद्यनाहार्यं च
दर्शनादिपक्षः । शास्त्रं शास्त्रे धर्मस्य हितमनयेति । नीमाका
च युक्तिविचाररचनात्मिका वेद इव । तदुक्तं । नीमाका-
संहकल्लः सर्ववेदकमुद्रयः । कोतोवेदोक्तनाशार्थः (?) काशांमुल्लव-
त्त्वमिति ॥ तस्याः कल्लं संदेहविषयविचारकाः धर्मं प्रवीकनाद्यं
हि वेदेन करवात्मना । इति कर्त्तव्यताभागे नीमाका पूरविषय-
मुक्तेः ॥ तत्राहुपक्षकोपेनं नृपचिकरत्वं न्याय इति च कथ्यते ॥
तदुक्तं । विषयो विषयश्चैव (cp. no. 2209) पूरपक्षलोचनम् ।
संगतिश्चेति पक्षात् शास्त्रं न्यिकरत्वं कृतमिति (n) तत्र विषयो
विषययोः वाक्यं । विष्णुह्वांशु यद्यह इति । संशयः संदेहः
विष्णुह्वांशु यद्यह इति यागविधानकनवैवाद्यो वाक्का (वाक्काः ?)
विशिष्टवस्तयोः अथवादिति पूरः पक्षः । उदरं त्ववैवाद्यो अदरा
यनतोति यागापगतोः विद्वान् ॥ संगतिः । शास्त्रं ध्यायेत् तत्रा
यादे न्यायसंगतवत् विषेयमुक्ताः तत्रावातो धर्मविज्ञातेति नृपचैवैः
शास्त्रं । तस्य वस्त्य च संगतिः शास्त्रसंगतिः (i) तत्राध्यायसंगतिः
प्रमाद्यभेदोपपन्नप्रमुक्तिकल्पसंज्ञकाः । अधिकारीवृत्तिदेशश्च सामा-

नेन विज्ञेयः । ऊहो वाचस तन्वं च प्रवृत्तयेति । यादृशं गतिः ॥
 यादे यादे वक्ष्यते । तत्राद्या । विष्ण्वैवाद्यन्तर्निमानधेयानां पर-
 स्परतर्गतयः प्रथमाध्याये । एवं द्वितीयाध्यायादिषु सङ्कल्पनीयः ।
 त्रायाः सूत्राणि । तेषां षट् संगतयः चाक्षेपदुष्टानामनुदाहर-
 योयोहानामाङ्गीकारवाक्येन तत्र तत्र सूत्रे प्रायशो वाच्या
 इति ॥ अनारम्भयुतं साध्यायो अन्तेत्य इत्यादि तत्राध्ययने
 षड्वर्षं ब्राह्मणुपनयीत तत्राध्ययनोत्तराधिकारनिर्देशः । अन्तेत्यो
 वेदराशिः साध्यायो अन्तेत्य इति स्यादन्त्यप्रत्ययपरिधिप्रव-
 खादध्ययनेन साध्याय वेदराशिं भाषयेत् साधीतोत्तरात् नयेत्
 तस्याधीतस्यापाततो आकरणादिपरिच्छेदनेन विदितार्थस्य
 निर्णयश्च त्र्यहसाध्यायी मीमांसारच्यते असीदित्वा विषयेस्तान-
 धिगतापेक्षलक्ष्योपलब्धे निष्कम्पयुक्तिहेतुवाक्यस्याध्ययनपरिधि-
 व्याख्यानप्रसूतप्रवृत्तयः इत्यादिसूत्रं प्रवर्तते साध्यायो अन्तेत्य
 इतिवत् सपरप्रवृत्तं . .

. . पूर्वमाध्याय्ये यत्र चाक्षेपिकी नहा ॥ १ ॥

पूर्वमाध्याय्यो यत्र प्रमुदाहरणार्थः तु सा ॥ २ ॥

प्रवृत्ताध्याय्यो यत्र तत्र प्रासङ्गिकी नहा ॥ ३ ॥

युक्तिर्लभ्यते यत्र युक्तिस्थानात्मिका तु सा ॥ ४ ॥

कृत्वा यत्राधिकं शङ्का पूर्वमेवातिदिश्यते ॥

तत्रातिदेशिकी शोका संगतिर्मायवेदिभिः ॥ ५ ॥

चिन्तां प्रकृतिनिष्ठैरनुयोहानं प्रवर्तते ॥ ६ ॥

अपातो धर्मविज्ञासोति ।

The first *pāda* (*ashādādhikarapātmaka*) ends fol. 8b, the second (*caturadhikarapa*) fol. 17b, the third (*dashadhikarapa*) fol. 25a.

Colophon : इति श्रीविष्ण्वैवाद्यन्तर्निमानादशिक्षाप्रयोगव-
 त्वादक्षिण्यधीराध्यायान्द्वयसंज्ञापरिचिते मीमांसारूपदीपिते
 प्रथमाध्यायविश्लेषाधिकारकचतुर्थः पादः समाप्तः समाप्तः प्रणो
 म्यायः ॥

1458c. Foll. 101; size 9½ in. by 4 in.; ten lines in a page.

Mīmāṃsāsūtradīhiti. The second and third *adhyāyas*, both in the same handwriting as the first.

The second *adhyāya* begins :

प्रथमाध्यायस्याधिकारकानि संपूर्णाणि ३२
 प्रमादलक्षणे विज्ञा विष्वादीनां प्रमाकता ।
 तद्वीर्यानि कर्माणि तेषु मेदो विभाव्यते ॥

कलं हि वाच्यमन्तर्भातं भूतनिष्ठादिनिमित्तबुद्धेः (sic!) प्राते
 विज्ञानबुद्धे ॥ भाषायाः कर्मव्याख्येयः विज्ञा ०

The first *pāda* (*ashādādhikarapātmaka*) ends fol. 10a, the second (*trayodaśādhikarapāka*) fol. 17b, the third (*caturdaśādhikarapa*) fol. 24a, the fourth fol. 29a.

The third *adhyāya* begins :

शब्दान्तरादिभिर्भेदो वाग्योनां निरुक्तिः ।

त्रेचानङ्गादिभिर्वयो भेदश्चात्र निरुच्यते ॥

यदिः शुभादिभिर्भेदः स एवात्र निरुच्यते ।

चाक्षे यादे बुक्तिकृतो द्वितीयो हेतुः कृतः ॥

गुणयो वाक्यमनित्यगुणं प्रक्रियाकृतः ।

स्थानेः समाख्यया चापि यचनादी तत्रा कृतः ॥

तत्रादी चर्यमाद्यनर्थं प्रतिज्ञातीति ॥ अथातः श्लेषलक्षणाति ॥

The first *pāda* (*pañcādaśādhikarapāka*) ends fol. 35b, the second (*ekonavīṣṭādhikarapāka*) fol. 46b, the third fol. 57b, the fourth (*eka-viṣṭādhikarapāka*) fol. 67a, the fifth (*viṣṭātya-dhikarapāka*) fol. 76a, the sixth (*pañcādaśādhikarapāka*) fol. 83b, the seventh (*trayaviṣṭātyadhikarapāka*) fol. 92b, the eighth (*trayaviṣṭātyadhikarapātmaka*) fol. 101a.

[H. T. COLEBROOK.]

2188, 2189.

766 & 767. *Bhāṭṭī* (adīpikā, *Khaṇḍadeva's* commentary on the *Mīmāṃsāsūtra*. See Hall's Index, no. xxiv., p. 179; Aufrecht's Oxford Cat., p. 853, nos. 836, 837; Burnell's Tanj. MSS., p. 83. *Khaṇḍadeva* died at Benares in 1665 (Aufrecht, Cat. Cat., p. 136).

766. Foll. 225; size 11 in. by 4½ in.; foll. 1-106, 135-167 eleven lines, foll. 107-184, 168-225 twelve lines in a page.

a) The second, third and fourth *pāda* of the first *adhyāya*. Foll. 17.

The second *pāda* begins :

विषेचरं नमस्कृत्य कन्दोदः यदा मुदे ।

तनुदे तत्राद्येन वीजिनां भावदीपिका ॥

वाक्याख्यः । चतुर्थे कोटिना देवता वाक्येन खेम भागधे-
नेनोपापति च तृतीये मुनि मन्वादिप्रकाशवैराग्यानां विधिप्रति-
पेक्षयेन कर्तृत्वकाभावात्परीक्षयेन प्रतीतिप्रकाशेन त्रिदेवैः संज्ञा
इत्येव धर्मधर्मोः प्राणाख्यसि च वेति विचार्यते ।

See Rāj. Mitra's Notices, vii., p. 271, no. 2521
(Adhy. I. 2 - III. 8).

The third *pāda* begins (fol. 4b):

धर्मस्य ० ॥ शिववैराग्यविरगुहीनानां मन्वादिप्रकाशवैराग्यानां
धर्मधर्मोः प्राणाख्यं च वेति संज्ञे कर्तृत्वकाविविचारकाभावाद्-
प्राणाख्यम् । न तत्र प्रकाशविरगुहीनां धर्मधर्मोः प्रकाशः वेदस्य
च प्रकाशविरगुहीनां प्रकाशः उपलब्धे वा कृतिप्रकाशवैराग्यात्
प्रकाशविरगुहीनां प्रकाशः वेति संज्ञे विचार्यते । प्राणाख्यं
वाक्याख्यविरगुहीनां प्रकाशवैराग्यात् कर्तृत्वकाविविचारका-
भावात् प्राणाख्यम् ।

The fourth *pāda* begins (fol. 9b)

उक्तम् ० ॥ इह गुणवैराग्येन नामधेयानां वा संज्ञानां
सर्वधर्माद्यैः कर्तृत्वकाविविचारकाभावात् उपलब्धोपादिविरगुहीनां प्राणाख्य-
प्रकाशवैराग्यात् प्राणाख्यं वेति संज्ञे प्रकाशवैराग्यात् प्राणाख्यम् ।

b) The second *adhyāya* Foll. 23 (18-40),
in the same handwriting.

The first *pāda* begins

भावात् ० ॥ एवं धर्मधर्मप्रकाशेन निरूपितेन चतुना
प्रकाशेन निरूपिते ।

The second *pāda* begins (fol. 7a)

भावात् ० ॥ धर्मधर्मप्रकाशेन निरूपितेन चतुना
प्रकाशेन निरूपिते ।

The third *pāda* begins (fol. 16a).

गुणस्य ० ॥ ज्योतिषेन यदि रश्मिप्रकाशनां ज्योतिः स्याद्विरा-
ग्यात् यद्यपि गृह्यवैराग्यात् वृक्षस्य नामुक्तविराग्यात् ज्योतिः ॥

The fourth *pāda* begins (fol. 22a):

वाचकाधिकः ० ॥ वाचकाधिकः दक्षिणैर्वाक्यानां यन्त्रोप-
काशः एव स्याद्विराग्यात् दक्षिणैर्वाक्यानां यन्त्रोपकाशः ॥

c) The third *adhyāya*, incomplete. Foll. 66
(41-106), in the same handwriting. Between
fol. 68 and 69, eight leaves (foll. २३-३१ of the
original numbering), with the end of the third
and the beginning of the fourth *pāda*, are lost.
Fol. 68 ceases in the commentary on the
thirty-second *sūtra* of the third *pāda* (संज्ञायुक्तं),

and fol. 69 begins in the middle of the com-
mentary on the thirteenth *sūtra* of the fourth
pāda (see sū. 14 चतुर्विंशत् ० on fol. 71a). The
last leaf ceases in the middle of the commen-
tary on the twenty-first *sūtra* of the eighth
pāda (विज्ञानवैराग्ये ०).

The first *pāda* begins:

उपायः ० ॥ तदेव चतुर्विंशत् ० निरूपितेन चतुना
प्रकाशेन निरूपिते ।

The second *pāda* begins (fol. 50a):

चतुर्विंशत् ० ॥ एवं चतुर्विंशत् ० निरूपितेन चतुना
प्रकाशेन निरूपिते ।

The third *pāda* begins (fol. 57b):

चतुर्विंशत् ० ॥ एवं चतुर्विंशत् ० निरूपितेन चतुना
प्रकाशेन निरूपिते ।

The fifth *pāda* begins (fol. 76b).

वाक्याख्य ० ॥ उपलब्धोपादिविरगुहीनां प्राणाख्य-
प्रकाशवैराग्यात् प्राणाख्यं वेति संज्ञे प्रकाशवैराग्यात् प्राणाख्यम् ।
न तत्र प्रकाशवैराग्यात् प्राणाख्यं वेति संज्ञे प्रकाशवैराग्यात् प्राणाख्यम् ।
न तत्र प्रकाशवैराग्यात् प्राणाख्यं वेति संज्ञे प्रकाशवैराग्यात् प्राणाख्यम् ।

The sixth *pāda* begins (fol. 86a):

चतुर्विंशत् ० ॥ चतुर्विंशत् ० निरूपितेन चतुना
प्रकाशेन निरूपिते ।

The seventh *pāda* begins (fol. 94a):

प्रकाशवैराग्यात् ० ॥ दक्षिणैर्वाक्यानां यन्त्रोप-
काशः एव स्याद्विराग्यात् दक्षिणैर्वाक्यानां यन्त्रोपकाशः ॥

The eighth *pāda* begins (fol. 103b):

चतुर्विंशत् ० ॥ चतुर्विंशत् ० निरूपितेन चतुना
प्रकाशेन निरूपिते ।

d) The fourth *adhyāya*. Foll. 28 (107-184).

The first *pāda* begins:

उपायः ० ॥ तदेव चतुर्विंशत् ० निरूपितेन चतुना
प्रकाशेन निरूपिते । See Rāj. Mitra's
Notices, iv., p. 156, no. 1588 (Adhy. iv.-ix.).

The second *pāda* begins (fol. 118a):

कः ० ॥ ईषे यत्नी यूपस्य कर्षं चटोर्णि कर्षका वपुन-
नकीति वुजम् ।

The third *pāda* begins (fol. 123b):

अनादस्य यस्य यत्नेनो वपुर्नैवति न च पादं लोहं नृलो-
नीति वुजम् ।

The fourth *pāda* begins (fol. 130b):

प्रकर ० ॥ यानवयप्रकरो हृदिपुनोना यागा अनागा
होनपिदेवनायः (read ०दः) कर्षं कलाकाङ्क्षति अवि वुता न
लापाञ्चन फलेन वपञ्चने ।

e) The fifth *adhyāya*. Foll. 93 (135-167).

The first *pāda* begins :

वुति ० ॥ तदेवमङ्गप्रधानाधारत्वेन प्रयोज्यमर्गे ष्यते शुना
प्रयोगाभिः क्रमो निरूप्यते । एकादशे हि अङ्गानां प्रधानानां
वैकल्येन प्रयोगविधिना विधानमिति वज्जते ।

The second *pāda* begins (fol. 148b):

अविपाते ० ॥ यथालेखेनां प्रधानानामङ्गानां वा एतेन प्रयो-
गविधिनोपसंयताङ्गानां साहित्यागमस्य दक्षयूषेनासमाप्ता-
पत्तादी निं एकेकस्य प्रधानस्य अविपत्तोपकारकाङ्क्षाकं
कृतेनरस्य कर्षाच्चमितेर्षं कालानुबन्धो ष्यता ०

The third *pāda* begins (fol. 20b):

विपुष्टिः ० ॥ विपुष्टादेकादशप्रधानायावर्ति वपुसद इत्यादि-
वैकृती अनेकपुष्टिपरिचयसा वुता वा प्रतिप्रधानं गुणावृत्ति-
भावेन वृषदाव्यादिषदेकेकस्मिन्वायादी प्रत्येकमवितर्ष्यन्त
हति ०

The fourth *pāda* begins (fol. 161b):

क्रमको यः ० ॥ तदेवं निरूपितेषु क्रमप्रमाणेषु चटोर्नरस्य
दीर्घत्वं प्रयोगाभ्यामिति निरूपितम् । वुषोपत्ताय न सूचकारे-
कोच्यते । शिष्टानुपपत्तौ नु चपुदुच्यते । वुतिविरोधे पाठस्य
दीर्घत्वं ।

Date of this part: संव २००० ॥ मुम्बलु कर्षवग्नः ॥
संव १९२० ॥

वीचे नास्वलिने पक्षे त्रादस्यां वुषपाठे ।

लाताभिषेन लिखितं मुदे भवतु धीमतां ॥ १ ॥

f) The sixth *adhyāya*. Foll. 44 (168-211),
in the same handwriting as a-d.

The first *pāda* begins :

वृषाका ० ॥ एवं कालके प्रयोज्यमर्गे निरूपिते शुना
वृषाविपादो निरूप्यते वृषाविपादो नाम कलानुबन्धनावि-
कारं कर्षात् ।

The second *pāda* begins (fol. 176a):

वृषावीर्य ० ॥ वृषाविपादः अचवावीर्यविपादोऽनेकवर्ण-
वपप्रयोगादेवं कर्षं कर्षः कर्षाविरपवपयो वुज्यते ०

The third *pāda* begins (fol. 179b):

कर्षाका ० ॥ निरूपितविधितानां कर्षाकां कालवत् कर्षाङ्गो-
पसंहरादेव प्रयोगः ।

The fourth *pāda* begins (fol. 187a):

शेषात् ० ॥ दक्षीणी यदा कर्षात्स्य वृषोवात्स्य दधिबवरोत्स्यस्य
वा हविषः संयूतस्य नाशस्यदा प्रधानावृत्तेर्षे हविषमरोत्स्यस्य
प्रसक्त्या यस्य कर्षादि हर्षादि नश्येवुर्ध्वेवुरपहरेवुर्षा आञ्च-
नेता देवताः परितस्तस्या वसेतेति वुतेनाञ्चनेन वाग हविष-
यादम् ।

The fifth *pāda* begins (fol. 192b):

अनुद्वे ० ॥ दक्षीणीनामोयस्य हविर्निर्हं वृषाकाङ्क्षना
अनुदियात् ०

The sixth *pāda* begins (fol. 202b):

अविपाते ० ॥ दक्षीणीनामोयः अत्यन्तः वुजः । वाशिवादीनां
नाराङ्गो द्वितीयः प्रधानाङ्गानुपादमेवाभिप्रादिना ।

The seventh *pāda* begins (fol. 205a):

खदाने ० ॥ विपुष्टिमिति कर्षत्वं ददातीति वुजम् । तत्र
विप्रादीनामपि कालित्वेन सञ्चय्यदाव्यानामपदेव दानम् ।

The eighth *pāda* begins (fol. 208):

इतिवृषकत्वात् ० ॥ अति वृषोर्नृसंज्ञका मन्ताः वृषिषी
होता वीर्यवृषिषादयस् तेषां होमाश्च विहिताः ।

g) The seventh *adhyāya*. Foll. 14, in the
same handwriting.

The first *pāda* begins :

वृतिप्रमाणत्वात् ० ॥ एवं साधिकारे उपदेशे ष्यते शुना
तदधीनविधिरुपदेशो निरूप्यते ॥ अतिरुपदेशो नाम यः यदायो
यादुशीयकारादारा यदङ्गत्वेनावपातितास्य यदास्य त्राव-
पत्त्यत्वेन कर्षेव त्रादुशीयकारादाराव्याङ्गतापोषकं प्रमाणम् ॥

The second *pāda* begins (fol. 216b):

काः ० ॥ प्रकृती ज्योतिरोमे अविपत्तामृत्यं रपनर्ष विपु-
तिविषेये अविपात्तादी वप्रातीनु कर्षात्वेन वृज्यते ०

The third *pāda* begins (fol. 217a):

वर्ष ० ॥ इदानीं नामातिदेशः प्रकृत्योः । नास्मिन्निहोषं
वृषोर्नीवादी नैवविपातिरुपपातिनो मन्ता न त्रावत् कर्षा-
कारपाचकारम् ।

The fourth *pāda* begins (fol. 333a):

इति चतुर्थः ॥ तदेवं च प्रकृतौ जगत्प्रदेशो निरूपितः ।
प्रधानो जगत्प्रदेशो निरूपितः ।

767. Foll 258, size 11½ in by 5 in, fol 1-69 twelve or thirteen lines, fol 70-147 eleven lines, fol 148-227 twelve lines, fol 228-258 ten lines in a page

Bhāṭṭadīpikā, Khaṇḍadeva's commentary on the eighth, ninth, tenth, eleventh and twelfth adhyāyas

a) The eighth *adhyāya* Foll 12

The first *pāda* begins

अथ विज्ञेयः ॥ तदेवं विविचो गतिदेशो निरूपितः । प्रथमं
प्रथमवचनमातिदेशयोः । आत्मैव चित्ता युवा । चोदना-
तिश्रुतिदेशस्य तु जगत्प्रदेशो निरूपितस्य प्रकृतिविज्ञेयनि-
रूपणार्थं आरम्भते ।

The second *pāda* begins (fol 7a)

वाचिने ॥ वाचिनवागव्यामिश्रानुमिश्रवाचिनप्रतिप्रति-
करोति व्यक्तावेकायां चिं चीनिकातिदेश उत दाक्षिक इति
विज्ञेयः ॥

The third *pāda* begins (fol 9a)

इतिचो ॥ जगत्प्रदेशो निरूपितः । आत्मैव चित्ता युवा । चोदना-
तिश्रुतिदेशस्य तु जगत्प्रदेशो निरूपितस्य प्रकृतिविज्ञेयनि-
रूपणार्थं आरम्भते ।

The fourth *pāda* begins (fol 11a)

इतिचो ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

b) The ninth *adhyāya*, incomplete Foll 57
(18-69), in the same handwriting The last
leaf ceases abruptly, but only four or five
lines are wanting

The first *pāda* begins

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

The second *pāda* begins (fol. 37b).

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

The third *pāda* begins (fol. 54a):

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

The fourth *pāda* begins (fol 62a).

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

c) The first four *pādas* of the tenth *adhyāya*.
Foll 78 (70-147)

The first *pāda* begins

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

The second *pāda* begins (fol 85a)

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

The third *pāda* begins (fol 107b)

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

The fourth *pāda* begins (fol 120a)

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

d) The last four *pādas* of the tenth
adhyāya Foll 51 (148-198), in the same
handwriting as parts a and b of this volume,
the last three leaves, with the end of the
eighth *pāda*, are in a rude modern handwriting

The fifth *pāda* begins

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

The sixth *pāda* begins (fol 165a):

अथ चित्ते ॥ तदेवं चित्ते गतिदेशो निरूपितः । तद्वचनं च
इतिचो निरूपितः ॥

PHILOSOPHY.

e) The fourth *adhyāya* Foll 31 (155-185); ten lines in a page.

f) The fifth *adhyāya* Foll 26 (186-211), 13-15 lines in a page.

g) The sixth *adhyāya*. Foll 47 (212-258), in the same handwriting as part f, 11-13 lines in a page

h) The seventh *adhyāya* Foll 16 (260-275), twelve lines in a page

1018 Foll 239 (276-514), in five parts, size 11 in by 4½-4¾ in

a) The eighth *adhyāya* Foll 15 (276-290), twelve lines in a page For the date, see part c

b) The ninth *adhyāya* Foll 83 (291-373), 10 or 11 lines in a page

c) The first four *śāstras* of the tenth *adhyāya* Foll 76 (374-449) foll 374-387 twelve to fourteen lines, foll 388-449 (in a new handwriting) ten to twelve lines in a page

d) The eleventh *adhyāya* Foll 37 (450-486), in the same handwriting as part a, 11 or 12 lines in a page For the date, see part c

e) The twelfth *adhyāya* Foll 28 (487-514), in the same handwriting as parts a and d, 11 or 12 lines in a page

Date संवत् १०६३ शके (?) श्रीमन्मते बुद्धचरणे ज्ञान रत्नाकरे मुद्रणादरे श्रीपुष्पकं नमः नान संवत्सर-जन्मान (sic!)

[H T COLEBROOKE]

2192, 2193.

1612 & 1370. *Bhāṭṭadīpikā*, the first three *adhyāyas*, incomplete

1612. Foll 156, in two parts, size 9½ in by 3½ in.

a) The first and the second *adhyāyas*. Foll. 116, 6 or 7 lines in a page.

b) The first two *pādas*, and the beginning of the third *pāda* of the third *adhyāya* Foll. 40; 6-8 lines in a page

1370 Foll 169 (41-209), size 9½ in. by 3½ in, 6-8 lines in a page

The remaining part of the third *adhyāya*, incomplete at the end, ceasing in the middle of the eighth *pāda* The last leaf contains only this colophon
इति श्रीवत्सलदेवकृति मधुसूक्ति-
चरितं चतुर्धाभाष्यचतुर्धैषाद ज्ञानरत्नाकरः ॥

Nearly all leaves of these two volumes are coloured yellow [H T COLEBROOKE.]

2194.

1562b Foll 16, size 11½ in by 4½ in, 13-15 lines in a page

Bhāṭṭadīpikā, the second, third and fourth *pāda* of the first *adhyāya* The handwriting is the same as in no 2190b (1017b)

[H T COLEBROOKE]

2195.

1562c Foll 17, size 11½ in by 4½ in, foll 1-6 eleven or twelve lines, foll 7-17 ten lines in a page

Bhāṭṭadīpikā, the seventh *adhyāya* The handwriting of the first six leaves is the same as in nos 2196 (1562d) and 2191b (1018b)

[H T COLEBROOKE]

2196.

1562d Foll 14, size 11½ in by 4½ in, twelve lines in a page

Bhāṭṭadīpikā, the eighth *adhyāya*, in the same handwriting as no 2191b (1018b) and the first six leaves of no 2195 (1562c). ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2202.

3272. Foll. 44; size 14½ in. by 7½ in.;
12-14 lines in a page.

Mīmāṃsānyāyaprakāśa, a fifth copy.

The scribe has added: *हिमालय चरितकृतम्*
मन्त्रसंज्ञासूत्रम् (?) . . . [A. C. BURNELL.]

2203.

1321. Foll. 203; size 12½ in. by 4½ in.;
foll. 1-136 thirteen lines, foll. 137-203 twelve
or eleven lines in a page.

Jaiminiyanyāyamālāvistara, "the maxims of
Jaimini's philosophy, or religious institution,
in easy verses, with a commentary in prose"
(Colebrooke, on fol. 1a), by *Mādhava Ācārya*
(in the second half of the fourteenth century).
See Hall's Index, p. 168, no. li.

Copied, in ten parts, by one and the same
scribe, Śaṃvat 1847 and 1848:

- a) The first *adhyāya*, foll. 20;
- b) the second *adhyāya*, foll. 16;
- c) the third *adhyāya*, foll. 32;
- d) the fourth *adhyāya*, foll. 12;
- e) the fifth *adhyāya*, foll. 11;
- f) the sixth and seventh *adhyāyas*, foll. 23;
- g) the eighth and ninth *adhyāyas*, foll. 22;
- h) the tenth *adhyāya*, foll. 46;
- i) the eleventh *adhyāya*, foll. 12;
- k) the twelfth *adhyāya*, foll. 9.

The numbers of the verses, and other mar-
ginal notes, are in Colebrooke's handwriting.

An edition of the *Jaiminiyanyāyamālāvistara*
was begun by Th. Goldstücker (Sanskrit Text
Society, London, 1865-1869), and finished by
E. B. Cowell (1878). Another edition in the
Anandāśrama Skr. Series.

[H. T. COLEBROOKE.]

2204.

1841. Foll. 345 (and four additional leaves,
after foll. 84, 98, 204 and before fol. 217,

which supply omissions); size 11½ in. by
5½ in.; eleven lines in a page; modern hand-
writing.

Jaiminiyanyāyamālāvistara, a second complete
copy.

The first *adhyāya* ends fol. 37a, the second
fol. 64b, the third fol. 120a, the fourth fol. 144a,
the fifth fol. 164a, the sixth fol. 195a, the
seventh fol. 203b, the eighth fol. 218a, the
ninth fol. 244a, the tenth fol. 311b, the eleventh
fol. 330b, the twelfth fol. 345b.

[J. TAYLOR.]

2205.

204. Foll. 332; size 9½ in. by 4½ in.;
eight lines in a page.

Jaiminiyanyāyamālāvistara, a third, but in-
complete copy, in five parts, all in the same
handwriting, except the last twenty-two leaves.

- a) The first *adhyāya*, foll. 47;
- b) the second *adhyāya*, foll. 39;
- c) the third *adhyāya*, foll. 75;
- d) the fourth (ends fol. 33b), fifth (ends
fol. 61a) and sixth *adhyāya*, foll. 101;
- e) the seventh (ends fol. 12b), eighth (ends
fol. 25a) and ninth *adhyāya*, foll. 70.

[H. T. COLEBROOKE.]

2206.

285b. Foll. 65; size 10½ in. by 8½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, in the early
part of the last century; ten lines in a page;
except the last eight leaves (originally paged
separately), which have been supplied by a
more recent hand, nine lines in a page. The
original pagination of the two portions (6-62,
1-8) has been obliterated, and changed to
89-153, so as to make them appear as the
continuation of MS. 285a (the *Nārāyaṇa*
vṛtti on the *Īśaśāstra-Gṛhyasūtra*).

2209.

1322. Foll. 74; size 12½ in. by 4½ in.; yellow paper; large regular writing in the Bengali character; seven lines in a page; written about Colebrooke's time.

Adhikarapakoumudī, by *Rāmākṛishṇa*. See *Rāj. Mitra's Notices*, ii., p. 67, no. 634.

It begins:

मदनुनु मनुकुम सैलोकोचरेकरं ।
मिदयते विषयते रामकुमेन विमुक्तं ॥

अधिकृतं विषयो न्यायिपारो यत्ने तदधिकरत् नौनाका-
विज्ञानकलाज्ञानं यत् यथाह भट्टः

विषयो विषयश्चैव पूर्ववत्प्रयोगः ।
मिदंयतेन यथाज्ञे ज्ञाते विषयते स्मृतं ॥

The single topics of the *Mīmāṃsā* are introduced by special headings: (the first is परिचयविषयः, *Rāj. M.*); अथ रात्रिपत्राधिकरत् fol. 2b; अथ विषयविषयः fol. 3b; अथ तद्वैतदाविज्ञानाधिकरत् fol. 4a; अथ होलाकाधिकरत् fol. 4b; अथ कलकल-
काधिकरत् and अथ तद्वैतदाविज्ञानाधिकरत् fol. 5a; अथ हविहमयनाधिकरत् fol. 5b; अथ गृहेकलाधिकरत् and अथ तद्वैतदाविज्ञानाधिकरत् fol. 6a; अथ निदादुपयमाधिकरत् and अथ रथकाराधिकरत् fol. 7a; अथ त्रयनायः fol. 7b; अथ त्रयननायः fol. 8b; अथाहुत्य प्रयानागुसप्रयोनकन-
नायः and अथ योगविज्ञाधिकरत् fol. 9b; अथ कमेस्वार-
नाधिकरत् fol. 10b; अथ ज्ञंयुधिकरत् fol. 11a; अथ देवराधिकरत् fol. 12a; अथ कौक्याविनामयनाधिकरत् fol. 12b; अथ यामदाहोनाधिकरत् fol. 13a; अथ पादाहवनीयनायः fol. 14a; अथ यद्विनायः fol. 14b; अथ स्थापितेनाधिकरत् fol. 15a; अथ कुञ्जलनायः and अथ अवाताधिकरत् fol. 16a; अथार्थवादाधिकरत् fol. 16b; अथ विरोधाधिकरत् fol. 17a; अथ प्रतिनिध्याधिकरत् fol. 17b; अथ य (leg. यत्) भूना fol. 19a; अथानु-
यन्ताधिकरत् fol. 19b; अथ देवराधिकरत् fol. 20a; अथ विज्ञानः fol. 21a; अथ यथज्जीवाधिकरत् fol. 23a; अथ यानेनाधिकरत् fol. 23b; अथ यामयल निनावेदवा
विज्ञाताधिकरत् fol. 24a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः and अथ त्रयननायः fol. 25a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 26a; अथ अविज्ञानाधिकरत् fol. 27a; अथ

अथ तद्वैतदाविज्ञानायः and अथ त्रयननायः fol. 27b; अथ अविज्ञानाधिकरत् fol. 28a; अथ त्रय-
ननायः and अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 28b; अथाहुत्य
प्रयानागुसप्रयोनकन-
नायः and अथार्थवादाधिकरत् fol. 29b; अथ त्रयना-
यः and अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 30a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 30b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 31a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 32a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 32b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः and अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 33a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 33b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः and अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 34a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 35a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 35b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः and अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 36a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 36b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 37a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 37b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 38a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 38b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 39a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः (leg. यत्) विषयः fol. 39b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 40a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 40b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 41a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 41b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 42a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 43b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 44a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 50b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 51a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 51b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 52a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 52b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 54b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 55b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 56a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः (?) fol. 61a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 61b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 62a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 64a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 64b; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः (leg. यत्) fol. 65a; अथ तद्वैतदाविज्ञानायः fol. 70b.

The last words are: भिन्नवर्ती तद्वैतदाविज्ञानं ॥

[H. T. COLBROOKE.]

2210.

1464a. Foll. 127; size 8½ in. by 3½ in.; 9-13 lines in a page.

Vidhiraśāyana-Sukhopajivini, a commentary on the *Vidhiraśāyana*, composed, as was the *Vidhiraśāyana* itself, by *Apyogī Dikshita*, son

of *Śaṅkarāja Adhvaryava*, of the family of *Bharaṇḍāja*. The *Vidharsaṅgama* is a metrical treatise on the three kinds of *vidh*. For the correct form of the author's name see no 2211.

It begins

गंगाधर योगबहादुरा हृदयान्नकोश

धर्मोच्चारादपि यथाहपि मुह्यन्माहः ।

यः ब्रह्मजगद्विदां परिपश्येत्

श्रेयः स मे दिशातु शास्त्रविधिं मुमुक्षुः ॥ १ ॥

जन्मस्थानलभ्यं वनसुवगतां यस्त्यैव लीलायिां

यस्मिन्नायामने भवत्स्विदमहापात्रमयः प्राणिमान् ।

साहसादिभिरप्यगम्यविभवं विद्याधिष्ठं साधनां

साधं ब्रह्म रसात्मकतरुणिषं पश्येयमगदीश्वर ॥ ९ ॥

यात यमादिह्रस्वतामसादिष्वानिर्भिन्नं विधिरक्षायम् नवा ।

षाड्गुणगतिस्वदायकं तां सदापगतये विधिष्यते ॥ ३ ॥

प्रातिष्ठकप्रकाराधिपप्रतिष्ठाप्रवे क्षुधकारस्य महर्षेर्मुन-
रक्षयेत् मङ्गलमाचरेत् प्रकराचार्यं त्रापदाधिप उवाच ॥
विष्ण्वाता मुनिर्ष्वेवैकमु निष्ठासिद्धो विधिबोधावनापावैर्षहद
विधिबिधयस्त्रासाह व्यस्त्यापिता ॥ किं तत्रासि विधानैर्वा
मथिते मार्गे निरुक्तौल्ले (१ ० ५५०) तानोदाहरतेषु त्रः प्रसिद्ध
दोषेषु प्रस्तावह ॥ १ ॥ मुनिर्ष्वेवस्य भगवतो वेदिनि सूत्रेण विधिर्वा
स्याचर्ष्वैतान् (I, 2, 19) नियमावा वा कुतश्चत्तुः (IV, 2,
24) चरित्त्येत्येवमिति (I, 2, 42) चवो विधिप्रकार
प्रसिद्धः ॥ चतुर्विधविधिनियमविधिः चरित्त्याविधिबोधा ने च
भट्टादिः चरत्परास्तौकीविधयता स्यत्वेनोपपादिताः तत्र
सह एव निरुचये अन्यकारिषु चतुर्विधिर्लभ्यै प्रातिष्ठे चतुर्वि-
ध्यादिभिर्भागे नूतन किंचिद विचारयोग्ये तान्त्रवे तत्राचर्ष्वै
विध्यादौतां त्रदशसिद्धास्तु प्रसिद्धाचर्ष्वैविधास्तुल्य-
विध्याचर्यानेन तत्र तत्र प्रदशैर्वाचिद्विचारविधयेनार्थै
स्वाधिकां प्रकराचरित्त्याचर्या इवैव ॥

The *apurvavandhalakshanakshepa* ends fol 64a, the *nityamavandhalakshanakshepa* fol 68a, the *paravankhyalakshanakshepa* fol 78b Then follows the *trivadvandhalakshanakshepaparasparatideśa*, after that (fol 76b) the *udāharanakshepa*, ending fol 100b with the colophon स्तुति .
अपूर्वविशालमुद्रादयश्चत्वारः खण्डाः । The next
and last part of this copy begins (fol 101b)

इत्यनपूर्वेभिर्भादित्यसोदाहरणवर्णाक्षिप्तं अक्षिप्तेभ्यश्च भो-
 निदाक्षेपाः आक्षेपान्नामाक्षेपाश्च अक्षिप्ताः न न भ्यावर्णाश्च

महामात्रेण तु ते अथ ब्रह्मिण्यां कृत्वायेनमयेन ब्रह्मणेयैः
स्वाध्यासात्मनोराधेन कृत्वास्वयं ब्राह्मणं परस्परपिदुष्यन्-
त्यङ्गारहं स्वाधीपुत्रात्मनयेन ब्रह्मैर्दिश्यामीति ब्रह्मिण्यां ॥

[illegible]

It breaks off with **आमेव वरिष्ठमभिरुचिर्वामेव**
कारमुता निमग्नमवच तु **अमेवैव निमग्नमवचमवमेव**
इति वचं दृष्ट्वा, **अयं नैव विधिविकल्पविवर्धिति** **अयं नैव**
निमेषः **वर्धितमेति** **वाङ्मौकुमाद्वैविध्यादीनां** **लक्षणादि**
विमल दक्षिणेत्य **इत्येति** **आमेव** **लक्षणायाः** ॥

See Hall's Index, p 194, no lxxx, Burnell's
Tanj MSS, p 86 [H T Colanbrook.]

2211.

1642 Foll 48, size 9½ in by 8 in, fairly good, small Devanāgarī writing, 9-11 lines in a page

Upakrama-parākrama, a treatise on "the relative importance attaching to right initiation and the proper completion of ceremonies" (Hall's Index, p 192, no lxxv), by *Appayya Dīkshita*, son of *Rangaraja*

It begins

उपक्रमस्य प्रथमपट्टिपिरे

यसोपसंहारादिरोधिजो पुथाः ।

प्रतिष्ठिता तस्मिन् तत्कालेति

प्रबोधयामः प्रतिकूलमखिलात् ॥

मीमांसाशास्त्रावतुष्टमोचईहारायोपेदीये समुद्रमन्त्र शास्त्रे
पावनेनमहुः । सर्वस्यापि मन्त्रस्य सावैह्वने पिरीयः सावह्वः ।
य च प्रतिबोधिनि दूरे भावये । °

It ends

पिण्डाद्येपि विहितमिदं विद्वद्भिरनृत्यं

श्रीवर्षाभ्युदयप्रवृत्तयामिदमेतः ।

श्रीरंगराजनयनः शिवरत्नगीता

सत्यमेव जयते

पानोपायः ।

इयं विद्या यथा कालेन प्रसिद्धा भविष्यति ॥

इह चतुः (४. चतुः) नमः (०. चतुः) इति चतुःपदादिना-
चोदयन्तीति चतुः पदादिना चतुःपदादिना (१) चतुः पदादि-
नमः इह चतुः (४. चतुः) चतुःपदादिना चतुःपदादिना इति चतुः.

The colophon is: इत्युपाध्यायस्य निबन्धनस्य अन्तः
भाष्यभाष्येऽन्तः [H. T. COLEBROOK.]

2216.

3046. Foll. 90; size 11½ in. by 5 in.;
eight lines in a page; very large writing, of
the 17th century.

Mīmāṃsāratna, a treatise on *pramāṇa* and
prameya (*Pramāṇaprameyavidhiraṇātma*), by
Raghunātha Bhaṭṭācārya. The MS. contains
only the second *pariccheda* called *Mīmāṃsāpra-
meyaratna*. Though the *padārthas* are similar
to those of the *Vaiśeṣika*, yet the work seems
to belong to the *Mīmāṃsā*. *Jaimini* receives
the epithet *Bhagavān*, fol. 83b (बृहन्नमो भगवते
जैमिने). *Pārthasārathi* is quoted fol. 1b, *Val-
labhācārya* fol. 29a, *Kāṅkākṛitāḥ* fol. 40a, *Vā-
cāspatimīrāḥ* fol. 63a, etc.

It begins:

तदेतद्विषयतमं प्रमाणवत् सोऽपि प्रमेयतरेण
द्विवैचन्यमेव वा स्यादिति तदर्थं तद्वि विदुषते । तच्च
संक्षेपतो द्विविधं भावो व्याप्यते । तत्राद्यो ब्रह्ममुक्त्येवमा-
न्यविषयज्ञातृवैशिष्ट्यभेदेन तत्रविध इति श्रवः । वैलक्षण्यमपि
यदापीतं यतः संज्ञाज्ञातृणां गीता यथादेव विदुष्य-
च्यहार इति नमः । ब्रह्मादिषु वैशिष्ट्यलक्षणानि नच
सर्वैकान्त्येवाकाङ्क्षेति श्रवः । चारुकारवस्तु नमःपुष्पादी-
नामन्तरात्म्येव वा तन्मसु पुष्पमेव चिरञ्जी गीता गीतार्य
(४. ०. ११) तदुक्तं चतुः न तु ब्रह्मात्रतमिवाह ।

Single sections end: fol. 16a इति ब्रह्मवदर्थः;
fol. 43a इति गुणविदवत्; fol. 49b इति विद्याविदवत्.
The other sections are not distinctly marked,
but the next *padārtha* after *विद्या* is *ज्ञानम्*.
Fol. 64b, *ज्ञानम्* seems to follow on *विज्ञेय* (ज्ञानाय
संज्ञेयतां विद्या विज्ञेयाः । ज्ञानाय) ।

It ends:

यस्य अनेवैवमात्रं भूयविदुष्यते (४. १) ।
विज्ञातृवैशिष्ट्यः कृतिरेव चतुर्था मेव ॥

वि च ।

रतुपाध्याय कृतिः कृतिः कीदृशकृतिः ।

गीताज्ञातृवैशिष्ट्यः कृतिरेव चतुर्था मेव ॥

इति विज्ञातृवैशिष्ट्यः कृतिरेव चतुर्था मेव ॥
प्रमाणवत्तरेण विज्ञेयतरेण विज्ञेयतरेण विज्ञेयतरेण ॥
गीताज्ञातृवैशिष्ट्यः कृतिरेव चतुर्था मेव ॥ [Dr. J. R. BALLANTYNE.]

2217.

1950. Foll. 144; size 9½ in. by 3½ in.;
9-12 lines in a page; fair old writing, of the
17th century.

(*Tarkasāntarāṇi*?). This title does not appear
in the MS. itself, but is taken from the notes
of John Taylor, on the first and on the last
page. There is no introduction at the begin-
ning, no colophon at the end, the last leaf
breaking off abruptly.

The MS. begins:

चरितेवमात्रं नमः । प्रमेयतरेण वेदस्यातीत्येवमात्रं
चात्राणां विदुष्यते । प्रमाणवत्तरेण विज्ञेयतरेण विज्ञेयतरेण
विज्ञेयतरेण । यथा । विदुष्यते । विदुष्यते । विदुष्यते ।
चात्राणां विदुष्यते ।

It is a critical discussion of topics belonging
to the *Pūrvamīmāṃsā*. It very often quotes
from three works which are shortly called
Paddhati, *Māṇi* and *Sūdhā*. Other authorities
are: the *Nyāyāmṛta*, fol. 11a; the *Pramāṇa-
lakṣaṇaṭīkā*, *ibid.*; the *Padamañjarī*, fol. 180b;
the *Karmanirṇaya*, fol. 184b; the *Bhaṭṭa*, fol.
47b; the *Bhāṭṭa*, fol. 77a; the *Prabhāṭara*,
ibid.; the *Naiyāṣyika*, fol. 48b; the *Sāhitya*,
fol. 76b; *Udayana*, fol. 90b. The latter occurs
in the sentence "चात्राणां विदुष्यते" ।
There are many such phrases in this work,
which look like *sūtras*. In the second half
the work turns on grammatical subjects, see f. f.
fol. 80a: एतद्व्याह । विज्ञातृवैशिष्ट्यः कृतिरेव चतुर्था मेव ॥
fol. 124b: यथाविदुष्यते । विदुष्यते । विदुष्यते ।
bahuvrīhi, p. 183b, foll. [J. Ballantyne.]

F. VEDĀNTA.

1. *Sūtra*.

2218.

3070. Foll. 13; size 10½ in. by 4½ in.; nine lines in a page.

Vedāntasūtra, the aphorisms of the *Vedānta* philosophy, ascribed to *Bādarāyaṇa*, in four *adhyāyas* with four *pādas* each.

See Hall's Index, p. 86, no. i.; Aufrecht's Oxford Cat., p. 220, etc.

Printed together with the commentaries of *Śaṅkara*, *Rāmānuja* and *Madhva*.

[J. R. BALLANTYNE.]

2219.

1725a. Foll. 9; size 8½ in. by 3½ in.; eleven lines in a page.

Vedāntasūtra, a second copy, dated: संवत् १०३१ भाद्रपद १३ दि ० कालास्त्रे ॥

It has the inscription: इदं पुस्तकं नारायणभट्ट-वीरसेनैः पुस्तकं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2220.

1052a. Foll. 11 (folded together); size 16½ in. by 3½ in.; six lines in a page; fairly written in the Bengali character, on coloured paper.

Śārirakasūtra, a third copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2221.

1922a. Foll. 9; size 10½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

Vyāsaśūtra, a fourth copy of the *Vedānta* aphorisms.

[J. TAYLOR.]

2222.

2222b. Foll. 7; size 7 in. by 8½ in.; 14 or 15 lines in a page; large modern writing.

Śārirakasūtra, a fifth copy, incomplete, ending with the tenth *sūtra* of the second *pāda* of the second *adhyāya*.

[SIR CHARLES WILKINS.]

2. *Śaṅkara's Bhāṣya*, and commentaries on it.

2223.

3086. Foll. 424; size 10½ in. by 3½ in.; good Devanāgarī writing of 1502-5 A.D.; eight lines in a page.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, by *Śaṅkarācārya*, son of *Śivaguru*, pupil of *Govindācārya*, who was a pupil of *Gauḍapāda* (Aufrecht, Cat. Cat., p. 626). *Śaṅkara* was a native of Kerala (Malabar), and wrote the *Śārirakabhāṣya* about A.D. 804 (see K. B. Pathak's article, "The date of *Śaṅkarācārya*, Ind. Antiqu. XI., p. 174). Other dates in *Śaṅkara's* life were pointed out by Aufrecht, Oxford Catalogue, pp. 247-252.

See Hall's Index, p. 86, no. ii.; Aufrecht's Oxford Cat., p. 221; Weber's Berlin Cat. (1853), p. 176, etc. The *Bhāṣya* is printed, with *Govindānanda's Bhāṣhyaratnaprabhā*, in the Bibliotheca Indica (1863). For other editions, see Haas' Brit. Mus. Cat., p. 10; a complete German translation by Dr. Paul Deussen, Leipzig, 1887; Part I. of Ballantyne's Aphorisms of the *Vedānta* Philosophy (Mirzapore 1851) contains the first *pāda* only. Banerjee's English translation in the Bibliotheca Indica (fasc. I., 1870) has not been continued.

Adhy. I., foll. 136 (dated: संवत् १५६२ चैत्र भाद्रपद ६ चतुर्थी सुबे ॥); *Adhy. II.*, foll. 130; *Adhy. III.*, foll. 118 (संवत् १५५८ चैत्र भाद्रपद १३ चतुर्थी रवे विहायानक्षत्रे ॥); *Adhy. IV.*, foll. 45.

[SIR CHARLES WILKINS.]

2224-2227.

2447, 2448, 2449, 2450. Foll. 110, 104, 98, 99 resp.; size 12-12½ in. by 4½-5½ in.; ten lines in a page; writing fair. Many leaves have a painted margin.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, a second copy of Śaṅkara's commentary on the *Vedāntasūtras*.

Each volume contains one *adhyāya*. Foll 41-42 in vol. II. are misplaced after fol. 41.

[R. JOHNSON]

2228.

1922b. Foll. 500 (10-499); size 10-10½ in by 4½ in.; 10-13 lines in a page; very good writing.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, a third copy of Śaṅkara's commentary, in five parts:

Foll. 10-49. The first *pāda* of the first *adhyāya*.

Foll. 50-144. The remaining three *pādas* of the first *adhyāya*.

Foll. 145-261. The second *adhyāya*.

Foll. 262-351. The third *adhyāya*.

Foll. 352-500. Another complete copy of the third *adhyāya* (ends fol. 457a) and the fourth *adhyāya*.

[J. TAYLOR.]

2229, 2230.

928, 853. Foll. 149 and 90 resp.; size 12½ in. by 4½ and 4½ in. resp.; generally twelve lines, but in vol. II., foll. 68-90, ten lines in a page; fair, modern writing.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, a fourth copy.

Vol. I. Foll. 1-32, the first *pāda* of the first *adhyāya* (ends fol. 32a), and the beginning of the second *pāda*.

Foll. 33-84, the second, third and fourth *pādas* of the first *adhyāya*.

Foll. 85-149, the second *adhyāya*.

Vol. II. Foll. 1-62, the third *adhyāya*.

Foll. 62-90, the fourth *adhyāya*.

[H. T. COLEBROOK.]

2231.

2570. Foll. 117; size, folio 15½ in. by 9½ in.; European paper (watermark 1804); Telugu character, 42-48 lines in a page; bound in hairy deer skin.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, by Śaṅkaradeśya.

Adhy I. ends fol. 43b, II, fol. 72b, III, fol. 102b; IV, fol. 117b

[MACK. COLL.]

2232.

2799b. Foll. 114 (38-151); size 9½ in. by 3½ in.; foll. 38-60 eight to thirteen lines, foll. 61-151 ten lines in a page; fair writing.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, the first *pāda* of the first *adhyāya* (ends fol. 60b), and the three last *pādas* of the second *adhyāya*.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2233, 2234.

1188, 1100. Foll. 137 and 207 resp.; size 18 in. by 8 in.; vol. I. 8 or 9 lines, vol. II. 7 or 8 lines in a page; fair writing.

Bhāmāṭi, or *Śaṅkarabhagavatpādabhāṣya-vibhāga*, a commentary on Śaṅkara's *Bhāṣya*, by Vācaspati Mīra, pupil of Māhārājaśārīra Svāmīn.

See Hall's Index, p. 87, no. iii.; Weber's Berlin Catalogue, p. 177, no. 608; Burnell's Tanj. MSS., p. 86. Vācaspati Mīra lived under a king Nṛṅga, and composed this commentary after the *Nyāyakaṣikā*, the *Tattvasamikhā*, the *Tattvabindu*, and other philosophical works (see the verses at the end of the edition). The *Bhāmāṭi* was published in the Bibliotheca Indica, Benares 1880, by Bāla Śāstri.

This is a defective old copy, the deficiencies of which were made up by a later scribe.

Vol. I. The first *adhyāya*, throughout in the old handwriting.

It begins :

अनिर्वाच्याविज्ञातिप्रवचनस्य प्रथमो
विषयः यस्मिन् विवदनिर्णयेनोद्भवः ।
यत्राहमिदं वदामि तदावचनं
नमानस्यह्यविज्ञातिप्रवचनमनन्तम् ॥ १ ॥
निः(ः)प्रवचनस्य वेदा दीक्षितमेतस्य वच भूतानि ।
जिज्ञासेतस्य अथवासेतस्य च नृप महामृत्युः ॥ २ ॥
यन्निर्णयेनाथ विविचेत्येवम् ।
ज्ञात्वातव नमस्तुभ्यो वेदाय च भवाय च ॥ ३ ॥
नार्ह्यज्ञातिप्रवचनमिहागव्यपत्तिनम् ।
विषयमज्ञातमस्यातः कथंविज्ञातिप्रवचनम् ॥ ४ ॥
प्रवचनमज्ञातं तस्मै वेदाचार्याय वेद्ये ।
ज्ञानज्ञानप्रवचनस्य नमो भगवते हृदये ॥ ५ ॥
नमो विष्णुविज्ञानं ज्ञाते अहंकारम् ।
आद्यं प्रवचनमपि तस्मै विषयमेतत् ॥ ६ ॥
आचार्यविज्ञानविज्ञानप्रवचनं वचो व्युदादीनाम् ।
रज्योदकविषयं गङ्गाप्रवाहप्रवचनम् ॥ ७ ॥

[copies] वचिप्रवचनम् ॥ ९ ॥

अथ यद्वैदिकप्रवचनं च न तस्मात्प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
यथा जलजलोद्भवमिदं वचः स्तोत्रालोकनप्रवचनं वदः कर(ः)व-
दका वा तदा वेदं ज्ञाते विषयविज्ञानप्रवचनम् ।

The second *pāda* begins fol. 72b, the third fol. 82b, the fourth fol. 119a.

Vol. II. Foll. 1-91, the second *adhyāya*, in a more recent handwriting.

It begins :

अज्ञानप्रवचनप्रवचनम् इति (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
अज्ञानप्रवचनप्रवचनम् इति (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
अज्ञानप्रवचनप्रवचनम् इति (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्

The second *pāda* begins fol. 23b, the third fol. 66a, the fourth fol. 88a.

Foll. 92-175, the third *adhyāya*, in the old handwriting, except the first three leaves.

It begins :

प्रवचनप्रवचनम् (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
प्रवचनप्रवचनम् इति (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्

The second *pāda* begins fol. 101b, the third fol. 118b, the fourth fol. 165a. Fol. 176, which is nearly illegible, is the first leaf of this *adhyāya* in the old handwriting.

Foll. 177-207 the fourth *adhyāya*, in the old handwriting.

It begins :

नाममिहागव्यपत्तिनम् (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
नाममिहागव्यपत्तिनम् (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
नाममिहागव्यपत्तिनम् (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
नाममिहागव्यपत्तिनम् (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
नाममिहागव्यपत्तिनम् (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
नाममिहागव्यपत्तिनम् (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्

2235.

442. Foll. 418; size 7 in. by 10½ in.; 22 or 23 lines in a page; beautiful writing, with painted margin.

Bhāmāṭī, a second copy, in two parts: fol. 1-275 the first (ends fol. 175a) and the second *adhyāya*; fol. 277-418 the third (ends fol. 380) and the fourth *adhyāya*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2236.

1338b. Foll. 267; size 11½ in. by 4½ in.; 10-15 lines in a page; fair writing; with many coloured leaves.

Bhāmāṭī, a third copy.

Foll. 20-202 (१-४२) the first and the second *adhyāya*, dated: इति पुस्तकं लिखितं महाप्रवचनम्
प्रवचनप्रवचनम् इति (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्
प्रवचनप्रवचनम् इति (सं. 1) । प्रवचनमिहागव्यपत्तिनम्

Fol. 206a contains quotations from various *Upanishads*, beginning: **ॐ नो विदः ॥ १ ॥** **वह**
नपवतु २ कर्तव्यमनुमः । ३ । **वहं वृक्षस्य देवि । ४ ।**
वृक्षस्यः वृक्षस्यः ५

Foll. 204-261 (without original numbers).
The third *adhyāya*.

Foll. 262-286 (१-२५). The fourth *adhyāya*.
[H. T. COLEBROOKE.]

2237.

2239. Foll. 198; size 10½ in. by 4½ in.; ten
lines in a page; writing large and beautiful.

Bhāmātī, the first *adhyāya* (the first *pāda*
ends fol. 108b, the second fol. 121a, the third
fol. 171b).
[H. T. COLEBROOKE.]

2238.

2064. Foll. 173; size 9½ in. by 4½ in.;
seven lines in a page; writing large and clear.

Bhāmātī, the third *adhyāya* (the first *pāda*
ends fol. 20a, the second fol. 54a, the third
fol. 146a).

The colophon is :

खड्गिणीय(f)नवी६ हरिहराचीनवीपुस्तिकाः ॥ वेदांगज्ञान-
सरोपकाराय लिखिताय ज्ञानार्थसूत्रं नृनार्थं लिखितं ॥
संवत् १६४२ चरमे वैशाख शुद्ध ११ तिथी रविवारे चतुर्थे कावे-
रीपाळस्य उदीयमानादिनई श्रीमदहरिबुधपुरोहितमन्त्रेण(1)
लिखितं ॥
[GAIKAWAR.]

2239, 2240.

1002, 1003. Foll. 189 and 159 resp.; size
12½ in. by 4½ in. Vol. i. and vol. ii., foll. 123-
159, ten lines, vol. ii., foll. 1-122, nine lines in
a page; fair writing.

Vedāntakalpātara, a commentary on the
Bhāmātī, by *Amalananda Vyāsātma*, pupil
of *Anubhāvānanda* and *Anandātman Yati*,
living under the reign of a king *Kṛishṇa*, son
of *Jaitradeva*.

See Hall's Index, p. 87, no. iv.

It begins:

वेदाङ्गं नवीपुस्तिकादिप्रत्ययं
विषयज्ञानादिप्रत्ययानामिदं लिखितम् ।
बुधपुरोहितमन्त्रेण
नमस्ततः प्रत्ययं बुधपुरोहितमन्त्रेण लिखितम् ॥ १ ॥

योवागीश्वरः(१) श्रीरविवीरिन्द्रो ह्यज्ञानं वारयन्
प्रज्ञावारीश्वरः च नमन् वीरः स्वयमेव च ।
तं वंद्यमानं वारयन् वीरः स्वयमेव च ।
नृपि विनीतयोगिनिपुणवराधीनं नमो ब्रह्मणे ॥ २ ॥

नमो ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणे
ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणे ।
प्रज्ञावारीश्वरः प्रज्ञावारीश्वरः(१) विद्यावारीश्वरः
विद्यावारीश्वरः प्रज्ञावारीश्वरः वंद्यमानो नमो ब्रह्मणे ॥ ३ ॥

लिखितः वदित्वादेवो नृपति विपुलवदनः
वदित्वादेवो नृपतिः वदित्वादेवो नृपतिः ॥ ४ ॥
भगवानविनिर्गन्तव्यो नृपतिः वदित्वादेवो नृपतिः
वदित्वादेवो नृपतिः वदित्वादेवो नृपतिः ॥ ५ ॥

वदित्वादेवो नृपतिः वदित्वादेवो नृपतिः
वदित्वादेवो नृपतिः वदित्वादेवो नृपतिः ।
वदित्वादेवो नृपतिः वदित्वादेवो नृपतिः
तं वदित्वादेवो नृपतिः वदित्वादेवो नृपतिः ॥ ६ ॥

वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ॥ ७ ॥

वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ॥ ८ ॥

वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ॥ ९ ॥

वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ।
वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां वेदाङ्गानां ॥ १० ॥

कठो न्वे वेदाङ्गावयवविहरो भूतिज्ञावाविचारः
 सप्तवीर्यमयैः समुद्रिपरममन्त्रोपममन्त्रः ।
 बाबाङ्गावयवे ददन्मन्त्रं श्रीपरिच्छेदवीर्यः
 संसारमोक्षप्राप्तयनमनुष्ठानं कल्युषः ॥ १२ ॥

बीर्यो वायव्यंमुच्यते श्रीविदेवात्मने
 कृष्णे ज्ञातृति भूतं स नरादेवेन वीर्यमिति ।
 भोगीन्द्रे परिमुच्यते क्षितिमज्जीवन्तीवैर्यं
 वेदान्तोपनयनं मन्त्रमकरं प्रसीति कल्युषः ॥ १३ ॥

जीनकारोक्त्याख्याः प्रातिष्ठितायाः अविज्ञानाख्यादि-
 विज्ञाने शास्त्रप्रतिपादां परां देवतां प्रयत्नं ज्ञातृविषयवादि
 दक्षैवति अनिवार्योक्तिः ।

Vol. I. Foll. 1-75, the first *pāda* of the first *adhyaṃya*.

Foll. 76-180, the three other *pādas* of the first *adhyaṃya*, dated: श्रीसंवात् १६६२ शाके १७१७ ॥

Foll. 181-189, the second *adhyaṃya*.

Vol. II. Foll. 1-121, the third *adhyaṃya*, dated: श्रीसंवात् १६६२ चङ्गावयवे कृष्णपक्षे द्वादस्या भुगवाचरे पोषी कलात् ॥

Foll. 122-159 the fourth *adhyaṃya*.

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिब्रजमहापाद्वैष्णोमन्त्र-
 चानन्दप्रसादाद्विष्णुभगवद्विष्णुभगवत्पदान्धस्य आत्मावयवपदान्धस्य
 कृती वेदान्तकलपतरु चतुर्थो अङ्कावः ॥

[H. T. COLEBROOKE]

2241.

1879. Foll. 306; size 11½ in. by 5 in.; 16-25 lines in a page; fair writing.

Bhāmātī, *Vācaspati Mītra's* commentary (standing in the middle of every page), and *Vedāntakalpataru*, *Amalananda's* commentary on the *Bhāmātī*, an old, but incomplete copy.

Foll. 1-152, the first *adhyaṃya*. Fol. १२२ is lost.

Foll. 158-224, the second *adhyaṃya*, with many defects; some of them are made up by leaves in a modern handwriting.

Foll. 225-290, the third *adhyaṃya*.

Foll. 291-306, the two first *pādas* of the fourth *adhyaṃya* and the beginning of the third *pāda*, this whole portion in the modern handwriting. [J. TAYLOR.]

2242.

740. Foll. 249; size 13½ in. by 5 in.; 6-16 lines in a page; middling writing.

Bhāmātī (in the middle of every page) and *Vedāntakalpataru*, the first *adhyaṃya*, a modern copy.

The first *pāda* ends fol. 187b, the second fol. 157b, the third fol. 214b.

[H. T. COLEBROOKE.]

2243.

2665. Foll. 83; size 10½ in. by 4 in.; 10-12 lines in a page; indifferent writing.

Vedāntakalpataru, the second *adhyaṃya*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2244.

210. Foll. 494; size 6½ in. by 10½ in.; twenty-five lines in a page; good writing.

Vedāntakalpataruparimala, a commentary on the *Vedāntakalpataru*, by *Appayya Dīkṣita*, son of *Vīśvajīdyājīn Rangarāja Adhvarivara*, from the *gotra* of *Bharadvāja*.

See Hall's Index, p. 88, no. v.; Rājendralāla Mitra's Notices, iv., no. 1766.

The author's name is spelt *Appaya* or *Appayya* in the majority of the colophons; *Appayya* occurs only twice, but see no. 2211.

The *Parimala* begins:

गुरुमिहपरिहर्षे विष्णुमयि

तत्र पोषितं प्राप्तेः ।

अथ तस्य द्विवचनीयम्

वचनमि आकरोमि कल्युषम् ॥ १ ॥

कल्युषमुप(१)बुधैः विमयिमाकाङ्क्षितंमुमुक्षुम् ।

अहोरेवास्मिन् नमिमीद्रे परिष्कृतम् ॥ २ ॥

अथवा विविक्ते विमुक्तं वास्तवमाहुरभिदेः ।
अथैवापि वेदान्तपरमाहं इति पुनश्च ॥ ३ ॥
इतिविहारीवरी चिदात्मपरमं सच विवेके ।
मुक्तं इति विमुक्तः अतिवदन्तद्विदितानुविदेः ॥ ३ ॥

वर्ति

The first *adhyāya* ends fol. 255a (the first *pāda* fol. 148a, the second fol. 169b, the third fol. 226b).

The second *adhyāya* ends fol. 330b (the first *pāda* fol. 275b, the second fol. 307b, the third fol. 322b).

The third *adhyāya* ends fol. 461b (the first *pāda* fol. 345a, the second fol. 356b, the third fol. 423b).

The fourth *adhyāya* ends fol. 495b (the first *pāda* fol. 477a, the second fol. 486b, the third fol. 491b).

Colophon. इति श्रीमद्भारतवर्षाद्वैतविमर्शिनोक्त-
मन्त्रेण विद्यापारमार्थिकविद्यापारमार्थिकपरमोक्त-
दीपिकायां मुनी वेदान्तपरमार्थिके चतुर्विंशत्य-
पादः ॥ [H. T. COLBROOK.]

2245, 2246.

265, 266. Foll. 239 and 212 resp; size 12½ in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page; middling writing.

Kalpataruparimala, a second copy of *Appayya Dikshita's* commentary.

Vol. I. Foll. 1-135 the first *pāda*

Foll. 136-154 the second *pāda*, dated: संवत् १६५९.

Foll. 155-214 the third *pāda*.

Foll. 215-239 the fourth *pāda* of the first *adhyāya*.

Vol. II. Foll. 1-61 the second *adhyāya*.

Foll. 62-181 the third *adhyāya*.

Foll. 182-212 the fourth *adhyāya*, dated: (Sampat) १६६३. [H. T. COLBROOK.]

2247, 2248.

1564, 863. Foll. 352 and 358 resp.; size 11 in. by 4½ in.; ten lines in a page; large writing.

Vedāntakalpataruparimala, a third copy, incomplete

Vol I The first *pāda* (ends fol. 194a), the second *pāda* (ends fol. 221a), and part of the third *pāda* of the first *adhyāya*.

Vol II Foll. 160 (253-411) the rest of the first *adhyāya* (ends fol. 326a) and the second *adhyāya*.

Foll. 98 (413-510, fol. 427 is a "trūṣipatra") the first, second and third *pādas* of the third *adhyāya*, the latter incomplete (the second *pāda* ends fol. 443a). [H. T. COLBROOK.]

2249.

373. Foll. 143, size 10 in. by 4½ in.; fourteen lines in a page; fair writing

Vedāntakalpatarumajjarī, a commentary on the *Vedāntakalpataru*, being an abridgment of *Appayya Dikshita's Vedāntakalpataruparimala*, by *Bhaṭṭa Vaidyanātha*, son of *Rāmacandra Tatāt*.

Vaidyanātha composed his *Sāstradīpikā-prabhā* in Sampat 1767 (Hall's Index, p. 174, no. xv).

The *Kalpatarumajjarī* begins-

इतिविद्यापारमार्थिकेवेदविमर्शिनोक्तः ।

वर्तिगोमन्त्रः कुवरेणः संजो मन्त्रु वाग्नुचे ॥ १ ॥

आरं आरमुदरं संजुधरं मन्त्रु गिराकारम् ।

वर्तिवदन्तद्वैतं वदन्तुमन्त्रो मन्त्रु ॥ २ ॥

इतिविद्यापारमार्थिकेवेदविमर्शिनोक्तः ।

The first *adhyāya* ends fol. 67a (the first *oṣṭha* fol. 43a, the second fol. 46b, the third fol. 50b), the second *adhyāya* fol. 84a (the first *pāda* fol. 71b, the second fol. 79b, the third

fol. 82b), the third *adhyāya* fol. 122a (the first *pāda* fol. 87b, the second fol. 90b, the third fol. 110b), the fourth *adhyāya* fol. 148b (the first *pāda* fol. 131b, the second fol. 136b, the third fol. 140a).

Colophon : इति श्रीमत्पादपात्रा (r. १०) भाषाभि-
नवप्रान्तवृत्तिरालम्बनभूतैश्चानाचक्रायां वेदान्तकल्याण-
रीमात्रायां कल्याणदीक्षायां चतुर्थाध्यायस्य चतुर्थः पादः ईश्वरीः ॥

Date of the copy : ईश्वर १७७६ चक्रे नाम चत्वारि-
वर्षादी [H. T. COLEBROOKE.]

2250.

143. Foll. 517; size 13½ in. by 5 in.; 7-14 lines in a page; fair writing.

Śārirakamimāṃsābhāṣya, Śaṅkara's commentary on the *Vedāntasūtra* (standing in the middle of every page) and *Bhāṣyaratnaprabhā*, a commentary on Śaṅkara's *Bhāṣya*, by Govindānanda, disciple of Gopāla Sarasvatī.

See Hall's Index, p. 89, no. xiii.; Oxford Cat., p. 221, nos. 534 and 535; Berlin Cat. (1853), p. 177, no. 610.

Govindānanda's pupil Nārāyaṇa Sarasvatī composed his *Śārirakabhāṣyavārttika* A.D. 1592 (Hall's Index, p. 202).

Govindānanda's commentary was printed in the Bibl. Ind., together with the *Bhāṣya*.

This copy was written Śamvat 1853 and 1854.

[H. T. COLEBROOKE.]

2251.

1070. Foll. 124; size 13½ in. by 4½ in.; 12-14 lines in a page; very good writing.

Bhāṣyaratnaprabhā, a fragment of a second copy, in three parts :

Foll. 1-44 the first *pāda*.

Foll. 45-92 the three other *pādas* of the first *adhyāya*, dated Śamvat १७७६.

Foll. 93-124 the first two *pādas* of the second *adhyāya*.

The first part has the marginal note रामदी (राम, रं etc.), the third part राम, the second part रामदी. But these notes are not in the same handwriting as the MS. itself. The first leaf bears the inscription : भट्टरपुनायस्य शारीरकभाषादिव्यं रामानदीवं भट्टनीलकण्ठस्य पुस्तकं ॥ The same marginal note, रामानदी, appears also in the Berlin copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2252, 2253.

1117, 1119. Foll. 248 and 212 resp.; 12 or 13 lines in a page; fair writing.

Brahmaavidyābhāṣya, a commentary on Śaṅkara's *Bhāṣya*, by Advaitānanda.

See Hall's Index, p. 89, no. xi.

The MS. described by Rājendralāla Mitra, Notices, iii., p. 89, no. 1185, agrees with the third copy, no. 2256.

In this commentary Advaitānanda made use of the oral instruction which he received from Rāmānanda Tīrtha, but his first guru seems to have been Bhūmānanda Sarasvatī, from whom he obtained the epithet Śārasvata; see the colophon and the introduction, also the additional verse in no. 2256 (882).

Vol. I. The first *adhyāya*.

Foll. 1-136 the first *pāda*.

It begins :

ब्रह्मज्ञानाः पुनस्ततः प्रवृत्तिर्नामुपपत्तेः ।

ब्रह्मज्ञानं ब्रह्मज्ञानः ब्रह्मज्ञानाभि गवामन् ॥ १ ॥

ब्रह्मज्ञानेपरिच्छेदनादामुक्तिरित्येतत् ।

विद्योत्पत्तिरित्येतत् ब्रह्मज्ञानं विद्यापदे ॥ २ ॥

वेदान्तविद्युत्पत्तेः * शास्त्रवैयर्थ्यात् (r. शास्त्रवैयर्थ्यात्) ब्रह्मज्ञानः ।

ब्रह्मज्ञानवैयर्थ्यात् ब्रह्मज्ञानं विद्यो ब्रह्म ॥ ३ ॥

* No. 2256 has विद्युत्पत्तेः, no. 2254 विद्युत्पत्तिः.

अनन्तमुक्तिमार्गविशेषात् विदुःशतशतम्
कादशाक्षरशतशतशतम् देवा शिरः सेविता
[[Sarasvatī]]

रत्नामयमुनिं मुनीनामिदंरत्नं देवि
विश्वे संवत्सराणि वेदशिरःकलापयोधानवे ॥ ३ ॥

चो । चवतो ब्रह्मविद्या ।

Foll. 137-158 the second *pāda*.

Foll. 159-216 the third *pāda*.

Foll. 217-248 the fourth *pāda*.

Vol II Foll 1-48 the first and second *pādas* of the second *adhyāya*. The first *pāda* ends fol. 15a.

Foll. 44-57 the third *pāda*

Foll. 58-66 the fourth *pāda* of the second *adhyāya*, dated संवत् १८६३.

Foll. 67-154 the three first *pādas* of the third *adhyāya*, the first ends fol. 81b, the second fol. 99a

Foll. 155-176 the fourth *pāda* of the third *adhyāya*.

Foll 177-212 the fourth *adhyāya*, the first *pāda* ends fol. 191a, the second fol. 201a, the third fol. 208a

The commentary ends ·

मये यहाह्मविनिमयाचीनं कनोहवा (२ बहोमवा) ।
चोकारखरसेवेनं भावचाणि यदा शिवम् ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजामायादेवीश्रीभूतानन्दसरस्वतीच-
रानुग्रहसुखभारतवत्सल गिरिशङ्करादाजीभादिगुरुवर्यज-
नितयानिबुद्धोक्तश्रीरत्नामयमुनिमुखादिभिरभिज्ञातरीच-
कृपाभाषितेन श्रीमत्पराशरामिन्दनपुत्रिहस्तवैज्ञानिकस्य कुटी
शारदीयभाष्याख्यायां ब्रह्मविद्याभरतानिभायां चतुर्वैत्याभा-
षस्य चतुर्थः पादः ॥ [H. T. COLEBROOKE]

2254, 2255.

1118, 1437. Foll. 338 and 302 resp; size 12 in. by 4½ in; thirteen lines in a page; large writing.

Brahmavidyābharata, a second copy, with blanks here and there.

Vol. I. The first *adhyāya* (the first *pāda* ends fol. 163b, the second fol. 200b, the third fol. 286b).

Vol II Foll. 1-111 the second *adhyāya*.

Foll. 112-260 the third *adhyāya*.

Foll. 261-302 the fourth *adhyāya*.

Date of the copy · संवत् १८६३ चतुर्दश्या १८
शिवरात्रे । [H. T. COLEBROOKE.]

2256.

382. Foll. 154, size 10½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page, fair writing
Brahmavidyābharata, the first *pāda* of the first *adhyāya*

The first of the introductory couplets is wanting here, but another is added at the end:

गुरुं मानमुत्तमं च कदम्बा पुष्पौक्षितसमुद्र-
भासो वेदधर्मो विभक्तानिधनो विज्ञो हरी विभवीम् ।
भूतानन्दपरितो गुरुवती पूजापिपुत्रः कदा
चतो मे गुरुनादलंकृतामिदमेतः क्षपादायुजे ॥ ३ ॥
[H. T. COLEBROOKE]

2257.

2780. Foll. 97, size 12½ in. by 5½ in; 9 or 10 lines in a page, large old writing, foll. 19-22 in a later hand

Vaiyāsika-Nyāyamālā, or *Adhikaranamālā*, or *Vaiyāsika-Nyāyatanmālā*, or *Vaiyāsika-Nyāyamālvistara*, or *Vedāntādhikaranamālā*, by *Bhāratīrtha Kṛmī*.

It begins ·

ब्रह्मन् परमात्मानं जीविज्ञातीवेदविदं ।
वेदाधिकारमात्रायां शोचोः संयुक्तो लुप्तः ॥ १ ॥

भारतिवत्स संवत्सामिनेन etc

The name of the author occurs in some of the colophons:

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजामायादेवीश्रीभूतानन्दसरस्वतीच-
रानुग्रहसुखभारतवत्सल गिरिशङ्करादाजीभादिगुरुवर्यज-
नितयानिबुद्धोक्तश्रीरत्नामयमुनिमुखादिभिरभिज्ञातरीच-
कृपाभाषितेन श्रीमत्पराशरामिन्दनपुत्रिहस्तवैज्ञानिकस्य कुटी
शारदीयभाष्याख्यायां ब्रह्मविद्याभरतानिभायां चतुर्वैत्याभा-
षस्य चतुर्थः पादः ॥ ३ ॥

lines, foll 20-167 eleven lines in a page. The first portion is a fragment of a fine old manuscript.

Brahmamṛtavarāṇasī, a commentary on the *Vedāntasūtra*, by *Rāmananda Saṁasvatī*, or *Srīramakimkaravarya*, pupil of *Mukundagovinda Acarya*

See Hall's Index, p 93, no xxix, Rajendralala Mitra's Notices, iv, p 81, no 1484

It begins

जीरामपरब्रह्ममृतावराणसी ।
मनामि ब्रह्मोद्योगावाचो नमि मुक्तं मतः ॥ १ ॥
संगतिः संज्ञः पूर्ववचनी तयोः कलम् ।
भाष्यत्वाः सुप्रः तयोः सुपाठनवज्ञेयः ॥ २ ॥
आत्म्याचो स्तुत्याचोऽन्येनो नमि सुप्रतिनः ।
उच्यते सुप्रोपायं जीरामो श्रीरामादिनम् ॥ ३ ॥

The first *adhyaya* ends fol 57a, the second fol 95a, the third fol 150a

In the colophon of the first *adhyaya* the author is called *Srīramakimkaravarya* (cp Raj Mitra's Notices, iv p 48, no 1487) इति श्री-
ब्रह्मसंहारिभक्तानामाचार्यजीराममुकुन्दगोविन्दजीपरब्रह्मविज्ञ-
जीरामसिंहकरवैकुण्ठी ब्रह्मसुप्रोपायं ब्रह्मसुप्रोपायं ब्रह्मसुप्रोपायं
आत्म्याचो सुप्रोपायं वादः ॥

Date of the copy संवत् १८३३ चद्र मृदी १३ ।

[H T COLEBROOKE]

2265.

1352 Foll 71, size 11½ in by 4½ in, 10 or 11 lines in a page, fair writing

Brahmamṛtavarāṇasī, the first *adhyaya*
Foll ३६-५२ are lost (सु 12-33 of the second *pada*)
[H T COLEBROOKE]

2266.

600. Foll 240, size 9½ in by 4 in, nine lines in a page, fair writing

Sarvakasūtrasārthacandrika, or *Subodhīnī*, a commentary on the *Vedāntasūtra*, by *Gangā-*

dhara Bhagavadbhaktakimkara, son of *Sadāsiva Bhaṭṭa*, son of *Vṛkṣavara Mahādakara*, from the kula of the *Rishi Vatsa*

See Hall's Index, p 94, no xxx

It begins

मनसूयं ज्ञिषं रामं लक्ष्मीकांतं ब्रह्मसुप्रम् ।
भवायं मुक्तिरायं च हृदयार्थं च वैदिकम् ॥ १ ॥
ब्रह्मसूत्राचार्यभाष्यात् गुह्यार्थं च भक्तिः ।
विद्वद्भी भारती गङ्गा काशीं मुकुन्दस्वामी ॥ २ ॥
वदतिशयब्रह्मनाम ब्रह्मसिंहसुप्रोपायः ।
गङ्गाधर इति स्वामी भगवत्पद्मसिंहकः ॥ ३ ॥
रम्यां सुप्रोपायं मुक्तं तावदवधिनामिनाम् ।
टीका बालहितां मुक्तं ब्रह्मसूत्राचार्यभाष्यात् ॥ ४ ॥
ब्रह्मसूत्राचार्यो नमिः ब्रह्मं ब्रह्मसुप्रोपायः ।
गुरोः कृपाया माहात्म्यं सर्वमेव संज्ञम् ॥ ५ ॥
जनकसत्त्वनामानं मुक्तं ज्ञानं ब्रह्मसुप्रम् ।
विद्यार्थं विद्यार्थं नमिः मुकुन्दसुप्रम् ॥ ६ ॥

The first *adhyaya* ends fol 76a, the second fol 139b, the third fol 211a

Colophon इति श्रीमहाहमकरोपमानकरीरचाराणि-
होमसुरि (सुप्र) वदतिशयब्रह्मनामभगवत्पद्मसिंहकगङ्गाधरविद्व-
त्तावी सुप्रोपायं भारतीरचाराचार्यभाष्यात् सुप्रोपायस्य
चतुर्थः वादः समाप्तः ॥

See the same author's *Dhyānavallari*

Date of the copy सं० १८३३ अ.ग.संवत्सरे ईश
समा. मीरिमु चारुदी ३ चार संवत्से लोपा जीरामसुप्र
जीमोहमोहहाइ मंगामोहहाइ भवायंजीहहाइ भवोमी-
कहाइ जनमुदनामीहहाइ । [H T COLEBROOKE]

2267.

296. Foll 119, size 10½ in by 4½ in, 11 or 12 lines in a page, fair writing

Vyāsaśūtravṛthi, or *Vidvajanamanoharā*, a commentary on the *Vedāntasūtra*, by *Ranganātha*, pupil of *Anandasrama* He quotes *Vidyatīrtha* (?) and *Nṛsiṁhasrama*

See Colebrooke's Misc Ess I, p 334

It begins

ब्रह्मसूत्रोपायं नमिः ब्रह्मसूत्रोपायम् ।
जीवासुप्रोपायं ब्रह्मसूत्रं ब्रह्मसूत्रम् ॥ १ ॥

पिङ्गलस्य (१२. १०) मूत्रैः कोटैः पृथिहात्मनृत्तिभिः ।
 संयुक्ता (०३१) आसन्नप्राणा पृथिवीमायुगारिणी ॥२॥
 आनन्दात्मनवादात्मनवासां युवावहाः ।
 त्रिभुवो रक्षमायेन पिङ्गात्मनोहरा ॥ ३ ॥

The first *adhyāya* ends fol. 29a, the second fol. 64a, the third fol. 103b, the fourth *adhyāya* ends.

गुरुदास परदाभीमकृतया लिखिता मया ।

शुद्धिः श्रीपादसदाशिवं श्रीनि वाङ्मयं यगद्गुरोः ॥

इति श्रीवरनृसिंहविराजकाव्यैश्वर्याख्यानश्रीमद्वरदा-
विन्दोपाध्यायकवेन रत्ननाथेन लिखितायां व्याख्यानपुष्पती
पत्रार्थो ऽध्यायः ॥ [H T COLLIEROKE]

2268.

3104. Foll 188, size 8½ in by 4 in, fair, modern Devanagari writing, 8 or 9 lines in a page

*Brahmasūtrapadajyana, or Brahmāṃpita-
nāṣhīnī, a concise commentary on the Brahma-
sūtras, by Sadānvananda Sarasvatī, pupil of
Svayamprakāśananda Sarasvatī*

It begins

प्रत्यक्ष परमात्मानं गृह्णन्ति गरिष्ठतः (१ गरीयतः) ।

ब्रह्मलक्ष्मणदत्ताद्या कुर्वन् बुद्धिबिभूषये ॥

निष्ठाभ्यन्तरविधिना अतीतकालाब्ध्यायमात्राज्ञानार्थं पुन-
रावैकालीनैकानुसङ्गतकृत्यु पिरक्त्युपलभमानः परलका-
दिको दुःखः कृपायाम् । अथातो प्रवर्तितावति । अथावस्थानेन
कायनमुपवर्तयत्प्राप्तयेत्युच्यते । अतःज्ञानेन कायनमुपवर्तय-
त्तथापना । अथ कृपय औषध इति मृतभूतनिश्चिन्नापौराण्य-
कथोक्तिं परवधाह्वयेत् । निश्चालेन प्रकृता ज्ञानमात्रपरया
आत्मज्ञानमहाप्रकाशया सोपाने ।

I. इति श्रीमन्नृसिंहसद्विजयनाथी प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः
पादः ॥ fol 48a.

II. इति तत्त्वबुधद्वयाख्यायां द्वित्रिधाभावस्य द्वितीयः
पत्रः ॥ fol. 71a.

इति श्रीमत्सूक्तयोजनार्थं प्रमाणवर्तिनः शिवा-
भारतः पद्यः ॥ fol. 90b.

III. इति श्री० त्रिज्याध्यायस्य पार्ष्णः पाठः ॥ fol. 157b

IV. ends fol. 184b अथापुनः श्रवणमापुनः श्रवणम् ।
ये भवितारिणामेव ब्रह्मलोकं प्राप्तास्तेष्वप्यनापुनरिदेव । तेषां न
पुनरापुनरित्वादिद्वन्द्वमुपनिषद्वचनप्रकाशितम् । अथानुपनिषा
दिप्रकाशनेनैवासाध्यमिति श्रवणमापुनरित्वापत्तिरिति किञ्च ।
अथापुनः प्राप्तास्तेष्वपि नान्यथा ॥

इति श्रीभारतवर्षाद्वयविराज्यकायाविनीतकर्मकाहानन्दवर-
त्तानुपपदकण्ठशृङ्गायनामजीवदक्षिणार्धवरत्तानुपपद-
श्री ब्रह्मनूपपदोन्मनायां ब्रह्मनूपपदविद्यां चतुर्विधायास्तु
पादः समाप्तोऽयं चतुर्विधायाः ॥

Then follow several pages of *Shloka*, apparently intended as an appendix to the work, beginning ~~with~~ :

विदुषां संदग्धयेयं योजना न कृता विभी ।

प्रासपायुषिसंदभा प्रीत्ये तेष्वा सरीदा ॥ ० ॥

अधिवारयहपाणि कोटीः संगच्छते ॥

अथ मन्त्रादिशास्त्रेति तन्मन्त्रोक्तयैव च ।

आनंदीप्रसादाकाशो भवत्येव ब्रह्म इत्यपि ॥ ०

[DR J R BALLANTYNE]

2269.

1147. Foll 277, size 9 in. by 4½ in., eleven lines in a page; large writing, on some leaves blotted.

Nirmalakṛishnabhāṣya, a commentary on
the *Vedāntasūtra*, by *Nirmalakṛishna*.

It begins

श्रीकृष्ण वेदवेत्तारं वेत्तं वेदान्तकोषिदः ।

नावां तदुपशोधय सप्तभाष्यं कुमारमे ॥ १ ॥

अज्ञानतन्त्रको इना कृष्णो विज्ञानभास्वरः ।

आपेदः सर्वव्यापकं विद्यमानं यजमानः ॥ २ ॥

ब्रह्मसंहितादीनामो ष्यादो नारायणः ब्रह्मः ।

ब्रह्मैवमयः शब्दा गुरुर्देवो महेश्वरः ॥ १ ॥

निर्गुणो नन्दरिगो हृदि बल्लभजनाः ।

पिण्डः वर्षाज्यः बाष्पी मेदसो यज्ञियोपकः ॥ ३ ॥

आदिनामना भवता विनादः किञ्चि नाना ।

आचार्य श्री योगेश्वर महाराज (१९०७-८३) का जीवन:

The first *adhyāya* ends fol. 105b, the second

मुच्यन् मन्त्राणि भानु नवानीं चोदयन् विप्रैः ।
 प्रकल्प्य व्याकृत्यानीन् विष्टे रथे मे समकथे ॥
 भाष्यवाक्यानुवचानीं खलां मात्स्यैदीपिकां ।
 इमां वृत्तिं यदाभ्येकां काशीनिषिद्धिर्विद्युत् ॥
 चतुर्दशमोऽध्यायः कस्य मोक्षकारणम् ।
 यत्काश्चिद्वचनादेव ददाति वा परं यद् ॥
 सूत्रस्याख्यानावधाने रथ यथाज्ञातं यथाकर्म ।
 यथौ विषयवाक्यानां विषयानां प्रवचनम् ॥

The first *adhyāya* ends fol. 44b: इति जीवेद-
 व्यालोक्तचतुर्थी प्रथमे अध्याये चतुर्थेऽध्यायः ॥ समाप्त्यायं
 समनवाधियः प्रथमो अध्यायः ॥ * The second *adhyāya*
 (चतुर्विंशतानां) ends fol. 81, the third (साधनाध्यायः)
 fol. 123b. The end of the whole is:

इयं वृत्तिर्ज्ञाता दुर्दिता ००- * छेदनकारी
 त्रिभिर्गुणैर्भूतं भवजलधिपारं विगमिषून् ।
 हरोमीत्येवाहानुं सद्वदुहचम्यात् स्मरन्मयः
 परब्रह्मज्ञानाद्विषयम् ००- * द्वीपनरविः ॥

इति जीवेदव्यालोक्तचतुर्थी चतुर्थे र्मित्तं वृत्ताध्याये
 चतुर्थेऽध्यायः ॥ समाप्त्यायं चतुर्थोऽध्यायः ॥

[H. T. COLLBROOKE]

4. Works of Śaṅkarācārya, and commentaries on them.

2272.

2222b. Fol. 87 (369-455); size 9 in. by
 1 in.; seven lines in a page; large, good
 writing.

Sakalopadōpanishatsūropadīśasāhasrī, in two
 parts, one in prose, the other in verse, by
 Śaṅkarācārya.

See Hall's Index, p. 99, no. li.

The prose part begins:

यच्च मोक्षसाधनोपदेशविधिं व्याख्यास्यानेन मुमुक्षुणां ब्रह्म-
 ज्ञानानविनामयैव तदिदं मोक्षसाधनं ज्ञानं *

It has three *prakaraṇas*: *śiṣhyapratibodha-*

* The right margin of the last leaves is injured.

accedi (ends fol. 381b), *svagati* (ends fol. 394b),
gadyasambandha (ends fol. 397a). Cp. Bur-
 nell's Tanj. MSS., p. 90, no. xiv.

The second *prakaraṇa* has the form of a
 dialogue, it begins:

युक्तमासीत् ब्राह्मणं तत्रासिद्धं चतुर्विंशतारो ब्रह्मण्यक-
 खालंकारादिविद्यो मुमुक्षुर्विषयमुपवचः यच्च भगवन्
 यच्च महं संसारान्मोक्षिणे ।

The metrical part begins:

येतन्मं तस्मै कथं त्वं भूतगुहाज्ञयम् ।
 यत्तत्तद्विषयवाक्यं तस्मै कथयिष्ये ममः ॥ १ ॥
 समाधाय विद्याः तयो दारम्यभाषानुपूर्विकाः ।
 तत्राविद्यामप्यदासीं यत्तुं यदः प्रवक्ष्ये ॥ २ ॥
 कर्माणि देहयोगार्थं देहयोगे त्रिधाविभे ।
 भूये स्यातां ज्ञानो रामो ह्यवचेव ततः क्रियाः ॥ ३ ॥

The names of the sixteen chapters are:
upadghātāpuraṇa (26 verses), *ātmanijñāna-*
pattīdīhi(*pra*)*karana* (4 v.), *īśvarādīpaprak.*
 (8 v.), *ahampratyaṅgaprak.* (5 v.), *buddhyaparā-*
dhaprak. (5 v.), *viśvāpohaprak.* (6 v.), *bud-*
dhyārūdhaprak. (6 v.), *citiprak.* (6 v.), *sūkṣh-*
matāprak. (9 v.), *dīśiśvarūpaprak.* (14 v.),
īkṣitiprak. (16 v.), *prakāśaprak.* (10 v.),
arabrahmāpaprak. (27 v.), *svayamasmitiprak.*
 (50 v.), *nānyadanyatiprak.* (54 v.), *pārthī(u)prak.*
 (74 v.), *samyāmatiprak.* (89 v.), *tattvaprak.*
 (about 230 v.), *īśvaranāśaprak.* (28 v.).

Cp. Weber's Cat. (1853), p. 178, no. 614.

Colophon: उदीयज्ञानोदीयो विषयनाच छलितः(sic)॥
 वादुर्ज्ञानि न मे दोषः करकान्तः(sic)॥ यदायं चतुर्विंशतिं वीतः ॥
 संवत् १३३३ यमं कार्त्तिक शुदि ३ रवी छलितः ॥

[GAIKAWAR.]

2273,

256b. Fol. 49; size 11-11½ in. by 3 in.;
 9-11 lines in a page; writing middling.

Sakalopaniṣatsūra-Upadeśasāhasrī, a second
 copy, beginning with the metrical part, and
 ending with the three prose chapters.

Colophon :

मीनहारायणीके विमलचरनीति ।

उपदेश्य साहसो रंगनाथो जलौलिका ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2274.

101a. Foll. 39; size 9½ in. by 4½ in.; 10 or 11 lines in a page; writing middling.

Upadeśasahasrī, a third copy, but only the metrical part. [H. T. COLEBROOKE.]

2275, 2276.

2221, 2222a. Foll. 230 and 138 (231-368); size 9 in. by 3½ in.; seven lines in a page; large good writing.

Upadeśasahasrī and *Padayojanikā*, a commentary on the *Upadeśasahasrī* by Rāmatīrtha, pupil of Kṛishṇatīrtha: the metrical part. See Hall's Index, p. 99, no. li.; Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 74, no. 1475 (no. 1474 contains Rāmatīrtha's commentary on the prose part).

The commentary begins:

यथायत्नमिदं सर्वं लेखनाद्यविद्यया ।

आदि नो आदि यज्ञानासदसि ब्रह्म विमुक्तम् ॥

इदं सर्वं विनिश्चयकारसंग्रहं गद्यबन्धप्रबन्धेन संक्षेपतो मुक्तोपदिश्य पुनरुक्तलेखावैवातं यद्यप्यप्रबन्धेन सोपकारं विशदयतोपदेशुक्तानो भगवत्(1) आचार्याः यद्यप्यप्रबन्धेन यन्मन्त्रि-पाद्यवदेवतानमस्कारकं मन्त्रलं कृतं शिष्यशिक्षार्थं लोकनो-पनिषद्भाति ॥ चैतन्यमिति ॥ चैतन्यं सर्वं सर्वं ०

It ends:

उपदेश्यहृदयं विभूता हि महात्मनिः ।

अज्ञादेहान्मायवस्थां पदयोगिनिका कृता ॥ १ ॥

कनकावेदोदरैस्वगद्यप्रबन्धभार्यैरप्यपरोक्षः ।

कथं नु सादृशमिति विदितः स्वादायि भस्मादिनिहासि

[उदः ॥ २ ॥

हृत्कनकादिभस्मरामूलैस्तथा मुक्ता विमुक्तप्रसादात् ।

यथायत्नमिदं विमुक्तलेखमुद्यमविलक्षणराम्ना ॥ ३ ॥

इति श्रीशंकराचार्यकृतोपदेश्यहस्ताः पदयोगिनिका नाम टीका कृष्णतीर्थविद्यारामतीर्थविदित्वा कनका ॥

वह्नीपदेशेन हाईं तनी यः

कविष्माचभावा निवादीक(र. ० गु?) मद्रम् ।

इदायाम्बुवं कनकावैदीयं

गुहं काशिरायं निवं तं नमानि ॥

यदादेः स्फुरता इदीया च नवा

इदानम्बुता नव दपोपवाता ।

सर्वं तस्मै इतानित्यं प्रवादा-

गुरोरेत्य तं काशिरायं नमानि ॥

रत्नामनुनीमुपसरे

चित्तवन्ता चित्तमानीहीये ।

लिक्षिता मदानाम्बुन चेदं

भगवच्छङ्करकवितोपदेशो (metre!) ॥ ३ ॥

लक्षितं श्री श्री गोपालकृतोपदेश्यवैवातं (sic!) ॥

The third couplet gives as date of the original of this copy, Sāmpat 1736. [GAIKAWAR.]

2277.

666. Foll. 136; size 11½ in. by 4½ in.; 9-16 lines in a page; middling writing.

Upadeśasahasrī, the metrical part (in the middle of every page) and *Padayojanikā*, another copy of the second part.

[H. T. COLEBROOKE.]

2278.

151. Foll. 161; size 13½ in. by 5 in.; 7-13 lines in a page; fair writing.

Upadeśasahasrī, the metrical part (in the middle of every page) and *Padayojanikā*, a third copy, dated संवत् १८३० माघशुद्धि ॥

This copy has only the first two of the final couplets of the first copy, omitting the couplet containing the date (रत्नाम०).

[H. T. COLEBROOKE.]

2279.

2554. Foll. 74; size 18½ in. by 5 in.; 12 or 13 lines in a page; large fair writing.

Upadeśasahasri-vṛṭṭi, a commentary on Śaṅkara's *Upadeśasahasri*, by *Anandagiri*. This name is given to the author on the first page (उपदेशसहस्रीकारिका आनन्दगिरि in the same handwriting as the copy itself); in the colophon at the end of the second copy the author is called *Anandajñāna*, pupil of *Suddhānanda*. See Rāj. Mitra's Notices, viii., p. 288, no. 2848.

This copy comprises the metrical and the prose part (begins fol 52b) of the *Upadeśasahasri*.

It begins:

प्रकृत्यं कृतं प्रवृत्ताविहारिणं
गुरुनपि खान्दव्यापैक्यैः ।
मया सहस्रीविपुतिविधीयते
कृतापि मन्दोपकृतिमिश्रये ॥ १ ॥

सकलपविषदवैसारसंवाहिकामुपदेशकाहर्षी गणपद्यात्मिका
प्रारम्भाद्यो भगवाम्भाष्यकारविष्णुकीर्तिनस्य ग्रन्थस्य अधिप्रेत
परिसमाप्तिप्रचय (० चर R. M) गणनायां शिक्षाचारपरिपाल-
नपरिष्ठादाहसिद्धये च विविदिष्टदेवताज्ञानुल्लेखयुक्तं तत्त्व-
मत्कारणं मङ्गलाचर्यं मुक्तः संपादयन्त्यस्य शारीरकमकरयस्य
तदीयनेषानुपस्थानात् सूचयति चैतन्नेति ।

It ends:

आत्मको ग्रन्थस्य गणपद्यात्मनः समाप्तये ॥
उपदेशसाहस्रीयं गणपद्यत्मनो मया ।
आकृता आकृताप्यनैमिद्यामुपहसिद्धये ॥
आक्रिया अक्रिया तेषं कुर्वती शनैः निरैलम् ।
कृतिना कृतविद्यानामाधितया (१. ० भाषिता) पुरुषोत्तमम् ॥

Date of the copy: संवत् ११३५ (i.e. 1735).

2280.

101b. Foll. 106; size 9½ in. by 4½ in.; 9-11 lines in a page; writing middling.

Upadeśasahasri-ṭīkā, a second copy, but without the three prose chapters; also the final couplets are wanting.

The colophon is: इति जीवनेहंभविराजवाखायै-
चीनुज्ञानमयूष्यवाहक्षिप्रमगधदानमन्त्रानविरचिता जीवहरी-
यज्जगदीका ख्याता ॥ [H. T. COLLEBROOK.]

2281.

1245b. Foll. 15 (the sixth of which is wanting); size 10½ in. by 4½ in.; indifferent, modern Devanagari writing; 11-13 lines in a page.

Tattvacandrikā, a commentary, by an unknown author (pupil of *Śrīkrishṇatīrtha* and *Jagannāthāśrama*), on *Anandagiri's* exposition (*varāṇa*) of *Saṅkaricārya's Pañcikarāṇa*. See Hall's Index, p. 139, no. cexxv.

It begins:

यथालक्षणगुरुवचसंग्रहिता-
संदोषकारखानिर्वचनीयप्रज्ञा ।
महिम्नानुज्ञापयपुर्वगतो हिताय
रामाभिधानुगतं भुवि तद्वक्ति ॥ १ ॥
यत्प्राप्तुमशक्यं तन्महात्मनोऽपि
अज्ञानलक्षणादयमव्यक्तः (?) ।
मुक्तायु नो वपुरमज्जनोप दम्भे
अपि कृष्णातीर्थगुरुपादगुणं मयि ॥ २ ॥
मगतावात्मनाया ये गुरो ने कृपालवः ।
ज्ञानं विविधज्ञाना करपे तत्त्वचिद्रिका ॥ ३ ॥

जीवनेहंभविराजवाखायै प्रकर-
मतिरक्षितमनेकावैतद्वहंगनीरमतिमिलनैः प्रकटीयकीर्तु-
रानंदगिर्यावायेः स्वचिकीर्षितस्य विप्रपरिष्ठादाये विविध-
शिक्षाचारपरिष्ठातनिष्ठदेवताज्ञानल्लेखयुक्तं ० दक्षिणं वदो-
पादिति ०

It ends:

पंचोक्तविषयखनयैः प्रकटीकृतं ।
यथाज्ञातं यथापुष्टिं तेन मुच्येदुपायिः ॥ १ ॥
कीर्तानुवर्त्यल्लिखितकारिणीतया
प्रेमारात्रौचर्यं मुक्तवज्रवाहं ।
कीर्तिमूलवर्धितोत्तमलोकं
रामाभिधं जगति खल्वहं मयि ॥ २ ॥

इति जीवनेहंभविराजवाखायै तत्त्वचिद्रिका नाम चरि-
ख्यानम् ॥

The MS. was copied, for his private use, by *Rāma Brahma Yati*, pupil of *Suddhānanda Tīrtha*. [H. T. COLLEBROOK.]

2282.

788. Foll. 39; size 10 in. by 2½ in.; five lines in a page; beautifully written in the Bengali character.

Siddhāntabindu, a commentary on Śaṅkara's *Dasāśloki*, by *Madhusūdana Sarasvatī*, disciple of *Vīśvekhara Sarasvatī*. The fuller title of the ten couplets is *Īdānandāśloki* or *Īdānandastavarāja*. See Hall's Index, p. 108, nos. xc. and xci., and p. 183, no. cxvii.

The text of each śloka is given before it is explained.

The first śloka of the *Dasāśloki* is :

न भूमिर्न शीतं न त्रेको न वायुः
न च मेघिन्द्रं वा न त्रेको समूहः ।

अनेकानि चानामुपुनरेकविश्वम्

१ तदेको व्यक्षिप्तः शिवः केवलो ह्यहम् ॥

See Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 120, no. 1535.

The commentary begins :

श्रीशङ्कराचार्यनवावतारं

विश्वेश्वरं विश्वगुरुं प्रणम्य ।

वेदान्तशास्त्रप्रपाठकानां

पोषाथ कुर्वे कथपि प्रयत्नम् ॥

इह ललु काकावरपरया वा सर्वानेव श्रीवाल्मीकिपौत्रुमे-
नवान् श्रीशङ्करो ब्रह्मालम्बो विश्वेकेनात्मानं नित्यमुपबुद्धमुक्त-
कामात् संक्षेपेण पोषयितुं दक्षकोटीं प्रयत्नाय ।

It ends :

न क्षीतिं तं आत्मज्ञेयवर्धं

कथञ्च नूतैरपि यो वचनम् ।

विनापि तेः संवर्धितास्तुलायं

तं शङ्करं नीतिं गुरोचरं च ॥ १ ॥

छत्रुपतिं पद्मवैभवहस्तिमानविरपि निषण्णो ह्यहम् ।

मनुवृत्तनेन मुनिना विहितो मुखिनां विनोदाय ॥

वदत जीवन्तं किंपितृवृत्तरोपे मे न हि ।

वदतजीवन्तं किंपितृवृत्तरोपे मुनीने हि ॥

वदुपायनवा मवायनलो

वल्लभद्वयं कृतं कृतो निषण्णः ।

वदुपनिहासि वच सुखं

प्रदुपायाः सुविधो विषेवकम् ॥

Cp. Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 80, no. 1488;

Weber's Cat. (1858), p. 182, no. 626.

This copy was written in the Śaka year 1539, on the banks of the Surasindhu (Gangā), as will appear from the following colophon :

महाविष्णवाद्येमुदिते शकाब्दे

नभस्यनाथस्य च कृष्णवर्षे ।

अलिप्तं केनापि मनोहरो बंधं

विज्ञातविभुः सुप्रसिद्धादरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2283.

2532a. Foll. 24; size 10 in by 4½ in.; eleven lines in a page; well written.

Siddhāntabindu, a second copy.

[GAIKAWAR.]

2284.

603a. Foll. 22; size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; fair writing

Siddhāntabindu, a third copy, dated संवत् १७८२
शेवकृष्ण १३ शनी यन्त्रो बंधं पूर्णं जातं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2285.

2782a. Foll. 20; size 10½ in. by 4½ in.; 11-13 lines in a page; indifferent writing.

Siddhāntabindu, a fourth copy, dated शके १६१७
अमितीनामनि संवत्सरे वैश्वे मासि चतुर्थी ३ शुक्ले देहपुरनि-
वाहिनीरत्नगोपोदयवर्धकदेशभट्टमुनिना पर्वतोपनामनेन राम-
भक्तेन गोविंदभट्टेनायं विज्ञातविदुर्लभितः रामाय उदयतिः ॥

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2286.

1521a. Foll. 29; size 10½ in. by 4½ in.; eight lines in a page; large fair writing.

Siddhāntabindu, a fifth copy.

It has the wrong title *विज्ञातविदुर्लभितः* on the first page.

[H. T. COLEBROOKE.]

2287.

1746a. Foll 51; size 8½ in by 4½ in.; nine lines in a page, large fair writing.

Siddhāntabindu, a sixth copy

[H T COLERBOOKE]

2288.

327a. Foll 30, size 12 in by 4½ in, eleven lines in a page, well written

Vedāntasiddhāntabindu, a seventh copy, dated संवत् १७५५ श्रवण ज्ञानन सुदि २ ॥

[H T COLERBOOKE]

2289.

3037 Foll 32, size 12½ in by 4½ in, 8-11 lines in a page, large writing

Siddhāntabindu, an eighth copy Dated संवत् १७७५ तिथि मार्गशीर्षेष्टदि ३ पुष्यारे लिखितं गोपाल-गिरिभिषुक्ता श्रीमन्निबन (?) गिरिस्वामिशिष्ये किरसायन वासिना पुष्कोपरि श्रीमन्काशीक्षेत्रे । श्रीमच्छन्दोक्तिमैत्रु भगवानिहदशो नदीय. पठकानां श्रीरक्षा च ॥

[J R BALLANTYNE]

2290.

327b Foll 147, size 12 in by 4½ in, eleven lines in a page, writing fair

Nyāyaratnāvalī, a commentary on the *Siddhāntabindu*, by *Brahmananda Sarasvatī*, pupil of *Narayana Tīrtha* and of *Paramananda Sarasvatī*, based on *Madhusūdana's Advaitasiddhi* and *Brahmananda's* own commentary on it

See Hall's Index, p 109, no xcv, Ray Mitra's Notices, vi, p 275, no 2209

The *Nyāyaratnāvalī* begins

मनो नववन्धवानकानिहदेहिने ।
कमलाकान्तदीप्तककलापुष्पगेहिने ॥
अद्वैतविभेदीकावाक्यदीपावाक्य संवत् ॥
विचित्ररचना काविकुलानन्दे रचते ॥ १ ॥

इहरेडिमुत्तमोर्जेयसंयुक्तः ।

उत्तमं प्रकटीकृतं वाचस्पत्युक्तिम् ॥ २ ॥

इवादिनीयसद्वकाहिरिनिज्ञानमन्त्रद्वयोर्जीवितसद्वय-
योरेकमुत्तममन्त्रं योचयत् इवालीवादि वेदाचमहावाक्यं ॥

Fol 4 is missing

The copy is dated: संवत् १७७२ श्रवण पुष्यारे श्रीरक्षा च ॥

[H T COLERBOOKE]

2291.

1348a Foll 21, size 10½ in by 4½ in; eleven lines in a page, good writing, of about A D 1700

Dvandvamaheśa Vyākhyāna, a treatise on the single words of certain holy passages from different *Upanishads* in twelve chapters (*siddhānta*), by *Śrīkṛṣṇa ācārya*. It is different from the *Vikhyānavaraṇa* in Weber's Cat (1853), p 181, Burnell's Tanj Mss, p 91, no 1117, also from the *Mukṣasiddhānta* in Ray Mitra's Notices, viii, p 299, no 2868

It begins

यद्वान्मन्त्राद्येन दृश्यते सकलं जगत् ।

यद्वान्मन्त्राद्येनोक्तिं तस्मै ज्ञानानन्दे नमः ॥ १ ॥

समस्तविषयवाक्यानिर्मुक्तं स केवलं निर्विशेषं (cp the second copy) तत्र वैतन्मन्त्राद्येन तिष्ठति स परमेश्वरः स च सुप्रतिष्ठित इति किं करोति । केवलं तद्वान्मन्त्राद्येन विचारं करोति । तन्मन्त्राद्येन जीवद्वयं । त्वं जीवमिदं वाक्यम् । वादी तद्वान्मन्त्राद्येन प्रमाणमन्त्रं तत्र । अहं त्रिलोकीति समर्थेद्वयं । तन्मन्त्राद्येन ज्ञानमेद्वयं । ज्ञानमात्रं त्रिलोकीति सचर-
कमेद्वयं । अहं त्रिलोकीति वाच्यं त्रिलोकीति मुनेः । इत्यादिवाक्य-
मन्त्राद्येन विचारः । तदादी वाच्येद्वयं त्रिलोकीति वाक्यम् ।

Fol 2a इति वाच्येद्वयं त्रिलोकीति वाच्यं त्रिलोकीति वाच्यम् ॥ १ ॥ अतः परं वाच्येद्वयमिदं वाच्यम् ।

It ends :

तत्रसद्वयमिदं वेदाद्येन वाच्यं सचरकमेद्वयमन्त्राद्येन त्रिलोकीति वाच्यं त्रिलोकीति वाच्यम् । इति वाच्येद्वय-
वाच्येद्वयं त्रिलोकीति वाच्यम् ।

[H. T. COLERBOOKE]

2292.

2118. Foll. 57; size 9½ in. by 4½ in.; seven lines in a page; large good writing.

Dvādaśamahāvākyaivaraṇa, a second copy.

It begins without the *śloka* :

यथा(१) महाभाष्यविषये कथयति । अलक्षविषय-
वाक्यादिभिर्लुक् स परमहंसः केवलमिदं ब्रह्म ब्रह्मविषयना-
थाय(२) माध्वेय)तिष्ठति । स परमहंसः यत्र कुर्वन्तिष्ठति ।
तिष्ठ करोति । केवलं ब्रह्मज्ञानमात्मविषये करोति । विषये
नाम विषयः । तन्महाभाष्यं कीदृक् । त्वीयमिदं दानि
वाच्यानि । ०

Date of the copy: संवत् १७३७ चर्षे श्वेते शुदि १३
शुभदिने लिखितं ॥ [GAIKAWAR.]

2293.

1368d. Foll. 26; size 9½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page; well written.

Dvādaśamahāvākyaivaraṇa, a third copy.

It begins: अलक्षविषयवाक्यादिभिर्लुक् स परमहंसः ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2294.

1597b. Foll. 13; size 9½ in. by 3½ in.; generally 12 or 13 lines in a page; clear writing, of about A.D. 1700.

Ātmabodhaprakaraṇa, a compendium of the *Vedānta* in 66 *ślokas*, by Śaṅkarācārya, with an anonymous *śikā*. The text occupies the middle of each page, the commentary being written above and beneath it.

The *śikā* begins :

ज्ञानस्य निमित्तं ज्ञानप्रपन्नको व्योमोपरकारः ।
विकल्पितब्रह्मस्यैव शीताद्यात्मनामयै रान् ॥

इह भगवान् शंकराचार्यः अलक्षविचारिका वेदान्तप्रस्थानस्य
मूलैव ब्रह्मलोकमनात्मनो ननु ब्रह्मलोकमनुग्रहायै सर्ववेदान्त-
विज्ञानस्य प्रमाणमप्युपकारकं निदर्शयितुं(२) दिदृक्षे(३) प्रतिपादयितुं
इत्येति ।

The end is: इति श्रीमन्नरहस्यप्रतिज्ञानभाष्योपरि-
दलभाष्यभाष्यैश्च श्रीशंकरभगवात्पादविचारितप्रमाणोप-
संहरणं टीका च समाप्तमगम् ॥

See Hall's Index, p. 105, no. lxxviii. and p. 106, no. lxxx; Weber's Berlin Cat. (1858), p. 179; Aufrecht's Oxford Cat., p. 224. In Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 252, no. 1677, the same *śikā* is ascribed to *Madhusūdana Sarasvatī*, but see the next number.

The *Ātmabodha*, with this *śikā*, was published by F. E. Hall, Mirzapore 1852, and in Haeberlin's Sanskrit Anthology; the text also in the *Bṛhatstotraratnākara*, p. 309.

[H. T. COLEBROOKE.]

2295.

603c. Foll. 20; size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; large writing.

Ātmabodha, with the same commentary (*bhāṣya*), which is here ascribed to Śaṅkara himself.

[H. T. COLEBROOKE.]

2296.

2011a. Foll. 16; size 8½ in. by 4½ in.; 11-13 lines in a page; fair writing.

Ātmabodhaprakaraṇam saṅkham, a third copy of the text, with the same commentary.

None of the manuscripts quite agrees with the printed text.

[J. TAYLOR.]

2297.

100a. Foll. 12; size 9½ in. by 4½ in.; ten lines in a page; large good handwriting.

Adhyātmaśāstrīyopadeśavivṛiti, or *Ajñānabodhini*, a short exposition of the *Vedānta*, in form of a dialogue between *śiṣya* and *guru*, by Śaṅkarācārya.

Hall calls it a commentary on the *Ātmabodha*, see his Index, p. 105, no. lxxix.

It begins :

यदज्ञानादिदं भाति यज्ज्ञानाद्विनिवर्तते ।

मन्त्रालो विद्यामन्त्रपुरे यस्मात्तन्मे ॥ १ ॥

चित्तदानमन्त्रस्य सर्ववीर्यविद्याविधेः ।

मनो वेदाद्वेदाद्य ब्रह्मस्य ज्ञानाद्विधेः ॥ २ ॥

[illegible]

Colophon इति श्रीशङ्खभेदाक्षरप्रवृत्तिसाधु श्री
मन्तरहस्यपद्माक्षराक्षरीभाष्यसूत्रः (१) कृतबहिर्लोकः प्रवृत्त -
नमान्नोधिनी (sur!) अस्मान्नविद्योत्येतदिति वनाम्ना R Raj
Mitra, Notices, II, p 97, no 678, gives
* श्रीमच्छङ्करमुनी बहिर्लोकः प्रवृत्तनमान्नोधिनी, but see
no 2300, fol 4a

All leaves have the marginal note म० न०

Note of the scribe लोषितं नरोत्तम ॥

[H 1 COLF BROOKE]

2298.

1348d Foll 30 size 11 in by 4 $\frac{1}{2}$ in ,
large modern Devanagari writing, nine lines
in a page

Itmanī atkā-bhishya, 1y Saṁśāra

It begins **सो** परितस्तान् कर्मसहायपरब्रह्मविषयवि-
ज्ञानेनैवा कर्मसो ज्ञानसहिततया गतिरुच्यतेज्ञानाद्वारेणोपसङ्गता
एतत्तस्य ब्रह्म प्राक्काश्यनेव एको देव । एतस्यैव प्रागस्य सर्वे
देवा विभूतयः । एतस्य प्रागस्यान्तर्भावे गच्छेदेवता कथ्यन्तीमुक्तं
सो इव एतथाप्यलक्ष्यः परंपरुभावे एव मोक्षः । ०

It ends अथु वक्तारमितभ्यासो ऽध्यायपरितमाप्त्यर्थो
द्वितीयारख्यकसमाप्त्यर्थश्च ॥ इति श्रीशङ्कराचार्यविरचितं
आत्मब्रह्मार्थ समान् ॥

[H T COLEBROOKE]

2299.

2401c Roll 8, size 7½ in by 3½ in; generally nine lines in a page, nearly the same writing as in no 2401b, which is dated Samvat 1780

Apavokhanubhūti, a treatise on the *Vidanta* doctrine in verse (by *Saukara*). See Hall's Index, p 104, no lxxiv, Aufrecht's Oxford Cat, p 223, nos 544 and 545. It begins
जीर्णं वस्त्रमप्येवमिदं ।

The last leaf, with the six last *Holms* (189-144), is wanting. The last *Holm* is:

आरुण्योदयेन पुनरासी विहोषये ।

अन्येन पुनः कथितार्थे विप्रं वक्ष्यति ॥ ३३ (l.e. 138) ॥

The nine sections of this treatise are not marked in this copy.

For editions of the *Aparokṣānubhāṣī*, see
Haas' Brit Mus Cat, p 128, Burnell's Tanj.
MSS, p 91 [GAIKAWAR]

2300.

2116c: Folio 16 (of which 13-15 are wanting) size 9 in by 4 in, indifferent Devanāgarī writing, 8-13 lines in a page

Tracts, by *Saṅgīta-śāstra*, on *Vedānta* subjects. A similar collection in Weber's Berlin Cat (1853), p 160, n. 615

I *Balabodhini*, begins

प्रसन्न्य चरनानंदं मोहाधितिभिरापहं ।

तत्रवाद्यपलेनैव क्रियते बालपोथिनी ॥ १ ॥

यस्य स्वयन्मात्रेण जीवते भवभीतवः । ॥ १ ॥

हं सर्वसाधिकां यानि अद्यां कपणीकृतं (१० यो कृतं?)

अथायमात्मा कीदृशः । सद्रूपं । सर्वव्यापकत्वं । विद्रूपं ।
महद्योषकत्वं । ज्ञानरहत्वं । सकल्पनरहत्वं । ०

1 of 4a इति बहिर्मुखात्:प्रथम(१०)मुखात्:प्र०, ३००
no 2297)बालबोधित्वा प्रथमकल्पः ॥

Fol 6b इति हंसराजार्थविरचिता बालबोधिनी समाप्ता ॥

See Weber, p 180, no 2, Raj Mitra's
Notices, 1 p 93, no 175

II *Triṇpura*, in three sections (*pura*), begins
fol 6b अष्टस्वर्गोपरमगंधारो विषया । ०

It ends fol 9b इति विपुटी समाप्ता ॥

See Weber, p 180, no 4

III *Dyuvakyavrutth*, in 53 couplets, containing a dialogue between a *guru* and his pupil on *jiva*, *paramātmā*, *tattvamaśi*. It begins:

सर्गस्वयम्भुवहेतुनपितृव्यज्ञाति

विश्वेश्वरं विदित्वा विष्णुमर्तमर्ति ।

निर्गुणवर्णनपरब्रह्मापुराणि

जीवहर्म विमलकोशधर्म जगन्नि ॥ १ ॥

It ends fol. 11b: इति वृषाव्युत्थिताः कानाः ॥

This small work is commonly called *Vākya-vṛtti* (no. 2302), see Hall's Index, p. 106, no. lxxxi.; Weber, p. 180, no. 1. It has been printed in the *Bṛhatstotraratnākara*, p. 321.

IV. *Svarūpanirūpaṇam*, begins fol. 11b:

अनात्मन्ते देहादात्मन्युत्थितं देहिनी ।

काश्चित् शङ्कते चैवकाशो नोऽप्युत्थते ॥ १ ॥

It breaks off in the second half of *śloka* 17, at the bottom of fol. 12b. See Weber, p. 180, no. 5.

V. *Ātmajñānopadeśavidhi*, only the concluding portion on fol. 16. See Weber, p. 180, no. 3.

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिब्राजकाचार्यश्रीमन्नो-
पदेनमगमन्युत्पादशिक्षस्य शंकरस्य कृती आत्मज्ञानोपदेष्टविरचि-
तं पूर्णैः ॥ ० संवत् १७७८ चर्षे आद्रपदपंचमी शुक्ली । लघोर्ते
श्रीः रेखाद्वयमुत्तमलक्षितं लिखितं ॥ अ. गणदिशरपठनाय ॥

On fol. 1a 'somebody wrote the title *Anga-
kārakārikā* under which the MS. appeared in
the old list.

[GAIKAWAR.]

2301.

1597e. Fol. 10; size 9 in by 4½ in.; 9
or 10 lines in a page; fair writing, of the
17th century.

Vākyaavṛtti, the same 53 couplets of *Śaṅkara*,
with a commentary, also called *Vākyaavṛtti*, by
Anandagiri, pupil of *Suddhānanda*. See Rā-
jendralāla Mitra's Notices, iii, p. 331, no. 1324.

It begins:

देहद्वयं वेदांता यद्वदति परं यदं ।

तदहं ब्रह्म निर्दिष्टं कदाचिदलक्षितं ॥ १ ॥

मुमुक्षुनामुनिपुत्रया वाक्यवृत्तिस्तत्रिप्रकरणं आत्मभाषी
विश्वीयप्रसोचशनादिप्रयोगनिरुद्धये देवताप्रमाणरूपं संग्रहाचर्यं
मुक्ताः संपादयन् प्रकरकसारं आयेजितनमुषं च यं विषययो-
जनसंघं लक्ष्यं संक्षिप्तं प्रशियादयति श्रीकृपायै कथयति ॥

श्रीगोस्वामिः ०

The end of the MS. is:

वाक्यवृत्तिरेवं वृत्तिरक्षिता संविता मया ।

पुनस्तु क्षणिका याता कावास्तु पुनरोत्थने ॥ (१)

इति श्रीमत्परमहंसपरिब्राजकाचार्यश्रीमन्नोपदेनमगमन्युत्पाद-
वाक्यवृत्तिः कानाः ॥ श्रीमत्परमहंसपरिब्राजकमुत्तमहंसवत्स-
लक्ष्म्येशानंदमिरिका विरचिता वाक्यवृत्तिः कानाः ॥

निर्मलं कलैः परितोष्य वेदांतमवलं विना ।

परमेशसु संन्यासी यत्तत्रैव न संशयः ॥

A later scribe has added:

निर्गुणज्ञेयवाधानां कश्चित् याचते मतिः ।

याथोपहृतबुद्धीनां तद्वैतैव न रोषते ॥ १ ॥

ईश्वरानुग्रहादेव पुंशामज्ञेयवादानां ।

महामयपरिचायाहि (१. ० हि) वाक्यमिह जायते ॥ २ ॥

ब्रह्म तस्य जगत्त्रिधा (१. ० त्रिधा) लीयो ब्रह्मेव नाष्टः ।

इत्येवं निश्चये रामः (ः) कश्चित् संयकोटिभिः ॥ ३ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2302.

1113a. Fol. 38; size 12½ in. by 4½ in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; 5-14
lines in a page.

Vākyaavṛtti, 53 couplets by *Śaṅkarācārya*,
the same as *Dvyaṅkāyaavṛtti* in no. 2300 (2116c),
with a commentary entitled *Vākyaavṛttiprakā-
śikā*, by *Vīṣṇuśara*, pupil of *Mōdhava Prājñu*.
See Hall's Index, p. 106, no. lxxxii.

The commentary begins:

अज्ञाननिमित्ताख्यं ज्ञानांजनशलाकया ।

चक्षुर्लक्ष्मीक्षितं येन तले श्रीगुरवे नमः ॥ १ ॥

ब्रह्माहमेतन्मयि भाति विष्ट (१. ० च)

श्रीमाधवब्राह्मणुरीः प्रकाशात् ।

अन्यैरपि चेश्वरवैविध्यात्म्यं

तस्याभिपत्यं प्रकृतौ लक्षितं निर्मलं ॥ २ ॥

परमकृपाविषयः श्रीमच्छंकरभगवत्पादः साधनवाक्यैस्तत्रा-
मानवदिभिन्नजननादिदंष्ट्रापञ्चजनयोर्विश्रानां ० नमस्तुते ।

श्रीगोस्वामिप्रकृत्येहेतुनार्थिब्रह्मक्षि

विष्टेक्षरे विदितविष्टमनंतमूर्तिः ।

निर्गुणसंघनयारबुद्धीपुत्राभि

श्रीवत्सवं विमलरोषधं नमामि ॥ १ ॥

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिब्राजकाचार्यश्रीमन्नो-
पदेनमगमन्युत्पादवाक्यवृत्तिश्चेच्छ्वरवैविध्यादिभिः
प्रकाशिता कानाः ॥

For another MS., beginning with a different introductory *śloka* (पुनर्व्याख्यानं *), see Rāj Mitra, Notices, viii., p. 287, no. 2847.

[H. T. COLEBROOK.]

2303.

1256d. Foll 22; size 8½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing, of A.D. 1788; nine lines in a page.

Vākyasūhā-(*prakaraṇa*), a treatise, in 44 couplets, by *Śaṅkarācārya*, on the *Vīdānta* doctrine (निरूपण), with a commentary.

The commentary begins - नमो रामाय देवाय शिवानन्दकृते । *

Edited by Windischmann, in 1833; see also Aufrecht's Oxford Cat., p. 225, no. 531, Rājendralāla Mitra's Notices, iii., p. 226, no. 1247

[H. T. COLEBROOK.]

2304.

1250e. Foll 1d, size 8½ in. by 3½ in., nine lines in a page, fair writing

Harimadbhāṣya, an anonymous commentary on *Sanhita's* *Harimadbhāṣya*

See Hall's Index, p. 135, no. cccv.

In this MS the hymn has not quite 50 couplets. It is printed in the *Bṛhatstotraratnākara*, p. 173

The commentary begins

नमो शिवाय । हरिजीवा (र ०) लोकस्य भास्व (र ०) -
मुद्रिते समुत्पन्न । मुद्रितं शिवायनमो द्रव्यमादादि (?) -
प्रतिष्ठा अदादिभिः अममो भगवाभावात् सदैवदानस्यैव
शुचिभावेन दिक्षुभिः प्रतिगमाभिः ॥

लोके भक्ता विशुद्धमादि जगदादि

यल्लोकेनैव शिवानन्दकृते ।

यल्लोके नमो शिवाय शिवानन्दकृते

॥ संसारमाकाशमादि हरिजीवे ॥ १ ॥

In the title this commentary is ascribed to *Śaṅkara*.

[H. T. COLEBROOK.]

2305.

968a. Foll. 21; size 8½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Mānasollāsa, a paraphrase, in 354 verses—by *Śaṅkarācārya* (*Vīśvarūpīcārya*)—of the *Dakṣiṇāmūrtistotra*, ascribed to *Śaṅkarācārya*, and intended to supply the essence of the *Vīdānta* doctrine.

It is divided into ten chapters (*ullāsa*), according to the ten verses of the original text, which is printed in the *Bṛhatstotraratnākara*, p. 64 (beg शिवं दैवदुष्टवनामनारीयुक्तं विश्वानन्दं *) see Weber's Cat. (1858), no. 616.

The present MS does not mention the author of the paraphrase

It begins

मंगलं दिक्षु मे शिवायको मंगलं दिक्षु मे सत्त्वतो ।

मंगलं दिक्षु मे महेच्छते मंगलं दिक्षु मे महेच्छते ॥ १ ॥

Cf. Rāj Mitra, Notices, v., p. 82, no. 1763.

[H. T. COLEBROOK.]

2306.

1998. Foll 27, size 8½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing, nine lines in a page.

Mānasollāsa The author's name is mentioned in the colophon of the fourth chapter.

[DR. J. TAYLOR.]

2307.

443. Foll 72 (and a *sūtripātra* after 22); size 10½ in. by 3½ in., Devanāgarī character, 9 or 10 lines in a page.

Mānasollāsa-vṛttāntavīlāsa (*Dakṣiṇāmūrtistotravyākhyāprabandha*), a commentary on *Śaṅkarācārya's* paraphrase, by *Rāmavīrtha*.

Beg. श्रीशङ्कराचार्यविरचितं ० cf. Weber, Cat. (1858), no. 616, Rāj. Mitra, Notices, v., no. 1763, and p. 102, no. 1783.

[H. T. COLEBROOK.]

2308.

2333d. Foll. 7; size 9½ in. by 4½ in.; thirteen lines in a page; well written.

Hastāmalaśāṭīkā, a commentary on *Hastāmala*'s twelve couplets, ascribed to Śaṅkara (बीहमलशास्त्रीना, in the colophon).

See Hall's Index, p. 107, no. lxxxviii.; Burnell's Tanj. MSS., p. 91; the Calcutta edition (published in the Śaka year 1771, in one small volume with *Vedāntasāra* and its comm.) differs very much from this copy.

The commentary begins:

अविद्युत्प्रकाशो (२. ०) चाविद्यैतत्प्रदेशः ... अनेन
मूलनेन वरिः कृतः पिथा प्रदीक्षितो भाष्यकृतिः कल्वनिनि
पुनः । खानुमर्ष प्रकटयन्त्येवामयमुपयो भूयान्महदिति मत्वा
नो वचावद्वालामनाचक्षे निमित्तनिमादिभिर्होदशभिः प्रोच्यैः ॥

This whole passage, with a few lines more, is wanting in the Calc. edition; the beginning of the latter (अस्यै शिरो कच कृतञ्च गता^०) has been added on the margin, partly by an old, partly by a more modern hand.

The first couplet of *Hastāmala* is:

निमित्तं मनश्चक्षुरादिप्रवृत्ती
निरक्षाखिलोपाधिराकाशकस्यः ।
रविलोक्येष्टानिनिर्गम्य यथा यः
स निमित्तोत्पत्तिस्तद्विषयहमात्मा ॥ १ ॥

The copy is dated: सखि संवत् १५६३ चर्षे
आषाढमासवर्षरे आषाढमासे कृष्णपक्षे श्रीशिवदिने ८ तिथी
श्रीदेवीरसने लिखितं । रा^० (sic) रघुनाथमुनिहरितस्य
आत्मज्ञानार्थं ॥ [GAIKAWAR.]

2309.

476b. Foll. 6; size 12½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page; fair modern writing.

Hastāmalaśāstotrābhāṣya, a second copy of Śaṅkara's commentary, but differing very much from the Calcutta edition as well as from the preceding manuscript.

It begins:

अविद्यन्तरे अवेक्यै विद्वांश्च यत्प्रमाणम् ।

तं वन्दे निम्नविज्ञानमानान्धनमवश्यम् ॥ १ ॥

See p. 2 of the Calc. edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

2310.

368. Foll. 52; size 9½ in. by 4½ in.; in-different, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Triśatīnāmārthaprakāśikā, or simply *Nā-mārthaprakāśikā*, an explanation of the three hundred names of *Devī* (*Devīstotra*), by Śaṅkarācārya. It begins:

वन्दे विष्णुपदं देवं सर्वैश्वर्यप्रदायिनीं ।

यानांकादवद्वामाजीकरपञ्चपुष्पिणी ॥ १ ॥

याज्ञां कुशं कुशुपरीशितपञ्चपञ्चालां

पाटलशाखिलमुप (२. ३) नाशितगात्रपञ्चालीं ।

प्राचीनपाक्षुनिपदां परदेवतां त्वां

यथापुष्पाक्षितपदां प्रणमामि देवीं ॥ २ ॥

लोपागुद्रायां त्वां हव्यवीनवीनरीं ।

जीविषारान्तरीक्षिकारीं पञ्चमवीनवीनः ॥ ३ ॥ ० ॥ ४ ॥

चतुर्कालं मुक्तिमहिम्ना गुरुपादावधत्तं स्थिताय कुम्भयोगिनु-
नये । शिवदेवतिक्तुतनामज्ञपयोकीं प्रेरित (२. ३) हव्यवीन वचाय ।
ककाररूपेति ॥ ककारः कषयः कर्षं ज्ञापयतिज्ञेयं यस्याः सा
कादिपिष्ठाविषहेत्यर्थः । ० -- the next few names
are कल्याणी । कल्याणगुहाशिलिनी । कल्याणशैलानिलया ।
कनयो । कलावती । कमलाक्षी । कलपत्री । कल्याण-
शगरा । the last शैलपदा ॥

Colophon: इति श्रीमत्सर्वज्ञपरिब्राजकाचार्यजीमनो-
विदभगवत्पुण्यादक्षिणजीमनार्जुनभगवादादृक्षायां विज्ञानीना-
नाथैरकाशिकायां कृतोपबन्धमुपदेवतीनामाथैरकाशानं यथाज्ञानं
समाप्तं ॥ नामाथैरकाशिका समाप्ता ॥

Fol. 1a has the title वेदोक्तविज्ञानीभाष्य ।

[H. T. COLEBROOKE.]

2311.

441. Foll. 167; size 10½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Saṃkṣepa-Saṅkara-jaya (also called *Saṅkara-digvijaya*), a poetical life of *Saṅkarācārya*, by *Mādhavācārya*

Complete in sixteen *sargas*. For an analysis of the work, see Aufrecht's Oxf Cat, p 252. [H T COLBROOKE]

2312.

1960a. Foll 150, size 9 in by 3½ in, fair Devanagari character of the last century, nine lines in a page

The same work [DR J TAYLOR]

2313.

724. Foll 61, size 12½ in by 4½ in, indifferent Devanagari writing

Sargas 1-VII of the same work [H T COLBROOKE]

2314.

734. Foll 262, size 13 in by 6 in, legibly written in Devanagari, 8-16 lines in a page

Saṃkṣepa Saṅkara-jaya, with a commentary, entitled *Sanīyasamudindima*, by *Dhanapati*, son of *Ramakumara*. Text and commentary were printed at Bombay in 1864

(cf Aufrecht's Oxford Cat, p 260 [H T COLBROOKE])

2315.

1398b. Foll 86, size 12½ in by 6 in, Devanagari character, eleven lines in a page

Sarga VIII of the same work, with *Dhanapati's* commentary [H T COLBROOKE]

2316.

1960b. Foll 102, size 9 in by 3½ in, fairly good Devanagari writing, nine lines in a page.

Saṅkara-vijaya, a fanciful life of *Saṅkara*, in the form of a dialogue between his disciples *Udvāsa Yatindra* and *Vijñānakanda Tapodhanendra*, in thirty-two *adhyayas*

It begins

यसु स्थितकृते यसु निवृत्तानन्दनिर्भरे ।
यसु वा ज्ञातव्यं नः स्वादीयितव्यमनुभवे ॥ १ ॥
यौरे वाचयितुं किलेव दधानो ह्यज्ञाने पुनर्यत्
द्विमानामनूतं प्रतुषिषं न निर्वाहं करे विप्रतो ।
यच्चकचकचं चरेक गयानो यद्वै च हातुं वरात्
वा स्वादीयितव्यमनुभवे वागीश्वरो जेवने ॥ २ ॥
यदभ्यस्यदधानो ज्ञातव्यो दधानो भवे ।
वाचयितव्यो वाचो वलानिष विप्रो. पुनो ॥ ३ ॥
विज्ञानचंद. ॥ श्रीमदुरो देविज्ञेयं परिज्ञातव्यमनुभवे ।
प्रज्ञावाक्(?) परिज्ञातव्यमनुभवे ॥ ४ ॥

(Colophon) इति श्रीमदभ्यस्यदधानो ज्ञातव्यो दधानो भवे-
करभगवत्पुनर्यत्परिज्ञातव्यमनुभवे श्रीमद्विज्ञानचंदपरीषदे-
संवादे ज्ञातव्यमनुभवे ॥ [DR J TAYLOR]

5. *Advaita school, general Vedānta*

2317.

1103e. Foll 16 (foll 45-60 of the volume), size 13 in by 5 in, foll 1-6 nineteen to twenty-two lines in a page, the writing like no 2397 (1103b), foll 7-16 fifteen to seventeen lines in a page, the writing like no 2459 (1103a)

Nasahkarmyasiddhi, called *Sambandhohit*, by *Sureśvara Acārya*, pupil of *Saṅkara*, in four *adhyayas*, prose and verse. See Hall's Index, p 159

It was published in the Bombay Sanskrit Series, no xxxviii "The *Nasahkarmyasiddhi* of *Sureśvarācārya* with the *Chandrikā* of *Jñānottama*" Edited by Colonel G. Jacob, Bombay 1891. Both MSS. of the Indian Office were used by him.

"As its title shows, it consists of an argument in opposition to ritual, and in favour of knowledge, as a means to *mukhi*," i.e. p. 2.

It begins:

आमहसंभवयैः सर्वत्रादिभिः सर्वप्रकारस्यापि दुःखस्य खरत्न
एव निहासितत्वात् तद्विमुखया प्रगुणितस्य खरत्न एव ।
दुःखस्य च देहोपादानेकहेतुत्वात् देहस्य च पूर्वोपचितप्रकीर्त-
नूलाद्यनुक्तिः । तयोश्च विहितप्रतिषिद्धकर्मनूलाद्यनुक्तिः ।
कर्मैक्यं रागद्वेषाद्यद्वान् रागद्वेषोश्च शोभनाशोभनाभास-
निर्गमकत्वात् अभासस्य चापि कारितव्यहेतुत्वमुनिमित्तत्वात्
हेतुस्य च पुक्तिप्रकारादिवालवैस्यापि सः सिद्धादिनीयान्ना-
नयोप (sic) leg. ° न्यानयोप) माचोपादानत्वादप्यनुक्तिः ।

The first *śloka* is:

आमिहलभ्यमस्मिन्तं खल्वप्योच्यते यतः ।
आमिहदे नमस्तस्यै हत्ये पुक्तिवाच्ये ॥

End of the whole work:

संप्रतीक्षितं त्वया प्रतिज्ञोक्तमुदाहृतम् ।
नेच्छन्मिदंशोभेनो व्याख्यातया भवेदुर्ग ॥ ७६ ॥

इति श्रीमदमहंखरत्नप्रमाणवाचिनी खंखरपुत्र्यादक्षि-
प्योपुरेखराचार्यविरचिते नेच्छन्मिदंशो संप्रतीक्षो चतुर्थोऽध्यायः
समाप्ता चेवं नेच्छन्मिदंशः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2318.

777b. Foll. 40; size 10½ in. by 4½ in.; written by different hands, the oldest parts in the first half of the 17th century; 9-13 lines in a page, the margin worm-eaten.

Naishkarmyasiddhi, a second copy, with marginal notes.

The last words are सतः परं कारयन्; the three other verses (73-76) which follow in no. 2317, are not found in this copy. The last two lines are in a different handwriting.

Colophon: इति श्रीमदमहंखरत्नप्रमाणवाचिनी (sic) नेच्छन्मि-
दंशो चतुर्थोऽध्यायः समाप्तं संपूर्णम् apparently corrupt.
[H. T. COLEBROOKE.]

2319, 2320.

661. Foll. 289 (9-11th); size 13 in. by 4½ in.; 6-11 lines in a page.

646. Foll. 225 (in three parts foll. 87, 129, 19); size 18½ in. by 4½ in.; 6-11 lines in a page.

The writing is the same in both volumes, large and clear, of the end of the 18th century; some pages were written by a different hand.

Saṃkṣhepaśārīraka, an exposition of the *Vedānta* in *ślokas* following the *Vedānta Sūtra* and Śaṅkara's *Bhāṣya*, in four *adhyāyas*, by Śrī-Sarvajñātman Mahāmuni, pupil of Śrī-Devekvara, with a *īkā*, called *Anvayārthapra-kāśikā*, by Rāmātīrtha, pupil of Paramahamṣa-parivrajahācārya Kṛṣṇātīrtha. See Hall's Index, p. 90, no. xvi. and p. 91, no. xix. Sarvajñātman wrote his work under the reign of a king Śrīmat, see the final couplets and the *īkā* (infra). Hall and Aufrecht (Cat. Cat.) give "*Manukulāditya*" as the king's name, but according to Rāmātīrtha's *īkā* this would be only an epithet. Rājendralāla Mitra wrongly makes *Madhusūdana* a contemporary of this king "*Manukulāditya*," see Notices of Skr. MSS., vol. iii., p. 90, where he describes a copy of *Madhusūdana*'s commentary on the *Saṃkṣhepaśārīraka*.

Rāmātīrtha made use of the *Siddhāntadīpa*, another commentary on the *Saṃkṣhepaśārīraka*, by Vīṭavavēla, pupil of Anandavīra.

The first volume contains the first *adhyāya* (अध्यायानिध), with 563 couplets.

The *mūla* begins:

अनृतमहर्षिरोपिहयन-
यनलुपंयनदुःखमापिहृष्टम् ।
अतिनिवृत्तमपिनिवृष्टं नुरादेः
यत्तदर्थं प्रवचयदतिशयिनी ॥ १ ॥

The first ten *ślokas* were printed by Rājendralāla Mitra, l.c.

The *śikā* begins :

यस्माच्छ्रुत्वा येन विविधं संवीक्यते लोको
यतो गमने यथा इव महाविमर्शने षष्ठे ।
यस्मात्तदुक्तान्ते संक्षिप्तमन्यस्तानुमत्तान्ति
चोदते यतो मनो नम कदा ह्येवमुच्ये ईदृशम् ॥ १ ॥

After twelve introductory couplets the author of the *śikā* says एते टीकाकारजोकाः इह हि सर्वज्ञानगिरा प्रविष्टानामा महानुपदिष्टलघुनिर्णीतज्ञातै-
विचारज्ञानस्य जीमकारोदकाभिमुख्य जीवेद्व्यात्मनानुनि-
कृतवृत्तसंश्लेषात्मकस्य भगवत्प्राप्तिमार्गमधीनं कदाचाप्यनुभा-
व्यवक्रीडतापैत्यादिगोचरीत्य संक्षेपज्ञातव्यैर्भिन्नानुप-
लब्धं तदनुग्रहाय जीमकारोदकाज्ञाप्रवर्धकवार्तिककारभक्त्य
ज्ञातव्यपरिणामातिप्रचलनमक्षिपारपरिपालनकृतं विशि-
ष्टज्ञातारानुमितकामुक्तिप्रमादकं खेदवैराग्यनुबंधानामात्म-
नैकलगात्तदवैराग्यादीनामिष्येयप्रयोगेन दर्शयति चोत्तमप्रवृत्ति-
विषये चतुर्गम्यतेत्यादिना ०

Colophon of the first *adhyāya*, *mūla* इति
चोदेवैरुपन्यासदक्षिण्यजीमवैज्ञान्यमहानुनेः कृती शारीर्य-
करसंक्षेपशारीर्य प्रथमोऽध्यायः ॥ *śikā* इति श्रीकृष्ण-
तीर्थैश्वर्यरामतीर्थकृतायां संक्षेपशारीर्यकटीकायामन्यथापै-
काक्षिकायां समन्यायिभ्यः प्रथमोऽध्यायः समाप्तः

The second volume contains *adhyāyana* 2-4

The *śikā* of the second *adhyāya* begins
तदेवं समन्यलक्षणायां विज्ञेयं न्यायो निश्चितं उपपुन्य
यद्यपि मुक्तिगतिपदलोचनार्थं तथैवेति चेदोक्तं अविरोधेनाह
प्रज्ञानमि प्रजायमिति न्यायो निश्चितं तथापि प्रज्ञादिप्र
माणादविरोधे प्रतिभासमाने न तथैवेति प्रागुक्ते समन्ये
मतिज्ञानं नम वक्षते इति मनान् : शिष्यो नानातरनामितीति
समन्यमाक्षिपति एवं समन्य इति ।

The first verse of the *mūla* is

एवं समन्यमिदमव्यापकोपो
मातो व्यसंविचयो ननु वाक्यमन्यः ।
मानातरेव चरिरीतिर्य एव मातो
भेदप्रकाशनकृता व्यानविषयने ॥ १ ॥

The second *adhyāya* of the *mūla* (अविरोधानिधः)
contains 248 couplets

The *śikā* of the third *adhyāya* begins तदेवं
तथैवेतिज्ञानं प्रत्येकारे परे तत्रापि समन्यं विरोधपरिहारेव

दुर्दीकुलेदानीं यतीज्ञानज्ञातव्यापकोपरिहारेणं दुर्दीकुलान्य-
यार्थविषयार्थी विषयज्ञानव्यापक्यति ॥ चतुर्गम्यतेतिमिति ॥

The first couplet of the *mūla* is :

मुक्ता अविरोधपरिवर्धकव्याप-
क्यात्मनातिरर्थं पुनरनुपायः ।
प्रज्ञाज्ञातव्यद्विचक्षणमिति प्रज्ञे
यस्याप्येव तद्विज्ञेयं प्रतिविषयतायाः ॥ १ ॥

The third *adhyāya* of the *mūla* (ज्ञातव्यनिधः)
contains 364 couplets

The *śikā* of the fourth *adhyāya* begins : कश्चि
तमतेः साधनेः संक्षिप्तैवैवायमन्य महाप्राप्तीत्यात्मस्य चोदुत्तरी
कृतनिष्पत्तिरिति शिष्यः प्रवृत्ति उपस्थापनेति ॥

The first verse of the *mūla* is

उक्तज्ञातव्यमुद्रया ततो हि प्रवृत्तिं कृतं मुमुक्षवे ।
प्रज्ञाज्ञानमतिरर्थं मे मनस्यविता अनुपमावैमुक्ता ॥ १ ॥

The fourth *adhyāya* of the *mūla* (कृतकृत्य)
contains 63 couplets

The last couplets are

चोदेवैरुपन्यासदक्षिण्यजीमवैज्ञान्यमहानुनेः कृती
सर्वज्ञानगिराचिह्नो मुनिपदः संक्षेपशारीर्य ।
यत्ने सञ्चनमुद्रिष्येतिमिदं रामवर्धये नृपे
जीमवज्ञातव्येन मनुमुल्लासिने भुवं ज्ञातमि ॥ ६१ ॥

भुगंमंगमज्ञातिने विहंगमंगमनिने ।

तुरंगमंगमनिने मनो रत्नमंगमरि ॥ ६३ ॥

इति जीमवैज्ञान्यमहानुनिविरोधे संक्षेपशारीर्ये कृत-
लक्ष्यं ० (स्ल) चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥

The second half of the 62nd couplet is thus
explained in the *śikā* कदा यत्ने इत्येवायमाह ।
रामवर्धय इति : क्षयिष इत्यर्थः । नृपे रामगीति वाच्यं तस्य
नाम निर्दिष्टमि जीमगीति जीमवाक्षि (see) read जीमवा-
नाक्षि) किलकते अक्षरज्ञाने चामत्रिज्ञाने इत्यर्थः इत्य
रातो रंज्ञातव्यं ज्ञेयमाह मनुमुल्लासिने इति मनुमुल्लासक
इत्यर्थः सर्वभूते जीमवाक्षि नृपे भुवं ज्ञातमि इति सर्वज्ञानगिरा-
चिह्नो मुनिपदः संक्षेपशारीर्यं यत्न इत्यन्यः ॥

The *śikā* ends

विज्ञातव्ये पुनरेव विषयं चेदोत्तमं नृपज्ञातिविधिं ।
संक्षेपशारीर्यकृतमुद्रयाः प्राप्ताज्ञानदाय यतो विमिश्रः ॥

सर्वज्ञानमुनिप्रदीपनसह संक्षेपशारीरकं
 पुस्तकविषयं पुराणमहाविद्याशरीरविद्या ।
 उदीपायविभागः प्रतिपदं संक्षेपविद्याशरीरं
 व्याख्यास्य कृतं मनःप्रियकरी व्याख्यापित्रीकृतः ॥
 मनोऽस्तु तस्मै रामाय हृदयशब्दोक्तिभेदोक्ते ।
 बाबुनेत्र तृष्ण येन विवेचेत्तु (र. विवेचने) प्रमाथियः ॥
 मनोऽस्तु गुरुऽस्तु येन विवेचिष्यामः ।
 मनोऽस्तु विवेचिष्यामः ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिब्राजकाचार्यसद्गुरुश्रीशिवदत्तकृतोद्दि-
 विरचितायां संक्षेपशारीरकटीकायामन्यार्यै (प्र.) काशिकायां च-
 तुर्योऽध्यायः समाप्तः ॥

The *Saṃkṣepaśārīraka* with *Madhusūdana's*
 commentary was printed in The *Pandit*, New
 Series, voll. iv. -x. [H. T. COLEBROOKI.]

2321.

2594. Foll. 119; size 11½ in. by 4½ in.,
 eleven lines in a page, fair writing, of the
 18th century.

Laghunāyasaṃdṛhā, a *tīkā* on a work called
Śataśloki and *Laghunārtika*, by *Uttamaślo-
 tīrtha*, "kṃkṣa" of *Śuddhīnanda*. See Hall's
 Index, p. 97, no. xl. The *mūla* is an epitome
 of *Bādarāyaṇa's* *Vedāntasūtras*, treating sepa-
 rately on each single *adhikaraṇa*. Each *pāda*
 is divided into a certain number of sections
 according to the number of *adhikaraṇas* which
 it contains in the *Vedāntasūtras*. Of the
sūtras, always the first of each *adhikaraṇa* is
 quoted in this MS. In the final complete the
 author says that his work was founded on
 both *tantras*, on the *tantra* of *Jaimini* and on
 the *tantra* of *Bādarāyaṇa*. The present volume
 is pure *Vedānta*. Hence we may conclude that
 it represents only the second part of a larger
 work, the first part of which will be an epitome
 of *Jaimini's* *Pūrvamīmāṃsā*. This explains
 also the designation "*uttaratantra*" in some
 of the colophons, see the end of the first
adhyāya (it occurs also at the end of the third

pāda of the third *adhyāya*, and at the end of
 the third *pāda* of the fourth *adhyāya*).

This volume begins:

वक्ष्यिष्यामि सन्तुष्टं चेतनाचेतनं जगत् ।
 तं (च) देवि चक्षुषीरं लक्षितं दानं दत्तं (र. ० च) ॥ १ ॥
 गुरुणा योऽं देवं च नाना विद्याधिकं नये ।
 रचितां तां शतशोको व्याख्यास्ये शिष्यगुरुभे ॥ २ ॥

अथारो ब्रह्मविद्या ॥ इदं शारीरकब्रह्मसमीक्षाशास्त्रं
 नारदभक्तियै । विषयप्रयोजनरहितं शास्त्रं । श्रीकृष्णालोक्यमहा-
 विषयः । शास्त्रं प्रयोजनमिति स्तम्भितं ।

Colophon of the first *adhyāya*, fol. 51a: इति
 श्रीमत्परमहंसपरिब्राजकाचार्यसद्गुरुश्रीशिवदत्तकृतोद्दि-
 विरचितायां संक्षेपशारीरकटीकायां चतुर्योऽध्या-
 यस्य चतुर्थः पादः ॥

The second *adhyāya* has 27 leaves, begins
 with the text of the first *sūtra*: स्मृतमवकाशः
 . . . ० प्रसंगतः । प्रथमस्याध्याये उपरिष्ठे सर्वज्ञादिति जगदनि-
 त्तिनिर्णयान् ब्रह्मविद्यां वेदाङ्गानां समन्वयः प्रतिपादितः । स
 इहादिष्यते ।

The third *adhyāya* has 30 leaves, begins:
 नदंर ० . . . ब्रह्मनिर्णयस्याध्याये (Ved. Sū. iii. 1, 1) ।
 अथारो ब्रह्मविद्या ॥ इदं शारीरकब्रह्मसमीक्षाशास्त्रं
 नारदभक्तियै । विषयप्रयोजनरहितं शास्त्रं । श्रीकृष्णालोक्यमहा-
 विषयः । शास्त्रं प्रयोजनमिति स्तम्भितं ।

The fourth *adhyāya* has 11 leaves, begins:
 चादृष्टिरसकदुष्टदेशात् (Ved. Sū. iv. 1, 1) । अथ शास्त्र-
 त्वविचारानन्तरं कलविचारः क्रियते । The last *sūtra*
 quoted is जगत्प्रापारवर्जं etc., the first of the
 seventh *adhikaraṇa* of the fourth *pāda* (Ved.
 Sū. iv. 4, 17).

The whole work ends: सकृदां लघुप्राप्तिकायां (र. ०)
 शतशोको (र. ०) मुखात्वेन रूपयनं लोचनं दत्तं शिष्याय निवेदयति ॥

इत्यनुक्तं वेदाङ्गमीमांसादुष्प्रकारात् ।
 शतशोकोमुखात्वेन रूपयनं लोचनं दत्तं शिष्याय निवेदयति ॥ १ ॥

अथेति ब्रह्मविद्या इति ब्रह्मं आरम्भान्तेन तद्वैद्य-
 युद्धा गच्छ इति शोचयितुं ॥

इत्येवमिति पादोऽध्यायः तद्वैद्यं ये नयाः
 पृथक्पादोऽध्यायः इत्येवमिति पादोऽध्यायः तद्वैद्यं
 ते वैदिक्यं ब्रह्मविद्या मुनिः इत्येवमिति पादोऽध्यायः
 श्रीकृष्णालोक्यमहाविषयः । शास्त्रं प्रयोजनमिति स्तम्भितं ॥ १ ॥

कृष्णार्थिकदीर्घे कृष्णवपुषाया ।

इषड्वारिणा चोक्तिक्रमनाय कविता ॥ २ ॥

अनया भागवत् (१ अ०) शीतो नायिकीवाचवोभिर्दृ ।

अनेदोषाहोवाक्यैः शरितानेन ॥ २ (sic) ॥

विश्वेश्वरमेतरेण विप्रविश्वेकमुच्यते ।

उत्तमप्रोक्तार्थेन प्रतीति सचिता सृष्टं ॥ ३ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतापरिचरिते श्रीमद्भगवद्गीता-
यमिना विरचितानां कृष्णार्थिकदीर्घायां चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥

[MACK COLL.]

2322.

2516 Foll 275, size 11½ in by 5½ in,
8-12 lines in a page, large good handwriting

Pañcadāsī, an exposition of the *Vāda*
philosophy in fifteen *prakaraṇas*, divided into
three *adhyāyas*, by *Bharatīśirṣa Vidyaranya*,
and *Pudādīśa*, a commentary on the *Pañca-*
dāsī, by *Ramakṛṣṇa*

See Hall's Index p 94 nos xlv and xlv,
Oxford Catalogue, p 222, n. 541 p 223, nos
541 and 542 Berlin Catalogue, p 182, no 625,
pp 183 and 184, nos 629, 630, 631

The text and commentary were published
at Bombay in the Śaka year 1785 There is
also a Calcutta and a Poona edition An
English translation with the text of the *Pañ-*
cadāsī appeared in the *Pandit*, New Series,
vols v-viii, not complete (on the authorship
of this work, see vol viii, p 603)

[GAILKAWAR]

2323.

2310 Foll 208, size 13½ in by 6½ in,
9-14 lines in a page, large good handwriting,
ornamented margin On the last page there
is a picture representing *Rama*, *Sita*, *Hanumat*,
and five other figures

Pañcadāsī and *Padādīpikā*, a second copy
Foll 1, 89, 82, 83, 99 are missing

[SIR JOSEPH BANKS]

2324.

1794 Foll 239, size 14½ in by 5½ in,
9-18 lines in a page, large good handwriting.

Pañcadāsī and *Padādīpikā*, a third copy.

[J TAYLOR]

2325.

3034 Foll 230, size 12½ in by 4½ in,
9-18 lines in a page, indifferent writing.

Pañcadāsī and *Padādīpikā*, a fourth copy

[J R BALLANTYNE]

2326.

242 Foll 209 size 12½ in by 4½ in,
7-12 lines in a page fair writing

Pañcadāsī and *Padādīpikā*, a fifth copy.

Colebrooke's remark on fol 80, that the
sections were bound up in wrong order, does
not refer to the present condition of the copy

Two leaves are missing, one after fol 22
(99 of the second *prak*), and one after fol 112
(22 of the seventh *prak*) [H T COLEBROOK]

2327

1113b Foll 192 (39-230), size 12½ in by
4½ in, 10-16 lines in a page, fair writing

Pañcadāsī and *Padādīpikā*, a sixth copy

It begins with the second chapter, the first
having been placed at the end

[H T COLEBROOK]

2328.

872 Foll 133, size 10½ in by 4½ in,
8-16 lines in a page, fair writing

Pañcadāsī and *Padādīpikā*, a seventh copy,
dated संवत् १७९८ अश्वमेधावधि १३ हेरनी द्विष
नोपिद्वारयत् । [H T COLEBROOK]

2329.

3041. Foll 181, size 12½ in by 5½ in;
12-21 lines in a page, fair writing

Pañcadāsī and *Padādīpikā*, an eighth copy.

[J R BALLANTYNE]

2330.

2082b. Foll. 42: size 9½ in. by 4 in.; 11 or 12 lines in a page; middling writing.

Pañcādśī, a fragment. The first two leaves contain the first twenty-six couplets of the first *prakaraṇa*, foll. 3-42 nearly the whole second *pañcaka* (the first thirty-seven couplets are missing). [GAIKAWAR.]

2331.

2670b. Foll. 89; size 10½ in. by 3½ in.; 10-13 lines in a page; good writing.

Siddhāntamuktāvalī, a commentary on a small metrical *Vedānta* treatise, by *Prakāśānanda*, pupil of *Jñānānanda*. See Hall's Index, p. 99, no. xlix. The work was edited and translated into English by Arthur Venis, Benares 1890 (reprint from The Pandit). It is referred to by *Appayya Dīkṣita* in his *Siddhāntaleśa*, and has been assigned to the last quarter of the 16th century.

It begins:

चतुष्टयवानन्दानाम् ज्योतिरव्ययं ।

विनिश्चितं भुतेः बाबाद्युक्तिरुपाभिधीयते ॥

तथादी नञ्जुलं तन्नानुमत्यदयं नृपवचनमिवेवप्रयोगे
वाक्यान्निपाद्य कर्तव्यं प्रतिबान्ति चतुष्टयेमादिना

[H. T. COLEBROOKE.]

2332.

2226. Foll. 38; size 9½ in. by 4½ in.; 10-15 lines in a page; fair modern writing.

Siddhāntamuktāvalī, a second copy of *Prakāśānanda's* work. [R. JOHNSON.]

2333.

2773b. Foll. 101; size 12 in. by 5 in.; 12-16 lines in a page; fair writing.

Siddhāntamuktāvalīśikā, the text of *Prakāśānanda's* work, here called *Siddhāntamuktā-*

śikāśepī, and a commentary on it, by *Nānā-dīkṣita*, pupil of *Prakāśānanda*.

See Hall's Index, p. 99, no. 1.; A. Venis' edition of the *Siddhāntamuktāvalī*, p. iii.

It begins:

विशेषं बुद्धिरासं वगदुदयकं ज्ञातृदो वृषकारं
आसं वाचादेवयं विभुवनविदिनं ज्ञातृदो भाषकारम् ।

आनन्दानन्दप्रकाशानुभवचदयं कुरुं जीवुर्निर्दि
वन्दे विज्ञानविधानं ज्ञाननिरातं राघवेन्दु यतीन्द्रम् ॥ १ ॥

यत्किञ्चशिवसंदोहव्याता भारतभूषणः ।

वन्दे नं यतिविदेन्दुं प्रकाशानन्दनीधरम् ॥ २ ॥

विज्ञाननीतिकवेयोपनिषादप्रदीपिका ।

क्रियते परमशीलमानसंरसप्रवर्तिनी ॥ ३ ॥

शिवाचारप्रारम्भकलमाचारविदुषयोः प्रतिबान्ति चतुष्ट-
यविनिर्दि ०

It ends:

मानादीधितसंज्ञेन विदुषेयं विनिर्दिता ।

विज्ञाननीतिकवेयोपनिषादप्रकाशिका ॥ १ ॥

विदितकलवेन्दुने प्रज्ञंरति लोके

यत्किञ्चनपि महतिः किं पुनर्मादुष्टेन ।

इति विशदरुने वल्लभायुये इवे प्रवृत्तः

खनतिविदुषयोः चतुष्टयेन सत्यः ॥ २ ॥

यद्वानादिदं भाति यन्मानाद्यं प्रलीयते ।

यस्य स्यात्तददं निर्दि नित्यसंविमुक्ताइवम् ॥ ३ ॥

Colophon: इति जीनन्तरनईसपरिज्ञानकापावेजीप्र-
काशानन्दपूज्यपादशिवधोमानादीधितविदुषयोः वेदानादि-
ज्ञानमुक्ताप्रलीटीका समाप्ता ॥

Date of the copy: कीर्तव्यं १७३३ कार्तिक शुक्ल ५
मृगशिरसे ॥ [COLL. OF FORT WILLIAM.]

2334.

860. Foll. 79; size 11 in. by 5½ in.; 8-16 lines in a page; fair writing.

Siddhāntamuktāvalīśikā, text and commen-
tary, a second copy, incomplete, containing
only as much as foll. 1-60 in the first copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2935.

1348c. Foll. 28 (9-40); size 11½ in. by 5½ in.; 18-21 lines in a page; good writing, on brown paper.

Siddhāntamuktāvalīkā, text and commentary, incomplete, but beginning at the very point where the second copy breaks off.

[H. T. COLEBROOKE.]

2336.

2317. Foll. 67; size 13 in. by 5½ in.; 14-18 lines in a page; large modern writing.

Vedāntasiddhāntamuktavaliṭīkā, the commentary without the text, an incomplete copy. From fol. 40 to the end the original numbering is wrong and all leaves are misplaced. The right order would be: foll 40 (orig. 80), 42 (84), 44 (88), 46 (92), 49 (96), 64 (112), 51 (104), 54-56 (108-110), 41 (80), 43 (88), 45 (96), 47, 48 (100, 102), 60 (120), 52 (108), 53 (110), 66 (132), 57-63 (124-130), 65 (134), 67.

The continuous text of this copy ends fol. 65a, 1. 8 (विज्ञेयवादिनो व्यास *etc.*, see fol. 74b, 1. 6 of the first copy). The next nine lines continue the text, but they are full of omissions; with the fourth line of the verso of the same leaf begins the end of the whole commentary (वाचं व्यास *etc.* see fol. 100b, 1. 5 of the first copy).

[R. JOHNSON.]

2337.

1763. Foll. 64; size 7 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.; indifferent Devanāgarī writing of c. 1750 A.D.; 12-14 lines in a page.

Vivekasindhu, a treatise on the *Vedānta* tenets (by *Mukunda Muni*, or *Mukundarāja*?).

It begins :

कल्लेचे कापडातले चक्याचे वच लीयते ।

आद्या तत्त्वमसीति मेवाद्यादि षट् महः ॥ १ ॥

यदयमोक्षं प्राप्नुयान् यच्छेत् विनाशका ।

यदा नृहेक्षितः शक्तिवीणात्मा अपिरह्य मे ॥ २ ॥

पानपेढये सकलं सर्वजनजीवनसाधिरहासदियु ॥

अभिषेकस्य परमादेशी यद्विदामना तन्निष्पन्नं मत्तोयिकं

अथर्ववेदसंस्कारमंत्रावली ३३० । [अ ३ ५ ० ६ ५]

विशेषातिथिं यज्जग्ना यज्ञसाधयन् नराः ॥ २ ॥ ० ११ ॥

इह यत्तु निरवधिनिरतिशयसुखपारादि(?)जननादिषु-
भाषितान्ते ।

इति विवेकविधिं गुरुश्रित्यसंवादावधानो नाम प्रथमं प्रकरणम् ॥
fol. 11b; * कृत्तिले संनिप्रकरणं fol. 20b; कृत्तिले
मूलदेहाधिपत्यपूर्वकं प्रकरणविषयं fol. 27a; कृत्तिले
वसन्तवासुदेवाधिपत्यं fol. 31b; बंहातले लक्षणाप्रकरणं
fol. 39a; बंहातले उद्यतार्थे बंहातवधिपत्यं fol. 48b;
उद्यतार्थे बंहातले गुरुश्रित्यसंवादो संनिप्रकरणं fol. 57a.

It ends:

सर्गसंहारनामानौ कृपावत् निहयितौ ।

यौ हात्वा जन्मभूमिम्(?) जीवो ब्रह्मोपवात्य ॥ ५ ॥

इति श्रीमहाविष्णुसंहितायां गुरुशिष्यसंवादे संहाराख्ये सामुद्र-
विष्कारप्रकरणे समाप्ते ॥ उत्तरार्धे संहाराख्ये ५ । विष्णुसंहितायां
समाप्ते ॥

The author's name is not given in this MS.; cf. Weber's Cat., p. 375, no. 1865, and Raj. Mitra's Notices, iii., p. 343, no. 1846 (apparently a larger work); Hall's Index, p. 100, no. liii.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2338.

3067. Foll. 89; size 9½ in. by 8½ in.;
ten lines in a page; fair writing.

Vedāntaparibhāṣā, an exposition of the Vedānta philosophy, in eight *paricchedas*, by Dharmarāja Dikshita.

See Hall's Index, p. 100, no. lv.

The *Vedāntaparibhāṣā* was printed at Calcutta in the Śaka years 1769 and 1777 (see Haas' Cat., p. 81). There are also Kāśī editions.

The *pratyakshaparicheda* ends fol. 11b, the *anumānāparicheda* fol. 18b, the *upamānapari-*

2345.

2018. Foll. 18; size 9½ in. by 4½ in.;
ten lines in a page; well written.

Vedāntasāra, a second copy.

[J. TAYLOR.]

2346.

2371. Foll. 16; size 11½ in. by 4½ in.;
9 or 10 lines in a page; large good writing.

Vedāntasāra, a third copy. [GAIKAWAR.]

2347.

2773a. Foll. 15; size 12 in. by 4½ in.;
nine lines in a page; well written.

Vedāntasāra, a fourth copy, dated संवत् १८५८
वाषाढे मासि शुक्ले ५ ॥

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2348.

2833a. Foll. 23; size 7 in. by 9 in.;
13-15 lines in a page; large modern writing.

Vedāntasāra, a fifth copy, with pencil notes
on the margin. [SIR CHARLES WILKINS.]

2349.

1338a. Foll. 19; size 11½ in. by 4½ in.;
eight lines in a page; large modern writing.

Vedāntasāra, a sixth copy.

[H. T. COLEBROOK.]

2350.

2459. Foll. 86; size 11½ in. by 5½ in.;
8-10 lines in a page; large beautiful writing.

Vedāntasāra, the text, and *Subodhini*, a
commentary on it, by *Nṛsiṃha Sarasvatī*,
pupil of *Kṛishṇānanda*. In the final couplets
the author is called *Narasimha* and *Narahari*.

See Hall's Index, p. 101, no. lviii.

The *Subodhini* was published at Calcutta
in the Śaka year 1771, by *Anandacandra-
vedāntasāgīta*, in Beng. char., also in the Śaka
year 1782 (see Haas' Cat., p. 125).

It begins:

रत्नामयं मुहं भवा परमानन्दमयम् ।

यस्य वेदान्तारत्न टीका भवा मुचोषिणी ॥ १ ॥

That the *Subodhini* was composed at Be-
nares in the Śaka year 1510, appears from the
following final couplet:

गोपद्वीपनगरेणवा विमुक्तिमेवे लक्ष्मि नरसिंहीनी ।

वेदान्तारत्न चकार टीका मुचोषिणी विचकोः

[पुष्पात् ॥

भावे यक्षहारादिभे दक्षहारे संभवताका युवः

संभावे दक्षहारे प्रभुवरचोक्षादिवाहको ।

भावे दुर्गहारादे नुभनुषी भावे गुरुमार्गिणी

भावाभागीवरादे नरहरिटीका चकारोष्महात् ॥

[GAIKAWAR.]

2351.

2082a. Foll. 41; size 8½ in. by 3½ in.;
11-15 lines in a page; small fair writing, on
some pages nearly obliterated.

Vedāntasāraśikā, a second copy of *Nṛsiṃha's*
commentary, dated संवत् १७३३ मासमुद्यदि ० गुरी
भद्रपदा (?) रामनवाहीनेन खयनाराय वा उर्वेया द्विजिनी ज्य
हदीकवेदीकाट मुने भवतु ॥ [GAIKAWAR.]

2352.

1645. Foll. 74; size 9½ in. by 3½ in.;
eight lines in a page; large good handwriting.

Vedāntasāraśikā, a third copy.

[H. T. COLEBROOK.]

2353.

884a. Foll. 56; size 10½ in. by 4 in.;
nine lines in a page; well written.

Vedāntasāraśikā, a fourth copy of *Nṛsiṃha's*
commentary, dated संवत् १८५८.

[H. T. COLEBROOK.]

2354.

1128b. Foll. 22; size 11½ in. by 3½ in.; 16-18 lines in a page; small fair writing.

Vidvanmanorajīnī, a commentary on the *Vedāntasāra*, by *Rāmatīrtha Yati*, pupil of *Kṛishṇatīrtha*.

This commentary was published at Calcutta in 1829 (in one volume with the text of the *Vedāntasāra*), and again at Calcutta in the Śaka year 1771 (together with the text of the *Vedāntasāra*, *Subodhīnī* and the *Hastāmala-kābhāṣya*).

This copy is dated: चो संवत् १९६३ । चो जालुनवदि २ । चारकस्य लिखितमिदं पुस्तकं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2355.

991. Foll. 239; size 13½ in. by 5½ in.; between nine and sixteen lines in a page; well written.

Pratyaktattvacintāmaṇi (or *Pratyakrint.*), a large metrical *Vedānta* treatise in twelve *prakaraṇas* with 1277 couplets, by *Sadānanda*, and *Śvaprabhā*, a commentary on this work, by the same author.

The commentary begins :

मन्दाक्ये चित्तज्ञे चित्तमिदं विवक्ष्यं
ब्रह्मादिवन्धवत् नयनेष्वपि ।
संसारतापहानं मुमुक्षुसौख्यं
कुलं जये दक्षिणोत्तरादिभिरक्षरैः ॥ १ ॥
आनन्दस्यैव ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ।
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ॥ २ ॥
नन्वा ब्रह्मं त्विदं जीवमन्तर्गतं त्वेव त्वेव त्वेव
नानिदं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
नानिदं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
नानिदं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
नानिदं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ॥ ३ ॥
जीवमुत्तमं च जये ब्रह्मादिवन्धवत् ॥ ४ ॥

The *mūla* begins :

मेवमेव चित्तमिदं विवक्ष्यं
ब्रह्मादिवन्धवत् नयनेष्वपि ।
संसारतापहानं मुमुक्षुसौख्यं
कुलं जये दक्षिणोत्तरादिभिरक्षरैः ॥ १ ॥
आनन्दस्यैव ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ॥ २ ॥

The treatise itself begins with the eighth couplet :

आनन्दस्यैव ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ब्रह्मस्यैव तत्त्वज्ञानं ॥ ८ ॥

The first *prakaraṇa* or *pratyaktattvacintāmaṇi* ends fol. 47b, the second or *śvaprabhā* fol. 56b, the third or *pratyakṣa* fol. 65b, the fourth or *praticisāṇeritīnirākaraṇamayūkha* fol. 85b, the fifth or *praticikarmavyavasthāmayūkha* fol. 108b, the sixth or *tattvapadārthavieśāramayūkha* fol. 127b, the seventh or *karṭivivādhānirākaraṇapūrvāsvārūpabodhamayūkha* fol. 139b, the eighth or *alīkikāramayūkha* fol. 140b, the ninth or *tatpadārthasādhāninnimittopādānatvanirūpaṇamayūkha* fol. 174b, the tenth or *advaita-tattvamayūkha* fol. 187b, the eleventh or *vedāsyāpauruṣheyatvādinirūpaṇapūrvāśāram akhaṇḍārthaparātattvamayūkha* fol. 213b.

Colophon : इति जीवमुत्तमं ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं
ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं ब्रह्मादिवन्धवत् तत्त्वज्ञानं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2356.

476a. Foll 220, size 12½ in by 4½ in, between eight and fifteen lines in a page, fair modern writing

Pratyakṣatvaśāntamāni and *Svaprabhā*, a second copy of text and commentary

[H T COLEBROOKE]

2357.

1395c Foll 35, size 13½ in by 4½ in, eight lines in a page, on yellow paper, written in the Bengali character, in the 18th century

Advaitamakaranda, 28 śloka on *Brahma* which is *advaita*, by *Lakṣmīdhara Kavi*, with a *ṭika* by the same See Hall's Index, p 102, no 1211, for the *mūla* compare Ray Mitra's Notices, II, p 105, no 689

It begins

सन्धारणे मङ्गलाय गुरुदेवाननन्दारं करोति ।

कदाचिद्विरचायाकाननमोहात्मने नमः ।

जनमानन्दकृत्वाय जगन्मङ्गलमर्प्ये (first śloka
[of the mūla])

It ends उक्तमर्थं समग्रयोगं निगमयति

उपशान्तमगच्छीरक्षिष्याचार्थेश्वरधनं ।

कतः विद्वन्माधवं परिपूजयिष्ये नमः (27th śloka
[of the mūla])

इति ॥ सन्धं परिचलाय तस्य कञ्चनपात्रमाज्ञासे ॥

लङ्काधरकवेः कृत्स्नरत्नोपलब्धयः ।

अष्टौतमकरद्वये च विद्वद्भिर्योग्यतामिति (28th
[śloka of the mūla])

इति श्रीलङ्काधरचरितनाम अष्टौतमकरद्वयीका परिपूजो ॥

श्रीविरचनमूलेष्वर्पणौक्तिरिति ॥

[H T COLEBROOKE]

2358.

1268b. Foll. 51, size 7 in by 3½ in, 9-11 lines in a page, large good writing

Advaitamakaranda, the 28 śloka of *Lakṣmīdhara Kavindra*, with a *śikṣā* called *Rasāśikā-vyākhyā*, by *Saṅgamprakāśa Yati*, who was a pupil of *Śūdrhānanda*, and who says in the final couplets that he wrote his *śikṣā* at the bidding of *Perushottama*. See Hall's Index, p 102, no lxiv, Rāj. Mitra's Notices, II, p 105, no 689.

It begins

अथ अष्टौतमकरद्वयः ॥ अविद्यानन्दगुरुदेवकल्लोको नमः ॥

निर्मलं निरंतरानन्दविह्वलं जगत् फलेन ।

मुना त्रयीगुणविद्यामहत्त्वमयं कदा ॥ १ ॥

अंशगुणीनवाभावं चंदे चंद्रकलापरं ।

छायास्वनपुराकारं काहस्वरव्यतिथिं ॥ २ ॥

शेषस्वानन्दयोगीन्द्रपादकंठरजोत्पत्तिः ।

रागमेवेददाकासे मोहमात्रावर्णकः ॥ ३ ॥

मुक्तानन्दपदानीमोहद्वंद्वं लेखे चतुर्वर्गं ।

निर्वाणरसमासाद्य दुराः क्षिप्याद्विषयः ॥ ४ ॥

अविद्यानन्दयोगीन्द्रा वचो मुनि केचन ।

यन्मुपास्यतस्मात्तौ नवा संसारवारिधिः ॥ ५ ॥

इह खलु लङ्काधरो नाम अविष्णुपत्नी निर्ंतरनिनास-
मुशानमुल्लासयता संसारविषयकवैराग्यमनन्दवादिमुखायतः
आत्मविशिदिमुखाय संनक्तलोकावेदधर्मान् गुरुदेवकोकवैद्य-
मुत्तरं विधिवत्तन्मयं मुक्तवेदात्मनेति संभावना प्रतिपन्नका-
नवाभ्यास्तिमुखाय अविष्णुपत्नीदेवायुपुत्रस्य संसारकाव्यकोपी
अरुणविस्मयकलपात्पुत्रं वेदात्मनिपात्रं जगत् अविद्यानन्दकल्लो-
कवैद्यं कर्वापादानं निर्मलं कल्लोकात्वे वेदेन्द्रियमात्मनोमुक्तंवा-
रणाक्षिप्रमग्ननिपात्रा त्रयीः संसारवर्गं विधिप्रकारकल्लोका-
नन्ददात्मनारमणाक्षिप्यैवित्तस्य तस्यापिप्रपरिक्रमावे कल्लो-
कनामवाचनकल्लोकात् सम्यगुत्तरात् क्षिप्यक्षिप्यैव संवदो निपात्राति ॥

In the remarks on the last śloka (see no. 2357) the *Brahmagiṇī* and *Bhārati* are quoted

End of the *śikṣā*

अष्टौतमकरद्वय रत्नाभिर्धिका मुना ।

अर्थमकाह्वयतिना मुहुरीजगत्साधनाम् ॥

मज्जनद्वय (१. १४) आनुमिद्विधिं (१) कोकैः ।

रत्नाभिर्धिका केवा परिधिका कल्लोकात् ॥

[illegible]

प्रादिच्छन्त्य संवत्स निर्विघ्नपरिज्ज्ञानाप्रवचनगमनादिच्छन्त्ये ०
भक्तिजन्माप्रधिवाप्तपुनःपदं त्रयेष्वर्धं प्रायेष्वानो विज्ञिहविचय-
प्रयोजनसंबंधाधिकारिहृदयजन्मसंबंधपुनःपदसंबाहृत्तैवति गंगेसा-
दिना ॥

According to Hall, Index, p 108, no Ixix, the treatise consists of 183 verses. In the present MS Chap I (*adhyropaprakaramam*, ending fol 129a) consists of 54 verses, II (*apavandaj raharanam*, fol 240a) 58 verses, III (*kavalayaj raharanam*) 45 verses. The last verses with their comment run thus

शास्त्रादिदिष्यन्तिभूषणमङ्गलानां
वेदाङ्गवारिधिरुपायलालसानां ।

वैश्वस्यैकस्यैतद्गुणमुपाधितानां
 सारान्धाविष्टिरियन्तु मुदे पुधानां ॥

[illegible]

वाक्पुष्पाग्रिणिः श्रेयं भजता मन्ता वदाम्यहो ।
 शिवः श्रेयसवीरसु हृदयैः शीघ्रिनिष्ठिते ॥

वेदं चादात्म्यमिति ॥

अपरोक्षीकृतो ब्रह्मे वाक्याद्वाच्ये(?) मन्त्रो(r.१०) अथ वा।

वीरभक्तस्य धर्मस्य वीरस्यैव शीर्षम् ॥

निम्न दिक्षु भुजविनाशविषादिनाशान्
विषादिभिरुत्पलितैर्भेदितालयाः (१.० भेदिता ०) ।

आनंदमंदनबने मित्रा मित्रः

येष्वल्यबल्यग्रहरण्य मुदे पुषाजी ॥

ब्रह्मविष्णुशिवमहादेवः पञ्चात्म-

यस्यैव मायसिद्धयामयतिपुस्तकवृत्तौ ।

गंगाधरेन्द्रवर्तिना क्षिप्रवोः यदाप्ये

भक्त्यादिना (१० विना) सुकृतिरसु खाना क्षिप्याय ॥

इति श्रीमत्पद्महंसपरिव्रजानामाचार्यश्रीराजर्षभुकरक्षत्रीय-
श्रवादाक्षिण्येव श्रीहंसभुकरक्षत्रीयश्रवादाक्षिण्येव गंगाधरकर-
स्वाम्याभिबुक्ता विरचितायां साराम्यक्षिप्रियास्वायां शेषक-
वत्सलानुस्वायां शेषस्वप्नकरत्वं संक्षेपे ॥

The above Saka date is correct for Vikrama 1748 (expired), the date, according to Prof Kulhorn, corresponding to Thursday, 14th January, 1692 A D [H T COLEBROOKE]

2361.

1089. Foll 77, size 13 in by 4½ in, legibly written, in Devanagari, in 1782 A D, by two or three different hands, 7-13 lines in a page, foll 50-77 are numbered separately

The same treatise, here called *Ātmasāmrā-
jyasiddhi*, or simply *Samrajasiddhi* (in margin),
with the commentary.

Section I (54 verses)

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजकाचार्यश्रीकृ-
 ण्णचरणदासजीपुत्रपादशिष्येण गंगाधरदासजीपुत्र
 विरचितायामाचार्यश्रीकृष्णदासजीपुत्रस्य शैवस्य श्रीगंगाधर
 दायभाटोपनयनकाव्यं पूर्णं संपूर्णं । संवत् १९३१ । °

[H T COLLEBROOK]

2362

924. Foll 302, size 12½ in by 6 in; fair modern Devanāgarī writing; 18-15 lines in a page.

Ātmapurāṣa or *Upanishadratna*, a versified summary of the contents of the *Upanishads*, in eighteen chapters, by Śaṅkarānanda, disciple of Anandāśrama. See Hall's Index, p. 116, no. cxxii.; Bāj. Mitra's Not., i., p. 98, no. 182.

It begins:

ईशानाश्रित्येन चाभुक्तं कलत्रं जगत् ।
निरीक्ष्य शोचिनः कश्चिच्छ्रुताचारगतिक्रमः ॥ १ ॥
एकदा कश्चात्कालं पितृ एतच्छ्रितं यत् ।
अहो संसारमूलेन ज्ञेयज्ञानाः सर्वदेहिनः ।
आमादिकाकपालेन मारीयुषविनोदिना (?) ॥ २ ॥
अचनकान्तरे देव भीतिः सर्वेष्वपि हि ।
इति संशयं नानाम् अमुं परिपुच्छति ॥ ३ ॥
अचनकान्तरे हीनं गीहं संसारमूलेन ।
गुणवद्विज्ञानावाचनमिच्छन् प्रवेष्टुमात् ॥ ४ ॥
एवमुक्ते गुरुः ब्राह्म कश्चित् कश्चात्पि हि ।
ज्ञानमज्ञानाज्ञानं नियतं ज्ञानं विनि ॥ ५ ॥

I. *Āitareyasārārthaprakāśa*, fol. 21b; II. *Kauśhītakīsārārthaprakāśe indrataraṇāṅkhyānam*, fol. 34a; III. *Kauśhītakīsārārthaprakāśe gārgyājātaśāstrasamvāda*, fol. 42a; IV. *Bṛihadāraṇyaka-madhukāṇḍasārārthaprakāśa kaṛṣhyāśāstrisamvāda*, fol. 66a; V. *Bṛihadāraṇyake yājñavalkyaśāstrasārārthaprakāśa ṛṣhyāyājñavalkyasamvāda*, fol. 83b; VI. *Bṛihadāraṇyake yājñavalkyakaṇḍasārārthaprakāśa - yājñavalkyajanakasamvāda*, fol. 132b; VII. *Bṛihadāraṇyaka-yājñavalkyamastreyīsamvāda*, fol. 147b; VIII. *Śvetāśvataraopanishatsārārthaprakāśe śvetāśvataraśāstrasamvādasamvāda*, fol. 173a; IX. *Kāṭhākopaniṣatsārārthaprakāśe yamanacikṣasamvāda*, fol. 194b; X. *Taittirīyasārārthaprakāśa*, fol. 216b; XI. *Garbhādyupaniṣatsārārthaprakāśa*, fol. 247a; XII. *Chāndogyaśārārthaprakāśa*, fol. 256b; XIII. *Chāndogyaśārārthaprakāśe samakumārānārādasamvāda*, fol. 162a; XIV. *Chāndogyaśāstrasamvāda*, fol. 271b; XV. *Talavakūropaniṣatsārārthaprakāśa*, fol. 276b; XVI. *Muṇḍakasārārthaprakāśe 'sīgarāśāstrasamvāda*, fol. 282b;

XVII. *Pratnasārārthaprakāśe pippalāśīrṣṭa-samvāda*, fol. 286b; XVIII. (?) *ātharvāśāstrisamvāda* ends:

अथैव चापरे विधिपत्रं एतद्वत् जुगत् ।
मृकम् एव विधानेन जुगत् भवत्कदा ॥
इति श्रीमत्सर्वविद्यामन्त्राचार्यश्रीमत्पुनर्विद्या
श्रीमत्पद्मभगवता विरचितं अथर्ववेदम् अथर्ववेदो
अथर्वः ॥ [H. T. COLLEBROOKE.]

2363.

3069. Foll. 14; size 10½ in. by 6 in.; 11 or 12 lines in a page; large good handwriting.

Avadhūtānubhūti, a metrical exposition of the *Vidānta* doctrine, in twenty-one *prakaraṇas* (containing 301 śloka, cp. p. 755, l. 1). In the *Adhyātmapradīpikā* (see no. 2365) this treatise is ascribed to Muni *Aśhāvakra*, and hence called *Aśhāvakra-prakaraṇa* or *-śūktā*.

See Hall's Index, p. 125, no. clx.; Oxford Catalogue, p. 227, no. 558; Burnell's Tanj. MSS., p. 96. For editions (Calcutta, 1854; Bombay, 1864; Firenze, 1868) see Haas' Cat., pp. 8 and 9.

This copy begins:

मुक्तिमिच्छति चेन्न विद्यानिबन्धनम् ।
अनादिबन्धनोपशान्तं यमुपपन्नम् ॥

The last chapter is a metrical index of contents:

एष एव बोधेनोक्तः सुः कोकाश्च अविज्ञातः ।
अनादिबन्धनोपशान्तं यमुपपन्नम् ॥ १ ॥
यमुपशान्ते एव यमुपपन्नो यमुपपन्नः ।
यमुपशान्ते एव यमुपपन्नो यमुपपन्नः (१. १. १) ॥ २ ॥
निवेदयेत्तन्म ज्ञानं एवमेवार्थं भवेत् ।
यवानुमे ज्ञानं च ज्ञानी स्यात् यमुपपन्नः (१. १. १) ॥ ३ ॥
अज्ञोपपन्नो विज्ञानं एव ज्ञानीपदेकमेव ।
अज्ञोपपन्नो विज्ञानं एव ज्ञानीपदेकमेव ॥ ४ ॥
अज्ञोपपन्नो विज्ञानं एव ज्ञानीपदेकमेव ।
अज्ञोपपन्नो विज्ञानं एव ज्ञानीपदेकमेव ॥ ५ ॥

विज्ञानेकमिहः कश्चिः कीर्तयन्तमिहः ।
अथवागुपुत्रेण लोकः संवत्सरा काली ॥ ६ ॥

The different copies vary very much, especially in the beginning

Date of the copy संवत् १६६५ ॥ वर्षे भाद्रपद-
पुष्यतिथि चतुर्थे चार संवत्सरा पोषी क्षीयते चेन्नपदाव
वेदानी ॥ [J R BALLANTYNE]

2364.

1617b Foll 24, size 7½ in by 5½ in, 8-18 lines in a page

Avadhūtānubhūti, a second copy

It begins

मुनो मन्मथाय नमः प्रयातः

किमस्मि मुनेभ्यः को ह्यस्मिन् ।

मानसं मानसि यदीयमाचवा (० माना)-

विश्वः न मुनिं दिशतां निशानम् ॥

मुक्तिनिश्चयः ०

The copy is dated शके १६२२ विक्रममान संवत्सरे
आलुनपदि दशमी कहे एकादश्यां तिथौ शुक्रवाक्रे तद्विने
विनायकेन ईश्वरमायार्थे लिखितं ।

[H T COLLEBROOK]

2365.

2202. Foll 88, size 11 in by 5 in, 6-10 lines in a page, beautifully written

Adhyatmapradīpikā, a commentary on the
Atadhūtānubhūti (in this copy called *Ashāvakra*
or *Ashāvakra-rakarana*), by *Viveśvara*. See
Hall's Index, p 125, no cixi, Raj Mitra's
Notices, vii, p 246, no 2493

The *mūla*, which occupies the middle of
every page, begins मुक्तिनिश्चयः ०

The commentary begins

यद्वाक्यमस्मिन् यद्विज्ञानाद्विज्ञाते ।

तं नामा तद्विदानं मुनेऽभ्यासदीपिका ॥ १ ॥

इह ज्ञापयामासमुपनिषद्पुत्रे(१)परिपूर्वविज्ञानेकाक्षि-
पः यद्वाक्यमस्मिन् यद्विज्ञानाद्विज्ञाते यद्वाक्यमुपनिष-
त्पुत्रे(१)विज्ञानं तत्र नोक्तमस्मिन्परिपूर्वः ॥ मुक्तिनिश्चयः ॥

Date of the copy : संवत् १७०१ वर्षे गौरीतिथ्युत्त-
राशीति(१)चौचर उवाचकः ॥ [GRIEWAAR.]

2366.

1250a. Foll 85, size 8½ in by 8½ in, nine lines in a page, fair writing

Adhyatmapradīpikā, text of the *Ashāvakra-rakarana* and *Viveśvara's* commentary, a second copy

The beginning is different from that of the first copy

यद्वाक्यमस्मिन्

यद्वाक्यमस्मिन् यद्विज्ञानाद्विज्ञाते ।

तं नामा तद्विदानं मुनेऽभ्यासदीपिका ॥ १ ॥

यद्वाक्यमस्मिन्

यद्वाक्यमस्मिन् यद्वाक्यमस्मिन् मुक्तिनिश्चयः ।

वेदार्थं च यद्वाक्यमस्मिन् तद्विने प्रणी ॥ २ ॥

इह ज्ञापद ०

[H T COLLEBROOK]

2367.

2629. Foll 52, size 10 in by 5½ in, twelve lines in a page, well written

Ashāvakra-sūktadīpikā, text of the *Ashāvakra-prakarana* and a *śika*, which is apparently different from *Viveśvara's* *Pradīpikā*. From the second copy it would appear that the author's name was *Gopalacastanya*

It begins

तद्विदानं यद्वाक्यमस्मिन् यद्विज्ञानाद्विज्ञाते ।

तं नामा तद्विदानं मुनेऽभ्यासदीपिका तन्मते परा ॥ १ ॥

मुक्तिनिश्चयः ० (first sloka) इह ज्ञापयामासमुपनिषद्पुत्रे(१)परिपूर्वविज्ञानेकाक्षिपः यद्वाक्यमस्मिन् यद्विज्ञानाद्विज्ञाते यद्वाक्यमुपनिषत्पुत्रे(१)विज्ञानं तत्र नोक्तमस्मिन्परिपूर्वः ॥ मुक्तिनिश्चयः ॥

Date of the copy शके १६७७ क्रोचनमान संवत्सरे
श्रौतपदि चतुर्था रथिवाक्रे तद्विने कलापितः ॥

For this copy see Wilson's Cat. of Mackenzie Collection, 1, p 11, no. 11.

[MACKENZIE]

2368.

100b. Foll. 50 (18-62); size 9½ in. by 4½ in.; 6-11 lines in a page; well written. *Ashṭāvakraśūlādhīpikā*, text and commentary, another copy.

The text begins:

कथं ज्ञानवशातोऽथ कथं मुक्तिर्भविष्यति ।
 वैराग्यं च कथं प्राप्तयेतत्तं ब्रूहि मे प्रभो ॥
 अथावन्न उवाच ।
 मुक्तिमिच्छति ०

The commentary begins:

कथिदानन्दनष्टैरुपैषिष्ठानमुच्यते ।
 नवाष्टावन्नमुक्तस्य दीपिका इत्येतं परा ॥ १ ॥

जीवन्मोक्षालुचेत्यन्व(मा?)नरचितेन नवा दीपिका टीका विज्ञाये प्रियते । सकलविद्वज्जनकृपाकटाक्षस्तुल्यचेतसा मया विज्ञाये टीका प्रियते * । इत्याहार इह सल्लु ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2369.

884a. Foll. 110; size 10½ in. by 4 in.; eight lines in a page; fair writing.

Jīvanmuktī-prakaraṇa (or *viveka*), a treatise on liberation in life, in five *prakaraṇas*, by *Vidyāraṇya Svāmīn* (*Sāyana*). The name of the author is not mentioned in this copy.

See Hall's Index, p. 133, no. cxvii., and p. 205; Weber's Catalogue (1853), p. 195, no. 645; Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 82, no. 1486, also i., p. 82, no. 573.

It begins:

बल्य नि(ः)श्चितं वेदा नायवा यो गच्छति जगत् ।
 निरिने इतहं बल्यं पितातीर्थमहेचरत् ॥ १ ॥
 बल्ये विविदिशामासं विद्वज्जालं च भेदतः ।
 हेतुं विद्वद्भुक्तेषु जीवन्मुक्तेषु तौ ज्ञात् ॥ २ ॥
 संन्यासहेतुर्वैराग्यं यदहर्षिणेनैव ।
 प्रत्यवेदिति वेदोक्तैस्तदेतु पुरातनः ॥ ३ ॥

* The whole remark is meant as an explanation of the preceding *śloka*.

विद्वज्जिह्वा प्रोक्ता जीवा जीवन्वेति च ।

कथामेव तु जीवायां ज्योतिषो मुदीपके ॥ ३ ॥

प्रोक्तो बहून्वे जीवन्मोक्षायां हेतवोऽस्ति ।

मुमुक्षुः परमे हेतुं साक्षाद्विज्ञानकथने ॥ ४ ॥

पुत्रदारपनादीनां नास्ते तात्कालिकी मतिः ।

विद् संसारमतीदृक् स्वाद्विरक्तैर्नृणां हि वा ॥ ५ ॥

अलिङ्ग्यमानं वा भूयन्मुच्यदादयो मनः ।

इति वा सुस्थिरा बुद्धिः सा वैराग्यस्य जीवन्मा ॥ ७ ॥

पुनरावृत्तिवहितो लोको मे नास्तु कश्चन ।

इति जीवन्मोक्षं स्वाम्ने न्याको न को अपि हि ॥ ८ ॥

वाचावृत्तिवहितो जीवन्मोक्षं न्यायं भवेत् ।

मुदीपको बहून्वेतुमुभावेति विद्वज्जिह्वा ॥ ९ ॥

इयं जीवन्मोक्षं प्रकलोचनोपविभेदतः ।

प्रोक्तो तत्त्वविदो लोके विलम्बार्हवः ॥ १० ॥

एतेषां तु कथनार्थाः प्रोक्ताः पाराशरस्मृतौ ।

आख्यातो आख्याने the second copy) इत्याभिर-

[पादं परं लोको विविच्यते ॥ ११ ॥

विज्ञानमोक्षार्थोऽपि परं लोको विविच्य नतः ।

प्राहुर्जीवाय विज्ञानोन्मासं पातयतेतिनः ॥ १२ ॥

प्रमाणिनो लोकोक्तमिच्छन्तः प्रत्यजति हि ।

एतस्यापि तु मतेन बल्यं मन्दिबुद्धये ॥ १३ ॥

लोको हि द्विविधः ०

The first or *jīvanmuktīpramāṇaprakaraṇa* ends fol. 22b, the second or *vāsanāśayānirūpaṇa* fol. 53a, the third or *jīvanmuktīśādhana-manonāśuprakaraṇa* fol. 81b, the fourth chapter begins: कथं जीवन्मुक्तिः किं वा तत्र प्रमासं कथं वा तत्तद्विरिजेतस्य प्रकथयत्योक्तं निरूपितं किं वा किं प्रयोगनियमस्य चतुर्मुखस्योक्तविज्ञानीनभिधीयते, it ends fol. 94a: इति जीवन्मुक्तिप्रकरणे सकथयन्मोक्षार्थं जीवन्मुक्तिर्निरूपिता प्रकरत्(1); the last chapter begins: अथ तदुपचारितं विज्ञानं न्यासं निरूपयामः ।

This treatise leans strongly to the *Yoga*. Amongst the numerous quotations from the *upaniṣads*, *smṛitis* and the philosophical *sūtras* (especially from the *Pātañjala*), there are also some from the *Bhagavadgītā* (f.i. fol. 87a).

The *Jīvanmuktī Vīveka* has been printed in the *Ānandāśramasanskṛitogranthāvalī*, Śaka 1811 (Poona, 1890). [H. T. COLLEBROOK.]

2370.

1905. Foll. 115; size 11 in. by 5 in.; nine lines in a page; large fair writing.

Jīvanmuktiviveka, a second copy.

It begins: बल्य निः(ः)चरितं वेदे(ः) यो वेदेनो विलहं जगत् । [J. TAYLOR.]

2371.

1103a. Foll. 10 (foll. 74-83 of the volume); size 12½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page; large writing, end of the 18th century.

Nyāyadīpāvalī, a logical treatise, by *Ānandabodha*. See Hall, Index, p. 206. In the final complet this treatise is called *Sarasvatī-candrikā*, which shows that the expression *nyāya* in *Nyāya-dīpāvalī* has a more general sense and does not point to the philosophical system of that name.

It begins:

जगदंशुरक्षदाय विज्ञानं दन्तुः ।
गतितासिद्धमेदाय नमः ज्ञानाय विष्णवे ॥ १ ॥
दुःखक्षीतिरिच्छेखोविदारयविज्ञानं ।
रुचिरी आर्यदीपानामावलिं रचयाम्यहम् ॥ २ ॥

विषादयद् निष्ठादुःखनाशः । यदित्यं ब्रह्मा । यचोमयपाश-
विषादयद् रजतं । तथैतत् ब्रह्मत्वा । विषादयद्वाक्येनैकवचने
अथ साध्यविज्ञेयोपादानेन तद्विशेषविधिः ।

It ends:

वेदेनां गतिर्नमः सरस्वतीचरितुकां विज्ञानम् ।
चानन्दोपकृतिः प्रवर्ततां दूरीद्विज्ञानम् (र. ०. १२) ॥
इति श्रीनन्दानन्दोपचरितचित्रा आर्यदीपावलिः संपूर्णा ॥
[H. T. COLLEBROOK.]

2372.

1931. Foll. 120; size 10½ in. by 3½ in.; good, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Nyāyamakaranda (saṃgraha), or *Nyāyapada-samakaranda*, by *Ānandabodha* Yati. See Hall's Index, p. 155, no. cclxxx. Hall and Burnell (*Tai. j.* MSS., p. 94, *Nyāyapada-samakaranda*) call this work a refutation of the *Nyāya*, but the chief object seems to be श्री-
नन्दोपचरितचित्रादानं (Raj. Mitra, Not. iv., p. 259, no. 1682).

The first leaf has been supplied by a different hand. It begins:

ब्रह्मा निमित्तं विधाति विषयो यो न खल्वेकीकृतं
यस्यादुःखेन (त्रय) स्थितिर्लघुत्वात्तान्वाच्यः ।
यं चागोचरमानमिति नमो याचं यं विद्यालये
तस्मै मुद्रुनु (यः) विज्ञोवयपुने ज्ञचवतो पिच्छये ॥ १ ॥
निर्धयपुष्पाकाराणि जगत्तुल्यं प्रवचनः ।
य आचनकरदानो संदायः क्रियते नया ॥ २ ॥

इह कतु कोपिज्ञानिज्ञेयं चोभेदनायवाकाशय अवस्था-
न्यामुपपत्तिं प्रवाचयामाचते । ०

It ends:

नानानिर्धयकुमुदप्रसवायदान-
न्यायापेक्षानकरद्वन्द्वं इवः ।
चानन्दोपचरिता निधिता गुणानाम्
चानन्दहेतुकलक्षणां व्यापय ॥ १ ॥ ०
नानाभाषाक्षिप्तोन्नतिहस्तनहोः यः कलामादिहारी
ज्योतीचक्षुर्नदीवागुरुहयानवात् ज्ञांकरीयः त्रिगुणः ।
संपूर्णो निष्कलः कुमुदहिरण्यः सहस्रानन्दसंज्ञो
धीव्यक्तयो गुणार्णवः समनसि जगत्तानन्दोदहेतुः ॥ ३ ॥
इति श्रीनन्दानन्दोपचरितचित्रा आर्यदीपावलिः संपूर्णा ॥
[DR. JOHN TAYLOR.]

2373.

1241. Foll. 102 (१-१०३, foll. ११ and १३ are lost); size 11½ in. by 3½ in.; 9-11 lines in a page; good old writing.

Nyāyamakaranda-ikā, a commentary on *Ānandabodha Bhaṭṭāraṇa's Nyāyamakaranda*, by *Citeukha Muni*, pupil of *Jāṇottama*. See Hall's Index, p. 155, no. cclxxxi.; *Rājendra* Mitra's Notices of Skt. MSS., vol. iv., p. 259, no. 1682.

The *śikā* begins :

प्रतिष्ठास्य संस्थापितेन परिक्रान्तिप्रचयननकानः
शिष्टाचारविप्रान्नया कृतनिर्देशताननस्तारमाचारशिक्षां
प्रतिपादयन् प्रकरकल्याणिवेत्तव्यप्रयोजनानि दृष्टवति ।
यथासेवादिना कोचन ।

The two leaves lost between foll. 54 and 55 cover fol. 75b, l. 5 to fol. 78a, l. 7 in the second copy (no. 1988). The verso of fol. 42 is partly left free, but nothing of the text is wanting; compare fol. 59a, l. 1 of the second copy.

It ends : इत्यहं चाहानंदहेतुरिति अकलंकधिया संदे-
हविषयोवासूयादिकलंककहितपुत्राणां भृंगयथायानानानंदहे-
तुरित्यवगत्य लोके मकरंदस्य अनरानंदहेतुनादकलंकधिया-
नानंदहेतुमदंशेनेन च संस्थं निर्दिष्ट्वा प्रतिपादितेति नंत्यं
दुष्टस्य तदानंदहेतुत्वाभावात् ॥

Colophon : इति श्रीनारदसंहयपरिमाणकाषायेज्ञानोत्त-
मपुत्र्यादक्षिण्ये श्रीनक्षत्रसुनुनिना विरचिता व्यायनकरंद-
टीका समाप्ता ॥ ॥ शुभं भवतु ॥

शुभे त्वीशाग्निरकारभियुते

अये नभःपूरीषिणी कंदबके ।

शानुपुद्रीयोषा(१.३)रानावसकृद्

मदापरिक्षिप्तमुक्तमालिका ॥

This MS. is not older than the 16th century, the date Śaka 1368 etc. probably belonging to the original MS. from which it was copied.

[H. T. COLEBROOKE.]

2374.

1938. Foll. 147; size 10½ in. by 4 in.; 7 or 8 lines in a page; large, clear writing, of the 18th century.

Nyāyamakaraṇaśikā, a second copy.

[J. TAYLOR.]

2375.

1710. Foll. 131, the first of which is partly torn away; size 9½ in. by 3½ in.; good, small Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Tattvapradīpikā, properly *Pratyaktattvapra-*
adīpikā, an exposition of the *Vedānta*, being a
refutation of the *Nyāya* doctrine, in four
chapters, by *Ōtsukha Muni*, pupil of *Gauḍēś-*
varācārya, also called *Jñānottama*. See Hall's
Index, p. 154, no. cclxxix.; Rāj. Mitra's Notices,
iii., p. 86, no. 1134.

It begins :

संभाव्यतरगर्भावागिगद्यस्याततज्ञैर्भदो

यः योचननयाचयन्यपुत्रा (आदिह विप्रालनः) ।

(प्रज्ञादाभि)हितार्थतत्त्वमिलुत्तरमनां हतिः

को व्यासः शरदिदुर्दुरतनुः विहादिप्रचूडामयिः ॥

श्रीतिर्यहविप्रामुखी व्यास(शंकराश्रितम् ।

ज्ञानोत्तमाख्यं तद्वन्दे ज्ञानानन्दप्रदोदितम्) ॥ २ ॥

विमतिप्रतिज्ञातव्यातव्यमगलभावात्ता ।

क्रियते विश्वसुनिना प्रमत्तस्यदीपिका वि(दुवा)॥३॥

..... हामदारये ।

नमस्तुभ्यो नृषिहाय सप्रकाशविदालने ॥ ४ ॥

अथ को एवं सप्रकाशस्यार्थः । ०

It ends : अथ नमो ज्ञानो भवत्यत्र तत्र त्वमनु इति
मुनेषु । तदेवं मुनिमुनिपुराकादिभ्यामुद्यमाया जीवन्मुक्तिः
प्रभवत्येव नापलपितुं शक्यत इति शिष्टं ॥

इति श्रीगीतेश्वराचार्यसेहंयपरिमाणकाषायेज्ञानोत्त-
मपुत्र्यादक्षिण्ये श्रीनक्षत्रसुनुनिना विरचिता व्यायनकरंद-
टीका समाप्ता ॥ शुभं भवतु ॥

श्रीभोधिहीननृषिप्रमहावनीयान्

मूलं विप्रजननं भवतीह योगः ।

तर्को न ह्य भवतीदुर्भवेत्तूनं

वादीक्षिपिद्वगमाग(१.०ग)तनाद(१.०न)वातः ॥ १ ॥

वारयोगसंयुतिर्वाधतीह तावती ।

इहहर्षयुतिर्ज्ञानं कल्पनामिनाः ॥ २ ॥

हरजिजनने शंभुपुत्री वल्लभाविभुः ।

तत्त्वमदीपिकानेतामलिकानुद्धादिप्रति ॥ ३ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2376.

1506. Foll. 302 (numbered 2-133, 9-178);
size 11½ in. by 2½ in.; good Devanāgarī writing
of 1489 A.D.; eight lines in a page.

Nayanamodini, or *Tattvapradīpikā-ikā*, a commentary on the preceding work, by *Pratyakṣavarūpa*, disciple of *Pratyakṣakāśa*. See *Rāj. Mitra's Notices*, iii., p. 86, no. 1134, and *Aufrecht's Oxford Cat.*, p. 245, no. 615, where this commentary is called *Mānasayanaprasādini-ikā*.

The first leaf being lost, a line added at the commencement of fol. 2 supplies the following beginning: (प्रारिचिह्नस्य संक्षेपे तत्त्वप्रदीपिका-
खण्डकस्य निर्दारावबन्धनानि परिचेषिदुर्लभपरमार्थवार-
ताय त्रियोपनिषद्धाराम्) चतुर्विधवार्यं निबन्धनम् । अथा-
न्तरादि ०

At the foot of fol. 133b a different hand has supplied the colophon इति ० प्रथमः परिच्छेदः ॥

Ch. ii. is incomplete at the beginning; it ends fol. 139b of the second section; ch. iii. ends fol. 150b. Between this and fol. 151 ten leaves (marked 18-19, 22, 32, 33), apparently belonging to some other work, have been inserted.

It ends:

विबुधव्यशिराभिः संतरोक्षितोष(1)-
खपदकमललङ्कारलङ्कारवा(२)नुभावं ।
महिनपरमहन्तेः शार्दं लेखयिष्वा-
विमलकलिलपूर(२)मानसं नीतिं तथै ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिब्रजगणकाचार्यमहाशयस्य कृष्णपाद-
शिष्यस्य प्रमत्तखण्डभगवतः कृती तत्त्वप्रदीपिकाटीकायां
मयनमोदिनां चतुर्थः परिच्छेदः ॥

संख्या ५४६५ खण्डे नावपदि ३ रवी । चक्रनादाख्ये ०
विषयविषयद्वयविषयविषयमनामोक्षमहाकाविकाविकाविकुपा-
रिचिह्नस्य नानाख्ये मोरखपुरे ० लिखायति ॥ चेलवारिखु-
खाने पंडितगोखेनालेखि ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2377.

106. Foll. 204 (55, 21, 51, 77); size 10 in. by 4½ in.; 13-16 lines in a page; clear writing, of the 18th century.

Advaitadīpikā, a work on the non-dualistic *Vedānta* doctrine, by *Nṛsiṃhāśrama*, pupil of *Jagannāthāśrama*, also of *Girvanāndra Sarasvatī*, in f. 10-*parichehas*, a complete copy. The volume ends with the third *parichehas*, the fourth *parichehas* being wrongly placed after the first *parichehas*. See *Hall's Index*, p. 157, no. cxcxi., *Rājendralāla Mitra's Notices*, vol. v., p. 292, nos. 1970-1972, where he gives extracts from the second, third and fourth *parichehas*. The first *parichehas* begins:

यत्नादभ्युपगमनामुपायानुलोमे
विषयं तदोचितरुचारादत्तं पुराते ।
तस्याल्लभो निजिल्लोकावुर्गल्लानां
पुन्यं यदुः प्रकटनमु न्नाहं विहं ॥ १ ॥
यस्याहावन(२)वाग्निनोदुषिषं तत्त्वादिलोकाविषा
यस्यानंदज्ञाज्ञानागिने इमे ज्ञादादो निवृत्ताः ।
तं ज्ञानमविषयोपचयुषं भूमानवाज्ञाज्ञा
स्वाति श्रीनरसिंहमहर्षतां दूरं ज्ञानातिरिक्तं ॥ २ ॥
यत्नादभ्युपगमनं कलिलं निषीद
नूकोषं नूकवति पंडितमहर्षतां ।
तत्त्वप्रदीपनमित्यपदप्रयोगं
निवृत्तमोहाभिषवं गुरुनामगोखि ॥ ३ ॥
तस्याद्युपगमनं पुरातं निषीदविषयतत्त्वं ।
गोपीयं द्रष्टव्यमाचारं शार्दं भजे ॥ ४ ॥
श्रीमत्पुरुषद्वयभूतानि नूकल्लवः ।
कुर्वे तदाज्ञाज्ञानादोपिकां भेदमिदं ॥ ५ ॥

तत्र

मेवाव्ययमो विगुणोपि यत्नाद
इत्यव्यय(1)पैतृमहर्षतां ।
तत्त्वादं वाग्निविषयमादी
गुरुप्रकादादोभरीति ॥ ६ ॥

अथाधीतसंगत्याव्ययस्य साधनचतुष्टयसंयत्तस्यावाग्रविषय-
तत्त्वान्वयिषाज्ञाज्ञानादोपिकाविकारि यदुर्लभं वाक्यानि यदुर्लभं
तत्त्वमस्य तत्त्वमालीमेवमादीनि तत्र संयदापि देहेद्रव्यमोपुष्टि-
माद्यव्यतिरिक्तं कर्तुमीदृशभावं मन्मानाकाविल्लवतत्त्वमाली-
मालीनि एवंभावयिषाज्ञाज्ञादो वाक्यानिविषयिषाज्ञाज्ञानादो
वा मयं तत्र संयदापिमानां पुष्टिमावाक्यामहमनुभवगो-
पायुषं तत्त्वविषया तद्विषयां etc.

ब्राह्मणोचरः न त्वनुमानादिगोचर इति तृतीयवचनप्रतिपत्ति-
वर्षकस्य अनन्यपक्षप्रचलनवर्षकस्यावर्षकः । अत्रोपाया
यथादिपिचेषानां विज्ञायादिज्ञातकाराभिप्रेत्यत्रात्र तत्र ज्ञेयः । न
तु तत्र कस्यापिचेषमिति तद्विज्ञातवर्षकवर्षकः । ज्ञेयः ।
परमानन्दः । गतो जीवः । नृन्मेव जन्मन्ते मुमुक्षुरिति नृगः
परमात्मा । तदाकृतिः । प्रत्यगभिन्नब्रह्मात्मकं जीनृसिंहाकारमि-
त्यर्थः । मंगलाभिः । स्वयं ज्येष्ठोऽयमपि ज्येष्ठः साधनानामपि
परा कावेर्यर्थः । सकृन्ति परमेष्ठराय निवेदयति । नृन्मेव जन्मन्ते
सत्येदं जानामी गुणवत्त्वमिति दक्षेयम् गुरुं महोक्तरीतिः । ज्ञा-
नमिति ।

यदीक्ष्येन संसृष्टं (र. वसु०) मायाविज्ञातिज्ञं जगत् ।

जीनृसिंहस्य तस्यैवा कृतिः कस्यायदातु वः ॥

अहोचिरिह न काया साधनः साम्बायु

प्रकटनपदुत्तेतो मत्तरं यो यदि स्यात् ।

न हि कुशलपरीक्षा दक्षचित्ताः कर्षयिष्य

ज्ञानजनयिनालां काचपुञ्जोत्सृजति ॥ Cf. no. 2383.

Colophon: इति श्रीमद्भेदांतविज्ञानसारविज्ञानीनृसिंहा-
चलनुमितिप्रचारी तत्त्वविषेकदीपने द्वितीयः परिच्छेदः । अत्रिद्विद्व-
ज्जाययः कृतिमगतायाचनजीगुरोर्गोसा तत्त्वविषेकदीपनमिति
जीनृसिंहाचनः । अन्ते पाठविषयसंदेहयित्ते यौरे दक्षन्त्या
तिथौ शीतश्री गलनामनीचपुरे संवत्सराचीकरत ॥

Date of the MS.: संवत् १७७९ चित्रनक्षत्रि संवत्सरे
भाद्रपद कृष्ण ५ भूमी काय्यामिदं पुस्तकं अलेखि कृष्णार्येन ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2381, 2382.

32 a & b. Foll. 206; size 9½ in. by 1½ in.;
generally ten lines in a page; fine old writing,
of the 17th century; the whole volume written
by the same hand.

a) Foll. 58.

Tattvasaiveka, a second copy. It is older
than the first copy, but has many blunders.

Colophon: इति श्रीतत्त्वविषेके द्वितीयः परिच्छेदः ॥

b) Foll. 153 (१-१५५, ९८ and ९९ being put
twice).

Tattvasaivekadipana, a second copy.

Colophon: इति श्रीमद्भेदांतविज्ञानसारविज्ञानीनृसिंहा-
चलनुमितिप्रचारी तत्त्वविषेकदीपने द्वितीयपरिच्छेदः समाप्तः ॥

The date of the work etc. is not given here.

[H. T. COLEBROOKE.]

2383.

1311a. Foll. 15; size 12½ in. by 4½ in.;
fair Devanāgarī writing of 1818 A.D.; eleven
lines in a page.

Bhedādihikkāra, a defence of the non-dualistic
Vedānta doctrine against the dualistic view of
the Nyāya, by Nṛsiṃhāśrama, pupil of Jagan-
nāthāśrama. See Hall's Index, p. 158, no.
ccxciii.; Rāj. Mitra's Notices, iii., p. 94, no.
1138. It begins:

वेदांतवचनसंचारि नीलाचलगुहाशयं ।

ज्योतिर्विद्वान्मे व्यक्तमायाव(१)रूपधारक ॥ १ ॥ १ ॥

ब्रह्मालयमालंघ्य कदाचान्मुदरं ।

गुरुणा परमाभोर्धुं कुर्वे भेदस्य पिच्छकृतिं ॥ ३ ॥

अंतः(२)करणातिरिक्तो ज्ञेयमिति प्रतीयमानो जीवः परमाद्य
भिद्यते ०

It ends:

गुरुवररक्षकाशास्त्रं अंतः(३)शास्त्रिकृतं (?) निगंतं ब्रह्म

विमुच्यन्मुमुक्षुं वा बोधतां तत्त्वमात्मा ।

अपि विविच्यति (र. विमृ०) कश्चिन्नाचनमालाचनमा

ज्ञानजनयिनालां शारादाकाशकस्या ॥ Cf. no. 2380.

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजामाचार्यजीनृसिंहाचनवृक्ष-
यादिसिंहाचनभेदांतविज्ञानसारविज्ञानीनृसिंहाचनविषयतो मे-
दधिज्ञातः संसृष्टः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2384.

1311b. Foll. 65; size and writing as last MS.

Bhedādihikkārasatkriyā, a commentary on
Nṛsiṃhāśrama's work, by his pupil Nārā-
yaṇāśrama.

It begins:

नृसिंहाचनशास्त्रा वृक्षमहिमि तत्रापि यते

जगज्जालं ज्ञातं स्फुटिं विचारीनोऽहमहम् ।

विचिन्तयिष्येऽहं ज्ञानमतिरिक्तमतिविदम्

सुतो षो भगवै निरवधिपदान्दधनचित् ॥ १ ॥

2398.

1364a. Foll. 88; size 10½ in. by 4½ in.; twenty lines in a page; small Bengali character, from the second half of the 18th century.

Advaitaratnarakhaṇa, a second copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2399.

539a. Foll. 40 (numbered १-८, ११-४३); size 9½ in. by 3½ in.; nine lines in a page; fair writing, of the 17th century.

Vedāntakālpalakāṇḍī, a treatise on *mukha*, by *Madhusūdana Sarasvatī*, wherein the author refutes the views of *Jaimini*, *Kuṇḍī*, *Kaṇḍa*, *Akṣhapāda*, and others, and follows those of *Vyāsa*, *Śaṅkara* and *Sureśvara*. See Hall's Index, p. 182, no. exvii. This MS. contains only the first *śābaka*, just as the MSS. described by Weber, Berl. Cat. (1853), p. 182, no. 627, and by Bājendralāla Mitra, Notices, vol. iv., p. 34, no. 1414.

It begins:

मीमांसका चरुद्रो मुक्तगोचरे

साधनानुपनिषद्भिन्नेषु नीता ।

वेदोद्भासकलेन गहनतरेषु

हस्ते मयो भगवतेऽनुज्ञांकराय ॥ १ ॥

दुष्टाः शास्त्रार्थो विचित्रवर्तमानैरपि पुनैर्

न संज्ञातुं शक्नो नित्यनिरिक्ता वक्ष्यि मया ।

तथापि श्रीविषेष्टपरमपदेष्वेदद्वयभा-

वुधाभिः किञ्चिद्वै ? न कथयति रिङ्गोऽपि भविता

वक्ष्येदुपनिषदः परमात्मनोच-

[॥ २ ॥

निष्ठाकलेन दृष्टो यतो विभूति ।

स्मृतीरकार्षेयुस्तस्मात्किञ्चा बुधीभिर्

वेदोक्तकलत्रिकेऽनुपासनीया ॥ ३ ॥

निर्गुणैर्देवनिषर्तकलिगीतमोक्षोः

कादादकाधिलक्षिणादिनामि चाह ।

जीवावज्ञांकरपुनरेष्टरूपविभूति

अनभि विहृदं निरुपाधिनेन ॥ ४ ॥

मुमुक्षुत्वानुपदेयविशेषविनिर्मुक्तये ।

मीमांसाकार्षेयस्य परमपदविस्तारः ॥ ५ ॥

अथ मीमे तत्तात्पर्यं च विप्रविचरन्ते विप्रविहताः । तत्र लोकावर्तिकासाधनानामुक्तलोकानुकारिको ननु क्वादिपक्षि-
भूतचतुष्टयवर्षात् एष वैतथ्यं नम्यमाना नानागमपुराणानुमाना-
दिनामिदमिच्छन्नापि देहादिपक्षिर्निर्दिष्टं चेन्नर्तयन्मोक्षभागिन-
मनुव्रज्यते व्युत्पत्तिं न प्रत्यक्षं प्रमादयति वदन् तत्र कस्य
मीमांसकाणां ।

It ends: तद्विज्ञानालिपाविज्ञानिपुण्युपलक्षितो मोक्षः

तत्तात्पर्यं च वेदोक्तपरमपदवचोऽभ्यानुपलक्षणात्मिकवाक्य-
स्कार एव अथवाऽप्यनौप्रतिपक्षः कश्चित् तथैव तर्कतः ॥

आयेर्निर्गुणं मुद्राभिर्ह कथिलकदादावपादादिपादान्

आदावानुमेकं प्रतिनिमित्तमनुज्ञातमिदं तदादि ।

वेदोक्तकलेन परमपदवचैर्ज्ञानमहात्मन्यं

मीमांसाकार्षेयं वदन्ति मुकुतिनः सौम्येवालि पक्षैः ॥

इति श्रीवेदोक्तकलत्रिकायां परमपदविज्ञानमनुपलक्षित-
मन्त्रलोकावर्तिकायां तत्तात्पर्यविनिर्मुक्तये नाम प्रथमस्तवकः ॥
After this the line, which seems to contain the date, has been blackened; I can only read:

शाके (?)

मीमांसोऽपि कलत्रिकावर्षेभ्यो भाद्रे षष्ठे तिथौ ॥

चतुर्थी त्वया तेन प्रेक्षितो रमापतिः ।

ममः मिथे

Somebody has added in Bengali characters:

जीवावज्ञावर्षेपुचमोपासकमहापादेष्वेदं मुक्तं . . या . .
मुद्रया गृहीतम् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2400.

1435b. Foll. 26; size 12 in. by 4½ in.; fair, modern Bengali handwriting; 10-12 lines in a page.

Ātmaprakāśhaka, on the nature of the supreme spirit, by *Nandarāma Tarkavāgīśa*; with a commentary, by *Kāśhīrāma*, son of *Nyāyālan-kāra*.

It begins:

प्रथम्यं अमदाकारं मनमाकारनीकं ।

नन्दारामः अमदाकारं इमोऽमन्त्रात्मकः ॥

A fragment of some elementary *Vedānta* treatise in *śloka*s. The MS. contains the following sections :

1. *Ātmānubhavopadśa* (19 *śloka*s), in the 10th *śloka* of which the MS. begins; 2. *śiśhyoktam ātmānubhavollāsa* (25); 3. *ākṣhṛpa-dvāropadeśa* (14); 4. *śiśhyānubhavollāsa* (6); 5. *gurūktālaya* (4); 6. *śiśhyaproktaṃ uttaram* (4); 7. *anubhavapañcakavivarāṇa* (5); 8. *gurūktabandhamokṣa* (4).

The MS. breaks off in the fourth *śloka* of the next section. [H. T. COLEBROOKE.]

2407-2414.

302-309. Size 16 in. by 6 in.; 6-16 lines in a page; fair modern writing.

Yogavāsishṭha and *Vāsishṭhatātparyaprakāśa*, the latter by *Anantabodhendra Sarasvatī Bhikṣu*, disciple of *Gaṅgādharendra Sarasvatī Bhikṣu*, who was the disciple of *Rāmacandra Sarasvatī*, who was the disciple of *Sarvajña Sarasvatī*.

The *Yogavāsishṭha* has the form of a dialogue between *Vāsishṭha* and *Rāma*; it is ascribed to *Valmiki*.

See Hall's Index, p. 121, nos. cxlii. and cxliii.; Aufrecht's Oxford Cat., pp. 353-355 (no. 840); Weber's Berlin Cat., p. 187, no. 642. The beginning is printed in Rāj. Mitra's Notices, vi., p. 112, no. 2049. A complete edition of the whole, with the commentary, appeared at Bombay.

The whole work is divided into six *prakaraṇa*s. There is also a division into *āhnika*s, each of them concluding with the couplet :

इमुक्त्वमथ मुनी दिवसो जगाम
 वाचकनाथ विचरेच्छान्तिरो जगाम ।
 जातु तदा कुतस्त्वयाका वागम
 इवानाद्ये दिवदरेव महानाम ॥

See the end of the following *sargas* : *Mu-mukṣuprak.* 5 (no. 302, fol. 125b); *Utpattiprak.* 14, 22, 41, 70, 102 (no. 303, foll. 54b, 80a, 142b, 227a, 292b); *Sthūtiprak.* 13, 45 (no. 304, foll. 23b, 118a); *Upaśamaprak.* 16, 46, 71 (no. 305, foll. 46a, 129b, 198b); *Nirvāṇaprak.* 79 (no. 306, fol. 206, *divasa* 18).

In the last three volumes (nos. 307, 308, 309), which contain the *uttarārḍha* of the *Nirvāṇaprakaraṇa*, this division into *āhnika*s does not appear.

The text of the *Yogavāsishṭha* agrees in some passages with the Bombay edition of the *Rāmāyaṇa*, though not literally. Compare f.i. *Vairāgyaprak. sargg.* 6-9 with *Rām. I.* 19-22.

The *Yogavāsishṭha* is variously styled in the colophons : इति श्रीमद्वाल्मीकिविरचिते नृहरिनाथये देवदूतोक्ते ऋषिशलाहम्ना संहिताया मोक्षोपाये वेदान्तप्रकरणे० no. 302, fol. 107; इत्यार्षे श्रीमन्नारा० देव० ऋ० सं० वासिष्ठे वाल्मी० मो० मुमुक्षुसमहारप्रकरणे० no. 302, fol. 173; इत्यार्षे रा० देव० ऋ० सं० वासिष्ठमन्त्रोपाये वाल्मी० स्थितिप्रकरणम् no. 304; इति श्रीमन्नारा० ऋ० सं० वाल्मी० काव्ये वासि० मो० उपनिषत्प्रकरणे० no. 305; इत्यार्षोपरचिते रा० देव० ऋ० सं० वाल्मीकाव्ये मो० निर्वीचप्रकरणे वासि० ब्रह्मदर्शने० no. 306; इति श्रीमन्नारा० निर्वीचप्रकरणे वाल्मी० मो० देव० ब्रह्मकाण्डायां सं० वासि० ब्रह्मदर्शने० उत्तरार्धे० no. 309. At the end of the single *sargas* often simply मोक्षोपाये or मोक्षोपायवृत्ति.

302a. Foll. 107.

Vairāgyaprakaraṇa, in 33 *sargas* with about 1130 couplets.

This first chapter of the *Yogavāsishṭha* has been printed with the commentary, and with a Bengali translation, by *Venimādhava De Dāsā*, Calcutta, 1869.

List of the *sargas* : 1. *sūtrapātānikāḥ* ends fol. 10b; 2. *sūtrapātānikāḥ*, fol. 15a; 3. *tīrthayātrākaraṇam*, fol. 19a; 4. *divyaśaṃyavahāra nīrūpaṇam*, fol. 20a; 5. *kārttyanivedanam*, fol.

21b; 6. *Śrī-Viśvāmītrābhyaṅgam*, fol. 25b; 7. *Viśvāmītravākyaṃ*, fol. 28a; 8. *Dśarathavākyaṃ*, fol. 31a; 9. *Varishkhasamāśāsanam*, fol. 33a; 10. *Rāghavavahādaḥ*, fol. 37a; 11. *Rāghavasamāśāsanam*; 12. *prathamaparilāpaḥ*, fol. 44a; 13. *Lakṣmīnīrākaraṇam*, fol. 45b; 14. *jivita-garhā*, fol. 47a; 15. *aḥamkīrajugupsā*, fol. 89a; 16. *cittadaurātmyam*, fol. 51b; 17. *trishṇābhagaḥ*, fol. 55b; 18. *bāyajugupsā*, fol. 60a; 19. *bāyajugupsā*, fol. 62b; 20. *yauvanu-garhā*, fol. 66a; 21. *strijugupsā*, fol. 69b; 22. *jarājugupsā*, fol. 72b; 23. *kālāpavādaḥ*, fol. 77b; 24. *kīlavilāsaḥ*, fol. 79a; 25. *kṛtāntavilasitam*, fol. 82a; 26. *daivadurvilāsavaraṇam*, fol. 86a; 27. *anīyatāpratīpādanam*, fol. 92a; 28. *avira-taviparyūṣaṇapratīpādanam*, fol. 95a; 29. *śakala-pādārtihānāthāpratīpādanam*, fol. 97a; 30. *prayojanauargaḥ*, fol. 99b; 31. *Rāghava-prabāḥ*, fol. 101b; 32. *nabhaścāraṇādhuvādaḥ*, fol. 103b; 33. *nabhaścāraṇamahīcarasammīlanam*, fol. 107a.

302b. Foll. 66 (108-173).

Mumukshuryavahārūprakarṇam, in 20 *sargas* with about 800 couplets.

List of the *sargas*: 1. *Sūkanīryāṇam* ends fol. 6b; 2. *Vinūmitravākyaṃ*, fol. 10a; 3. *bhuyohlūyāḥ sargānuvaraṇanam*, fol. 13b; 4. *pauruṣhaprakaraṇam*, fol. 16a; 5. *pauruṣa-ethāpanam*, fol. 18b; 6. *daivunīrākaraṇam*, fol. 22b; 7. (*pauruṣhapratīpādanam*), fol. 25a; 8. *daivani(rā)karaṇam*, fol. 27a; 9. *karnavīcāḥ*, fol. 30b; 10. *jñānavataraṇam*; 11. *vaktīpī-chaḥalakahaṇam*, fol. 37a; 12. *tattvajñāmāhāt-myaṇvaraṇam*, fol. 40b; 13. *śamanīrūpaṇam*, fol. 45b; 14. *mumukshuvīcārānīrūpaṇam*, fol. 50a; 15. *saṃtōṣahānīrūpaṇam*, fol. 51b; 16. *saddācārānīrūpaṇam*, fol. 53a; 17. (*nīrvacanam*), fol. 55b; 18. *dṛiṣṭhāntānīrūpaṇam*, fol. 61a; 19. *pramāṇānīrūpaṇam*, fol. 64b; 20. *saddācāra-nīrūpaṇam*, fol. 66a.

303. Foll. 336.

Utpattiprakaraṇam, in 122 *sargas* with nearly 6000 couplets.

List of the *sargas*: 1. *bandhaśetuvāraṇam* ends fol. 9b; 2. *ādyasṛiṣṭikārtivāraṇam*, fol. 13b; 3. *bandhaśetuvāraṇam*, fol. 16a; 4. *prakaraṇārtihakulpanam*, fol. 21b; 5. *mūlāhā-ranūderasavarūparāraṇam*, fol. 24a; 6. *mumukshuprayatnōpadesaḥ*, fol. 25b; 7. *jagadādi-dṛiṣṭyāśattāpratījñā*, fol. 29b; 8. *sacchāstrānīrū-panam*, fol. 30b; 9. *paramāhīrāṇavaraṇam*, fol. 35a; 10. *mahakūṭmantūvāśiṣṭāparamābhā-savaraṇam*, fol. 39b; 11. *paramārthavaraṇam*, fol. 42a; 12. *jagadulpattivāraṇam*, fol. 45a; 13. *svayambhūtpattivaraṇam*, fol. 49a; 14. *brahmapratīpādanam*, fol. 54b; 15. *Maṇḍapa-pākhyāne rājāpārivedanam*, fol. 60b; 17. *Līlo-pākhyāne saṃdharāśiṣṭavaraṇam*, fol. 64b; 18. *Līlopākhyāne sukala-jagadbhāntīpratīpāda-nam*, fol. 67b; 19. *Līlopākhyāne brāhmaṇama-raṇam*, fol. 69b; 20. *Līlopākhyāne paramārtha-pratīpādanam*, fol. 72a; 21. *vīrāntyūpadeśaḥ*, fol. 77b; 22. *vijñānābhīyācāraṇam*, fol. 80a; 23. *Līlopākhyāne Līlāprajñādevyor jñānādehā-kūśāgumanam*, fol. 81a; 24. *Līlopākhyāne gaganavaraṇam*, fol. 85b; 25. *Līlopākhyāne bhūtalohavaraṇam*, fol. 87b; 26. *Līlopākhyāne siddhādāraṇanūhetukathanam*, fol. 91b; 27. *jan-māntaravaraṇam*, fol. 95b; 28. *yīrigṛāma-vaṇam*, fol. 100a; 29. *paramāhīcāraṇam*, fol. 104b; 30., fol. 108a; 31. *gaganavaraṇyud-dhāpīrākṣhikāśītāvavaraṇam*, fol. 110b; 32. *āhāvārambhaṇam*, fol. 111b; 33. *śaṇḍoḥ pra-thamapātavaraṇam*, fol. 115a; 34. *raṇaprek-śhakajanoktīvaraṇam*, fol. 118b; 35. *raṇavara-ṇam*, fol. 120b; 36. *janapadavaraṇam*, fol. 123b; 37. *Līlopākhyāne jana-pādavaraṇam*, fol. 127a; 38. *Līlopākhyāne āhāvavaraṇam*, fol. 130; 39. *nīśācārakulārthīrāśiṣṭāgavara-*

ṣaṇam, fol. 132b; 40. *Lilopākhyāṇe samarasamanam* (no. 2442a has *samarasamanantatamṛityanubhavaḥ*), fol. 137b; 41. *Lilopākhyāṇe bhrāntivīcāravarṇanam*, fol. 141b; 42. *Lilopākhyāṇe svapnāpuruṣasatyatvanirūpaṇam*, fol. 144b; 43. *Lilopākhyāṇe agnidāhavarṇanam*, fol. 149a; 44. *Lilopākhyāṇe agnidāharātriyuddhe 'agadbhramavarṇanam*, fol. 153a; 45. *Lilopākhyāṇe satyakāmasatyasaṃkalpāstīṭā*, fol. 154b; 46. *Lilopākhyāṇe Vidūrathanirūpaṇa(m)*, fol. 156a; 47. *Lilopākhyāṇe Vidūrathasindhusecamāgamah*, fol. 158b; 48. *Lilopākhyāṇe āyudhavarṇanam*, fol. 163a; 49. *Lilopākhyāṇe trītiyāstrayuddham*, fol. 165a; 50. *Lilopākhyāṇe Vidūrathamaraṇavarṇanam*, fol. 168a; 51. *Sindhurāshtravarṇanam*, fol. 169b; 52. *marasasamanantaradha-pratibhāvarṇanam*, fol. 173a; 53. *sameritavidāvedyā*, fol. 175b; 54. *Lilopākhyāṇe maranavīcārāḥ*, fol. 181a; 55. *samāramaranāvasthāvarṇanam*, fol. 187a; 56. *marasāśayānāntarāram*, fol. 190a; 57. *Lilopākhyāṇe svapnārthāryavīcārāḥ*, fol. 193b; 58. (*Padmajīvanam*), fol. 196a; 59. *Padmanirvāṇam*, *Lilopākhyāṇam* *samāptam*, fol. 197a; 60. *prayojanavarṇanam*, fol. 201b; 61. *jagatavarūpacarṇanam*, fol. 204b; 62. *daivaśabdārthavīcārāḥ*, fol. 207a; 63. *cittāvikārāḥ*, fol. 207b; 64. *bijāṅkuranirṇayaḥ*, fol. 210a; 65. *jīvanavīcārāḥ*, fol. 210b; 66. *sameritiparamāyogaḥ*, fol. 212a; 67. *satyopadeśāḥ*, fol. 218a; 68. *rākhaṣavarṇanam*, fol. 219a; 69. *Sūcyupākhyāṇe viśvāikāmantrakathanam*, fol. 220b; 70. *Sūcīvyavahāravarnanam*, fol. 226a; 71. *Sūcīkāparidevanam*, fol. 228a; 72. *Sūcītapakṣprabhāva(varṇanam)*, fol. 229b; 73. *Sūcīkapovarnanam*, fol. 232b; 74. *Sūcītapakṣparipākavarṇanam*, fol. 234a; 75. *Sūcyupākhyāṇe Sūcītarīvalābhāḥ*, fol. 235a; 76. *vādhikānyāyāḥ* (?), fol. 236a; 77. *rākhaṣavīcārāḥ*, fol. 237b; 78. *rākhaṣavarṇanam*, fol. 239b; 79. *rākhaṣapratīkṣāḥ*, fol. 241b; 80. *prāśnabhedanam*, fol. 245b;

81. *paramārthapīṇḍikavarṇanam*, fol. 251b; 82. *rākhaṣasaukārḍam*, fol. 254a; 83. *Sūcyupākhyāṇe Kandarāpūjanam*, *Sūcyupākhyāṇam* *sampūrṇam*, fol. 254b; 84. *manō'akurotpattikathanam*, fol. 257a; 85. *brahmāḍītyasamāgamah*, fol. 259a; 86. *aśindavasamādhānam*, fol. 261a; 87. *jagaddāśavarṇanam*, fol. 261b; 88. *aśindavanirūpaṇam*, fol. 262b; 89. *Kṛitrimendravākyam*, fol. 264b; 90. *Kṛitrimendrarāhalyānūrūgaḥ*, fol. 265a; 91. *jīvaśataraṇakramopadeśāḥ*, fol. 268a; 92. *manomāhātmyavarṇanam*, fol. 270a; 93. (*utpattidārṣanah*), MS. no. 2442a, fol. 171b), fol. 271a; 94. *brahmanah sarvaṃ samutpadyata iti kathanam*, fol. 273a; 95. *karmapurushayor aikāntmyapratipīḍanam*, fol. 276a; 96. *manah-samjñāvicārāḥ*, fol. 280b; 97. *vidāśamāhātmyam*, fol. 282a; 98. *cittopākhyānam*, fol. 283b; 99. *cittopākhyānam sampūrṇam*, fol. 285b; 100. *cittacikīṭāpūrvvakam cīttotpativārṇanam*, fol. 288a; 101. *Bālakāhādyāyikā*, fol. 289b; 102. *upadeśakaranam*, fol. 291b; 103. *cittamāhātmyam*, fol. 293a; 104. *aśindarājālopākhyāṇe nṛipavyāsmohaḥ*, fol. 295a; 105. *īndrarājālopākhyāṇe rājāvabodhaḥ*, fol. 296a; 106. *īndrarājālopākhyāṇe cāndālīvivāhaḥ*, fol. 299a; 107. *īndr. āpadvarṇanam*, fol. 301a; 108. *īndr. akūṇḍavarṇanam*, fol. 302b; 109. *candālōpākhyāṇe candālātvaṇyapagamah*, fol. 303b; 110. *cīttavarṇanam*, fol. 306b; 111. *cīttacikīṭā*, fol. 309a; 112. *mukharavenopadeśāṃśukathanam*, fol. 310a; 113. *avidyāvarṇanam*, fol. 313a; 114. *yathāhikāṭikādoṣhaparihāropanadeśāḥ*, fol. 316b; 115. *sukhaduḥkhaḥbhoktrivopadeśāḥ*, fol. 318a; 116. *sādhakajanmāvastārāḥ*, fol. 320b; 117. *ajñānabhūmikavarṇanam*, fol. 322a; 118. *jñānabhūmikopadeśāḥ*, fol. 324a; 119. *hemormyupadeśāḥ*, fol. 326a; 120. *candālīśocanam*, fol. 328b; 121. *cīttābhāva-pratīpīḍanam*, fol. 331b; 122. *svārūpanirūpaṇam*, fol. 335a.

Compare Weber's Cat., p. 187, no. 642.

* 304. Foll. 160.

Sthiti-prakarṇam, in 62 *sargas* with about 2400 couplets.

List of the *sargas* : 1. *janyanirākaraṇam* ends fol. 4a; 2. *biṣṇopanyāśaḥ*, fol. 6b; 3. *jagadanantavarṇanam*, fol. 8a; 4. *sthityankura-kalanam*, fol. 8b; 5. *Bhārgavopākhyaṇe Bhārgavaśaṣṭi-valanam*, fol. 9b; 6. *Bhārgavamanorā-jyam*, fol. 10b; 7., fol. 11b; 8. *Bhārgavopā-khyaṇe (vi)vidhajanmānubhavaḥ*, fol. 12b; 9. *Bhārgavakalevaravarṇanam*, fol. 13b; 10. *Bhārgavopākhyaṇe Kālavacanam*, fol. 17b; 11. *Bhārg. saṃsāra-pravṛttidāśanam*, fol. 21b; 12. *Bhārg. saṃsārotpattivivṛtavarṇanam*, fol. 22b; 13. *Bhṛiguśamātvāsanam*, fol. 23b; 14. *Bhārga-vajanmāntara-maraṇam*, fol. 25b; 15. *Bhārga-vaparidevanaprasaṅgopadśāp-prakarṇam*, fol. 28b; 16. *Śukṭasya punarjīvanam*, fol. 30a; 17. *manorūpjasamīlanam*, fol. 32b; 18. *jīvanakhaṇḍavatārah*, fol. 37b; 19. *jūgratsvapnau-ṣṭaturya-svarūpavicitrah*, fol. 40a; 20. *manorū-puvarṇanam*, fol. 40b; 21. *viśāṇavādaḥ*, fol. 44b; 22. *anuttama-padavivṛtāntavarṇanam*, fol. 46b; 23. *śarīranagaravivṛtīyogaḥ*, fol. 50a; 24. *manasasattā-jpratipādanam*, fol. 51a; 25. *Dāmyālakāṭotpattiḥ*, fol. 54a; 26. *Dāmyā-lakaṭa*, fol. 57a; 27. *pīṭamahāvīkyaṃ*, fol. 58b; 28. *Dāmyālakāṭapunar-yuddhavarṇanam*, fol. 61b; 29. *Dāmyālakāṭopākhyaṇe asurapari-bhṛaṣaḥ*, fol. 63b; 30. *Dāmyālakāṭāntara-citravarṇanam*, fol. 64b; 31. *sadaśannirākara-ṇam*, fol. 68a; 32. *Dāmyālakāṭopākhyaṇe sadāśānnirūpaṇam*, fol. 72a; 33. *Dāmyāla-kaṭopākhyaṇe 'kaṃkāra-vicārah*, fol. 79a; 34. *Dāmyālakāṭopākhyaṇaṃ samāptam*, fol. 81b; 35. *upaśama-varṇanam*, fol. 87b; 36. *cidāḍīya-svarūpavarṇanam*, fol. 90a; 37. *upaśamasvarū-pavarṇanam*, fol. 92a; 38. *upaśamavarṇanam*, fol. 96a; 39. *sarvaśatvapratipādanam*, fol. 101a; 40. *brahmaivedaṃ sarvaṃ jagad iṣi-*

pratipādanam, fol. 104a; 41. *avidyābāhanam*, fol. 106b; 42. *jīvaśāntarāṇam*, fol. 109b; 43. *jīvanīyasāthānopadeśaḥ*, fol. 111b; 44. *saṃ-sāratvataraṇa-pratipādanopadeśaḥ*, fol. 114b; 45. *yathābhūtarthasya-yogopadeśaḥ*, fol. 118a; 46., fol. 119b; 47. *jagadrasānanirṇayayogopadeśaḥ*, fol. 124b; 48. *Dātūropākhyaṇe Dātūravara-pradā-navarṇanam*, fol. 127a; 49. *Dātūrakadamba-varṇanam*, fol. 129b; 50. *Dātūradigavalīkhanam*, fol. 130a; 51. *Dātūraśūlānubodhanam*, fol. 131b; 52. *vibhava-varṇanam*, fol. 133a; 53. *saṃsāra-nagaravikalpayogavivārah*, fol. 130a; 54. *Dātū-ropākhyaṇe saṃkalp-parikīṭā*, fol. 138a; 55. *Dā-tūramīlanam*, fol. 141a; 56. *(karṭṛitva)vicāra-yogopadeśākaruṇam*, fol. 144b; 57. *pūrṇāśaya-svarūpavarṇanam*, fol. 149a; 58. *kaśyapāthā*, fol. 150a; 59. *śrīkamalajayavahāravarṇanam*, fol. 154a; 60. *vicāra-purūṣanirṇayaprasaṅgo-padeśajīva-vatārah*, fol. 156a; 61. *jananamura-ṇasamāptiḥ*, fol. 158a; 62., fol. 159.

The scribe has added :

यदि हृदयविमोक्षाज्ञेयं विधिनाभात्
नयनचन्द्रनगाक्षोपशब्दावर्तमा ।
क्षितिमनूयुता यन्मा पुनश्चेति
करुणमवराधं यमुनैस्तु तदा : ॥ १ ॥
बादरा०

हस्ताक्षरज्ञेयविमोक्षावर्तमा

305. Foll. 261.

Upaśama-prakarṇam, in 93 *sargas* with about 4270 couplets.

List of the *sargas* : 1. *prathamam āhnikavarṇanam* ends fol. 3b; 2. *upadeśānuvarṇanam*, fol. 6a; 3. *sabhāsamāhānam*, fol. 8a; 4. *Rāghavaprasāḥ*, fol. 10a; 5. *pradāmapadeśaḥ*, fol. 13b; 6. *prathama upadeśaḥ*, fol. 15a; 7. *ākāṣaphala-prāptivajjñāna-samprāptibrahmasūcā-nam*,* fol. 15b; 8. *siddhagītā*, fol. 19a; 9.

* No. 2205 has *ākāṣaphala-prāptivajjñāna*.

janahavitarkaḥ, fol. 24a; 10. nīcayāḥ, fol. 25b; 11. cīttānuśāsanam, fol. 26b; 12. prajñā-māhātmyam, fol. 29a; 13. manonivāraṇam, fol. 37b; 14. svacītanirūpaṇam, fol. 42b; 15. triśṇāvarṇanam, fol. 44b; 16. triśṇācīkīṣā, fol. 46a; 17. triśṇāvicchedopadeśaḥ, fol. 48b; 18. jīvanmuktavarṇanam, fol. 53a; 19. pāvanabodhanam, fol. 55a; 20. pāvanavijñānaprāptiḥ, fol. 57b; 21. triśṇācīkīṣāyogotpattiḥ, fol. 60a; 22. Virocanaśmarāṇam, fol. 63b; 23. Virocana-varaṇam, fol. 65a; 24. cīttavīcīkīṣāyogopadeśaḥ, fol. 70a; 25. Balicīntāśiddhāntayogaḥ, fol. 71b; 26. Balyupadeśayogaḥ, fol. 72b; 27. Balivī-śrāntiḥ, fol. 75a; 28. Balisamādhānavarṇanam, fol. 76b; 29. Daler vijñānaprāptiḥ, fol. 80a; 30. Prahrāḍaparivīśrāntau Hiraṇyakāśipuvadhāḥ, fol. 82a; 31. Prahrāḍanirvāṇe Nārāyaṇakara-ṇam, fol. 85b; 32. Vibudhanūkyam, fol. 87a; 33. Nārāyaṇagaganam, fol. 89a; 34. Prahrā-ḍātmayogaḥ, fol. 96a; 35. bra(h)matātmalābha-
cīntā, fol. 102a; 36. prātma(r. ātma)stavanam, fol. 107b; 37. āsuranaṇḍalavyākūlalāhaḥ, fol. 108b; 38. paramēśvaravitarkaḥ, fol. 110b; 39. Nārāyaṇavacanopanyāsaḥ, fol. 113b; 40. Prahlā-
dabodhanam, fol. 116a; 41. Prahlādābhīśhekaḥ, fol. 118a; 42. Prahrāḍaśya vyavasthā, fol. 120a; 43. Prahrāḍavīśrāntiḥ, fol. 122b; 44. Gādhivi-
nāśanam, fol. 124b; 45. Gādhivīrītānte śvapa-
cārjyālābhāḥ, fol. 127a; 46. Gādhivīrītānte
rājyābhīśhekaḥ, fol. 129b; 47. Gādhivīrītānte
pratyakṣhāvalokanam, fol. 133a; 48. Gādhivī-
rītānte māyamaṭkatathanam, fol. 136b; 49. Gādhivīrītāntaḥ, fol. 139b; 50. Rāghavāśaya-
viniyogaḥ, fol. 146b; 51. Uddālakamanorathāḥ, fol. 148b; 52. Uddālakavīcāraḥ, fol. 153b; 53. Uddālakavī-
śrāntiḥ, fol. 165b; 54. Uddālakanirvāṇam, fol. 168a; 55. Uddālakanirvāṇam, fol. 168a; 56. dhyānācāraḥ, fol. 172a; 57. bheda-
nirāsaḥ, fol. 173b; 58. Su(raghu)vīrītānte Māṇ-
ḍavyopadeśaḥ, fol. 176b; 59. Suraghuviśrāntiḥ,

fol. 178a; 60. Suraghuviśrāntiḥ Suraghuviśrā-
ṇam, fol. 178b; 61. Suraghuvarīghasamāgamaḥ,
fol. 180a; 62. samādhīnīcayāḥ, fol. 181a; 63. Suraghuvarīghaniśayāḥ, fol. 182a; 64. upadeśaḥ,
fol. 184a; 65. Dhāśavilāsavīrītānte Sahyagiri-
varṇanam, fol. 185a; 66. anityapratipādanam,
fol. 186b; 67. antaḥsaṃsargavicāraḥ, fol. 188b;
68. saṃgavīcārayogopadeśaḥ, fol. 191a; 69. śāntasamāyātayogopadeśaḥ, fol. 192a; 70. asaṃ-
saṃgavīcārayogopadeśaḥ, fol. 194a; 71. saṃsāro-
padeśaḥ(?), fol. 198b; 72. mokṣasavarūpadeśaḥ,
fol. 200b; 73. svātmavīcāraḥ, fol. 202b; 74. vairāgyopadeśaḥ, fol. 207a; 75. muktānmukta-
vīcāraḥ, fol. 209b; 76. saṃsārasāgarasāmyapra-
tipādanam, fol. 210b; 77. jīvanmuktasvarūpa-
varṇanam, fol. 218a; 78. yogavarṇanam, fol. 216b; 79. samyakjñānalakṣaṇanirūpanam, fol. 217b; 80. dṛṣṭyadarśanasambandhaḥ, fol. 220a; 81. cīttāntāprāptipādanam, fol. 221a; 82. indriyānuśāsanayogopadeśaḥ, fol. 225b; 83. cīttasāttvīcārayogopadeśaḥ, fol. 228a; 84. Vitahavyamanojyogavarṇanam, fol. 230b; 85. Vitahavyasamādhīyogopadeśaḥ, fol. 232a; 86. indriyavarganirākaraṇopadeśaḥ, fol. 234b; 87. Vitahavyanirvāṇopadeśaḥ, fol. 236a; 88. Vita-
havyavīśrāntiḥ, fol. 237b; 89. sadvilāśavīcāra-
yogopadeśaḥ, fol. 240b; 90. cittopadeśavīcāra-
yogaḥ, fol. 242a; 91. saṃsāraśīlījavīcārayogopa-
deśaḥ, fol. 250a; 92. saṃsāraśīlīrākaraṇakrama-
yogopadeśaḥ, fol. 254a; 93. samadarśanam,
fol. 261a.

Date of this volume: ११११ ११११.

306. Foll. 298.

Nirvāṇaprakaraṇasya pūrvārddham, in 129 sargas with about 5460 couplets. As the 111th sarga has no number, the MS. seems to have only 128 sargas.

List of the sargas : 1. divasavyavahāravara-
ṇanam ends fol. 4a; 2. vīśrāntisauśrīkaraṇam,

fol. 7a; 3. *brahmaikyapratipādanam*, fol. 8b; 4. *cittābhāṣapratipādanam*, fol. 9a; 5. *Rāghava-vīrāntavaraṇanam*, fol. 10a; 6. *mohanāhātmyam*, fol. 14a; 7. *ajāntamāhātmyapratapaṇanam*, fol. 18b; 8. *avidyālatāvirūḍṇopadeśaḥ*, fol. 20a; 9. *avidyānirākaraṇam*, fol. 22b; 10. *avidyārikiteśu*, fol. 25a; 11. *jīvanmuktasamnyasyayogopadeśaḥ*, fol. 30b; 12. *jīvanmuktasamnyasavirūpanam*, fol. 32a; 13. *jñānayogopadeśaḥ*, fol. 33a; 14. *Bhukunḍopākhyāne Meruśikharaavarṇanam*, fol. 34b; 15. *Bhukunḍadarśanam*, fol. 36b; 16. *Bhukunḍasamāyogah*, fol. 37b; 17. *Bhukunda-svarūpavarṇanam*, fol. 38a; 18. *mātrivyaśahā-ravarṇanam*, fol. 40b; 19. *śūnyalābhah*, fol. 42b; 20. *Bhukunḍasvarūpanam* (!), fol. 44b; 21. *cirajīvitavṛttāntakathanam*, fol. 47b; 22. *cirajīvitavarṇanam*, fol. 50a; 23. *Bhukunḍopākhyāne samādhiśāsanakalpanirūkarṇam*, fol. 52a; 24. *prajñaviśāranam*, fol. 54b; 25. *samādhiśāranam*, fol. 58a; 26. *Bhukunḍopākhyāne cirajīvitakṛt-kathanam*, fol. 59b; 27. *Bhukunḍopākhyānam*, fol. 60b; 28. *paramārthayogopadeśaḥ*, fol. 64b; 29. *jagataḥ paramātmamayutavivarṇanam*, fol. 71b; 30. *nukhṇopākhyāne ci(r.ca)tyamukha-cittavicāraḥ*, fol. 77a; 31. *maunaprānaikyapratipādanam*, fol. 80b; 32. *lihapātavicāraḥ*, fol. 83b; 33. *dvaitaikyapratipādanam*, fol. 87a; 34. *śrī-paramēśvaropadeśaḥ*, fol. 89b; 35. *devatāmayaḥ*, fol. 91b; 36. *paramēśvaravarṇanam*, fol. 92b; 37. *nyātinirītyam*, fol. 95a; 38. *bāhyajñānam*, fol. 97a; 39. *devārcananidhiḥ*, fol. 100b; 40. *devatātattvavicāraḥ*, fol. 101a; 41. *jagunmīthyāvaprati-pādanam*, fol. 105a; 42. *paramātmabhidhānam*, fol. 107a; 43. *vīhṛāntavarṇanam*, fol. 109a; 44. *cittasattvūcanam*, fol. 111a; 45. *mahācittivikalpopākhyānam*, fol. 113a; 46. *śilākośopadeśaḥ*, fol. 115a; 47. *cidghanopadeśaḥ*, fol. 117b; 48. *brahmaikāmapratipādanam*, fol. 118b; 49. *saṃprāśāśāyogah*, fol. 120b; 50. *akṣaraśāśvedavicārayogopadeśaḥ*, fol. 124b;

51. *śūdrīyārthopalambbhavicāraḥ*, fol. 130b; 52. *Nārīyaśāśvatāraḥ*, fol. 132b; 53. *Arjunopākhyāne Arjunopadeśaḥ*, fol. 137b; 54. *Arjunopākhyāne ātmajñānopadeśaḥ*, fol. 140a; 55. *Arjunopākhyāne jīvātīnirītyaḥ*, fol. 142a; 56., fol. 145b; 57. *Arjunavīrāntavarṇanam*, fol. 146b; 58. *Arjunopākhyānam samāptam*, fol. 147b; 59. *pratyagutmaśāśvadhaḥ*, fol. 150b; 60. *cittābhāṣayogopadeśaḥ*, fol. 151b; 61. *jyagatāpnaśāśvanam*, fol. 153b; 62. *svapnaśāśvarudrīya bhikṣusampradāharaṇam*, fol. 155b; 63. *svapnaśāśvarudrīyopākhyānam*, fol. 159b; 64. *ganatānirīptiḥ*, *svapnarudrīyam samāptam*, fol. 161b; 65. *vīdyottaravīśamāyavarṇanam*, fol. 162b; 66. *bhikṣusampratikathanam*, fol. 164a; 67., fol. 166a; 68. *mahāmanuśāśnopadeśaḥ*, fol. 167b; 69. *prāṇamanuśāśmayugacīvarṇanam*, fol. 171a; 70. *Vetālaprasānah*, fol. 172a; 71. *maunopavarṇanam*, fol. 172b; 72. *Vetālapnaśāśvadhaḥ*, fol. 173b; 73. *Vetālapākhyānam*, fol. 174a; 74. *Bhagīrathopadeśaḥ*, fol. 176a; 75. *Bhagīrathunirītyam*, fol. 176b; 76. *Gargīrataraṇam*, fol. 177b; 77. *Śikhidhvojanīśāśkathanam*, fol. 179b; 78. *Cūḍālāprabodhā*, fol. 181b; 79. *Cūḍālātmalābhah*, fol. 182b; 80. *pañcakaśāśvaḥ*, fol. 187b; 81. *agnīśomavīdhāraṇam*, fol. 194a; 82. *agnīmādulābhayogopadeśaḥ*, fol. 195b; 83., fol. 196b; 84. *Śikhidhvojavāraṇajñā*, fol. 198b; 85. *śukhavīcārayogopadeśaḥ*, fol. 204b; 86. *Kumbhājānamakathanam*, fol. 206a; 87. *Śikhidhvojavāśāśvadhaḥ*, fol. 108b; 88. *Śikhidhvojavopākhyāne cintāmanīyopākhyānam*, fol. 209b; 89. *gaṇendropākhyānam*, fol. 211a; 90. *cintāmanīśāśvadhaḥ*, fol. 213a; 91. *vārṇavṛttāntanirīpanam*, fol. 214a; 92. *śarvatyāgaḥ*, fol. 216b; 93. *Śikhidhvojavāśāśvadhaḥ*, fol. 220a; 94. *Śikhidhvojavāśāśvadhaḥ*, fol. 225a; 95. *Śikhidhvojavāśāśvadhaḥ*, fol. 227a; 96. *Śikhidhvojavāśāśvadhaḥ*, fol. 230b; 97. *Śikhidhvojavāśāśvadhaḥ*, fol. 232b; 98. *Śikhidhvojavāśāśvadhaḥ*,

fol. 234b; 99., fol. 236a; 100. *Śikhiḍhva-japaramavibodhanam*, fol. 237b; 101. *Śikhiḍhva-jabodhanam*, fol. 241a; 102. *Śikhiḍhvasamādhāna(m)*, fol. 242a; 103. *Kumbhāpunarāgama-yogopadeśaḥ*, fol. 244b; 104. *jīvanmuktivyavahārapratipādanam*, fol. 247a; 105. *Śikhiḍhva-jopākhyāne strīvalābhah*, fol. 249b; 106. *Līlā-vivāhaḥ*, fol. 252a; 107. *Śakragamanam*, fol. 253b; 108., fol. 255b; 109. *Ōṣṭālaprakāśikarāgam*, fol. 258b; 110., fol. 259b; 111., fol. 260b; 112. *Kacāprabodhaḥ*, fol. 262b; 113. *mithyāpuruṣopākhyāne ākāśarākṣaṇam*, fol. 263b; 114. *mithyāpuruṣopākhyānam*, fol. 265a; 115. *yogopadeśaḥ*, fol. 266b; 116. *vratatraya-nirūpaṇam*, fol. 268a; 117., fol. 269a; 118., fol. 269b; 119., fol. 270b; 120., fol. 271b; 121., fol. 273a; 122., fol. 274a; 123. *Ikṣvākuprabodhanam*, fol. 275a; 124., fol. 275b; 125. *mṛigavyādhīyam*, fol. 277b; 126., fol. 278a; 127. *paramārtihasavarūpavarṇanam*, fol. 285a; 128. *Bharaḍvājīnūtanam*, fol. 290a; 129. *Rāmamythānam*, fol. 298a.

307. Foll. 230.

Nirvāṇaprakaraṇasya uttārārddham, sargas 1-76, śl. 9, with about 2870 couplets.

List of the *sargas*: 1. *icchārikitsāyogopadeśaḥ*, fol. 4a; 2. *karmabijadāhayaogopadeśaḥ*, fol. 8a; 3. *drīṣyopadeśamayogopadeśaḥ*, fol. 10b; 4. *aḥantānirāsaḥ*, fol. 14b; 5. *vidyādharaṇpruṣṇaḥ*, fol. 15b; 6. *vairāgyavarṇanam*, fol. 20a; 7. *jagadvākeha(r. jagajjāla?)bījavarṇanam*, fol. 22a; 8. *māyāmaṇḍapavarṇanam*, fol. 24a; 9. *cikācana(?)yogopadeśaḥ*, fol. 25b; 10. *sargāpavargapratipattiyogopadeśaḥ*, fol. 27b; 11. *yathābhūtiṛthavedanam*, fol. 29a; 12. *samkalpasargayor aikyapratipattiḥ*, fol. 33a; 13. *Indrapākhyaṇe trasareṇvantarasaṅghavarṇanam*, fol. 35a; 14. *sargasamkalpayor aikyapratipādanam*, fol. 37a; 15. *vidyādharamīrvaṇam*, fol. 38b;

16. *vidyādharaopākhyāne vidyādharamīrvaṇam*, fol. 39b; 17. *ahamkāśattāyogopadeśaḥ*, fol. 41a; 18. *jagajjālakāśādharmayogopadeśaḥ*, fol. 45b; 19. *virāḍātmaavarṇanam*, fol. 49b; 20. *jīvanirṇayayogopadeśaḥ*, fol. 51a; 21. *jñānavijñānavicāraḥ*, fol. 53a; 22. *sukhayogopadeśaḥ*, fol. 58b; 23. *Maṅkīnīrvaṇam*, fol. 62a; 24. *Maṅkīnīrāgyavarṇanam*, fol. 64a; 25. *Maṅkībodhanam*, fol. 66b; 26. *Maṅkīnīrvaṇasamāptiḥ*, fol. 69b; 27., fol. 71a; 28. *tattvasiddhāntapratipādanam*, fol. 73b; 29. *bhūvanāprati-pādanam*, fol. 80a; 30. *paramārthopanyāsayogaḥ*, fol. 82b; 31. *nirvāṇayuktyupadeśavarṇanam*, fol. 85; 32. *satyābodbodhanopadeśaḥ*, fol. 88a; 33. *satyārthopanyāsayogaḥ*, fol. 91a; 34., fol. 94a; 35. *parabrahmasavarūpavarṇanam*, fol. 97a; 36. *saṃsāraśīrṣābhakṣaṇam*, fol. 100a; 37. *drīṣyā-drīṣyopayogaḥ*, fol. 106b; 38. *nirvāṇavarṇanam*, fol. 110a; 39. *Vasiṣṭhāgītīṣu svalbhāvanāśrānti-yogopadeśaḥ*, fol. 113; 40. *Vasiṣṭhāgītīṣu ātmavaiśrāntikāṭhanam*, fol. 114b; 41. *svatūpa-vaiśrāntīyartham upadeśakaraṇam*, fol. 115a; 42. *nirvāṇopadeśaḥ*, fol. 120a; 43. *brahmaikatānato-padeśaḥ(?)*, fol. 124b; 44. *manovipadavarṇanam*, fol. 128b; 45. *Hariṇakopākhyāne*, fol. 138b; 46. *sāmyābodbodhana(m)*, fol. 135a; 47. *mumukṣuprathamopakramah*, fol. 139a; 48. *viśvamaḥātmyam*, fol. 142a; 49. *sarvopāśāntiḥ*, fol. 146b; 50. *jīvasatyakaparakāśavarṇanam*, fol. 148b; 51. *vikrāntiyogopadeśaḥ*, fol. 152a; 52. *brahmasavarūpavarṇanam*, fol. 156b; 53. *nirvāṇavarṇanam*, fol. 158a; 54. *advaitaikyapratipādanam*, fol. 161a; 55. *jagataḥ paramārthamayavarṇanam*, fol. 162b; 56. *ākāśamandīra-vasiṣṭhāsamādhānavarṇanam*, fol. 165a; 57. *viditavedyāḥamkāśaravicāraḥ*, fol. 167a; 58. *sargabrahmatvapratipādanam*, fol. 169a; 59. *jagajjālavarṇanam*, fol. 178b; 60. *jagajjālavarṇanam*, fol. 179a; 61. *jagadvākeśānīkabodhaḥ*, fol. 183a; 62. *śāntībhāvanāyām*, fol. 186b; 63.

jagattattvavikhyānpratiṣṭhānam, fol. 190a; 64. *pāśāṅgopākhyāne vidyādhārivyasanavarṇanam*, fol. 194b; 65. *vidyādhārījannamavahāravarṇanam*, fol. 197a; 66. *śilāntaravarṇanam*, fol. 199a; 67. *abhyāsa-praśaṁsānām*, fol. 202a; 68. *pramāṇa-pratiśiddhyādhīkṣyānupajattin*, fol. 205b; 69. *sargapṛāptih*, fol. 207b; 70. *śilāntar-jagatpīṭāmahavākyaṇi*, 210a; 71. *kalpakakobhaḥ*, fol. 214b; 72. *nirvāṇam*, fol. 217a; 73. *virāḍātmanavarṇanam*, fol. 221a; 74. *virāḍātman*, fol. 224b; 75. *mahākālpāntāgni*, fol. 230a; 76. *śl.* 1-9, fol. 230b.

308. Fol. 231 (231-461).

Nirvāṇaprakaraṇasya uttarārddham, sarga 76, *śl.* 10 to *sarga* 138, *śl.* 9, with about 2760 couplets.

List of the *sargas*: 76. *pushkarāvarttaḍam-baraḥ* ends fol. 232b; 77. *pushkarāvarttaṣṭiḥ* *viśamāhātula-jagadvarnanam*, fol. 235b; 78. *śāśanaavarṇanam*, fol. 237a; 79. *vāsanābhava-pratiṣṭhānam*, fol. 242b; 80. *bhṛāntimātratva-pratiṣṭhānam*, fol. 248a; 81. *pāśāṅgopākhyāne kālārātrivarnanam*, fol. 256b; 82. *pāśāṅgopākhyāne śiva(śva)rūpavarṇanam*, fol. 259b; 83. *Viśvarūpadarśanam*, fol. 261b; 84. *śiva-śāntivarṇanam*, fol. 260b; 85. *pāśāṅgopākhyāne prakṛitipuruṣākrāmavarṇanam*, fol. 268a; 86. *jagadvāṇavarṇanam*, fol. 272a; 87. *pārthi-vajagadvāṇavarṇanam*, fol. 277a; 88. *bhūmaṇḍalāśayavarṇanam*, fol. 279a; 89. *dhīkhyānpratiṣṭhānam*, fol. 280b; 90. *jala-jagadvāṇavarṇanam*, fol. 283a; 91. *(taijasa)-jagadvāṇavarṇanam*, fol. 288b; 92. *paramārthasargayor aikya-pratiṣṭhānam*, fol. 293b; 93. *ākāśamaṇḍapaśiddhasamāgamagūḥḍavarṇanam*, fol. 300a; 94. *pīśācavarṇanaprasaṅgena jagadbrahmaṇor aikya-pratiṣṭhānam*, fol. 306b; 95. *pāśāṅgopākhyāne Vasīṣṭhaśarīravarṇanam*,

fol. 308b; 96. *amarātravarṇanam*, fol. 311b; 97. *viśekivirāḍavarṇanam*, fol. 316a; 98. *śajjanasamāgamaprasaṅgavarṇanam*, fol. 317b; 99. *paramārthanirūpaṇam*, fol. 321b; 100. *nīṣṭikyanirūḍhanam*, fol. 327a; 101. *paramopadeśaḥ*, fol. 329b; 102. *marapadyabhāvopadeśaḥ*, fol. 333b; 103. *sakalabhāvābhāvopadeśaḥ*, fol. 333b; 104. *jagadāsa(t)āpratiṣṭhānam*, fol. 342b; 105. *jagadvāṇavarṇanam*, fol. 347b; 106. *kāryakārūṇanirāṇavarṇanam*, fol. 352a; 107. *avidyābhavapratiṣṭhānam*, fol. 353a; 108. *avidyopākhyāne avidyākḥepaṇe pūrthivāsanapramāṇavarṇanam*, fol. 356b; 109. *agnipraveśād dehalābhāḥ*, fol. 358b; 110. *samgrāmaavarṇanam*, fol. 361b; 111. *caturdiggatabalādaravāṇam*, fol. 364b; 112. *balaparibhramāḥ*, fol. 367a; 113. *samudravarnanam*, fol. 369b; 114. *digdarśanam*, fol. 372b; 115. *vipaścidunucara(kṛtupadārtha)v*, fol. 379a; 116. *śvākakakolavarṇanam*, fol. 391a; 117. *padmābhramarūpaśaṅkavarṇanam*, fol. 397a; 118. *haripaṇamāyūrābhakamugūḥḍavarṇanam*, fol. 400b; 119. *pūthikavirāṇavarṇanam*, fol. 405a; 120. *digantārākhyaṇam*, fol. 407b; 121. *viśaścinmīrṇayāḥ*, fol. 409a; 122. *arṇa-vaparīkramavarṇanam*, fol. 411a; 123. *vipaścidupākhyāne digviharāṇam*, fol. 412b; 124. *dvīpāntaravarṇanam*, fol. 414b; 125. *jīvan-muktakalunam*, fol. 420b; 126. *vipaścejjanmāntarācāraṇam*, fol. 425a; 127. *bhūgolakanīraya* 'vidyopākhyāne bhūgolaḥ', fol. 427b; 128. *brahma-gītāśu brahmākāśavīpaścejjagaccandra(da)-śanam*, fol. 431a; 129. *(vipaścinmīrṇalābhāḥ)*, fol. 435a; 130. *mṛgavahnipraveśaḥ*, fol. 437b; 131. *Bhāśasamāśāraṇam*, fol. 443b; 132. *(Bhāśa-varṇitavajjanmaparamparā)*, fol. 445a; 133. *mahāśavavarṇam*, fol. 448a; 134. *śavopākhyāne devoparīdevanav*, fol. 452b; 135. *śavopākhyāne devoparīdevanav*, fol. 452b; 136. *maśākaśavādhābaddhanam*, fol. 456b; 137. *jāgratsvapnasushuptatūriyav*, fol. 461a.

309. Foll. 236 (462-697).

Nirvāṇoparakaraṇasya uttarārddham, sarga
138, fl. 10 to *sarga* 216, with about 3250 couplets.

List of the *sargas* : 138. (*ṛitta*) *śarvātmakāṭhā-pratīpādanam* ends fol. 463b; 139. *jagannāśav*, fol. 469a; 140. *hṛdayakalpanāv*, fol. 473a; 141. (*kalpāntarav*), fol. 473b; 142. *karmanirṇayaś*, fol. 476a; 143. *vipaścidūpākhyāne nirvāṇabodhōpadeśaś*, fol. 481b; 144. *padārthavicāraś*, fol. 485b; 145. *jāgratsushuptavarṇanam*, fol. 490a; 146. *śavopākhyāne sushuptavicāraś*, fol. 492a; 147. *svapnopalabhanam*, fol. 494a; 148. *svapnanirṇayaś*, fol. 497b; 149. *kāraṇavicāraś*, fol. 501a; 150. *paramopadeśaś*, fol. 504b; 151. *abhāvadarśanam*, fol. 505b; 152. *mūnirātrisampkathāvarṇanam*, fol. 507a; 153. *śarvātkāṭmyapratīpādanam*, fol. 508b; 154. *yathābhūtārthavarṇanam*, fol. 510a; 155. *bhāvisampattivarṇanam*, fol. 514a; 156. *Sindhusambodhanam*, fol. 515b; 157. *Sindhu(nirvāṇam)*, fol. 518b; 158. *śavanirṇayaś*, fol. 519b; 159. *vipaścit-sampārabhramavarṇanam*, fol. 524a; 160. *svarganarakopalambhavarṇanam*, fol. 527b; 161. *nirvāṇavarṇanam*, fol. 531a; 162. *avidyānirāsanāś*, fol. 533b; 163. *īndriyāśāstravarṇanam*, fol. 538a; 164. *jagatparamātmanor akhyayogopadeśaś*, fol. 539b; 165. *jāgratsvapnāikyopadeśaś*, fol. 541a; 166. *śilopākhyānam*, fol. 544a; 167. *jāgratsvapnasushuptyabhāvopratīpādanam*, fol. 547a; 168. *śālabhāṣṭīkopadeśaś*, fol. 552b; 169. *vīśāntacittavarṇanam*, fol. 555b; 170. *tattvajñānyavahāra-varṇanam*, fol. 558a; 171. *dvaitaikhye nirvāṇayogopadeśaś*, fol. 561b; 172. *jagato brahmatvapratīpādanam*, fol. 566a; 173. *brahmagītāśu paramārthopadeśaś*, fol. 569a; 174. *brahmagītāśu nirvāṇopadeśaś*, fol. 571b; 175. *paramārthagītāśu advaitayুক্তि*, fol. 577a; 176. *brahmagītāśu brahmāṇḍopākhyānam*, fol. 579a;

177. *brahmagītāśu satyavarṇanam*, fol. 583a; 178. *brahmagītāśu aindavopākhyānam*, fol. 587b; 179. *brahmagītāśu ātmapratīpādanam*, fol. 589a; 180. *brahmagītāśu ātmapopākhyānam*, fol. 591b; 181. *brahmagītāśu Gauryāśramavarṇanam*, fol. 594a; 182. *brahmagītāśu saptaadvīpetavaropākhyānam*, fol. 596b; 183. *dvīpasaptakāśhṭakavarṇanam*, fol. 601a; 184. *Kundadantopadeśaś*, fol. 604a; 185. *Kundadantaprabodhaś*, fol. 605b; 186. *brahmagītāśu sarvaṇa khalv idam brahmeti pratīpādanam*, fol. 612a; 187. *jīvatasāmparīṣṭīpratīpādanam*, fol. 617a; 188. *jīvarūpavarṇanam*, fol. 619a; 189. *brahmagītāśu pratīpādanam*, fol. 620b; 190. *Rāmavīśāntī*, fol. 628b; 191. *mahāvādābodhanam*, fol. 630a; 192. *vīśāntīyupagomavarṇanam*, fol. 631b; 193. *vīśāntīkathanam*, fol. 633a; 194. *Rāmavīśāntīyupagomāś*, fol. 636b; 195. *bodhāprakāśīkaraṇayogopadeśaś*, fol. 641b; 196. *vaivadhīkopākhyāne cintāmaṇīlābhāś*, fol. 643a; 197. *śāstramāhātmyam*, fol. 645b; 198. *samādṛishṭīprāśaṇāś*, fol. 648b; 199. *muktāpuruṣaśāsthanavarṇanam*, fol. 651b; 200. *śādhuvādā(sa)paryādīvarṇanam*, fol. 655b; 201. *vīśāntīprakāśīkaraṇayogopadeśaś*, fol. 657b; 202. *ātmanīśāntāmāṅgīkaraṇam*, fol. 658b; 203. *nirvāṇavarṇanam*, fol. 661a; 204. *cīdākuśāīkātāpratīpādanam*, fol. 663a; 205. *śarvākāraṇanīrāśaś*, fol. 665b; 206. *mahāprāśaṇāś*, fol. 668b; 207. (*mahā*)*prāśaṇ(ottaram)*, fol. 671a; 208. *mahāprāśaṇamokhaśaṇam*, fol. 673b; 209. *śarvāstītvānubhūtidarśanam*, fol. 676b; 210. *dvaitaikyopalambhanīrāśaś*, fol. 679b; 211. *paramārthopadeśaś*, fol. 681b; 212. *paramārthanirūpaṇam*, fol. 687b; 213. *prākṭānarāmāśīkhyatvapopākhyānam*, fol. 687b; 214. *mahotsavavarṇanam*, fol. 692a; 215. *Vaśīṣṭīhabrahmadarśanam*, fol. 694; 216., fol. 696b.

Date : ईश्वर १७५१ । डिङ्गल नाथ नन्दन वा-
सा . . .

[H. T. COLIBROOKE.]

2415.

2341. Foll. 873; size 13½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 8-14 lines in a page.

Yogavāishīṭha, with *Anandabodhendra's Tālparyaparakāśa*, incomplete.

I. *Mumukshuvyavahāraprakaraṇa*, foll. 92.

II. *Upaśamaprakaraṇa*, foll. 302.

III. *Nirvāṇaprakaraṇa*, *pūrvārḍha*, foll. 401.

IV. *Nirvāṇaprakaraṇa*, *uttarārḍha*, foll. 78; incomplete, the MS. extending to *sarga* 29, sl. 75. [DR. JOHN TAYLOR.]

2416-2420.

2352, 2156, 2442a, 2174, 2205. Size 11 in. by 6½ in.; 10-12 lines in a page; good old writing.

Yogavāishīṭha, a third copy, without the commentary. The *Nirvāṇaprakaraṇa* is wanting. The colophons are nearly the same as in the first copy, but they all have *śatasāhasryāṃ saṃhitāyām*.

Many leaves are very much injured on the left side.

2352. Foll. 49.

Vairāgyaprakaraṇa.

2156. Foll. 35.

Mumukshuvyavahāraprakaraṇa. This part was dated, but the figures marking the century have been torn off: . . २२ (1622?) चर्च नाच मुदि २ दिन जीविनेचरत्तावावा । बाह जीवाहचनेन संचो रं छि . . व तिनु उद्याचरत्तावे दः ॥

2442a. Foll. 221.

Utpatīprakaraṇa, with 122 *sargas*.

2174. Foll. 114.

Sthitiprakaraṇa.

2205. Foll. 182.

Upaśamaprakaraṇa. The last leaf is wanting (with the last couplet of the 93rd *sarga*). Foll. 176 and 177 are misplaced.

[GAIKAWAR.]

2421.

3168. Foll. 82; size 18 in. by 8½ in.; 11-17 lines in a page; fair writing.

Nirvāṇaprakaraṇasya Pūrvārḍham, the same part of the *Yogavāishīṭha* as no. 2111 (306), but incomplete and without the commentary.

The last leaf but one ends with the 31st verse of the 108th *sarga*; the last leaf contains the first twenty-one verses of the *Mokshopāyaśāra*, see no. 2424.

[GAIKAWAR.]

2422.

2766. Foll. 144; size 12½ in. by 8½ in.; 26-40 lines in a page; fairly written in the Bengali character.

Nirvāṇaprakaraṇasya uttarārḍham, a fragment, which contains the same part of this chapter of the *Yogavāishīṭha* as no. 2413 (308): both copies begin and end with the same words and have the same blunders.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2423.

2442b. Foll. 30; size 11 in. by 6½ in.; 10 or 11 lines in a page; good old writing.

Nānapraśnātmakāḥ Khilā Mokshopāyāḥ, a supplement to the *Nirvāṇaprakaraṇa*, in 14 *sargas* of about 550 couplets.

List of the *sargas*: 1. *mahāpralayaavicārah* ends fol. 4b; 2. *ativāhikātibhāntikaikyāśvabandhanapūrvakaṃ bandhābhāvapratipādanam*, fol. 7a; 3. *brahmatāpratipādanam*, fol. 9a; 4. *prā-*

Yogavāsisikḥasāra, a short compendium of the *Yogavāsisikḥarāmāyasa*, in ten *prakaraṇas* with about 220 couplets.

See Hall's Index, p. 122, no. cxlvi.; Aufrecht's Oxford Cat., p. 232, no. 563; Weber's Berlin Cat., p. 186, no. 640; Rāj. Mitra's Notices, i, p. 193; ix., p. 283 (*Nirvāṇasthiti*).

It begins: दिक्षाज्ञानपरिहृयान्नविज्ञानमनूये ।

[GAIKAWAR.]

2427.

1521L. Foll. 22; size 10½ in. by 4½ in.; 9-14 lines in a page; fair writing.

Yogavāsisikḥasāravivṛiti, the same work, with a commentary composed by *Mahidhura*, at Benares, in Samvat 1654.

See Hall's Index, p. 122; Aufrecht's Oxford Cat., p. 232, no. 564; Weber's Berlin Cat., p. 186, no. 640; Aufrecht's Florouline MSS., p. 81, no. 254. Printed at Calcutta.

The MS. ends:

वेदेनुपपन्नं निवे चनये तु मुने

मास्ते (४) सिने गण(५)बास्तर इन्दुबास्ते (१०)बास्ते । *

बाराहबोमुमगरे महिभागलेखी-

ज्ञातिस्वकारविपुलिं प्रविषाये पुष्पा ॥ १ ॥

काश्यां वासिष्ठकारस्य विपुलिया नया कृता ।

तया प्रबलकयो योयी प्रोयमां नरकेहरी ॥ २ ॥

चोगद्वन्द्वसंख्या ज्ञानवाचिकप्रतिष्ठोक्तकंसुता ।

बलिः काळं विषाये नया विनिर्मिता नाम्नया मुन(१)-

दिना ॥ १ ॥

इति श्रीयोगवासिष्ठटीकोर्षे संज्ञासिद्धि भाद्रपुल्लकस्यां श्री-
प्रभादीशंवास्ते संवत् १५६६ । [H. T. COLLEBROOKE.]

2428.

1364a. Foll. 45 (२-२५); size 10½ in. by 5½ in.; generally seven lines in a page; large good writing.

* According to Prof. Kielhorn this date corresponds to Monday, 25th April (Old Style), A.D. 1597.

Yogavāsisikḥasāravivaraṇa, text and commentary, a second copy. Note of the scribe: द्विपिं स्थानवादिदोषोक्तिहान्यलेखकानुवाचान् मुनयस्तु ।

The first leaf is wanting.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2429.

2636. Foll. 30; size 10½ in. by 4½ in.; generally nine lines in a page; fair writing.

Yogavāsisikḥasāravivaraṇa, a third copy, dated बाराहबुदि कोलवार ग्वाहिरनये द्विपिं वैराली-
चादनदा । The verses containing the date of this commentary are wanting here.

See Mackenzie Cat., vol. i., p. 11, no. iii.

[MACA. COLL.]

2430.

2609b. Foll. 33; size 10½ in. by 6 in.; 8-13 lines in a page; fair writing.

Yogavāsisikḥasāravivaraṇa, a fourth copy, but differing in the introductory verses:

यः कवौचि भूतानि प्रतिभाति स्थितानि च ।

प्रवेपोपज्ञं यनि हस्ते क्षमास्ते नमः ॥

यदिहेन यतीष्टेयोपदिशद्वाचं प्रति ।

सारमुद्रुतवान् कश्चिद्वचविज्ञानहास्येवात् ॥

तवादी वासिष्ठकारस्य *

The verses containing the date of the commentary are wanting.

Colophon: लुप्तं जानी श्रीतांवरलोपिंदवी ॥

[GAIKAWAR.]

2431.

433b. Foll. 24; size 12½ in. by 4½ in.; generally eleven lines in a page; middling writing.

Yogavāsisikḥasāravivaraṇa, a fifth copy. The first of the final verses is wanting. In the introduction it agrees with no. 2430 (2609b).

[H. T. COLLEBROOKE.]

2432.

2809a. Foll. 30; size 10½ in. by 5½ in.; eight lines in a page; good writing.

Vāsiṣṭhahyagakāṇḍa, a dialogue between *Vāsiṣṭha* and his son *Śakti*, see Rāj. Mitra's Notices, i., p. 256, no. 453. It is identical with the *Vāsiṣṭhasamhitā* of the Oxford Cat., p. 238, no. 565. But this copy has eight *adhyāyas*, whilst the Oxford copy has only four; the introduction being also more complete in this copy.

It begins:

वशिष्ठं वारिवद् जेहं विवाहकनमुच्यन् ।
सर्वज्ञास्त्रातस्त्रातं योगेन वारिवशिष्ठम् ॥ १ ॥
नितेन्द्रियं चित्तकोषं ब्रह्मं ब्राह्मणप्रियम् ।
ब्रह्मचर्यगतं सौम्यं सदाभ्यस्यताम्यम् ॥ २ ॥
ब्रह्मविद्विन्महाभगिर्ब्राह्मणोऽयं मुनेष्विदम् ।
सर्वभूतस्य ज्ञानं समस्तस्य गतात्मनः ॥ ३ ॥
मुच्यते सर्वभूतेषु परार्थैकप्रयोजनम् ।
निश्चयैर्वा तानि कृतवीर्यैर्हिक्रियम् ॥ ४ ॥
प्रथम्य दक्षप्रह्वनी महाकाण्डिकं मुनिम् ।
यमञ्च पित्रर्हः शक्तिः प्राज्ञः अद्वयान्ताः ॥ ५ ॥
शक्तिरुपायः ॥
भगवन् सर्वज्ञास्त्रं सर्वभूतहिते रत ।
ज्योतिषायेन संसाराद्बहुदुःखमुनामपारम् ॥ ६ ॥
मानादिभयोपेतास्त्रात्मनुरुच्यन्निर्वातः ।
सर्वज्ञानमवाप्सामुक्तो ह्येतां वदा मुनिः ॥ ७ ॥

The contents of this work, as given in the Oxford Catalogue, refer only to the first four *adhyāyas*.

The fifth chapter is introduced by new questions of *Śakti* (fol. 17a):

इमुक्तो योगिना योगी वशिष्ठेन महात्मना ।
शक्तिः पुत्रो महामातं यमञ्च पित्रर्हः पुनः ॥
ब्रह्मात्मा निर्गुणः शुद्धः सदानन्दो ज्योतिः ॥
संशुद्धिस्तान् कस्य स्वात् ज्योतिषाज्ञे कथं स्थितिः ॥
महाकाण्डं कथं तस्य ज्ञापये भगवन्मयाः ।
वशावसथैवेत्येहं वक्तुमर्हसि सांमन्यम् ॥

The answer and the expositions of *Vāsiṣṭha* take the fifth, sixth and seventh *adhyāyas* (end fol. 26b). Then again at the beginning of the eighth chapter *Śakti* asks:

ज्योतिषायेन भगवन् वाङ्मयिस्त्रातस्त्रातम् ।
ब्रह्मं चोमुनिस्त्रातं वशावसुहि ने प्रभो ॥
एवं वृत्तः स भगवान् शक्तिना वेदवादिना ।
आत्मनं कृपवाङ्मयं विद्वद्योपायमन्यवीम् ॥

Date of the copy: संवत् ७७९ चापवसुध १३ मीने
छिन्नितमिदं पुस्तकं ॥

[GAIKAWAR.]

2433.

1464b. Foll. 68; size 8½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; 8-13 lines in a page.

Mokṣhalakṣmivilāsa, an exposition of *Ve-dānta* doctrines in the form of a commentary, on the *Jñālopaniṣad*; by *Vallabhendra Sarasvatī*, pupil of *Vāsudevendra Sarasvatī*.

It begins: श्रीविश्वविद्यायकाय नमः । नृहृन्मयिरुपाय [see above, no. 491, 4; *Atharvanga Upaniṣads* (Bibl. Ind.), p. 487] यावत्सर्वं यदनु कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं सर्वेषां भूतानां ब्रह्मचर्यम् । अविमुक्तं वै कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं सर्वेषां भूतानां ब्रह्मचर्यं तस्माच्च ज्ञपन गच्छति तदेव मन्यतेति । अथ हि ज्ञातोः प्राप्तेनूक्तमनाद्यनु रुद्र-स्त्रातं ब्रह्म व्याचष्टे येनासाधमृगोभूत्वा सोक्षीभवति तस्मादवि-मुक्तमेव निवेदेतामिमुक्तं न मुंचेदमिमुक्तं न विमुंचेदेवैवासाध-वत्सर्वं ॥ ० ॥

श्रीगोक्षाय नमः ॥ श्रीवापिशिवाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

विज्ञानज्ञेयानिज्ञा(र. ०३) निज्ञान्यायादनेकथा ।
विज्ञातकः वदा यावत् विमुञ्चाविमुञ्चतिः ॥ १ ॥
उनाचहायनोन्मयेकमनाम्यान्विताः ।
अचरं महतो हेतुं धीमुदं शिवनामये ॥ २ ॥
यथादवत्सराणां ज्ञानवीर्यज्ञातं निधिः ।
नरो भवति ज्ञान्ये वासुदेवेन्द्रेक्षिकान् ॥ ३ ॥
गुरोरनुग्रहालाभात्परममेवमेव मुक्ताः ।
अन्यकपुनर्येनविद्धं पुनरुचिरात्मन्य च ॥ ४ ॥

वीरकलेन क्रियते काङ्क्षं नमोवर्षद्वयेः ।

मोक्षलक्ष्मीविलासनायासा वापातबुभुक्षे ॥

पुरुषार्थिदेवाचार्ये उवाच प्रधामाहावयस्यैः स्वयं । वदनु-
विष्टं मुह्येषं मुनिभिर् रीतौति मुहः पापं कथं हस्य जेयसा-
हचनकारकात्मन्येव ०

It ends : अथवा लखैभूनायधि देवार्थिनमुज्ज्वलाधिलि-
गानां कल्याण्यविशिगस्य हीनिवी रंथनं प्राप्ता इति वा
हीनिभुक्तिरिति । अतो न जनमुनारोचपुराकथनविरोधः ॥

इति श्रीपरमहंसपरिब्राजकाचार्यजीशामुदेवैन्द्रसरस्वतीवि-
रचितश्रीपरमहंसैन्द्रसरस्वतीपरिब्राजमोक्षलक्ष्मीविलासे चतुर्थः
परिच्छेदः ॥ मोक्षलक्ष्मीविलासः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2434.

790b. Foll. 27; size 9½ in. by 4 in.;
legibly written in Devanāgarī, in the latter
part of last century; ten lines in a page.

Yājñavalkya-gītā, a (*Paurāṇik*) treatise on
Yoga, in the form of a dialogue between
Yājñavalkya and *Gārgi Maitrīyī*. In twelve
adhyāyas.

It begins :

वाङ्मनस्सुखिच्छेदं सर्वज्ञं ज्ञानमिच्छेत् ।
सर्वज्ञास्त्रायतस्वज्ञं तदा ध्यानपरायणं ॥ १ ॥
वेदवेदांगतस्वज्ञं योगेन चरितमिति ।
जितेन्द्रियं जितक्रोधं जितालारं जितानयं ॥ २ ॥
प्रयत्नं जितानयं प्रयत्नं प्राक्कथयिष्ये ।
प्रयत्नगतं हीन्यं संशोपासनात्परं ॥ ३ ० ५ ॥
तत्प्रेमगुणतत्प्रेमं मारीचानुबन्धना ययुः ।
मैत्रेयी च महाभाग मागर्गं च प्रवक्षिष्या ॥ ६ ॥
समाधायतां ज्ञेयमूर्ध्नि कालुष्यमेवता ।
प्रयत्नं देवप्रभूमी गार्गेयैतद्व्यात्मनस्त्वरी ॥ ७ ॥
अगच्छ सर्वज्ञास्त्र सर्वभूतहिते रता ।
योगज्ञं नमः ब्रूहि ज्ञांगोचरं विधानतः ॥ ८ ॥
एवं पृष्ठः स अगवाचसमाधये क्षिप्वा तदा ।
चूरीनालोच्य मेवात्मा चात्मनेन्द्रभावतः ॥ ९ ॥
उत्तिष्ठोक्तिं भद्रं ते मामिं प्रवक्ष्यामि वरे ।
यस्यासि योग्यसर्वज्ञं प्रवक्ष्यामीतिं पुरा ॥ १० ० ॥

The first *adhyāya* ends fol. 5 : इति वाङ्मनस्सु-
खिच्छेदं सर्वज्ञं ज्ञानमिच्छेत् वाङ्मनस्सुखिच्छेदं
प्रयत्नोऽथवाः ।

The MS. ends : इति श्रीवाङ्मनस्सुखिच्छेदं सर्वज्ञं
ज्ञानमिच्छेत् वाङ्मनस्सुखिच्छेदं [H. T. COLEBROOK.]

2435.

818. Foll. 48; size 16 in. by 5 in.; written
in a clear, modern Bengali hand; seven lines
in a page.

Yogi-Yājñavalkya, a treatise in twelve
adhyāyas, after the manner of the *Purāṇas* or
Mahātmyas, on various subjects connected with
devotion.

It begins :

विशिष्टात्म्यं महात्मानं सर्वयोगीश्वरेण ।
अगच्छ सर्वज्ञास्त्र मुनिभिर्देः कलापुत्रं ॥ १ ॥
जनकाक्षेपेनुरवेः शिष्येणान्येनैमुमुक्षुभिः ।
योगविष्टेनपात्रेण संतुष्टं प्रवक्ष्यामिभिः ॥ २ ॥
मुलाकीर्णं मुनिवरं ध्यानयोगपरायणं ।
सर्वैश्वर्ययोजनं प्रवक्ष्यामि महागतिं ॥ ३ ॥
तं पूजयित्वा महात्मानमुपयः संश्रितव्रताः ।
संसारसाररक्षायै मुञ्चं प्रवक्ष्यामि तदा ॥ ४ ॥
अगच्छ सर्वयोगीश्वरं हृदि नः संश्रयो महान् ।
यः काटः सर्वपेदात्मा वेदाङ्गनां तस्यैव च ॥ ५ ॥
विज्ञानात्मा च सर्वेशो जगतीनां च महामते ।
चतुर्दशानां विद्यानां यद्यु काटः प्रवक्ष्यामि ॥ ६ ॥
आत्मज्ञानं यत् पदं यत् सुखानुबन्धनम् ।
तदात्मनः महाभाग सर्वयोगिनिदां वरं ॥ ७ ॥
जोकारो(१. ०८) व्याहृतीक्षेप गावर्गो(१. ०९) च शि-
[रस्वताः]
प्राद्यापानं तथा ध्यानं सन्तोषासनमेव च ॥ ८ ॥
मत्तैनाचनने ज्ञानं तस्यैवामिच्छेत् विभो ।
माययाक्षेपे माहात्म्यं जयवर्धनविद्यायां च ॥ ९ ० १० ॥
एतत् सुखा नु पचनं मुनीनां भावितात्मनां ।
तथा रामचरीयां च कश्चिदात्मा तस्यैव च ॥ ११ ॥
प्राद्यापानं हितायैव सर्वयोगिनिदां वरं ।
चाधिष्ठातृभवाः प्रवक्ष्यामि विष्टेन महामतिः ॥ १२ ॥

- भगवान् ब्राह्मणस्युः प्रमुखाय मुनीश्वरा ।
 चूचतां संप्रत्यस्यति यत्तारं ज्ञानमुत्तमं ॥ २३ ॥
 इति योगी(१. ०१)याह्नवस्ये प्रथमो अध्यायः (45½ *folios*)
 fol. 4.
 इति योगियाह्नवस्ये चोक्तारनिर्णयो नाम द्वितीयो अध्यायः
 (161 *fl.*) fol. 12b.
 इति योगियाह्नवस्ये व्याहृतिनिर्णयसूत्रोऽथो अध्यायः (31 *fl.*)
 fol. 14.
 इति योगियाह्नवस्ये गायत्रीनिर्णयो नाम चतुर्थो अध्यायः
 (93 *fl.*) fol. 19.
 इति योगियाह्नवस्ये शम्भोपासननिर्णयः पञ्चमो अध्यायः
 (30 *fl.*) fol. 21.
 इति योगियाह्नवस्ये षष्ठो अध्यायः (on ज्ञान 131 *fl.*)
 fol. 27b.
 इति योगियाह्नवस्ये शम्भोपासननिर्णयः (1) सप्तमो अध्यायः
 (69 *fl.*) fol. 30b.
 इति योगियाह्नवस्ये ब्राह्मणायामाहारानिरोधो नामाष्टमो
 अध्यायः (58 *fl.*) fol. 33b.
 इति योगियाह्नवस्ये आत्मनिर्णयो नाम नवमो अध्यायः
 (180½ *fl.*) fol. 43.
 इति योगियाह्नवस्ये उपस्थानविधिनिर्णयो नाम दशमो
 अध्यायः (17 *fl.*) fol. 43b.
 इति योगियाह्नवस्ये एकादशो अध्यायः (on योग 91 *fl.*)
 fol. 48b.
 इति संक्षिप्तं मुनिना योगाचार्येण धीमता ।
 ब्राह्मणस्यो विप्रस्यो चवीनार्गः(ः) प्रदर्शितः ॥ १ ॥
 येन गच्छति विद्वांसः सत्यं ब्रह्मणो मन्त्रं ।
 अक्षय्येन विप्रस्य गमनं हि न विद्यते ॥ २ ॥
 वेदोक्तानां तु सर्वेषां या निदा मुमुदाहृता ।
 तस्यैवाहुः शैव मुनिना संप्रदर्शिता ॥ ३ ॥
 चोक्तारस्य तु गायत्र्या व्याहृतेः शिरस्यक्षया ।
 ज्ञानस्य चैव सत्ययोः ब्राह्मणायामस्य चैव हि ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणारस्य भ्रान्तस्य नास्तीनामनैलस्य च ।
 उपस्थानस्य ज्ञानस्य आत्माज्ञानस्य यो विधिः ॥ ५ ॥
 विद्याविद्याविचारं च वैविद्याय विज्ञंजनं ।
 तस्यैव मुनिना प्रोक्ता(१. ०१) विप्रस्यो हितकाम्यया ॥ ६ ॥
 य इह चारुवेष्टिः क्षयते (!) नृकुलाय च यः ।
 उपासो ब्रह्म(वैश्वदेव?) प्रोक्तं को ब्रह्मज्ञाय कल्पते ॥ ७ ॥
 इति योगी(१. ०१)याह्नवस्योऽष्टादशो अध्यायः समाप्तः ॥
 [H. T. COLEBROOK.]

2436.

1725d. Foll. 14; size 8 in. by 3½ in.;
 fairly written in Devanāgarī, about 1750 A.D.;
 eleven lines in a page.
Svayambodha, on the knowledge of one's
 own self as a means of emancipation; by an
 unknown author.

It begins:

प्रकल्प्य शिरसा देवं चामदेवः कृतावलिः ।
 श्रीवस्तुक्षिपदोपायं कथयतीति पुच्छति ॥ १ ॥
 ईश्वर उवाच ॥ परं ज्ञानमर्हं यत्किं येन तत्त्वं प्रकाशते ।
 येन विच्छिद्यते सर्वमाज्ञापाशादिवर्धनं ॥ २ ॥
 आधारादिषु चक्षुषु सुमुखादिषु नास्ति ।
 प्राणादिषु सर्वेषु परं तत्त्वं न तिष्ठति ॥ ३ ॥ ० ६५ ॥
 इति श्रीचमनस्ये कल्पसर्गे रामयोगो नाम प्रथमो अध्यायः ॥
 fol. 6b.

चामदेव उवाच ॥ भगवन्नेव देवेश परमार्थदुर्दर ।
 त्वमत्राद्यात्मनो लज्जः पूर्वयोगः सविस्तारः ॥ १ ॥ ० ११५ ॥
 एतत्पराधरिदो वर्दति तपस्विनो ज्ञानकलाधिपुङ्गवः ।
 जनादिभिर्ज्ञानमर्हं पुराणं को वदं परं ब्रह्म जगत्समलं
 [॥ ११६ ॥

इति श्रीईश्वरप्रोक्तः सत्ययोगः संपूर्णः ॥ लिखितं विष्णुनाथेन
 स्वयंयोगस्य पुच्छं । श्रीरामप्रोत्तये ऊर्ध्वं रामो रक्षतु नो वद ॥
 [H. T. COLEBROOK.]

2437.

1245a. Foll. 86 (the first of which is
 wanting); size 10½ in. by 4½ in.; well written,
 in Devanāgarī, about 1650 A.D.; eight lines in
 a page.

Vishnu-naivedyāmrta, a *Vedānta* treatise in
paurāṇik form, in two chapters (*prakaraṇa*), by
Santoshānanda, disciple of *Haripādānanda* (?).

The MS. begins in the sixth *śloka*: हेतुनामेति
 तौ मायावत्तुल्ये च ॥ ६ ॥

Ch. I. consists of 372, II. of 403 verses.

The *bhikṣu* repudiates her recommendation of a life given to sensual pleasure, and instructs her in the doctrine of *ātman*. The end is the conversion of *Oittaupitti* :

इति प्रयोषिता चित्तवृत्तिलोभाय योगिता ।

विरक्ता विषयेभ्यः सा ब्रह्मस्त्वैकमुपादे * ॥ १६६ ॥

ग्रामस्तेषां नंदपार्थिवदासिस्त्वस्त्वैव श्रेयासाश्चेष्टदाभूत् ।

मागो बलिंस्तस्मिन्त्यादिवास्त्वैवाता काले तादृशी चित्त-

[वृत्तिः ॥ १६७ ॥

स इतिहरत्तस्वतीपत्नीद्रुमुनिचक्राभिहृताज्ञातपकारः ।

अपति परमहंसयोगिपत्नीं नरहरिर्लङ्घयित्वात्मसकृच्चित्तः

विताहारी चित्तक्रोपो ब्रह्मवाचयस्त्वस्वती । [॥ १६८ ॥

येनाव † रचितो यंभो अज्ञेतामृतसंज्ञकः ‡ ॥ १६९ ॥

रत्नस्य कवलान्यावास्य कदादयो गताः ।

अनुतलं प्रबोधानु विबुधा यतिवक्त्राः ॥ १७० ॥

इति श्रीपरमहंसपरिज्ज्ञानकाचार्येहरिहरत्तस्वतीप्रियशिष्य-
मगवाचयस्वतीविरचिते अज्ञेतामृते पंचमः कवलः ॥ ६५०
(viz. *śloka*).

In this copy the first *kaṇḍa* has 100 *śloka*s, the second 157, the third 48, the fourth 105, the fifth 170. [II. T. COLEBROOK.]

2439.

2401b. Foll. 46 (१-३९, fol. २७ of the original numbering is lost); size 8 in. by 3½ in.; 8 or 9 lines in a page; good old writing.

Advaiṭāmṛita, a second copy.

Colophon : इति श्रीपरमहंस† पंचमः कवलः समाप्तः
॥ इति अज्ञेतामृतसंज्ञकं संपूर्णं ॥

काले वसंतु पर्वतः पृथिवीं सत्यज्ञालिनी ।

राजा भवतु चर्मिरो ज्ञातृवाः (ः) संतु निभेवाः ॥

संवत् १७३० वर्षे अधिकाशे रकादयो भीमे लिखितं
पालेकरेण ।

* The second copy has ० इदी.

† The second copy has तेजाय.

‡ The reading of the second copy; the present copy has ० यंभो अज्ञेता.

वर्षे च पुष्पिनः (sic!) बुद्धिः संतु वर्षे संतु निराववाः ।

वर्षे च (sic!) भद्रादि पर्वंतु ना कश्चिदुक्तानामुता ॥

[GAIKAWAR.]

2440.

2610b. Foll. 32; size 10½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page; fair writing.

Vṛttidīpikā, a philosophical dissertation on the meaning and use of words, by Śrīkṛishṇa Bhaṭṭa, son of Raghunātha Bhaṭṭa, who was the son of Govardhana, from the *Mauṇin* kula. In Aufrecht's Cat. Cat., p. 198, the author is called *Jayakṛishṇa Mauṇin*. For a fuller account of the contents of this work, see Rāj. Mitra's Not., vi, p. 53, no. 2027.

It begins:

ध्याता ध्यातं गुरुं नत्वा नाथप्रेम्ते हरस्वतीम् ।

मीनो (r. ० नि) श्रीकृष्णभट्टेन तयते वृत्तिदीपिका ॥ १ ॥

इह सकलजनाभिलषितमोक्षमुक्त्यायावासात्संज्ञानस्य तत्त्व-
मत्यादिनहापाकारोपपन्नमत्याकाशान्धोषे च वृत्तिप्रवृत्त्योप-
स्थितेहेतुना वृत्तिनिर्णयते सा च विविधा शक्तिर्लक्षणा अत्रैव
च ।

Colophon : इति श्रीमन्मीनिकुलजिह्वायमानगोपवर्धन-
भट्टात्मनः पुनायभट्टमुनिश्रीकृष्णभट्टविरचिता वृत्तिदीपिका स-
माप्ता ॥ [GAIKAWAR.]

2441.

578. Foll. 86; size 10½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1798 A.D., by three different hands; ten lines in a page.

Sarvadarśanasamgraha, by Mādhavācārya. See Hall's Index, p. 101, no. ccxiv. It was published in the *Bibl. Indica*, 1859, and translated into English by Cowell and Gough in the *Pandit*.

It begins :

निमज्जानाथं वंदे निःशेषवर्तिनिं शिवं ।

येनैव मां ब्रह्मादि तेनेवेदं संपादितं (r. सकलैर्वा) ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2442.

2678a. Foll. 14; 8vo. size, 8 in. by 6 in.; good small, modern Telugu writing; 26-32 lines in a page.

Sarvasiddhāntasamgraha, an elementary review of the philosophical systems (wrongly) ascribed to Śaṅkarācārya.

It begins:

वादिभिर्द्वैतैः सर्वैरुच्यते यत्तत्तत्तत्तत् ।

वेदान्तैर्वा तं ह्युक्तं यत्तत्तत्तत्तत् ॥ १ ॥

अज्ञोपाज्ञोपवेदाः स्मृतेस्तैर्योयकारकाः ।

यस्यैकान्तोक्त्यानामस्य सत्तुद्वैतः ॥ २ ॥

वेदाङ्गानि यदेतानि शिक्षा व्याकरणां तथा ।

निरुक्तं ज्योतिषं कलाश्चन्दोषिचित्रितिरिति ॥ ३ ॥

गोमार्ता न्यायशास्त्रं च पुराणं स्मृतिरिति च ।

अन्यैस्तानुपाङ्गानि बहिरङ्गानि तानि वै ॥ ४ ॥

आयुर्वेदो वैष्वेदश्च धनुर्वेदस्तथैव च ।

गान्धर्ववेद इत्येवमुपवेदाश्चतुर्विधाः ॥ ५ ॥

शिक्षा शिष्ययति व्याक वेदोच्चारणलक्षणं ।

व्याक (r. वक्ति) व्याकरणं तस्य संहितापलक्षणं ॥ ६ ॥

वक्ति तस्य निरुक्तं तु पदनिर्वाचनं स्मृतं ।

ज्योतिःशास्त्रं चदस्य कालं वेदिककर्मणां ॥ ७ ॥

क्रमं कर्मप्रयोगाणां कलाश्च प्रचक्षते (!) ।

मन्त्राद्युपायां संस्मोक्ता चन्दोषिचित्रितमिषया ॥ ८ ॥

25 slokas of introduction. Then follows the account of the several systems, viz.—

1. Lokāyatikapaksha :

लोकायतिकपक्षो नृपस्य भूतपुत्रस्य ।

पृथिव्यास्यस्य तेनो वायुतिमेष नायतः ॥

प्रसङ्गगम्यनेवास्ति नास्त्वहमहमहमः ।

चतुष्टयादिभिश्चापि नादृष्टं दृष्टमुच्यते ॥ 15 slokas.

2. Ārhatapaksha :

लोकायतिकपक्षो व्यवसायेः सर्वैवादिना ।

अपक्षेणाभिप्रेत्येतत्तस्य चपयो वपुना ॥

जनेदीक्षानया शैवं चोक्तं नमुरसतः ।

इवाक्षेकप्रकाटः स्थात् स्यादो नायतः क्षयित ॥

[16 slokas.

3. Mādhyaṃikapaksha, 17 slokas; 4. Yogācāryapaksha, 9 slokas; 5. Sautrāntikamatam, 7 slokas; 6. Bauddhāpaksha, 37 slokas; 6. Vaiśeṣhika; alshu, 40 slokas; 7. Naiyāyika-paksha (r. Naiyāyī), 44 slokas; 8. Prābhākara-paksha, 13 slokas; 9. Bhāṭṭāpaksha, 40 slokas; 10. Kāyāvāsudevapaksha, 40 slokas; 11. Patañjaliyapaksha, 68 slokas; 12. Vedāntānanta-bhāratapaksha, 64 slokas; 13. Vedāntapaksha, 104 slokas. It ends:

यत्तो व्यपन्ननागं कुञ्जेनेषोद्वयं प्रति ।

योभागवतसंज्ञं तु पुराणं दृष्टव्यं हि तः ॥

सर्वैदशेनभिज्ञानात् वेदान्तोक्तानिनास्मान् ।

जुग्राधैविषु संक्षिप्तं लक्षणमिदं भवेत् ॥

इति श्रीशंकराचार्यविरचिते सर्वैदशान्तसंग्रहे वेदान्तसंग्रहोपनिषत्तः प्रथमः । सर्वैदशान्तसंग्रहः समाप्तः ॥

[MACK. Coll.]

2443.

1341. Foll. 114; size 12 in. by 4½ in.; foll. 1-84 eleven lines, foll. 85-114 twelve lines in a page; fair modern writing.

Khaṇḍanakhaṇḍakhāḍya, a critical treatise on the different philosophical systems, in four *parichechās*, by Śrīharsha.

See Hall's Index, p. 160, no. ccciii.; Aufrecht's Oxford Cat., p. 246, no. 620. It begins: अविच्छेदविषय एवः ०

The first chapter, or *pramāṇatadābhāṣa-khaṇḍanam*, ends fol. 73b; the second, or *nigrahānirukti*, fol. 80a; the third, or *sarvanā-mārthānirukti*, fol. 81b.

Colophon at the end: इति श्रीहर्षकृष्णभिरुचयनोपनिषत्तः सप्तमः (sic!) संक्षेपपरिच्छेदः समाप्तः ॥

The *Khaṇḍanakhaṇḍakhāḍya* has been printed at Calcutta in Sampat 1905, with *Śaṅkara Mīra's vyākhyā*, and an *upavṛtti* by *Mohana Lāla* at Kāśī in Sampat 1944, = 1888 A.D. (from the *Pandit*, N.S., vol. vi.-xiii.).

[H. T. C. Collection.]

5 x 2

2444, 2445.

60. Foll. 301; size 10½ in. by 4½ in.; eight lines in a page. Large fair writing.

61. Foll. 299 (paged ३०२-३५५); size 10½ in. by 4½ in. Foll. 1-250 eight lines (in the same writing as vol. i.), foll. 251-299 ten lines in a page. This last portion is in a modern handwriting.

Khaṇḍanakhandaśādhyaśikā, a commentary on the *Khaṇḍanakhandaśādhya*, incomplete and without any title. All leaves bear the marginal mark ४० टी०, in the last modern portion ४० टी०. It is neither Śāṅkara Mīśra's nor Vardhamāna's commentary.

It begins:

यो विद्यो कारवाचः (०. विद्यावार०) सकलविषयभुक्
[आत्मिनाकारवाचो]

यहः संस्कारवाचमपि विदितमुद्येयवचोमुदाचः

[(०. चेतवाचः?)]

मार्गो ज्ञानैकवहः सुरतसकलानन्दमुक्तावरो (?)

वाच्यार्थो बहुदोषो विगलितकलः सो ह्यनेनालि

[अभा ॥ १ ॥

After seven more couplets in this style the commentary begins:

अन्वारे शिवाचारं यदाज्ञातकर्मभौवं (०. भावं ?)
यदेवज्ञातुमिदमस्कारलक्षं मङ्गलं विद्यानुविचारिप्रयोगन-
संबन्धाभिव्यक्तिवादवाच्यं वाहं विचिन्त्येति ॥

There are several leaves wanting after fol. 62 in vol. ii.

[H. T. COLEBROOKE.]

2446.

957a. Foll. 28; size 10½ in. by 4 in.; good clear Devanāgarī writing of 1750 A.D., nine lines in a page.

Vidvanmodataraṅgiṇī, a metrical review of philosophical and religious systems, in eight *taraṅgas*, by Rāmadēva Ciraṅjīva, son of Rāghavendra, and grandson of Kāśinātha.

Beg. त्वीमुपविवाहिनी वल्लभास्तुष्टोतिनी ०

Printed at Calcutta in 1872.

Cf. Weber's Berl. Cat., no. 548; Aufrecht's Cat. Bodl., no. 629. [H. T. COLEBROOKE.]

2447.

56a. Foll. 31; size 10½ in. by 5½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D., ten lines in a page.

The same work, *taraṅgas* i.-vii.

[H. T. COLEBROOKE.]

2448.

2374. Foll. 97; size 10½ in. by 4½ in. good clear Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Śāstrasiddhāntaleśasamgraha, a dissertation, in four chapters, on the tenets of the different schools of the *Vedānta*, by Appayya Dīkṣita, son of Rangarāja Dīkṣita.

See Hall's Index, p. 153, no. colxxii; Weber's Berlin Cat., p. 184, no. 632; Rāj. Mitra's Notices, vol. iv., p. 91, no. 1496, and p. 147, no. 1573.

It begins:

अविगतिदायूरीपावैतुपेक्षं सहस्रं
हरिदिग्गमहीमेदांश्रमायं कीरिपदोन्नता ।
नवति भगवत्पादज्ञानमुक्तांमुक्तमिमांसा
मदनहरिणी कृत्तिज्ञानाद्वैकवचपात्रा ॥ १ ॥
मार्गानैवैवहारकविषयेभ्यालौकिकिणी यदे
सकलत्रिरनादयाम्परययो नानाविधा दर्शिताः ।
तन्मूलादिह संयह्येयं अतिविचिन्त्योन्मेषादिभ्यः
मुक्ते संकल्यति ज्ञानपरकस्यावयवःस्वाधितान् ॥ २ ॥
तेह्यपादनायेकान्यकान्नायो यवानति ।
मुक्तोपपादवचोपेक्षितान्यनतिविहरे ॥ ३ ॥

तत्र भावदाम्ना वा(क)रे दृष्टव्यं इत्यपीतर्गत्यसाध्यावस्य ०

It ends:

विद्युदोर्विहितविचिन्त्यद्वयस्य
चोक्तोपपादनाद्वैकवचपात्रोः ।

जीनरायकाव्यः शिवचरणीकृतः

सकल (r. चम्पक) दीक्षित इति प्रविशतमूकः ॥

संवाचनीय कदाचित् कदाचिद-

आत्मानकीकृतकदाचिद्विद्वत्प्रमाणं ।

आत्माव नृकलमुद्रक च संवदार्थं

विज्ञातलेख (R. M. विज्ञातलेख) संवदार्थमिवापीत् ॥

इति शास्त्रविज्ञातलेखसंग्रहे चतुर्थः परिच्छेदः संपूर्णे एवं
संघः ॥ संवत् १६३२ आषाढी क्षीरवाकरान्तिश्रावणमास्यामिषावा
शिवी मवाक्षितसखभाषकविद्वान्दधनशिवचरणेन संविज्ञाति-
ज्ञानविना कलाप्रोक्तो एवं संघः ॥

The title of the work also appears in the
MS. as *Śiśtrasiddhāntalavasaṃgraha*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2449.

1438. Foll. 134; size 12 in. by 6 in.;
fairly good modern Devanāgarī writing; 19-26
lines in a page.

The same work, with a commentary called
Kṛishṇālamkāra, by *Aryatākṛishṇānanda Tīrtha*,
disciple of *Śvayampṛakāśānanda Sarasvatī*,
disciple of *Advaitānanda Sarasvatī* (or *Vaṇṇi*).

See Hall's Index, p. 153, no. colxxiv.; Rāj.
Mitra's Notices, vol. i., p. 35; v., p. 145.

The commentary begins:

वेदवेदमुनाकांतं मुनारामानलंकृतं ।

नदीहमृतेः सेव्यं प्रकलानीकविद्वे ॥ १ ॥

शंकरं शंकराचार्यं आतं नापचालनं ।

करसर्तौ च प्रज्ञातं प्रकलानि पुनः पुनः ॥ २ ॥

गोविंदेति जगन्नाथ रत्नां प्राप नवावुतः ।

वं गवः कलुषात्मिनिं गोविंदं भजे इत्यहं ॥ ३ ॥

यो मे विवेचनचोषं विवेचनचोषो मुद्रः ।

समज्जालो खल्वज्जोतिषीकोसंज्ञो भवामि तं ॥ ४ ॥

प्रकाशितप्रकाशं प्रकृतमुद्रकांतं ।

प्रकलानीकवेदार्थं प्रकलान्यनिर्णयं मुद्रं ॥ ५ ॥

यस्य विवेचनचोषीकोसंज्ञो भवामि तं ।

सर्वेभ्यः मुद्रैकैव चरणी संवेद्ये ज्ञा ॥ ६ ॥

मुद्रैरपि नदीचाले च कदाचिदलंकृतः ।

अज्ञातार्थमालोक्यते एवं ज्ञानेवार्थि ॥ ७ ॥

जीनृकलचरवर्तं प्रविशतमिदं विवर्धनं ।

आतुर्वै शास्त्रविज्ञातलेखसंग्रहसंविदं ॥ १० ॥

आपावेचरवर्तं ज्ञानविज्ञानकदाचित् ।

नो कृत्वा मुद्रके आत्मा नाहमव प्रभुवैतः ॥ ११ ॥

Colophon: इति जीनरामानंदचरित्रशास्त्राचार्यजीनका-
रप्रकाशानंदचरित्रादिकचरित्राचार्यविद्वत्कलमरचोन्मत्तावु-
नकृकलानंदनीचैव कृती शास्त्रविज्ञातलेखसंग्रहमात्मावर्तं जी-
नृकलांकारमात्मावर्तं जीनरामानंदनीचैव विद्वत्कलमिवाच-
नापतीर्थेन संकोचरत्नं (the other MSS. omit from
जीनरामानंदनीचैव) चतुर्थः परिच्छेदः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2450.

1181. Foll. 111; size 12½ in. by 6½ in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; 10-16
lines in a page.

Chapter i. of the same works; incomplete
at the end.

[H. T. COLEBROOKE.]

2451.

1165b. Foll. 7 (numbered 66-72); size
12½ in. by 6½ in.; fairly good, modern Deva-
nāgarī writing; 19-21 lines in a page.

A fragment of the same works, comprising
the concluding portion of the first chapter.
It begins slightly before the point where the
preceding MS. leaves off, and thus practically
completes that part of the works.

[H. T. COLEBROOKE.]

2452.

408. Foll. 122; size 12½ in. by 6 in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing (the
same hand as the two preceding MSS.); 8-20
lines in a page.

Chapters ii.-iv. of the same works.

[H. T. COLEBROOKE.]

* चम्पक also in the Berlin copy, but चम्पक Rāj.
Mitra, no. 1578; see also nos. 2211 and 2479 of this
Catalogue.

2453.

1103d. Foll. 13 (foll. 61-73 of the vol.); size 12½ in. by 4½ in.; fair, but small writing; 19-23 lines in a page.

Vedāntasiddhāntasūktimañjarī, a versification of the contents of the *Siddhāntaleśa*, by *Gaṅgādharendra Sarasvatī Bhikṣu*, pupil of *Rāmacandra Sarasvatī*, with the same author's commentary called *Vedāntasiddhāntasūktimañjariprakāśa*; the text in the middle of every page, the commentary above and beneath it.

See Hall's Index, p. 153, nos. colxxv. and colxxvi.; Rāj. Mitra's Notices, ii., p. 3, no. 524.

The text begins:

तद्विज्ञातसर्वं कथयैर्विद्वेषावलि-
बलितकपोलज्ञानदानाभिरासः ।
मिद्विज्ञातिरनुमानो लालितं निवर्तये
स्वमनस्यशीलं शीलये विप्रराज ॥
जीमनुरुपदोषाद्वैज्ञानमप्य भक्तिः ।
विज्ञातज्ञानात् कारिकाभिर्निर्दिश्ये ॥

The commentary begins:

तारानापकलापरज्ञानमतां नाप्यन्यविग्रहः
कारुण्यकनिधिरिषोदुबुभुनेदेवविनिवेद्युतः ।
वानाकस्थितशैलनाकसहितं विज्ञापयं लालयन्
स्वमनःमुपदः सदासु भगवान्कारिष्यते शस्त्रं शिवाः ॥१॥

विततर(विततर the second copy)दुष्टपगाहवेदाह-
शास्त्रार्थप्रपञ्चेन बहुविधविज्ञातलसंकलनात्मनो गुरुतरो-
पायप्रयत्नाल्लानानाभावेन सर्वविज्ञातपरिज्ञानलालसानां
बुभुक्षुविज्ञेयानामुपकाराय वेदाहविज्ञातसूक्तिमन्त्रां प्रारिख्यानः
प्रमद्व्यूहप्रज्ञमनाय प्रथमं जीमनिरुपदोषाद्युपकदं(० कदं
the second copy)देवमनुसंभवे तद्विज्ञातसर्वविनिदि etc.

The first *paricheda* ends fol. 6a, the second fol. 9b, the third fol. 12a.

The text ends:

श्रुतिकलत्राबुधसंवाता सूक्तिमन्त्रा ।
रम्या रात्रांतरादद्या रमयन्लालानुभा ॥ २५ ॥

इति जीमनरमहंशपरिज्ञानकाचार्यजीमनरुपदोषाद्वैज्ञान-
पादशिवेय गंगाधरेन्द्ररसमात्मनिबुद्धा विरचिता वेदाह-
विज्ञातसूक्तिमन्त्रा समाप्तः ॥

The commentary ends:

जीमनिरमहंशपरिज्ञानकाचार्यजीमनरुपदोषाद्वैज्ञान-
पादशिवेय गंगाधरेन्द्ररसमात्मनिबुद्धा विरचिता वेदाह-
विज्ञातसूक्तिमन्त्रा समाप्तः ॥

Date of the MS.: निर्वाणदिनचिह्नं* चीन मुद्रे
शनी दिशि मृतीयायां विलम्बे षष्ठे वाराखलीपुरि विज्ञातुजन-
संगुले बुद्धिनात्मलालितम् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2454.

1597a. Foll. 35; size 9½ in. by 3½ in.; 8-11 lines in a page; small, clear writing, of the middle of the 18th century.

Vedāntasiddhāntasūktimañjarī, with its explanation, both by *Gaṅgādharendra Sarasvatī Bhikṣu*; a second copy, incomplete. The first *paricheda* ends fol. 24, which is fol. २२ of the original numbering. The next leaf contains *śloka* 8-11 of the second *paricheda*, the beginning and the end of this chapter are wanting. The leaves which contain the third and the fourth *parichedas* were numbered १-११, but foll. १, ६, ८, ९, ११ are lost.

The explanation of the last *śloka* and the colophon of the *Prakāśa* are wanting.

[H. T. COLEBROOKE.]

2455.

2098b. Foll. 13; size 10 in. by 3½ in.; good Devanāgarī writing of 1652 A.D.; 7-9 lines in a page.

Prasthānabheda, a classificatory sketch of orthodox Brāhmanical writings, from a *Vedānta* point of view.

* *Siddhi* does not appear in the list of significant words given by Burnell, South-Indian Palmography, p. 58. It is, however, given by L. Rie, Mysore Inscr., p. xxi., as meaning 'eight' (cp. *Sāmkhyakār.* v. 51, '*siddhaye*' *śhāśu*). This gives the (Śaṅkara) year 1819.

It begins: **अथ सर्वेषां शास्त्राणां भगवत्प्रेष आरम्भं**
आचार्यपरमा येति कलात्वेन तेषां प्रत्यानन्दो व्योहिरयते ।

See A. Weber, Ind. Stud., i., pp. 1 seqq., where the text has been edited from this and the next MSS. It was also printed, with a Bengali translation, at Calcutta, in 1856.

[GAILAWAR.]

2456.

1568a. Foll. 13; size 10 in. by 4½ in.; good, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

The same work. [H. T. COLBROOKE]

2457.

1435a. Foll. 32; size 12 in. by 4½ in.; 11 or 12 lines in a page; written in the Bengali character.

Saṅkhyāprakāśakāryāḥhyā, the text of *Nandurāma's Saṅkhyāprakāśak*, with a commentary by *Kāśirāma*, son of *Bhattachārya Śrīratna Nyāyāḥkara*. The *Saṅkhyāprakāśaka* is an encyclopædic catalogue of philosophical and nychological objects, arranged according to their number.

It begins:

देहानिधय यो भाति मुह्यन्मालमायया ।

तन्मते मन्दरानलं तथा सङ्ख्याप्रकाशकम् ॥

एवं ब्रह्म ॥ इत्यात्मानी श्रीदेवरी ॥ इत्यादी प्रकृति-
पुरुषी ॥ हे प्रकृती परापर ॥ इति पुरुषी अरापर ॥ ०
Fol. 4b: **अथ उवाच आनन्दोभक्तयः ॥** Fol. 7a:
अतोऽत्राद्यविविधद्वन्द्वः ॥ Fol. 9a: **अथ देवता**
रविशेखरविष्णुशिवदुर्गाः ॥ Fol. 9b: **अथ पुरुषार्थाः**
धर्माधैकान्तोद्योगेभक्तयः ॥ Fol. 11a: **अथ विद्या शं-**
खयोगवैराग्यप्रयोगयः ॥ Fol. 11b: **अथावैशाखादि**
मीतिशास्त्रनक्षत्राणि शिखशास्त्रं नृपकारशास्त्रं अलाशास्त्रम् ॥
Fol. 12a: **अद् शब्दाः स्यादवैशेषिकमीमांसायास्तत्त्वज्ञान-
वेदानास्तथा ॥** Fol. 20a: **अथ द्रव्याणि पृथिव्यप्तेर्यो-**
गस्याकाशकालदिगामनर्माणि ॥ अथ सर्वोक्ति इत्यादि
हिरण्यपुरुषहृदिर्वाचैर्मुह्यन्मालमायया ॥ etc.

It ends: **अवृत्तिविविधविधैः प्रैतामि विज्ञानज्ञानि ॥**
अवृत्तिविविधैः एव विज्ञानज्ञानि ॥ अन्त्यापि संख्या योऽष्टा ॥

Kāśirāma's commentary begins:

रिचिचपुर्णे निवर्तयितुम् पुनः पुनः समनवादि यते ।

अवृत्तिं नानागुणकर्मैवास्ति भूतान् अतो भवतां वि-
भक्ताचार्यश्रितराज्याचार्यकारमुत्तुना । [मूले ॥

संख्याप्रकाशकस्या काशीरामेन ब्रह्मते ॥

अथ सङ्ख्याशास्त्रविधः श्रीमान् मन्दरानन्दवैरागीश्वरभु-
षाभिः इदानीं तन्मते मन्दपुत्रेण पृथिव्यक्षितकृतनामाविषयसं-
ख्याभ्युपगमानमननवलोका परमाकारक्षिकतया अथर्वनभाष-
नाभ्यां तत्र ह्युच्यतेः कारणादुच्यते संख्याकथनविधेः संख्याप्रकाशक-
नामकस्यैवं संविज्ञकारं तेषां रितापि रचितवान् ॥ अथ एते
एव तेषां नास्ति मुनो यन्मते यथावति तद्व्याख्याने मनोवक्तव्यः ।
तत्र तावत् अन्त्यक्षुद्रव्यनामिप्रतिषेधयोर्भाषितप्रतीपादनया
तथाशास्त्रं कृत्रमीच्छरनमस्कारं शिवादिशास्त्रादीनां निवर्तनमु-
च्यते अतोऽत्राद्यविविधद्वन्द्वः इत्यादि ॥

[H. T. COLBROOKE.]

2458, 2459.

343, 344. Foll. 1-111 and 415-832 resp., size 4to., 11½ in. by 9 in.; large modern Devanāgarī writing; 12-18 lines in a page

Vidyāratnākara, a cyclopaedia of Sanskrit Literature and Science, in eighteen chapters; compiled for Colbrooke, by *Dhanapati Śūnī*, son of *Rāma Kumāra Datta*.

It begins:

ब्रह्मादिदेवतापूर्वद्वन्द्वपादयोर्हं ।

मन्दनमननद्वन्द्वं देवं जगत्प्रेम ॥ १ ॥

मुनः श्रीबालगोपालादीनां व्याकुलान् मुनीन् ।

विमलद्वन्द्वं गच्छेद्वादीन् संवितां विमलरान् ॥ २ ॥

आलोकादिज्ञानविधौ सर्वसंशोधनविधौ ।

विमलते यथाज्ञानं विद्यारत्नाकरो मया ॥ ३ ॥

मीनकम्पुजप्रयतिपिलमयीपौष्पद्वन्द्वः (?) तद्व्यापि

तेजस्विन्युभाभ्यादिगुणव्यापाराविचारप्रदः ।

यो विमलद्वन्द्वः श्रीलङ्का मीनमीनारयणी ॥ ४ ॥

तद्व्यापारकृतिः श्रीती यनविधौ विधेः मुदा ॥ ५ ॥
अतोऽत्राद्यविविधद्वन्द्वः । अतोऽत्राद्यविविधद्वन्द्वः । अतोऽत्राद्यविविधद्वन्द्वः ।

पेल्लदह विद्यालयः । श्रीरत्नप्रतिष्ठाद्वयवर्षीयवेधं प्राप्तं वेदः ।
 च च नवमासकालकः । चतुर्गुणानावर्षीयैः पद्विपिहितवा-
 चमुपादयतो यतुः संकलं द्वारे द्वारे विष्णुदीव्यकर्मिणां
 पुरीषो ब्रूते ॥ इवालिनेयवतो नमनरे चावकः । प्रपलः
 कल्पेयं ब्रह्मा । हितोयो यतुः ॥

Chapter i., which concludes with an account of the divisions and recensions of the *Rîc*, ends fol. 4; ii. treating of the *Yajus*, fol. 6; iii. of the *Sâman*, fol. 7; iv. of the *Atharvan*, fol. 8; v.-vii. *Ayurveda*, *Kâmasûtram*, *Dhanurveda*, *Gândharvam*, *Kâvyam*, *Alaûkâra*, *Nâṭyam*, *Prâkṛitavyâkaraṇam*, *Svarâḥ*, fol. 154; viii. *Arthasûtram*, fol. 180b; ix. *Śikshâ*, fol. 188b; x. *Kalpa*, fol. 189; xi. *Vyâkaraṇam*, fol. 238; xii. *Niruktam*, fol. 152b; xiii. *Chandaḥ*, fol. 300b; xiv. *Jyotisham*, fol. 318b; xv. *Purâṇâni*, fol. 438b; *Bhâratham*, 455b; *Râmâyaṇam*, 458; *Yoga-Vâisishṭham*, fol. 462b; xvi. *Nyâya*, fol. 505; *Vaîśeshika*, fol. 520b; xvii. *Pûrva-*, 570b; *Uttara-Mimâṃsâ*, *Śaîkara-câr্যamatam*, fol. 644; *Râmânujamatam*, 655b; *Madhvâcâr्या*, fol. 662b; *Vallabhâcâr्या*, 671; *Bauddhamatam*, *Digambara*, *Cârvaṅka*, fol. 688; xviii. *Dharmasûtram*, 728b; *Tantram*, fol. 740; *Śâktamatam*, *Maheśvara-matam*, *Pâkapatamatam*, fol. 752; *Vaiṣṇava*, *Saura*, *Gâṇesha*, etc., *Devârcanavidhî*, fol. 758; *Vaiṣṇadevam*, 764; *Pâraibuddhî*, 768; *Bhakh-yâbhakhyavidhî*, 770b; *Śayanavidhî*, etc., *Āhnikavidhî*, 771b; *Tithinirṇaya*, fol. 785b; *Kapilamatam*, *Nirîvârasaṅkhyam*, fol. 801b; *Seṣvara-Yogasûtram*.

The work is of little use.

It ends (fol. 830b): इति श्रीमत्स्वरत्नचरित्रज्ञानका-
 चायैवालोपाध्यायीचैवादिशिक्षद्वयवर्षीयवर्षीयानुसारमुप-
 नयतिबृतिविपिनो विद्यालयाकारात्वे निर्वये स्वाद्वयवर्षीयः ॥
 Then follows an *anukramanikâ*.

[H. T. COLEBROOK.]

6. *Râmânujâ's Viśiṣṭâdvaita*.

2460.

567. Foll. 248; size 12½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page; writing middling.

Śârirakamimâmsâbhâṣhya or *Śrîbhâṣhya*, a commentary on the *Vedântasûtra*, by *Râmânujâ*, who followed the *Brahmasûtravṛitti* of *Boḍhâyana*.

See Hall's Index, p. 92, no. xxiii. It was printed, together with *Sudarîṣa Acâr्या's* commentary, at Madras in 1868 (4th Telugu char.); and is being published again in the Bibl. Ind. Another edition, by *Râma Mîtra Śâstri*, was begun in vol. vii., New Series, of the *Pandit*; a reprint from the *Pandit*, containing the first *pâda* of the first *adhyâya*, appeared in 1889 (vol. i.). For a legendary *Râmânujâ-caritra* see Râj. Mitra, Notices, v., p. 9, no. 1731. The chief date of his life is the erection of an image of *Nârâyana* on the *Yâdava Hill* in the Śaka year 1012. For an account of his system see Bhandarkar, Report, 1883-84, pp. 68-74; Vienna I.O.C., Ar. S., p. 100.

Râmânujâ's Bhâṣhya begins:

अखिलसुखमनस्ये प्रसन्नदिक्षोले
 विनम्रविषयभूतज्ञानरक्षेकरीले ।
 सुनिश्चित विदोने प्रवृत्ति जीमिवाते
 भवतु मम परमिन् हेतुनी भक्तिरवा ॥

याराज्ञेयः सुभासुयमिषुगानिभ्योयुतां
 संसारिनिविदियनव्यग्राज्ञायालसंजीविनी ।

पूष्ट्यायैमुरक्षितां बहुनिष्काषातदूरितान्
 जानीतां नु निभावरैकुनको भीमा(?) विषमनहन् ॥

अपहोपायनयुतां विक्षीर्तां प्रवृत्तपुष्टिं पूष्ट्यायैल-
 विषयुक्तानामुपारेते रूपावराणि चात्मात्यन्ते । श्री ॥
 अवातो प्रवृत्तिज्ञाता ।

The first *adhyâya* ends fol. 126b, the second fol. 186a, the third fol. 232b.

Fol. 219 is a leaf from another copy.
The copy was transcribed in १८११.

[H. T. COLEBROOK.]

2461, 2462.

3262, 3263. Foll. 215 and 183; size 11½ in. by 5½ in.; good modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Śārirakamimāṃsābhāṣya, or *Śrībhāṣya*, by *Rāmānujācārya*.

Vol. i. contains *pāda* 1; vol. ii. *pādas* 2-4 (of foll. 82, 70 and 81 resp.).

2463.

7. Foll. 396; size 13½ in. by 4½ in.; seven lines in a page; beautifully written.

Mimāṃsābhāṣya, an incomplete copy of *Rāmānuja's* commentary, the fourth *adhyāya* being wanting.

The first *adhyāya* ends fol. 225b, the second fol. 317a, the third fol. 396b

[J. R. BALLANTYNE]

2464.

3274. Foll. 81; size 10½ in. by 5½ in.; 19 or 20 lines in a page; good modern writing.

Śārirakamimāṃsābhāṣya, an incomplete copy of *Rāmānuja's* commentary, containing the second (ends fol. 35), third (ends fol. 67) and fourth *adhyāyas*.

[A. C. BURNELL.]

2465.

2797. Foll. 46 (the leaves are put in the wrong way; one page of each leaf is left blank, every two leaves, as the original numbering shows, being intended to be pasted together; there is a double numbering in

Sanskrit figures, one running from १ to २६, the other, probably the original one, from २७ to ३२); size 11 in. by 4½ in.; 11-14 lines in a page; good old writing, of the sixteenth century.

Śrībhāṣyavivṛiti, a fragment of a short commentary on the *Śrībhāṣya*. The beginning is lost. The second page, being 27a of the original numbering, contains *sūtra* 24 (अतीतचरः) of the first *pāda* of the first *adhyāya*. This first *pāda* ends fol. 31a of the original numbering: इति श्रीभारविपुत्री प्रथमः पादः ॥ The second *pāda* begins: अनेन नैवमुक्तं। वाक्यभेदेऽतीतचरे न दोषः (अनेन is the beginning of the first *sūtra* of the second *pāda*). The last page contains the end of the third *pāda* of the first *adhyāya*.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2466.

332a. Foll. 80; size 12½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Vedāntadīpa, an exposition of the *Vedānta* according to the *Brahmasūtras*, by *Rāmānuja*. See Hall's Index, p. 95, no. xxxvi., Aufrecht's Oxford Cat., p. 221b, no. 886, Rāj. Mitra's Notices, ix., p. 221, no. 8141.

It begins:

विषयः श्रीभारविपुत्री वरगुणलोकस्य दण्डुर
इति श्रीभारविपुत्री वरगुणलोकस्य दण्डुरः ।
अनुमितिर्निर्णयः नान्यतदुपपत्तिरित्युक्तं
नान्यतदुपपत्तिरित्युक्तं नान्यतदुपपत्तिरित्युक्तं

प्रथमः श्रिराधावादीयः तदादिदेनः प्रथमः ।

प्रथमः श्रिराधावादीयः तदादिदेनः प्रथमः ॥ १ ॥

अनेन वेदविदां श्रित्या त्रिपिबुधः अथवाः अथवा-
नान्यतदुपपत्तिरित्युक्तं नान्यतदुपपत्तिरित्युक्तं

The first *pāda* ends fol. 28a, the second fol. 48b, the third fol. 77b.

Colophon : इति श्रीमन्नानुमानुभाषावैशिष्ट्ये वेदाङ्ग-
होत्रे चतुर्वेदाध्यायस्य चतुर्थः सर्गः समाप्तः ॥

Date : संवत् १७५० ज्येष्ठमास आश्विन । चदि १३ शिव-
सुन्दर etc.

[H. T. COLERBROOK.]

2467.

1779. Foll. 28; size 12½ in. by 4 in.;
excellent, modern Devanāgarī writing; Euro-
pean paper (water-mark 1859); five lines in
a page.

Vedāntatattvasāra, by Rāmānuja.

It begins : श्रीमते रामानुजाय नमः ॥ कथं जीवन्मेव
आख्येयकनेवादितीर्थं ब्रह्मवादितीर्थस्येव समातीयादिभेद-
ज्ञानाङ्गीकारे कथं ब्राह्मणस्य ब्रह्मज्ञापारः । भाषाङ्गीकारेणेति
येन किं तदानीं निर्विशेषज्ञानमात्रस्यैव ब्रह्म भाषा तिष्ठतीति
भाषाति न वा । भाषाति चेत् ज्ञानमात्रस्य कथं ब्राह्मणं । न
भाषाति चेत् ब्रह्मज्ञानं कथं ब्राह्मणं करोति । अपि च ब्रह्म-
विच्छिन्नयोगो भाषाङ्गीकारार्थतरामुपेयो भवति । ब्राह्मणं भा-
षाङ्गीकारानुसङ्गब्रह्ममुपगमे निर्विशेषत्वहातिः किं च तदानीं
किं भाषाविरुद्धस्य ब्रह्म पदार्थस्यैव भाषात्वम् । यदि
विरुद्धस्य वस्तुतः परिरुद्धादनर्थात् ब्रह्मणो न स्यात् अपि
भाषात्वम् तर्हि भाषाङ्गीकारवचनं निरर्थकम् ॥ ०

It ends :

बगुको निरुक्तो विष्णुर्ब्रह्मण्यो कृती कृतः ।

न हि तस्य गुणाः कथं सर्वैर्निमित्तैरेव ।

वस्तुं ज्ञाना विमुक्तस्य ब्रह्मविशिष्टैर्गुणैः ॥

एव आत्मा अपहृतवात्मा पदस्य द्विविधविधेयं कृतं
ब्रह्म मापकः पर इत्यादिभूतिः कृतिः मापकस्यैव परात्म-
विच्छेदकत्वमुक्तयोगेन अनुक्तं ब्राह्मणहेतुमुक्तपदार्थेन निरुक्त-
त्वमिति विषयभेदवशेनैव एकत्वेवावगमात् ब्रह्मविशेषं दुर्बलं
इति हि ॥ इति श्रीरामानुभाषावैशिष्ट्ये वेदाङ्गस्य
चतुर्थः ॥ अनुसङ्गः ॥

The first few pages contain interlineary
renderings by Ballantyne's hand.

This work is different from the *Vedāntasāra*
described by Rāj. Mitra, Notices, i., p. 222,
no. 3142. [J. B. BALLANTYNE.]

2468.

3264. Foll. 16; size 11½ in. by 5½ in.;
good modern Devanāgarī writing; eleven
lines in a page.

Vedāntatattvasāra, by Rāmānujācārya; a
second copy.

2469.

2011b. Foll. 10; size 8½ in. by 4½ in.;
12-14 lines in a page; indifferent writing.

Tattvamuktīvālī Māyāvādāsatadūṣhaṇī, a
refutation of the *advaita* theory, in a hundred
and twenty verses, by Gauḍa Pūrṇānanda
Kaviśakravartin.

See Hall's Index, p. 160, no. ccci. The
Tattvamuktīvālī is quoted in the *Rāmānuja-
darśana* of the *Sarvadarśanasamgraha*, p. 51
(Bibl. Ind.), cp. Aufrecht's Oxford Cat., p.
247a.

It begins :

अनु(ग)मनपाठः कृतभूषातपात्

तद्व्याख्यानस्यैव भाषाः ।

बहुविरुद्धविज्ञातः सर्वज्ञानपाठः

न कथं भूतमातुः पुनः कोजादिभातः ॥ १ ॥

पीराधिकार्ये स्वभावाङ्गी

ज्ञातः पुनर्यं पठति प्रकाशम् ।

मुक्तोति भक्तः प्रथिधानपूर्व

मन्वादिभाषावैशिष्ट्येवेति ॥ २ ॥

जीवात्मनोरिदमर्थं विहाय भेदं

तयोः स्वावयति स पुनः ।

मुक्तिं कृतिं तत्र बहुमार्ग

कृताङ्गीकारं बहुधा ततोति ॥ ३ ॥

जीवो नैव ब्रह्मको भिन्नः परिरुद्धो यतः कदा ।

इत्यादिबहुधा हेवा अनुमानेन हेतवः ॥ ४ ॥

The copy is dated : संवत् १७३९ ज्येष्ठ-
मास आश्विन आश्विनमास । [J. TAYLOR.]

7. *Madhvacārya's Dvaitavidyā.*

2470.

539b. Foll. 18; size 9½ in. by 3½ in.; seven lines in a page.

Kṛiṣṇaśrīrāmaḥārpaṇa, a poem of 235 śloka in praise of *Kṛiṣṇa*, by *Anandatīrtha*, disciple of *Śuddhānanda*.

Anandatīrtha is also called *Anandagiri*, *Anandajñāna* (for other variations of this name see Aufrecht's Cat. Cat., p. 46), and *Madhva*. His name before initiation was *Vāsudevācārya*. He died in the Śaka year 1119. Other particulars, a sketch of his system, and the Succession list of the High-priests of the *Mādhva* Sect, will be found in Bhandarkar's Report, 1882-83, pp. 16-19, and 202-208. Commentaries by *Anandagiri*, on works of *Śaṅkara*, have been already noticed in nos. 2279, 2301.

It begins :

जीवेद्वैत्तादाय नमः ॥ जीहनुमन्निमज्जेभ्यो नमः ॥
 कथितः संसृतो ध्यातः कथितः कथितः) सुतः ।
 यो ददात्मनुमन्ने हि स नो रक्षतु ज्ञेयः ॥ १ ॥
 त्रायये चासतः पदेनदक्षिणं भगत् ।
 वक्ष्यामि ज्ञातये तस्य कृष्णानुमन्नाख्यं ॥ २ ॥
 ते नराः पद्मो लोके किं तेन जीवै(१. ० ने) चक्षुः ।
 येनै लब्धा हरेर्द्वैता नाथिना वा जगद्देवः ॥ ३ ॥

The end is (cp. no. 2478) :

वस्य जीवुद्वैतादि वेदवचने कथादि दिव्यात्मलं
 मह तद्वैतमित्येव निहितं देवस्य भगो महत् ।
 बावो रामचरोमहं प्रथमं यवो द्वितीयं चतुर्
 मवो वतु तृतीयमेतदनुना संघः कृतः ज्ञेयः ॥ २३३ ॥

जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टा ।

गोलनि (१. गोलनी) वरतं जेवा गीरीको (१. ० की)
 [विहितं भवेत् ॥ २३३ ॥

वः सर्वगुणसंपूर्णः सर्वदोषविनिर्मुक्तः ।

जीवतां जीव द्वावर्तं विष्णुर्न परमेश्वरः ॥ २३४ ॥

हृदि जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टाः मुक्तानु-
 मन्नादयः कथाः ॥ जीहनुमन्निमज्जेभ्यो नमः ॥
 कथावचनोद्वैतादिचतुष्टयमिदं ॥ जीवेद्वैत्तादाय नमः ॥

बाहुरी (१) मुक्तं दृष्टा ०

कथ(१) कथन(१. ० वर) कथ(१)दीने नु कथने ।

तत्रैव जन्मतां देव वारायक नमोस्तु ते ॥

वदोमारायकानुमन्नु जावोपौज्ये = १ दि वं
 उच्यते यवोदरा इनुमन्ने ॥ जीवुद्वैत्तादाय ॥

[H. T. COLLASBOOKER.]

2471.

1935. Foll. 167; size 10½ in. by 4 in.; 11-14 lines in a page; clear old writing, of the 17th century.

Tattvapraśāhikā, a commentary on *Ananda-
 tīrtha's Brahmasūtrabhāṣya*, by *Jayatīrtha
 Bhīkṣu*, disciple of *Akṣhayatīrtha*, the first
 and the second *adhyaya*. *Jayatīrtha* was the
 sixth in the list of the high-priests of the
Mādhva sect; he died in the Śaka year 1190,
 see Bhandarkar's Report, 1882-83, p. 208.

The commentary begins : जीवेद्वैत्तादाय नमः ॥
 जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टा नमः ॥ निमित्तमनु ॥

मुक्तानन्दो (१ दीव) जीवुद्वैतचतुष्टयमिदं
 वितांतापलेचोद्वैतमनुमन्नादायैकहृदयिकं ।
 कथितैरान्यवैतानि निमित्तमनुमन्नादायैकहृदयिकं
 गम्यं वदे मुक्तानुमन्नादायैकहृदयिकं ॥ १ ॥

In the next verses some words are illegible,
 the writing being partly obliterated on the
 right side of the page. The 4th verse
 begins :

जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टा नमः ॥ १ ॥

जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टा नमः ॥

जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टा नमः ॥

जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टा नमः ॥

जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टा नमः ॥

जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टा नमः ॥

जीमदानन्दोपायैकहृदयिकोद्विष्टा नमः ॥

Tattvasāra, a *pañcāṣṭh* poem on *śrīkṛiṣṭi* and *mukṣi* of beings, in 12 *adhyāya*, by a follower of *Madhva*. Foll. 4b, 25b, and in the last colophon, it has the epithet, "*Śrī-Śaunaka-saṃvāda*."

It begins:

अलङ्कारोदयभाषागोत्रात्पुन ।
 कीडावयवहं वदे दानं मेधोव्यादायकं ॥ १ ॥
 मैत्रिणे मित्रियञ्जेने चक्षयः क्षीयकाद्यः ।
 दीक्षीता(१) वैष्णवे वदे भूतं यत्पुण्यदत्ता ॥ २ ॥
 चक्षयः कनुः ।
 भूतं भूतमहाभागं वद नो वदन्तं वर ।
 व्यासकसादाज्ञं कथं हि त्वं नु मानासि त्वज्जितः ॥
 नादायको योगनिद्रां कुलोद्भूतः वरः पुमान् ।
 यतदात्म्यं पादात्म्यमवा नृषिं कमायत् ॥ ३ ॥
 इमेतदर्थं पात्रेणु पुत्राद्यानां कृषिर् कृषिर् ।
 नामाविषयता शोक्षं त्वत्तात्पर्यं वदक्ष यः ॥ ४ ॥
 कथं विचार्यै निक्षिप्य व्यासानुग्रहः कदा ।
 निद्राकारं चक्षय विष्णवादीनां नु कथैतः ॥ ५ ॥
 यतदत्य(च) वक्ष्यं वदयस्व प्रतीयते ।
 तत्त्वैवैवै वद यः भूतं भूतपदो वद ॥ ६ ॥
 इत्युक्तः कथयामास व्यासशिष्यो हि कथैवित् ।
 भूतः कमलबीजनिद्रैव विष्णुनिद्रैश्च कीर्तिता(१) ॥ ७ ॥
 रमानिद्रा तु वा ज्ञेया मगज्यापादपर्वनात् ।
 हरेर्यज्ञासीत्यात् या च ज्ञेया प्रकीर्तिता ॥ ८ ॥
 प्रातःप्रातर्दधिरमात्रं कुशान्दस्य योजनं ।
 क्षातिर्वदयध्यानं नु हरिपुत्रादिवर्षेन ॥ ९ ॥
 हरिर्लोमशेरोज्ज्वलं नु कुशनिद्रा प्रकीर्तिता ।
 तुलसीबाष्पं कलात्म्यं वा गंधर्वास्तु मानुषान् ॥ १० ॥
 नुक्षिप्योऽप्या निर्दोशान् प्रतीकातुषयः स्रुताः ।
 तेषां क्षातिर्वै ध्याने तु स्फुरदेवहृदयने ॥ ११ ॥
 ends :
 व्यावयवाः क्षातिः ननोर्लोकात्प्रादः ।
 इमेतत् क्षातिं कथं वक्ष्यन्तं भवति ॥ १० ॥
 य वक्ष्यन्तं नु कथं नु पुत्रो मानासि कृषिर् ।
 य मानासि कृषिर् य मानासि कृषिर् य ॥ ११ ॥
 क्षातिः क्षातिः य य क्षातिः क्षातिः ।
 वक्ष्यन्तं क्षातिः क्षातिः क्षातिः ॥ ११ ॥

[illegible]

इति श्रीब्रह्मसारे सूत्रसमीपिकायां भाष्योपश्रवः ॥
[H. T. COLLEBROOK.]

2478.

603b Fol 30, size 9½ in by 4½ in ; careless Devanagari handwriting of about the beginning of the 17th century, 11 or 12 lines in a page.

Vayustutistotra, a hymn in praise of Anandavīrtha treated as an incarnation of Vāyu (Viṣṇu), by Trivikramācārya, with a commentary by Viṇayavīrthabhikṣu

The commentary begins.

निमीनोतोकाविगीये(?) अक्ष भस्मीयको दृष्टिः ।
 निमो निरक्षतोवाया भग्नभूतकायुः ॥ १ ॥
 विदामद्वर्गं वंदे कदा यत्कालावधिः ।
 वंदामद्वर्गं (?) यत् कदाचित् यदा निरक्षतायुः ॥ २ ॥
 आत्मानात्मना मुक्तायामात्मनो विनिर्मुक्तता ।
 करोम्यालोच्य पूर्वैर्वा आत्मानं पुनितुमुद्ये ॥ ३ ॥
 अक्ष बाहुक्षेत्रेभूतभाषीया वधानिः ।
 वेदान्(?) वेदान्(?) विनिर्मुक्तता आत्मानं विनिर्मुक्तता
 [(?) वाच्यव्ययः) ॥ ४ ॥

[illegible]

It ends :

आनन्रथाः कथितः मनोनिरेकतामदः ।
 ह्येतेर् कथितं त्वं वक्ष्यासुं भवति ॥ ५० ॥
 न वक्ष्ये तु त्वेवं पुनो मांनिर्गच्छित् ।
 न नाजिह्वा तू(य) नान्नाय क्ताय न ॥ ५१ ॥
 अविहारकदन्तय न च विहरमादिने ।
 नक्षत्रं भिन्नकदन्त विहराकदन्ति ॥ ५२ ॥

Nimbāditya (*Nimbārka*, *Niyamānanda*) was a disciple of *Nārada*; and his followers are called *Sanakādi-sampradāyins*, or (popularly) *Nimāvats*; see also Rāj. Mitra, Notices, iii, p. 184.

It begins :

उलकादिष्विष्याय नारदाय महात्मने ।

नावाहं भास्वरावायः सृष्टभाष्ये च निर्मले ॥ १ ॥

जन्मवन्धविनिवृत्तिकारणं ब्रह्मसन्निदमुद्गृही यतः ।

ओत्तुपित्तवमलेकभास्करं वादरायणमुपि नमामि त्वम् ॥ २ ॥

तथाभिप्रायसंख्या साभिप्रायप्रकाशनात् ।

प्यास्यात्तं वैरिदं शास्त्रं व्याख्येयं तन्निपुणये ॥ ३ ॥

अथातो ब्रह्मनिर्वाणम् ।

The first *adhyāya* ends fol. 38a, the second fol. 66b, the third fol. 93b.

Date of the copy : संवत् १८१९ शीघ्रनुकूलचम्या
चन्दे वासरे । [H. T. COLMBUOORE]

2481.

3273. Fol 112, size 13 in by 6 1/2 in. fourteen lines in a page, good modern writing.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, a second copy of *Bhāskara's* commentary.

It begins *ब्रह्मवैवर्त*^०, omitting the preceding couplet.

The colophon is श्रीनृसिंहकृतपुस्तकः श्री श्री
 १०५ श्री श्रीनृ नृगदासायाः यथायं इदं पुस्तकं श्रीवृंदापते
 दिव्येश्वरभ्ये लिखितुं दासामुदासस्य च दासदासः पुस्तोत्तम-
 रामानुजदास इदं पुस्तकं ॥ कन १०११ वैश्वानुरपदे त्रिषी
 इत्या ६ गुरुवाचरे पुष्पलक्षणे श्रीरक्ष नमः भवतः ।

[A. C. BURNETT]

2482.

1638a. Foll. 27; size 10½ in by 4½ in, fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Nimbādityabhāṣyasya vyākhyānam, glosses
on Nimbāditya's commentary on the *Vedānta-*
sūtra.

It begins: इह शत्रुः प्रहस्यमानोऽपि पुनरासीं भवतीति
मुनिर्गन्धर्वराजादिभिः । तत एवं यथानामने वेदित्वा ज्ञान-
विद्यायां यथाशक्तम् । अतोऽपि यत्कालोऽपि भगवानिति हृद्यम्
इति यावत् ०

Fol 4b अथानो महाविद्याया ॥ अथ महाविद्यायेन अनुष्ठ
मिर्तेयं च । अथ द्वाये चालि ०

The second *śaṅkha* ends fol. 128, the last *sūtra* commented upon corresponding to i. 3, 29, *अभिज्ञानेतिहासः* 1, whilst the first *sūtra* of the third *śaṅkha* corresponds to i. 3, 19, *अवराजदार्पिभेदसद्वयः* 1.

Adhy in ends fol. 26b

The MS ends - इति द्रष्टव्यमिति भाव्यं जनेनेनय-
दयत्नम् ॥

इति श्रीमिवादिप्रभाष्ये (१) शारीरकभाष्यव्यापिरीयेन
 व्याख्यानं ॥ वेदान्तश्रीमन्त्रकाराचार्यभाष्यतन्त्रगणनम् ॥ पृष्ठ २७
 संयत्तं २५० इति संयत्तम् ॥ [H. T. COLLBROOKE]

2483.

3043. Foll. 57, size 11½ in. by 5½ in.; thirteen lines in a page; written in the middle of the 18th century

Vedāntaratnamasāṃsūhī, a commentary on *Niyamānanda's* *Dasasloki*, by *Puruṣhottama Acārya*. See Hall's Index, p. 114, nos. cxvi. and cxvii. Some of the dates given by Hall, and by Bhandarker, Report, 1892-93, p. 20, appear in the introduction of the commentary. *Niyamānanda* (or *Nimbārka*, *Nimbāditya*) was a Tāilinga Brahman. He wrote also a work called *Vedāntapārtiyāsasaurabha*. He was the *guru* of *Śrīnivāsa*, who again was the *guru* of *Puruṣhottama*. *Niyamānanda* is represented as an *avatāra* of *Viṣṇu's* *Disk*, and *Śrīnivāsa* as an *avatāra* of *Viṣṇu's* *Shell*.

The work begins:

यो ज्ञानेश्वरविनिर्दिष्टपदो वेदाग्रवेद्यो हरिश्च

॥ वंदे जनका गिरा न क्षिरका जीजीनिपात्रं शुद्धं ।

चठे पद्य चकारिण जीसुभगादिबेदाग्रजसामग्री

भस्तेः जीर्णहये ह्यरक्ष्यमाणेः आहव्यविधिं तु मुदा ॥ १ ॥

इह सकलप्रसङ्गादिस्मृतिरिचोदितविशेषादपिनेमानंताभि-
 मन्नाभाधिकसकृद्विचित्रयेन ज्ञानवत्तुसर्वविद्यादस्वभाव-
 उदयातिविद्यानंतकलाद्युक्तयेन जगज्जन्मादिहेतुना वि-
 बुधितिश्रोतव्यवेदांतवेद्यप्रत्ययेन रमानिवासेन भगवता श्रीपातु-
 देवेन विष्णुनामस्यापिबेदात्मनैरुक्त्याय विमुक्तो निरतिशया-
 लम्बि चाल्पश्रुतपुर्णिहानंशशक्तिः सहसाधारको निद्राबुधः
 कोदितुल्यमनप्रकाशो भगवान् बुद्धीनो ध्यातिगुहावासीसीतं-
 गतिप्रवरात्मना तस्मिन्नेव देहे नियमानंदाभिधो भगवद्विद्यो
 जगान्मो कलौ नमो वेदांतसंज्ञि प्रवर्तयिष्यन् शारीरकनी-
 मंकापास्याधैकवेदांतवार्त्तामतीरभास्यादित्यचरचनभासेन
 सर्ववेदांतार्थसंज्ञे संदमेयमात्र । तस्य च विधिप्राप्तोपनयना-
 दितंस्तुतापीतवर्गमुत्तिष्ठतिशक्तिरभेनानीनानिस्तकर्मकलादि-
 विषयसंदेहकलमलनिर्विकभगवत्पुद्गलपदगुरुभक्तिं पश्यन्तु -
 लक्षिकारिकत्वेनानंताभिनापरिहितसकृद्विचित्रयेनभयप्रस-
 भतकीपातुदेविषयकत्वेन श्रीमद्भगवापश्चित्तलक्ष्यमोक्षप्रयो-
 जनकत्वेनाभिनापारातिनभेरातिशयत्वमाकलय संदमतीनां
 सर्वज्ञाक्षाधैविद्यात्मनां शिष्टकृपयत्मानां श्लाघार्थिचारार-
 मयानां मुमुक्षुनामुपकारार्थवेदांतलभ्यां श्लाघार्थकामयेनं दुःश-
 श्रोकोनिय निमिमे । तया च तत्वेवोक्तं स्वयमेव ज्ञापीतवर्ग-
 वेदेन कर्मकलविषयकत्वाद्ययत्नोभयप्रकारात्मन्यसंशयाविष्टेन
 तत्र दृष्टं विद्यासितधर्मेनानांसाविज्ञितकर्मैतत्कलविषयकज्ञानवता
 कर्मैतत्तत्त्वज्ञानकल्योः सांतत्वांतत्त्वमात्रिज्ञयत्वनिरतिशयत्वविष-
 यकत्वयथावतातनिवेदिन भगवत्प्रकादेषुका(१) तद्वैनेकांतपठे-
 नाचारिकदेवेन गुरुभक्त्येकादंन मुमुक्षुयानंताभिस्तसाभाधिक-
 सकृद्विचित्रादिभिर्बृहन्मो यो रमाकांतः पुरुषोत्तमो ब्रह्म-
 ज्ञानाधिपेयसाहिप्रयका विद्याका जगत् संपादनीयेति ध्यात्वेन
 तया च श्लाघं साध्यायोभ्येत्यः (१) सगुनेवाधिगच्छेत्सामित्याधिः
 श्रीधरि ब्रह्मनिष्ठं (१) यथेह कर्मैततो लोकः श्रीयो एवमेवापुत्र
 पुत्रवितो लोकः श्रीयो (१) परीत्य लोकान् कर्मैतान्
 ब्रह्मो निर्वैकाचारान् लोकान्पूजः कृतेन (१) बुद्धं यदा पश्यन्-
 न्यनीष्टं (१) यदा पश्यः पश्यतो हृत्तवर्षी कर्त्तारनीष्टं पुरुषं
 ब्रह्मयोगीं (१) यस्य हेवे परा भक्तिवैवा हेवे तया गुरी तस्यैव
 कापिता कर्त्ताः(२) प्रकाशते महात्मनः (१) तन्मनुः(१) पश्यति
 श्रीतल्लोकः चातुः(२)प्रकादात्महिमानमात्मनः (१) कर्मैव ब्रह्मते तेन
 कृत्यः (१) कर्म वेदा यत्तद्वानमनीं (१) तं त्वीयमिष्टं पुरुषं
 यज्जानः (१) नामानि सर्वैश्च जगतिशक्तिं श्लाघोयिमात्रं वेदेन
 कर्मैरुत्तरेव वेद्यः (१) निरुत्तमः(१) यत्नं ज्ञानमुयेति ब्रह्महिमा-
 नमिति श्रीतल्लोकः चहरो ज्ञानवत्तया पूजा ब्रह्मचर्यागताः नम
 ज्ञापीतवता तद्विदस्य मोक्षयवेदांतं तनु जगन्मन्त्रां जगानि

सर्वेष्वपि त्रिंशत् च ज्ञापीतवतां भाषितं वेदे वाचं
 श्रीश्लाघावर्तः श्रीनिवासाधैवर्तः उक्तं च विद्याधैवर्तः

श्लाघावर्तः पुरुषोत्तमस्य

वस्य अधिज्ञात्मानंविद्यशक्तिः ।

यत्तद्वैनापार्त्तं नृप चात्रकालम्

तं श्रीनिवासे शरत् प्रपद्ये ॥

इति तस्याश्च विद्याधैः श्रीपुरुषोत्तमात्मका वेदांतलभनंनृपात्म-
 नात्मकाया यथावति विधायते तत्र प्रपद्ये पदार्थं रत्नसंदरः
 द्वितीये संतदावनिर्वैयपूर्वकतात्मातन्माधैरत्नसंदरः तृतीये
 ज्ञानवत्तद्वैरत्नसंदरः चतुर्थे पूषोक्तज्ञात्माधैरत्नसंदरः पुरुषोत्तम-
 संदरः इति विवेकः ॥

The first section ends fol. 29a . इति श्रीभ-
 गवत्पुरुषोत्तमाधैवर्तिप्रतिपाद्या वेदांतलभनंनृपायां विद्यांतल-
 विबुद्धी पदार्थसंदरहापारो नाम प्रथमा कोटिका ॥

The second section ends fol. 36a °वाप्याधै-
 संदहापारो नाम द्वितीया कोटिका समाप्ता ॥

The third section ends fol. 50b: °ज्ञानसंदरहा-
 पारो नाम तृतीया कोटिका ॥

The end is :

मंदाकामुपकाराय गुरुवे तत्सद्वैर्ज्ञाने ।

श्रीकृष्णोत्तमैवेवं मे कृतो वेदांतसंदरः ॥ १ ॥

प्रवीदु रत्नाकोतो गोपीजननरोहटः ।

करोतु जगतां ज्ञेयो मंगलवतरो हटिः ॥ २ ॥

यः श्रीनिवाशो षष्ठिलवेदेनो

न यत्सकृपं प्रविष्टं(१) तं तर्काः ।

यो ध्यानयोगेन विमुक्तलक्ष्मि

बुद्धो मुमुक्षुं सुप्रयति सं(१) तं गुरुं ॥ ३ ॥

इति श्री तत्सद्वैति श्रीपुरुषोत्तमाधैवर्तिप्रतिपाद्या वेदांत-
 लभनंनृपायां विद्यांतलभनंनृपायां कलादित्यसंदरः श्रीपुरुषोत्तमः
 समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥

[Dr. J. R. BALLANTYNE]

2484.

3100. Foll. 81 ; size 9½ in. by 5 in ;
 modern Devanāgarī writing ; thirteen lines in
 a page.

Laghū-Vedāntaratanamājñāśā, an abridgment
 of the preceding commentary.

It begins -

पदेनं प्रजापतिपिपापिपुषिपैजनाग्रं
 पुषेनं वेदत्रिपिपापिपुषिपैजनाग्रं ।

झरलं कवेणं परल्लभलं नीमि ज्ञातं
 कदा पुंदासस्वे वन्युपवनपुंदागुत्तमं ॥ १ ॥

मत्वासायैषादानं मृत्वा कृत्वादीपुनः ।
 कृत्वादीपुनः मृत्वा कृत्वादीपुनः ॥ २ ॥

मन्त्रैवाद्य संक्षेपाक्षिप्ता यद्य मुच्यन्ते ।
 विश्ववत् यं वाह्यानी मुच्यन्ती यतो भवेत् ॥ ३ ॥
 कर्तुः

Colophon इति श्रीहनुमन्महात्म्ये कच्छपसंज्ञाभाष्ये
नाम चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥

[J R BALLANTYNE]

2485.

3056 Foll 22, size 11½ in by 4 in,
9 to 11 lines in a page fair writing

Daśaśloki *bhaṣya*, called *Suddhantapūjā* *śā*
jī, a commentary on Nimbarka's *Daśaślo*
by Harayusa Deva Nimbarka's parents were
Jajannatha and *Sarasī*. He composed the
Daśaślo for his pupil *Srinuśa*. See Hall's
Index, p 114, no cxvi and p 115, no cxix.

Also the text of the ten *śloka*s is given

The commentary begins

विद्युद्वाका नेत्रयोर्यो गुणाभि-
र्देवैर्हो न विद्वानो धनमाशक्तिः ।

वेदैर्ब्रह्मः सर्वगो विद्महेतुः
जीवान् कृष्यः पातु सर्वेश्वरो ज्ञानान् ॥ १ ॥

निम्नार्को दशभिः सोमैः
ग्रोचो (१ ग्रोचे) तस्यानि तस्यानि ।

पञ्चाक्षरे तान हरिश्चातः
 संक्षिप्तकृतियुक्तिभिः ॥ २ ॥

[illegible]

The first book of the Dunsford treats on
Jews (fol 2b)

ज्ञानसदस्यं च हरेरसीदं ह्यपीदंवीगपिपीनशोम् ।
 अहं हि श्रीं ज्ञानिदेहमिदं जगत्प्रपन्नं यद्वनपानमिदं ॥१५॥

The commentary ends

निसर्गको भगवान्निधिः कलबादिनि गच्छते (११.० पांटी)

सिद्धान्तपुष्पाञ्जलिनाम भाष्ये
भातं हरिष्याकमुनेर्भाष्यात् ।

उपासनीयो ब्रह्मराजसूनुः ।

[J R BALLANTYNE]

2486.

558a. Foll 78 mtl 12½ in by 5½ in, fair Devanagari writing of A D 1776, twelve lines in a page

Svadharmadhivabodha an exposition of the tenets and religious practices of the *Vaishnava* sect of *Nimavats*. Incomplete. The work seems to consist of two parts (*pañcaka*), the first of which was composed by the founder of the sect, *Nimbuditya* or *Nimbarka*, and the second by *Ramacandra*.

The MS contains only the fourth chapter of the first, and the fourth, fifth and sixth chapters of the second, *paścaka*

It begins

श्रीकृष्णदादावशेनवाहनेतिष्ठभूतान्गुदन्तकम् ।
संपरीक्ष्येतिष्ठमं विधिकं निवासीवाक्येन समाप्तयेत् ॥२॥

अथ जीमिनिवादिष्य. संशितवृत्तौ ह्येः (१) ।
जीमिनिवात् कृयावात् निर्ज निदं यथो गजप्रीत ॥ १ ॥

जीनिपात त्रिभुक्तस्य प्रपत्तौ च संभवः ।
 नृप्य वल्ले समन्तात् सर्वथा विजिनाय ते ॥ ३ ॥

विष्णुर्ब्रह्मनामेदं ब्रह्मस्य परमधात्वि(१) ।
ब्रह्मागेन परितोष्ठं तत्रावपरितुष्टिदं ॥ ३

इति श्रीसध्वीज्योतिषे हंसवक्त्रे भुवनेश्वरौ नाम सप्तमौ
अथाहः ॥ fol 7b

The next chapter (7 II. 4) begins:

यत्कामयन्ता भवतिमुपाया

नाथो यथा यत्प्रतिज्ञावपन्नाः (१० वृत्तिः) ।

* भक्तानुक्तं गुरुवक्ष्येवमुपायं

नं वातुद्वयं श्रवणं प्रपद्ये ॥ *

इति श्रीसत्त्वैश्वर्योपे सम्पूर्णशान्तिप्रदं विरचितं ज्ञान-
निर्देशो नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥

Chapter II 5 begins fol 15a

श्रीराधिकाकांतपदारविंदविमलवर्णयुग्मपरामर्शेयम् ।

संभावयतः समुद्रपदिशान्तिवाक्यैर्नानुव्रजमानः ॥ *

This chapter, which might be expected to
have concluded the work, ends with three *ślokas*

श्रीदुर्वाचैः * एवं हि निंषादो वपादिश्रवणं ॥

भाषयामे विज्जमानो न दुश्यते बहिर्मुखैः ।

निंषादिश्रो ॥

ममलक्ष्मी भगवते निंषादिश्रवणं श्रीमते ।

श्लाघ्यारोहणाय यो मंत्रं विशदोषकारः (१) ॥

इति श्रीसत्त्वैश्वर्योपे द्वितीयपंचके मंत्रनिर्देशो नाम पंचमो
अध्यायः ॥

Ch II 6 begins fol 36a

श्रीराधिकाकांतपदारविंदयुग्मद्वयं निमग्नं प्रपद्ये ।

श्रीविग्रही क्षेत्रादानीं यथोच्यं संतोष्य संवाति परानुरागम् ॥

It ends

वंदे श्रीनिंषादित्वपदं हं सदानतः ।

येन श्रीरोपकाराय संक्षिप्य विशदोक्तम् ॥

इति श्रीसत्त्वैश्वर्योपे द्वितीयपंचके सम्पूर्णशान्तिप्रदं विरचितं
द्वितीयपंचके श्रीनिंषादित्वपदं निंषादे योगनिर्देशो नाम
षष्ठोऽध्यायः समाप्तः (१) द्वितीयपंचके संवत् १६३३ आदि-
त्यासे श्रिते पक्षे पंचम्यां गुरुवारं रामकृष्णदासेन लिखितं
कादवां मध्ये पुगलकेश्वरपठनार्थं संयुज्यते ॥

For a complete MS of the first *pañcaka*,
see Bāj Mitra, Notices, in, p 183

[H T. COLEBROOKE]

* Neither the three *ślokas* that follow, nor the pre-
ceding one, are found in the MS. of the *Audumbari*
Samhitā.

2487.

556b Foll 89, same size; fair Devanā-
gari writing of the earlier part of last century,
ten lines in a page

Audumbari Samhitā (*Vratapāṣṭakamṛtaya*),
another *Vaiṣṇava* treatise, of the same sect,
by *Audumbara Rishi*, disciple of *Nimbārka*

It begins श्री श्रीदुर्वाचो संविता लिख्यते ॥

श्रीमती राधिकाकृष्णौ कथितौ प्रथमावस्थे ।

यावाच्चित्तं मद्विद्यानि ज्ञापयन्मनसैव ॥

चतुर्नारदनिषादोन्मार्गवैद्यं गुरुविद्याम् ।

नाना तन्त्रतन्त्रादुक्तं ज्ञापयन्मनसैव ॥

श्रीनिवासाचार्यवर्णो निंषादित्वमुक्तामुपायम् ।

निमग्नं निमग्न्याह्वा नैमित्तिकं सुगुह्यम् ॥

निमग्नमनस्योपे वृत्तिभिरागपंचके ।

पञ्चादिवचनैर्नैमित्तिकं वद प्रथमे ॥

द्वयमनसितो हृदं निंषादित्व उपायम् ।

श्रीनिवासानुगु सत्यमयं ते सकलोचितम् ॥

संवादिश्रुतिं ते प्रपद्ये ज्ञापयन्मनः ।

पञ्चादिवचनैर्नैमित्तिकं काले निर्देश्यते यतः ।

नैमित्तिकं करुणैव पंचमज्ञपरायणैः ॥

एकादशीकृष्णमहोत्सवज्ञां स्त्रियसंस्कारविधिरां तथा ।

अंशप्रसादज्ञानेकभाषणः श्रीराधिकाकृष्णयुगाचार्यज्ञां ॥

सत्त्वगुह्यज्ञानविहितज्ञां संतो वदंति ज्ञापयन्मनः ।

एकादशीकृष्णमहोत्सवज्ञां तत्रैकगुह्यं समन्वयज्ञां ॥ *

This treatise, like the preceding one, has
chiefly been compiled from *Purāṇas*

इति श्रीपरमहंसवैष्णवाचार्यश्रीनिंषादोपे भगवद्भक्तपञ्चादशो-
पे श्रीदुर्वाचो कृत एकादशीकृष्णमहोत्सवज्ञानविधयः ॥ fol 79.

It ends

ममो नापयथावादी कुनापयं ततो नमः ।

नारदाय ममलक्ष्मणाय च यत्नात्मने ॥

गुरोराज्ञां कृतं कारणाभितुं मुदो

हरिदिह दिवमभिक्षं ज्ञानविद्यामुपायम् ।

हृदयविचर्यमाणे विद्याव्यादिश्रवणः

प्रथमगुरुद्वयं नं हृदयं प्रपद्ये ॥

2491.

2126b. Foll. 27; size 9½ in. by 4½ in., indifferent Devanāgarī handwriting; 8-11 lines in a page.

Pushṭipravāhamaryāddāvivaraṇa, a commentary on the preceding treatise, by *Pitāmbara*, son of *Śrī Yadupati*, and pupil of *Vallabha's* son.

It begins:

नमः श्रीवत्सनाचार्यवरदात्मनो देवे ।
पुष्टिप्रवाहमवैदाचारका येन शोभिताः ॥ १ ॥
न भेदो नृणां भिन्नैरुचिरे किं नृपि यतः
विभेदो वाः स्वामिन् नृपय नमि दासे नृपिपुत्रे ।
विभेदः केन स्वात्मनृपिपुत्रेन रत्नं
प्रवाहदेः श्रीवत्सनाचार्यवराय नमो ॥ २ ॥
श्रीवत्सनाचार्यवरदात्मनो देवे नमः ।
नमति निरुद्धचित्तो विभक्तो ह्यस्य ईश्वरः ॥ ३ ॥

इह हि विषयत्वेन भगवद्भक्त्येन तुल्येन श्रीवेनु केनापि तु-
ल्यो नमः प्राप्तिः केनापि दक्षत्वेन केनापि स्वर्गादेः केनापि दक्षत-
त्वेनापि इति कुतः कलभेदः कुतो वा स्वाभावभेदः कथं वा
केनापि स्वाभाविकत्वे देहात्मिने इत्येवं च तदनुक्तं इत्यादि-
प्रकारेण नेनाकलविषयत्वादिसंभवाद्यन्यत्वं संदिहानानां च
संदेहादयश्च तदुक्तं भूतमागतत्वात्कार्यं निरूपयितुं बहूनां भेद-
ज्ञानादेव निवृत्तिं दुर्दिक्षुः श्रीवत्सनाचार्यवराय नमः ॥
पुष्टिप्रवाहः । इत्यस्मात् श्रीवत्सनाचार्यवराय नमः ॥
श्रीवत्सनाचार्यवराय नमः ॥ १ ॥

It ends:

इति श्रीवत्सनाचार्यवरदात्मनो देवेना ।
शोभिताचारका वाक्ताः खड्गनाथ विभक्तो नृपः ॥ १ ॥
निवृत्तिं विनाथ नमः विभक्त-
रत्नं पुष्टिप्रवाहमागतं ।
विभक्तं नमः नृपवराय नमः ॥ २ ॥
इत्यस्य नमः विभक्तो नृपः ॥ ३ ॥

श्रीवत्सनाचार्यवरदात्मनो देवेनापि तुल्यो नमः प्राप्तिः केनापि दक्षत्वेन केनापि स्वर्गादेः केनापि दक्षत-
त्वेनापि इति कुतः कलभेदः कुतो वा स्वाभावभेदः कथं वा
केनापि स्वाभाविकत्वे देहात्मिने इत्येवं च तदनुक्तं इत्यादि-
प्रकारेण नेनाकलविषयत्वादिसंभवाद्यन्यत्वं संदिहानानां च
संदेहादयश्च तदुक्तं भूतमागतत्वात्कार्यं निरूपयितुं बहूनां भेद-
ज्ञानादेव निवृत्तिं दुर्दिक्षुः श्रीवत्सनाचार्यवराय नमः ॥
पुष्टिप्रवाहः । इत्यस्मात् श्रीवत्सनाचार्यवराय नमः ॥
श्रीवत्सनाचार्यवराय नमः ॥ १ ॥

Cf. F. Hall, Index, p. 147, where a *Pushṭi-pravāhamaryāddāvivaraṇa* is ascribed to *Vallabhācārya* himself. [GAIKAWAR.]

2492.

2366a. Foll. 3; size 7½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of the early part of last century; thirteen lines in a page.

Paṭrāvalambana, a short treatise on the conduct of life, by *Vallabha Dikṣhita*.

It begins: श्रीगोपीजनपद्मनाथ नमः ॥

लोकिको वैदिकश्च व्यवहारो हि वा नमः ।
लोकिकं पुरुषं वैदिकं बोधते यथा ॥ १ ॥
लोके ज्ञाप्यमाणं कथं तेन च वादुः ।
न विवादस्य कार्यो लोकोक्तिस्तथा भवेत् ॥ २ ॥
मन्त्रादेः निरुक्तिस्तु न वक्तव्यं कुचिन् ।
वक्तुं नमः सर्वे हि व्यवहारस्तु लोकः ॥ ३ ॥
ये भाग्यश्रद्धा यथावै उपदेष्टे प्रवर्तिताः ।
तथाप्येव वेदाश्रयोः कर्तव्यो नाम्ना कथं ॥ ४ ॥

It ends:

[partly in prose.]

स्वाध्यासो मन्त्रादो हि सर्ववेदान्तोऽपि ।
काशीयतिष्ठिलोकेनो महादेवस्तु तुभ्यम् ॥
व्यस्यतिष्ठ संदेहः यो नृपस्तु सर्वथा ।
न भवेत् तेन गतं नमः मन्त्रादयामपि गतिः ॥ [नमः हि ।
विदितम् (?) किञ्चित् comm.) वादितो ह्यपि विवेकस्तु
विदितः सर्वथा नमः ते हि ज्ञानागौरवकाः ॥

इति श्रीवत्सनाचार्यवराय नमः ॥

See Hall's Index, p. 160.

Vallabhācārya was born in 1478, and died in 1530; see Aufrecht's Cat. Cat., p. 555.

[GAIKAWAR.]

2493.

2080a. Foll. 18; size 8½ in. by 4 in.; eight lines in a page; large Devanāgarī writing.

Brahmavāddārīka, a commentary on *Kṛishṇa-vallabha's* (i.e. *Vallabhācārya's*) *Paṭrāvalambana*, by *Tāpita*, his pupil. It begins:

नमः शारदायै नमः श्रीवत्सनाचार्यवराय नमः ।
व्यावृत्तव्याख्यायां श्रीवत्सनाचार्यवराय नमः ॥ १ ॥

Tattvasaṅgraha, an exposition of the Vedānta theory, by Rādhāmokhaṇa Geraṣimān Bhaṭṭācārya, of the family of Advaitācārya (Advaitānanda), the coadjutor of Caitanya. Apparently only the first part of the work, without subdivisions.

For a complete copy, see Raj. Mitra's Notices, ii. p. 104, no. 688. It begins :

जीनद्वैतपंथेन राधानोहनशर्माया ।

महम्ब राधिकाकान्तं क्रियते तत्त्वतः ॥

अथ तद्व्यतिरेकः तत्परापरभेदेन द्विविधं तद्व्याख्याह द्वितीये ।

यदग्निं तत्तत्त्वविदस्तात्त्वं यज्ज्ञानमह्वयं ।

ब्रह्मेति परमात्मेति भगवानिति शब्दते ॥

अन्यैः (१. अक्षर) अनातोयनिकभेदाप्रतियोगि । ज्ञानं सत्त्व-
काशरूपं तत्त्वं परमात्मैकवस्तु । तन्मयोतिषां ज्योतिषस्य भाषा
कर्मिणं विभातीति ज्ञानेः ०

It ends:

[illegible]

2500.

21770. Foll. 35; size 10½ in. by 5 in.; indifferent Devanāgarī writing; 13-17 lines in a page.

Śrūtisārasamuccaya, another exposition of the *Vedānta* doctrine, from a *Vaiṣṇava* point of view ; in eighteen chapters (*parikaraṇa* !) ; by *Jñānaśāgara*. Rather incorrect.

It begins (somewhat corrected):

गुरुदेवः) परं ब्रह्म ज्ञानिदानन्ददाशिवः† ।

परमात्मा परं धाम ब्रह्मादहं मनाम्बुहं (!) ॥ १ ॥

* On *Suddhēdvaita*, see Bhandarkar, Report 1883-1884, p. 75.

† The author seems to have a certain predilection for the hypercatalectic *anushṭubh śloka*.

आज्ञावाक्यविहीन ॥ कथमेक(१) उभाते प्रती ।

जीवेष्टरत्नं त्रयं च त्वं वरतं यत् ॥ २ ॥

विद्यार्थी य को हूँ(1) विद्या को(2) विद्यालय ।

मुद्राबद्धाशुभदेयः पुनः धारं च (१. धारका) संवत् ॥ ३ ॥

अज्ञानानन्दे ब्रह्म सत्यं ब्रह्मास्तीत्यथर्वे ।

तत्त्वमसि चेति चेति ज्ञेयव्याप्ता (१. ज्ञेयो व्याप्ता)
[तत्त्वमसि ॥ ३ ॥]

अपनी क्रियाओं की बहुलतावि लक्ष्यो ।

अभयं भवते योगी श्रुतिशास्त्रस्य संज्ञः ॥ ५ ॥

संयमनादित्तमात्रा (११) इत्यादि (११) इत्यादि (११) इत्यादि ।

मनो बुद्धिरहंकारचित्तजीवादियं च ॥ ६ ॥

पंथिया (र.० पी०) राजसेनापदीत राजपथे ।

यदिहको महाविष्णुः प्रोक्तस्तदापि न तत्र ॥ ७

भाषापरिभाषा: संज्ञा समोपसर्गिकभाषा।

महोदय सचिव महाराष्ट्र शासन (१.११.१९६१) कागज पर दि. ११.११.६१

बुद्धेयः प्रकृत्यः प्रकृत्यः प्रकृत्यः

इत्येवमपि सर्वं यद्विदुः सत्त्वं तद्विदुः सत्त्वं ॥ १ ॥

1. *Tattvabodhani*, fol. 2; 2. *ātmānāmaivirka*, fol. 2b; 3. *śākhāhākara vivarṇapadarśana*, fol. 3; 4. *brahmaiva-kurmayayacāhārasiddhanam*, fol. 4; 5. *mahāvākyaopadeśa*, fol. 4b; 6. *prabodhaśvaya*, fol. 5b; 7. *paramārthanirāya*(?) 8. *jiyana-muktalakṣaṇa*, fol. 7b; 9. *nīpadvī*(?)=śākyanirūpaṇa, fol. 9; 10. *yajñāgnihotram*, fol. 10; 11. *prāṇahamsaśabda*, fol. 11; 12. *brahmasūtra*, fol. 12b; 13. *kaivalya*, fol. 13b; 14. *yogāśāśāngasiddhi*, fol. 15b; 15. *brahmanavarāgavivēka*, fol. 21; 16. *ātramatrayavivēka*, fol. 25; 17. *ātrama-samyavēka*, fol. 28b.

It ends :

नम्येव वक्तव्यं ज्ञातं नमि चरै प्रविष्टिम् ।

नयि सर्वे लयं याति तद्व्याख्यानकथं ॥ ४ ॥

अतिशयसूक्ष्मं ज्ञानमागरेण संक्षिप्तं ।

संहिता परमाह्वाना योगिनी मुक्तिपथः ॥ ५ ॥

इति श्रीपरमहंसपरिब्राजकाचार्यज्ञानकण्ठेशोक्तं आत्मसि-
खाय श्रीनिराकरमुनय उवाच ॥ संवत् १९२६ वर्षे मासकर्मोत्तमः ॥

A *Śrutisārasamuccaya*, by Pūrāṇanda, is given in Aufrecht's Cat. Cat. [GAINAWAN, 87-9]

2501.

820. Foll. 117; size 15½ in. by 5 in.; fair, modern Bengali writing, by two different hands; eight lines in a page.

Bhaktirasāmṛitasindhu, or *Bhagavadbhaktirasāmṛitasindhu*, an elaborate treatise on the nature of *Kṛishṇa-Caitanya*, and devotional belief in his all-pervading power; composed in 1541 A.D.

Having thus been composed only some fifteen years after *Caitanya's* death, it must have been the work of one of the immediate followers of the *Vaiṣṇava* reformer. The introductory verses seem, indeed, to ascribe its composition to *Sanātana*; though some scholars (perhaps finding an allusion to the author's name in the second introductory, and the final verses) rather make it the work of *Rūpa Gosvāmī*.*

The work consists of four sections (*vibhāga*) denominated after the four points of the compass, each section consisting again of a number of subdivisions (*laharī*). It begins:

अक्षिरङ्गानुगतैः प्रवृत्तैर्विद्वद्भक्तारकाण्डैः ।
कलिरङ्गानुगतैः रघवैर्वा विदुर्बैरिभिः ॥ १ ॥
हुदि यत् प्रेम्भवा प्रवर्तितो नृं पराकटो नृपि ।
इत्य हटे यदकलं यद्वै चैत्रन्देवत्य ॥ २ ॥
विज्ञानमिदं तत्रा इत्य वनामनानोर्गदीश्वर ।
अक्षिरङ्गानुगतैर्बन्धु कदाच प्रनोदाय ॥ ३ ॥
अक्षिरङ्गानुगतैर्बन्धु चरितैर्भक्तैर्लभ्यः ।
अक्षिरङ्गानुगतैर्भक्तैर्भक्तैर्भक्तैर्भक्तैः ॥ ४ ॥
नानाकथनप्रदानैः कतिनामपि कथनप्रदायिभिः ।
सुखं कथनं कुर्वन् इव अक्षिरङ्गानुगाभिः ॥ ५ ॥
अक्षिरङ्गं प्रवृत्तिरक्षिरङ्गमनङ्गत्वं ।
अक्षिरङ्गं नवत्य क्रियते सुखं प्रनोदाय ॥ ६ ॥

* Bāj. Mitra, Notices, ii, no. 579, on the other hand, assigns the work to *Jīva Gosvāmī*.

† On the technical meaning of *bhaktirasā*, see Wilson, *Sanskrit Works*, i, p. 168.

इत्य भगवत्प्रतिष्ठापनप्रवर्तितैः ।

यथा च यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ १ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ २ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ ३ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ ४ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ ५ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ ६ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ ७ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ ८ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ ९ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ १० ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ ११ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ १२ ॥

यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् यत् ॥ १३ ॥

I. *Rasopayogisthāyibhāvopapādano nāma pūrvavibhāgaḥ*.—1. *bhaktirasāmānyalaharī*, fol. 8a; 2. *sādhana-bhaktīlaharī*, fol. 15b; 3. *ratibhaktīlaharī*, fol. 18a; 4. *prema-bhaktīlaharī*, fol. 19a.

II. *Bhaktirasāsāmānyanirūpaṇo nāma dakṣiṇa-vibhāgaḥ*, begins:

प्रवृत्तमनानुगाभिः कतिनामपि कथनप्रदायिभिः ।

अक्षिरङ्गं कथनं कुर्वन् इव अक्षिरङ्गानुगाभिः ॥

1. *vibhāvalaharī*, fol. 35b; 2. *anubhāvalaharī*, fol. 37a; 3. *sāttvikalaharī*, fol. 41b; 4. *vya-bhīcāralaharī*, fol. 55b; 5. *sthāyibhāvalaharī*, fol. 61b.

III. *Mukhyabhaktirasapañcakanirūpaṇo nāma pāñcāma-vibhāgaḥ*, begins:

प्रवृत्तमनानुगाभिः कतिनामपि कथनप्रदायिभिः ।

अक्षिरङ्गं कथनं कुर्वन् इव अक्षिरङ्गानुगाभिः ॥

1. *śāntabhaktirasalaharī*, fol. 64a; 2. *prīta-bhaktirasalaharī*, fol. 74b; 3. *preyabhaktirasalaharī*, fol. 82a; 4. *vāta-lābhābhaktirasalaharī*, fol. 87a; 5. *mādhurābhaktirasalaharī*, fol. 89a.

Bhāṣārthadīpikā, fol. 3a (ब्रह्मसूत्रवाचोपरी विहृतो महासूत्रः । सुवीर्य कृतिनः सोपिचतुर्वेदी मुनीयन् ॥); *Brahmayāmala* (?); *Māghakāvya*, foll. 28b, 24b; *Mukundamālā*, fol. 57a (द्विपि वा मुपि वा मनामु वाचो ० चरणी ते मरुते षपि चित्तवापि ॥ Hæberlin, p. 516); *Mukundāśṭaka*, fol. 38b (चमकमिषहो-भानिदिहोते निरुते तदुपरि नवरुते यज्ञातिर्य द्वापः । त्रिपतिपि किल यदं रागयुक्तं त्रिवापाः त्रयवतु नम नेषामीर-पुति मुमुक्षुः ॥); *Yāmunaśāstotra*, fol. 11a (यु-रापिमु को षपि को षपि वा मुक्षतो भ्वापि नवा तपापिचः । तदवं तप पादयन्नरोरमल्लेष नवा समर्पितः ॥), 28b (रघुवर यक्षमर्त्य तादृशो वायसस्य प्रवत इति द्वायुर्वेष यैष्ठस्य कृष्णः । प्रतिभयमयपराङ्मुखैर्गन्धर्वैर्दोम्बूदैश्चिन्मपदनागस्य ते वक्षि जगताः ॥), 27a (यद्वक्ष्यन्महाचरमोचरं च ०); *Rasa-sudhākara*, fol. 48a (चातिप्रवलेन रतातनाया कृष्णेन तापाद्वरोपिता वा । चाल्मज तस्यैव करं करेण श्रौता कृता मन्दानिन्दयाच ॥); *Lalitāmādhava*, foll. 25a (द्वोदशमोपीक्ष्यनवरिन्नरोक्षयनवाहं करोतु कम्पादीवचलति किल मोघवैतनरी ०), 25b, 26b, 28b, 84b, 86b, 87a; *Vidagdhamādhava*, foll. 28a (हन्वन्तुभूतचमकृतिपरं सुर्वैरुमुमुक्षुर्दं आनादकारेण वनद्वन्दुनाम् विखरेणन् रेवतं ०), 48b, 67b, 84b, 86b, 95b, 96b, 102a; *Vishvayāmala* (?); *Vishṇurāhasya*, foll. 7b (चा-लिङ्गनं परं मने चाल्मजतलीकनं । न यज्ञः श्रत्ययुक्तानां नातायेवैकलेपिनं ॥), 8b (चोपिच्छोरपैर्न ये तु प्रमुर्वैति मरा मुपि । ते याति ज्ञाचतं पिच्छोरामन्दं परमं यदं ॥); *Vaishṇavatantra*, fol. 29b (चहादज्ञमहादोषे रहिता भयवतु । सर्वेष्वैवनी चमपिज्ञानानन्ददयिनी ॥); *Ham-sādūta*, fol. 46b (कदापिच्छोदतिर्न Hæberlin, p. 374, fl. 3), 72a (पुरासादाभीरौ ० । च जायुषी ० ib., p. 388, fl. 50b, 51b), 95a (पिराचके ib., fl. 54); *Haribhaktiśilāsa*, fol. 11b (वृषाक्रीतिर दत्तं पापा त्रयैव मनवा .पिदत्त ॥ तत्त्वानमविनरुक्षन्ना मोदते ज्ञायागतः ॥); *Haribhaktisūdhodaya*, fol. 2b (मत्तायाकृष्णाह्लाद-पिमुनातिविश्रवस्य ये । मुनापि गोमदायने त्राक्षास्यपि जग-दुरो ॥), 8b (प्रपिज्ञाचलं पिच्छोदंज्ञेनार्थं मुपिज्ञानम् ०), 12b, 17a, 65b, 70b; *Harisūdhodaya*, fol. 98b (स्वाभाविचाल्मजवति स्थितो नृ ० ॥).

[H. T. COLEBROOK.]

2502.

1547E. Foll. 49; size 10 in. by 4½ in.; modern Devanāgarī writing; 10 or 11 lines in a page.

A fragment of the *Bhaktirasāmṛitasādhū*, extending as far as fol. 33b of the preceding MS.

An additional leaf, marked प. र. ५०, merely gives the following colophon, written in a different hand: इति श्रीचण्डेश्वरपरिचरितो भक्तिराम-तर्हिमुनामो रचः कृतः ॥ ०

[H. T. COLEBROOK.]

2503.

806b. Foll. 110; size 15½ in. by 5 in.; clear, modern Bengali handwriting; eight lines in

Durgamasamgamant, a commentary on the *Bhaktirasāmṛitasādhū*, annotating the text and enlarging upon the doctrines propounded therein. Apparently by Rūpa (? or Jīva)^a Govāmin; though in the colophon ascribed to *Sanātana*.

It begins:

कनातनमो यस्य श्वायान् श्रीमान् कनातनः ।

श्रीपद्ममो मुनः को श्री श्रीको श्रीपद्मः (कृष्णः

[B, orig. A.) ॥

अथ श्रीमान् ग्रन्थकारः सकलभागवतलोकादिहाभिलाष-यज्ञतया प्रकाशितेः सकलद्विषयकमलकोषपिछातिभिः श्री-मन्नामगतत्वेरेव भक्तिरामतर्हिमुनामं ग्रन्थमपूर्ववचनना-पिन्मालकृष्टीवित्तयस्यैव च सर्वोत्तमां निश्चिन्मालकृष्णनवैव मङ्गलमालम्बयति । एवं सर्वं दयं जन्मो एवं मङ्गलमय इति च विज्ञापयति ॥ अविछेदितं ॥ विदुः श्रीपद्मो ययति सर्वोत्तमैव वतिने । ० २ ॥

अथ निवर्तनीकवर्तिनेन कलिमुगावनायकारं पिछेयः क्षात्रवचरुचमलं श्रीपद्ममालम्बयेत्येवं भगवत्तं यमल्लोति इदंति ॥ इतिचयोरुचया प्रकाशितो रचय चयैव इति ज्ञेयः । पराकोति चयं दीनेनीकं । चयत्तां तु दयद्वयताया परं ज्ञेयं

अथ प्रकरात् नमस्तेन कृष्णभक्तिरोचते । इवा वागु-
 क्लेशेन कृष्णमुनीकं कृष्णभक्तिरिति जनाम्नाः चतुष्टयम्
 a lengthy discussion; यन्मु मते किं प्रयोगनिर्वाह
 श्रेयसी मुमदा° p. 812b इति श्रेयः च मूलवाचं ° in the
 comment on this the author remarks: अथ
 जनां मूलशब्दे (भक्तिरानुग्रहिणी) नामककृष्णभक्तिमुपासीते
 च विज्ञानमय वागुक्तेर्ये°

The *Durgamasanpaganā* is quoted at fol. 8b.

The work consists of ten chapters (*ullāsa*),
 viz.: 1. fol. 10b; 2. *nāthyabhaktinirūpaṇam*,
 fol. 15b; 3. *bhaktirasānirūpaṇam*, fol. 25a; 4.
vibhāsānirūpaṇam, fol. 39a; 5. *śāntabhaktirasānir*,
 fol. 44a; 6. *prītibhaktirasānirūpaṇam*, fol. 48b;
 7. *sakhyabhaktirasānir*, fol. 50b; 8. *vāteala-*
bhaktirasānir, fol. 51a; 9. *ujjvalabhaktirasānir*,
 fol. 54b; 10. (*maītrivairavivecanam*) ends fol.
 60b: भक्त्यनुविनायुक्तः । रक्षाभावा जनीविममप्रतिज्ञा इति ।
 रक्षणमयूक्त इति कलियुगवाचनाभावात् । जीमद्वैतप्रज्ञाजी-
 रणामोहमोक्षाभिपिदिपते कृष्णभक्तिरोदये दशम वृत्तात् ।
 जनामेवै तन्मः ॥ Cp. Rāj. Mitra, Notices, iii.,
 no. 1192. [H. T. COLEBROOK.]

2506.

2496. Foll. 249 (five of which, 124-128,
 are wanting), and two *buddhapattras* (after 62
 and 82 resp.); size 11½ in. by 4½ in.; fairly
 written, in Devanāgarī, about 1550 A.D. (fol.
 61 supplied by a later hand); 8-11 lines in
 a page.

Vishvabhaktianāṇḍodaya, another work on
 the same subject, in sixteen chapters (*kalā*),
 by *Nṛsiṃhācārya Muni*.

It begins:

यन्मे [एवं] जीमद्वैतं पुस्तकं मुक्तम् ।
 जीवामयवारां (१) च वैराग्यादि (२) वाङ्मयं विज्ञेयम् ॥
 कारिणैश्च लोके विलम्बं यज्जगद्वादावकः ।
 जीविभक्त्यभिप्रेतो एवं विष्णुमेवाभिप्रेतः ॥
 वक्तुं (इत्य R. M.) सुतेरेककालावस्य
 ह्यन्तः (इत्य R. M.) वेदादयः प्रवचः ।

ह्रीविष्णोर्जीववर्तमाना (इत्या R. M.)
 नातीतप्राप्तयोर्जीववर्तमाना ॥
 यन्मे विरचयामासुर्जीववर्तमानादिपद्यम् ।
 ज्ञाना प्रत्ययं चापि मुक्तं जीविभक्त्यभिप्रेतम् ॥
 ईश्वरानुभूतिरिति जनीनी कारिणिवदे ।
 ईश्वरानुभूतिरिति ज्ञाना मुक्तं प्रवचमयम् ॥
 मुक्तवैराग्यः शिवः कृष्णः प्रवैविदेकः ।
 मुक्तवैराग्यमयं ईश्वरप्रवचनम् ॥
 अथमोक्तः शिववर्तमाना शिवरा मुदा ।
 मुक्तवैराग्यमयं प्रवचमयम् ॥

इवा चोक्तं जीमद्वैतमयं जीमवर्तमाना प्रवचं जति
 शिववर्तमाना ॥

No authorities, except *Purāṇas*, *Bhagavad-*
gītā, *Vishnurahasya*, *Vaiṣṇavatantra* (fol. 93b),
 and such-like works have been met with.

For the contents of the work, cp. Rāj.
 Mitra, Notices, viii., p. 279.

The MS. is not quite complete, the 16th
kalā beginning on fol. 146b; and the last leaf
 breaking off at ॥ अथ ज्ञानमेव जति जीविष्णोः-

[GAIKAWAR.]

2507.

735. Foll. 158; size 13 in. by 4½ in.;
 clear, modern Bengali handwriting; eight
 lines in a page.

Vishvabhaktidārpaṇa, or *Vishvandarpaṇa*,
 another compendium of devotional worship,
 in fifteen chapters, by *Upendracārya*.

I. वागुदेवादिना मूर्तिर्दिवायं चले च ।

नारायणं शास्त्रादीनि नमानि हरिनीचरं ॥

मुक्तं प्रवचनं जीविष्णुं पूजयं परमात्मनः ।

अष्टाङ्गभक्त्योगाद्यं मन्त्रैरष्टाङ्गादिभिः ॥

दृष्ट्वा ह्यनुपराधनि नां भगवत्पत्न्यं च ।

मन्त्रादीकृत्योपदेशं कृतिश्चापि यथावति ॥

यथाच विद्वान्नेन जायते प्रवचनम् ।

प्रवाहारी चारुता च ज्ञानं जगदिदम् ॥

अष्टाङ्गभक्ति योगस्य मन्त्रैरष्टाङ्गादिभिः विदुः ।

अहिंसाया यथा श्रेयः शीघ्राया विद्वान् यथाः ॥

- सहिंसा कलमलेनकल्लो होरुत्तयः ।
 साहिंसे प्रत्यर्थं य जीनं लीयं वनायेवं ॥
 जीनं यच्छापो होमः अस्त्राणि नरैश्च (१) मृदं = गो-
 गोवीर्येन वरायैः। मुनिपुत्रावैवेन ॥ [पौत्रिका] ।
 एते वनाः वनिकणा उभयोद्गादस कृताः ।
 सावनं साहिंसासं स्वाहीरावननवापि वा ॥
 II अथ दोषां लिखिष्यामि सर्वज्ञानं कलापरं ।
 दोषां पिना वस्तुनं हि विप्रस्य न निवर्तते ॥ fol 10b
 III अज्येनाम्यं वस्तानि भक्षणां येव लक्ष्यं ।
 नैकमेव वापमुनिं य विष्णुमज्जेन विप्रतां ॥ 20b
 IV अथ साधनयोगस्य साहाय्यं लिख्यते श्रुता ।
 यथा दृष्टं पुराणेन बुद्ध्या जननमुत्तमं ॥ 30b
 V अथ प्रत्यक्षं विप्रोक्तं विधानं कार्यनिश्चितं ।
 प्राज्ञं प्रभृतिं साधनं लिखिष्यामि वचनानि ॥ 43a
 VI पौन्यासं विधायैवं अथ विष्णुं स्मरेत्प्रभु ।
 साधितानकमुद्गमनादेन प्रकपालना ॥ 56b
 VII अथ विज्ञानमात्रं प्रज्ञा नाना गृह्यते ।
 बुधानां इत्य नन्वादां प्रजाज्ञाप्रज्ञं कथ्यते ॥
 एको नारायणो देवः सर्वैः सर्वेष्वतो विभुः ।
 भक्षणां कार्यनिश्चितं चतुर्निर्दिष्टोयते ॥ 68a
 VIII कसं ज्ञानमननं यज्जन्माहस्य यतो भवेत् ।
 न विष्णुमन्त्रं दृष्टं प्रत्यक्षं जगदीश्वरं ॥
 ज्ञादज्ञाचरन्त्यस्य वस्तानि विधिमुत्तमं ।
 भक्षयुगह्वाराय वासुदेवेति य विभुः ॥
 वेदादिहृदये ज्ञेयो भगवान्महाहंशकौ ।
 नारायणविष्णुशुक्रौ जलमुत्तमं संतु ॥ (१) ॥ 78b
 IX अथ प्रत्यक्षं विप्रोक्तं भगवत्प्रज्ञाप्रज्ञं ।
 विधानं इत्य बुद्ध्या यथोक्तं लिख्यते श्रुता ॥ 89b
 X अथ सत्तानन्दस्यं प्रज्ञा नाना गृह्यते ।
 लिख्यते इत्य बुद्ध्या विधानं कलिहाराय ॥ 97a
 XI जेनी * य कृष्णगोविन्दौ नन्वाही नन्दान्धः ।
 अज्ञादज्ञाचरो यको भक्षणां मुखाध्व. ॥ 108b

* The guttural nasal here may possibly be intended for the nasal sound which occurs in many of the formulas in this and several other chapters, eg - ननुकोपि । नं नदिहृदये ननः । निं निने ननः । नं नो-
 ननहाय ननः ॥

- XII अथ संक्षिप्तपुस्तिकां विधानं सर्वविधानं ।
 वचनानि लिखिष्यामि कलाकुर्वेत् पुराणिकं ॥ 114a
 XIII अथ श्रीराजविन्दोक्तवचनार्थविधिं दृष्टे ।
 कदाचूपाधिवानेन मुखाध्वानिधिं वचा ॥ 128a.
 XIV अतः परं लिखिष्यामि कृष्णोक्तविधिं विधिं ।
 श्रीहरेदीनं पुनः विष्णुपानि ज्ञानानि य ॥ 141a.
 XV अथ श्रीभागवतोक्तवचनार्थविधिं लिख्यते । इयं कान्तु-
 नाभावात्वायां ज्ञाने मुदुर्हि उचितः कृष्णोक्तविधिः श्रीनक्तो
 ज्ञानार्थकसं बुद्ध्या fol 157a
 It ends इतो वचनाम जायावैदिक्यो वचनालि
 विप्रज्ञासं यवैदिया दक्षिणां पुनः इदं वचं वा दक्ष
 ज्ञानमात्रं ज्ञाज्ञात्वां वस्तुनेन भोक्तेन भोक्तेन । वचनालि
 य वाक्काहादिन्यो ऽपि भोक्तेन दक्षः । इतो कलिहृत्प्रज्ञासं
 वस्तुनि. इह भुज्जितः । ज्ञानानेन भगवत्कलापस्य वक्तु-
 यज्ञाज्ञासं विधिमात्रं भगवत्कलापस्य ॥ इति श्रीभा-
 गवतोक्तवचनार्थविधिं ज्ञानं ॥ इति श्रीभागवतोक्तवचनार्थविधिं
 श्रीविष्णुदीनं ज्ञानं ॥

The other colophons run इति विष्णुपानिधिं
 (प्रवचः) परिकेदः (corrected everywhere for ori-
 ginal परक.) [H T COLERBOOKS.]

2508.

823a. Fol 88, size 12½ in by 4½ in, fair, modern Bengali handwriting, six lines in a page

Haribhaktikalpalakha, a treatise, by *Kṛṣṇas* *Sarasvatī*, on the nature of 'bhakti' and the various grades of it through which the votaries of *Kṛṣṇas* have to pass before attaining perfection of faith

It begins

सर्वज्ञानमज्ञेयलोकाधिपतं सर्वेश्वरं ज्ञातं
 यं यो वेति जगद्विधाकननं ज्ञानावस्थं जगत् ।
 यं ज्ञात्वा कृतिनो विज्ञानं यत्तानन्दस्योयं यं
 न भक्तिवचनान्धं ज्ञातं यन्ने मुदुर्हि ॥ १ ॥

जगत्ज्ञातो जगत्प्रवक्तृदो वा किमनया
 कृपापुनो भवेत्तुष्टादिपञ्चमवर्णनः ।
 चापि ज्ञानात्मनो य इह विधिहीनुक्तिव्यक्त
 ज्ञानार्थं यन्ने यवक्तृत्वालोकाधिपं ॥ ५ ॥

उत्तमविधिर्भारं यत्किं उत्तमं भवेत् ।
 मोक्षीनां उदयानन्दं प्रमानमुपाकरोते ॥ ३ ॥
 सुखान्मोक्षमवाप्नोति विदितो ब्रह्मज्ञानोत्तम
 यथावद्विधाने विधिककलिकात्रेणप्रबोधोत्तमः ।
 ब्रह्मानन्दरसाहं च परमहंसं यत्तु विवर्तते
 तेनैव जीवितमिदं ब्रह्मविद्या भूयान्महा प्रीतिरे ॥ ३ ॥

The work is divided into fourteen *stavakas*, viz.: I. (verses 46) on the nature of the god; II. (vv. 78) on the kinds of worshippers; III. (vv. 17) on the nine grades of *bhakti*, to each of which is devoted one of the succeeding chapters; IV. (vv. 21) on *bravāṇa*, the recital of *Harī's* actions and sayings; V. (vv. 60) on *kīrtana*, invocation of his names and eulogizing of his qualities; VI. (vv. 34) on *smarana*, or conception of *Kṛishṇa* as the aggregate of all that delights the human heart; VII. (vv. 27) on *pādasavana*, or paying tribute of admiration by meditating on his acts and offering magnificent presents; VIII. (vv. 48) on *arcana*, or worshipping him by sixteen different kinds of offerings, such as *tulasī*, etc.; IX. (vv. 12) on *vandana*, or prostration before the deity; X. (vv. 19) on *dāśya*, or complete absorption of soul and mind in the divine being; XI. (vv. 5) on *sakhyā*, or love for the deity; XII. (vv. 10) on *ātmanivedana*, or annihilation of one's individuality and becoming one with *Kṛishṇa*; XIII. (vv. 13) on knowledge of the divine; XIV. (vv. 19) on the atonement for transgressions and relapses of the soul.

Occasionally explanatory remarks are inserted between the verses, in which the author speaks of himself in the third person, as to what the succeeding verses are intended to show.

It ends :

ये नृपवर्ग्यं यत्किं यत्किमिदं भक्तिर्योयानुत्तमं
 ये वा यापु विद्वत्पतिः प्रगल्भज्ज्ञेयं निरीतरः ।

ते निरुपेयं भवाम्भकाराजितं भक्तिर्योयानुत्तमं
 ब्रह्मानन्दमनामुत्तमं विद्वत्पतिः यत् ॥ १२ ॥
 इति श्रीहरिभक्तिविलासविद्यायां श्रीनृपवर्ग्यः ॥ १३ ॥
 श्रीनृपवर्ग्यविद्यायां सप्तः संस्कृतः ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

2509.

827b. Foll. 18; size 12½ in. by 5 in.; good, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Bhaktilahari, apparently a work of a similar nature, by *Maṣirāma*. This MS. contains only the fourth chapter (*vīṭasamuddeha-taraṅga*), explaining the evolution of the universe, with the heaven of *Vishṇu* as the crowning of the edifice. It begins :

गुरुं विष्णुं कृष्णं प्रथमं प्रकीर्तये ।
 मधिराज्ये विष्णुस्य समुद्रेशो यथावति ॥ १ ॥
 नित्यसलिलह्लादीनां तेषां यन्मनस्य च ।
 बुभुक्षन्मना वापं ज्योतिरुत्पन्नो महत् ॥ २ ॥
 उभाभ्यां तद्विभक्तं व्यापं विष्टो दिशो दृष्ट ।
 विष्टेनैव ह्लादयेत् विदाहं तेन निगन्ते ॥ ३ ॥
 शब्दरूपं प्रकृतिर्ज्योतिरुत्पन्नं पुरुषः ।
 प्रकृतेः समवायादेनैव यथावति ॥ ४ ॥
 तेनोयोगाद्विभक्तं सन् प्राक्तः साक्षी निरञ्जनः ।
 अथाह्लादप्रकृतिराज्ञा कृतिविधायिनी ॥ ५ ॥
 निश्चिन्तययोगात्मा गुहाः (१२. गुहाय) यत्तु रम्यतः ।
 यन्मनोनामिदं वापि संभूतमनुब्रूयते ॥ ६ ॥
 गुहासम्पत्तिरिति यन्मनोः समस्तः ।
 इत्याह्लादविधायिनेषु ब्रह्मणं प्रकृता अयः (१) ॥ ७ ॥

It ends :

ब्रह्मलोकात् वैकुण्ठः शिवलोकात्ततः परः ।
 शक्तिलोकात्तु गोलीको महानावाभिः परः ॥ २३३ ॥
 गुरुलोकाः सप्तविधः सप्तलोकाः प्रकीर्तिताः ।
 गोलीकागुरुलोकाणां यथाह्लादिविधानं ॥ २३४ ॥
 इति विष्णुपुराणः संक्षेपात्मकं नवा ।
 विष्टरेण महाराजो यत्तु नैव यत्तु भवेत् ॥ २३५ ॥
 इति भक्तिविलासं विष्णुपुराणो नाम श्रीनृपवर्ग्यः ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

2510.

989b. Foll. 10; size 12½ in. by 4½ in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Gaurāṅgāḍḍesādīpikā, or *Gaurāṅgaganod-desādīpikā*, an account of the chief disciples of *Caitanya* (*Gaura*, *Gaurāṅga*), and the reformer's own mythic succession; composed, in 1544 A.D., by *Paramānandadāsa*, usually called *Kavikarṇapūra*, son of *Śivānanda Sena*; and pupil of *Śrinātha*.

It begins: श्रीचैतन्यचन्द्राय नमः ॥

यः श्रीबुद्धावतनुवि पुरा कश्चिदानन्दकान्धो

गौराङ्गोभिः सद्गुरुदत्तभिः श्रयामयामा ननुते ।

तासां शब्द दृढतरपरदीर्घमर्षभेदतः किं

गौराङ्गः सन् अयति स नवज्ञीयमालम्बनः ॥ १ ॥

नमस्तानोऽस्यैव प्रियपरिचयान् चाल्लङ्घदः

प्रभोऽरुहेतादीनपि वगदवीचक्षयकृतः ।

समानमेवायः समगुणकालास्त्यक्तहताः

सकृपाञ्जा येऽस्मी सरस्वतपुत्रास्तानपि नुनः ॥ २ ॥

गुरुं ते श्रीनारायणभक्तमविनाशायविभुं

नुनो भूषास्ते भुव इव विभोऽस्य दयिते ।

यदा स्यादुन्मीलितरक्तवर्णबुद्धावनरहः

कचास्तादं लज्जा नगति न मनः क्वापि रजते ॥ ३ ॥

पितरं श्रीशिवानन्दं सेनवंशप्रदीपकं ।

यद्येऽहं यस्या भज्जा पार्षदाब्धं महामयोः ॥ ४ ॥

ये विश्वज्ञाः परीषादाः श्रीचैतन्यमहामयोः ।

निदानम्दाहेतवोऽप्येतेषां नहोयसां ॥

गोपालानां च पृथैषि यानि नामानि कानिचित् ।

सख्यस्ये सकृपाञ्जोदीक्षितायादिसूर्यभिः ॥

पिलोत्पलानि शालूनां नपुट्रीद्विषादिनां ।

गीरीषामानपि मुखाभिज्ञस्य सनमीयसां ॥

विषिष्याचेष्टिः सैषिश्च कश्चित्तानि लिखाम्यहं ।

ताञ्चा श्रीचैतन्यमहदायः सेवितज्ञातनः ॥

यद्गुणो यच्छब्दः यच्चतस्मान्नोऽपि जन् ।

प्रज्ञः प्रकटतां तद्विदुः प्रकटतामिषात् ॥

आभिषेन पुनं त्वं यच्चतस्मिन्निहोच्यते ।

अनया तदर्थं यस्याश्चक्षुः स्याच्छुद्धयं ॥

तस्मिन् यद्येवमेव तद्विदुः विनायकौ (१ तं Tub.) ।

यतः सहाजोऽयथा (यथेकया सहाज T.) यच्छब्दादु-

त्तरवचरौहर्षं यच्चतस्मिन्निहोच्यते । [ज्ञातं गतः ॥

यथाभिधेतायथायं तस्मिन्नेह प्रदर्शयते ॥

यच्चतस्मान्नं यच्छब्दं भक्तवत्सलवचनं ।

भक्तावतारं भक्तायं नयामि भक्तशक्तिम् ॥

अस्य विपुललोकेयैः च संक्षिप्तं पिलिष्यते ।

भक्तवत्सो गौरवन्द्यो यतोऽस्मी नन्दनन्दनः ॥

भक्तवत्सपतिमानन्दः (१) पितृवत्सलं मुत्सकः ।

भक्तावतारं आचार्याहेतो यः श्रीचैतन्यः ॥

भक्तायः श्रीनिवासाञ्चा यतोऽपि भक्तवत्सलः ।

भक्तशक्तिनिवासायः श्रीगदाधरमुत्सकः ॥

श्रीनिवासेभ्योऽपि निदानम्दायप्रवृत्तः ।

अथ ययः कमुत्सेया विवहाः प्रभवश्च ते ॥

एको महामनुजैः श्रीचैतन्यो द्यान्मुपिः ।

प्रभुः श्री श्रीयुक्तो निदानम्दाहेतो महान्तरी ॥

गोखानिनश्च विज्ञेयाको द्विमश्च गदाधरः ।

यच्चतस्मान्नका एते श्रीनिवासाश्च यक्षिणः ॥

यदुत्सवश्च गोखानो श्रीचैतन्यपदानुगोः ।

अथोऽथ विवहाः ज्ञेयाः प्रभवश्चाथ ते ययः ॥

एको महामनुजैर्गोऽपि प्रभुः संतती यतां ।

गोखानिनश्च चत्वारो बाह्याः प्रभवयुषवत् ॥

एषां पार्षदैर्यगो ये महानः परिकीर्तिताः ।

निदानम्दगताः सर्वे गोपालाङ्गोपगोचकाः ॥

एषां संवत्सवंशकौदुपगोपालसन्तानाः ।

तच्च श्रीनिवासेभ्योऽपि विश्वंभरसन्तोषतः ॥

पिलमनि सन्ते ज्ञेया वैष्णवा हि महन्तनाः ।

नीलाचले च ये स्वाताको हि ज्ञेया महन्तनाः ॥

दक्षिणादिदिशां याने वैद्विः कञ्जो महामयोः ।

ते ते महानो वनस्थाः परे ज्ञेयाः सखीवतः ॥

अतः सकृपाञ्जोदीक्षं गौरनिहोच्यते ।

यच्चतस्मत्स संयुक्तौ ये ये स्वाता महन्तनाः ।

ते ते महानो गोपालाः स्वाताङ्गोपगोचकाः ॥

रत्नज्ञाः श्रीबुद्धावतनमिति यनाद्वैदुषिदो

यनेतं गोलीकं कतिपयवनाः प्रादुरधरे ।

चेतनीयं प्रादुः यनेति परे श्रीनिवासेभ्योऽपि

नवज्ञीयः सोऽपि ययति यस्याश्चक्षुः ॥

तल्लिभासमुदीचकार नृहरिविष्णुभारतम् दधत्
 तच्छेषावशातः समस्तमहतां वालो ऽपि तत्राभवत् ।
 तैः साकं महती इरेरनु मुखाकाराणि लीलाभवत्
 तत्रासीत्सगतां मनो ऽपि परमानन्दाय मन्दं यतः ॥
 यः सत्त्वं (१) विनयवैनादधदधी श्रीहंसनामाभवत्
 चेतासां मनभुगमात्स्य उचितो भृङ्गस्तत्त्वं दधत् ।
 यः इयानो दधदासवर्षकम्पुं इयानं युगे इत्यपे
 सो ऽपि गीरविपुर्विभाति कलपनावापतारं कलौ ॥
 प्रादुर्भूताः कलिपुगे चत्वारः संप्रदायिकाः ।
 श्रीनाम्नीरुद्रसनका भवाः पाश्चे यथा स्मृताः ॥
 अतः कलौ भविष्यति चत्वारः संप्रदायिनः ।
 श्रीनाम्नीरुद्रसनका वैष्णवाः क्षितिपावनाः ॥
 तत्र नाम्नीसंप्रदायः प्रस्तावापरिहित्यते ।
 परमोत्तमस्यैवाभूच्छब्दो ब्रह्मा जगत्पतिः ॥
 तस्य शिष्यो नारदो भूद् व्यासस्तस्याप शिष्यतां ।
 मुक्तो व्यासस्य शिष्यत्वं प्राप्नो ह्यानावरोधनात् ॥
 तस्य शिष्याः प्रशिष्याश्च बहवो भून्ते स्थिताः ।
 व्यासज्ञानकृष्णादीषो मन्त्रार्थां महायज्ञाः ॥
 चक्रे वेदान् विभज्यासी संहितां शतद्वयार्थी ।
 निर्गुणाद् ब्रह्मणो यत्र सगुणस्य परिष्क्रिया ॥
 तस्य शिष्यो भवत्, यन्ननाभाचार्यो महाशयः ।
 तस्य शिष्यो नरहरिराक्षयो नाथो द्विजः ॥
 यन्ननाभस्य शिष्यो भूत् (१) तच्छिष्यो नयतीर्थकः ।
 तस्य शिष्यो ज्ञानसिन्धुस्य शिष्यो महानिधिः ॥
 विद्यानिधिस्य शिष्यो रामेन्द्रस्य सेवकः ।
 जयधर्मो मुनिस्य शिष्यो भूद् गयामध्यतः ॥
 श्रीनक्षत्रपुरी यस्य भक्तिरत्नावली कृतिः ।
 नयधर्मस्य शिष्यो भूद् ब्रह्मणः पुरुषोत्तमः ॥
 आसहोर्षस्य शिष्यो यच्छक्रे विष्णुसंहितां ।
 श्रीनाम्नज्ञोपतिस्य शिष्यो भक्तिरत्नाकरः ॥
 तस्य शिष्यो नाथवेणो यद्वर्णो ऽपि प्रवर्तितः ।
 कल्पवृक्षस्यापतारो ब्रह्मपाननि तिष्ठतः ॥
 प्रोक्तशेषोक्तलतोऽष्टलास्यकलपारिष्ठः ।
 तस्य शिष्यो भवच्छ्रीमानोऽष्टास्वपुरी यतिः ॥
 कलपानात् नृत्तारं यः नृत्तारकलात्मकः ।
 ब्रह्मैः कलपानात् दातव्यं कलौ उभे ॥

जीवान् रङ्गपुरीति उक्तास्तस्ये वाचनार्थिनः ।
 ईश्वराख्यपुरी गीर उररीकृष्ण गीरये ॥
 जगदाज्ञापयानात् प्राकृताप्राकृतात्मकं ।
 स्त्रीकृष्ण राधिका भावकात्री पूर्वैस्तुङ्गरे ॥
 अनवीर्यरत्नाम्नोषी श्रीमन्मन्दनो ऽपि उन् ।
 आद्यो चहो ऽपि वैद्यनाथशिष्यः कश्यपे पुरा ॥
 विष्णुको भक्तस्तस्य दृष्टा गन्धर्वनैर्न ।
 ज्ञात्वास्त्यो ऽपि भगवानविष्णुस्त्रीमन्त्रोक्तं (१) ॥
 नानावतारः सुतरामेककालप्रभावनः ।
 यथा इयानो ऽपिशिष्यत्वं भगवन् पुरा खर्व ॥
 योगस्यापारुहेते तिष्ठतो ऽन्यथ यद्यपि ।
 तत्रापि प्रापिशून् गीरे ऽभिव्यक्तव्यकलपतः ॥
 यथोक्तं व्यासचरितैः प्रभासतत्त्वप्रभातः ।
 अचिन्त्याः खलु ये भाषा न तत्सर्वेण बोधयेदिति ॥
 रघुनार्थं प्रविश्यापि यथा तिष्ठति भागवतः ।
 एवं श्रीनारदमुखास्तिष्ठन्तो ऽन्ये च धामसु ॥
 It ends :

श्रीगीराङ्गकोटेश्वरीपिका रचिता मया ।
 दीयतां परमानन्दसंदोहभक्तप्रेमनि ॥
 शाके रत्नारत्नानि मनुजैव मुक्ते
 यन्तो मयाधिरभवत् कर्तव्यं यज्ञात् ।
 चैत्रस्यचन्द्रचरितात्प्रमग्ननिधिरः
 शोधः समाकलितगीरगाथास्य एषः ॥
 इति श्रीकथिकर्षीयूरपरिचरिता श्रीगीरगाथोद्देशदीपिका समाप्ता ॥
 श्रीभैरवचन्द्रदेवज्ञस्यो लिखितं ॥

For another MS. see Roth, Tübingen MSS.,
 p. 9. [H. T. COLEBROOKE.]

2511.

199. Foll. 29; size 11 in. by 5 in.; in-
 different Devanāgarī writing of about 1750 A.D.;
 10-14 lines in a page.

Brahmasaṃhitā (or *Bhagavatsiddhāntasaṃ-
 graha*), *Adhyāya* V., consisting of a (*Paurāṇik*)
 account of the origin and divinity of *Kṛishṇa*,
 followed by a hymn to the same deity; with
 a commentary, entitled *Digdarśanī*, by *Rūpa*,
 younger brother of *Sanātana*, and elder bro-
 ther of *Vallabha*.

The entire work is stated to consist of a hundred *adhyaayas*.

A. The text contained in the present MS. runs as follows:

१८८: परमः कृष्णः सच्चिदानन्दप्रसङ्गः ।
 अनादिपरादिगोचिन्दः सर्वकारकाकारः ॥ १ ॥
 सहस्रस्य कमलं गोकुलाब्जं महत्तमं ।
 तात्कालिकारं तन्नाम तदनन्ताज्ञानस्य ॥ २ ॥
 कालिकारं महत्तमं यदुक्तं सचकालिष्ठं ।
 यद्वज्रं ब्रह्मदीप्त्यानं प्रकृत्वा पुरुषस्य च ॥ ३ ॥
 प्रेमानन्दमहानन्दरसेनापस्थितं हि यत् ।
 ज्योतीरूपस्य अनुना कामबाधेन संततं ॥ ४ ॥
 तत्किञ्चलं तदज्ञानं तत्पराधि क्षियामधि ।
 यत्तुल्यं तत्परितः श्वेतद्रोषास्यमद्भुतं ॥ ५ ॥
 यत्तुल्यं यत्तुल्यं यत्तुल्यं यत्तुल्यं ।
 यत्तुल्यं पुरुषार्थं यत्तुल्यं हेतुमिथैतं ॥ ६ ॥
 मूलैर्दशभिरानन्दमूर्त्तौर्धो दिग्भिर्दिक्ष्वधि ।
 अर्धाभिर्निधिभिर्मुक्तनार्धाभिः सिद्धिभिस्तथा ।
 अनुकूपस्य दशभिर्दिक्कालैः परितो वृत्तं ॥ ७ ॥
 इयानिर्गोदस्य रत्नस्य भूतस्य पार्थस्यैव ।
 शोभितं शक्तिमत्साधारितभुताभिः समन्ततः ॥ ८ ॥
 एवं ज्योतिर्यो देवः सदानन्दपरात्परः ।
 आत्मानानन्दस्य तस्यासि प्रकृत्वा न अनागमः ॥ ९ ॥
 नायथा रत्नमाश्रय्य न वियोगक्षया सह ।
 आत्मना रमया रते सत्कालं ० किमुक्षया ॥ १० ॥
 निर्यातः सा रता देवो तत्रिषा ब्रह्मश्रवदा ।
 तन्निष्ठं भगवांश्चमूर्त्तौतीरुपः सनातनः ॥ ११ ॥
 या योनिः सा परा शक्तिः कानो शीलं महद्वेदः ।
 लिङ्गयोध्यात्मिका ताता इना माहेच्छातिमन्तः ॥ १२ ॥
 शक्तिमानुबुधः को एवं लिङ्गरूपो महेश्वरः ।
 तन्निष्ठापिष्टमूर्त्तिज्ञः महाविष्णुवैराग्यतः ॥ १३ ॥
 सहस्रशीरो पुरुषः सहस्रशः सहस्रपादः ।
 सहस्राहविष्णोः सहस्रशः सहस्रतः ॥ १४ ॥

* बहुमिच्छया मरुः सृज्यते ग्रहितः कालो यस्माद्भवति,
तादृशं यथा स्यात्तथा देवे ।

† माहेश्वरी माहेश्वर्यः ।

‡ सहस्रं सुते कुजति ।

आराध्यः स भगवादासकलात्मनश्चन्द्र ।
 चापिबन्धुं कारकाद्यैर्निषिद्धं कथैकात्मकः ॥ १५ ॥
 योगनिद्रा गच्छामिन् महाकाशः स्वयं महान् ।
 तद्गुणविलसत्तेजो वीर्यं संकषेपस्य च ॥ १६ ॥
 हेवात्मकानि ज्ञानानि महामात्रावुत्तमि तु ।
 मयस्त्वयमेकाज्ञादेकाज्ञादिज्ञानि स्वयं ॥ १७ ॥
 सहस्रवर्षं पित्रात्मा महापिङ्गुः सनातनः ।
 पात्राद्वाद्दन्वर्षाभ्युदयिवाद्वाद्वाद्वापि ॥ १८ ॥
 ज्योतिर्हित्स्वयं ज्ञम् कूर्चैर्ज्ञादवावृत्तः ॥
 चहंकारात्मकं पित्रं तस्मादेतद्वापनाम ॥ १९ ॥
 चय तेजिषिषैर्ज्ञेयोऽहोऽहोऽहः किल ।
 योगनिद्रा भगवतो तस्य चौरिव संगता ॥ २० ॥
 तिसृष्वप्य ततो नाभेस्तस्य पथं विनिर्वयी ।
 तद्वाहं हेमनलिनं ब्रह्मो लोकात्मजं ॥ २१ ॥
 तस्मानि पृथैकपाणि कारकाणि परस्परं ।
 सप्तवर्षं प्रयोगाच्च विनिश्चानि पृथक् पृथक् ॥ २२ ॥
 पित्रात्मा सज्जनानो ऽथ भगवादादिपृथक् ।
 योगवत्पात्राया देवो योगनिद्रात्मकस्य च ॥ २३ ॥
 योगनिद्राया तमेव प्रविशति स्वयं गुहां ।
 गुहां प्रविष्टे तस्मिन् योगात्मा प्रतिबुध्यते ॥ २४ ॥
 स तिस्रो नियमसंस्थः प्रकृतिश्च परैव सा ।
 त्वं सर्वथासंस्थं नाभ्यां पथं हरेदभ्यु ॥ २५ ॥
 तच्च ब्रह्मपञ्चपदमुपैते चतुस्तेभ्यः ।
 स यातो भगवच्छास्त्रात्मा किल बोदिताः ॥ २६ ॥
 तिसृष्वप्यर्थां नतिं चैव पृथं संस्कारसंस्कृता ।
 ददतीं केचलं ज्ञानं नाभ्यामपि सर्वतः ॥ २७ ॥
 उवाच पुरातनो तस्य दिव्या चरसा ।
 ज्ञानः कृष्णाय गोविन्द को गोवीर्यम इवपि ॥ २८ ॥
 चक्रनाथ मिया गह्वरेते ते दास्यति त्रिवे ।
 तप त्वं तप एतेन तव तिरिङ्गिषेविषयि ॥ २९ ॥
 चय तेपे स बुधिरं प्रोचयोगविन्दमवयं ।
 चेतस्त्रिपथिं कृष्णं गोलोकस्यं परापरं ॥ ३० ॥
 प्रकृताः गुणकथिना कथिता पदुषाविर्तः ।
 सहस्रलक्षसंख्ये कोटिकल्पलक्षिते ॥ ३१ ॥

५ जापो ये नरसमयः ।

॥ शुचोर्मध्याह्न ।

भूमिज्जलामलिकाय कथिकारे महावने ।
 कलातीर्षिदानम् ज्योतीरुषं कलाज्ञम् ॥ ३२ ॥
 शब्दप्रज्ञम् वेत्तुं वादयन् मुलाकुले ।
 पितामहीनोऽयम् खेः खेऽत्रैरभिभूतं ॥ ३३ ॥
 अथ वेत्तुमिनादस्य तयो नृत्तिनयो गतिः ।
 स्फुरन्ती ग्रथिप्रेक्षणी (r. शानु marg.) मुलाब्जानि*
 [स्वयंभुवः ॥ ३४ ॥

गावर्षी गावतल्लादधिगम्य करोष्वयः ।
 सैकुण्ठाद्यादिगुरुषा विनाशानगमयदा ॥ ३५ ॥
 तन्मा प्रपुष्टो ऽथ विधिर्विज्ञातल्लास्यदाः ।
 गुराव वेदवारेण कोषेयानेन केशव† ॥ ३६ ॥

चिन्तामणिप्रकारकस्य कल्युप्त-
 लक्ष्मणनेत्रे सुरभीरधिपात्रयत्नम् ।
 लक्ष्मीनहृत्प्रज्ञातल्लभनेभ्यस्तान्
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १ ॥
 वेत्तुल्लभनमरविन्दलतावताम्
 वहीवर्षमणितापुदपुन्दराङ्गम् ।
 कन्दर्पोदिकनमोयपिशेषशोभं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ २ ॥
 आलोच्यन्मृदुलशब्दनमाल्यर्पशी-
 रस्तापुदप्रणयकेलिकलाविलासं ।
 श्यामं विभञ्जललितं नियतप्रकाशं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ३ ॥
 अङ्गानि यस्य सकलैर्दिव्यपुष्पिनानि
 वर्ययानि यानि कलयन्ति चिरं जगति ।
 आनन्दचिन्मयकमुज्ज्वलविग्रहस्य
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ४ ॥
 अष्टैतन्मयुज्ज्वलदिननलरूपम्
 आद्यं पुराणपुरुषं त्वयोपनिषत् ॥
 वेदेयु दुर्लभमदुर्लभमालम्ब्य
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ५ ॥

* मुलाब्जानि ग्रथिप्रेक्षणीयः कथैः ग्रथिप्रेक्षणीयः ।

† The text makes this last *śloka* consist of three hemistichs, the number of the verses, 7-35, being removed back to the end of the preceding hemistich. In the commentary this is different, though there too the numbering is irregular, several *ślokas* being sometimes treated together under the same number, and the two sections being numbered consecutively.

तन्मासु कोटिज्ञातवार्त्तरत्नमयो
 पायोऽपावि भवको मुनिपुङ्गवानो ।
 सो ऽप्यसि वल्लवकोटिषि विधिवत् त्वम्
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ६ ॥
 वको ऽप्यवीः रचयितुं जगद्वक्त्रकोटि-
 वक्त्राक्षरसि जगद्वक्त्रया वदः ॥
 वक्त्राक्षरस्य परमायुष्यपात्रस्य
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ७ ॥
 यद्वाचपात्रविधौ मनुष्यात्मैव
 संप्राप्य रूपमहिमाजनयामुभूतः (?) ।
 ब्रूयैवेव निगमप्रथितैः सुवर्ण
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ८ ॥
 आनन्दचिन्मयवस्त्रमणिभाषितामिन्
 शान्तिवै रथ निवहयताया कलाभिः ।
 गोलोकं रथ निवहयन्नितालम्भ्यो
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ९ ॥
 त्रेनाञ्जनकुम्भिरभक्तिपिठोचनम्
 सतः कदैव हृदये ऽपि पिठोक्तयानि ।
 तं (r. यं) श्यामसुन्दरचिन्मयुज्ज्वलप्रकाशं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १० ॥
 रत्नादिमूर्तिषु कलानिपयेन विहन्
 मानावशासनकरोमुषनेषु किन्तु ।
 मृच्छः स्वयं समभवत् परमः पुनात्यो
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ११ ॥
 यस्य प्रभावप्रभवतो जगद्वक्त्रकोटि-
 कोटिश्च (r. म्) श्लेषवस्तुपादिविभूतिभिः ।
 तद्भक्त निष्कलमननमज्ज्वलम्
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १२ ॥
 नाया हि यस्य जगद्वक्त्रज्ञानं स्रोतं
 वैगुह्यतामिदमवैदितानामना ।
 वक्त्रावतुल्यवद्वक्त्राविपुलकम्
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १३ ॥
 आनन्दचिन्मयवस्त्रात्मतया मनःसु
 यः प्राप्तिनां प्रतिकल्पं स्मरानुपेयम् ।
 लीलाविशेषं भुवनादि जगत्प्रवर्तं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १४ ॥

‡ Thus comm., * चक्षुः text.

§ जगद्वक्त्रया इति न चात्र नैव ग्रथिप्रेक्षणीयः ।

गोळोकनाथि निमनाथि तले च तस्य
 देवीमहेकहरिचानु मेनु मेनु ।
 ते ते ज्ञानाचमिचया विह्वला येन
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १५ ॥
 मुनिस्त्रिगुणलघुवाचनज्ञकिरेका
 ज्ञानेन यस्य भुवनानि विन्यसि दुर्गा ।
 इच्छानुदयनाथि यस्य च येष्टे ता
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १६ ॥
 चौरं यथा दधिपिकारविज्ञेययोगात्
 संजायते न तु ज्ञानः पृथगस्मि हेतोः ।
 यः संभुः (र. संभु) ज्ञानाथि* तया यनुयैति कायौद
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १७ ॥
 द्वापाधिरेव हि दशानारमभुपेय
 द्वापायते विपुत्रहेतुजानयनी ।
 यस्मादुगेव हि च विष्णुतया विभाति
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १८ ॥
 यः कारकाद्यैवजले भजति स्य योग-
 निद्रानमनमगदकसरोजकूपः ।
 चाधारज्ञातिनचलच्च यदा स्मृतिं
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १९ ॥
 यस्यैकनिःश्वसितकालमचाचलच्च
 जीवनि लोमविलसा जगदकलापाः ।
 विष्णुनैहान्त इह यस्य कलाविज्ञेयो
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २० ॥
 आकाशं यथायज्ञकलेपु निनेपु तेजः
 स्वीयं क्षियत्तकटयसधि तद्वद्वच ।
 तज्जा य एव जगदकविधानकरी
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २१ ॥
 यत्पादयज्ञपुनो विविधाय कुम्भ-
 हन्ते प्रकामकलेय स गद्याधिराजः ।
 विज्ञाविहनुमलमक्षि जगच्चयस्य
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २२ ॥
 चगिनैही गगनमसु महुडिज्ञ
 कालकलापानमनकीरि जगच्चयाधि ।
 यत्पादयज्ञाणि विभवं विज्ञाति यं च
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २३ ॥

* संभोरीय कायवं गुणवैपकलात् ।

यच्चक्षुरेव हरिता (र. हरिता) चकलवहावा
 राया चकलवुरगुतिरक्षेयमेवः ।
 यस्याहवा भजति संभुतकालचक्षे
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २४ ॥
 धनैर्वाकानिचयः सुतयज्ञाधि
 त्रयादिदीटवतगावचयच्च जीवाः ।
 यद्वहनाचविभयवतवतगाव
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २५ ॥
 यदित्यदुगोपमचपेन्द्रमहो (?) स्वकनी-
 यन्धानुदयचलमानमानयोगि ।
 कनीचि मिहैहति विंशु च भक्तिभावा
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २६ ॥
 यं क्रोधकामवहं प्रलयनि भीति-
 पातत्यनोहगुगीरचलेचभावेः ।
 संचित्य तस्य बहुशीर्षं तनुनायुते
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २७ ॥
 विषयः ज्ञानाः ज्ञानः परमपुरुषः कलत्राचो
 दुता भूतिविज्ञानादिगणयनी ज्ञेयमूर्तः ।
 कथा गानं नाट्यं गगननधि वंशी त्रियसली
 चिदानन्दज्योतिः परमधि तदाज्ञानमधि च ॥ २८ ॥
 स यच्च क्षीराब्दी हरति सुरभीमचः सुमहात्
 निनेवाधैक्यो वा त्रयति न हि यथातिरमयः ।
 भवे चेतज्ज्ञेयं तमहनिह गोळोकमिति यं
 चिदानन्दे कनाः विनिधिरलपाटाः जतिचये ॥ २९ ॥
 जयोवाच भगवान् भगवत् कलधर्माणि ॥
 त्रयन् महत्प्रविज्ञाने प्रकाशने च योग्यतिः ।
 एवञ्चोकीर्तिना विद्यां वात् तज्जा निधोय मे ॥ ३० ॥
 प्रपुत्रं ज्ञानभक्तिमानात्मनामन्दचिन्मयी ।
 यदेतमुत्तमा भक्तिभगवत्प्रेमलक्षणा ॥ ३१ ॥
 प्रगाथैकालदाचारैस्तद्व्याप्तेनिरन्तरं ।
 योयथाज्ञानात्मनो भक्तिमुत्तमां लभेत् ॥ ३२ ॥
 यस्याः चेषच्छरं नास्ति यथा निपुत्रिवापुवात् ।
 या साधयति ज्ञानेन भक्तिं तलेन साधयेत् ॥ ३३ ॥
 धनैर्वाकानिचयं ज्ञानेन भव विज्ञातुम् ।
 यादृशी यादृशी जज्ञा विज्ञिमेवति तादृशी ॥ ३४ ॥

† त्रयमुदरीकवाः

‡ सुरभीमः हरतीति तदीयवैकीर्त्याज्ञानाज्ञापेक्षादिभिः भावः ।

अहं हि विमल चतुर्मुख
वीर्यं प्रदानं प्रकृतिः पुनोच ।
नवा हितं तेन इह विमर्शि
विशे विरोहं स्वमयो वगतिः ॥ ३५ ॥

इति श्रीब्रह्मसिंहनाथो भगवत्पञ्चसंज्ञासूत्रे मूलसूत्राख्यः
पंचमोऽध्यायः ॥

In the *Bhaktirasāmṛitasindhu* the verses ii. 12 (यस्य प्रभावतो °) and ii. 20 (यस्मैऽपिःपुनित °) are quoted as occurring "*Brahmasamhitāyām Ādipurusharhasya*."

B. Rūpa's commentary, which, for the most part, is illustrative rather than explanatory, begins: श्रीनो निषाक्षाय भगवते नमः ॥ श्री-

मूलाख्यकथनहिना न भिन्ने महीयता ।
यस्य प्रकादाद् आकलुभिन्नायि ब्रह्मसंहिता ॥

दुर्गोभनायि युक्तायां दुषिचारादुधिल्लुतिः (दुषिचारा-
[दुषिचारादुतिः R. M.] ।

विचारे तु नवाय स्यादुपरीक्षा स च्छिन्नेतिः (सद्वृत्तौ
[गतिः])

ब्रह्मसंज्ञायाश्चतुर्मुखं संहिता सा त्रयायसी ।
अध्यायः चतुर्मुखः स्यात्तस्याः चतुर्गतां गतः ॥

श्रीमद्भागवताद्ये तु दुर्गं यन्मुद्राभिः ।
तदेवाय चतुर्मुखं ततो ह्यहं नमो नमः ॥

यत्तु चतुर्मुखसंदर्भं विस्तारं हि निकृतिः ।

अथ तत्पुनरावृत्त्यर्थं ननु च आस्तां स्मृतये नमः ॥

अथ श्रीमद्भागवते यदुक्तेते श्रीशकलाः पुनस्तुल्यं भगवान्
स्वयमिति तदेव तावन्नयनमाह । इह च इति °

The commentator quotes freely from the *Bhāgavatapurāṇa*, esp. the tenth book (*śrīdaśama*), with its *Tīkā*, and the *Bhagavadgītā*. Other authorities quoted are: *Uddhava* (या वै विमर्शितमिमांसी श्रीमदुद्धवाख्या), fol. 19b; *Kṛishṇa-sandarbhā*, foll. 1b, 24a; *Gopālāśāpanī*, foll. 8b, 8b; *Gosūktam* (गोष्ठी यथाः प्रवर्तते गोष्ठी देवाः समुत्थिताः । गोविर्देवा समुत्थिताः स चतुर्गद्वयः ॥), fol. 6a; *Gautamīyatantra*, foll. 2b, 3a (*Vṛhād-Gautamīya*, fol. 9b, 23a; *Gautamīyatantra-dvaya*, fol. 28a); *Nāmakaumudī-kāra*, fol. 3a; *Nāradapañcārātra*, foll. 8b, 17b; *Prabhāśha-*

purāṇa (*Nāradaśāstradhvajasaṃśode*; prob. the *Prabhāśhākhanda* of the *Śkandapurāṇa*), fol. 2a; *Bhaffa*, fol. 3b; *Mṛityumajayatantra*, fol. 14a; *Brahmasūtri*, fol. 4b; *Bhaktisāndarbha*, fol. 29a; *Yāmunaśāstra*, fol. 22a; *Vāśudhapanishad*, fol. 3a; *Śūka* (श्रीशुको दक्षिणामात्र लोच-
खनिमादी श्रीमुक्ताख्या), fol. 19b; *Śrīdharaśāstrin* (comm. on *Vishṇu*), fol. 21b; *Śrūtistava* (सकृत्पुराणनीत्यवहिरनरसंवरः ° । इति नृपतिं विमिष्य
कथयो निगमावचनं ° ॥), fol. 28b; (*Trailokyā*)-*Sam-
mohanatantra* (*śāstāśāśhakaraprasaṅga*), fol. 24a; *Sahasraśāstramanyākhyā*, fol. 18b; *Haya-
śirshapañcarātra*, foll. 8b, 28a.

It ends: इति ब्रह्मसंहितायामिति । तदुक्तं तत्रैवाव्य ।

अध्यायशतसंज्ञा भगवत्पञ्चसंज्ञा ।

कृष्णोपनिषदां शारे संविता ब्रह्मसंहिता ॥

यद्यपि नाना पाठावसानां चापौरुष्यं स्मरति नाना ते ।

तदपि च चतुर्मुखं लब्ध्वा दृष्टान्ताधिक्यमो प्रविताः ॥

सनातनसमो यस्य ज्ञायान् श्रीमान् सनातनः ।

श्रीचक्रमोऽध्यायः सोऽस्मी श्रीचक्रमोऽध्यायः ॥

इति ब्रह्मसंहितायाम् मूलसूत्राख्यस्य पंचमाध्यायस्य दिग्दर्शनी
[नास्ती suppl.] टीका समाप्ता ॥ श्रीनो निषाक्षाय भगवते
नमः ॥

For another MS. of both text and commen-
tary (not metrical, as is there stated errone-
ously), see Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 106.

[H. T. COLEBROOKE.]

2512.

2461. Foll. 203, one of which (fol. 93) is wanting; whilst 118-125 are misplaced after 193; size 11 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about the beginning of the 17th century; nine lines in a page.

Vishṇudharmamīmāṃsā, a dissertation on the worship of *Vishṇu*, by *Nṛsiṃha Bhaffa*, son of *Soma Bhaffa*. The MS. has suffered to some extent from damp.

It begins:

वाचान्मोचनवादिगुक्तिवाचा

यं नेति नेति चरितं मुक्तयो र्ददि ।

वैखानसान्मोचनपरिधमन्ते यत्

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ १ ॥

कथं वैखानां मुक्तिनिर्दिष्टादिवागर्तं चरितं
यत्तादादी मुक्तिः खननहितकरो नारदायैवतिष्ठे ।

गङ्गाविस्वावयत् प्रकटितवपुषे श्रीगुरुहावनवात्मा-
विस्वातावादिहाये चरतिह नमस्तुते हे म्बु

वेदांतावादिरोधेन पूर्वैतवानुसारतः । [॥ २ ॥

नीनां वा विष्णुधर्मोत्तमं क्रियते सोमसुगुना ॥ ३ ॥

वैखानसान्मोचनपरिधमन्ते यत्

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ ४ ॥

द्वैतान्मोचनपरिधमन्ते यत्

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ ५ ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ ६ ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ ७ ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ ८ ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ ९ ॥

वाचान्मोचनवादिगुक्तिवाचा
यं नेति नेति चरितं मुक्तयो र्ददि ।
वैखानसान्मोचनपरिधमन्ते यत्
हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ १ ॥

There are no divisions, and a rapid perusal
has only yielded quotations from *Purāṇas*, the
epics, the *Nārada-pañcarātra*, *Brahmayāmala*
(fol. 104b), *Ratnasāgara* (fol. 102a) *मध्यमानामिवा*
मध्यपरिवर्तमाने इति । मेहे कल्याणं कुर्वन्मोचनमुक्तात्
यनामा नृपुण्यैर्वादि कथितदिक्मेव तु । तन्मोचनो देवि
मध्यमानामिवा ॥ १ ॥ *Parāśura*, *Śaṅkarācārya*.

It ends:

वाचान्मोचनवादिगुक्तिवाचा

यं नेति नेति चरितं मुक्तयो र्ददि ।

वैखानसान्मोचनपरिधमन्ते यत्

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ १ ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ २ ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ ३ ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ ४ ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ ५ ॥

इति श्रीवैखानसान्मोचनपरिधमन्ते यत्
हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥ [GAIKAWAR.]

2513.

2635b. Fol. 20 (the first five of which
are wanting); size 10½ in. by 4 in.; legibly
written in Devanāgarī; 14 or 15 lines in a
page.

Śivādvaityaprakāśikā, a treatise, in three
chapters (*ullāsa*), on the unity of the deity as
represented by *Śiva*, and on the practices of
devotion due to that deity, by *Kāśinātha Bhaṭṭa*,
son of *Jayarāma Bhaṭṭa* and *Vārāṇasī*.

The treatise is composed in *śloka*s (chiefly
compiled from *Purāṇas*) interspersed with ex-
planatory remarks.

Ch. II. beg. (fol. 8a):

चक्रोत्पत्तिं प्रवक्ष्यामि शैवज्ञानानुसारतः ।

निर्गुणः सगुणश्चेति द्विभेदः समागतः ॥

निर्गुणः प्रकृतेरन्यः सगुणः सकलः स्रुतः ।

कथितान्मोचनपरिधमन्ते यत्

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥

अस्यापि ॥ समागतो निमः द्विभेदः निर्गुणः सगुणश्चेति ।
निर्गुणसङ्कल्पनाह ।

प्रकृतित्वात् सर्वज्ञो भिन्नो

निमः सर्वगतः स्रुतः कथितान्मोचनपरिधमन्ते यत्

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥

प्रकृतेरन्यः ॥ कथितो निर्गुणः ॥

Ch. III. beg. (fol. 15a): शैवपुराणे ।

नृपु षडै प्रवक्ष्यामि भक्त्या लब्धं नमः ।

भक्त्या लब्धं सर्वगोपायिभिरुक्तिमन्तः ॥

It ends (from the *citrakhaṇḍa*):

प्रदोषपूर्वकं द्विभेदः सर्वगोपायिभिरुक्तिमन्तः ।

कथितान्मोचनपरिधमन्ते यत्

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥

हस्ते नमो म्बु हस्ते द्विचक्रराय ॥

1. *Vallabhāśhaka* (B), अवलभशक्तिविचारः • ending with eight stanzas, श्रीमद्वाल्मिकीयसंहिता • ends fol. 86; 2. *Siddhāntarahasya* (A), 9 vv., आपब्रह्मसंहिता वसे द्वादशो महाविधिः । • fol. 46; 3. *Saptasloki* (B), सप्तश्लोकमोक्षनिरूपणम् • fol. 55; 4. *Siddhāntamuktāvali* (A), 21 vv., महा हरि प्रह्लादि खडिगोपनिधयः । कृष्णदेवा उदा वासो मानवी वा दरा मता ॥ fol. 7b; 5. *Antahkaraṇaprabodha* (A), 11 vv., अंतःकरण महाकं • fol. 8b; 6. *Sevūphalam* (A), 8 vv., यादृशी सेवना प्रोक्ता • fol. 9a; 7. *Vivekadhairyaśraya* (A), 17 vv., विवेकधैर्यं सततं रजः शयि तपाचयः । • fol. 10b; 8. *Nirodhalakṣaṇam* (A), 20 vv., यच्च दुःखं यज्ञो दत्ता • fol. 12b; 9. Extracts from the tenth book of the *Bhāgavata* (and from the *Brahmaṇḍa Purāṇa*, fol. 83a; 10. *Sevānantaram prārthanā* (B), 12 vv., नमो भक्तिसारस्वतदायै • fol. 33a; 11. *Madhuraśhaktam* (A), 8 vv., अमरं मधुरं वदनं मधुरं नयनं • fol. 34a; 12. *Maṅgalastotram* (A), 3 vv., मंगलं मंगलं • fol. 34b; 13. *Prātastavaḥ* (A), 10 vv., तत्त्वम् • fol. 35b; 14. *Kṛishnastavarīja* (by?), 8 vv., चर्मत-वन्द्यै • fol. 36b; 15. *Shodāśastotram* (by?), प्रभुर्नन्दकुमारो • fol. 37b; 16. *Vṛindāśhaktam* (A), कलि-दोहतायाः • fol. 39a; 17. *Gopijanavallabha-caraṇanikāśhānam* (B), रहस्यं श्रीराधेयलिलानाम • fol. 40a; 18. *Svāmīnāśh stotram* (B), 12 vv., यदैव श्रीराधे रहसि मिलति त्वां • fol. 42a; 19. *Yamunāśhaktam* (B), नमामि यमुनायै • fol. 43b; 20. *Yamunāśhapaṇi* (B), nīmakalīrāgeṇa gīyate, नमो देवि यमुने • fol. 44b; 21. *Gaṅgāśhaktam* (by Vālmiki), मातः शैलवृता • fol. 46a; 22. *Antahkaraṇaprabodha* (A), 11 vv., अन्तःकरण महाकं साधनमवा मृगु । fol. 47a (=8); 23. *Siddhāntarahasyam* (A), 9 vv., आपब्रह्मसंहिता • fol. 47b; 24. *Navaratnam* (A), 9 vv., शिवा वासि न वासो • fol. 48b; 25. *Bhaktivardhini* (A), 11 vv., यथा भक्तिः प्रपुत्रा स्थाय तपोदायो निरुप्यते । • fol. 49b; 26. *Vallabhāśhaktam* (B), 8 vv., श्री-मद्वाल्मिकीयः (=1); 27. *Agnikūṇḍaprokṭam Sarvottamastotram*, fol. 58b; 28. *Kṛishṇapremā-ṇṇam* (B), 8 vv., स्रुतकृष्णप्रेमा (partly=8); 29.

Haridāśhaktam Śrīvallabhāśhaktam, 9 vv., निःकारनन्दोद्धारचरकचरकचरकः । • fol. 55b; 30. *Haridhājyoti's Navanītapriyāśhaktam*, अल्लभापुत्र-वदन्ते • fol. 56a; 31. *Raghunāthajyoti's Nāma-ratnākhyastotram*, 32 vv., यन्मात्रोद्धारः • fol. 58b; 32. *Raghunāthajyoti's Stavanam*, 10 vv., यः कृष्णसे-वादेवमाचरोषं वगाद् • fol. 59b; 33. *Mahādevakṛi-tam Śrī - Vīṭhaleśvarasyaśhottarabātanāma-sto-tram*, fol. 62a; 34. *Ātuhāśhakti* (A), यदैव यदै-भावेन • fol. 62b; 35. *Premāṇṇitam* (by?), 35 vv., यदोद्भवाजीवानवपुत्र • fol. 67b; 36. *Bhujāṅgapra-yāśhaktam* (B), भुजावाननैवपुत्र • fol. 68b; 37. *Pañcupādī* (A), श्रीकृष्णरतः • fol. 69a; 38. Ex-tracts (Rīg-, Purāṇa), fol. 118; 39. *Āryū-dvaye* (B), श्रुतकामभोजिपुत्रिणः • fol. 120a; 40. *Jcāryajikṛita-bikṣhā*, पित्राभोजनभोजी • fol. 120b; 41. *Giradharaṅkṛita Vījāpāṭi*, अवलभपुत्रोद्धार-पित्रा • (twice), foll. 121b, 125a; 42. *Nandā-kumārāśhaktam* (A), मुन्दरमोक्षः • (twice), foll. 124a, 142b; 43. *Śrīnānāvidhi and Yajurvedokta-trikāśasamīthyopāśanāvidhi*, fol. 136b; 44. Ex-tracts from *Bhāg. P.*; 45. *Haridāśhaktam Śrī-Vallabhāśhaktam* • fol. 148a; 46. Extracts from *Purāṇas*. [H. T. COLERBROOK.]

2516.

2511a. Foll. 45 (foll. 15-19 of which are wanting); size 9½ in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī, about 1750 A.D.; eleven lines in a page.

Sarvottamastotra-vivṛiti, a commentary on the *Sarvottamastotra*, in praise of Kṛishṇa, by Vallabhācārya.

It begins:

महा विष्णुपदोभयैहिकामुक्तिवाच्यैः ।

मोक्षार्थमिदं विधिरिच्ये यन्मया ॥ १ ॥

नमस्त्वोभ्यं द्वादशं तत्त्वमिदं वदति ।

श्रीवत्सेनैव कृष्णाय नमः ॥ २ ॥

Colophon : इति श्रीगीर्वाणपद्मनभार्यैकज्ञानजीवि-
ल्लिरचित्तु स्तुताहकविप्रतिष्ठायाः ॥

[GAIKAWAR.]

2518.

2611a. Foll. 20 (and a *buddhapattra* to 10);
size 8½ in. by 3½ in.; indifferent, modern
Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Vallabhāśhṭakavivṛitiprakāśa, a gloss on a
commentary on Viṭṭhaladevara's *Vallabhāśhṭaka*,
by Puruṣhottama, son of Pīṭāmbara.

It begins :

मत्वा श्रीवल्लभाचार्यवराभारतौख्यं ।
तद्वक्तृविवृतिमेवं वक्ष्ये कृपावलात् ॥ १ ॥

तत्र पूर्वोक्तोक्तप्रत्येदमुच्यते । सर्वमुक्तिशिरस्तु परब्रह्मण्य एव
परमत्वं लब्धदानदकषणं वैराग्यदर्शने लिखे ॥ ०

It ends :

इति श्रीवल्लभाचार्यदत्तेन कृत्या मया ।
तद्वर्जितेन मार्गेण विप्रतिः संप्रकाशिता ॥

इति श्रीवल्लभाचार्यदास्तुतादत्तेन श्रीनारायणमुकुन्दचोदनेन
विरचितोऽयं श्रीवल्लभाहकविप्रतिप्रकाशः ॥

[GAIKAWAR.]

2519.

2611d. Foll. 5; size 8½ in. by 4 in.; fairly
written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; 10
or 11 lines in a page.

Bhaktivardhinivivarāṇa, a versified exposi-
tion of Vallabhācārya's *Bhaktivardhinī*; by
Haridāsa.

It begins :

श्रीवल्लभाचार्यवदानुसंधापलेन किंपित्तद्विधितं चित्ते ।
निरुच्यते भक्तिविरुद्धुपायनिरुपलक्ष्यं च निरुच्यते ॥ १ ॥

प्रकृतिप्रत्ययवार्थानां भक्तिप्रत्येकमेवम् ।
चेतनाप्रत्ययं तत्र ननु चित्तप्रकाशितं ॥ २ ॥

तत्र मूलं हरेर्गोकारोऽयं श्रवणागतिः ।
तत्रः समवेद्याश्रीवदेहसंभविमुक्ता (?) ॥ ३ ॥

It ends :

इति श्रीवल्लभाचार्यवद्वाल्लभशक्तिः ।
खर्वतोपाय भाषण्य चोपवर्ति प्रयत्नः ॥ ७५ ॥

श्रीवल्लभेय कर्तारि विप्रुक्त भक्तिवर्तिनी ।
यत्नानि विद्यायवैपरिवाहवत्तद्वि ॥ ७५ ॥

एतेनास्तुतुवर्तिः प्रभुः श्रीविप्रुक्तुवत् ।
प्रतीक्यु कदा दत्ते हरिदत्ते कर्तव्ये ॥ ७६ ॥

टीका भक्तिवर्तिनी (!) श्रीहरिदत्तजीकुम्भे ॥

[GAIKAWAR.]

2520.

2663b. Foll. 3; size 9 in. by 4 in.; fair,
modern Devanāgarī writing; nine lines in a
page.

A fragment, consisting of thirteen verses
in praise of Viṣṇu. Rather incorrect.

It begins (somewhat corrected) :

यथा जीवते सत्त्वभार्यहिताभा
यथा पुत्र्यते राजभिर्भित्तिभिः (?) ।
यथा प्राच्यते ब्रह्मलोको दुरागः
करोत्येव सा गीः कदाचिद् दूतं मे ॥ १ ॥

स्वर्गते यदंते हरे त्वां ननुचा
लभते यदं ते विभो शक्तिपुत्रः ।
जानोऽहं भजे लब्धदानदकषणं
यशोदादिशोरे हरिं हृत्तयेह (?) ॥ २ ॥

भवाश्रीविप्राश्रीनारायणदक्ष
कदा रक्ष विप्रेश गोपीप्रिय त्वं ।
तद्वत्तः स्मृतः किं विभो चानि नो
यथा चारिदासैव श्रीमान्तरि हि ॥ ३ ॥

The first leaf is marked *ज्ञानदे* ० in one margin,
and *रागः* in the other. [GAIKAWAR.]

2521.

1635a. Foll. 10; size 8½ in. by 4 in.;
legibly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.;
ten lines in a page.

Bhaktisāta, consisting of 101 verses in praise
of *Kṛishṇa*, by *Anantadeva*.

It begins :

भगवत्प्रकारेण संभवाय नमिं नमः ।
जगदाचार्यवद्विद्यादाय तद्वेव नः ॥ १ ॥

It ends :

वनिता युक्ता बुभुक्षिता
बुभुक्षी कलहरी च ताम्बूति ।
अथ कलहरी इती विता
कविताकलहरी विनाति भूरि ॥ १०१ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2522.

823b. Foll. 24; size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Susiddhāntapūhpāvalī, a eulogium of *bhakti* as the highest form of *Vishṇu* worship, by *Bhāgavatānanda Gosvāmīn*.

It begins :

यानन्दैकलक्षणा हरिमुपशब्दरी विद्वत्प्रागुचिता
सा बृहत्प्रेमभक्तिः प्रभवति यतिज्ञानां च येषां प्रकादात् ।
येषां पादाक्षरेणुः शिरसि विनिहिता याति चिन्तामणित्वं
मत्वा भक्तानन्तस्माद्विपरिवर्तयन्(न्) कोमधि वक्ताज्ञासिंह
ईशकीर्तिरुचनप्रयोगमनाह । [॥ १ ॥

संसारदुःखलक्षिं प्रविशित्तीर्णैः
संकीर्तनं भवतो गुरुकर्मनासां ।
मुनेस्वन्मुद्रकपालप्रनाकलम्
नीचो ऽपि वपि चरितं नमुदूनस्य ॥ २ ॥
ननु ब्रह्मादिदुःखाभे कथं नीचस्य वृत्तिरित्याह । ०

It ends :

सुविज्ञानपुष्पावलीं नुराटे
पदाचार्येण सज्जनप्रीतये स्तु ।
मयोपाहृता ज्ञानतोज्ञानतो वा
विना वैज्ज्वलानां प्रकादाथ लम्बा ॥

इति भागवतानन्दोक्तानिपरिचिता सुविज्ञानपुष्पावली
कलाता ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2523.

2523. Foll. 11; size 12 in. by 5 in.; clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Kāsimṛitimokṣaavinirṇaya, or *Kāsimokṣa-
nirṇaya*, a treatise on the efficacy of dying at
Kāśī as insuring final emancipation to a devout
Hindu; by *Suresvarācārya*.

It begins: श्रीविष्णुनामाय नमः (see Aufr., Cat.
Cat., काशीनोद्यनिर्ययः) ॥

नमस्कृत्य जगद्वाचं नावया चंद्रहृत्करं ।
गंगापरं गरजायानीलचंद्रमुपास्महे ॥ १ ॥
बाराखर्चो पुरीं पुस्तो ये अर्पितिर्हति संततः ।
आचरे तारवं तत्र रुद्रलोचो दयानिधिः ॥ २ ॥

प्राथम्यप्राथम्ये प्राथ ज्ञानं महेश्वरात् ।
मुच्यते संततः सर्वे ब्रह्माज्ञानाक्षविषया ॥ ३ ॥
नोक्त्व तेषां तादात्म्यं चते तत्त्वयोरिष(?) ।
पुनर्देहांतरारंभे कारुणं नास्ति किंचन ॥ ४ ॥

बालोक्त्यादेर्न विद्वद्भिः साक्षात्प्रोक्तमन्यते ।
उपाखेः पर(बल marg.)रूपत्वात्तत्त्वपदस्थितेः ॥ ५ ॥

ज्ञानाग्निना विनश्यतीतिज्ञायां पूर्वकर्मणां ।
उत्तरेणां न विद्यतेो भवेत्पुनस्तु जीवतः ॥ ६ ॥
प्राप्त्यै कर्मभोगेन जीयते ज्ञानकारणं ।
ततो विदेहकैवल्यं भवतीति मुनिश्रुतं ॥ ७ ॥

काश्यां विदेहकैवल्यप्राप्तेरुत्तरकर्मणां ।
जलभवाच्च विद्यतेो वेदितव्यो विषयवृत्तेः ॥ ८ ॥

किमत्र प्रमाणं । ज्ञायते हि । तत्राद्या ईशिकानुलम्पनी प्रीतं
ग्रहयते स्वमिहास्य सर्वे पाप्मानः ग्रहयंत इति । ० तर्हि पाप-
कर्मयोगेन च विद्यतः ज्ञायते न पुनस्तकर्मयोगिनि चेवेत्याह । ब्रह्मा-
दीनां शरीराणि जन्मूकरादीर्यत् । यतो निहासितव्यानि
तस्याहर्ने ऽपि पाप्मनोरिति वचनात् । पुनस्तकर्मरत्नानां त्रयोदु-
दिशरीराणां पापकर्मरत्नजन्मूकरादिशरीरविज्ञाहासितव्यानि-
शेषानुस्त्वस्यापि कर्मैः पाप्मनेन कीर्तनं पुनः ॥ तथा च
भगवन्नोक्तानु ज्ञायते । ० further on the opening para-
graphs of the *Jābālopamaśad* are cited.

It ends : किं बहुमेन ॥

येन चेनापि यः कश्चित्तिमिमेन परियोज्ये ।
काश्यां प्रायाग्वर्चंनुक्तं इत्यवगम्यात् ॥

नोक्तस्य निर्णयः काश्यामिमेनेन ज्ञमना ।
सर्वेदानेव ज्ञानां प्रमाणीः प्रतिपादितः ॥

विशेषतो जयति विश्वविभूतिहेतोः

काहीविचारकृतिकः कदाचान्मुद्रः ।

वसादवसुधुकीरवपाकिस्व

श्रीमेवमवसुधुके शिवकागस्व ॥

इति श्रीवसुधुकावैश्वर्यपितः कलकलुकिज्जिपुपवसाव-
निधिरितः काहीवृत्तिमोक्षविधिः समाप्तः ॥

On fol. 1a the treatise is called *Kāsimukti-
prakāśikā*, cf. Wilson, Mack. Coll. (second ed.),
p. 125.

This work, as well as the succeeding one,
should perhaps rather have been given under
Sacred Law than under *Bhakti*.

[MACK. COLL.]

2524.

1991. Foll. 55; size 8½ in. by 4 in.;
clear, correct, modern Devanāgarī writing
(European paper); nine lines in a page.

Prapañcasāraṇivēka, or *Bhavasāraṇivēka*, a
course of moral and religious instruction for
pious *Vaiṣṇavas*, in eight chapters; by Gaṅ-
gādhara, son of *Sadāśiva-sūri* *Mahāḍakara*,
and pupil of *Advaitānanda*.

It begins :

नमस्कृत्य शिवाभावं लक्ष्मीकांतं जगद्गुरुं ।

भवानां दुर्दिशार्थं च दंडपाणिं च मेरुर्व ॥ १ ॥

गंगां वरदाक्षतां रामं वायुपुत्रं भित्तोद्भवं ।

देवदेवमुक्तं त्वं बाल्योक्तिं चाक्षरादरी ॥ २ ॥

अज्ञाननंदपदाक्षं पितामहं नारदं मुहं ।

देवानुदीनं विदुः श्रीं काशीं च हृदि भविष्यः ॥ ३ ॥

ब्रह्मज्ञितमूलायां बलविंशुल्लभः ।

गंगापते शक्तिविस्मयो भगवद्भक्तिविंदकः ॥ ४ ॥

मानाज्ञाज्ञाणि चाक्षेप्य चाक्षानां हितकाव्यपा ।

अवकारविषये च त्वं मोक्षविनाशकं ॥ ५ ॥

यस्य ब्रह्मज्ञानमेव मातेर हितकारिणी ।

पुष्टिविषये पुंसां ज्ञानादाद्भुतां पुष्टेः ॥ ६ ॥

तुभावांतं परिषत् च यो नो ज्ञानाति मानसः ।

चलीयदेवो लोके ज्ञानेनैव नृगवर्धितः ॥ ७ ॥

दयवीर्यनंदपदा विज्ञानमुक्तमूलाः ।

विज्ञादीनां न ज्ञानेनैव विविधाः किमुक्ता इव ॥ ८ ॥

विज्ञां प्राप्य ज्ञानेनैव ज्ञानेनैव न विदितं ।

अवैकान्त्यतो गितं च ये नृप इति मुक्तः ॥ ९ ॥

यस्य विज्ञावर्धनं करोतु भक्तिवर्धितं ।

तं चापुर्वीरं इत्याहुः पतिः कवयो महान् (1) ॥ १० ॥

ज्ञोतिविज्ञाविहीनं किं कुलेन च देहिनां ।

अकुलोमो नैव विज्ञातः पूज्यते देवतैः सह ॥ ११ ॥

विज्ञां यज्ञस्वरी पुंसां ज्ञेयः ज्ञानोद्भाविनी ।

कर्मगारापिता विज्ञा मोक्षदा इति न मतिः ॥ १२ ॥

नृपस्य ज्ञानविज्ञां यत्तं ज्ञानाति सेवितां ।

दयवीर्यनंदपदा या नारी धनिकाः कविः ॥ १३ ॥

दाता दीपमो मुपेयुषं ननुभावी भित्तोद्भवं ।

इतो यत्तं च भित्तं तत्तं लोकाः कृतादराः ॥ १४ ॥

किं त्वयः किं त्वत्तं दानं को ज्ञेयः कस्य वंद्यः ।

तः नृपः कथं विज्ञां च लोकाः वंद्यतो महान् ॥ १५ ॥

को देवः कथं पूज्यत धीरः को वंद्यते च ।

ज्ञातुः कः किं च निर्वचं च किं कथं जीवितस्य तु ॥ १६ ॥

भूयत् किं परिषत् च याज्ञं किं भाव्यमेव च ।

ज्ञोतिं किं कथं मुक्तं नृपैः को ज्ञानं तत्ततः ॥ १७ ॥

I. (śl. 17) *upodghāta*; II. (śl. 60) *gūḍhārtha-
prāśnottaranirūpaṇa*; III. (śl. 146) *nītimārya-
nirūpaṇa*; IV. (śl. 55) *karmavipākānirūpaṇa*,
on sins and punishments; V. (śl. 73) *deva-
svarūpanirūpaṇa*, on God (*Viṣṇu*); VI. (śl. 115)
vīśvadevapūjānirūpaṇa, on the modes of wor-
shipping *Viṣṇu*; VII. (śl. 105) *bhāgavatā-
dharmanirūpaṇa*, on the duties of a *Vaiṣṇava*,
and the reward accruing therefrom; VIII.
(śl. 267) *ahorātrākṛtynirūpaṇa*, on religious
rites generally.

The verses seem to be partly the author's
own, and partly culled from various sources.

The *bhakti*-element, though not too ob-
trusive, is by no means absent. While a
devout adherent of *Viṣṇu*, the author is not
bigoted, and allows to *Śiva* a certain share

of religious sentiment. We extract a few passages :

हसो देवो ज्ञयः कृष्णो बासुदेवो निरंजनः ।
 सर्वपापः सर्वकामी चेत्ता सर्वपापभासकः ॥
 सर्वपापी निर्वृता च भूतानां सर्वदेहिनी ।
 मायावो निर्गुणः भुवः कर्ता पापान्नको गुरुः ॥
 यस्यासःस्थानि भूतानि येन सर्वनिर्दे इतः ।
 सर्वज्ञो सर्वज्ञाश्च विश्वरूपो मुक्तात्मकः ॥
 जसो भूतहितो जसो देवदेवो महेश्वरः ।
 भोक्ता च यज्ञपतां पवित्रो संगलं परं ॥
 भूतार्थां पापिनां शास्त्रा भक्तानामभयकरः ।
 यस्याधीनाश्च देवाश्च गंधर्वाः पितरो यराः ॥ fol. 20b.
 दुर्लभं भारते यथै ज्ञानं इत्यात्मनुचता ।
 मनुष्याङ्गाव्यक्तं च दुर्लभं सुतरां नतं ॥
 लब्ध्वा भक्तिं न कुर्वति बासुदेवे महात्मनि ।
 श्रीवन्द्यराक्षु ते सेवा न संभवाः कदाचन ॥
 तच्चिच्छन्दः प्रायः प्रेमाभावेन तस्यः ।
 भक्त इत्युच्यते तस्मिन्निष्पन्नादानरदैः ॥
 चक्षुः श्रोत्रं वा तिर्य्यंति गमिष्यंति यमालयः ।
 हरिं यदि स्मरिष्यंति तिर्य्यंति भवार्थं ॥
 अनिमग्नसु लोके जन्ममृत्युमरुतकुलं ।
 जन्मा तु जततं धीरो नारायणपरो भवेत् ॥
 विशिष्टदेशं चासीनो विरागो विमित्रोद्विग्नः ।
 प्रवक्ष्यतिः सततं भ्यायेदुदि हरिं परं ॥ ० fol 22b.
 ज्ञातयानिज्ञातार्थं कोटिहमापिनाशनं ।
 संकृतं पूषितं ज्ञानं कीर्तितं च नमस्कृतं ॥
 ज्ञातयानिज्ञातार्थं यच्च तिर्य्यंति ज्ञेयः ।
 तच्च देवानुरयश्च भुवनानि चतुर्दश ॥
 यन्मायं तु गतंः स्थावराधिं लिङ्गमुच्यते ।
 शिवनाम इति प्रोक्तं त्रिंशो लोकेषु दुर्लभः ॥
 बासुदेवस्य ज्ञेयं लिङ्गं शिवस्य स्मृतं ।
 तस्याहिरहरवेष्टे पूजयेच्छंकराच्युते ॥ ०
 ज्ञातयानिज्ञातार्थं यथा ज्ञातयानिज्ञातयानि ।
 दुर्लभं ज्ञेयं यदाः वृत्ता नुविद्विष्यते ॥
 तन्मातु मातरो निरं पित्रोः भक्तिः पुत्रिः ।
 ज्ञातयानिज्ञातार्थं हि पूजयेच्छिवस्य ॥ fol. 26b.

ज्ञातयानिज्ञातार्थं गंगाया मुक्तयन्त्रिणे ।
 दुर्लभाश्च विज्ञेयश्च न कन्यैः प्रवापिनाः ॥
 दुर्लभं ज्ञेयं यदाः ज्ञेयं ज्ञेयं विना ।
 ज्ञेयं यदाः विज्ञेयं विज्ञेयं विज्ञेयं यदाः ज्ञेयं ॥
 एवं संज्ञायै दुर्लभं गृह्णीयात् हरिप्रिया ।
 पूजयित्वा यथाकामं कृत्वा भवेत्तः ॥ fol. 29b.
 ज्ञानं परं कृत्यं चेत्तां यानं तथा ।
 ज्ञापरे विष्णुपुत्रा च जलौ ज्ञेयवर्तितं ॥
 ज्ञानं ज्ञेयं यन्मन्त्रे ज्ञेयं ज्ञेयं ज्ञेयं ।
 यदाज्ञेयं तदाज्ञेयं जलौ संकोचं ज्ञेयं ॥ fol. 34a.

It ends :

य इदं स्मृतिराचार्यं महर्षिणा च संनतं ।
 भक्त्या पठेत्पाठयेत्तः च विज्ञातुमिष्टमात्रं ॥ २३५ ॥
 ज्ञातयानिज्ञातार्थं यदाः ज्ञेयं यदाः पारिजातः ।
 पुष्यानां कामदो भूयान्मृगानां भवतामयं ॥ २३६ ॥
 बहवो यदापि यथाः पादपाः संति भूतले ।
 तदाप्ययं विमयो हरिनामकलेः पुत्रिः ॥ २३७ ॥

इति श्रीमन्नारायणकरोपनामकदाज्ञेयमृत्विग्नभगवत्प्रकाश-
 करंगार्थपरिवर्तिने प्रवक्ष्यकारविषये चहोरात्रकृमिनिवर्त्यं
 नाम चहोरात्रः समाप्तः ॥

For another MS. of this work, see Rāj.
 Mitra, Notices of Sanskrit MSS., x., p. 162.

[DR. JOHN TAYLOR.]

G. KĀŚMĪR ŚĀIVISM

(Spanda and Pratyabhijñā.)

2525.

86a. Foll. 48; size 11 in. by 6 in.; good,
 thick (Kāśmīr) Devanāgarī writing of about
 1750 A.D.; thirteen lines in a page.

Spandavivṛiti (or Spandakārikāvivarṇa), a
 commentary, by Rājānaka Rāma, on Bhaṭṭa
 Kallaṭa's Spandakārikā (or Spandārthasūtrā-
 valī), or metrical paraphrase of Vasugupta's
 Spandasūtra (or Śivasūtra).

The commentary also includes the text of the *kārikās* as well as that of *Kallāṭa's* own brief explanation (*vṛtti*) of his verses, and is thus an exposition of the whole of the *Spanda-sarvasva*, as *Kallāṭa's Kārikās* and *Vṛtti* are also called.

It begins :

दशादिक्कालाद्यैरकलितापिदालोकवपुः
सदा हादुक्कालानुभविभूतया विष्णुरति यः ।
निर्गो यतः शोभोरनुपमचमत्कारतरलः
परं शास्त्रं त्वं यथाति जगति स्वं इति तत् ॥
तत्रोदशितदिशः खगमापिशतः
केचिद्विहीनहन् विषयं धन्यं ।
तेनैव सानुनली हतवर्तमाना
माकारयति गमनाय महामयो ध्वज ॥
नानाबादानिलीषाननसरकृतान्मोन्मत्तवद्विषो-
द्भातानापातयतिः खगविदलनोद्गमशस्त्रप्रधानम् ।
शास्त्राभिः क्षोभितं वैषिंरखरभसादुद्धदावर्तभौ-
धतिभूतगमावैश्वर्यविपुलप्रतिस्तरितोयौ जनसैः ॥
कश्चिन्निरुपिद्विदयति परं तत्त्वं विषयेत्यति
द्वेषमातपिरुद्धवृद्धिरितो ज्ञानेन चान्यो महः ।
इत्थं दुर्लभं एव त्वैवदयमाहो गिरौ संघटः
किं त्वेते न्य विवर्किनः कतिपये संतप्य पार्श्वं कृतान् ॥
केनापि यथितां प्रसारयति कश्चिद् द्वेषे कृतान्
दृक्कोकूटं यथागमं विरचितं स्वंदायैवपावलीम् ।
ईशानुपहृशकियसिलया विद्वेषविद्वन्मो-
नायिक्तेषु निषेधायामहमिनां कर्तुं कृतार्थं (१. यौ)

[इत्यौ ॥

चो नमः शिवाय सशिवाय ॥ चो

[*Kārikā*] यस्योन्मेषान्नेषायां जगतः प्रलयोदयी ।

तं शक्तिप्रतिभवाग्रभवं शंकरं सुतः ॥ १ ॥

[*Vṛtti*] जनेन सख्यभावेन शिवात्मकस्य संकल्पनायैव
जगदुत्पत्तिर्लक्षणयोः कारकात् विज्ञानदेशात्मकस्य शक्तिप्रतीक-
स्योत्पत्तिहेतुत्वं मनस्कारणत्वेन प्रतिपाद्यते ॥

[*Vivṛiti*] तं शंकरं जेयकः कर्तारं सुतः प्रह्लादः ॥ तं
च । यस्योन्मेषान्नेषायां शक्तिप्रवृत्त्यवस्थानां जगतो विषयस्य
प्रलयोदयी विनाशशब्दोदयी । जग यथासंस्कं न विवर्जिताति
वस्तुतः । तं कोकूटं । शक्तिप्रतिभवाग्रभवं । शक्तिनां वस्त-

नासकदवादां यज्ञं कर्तुः । उ एव विभव देवस्यै तस्य जगः ॥
(fol. 4b) कविभावस्य शास्त्रस्य स्यात् इति यतः स्वंदश-
विषयस्य इत्यादिपदेन चर्यातः । स्वंदशब्दायै सख्यभावे-
रानुज्ञायास्य शिवात्मकस्य स्यात्तावतिरेकचकारकत्वस्य तावन्मा-
संरचनात्मनः शक्तिप्रवृत्तिभावस्य चालोच्यस्य स्यात् किंचिच्छ-
नात्स्वंद इत्यर्थानुगमाद्वचनत्वेन व्यपदिष्टः । तन्मतिपादमहेतु-
त्वाच्छास्त्रमयोऽयं स्वंदशब्देनाभिधीयते । विषयस्यास्य विपुलप्रमा-
थिक्त्वमर्थैरिमुनिभिः (१) चलेन चरयत्ताकिपातमोन्मत्तनामक्या -
चालोक्तिरकृतसकलसंदेहावकारमात्मनुष्टः कल्पनमत्तदीक्षा-
दिसंस्कारो गुरुवचनचोदनामाचारप्रवेष्टानामिदं पल्लविच्छा-
शब्देनोपदेशत्वेन पुराणावगमोद्गोत्रत्वादिप्रतिभानाविषयवाच-
यताम्बो ॥ स्यात्तावन्मादिषोः । कल्पनकरकायैवसंवे-
गर्भः ॥ १ ॥

We subjoin the text of the remaining *kārikās*, slightly emended with the help of the commentaries and a careful collation kindly supplied by Professor Bhandarkar (B):

यथं स्थितिर्दं तथं कार्यं यस्मात् न निर्गतम् ।
तस्यानापुनरुपपत्त्या विरोधो ऽस्ति कुचपि ॥ १ ॥ 5a.
जायदादिभिरेवैव विद्वद्भिरेव प्रवर्तते ।
निवर्तते निवासेन सभावाद्युपलब्धः ॥ ३ ॥ fol. 6a.
अहं बुद्धी च बुद्धी च रक्तमेवादिदेविदः ।
मुक्ताद्यवस्थानुसृते चेतो न्यय ताः स्फुटम् ॥ ४ ॥ 8a.
न दुःखं न सुखं यथं न प्राज्ञं वाहको न च ।
न चास्ति मुदभाषो ऽपि तदस्ति परमायतः ॥ ५ ॥ 8b.
यतः करणयोगो ऽपि विद्वदो न्यवस्थास्यम् ।
सहानरेव चक्रव प्रवृत्तिस्थितिर्लक्ष्मीः ॥ ६ ॥ 9a.

लभते तत्रावलेन यतोऽयं तन्मनादात् ।
यतः सत्त्वता तस्य लक्ष्येनानुविना ॥ ७ ॥ fol. 9b.
न हीक्षा नोदन्त्यायं प्रेरकत्वेन चेतो ।
अपि त्वात्मलक्ष्यज्ञानुपलब्धतां भवेत् ॥ ८ ॥ fol. 10b.

विनाशुद्भासनस्यैव कतिचोन्मत्तप्रतिभः ।
यदा क्षोभः प्रलीयेत तदा स्यात्स्वंदं यत् ॥ ९ ॥ 11b.

तदा स्यात्स्वंदो यतोऽयं तन्मनादात्तवचः ।
यत्तदादीक्ष्यं तथैव भावति च करोति च ॥ १० ॥ 12a.

तन्मतिशानुभावेन सभावनपलोकवत् ।
कल्पना इत्याद्ये सख्यस्यैव बुद्धिः सुतः ॥ ११ ॥ 12b.

नामो भवि(र.भाब)नामि न च त्वात्मनूनाम् ।
 यतो धर्मयोगेनैवाद्वादोदिधि विद्यः ॥ १२ ॥ 13a.
 चक्रात्मनि ह्येव जीवप्रपञ्चसदा ।
 न त्वेव सर्वमात्राद्वा तद्वत् प्रतिपद्यते ॥ १३ ॥ fol.13b.
 चक्रस्यागुणं चाप चाविकीर्यशब्दितम् ।
 चावैवा चापिवा तप कर्तृत्वं पुनरप्यसम् ॥ १४ ॥ 14b.
 चायोनितः प्रयतो यः चेच्छते सो ष्व लुप्यते ।
 तस्मिन्नुते विद्युतो व्योमनिपुषः प्रतिपद्यते ॥ १५ ॥ 15a.
 न तु यो व्यक्तुको भावः सर्वज्ञानमुक्त्याम् ।
 तस्य लोपः कदापिज्ञादस्यानुपलब्धनाम् ॥ १६ ॥ 15b.
 इति० चातिरिक्तोपपत्तिनिर्देशः प्रथमो निम्नम् ॥ fol.16a.
 तस्योपलम्भिः सततं विषयाव्यभिचारिणी ।
 निर्मा स्थापुप्रपञ्चस्य तदाज्ञेयं परस्य तु ॥ १७ ॥ 16a.
 ज्ञानज्ञेयस्यकपिका ज्ञाना परमा युतः ।
 पदद्वये विमुभेति तदन्वयं तु विन्यासः ॥ १८ ॥ fol.17b.
 गुणादित्यन्वयिन्मन्दाः सावान्मन्मन्तंजवात ।
 लब्धाल्लब्धाभाः सततं स्फुटस्वापरिपन्थिनः ॥ १९ ॥
 चप्रपञ्चविषयत्वेने स्थासित्वमनोवृत्ताः ।
 चातयकि दृष्टतरे चोरे संसारवर्त्मनि ॥ २० ॥
 जतः सततमुक्तः स्यन्दतस्तविषयके ।
 चायदेव निर्मा भावनापरेधाधिगच्छति ॥ २१ ॥ fol.18b.
 चातिशुद्धः प्रहरो वाक्(र.वा किं) करोतीति वा नृजन् ।
 चापन्वा यत्तदं गच्छेत्तत्र स्यात् ॥ प्रतिपत्तिः ॥ २२ ॥ 20b.
 चापचर्यां चलाच्छत्रं यदयं नम चरयति ।
 तदयदयं करिष्ये इतिरिति संक्षेप्यं तिरिति ॥ २३ ॥
 ज्ञानाविमोर्ज्ञानाग्रे कोनमूवैपुभापयि ।
 जीवुम्येव्यम्यकमिनो हित्वा त्रस्तङ्गोचरम् ॥ २४ ॥ 22a.
 तदा तस्मिन्नाद्योपि त्रलीनज्ञानाकारे ।
 जीवुप्रपञ्चसूतः प्रपुष्टः स्यादनामृताः ॥ २५ ॥ fol.23a.
 तदाक्रम्य यत्तं नक्ताः सर्वज्ञचलज्ञानिनः ।
 प्रवर्तते वधिकाराय करवाणीय देहिनाम् ॥ २६ ॥
 तत्रैव संश्लेषको ज्ञानरूपा निरञ्जनाः ।
 चहारापकविषयेन तेन ते शिष्यपत्तिः ॥ २७ ॥ fol.23b.
 इति० चातिरिक्तसमाधोपलम्भिनिर्देशो निम्नम् ॥ fol.25a.
 यत्तात्पर्येणो जीवः सर्वभाष्यमुपग्राह ।
 त्रस्तंवेदनद्वये तदाज्ञेयप्रतिपत्तिः ॥ २८ ॥ fol.25b.

तेन ज्ञानावैषिकायु न चापस्या न चः द्विषः ।
 भोक्त्रे भोक्तृभावेन कदा कर्षेव संक्षेपः ॥ २९ ॥
 इति वा यत्त संक्षेपः(र.संक्षेपः) त्रिधाज्ञेयानिच्छते कर्मा ।
 च यदयत्तं तुच्छे जीवमुक्तो न संक्षेपः ॥ ३० ॥ 25b.
 इति० विषयस्य सखभाष्यकिनाप्रलोपपत्तिः तृतीयो वि-
 न्यासः ॥ fol.27b.
 चयनेवोदयस्य ज्ञे[यस्य भाषिपेति B.] ।
 तदाज्ञातात्मनापतिरिक्तः साधकस्य वा ॥ ३१ ॥ 27b.
 इत्यनेनानुपपत्तिरप्यनेनात्मनो यतः ।
 इयं निर्देशादीना च शिष्यवृत्तापदिनी ॥ ३२ ॥ 28a.
 यथेच्छाव्यभिक्तो भाता चापतो व्योमनिदि स्थितान् ।
 सोममूर्त्योर्दिवं कृत्वा संवादावि देहिमः ॥ ३३ ॥
 तदा सन्ने व्योमोहावाप्यवस्थानातिरिक्तम् ।
 निर्मा स्फुटतरे नभ्ये स्थितोऽप्ययं प्रकल्पयेत् ॥ ३४ ॥ 29a.
 चय्या वा तु सतत्ता स्यात्सृष्टिज्ञानं चाततः ।
 सततं लौकिकस्येव भावात्सप्रपञ्चये ॥ ३५ ॥ fol.30b.
 यथा ज्ञातं स्फुटो दृष्टः साधकाने वपि चेति ।
 भूयः स्फुटतरो भाति खलोलोचनभातिः ॥ ३६ ॥
 एवं(r.l.तथा B.) वायव्यायेन यत्र(r.येन) यत्र यथा
 [स्थितम्] ।
 तत्र वा चलनाक्रम्य नचिरात्संप्रवर्तते ॥ ३७ ॥ fol.31a.
 दुर्बलो वपि तदाक्रम्य यतः कार्यं प्रवर्तते ।
 चाक्रादेवेदुमुक्तां च तथा यो गतिमुपनिष्ठः ॥ ३८ ॥ 32a.
 चनेनाधिष्ठिते देहे यथा सर्वज्ञादायः ।
 तथा स्यात्तन्मधिष्ठानात्सर्वैषेव भविष्यति ॥ ३९ ॥ 33a.
 ज्ञानविर्बुद्धिर्ज्ञाना(r.कात्) देहे तस्याचाज्ञानः कृतिः ।
 तदुन्नेपितुं चेत्तुतः कम्पाद(r.वा स्याद)देहेतुका ॥ ४० ॥
 दृक्चिदाप्रकल्पस्य यतः स्यादपरोदयः । [fol.33b.
 उन्नेयः स तु विज्ञेयः सर्वं तनुपलब्धये ॥ ४१ ॥ 34a.

* Here, as in other instances where several *śloka*s are taken together for comment, the *pratti* for the whole is given after the *kārikā*, but at the end of the commentary the commentator remarks that the *prattikā* has taken them separately, as in the case of these three verses: चास्याज्ञेयानुपपत्तिं पृथक् सवैषात्म्यं ज्ञानेनादिना तेन त्रचापिषेनेनादिना एवं सभाष्ये-नादिना संक्षेपेन ॥

† इतिरिक्तं विद्युदिका चापुष्टीरिक्तः ज्ञानादीनां ह्येव इति ।

जतो विमुक्तो नादो ह्यनन्तावरो रसः ।

प्रवर्तते न्यवेष्टेयं योनिकत्वेन देहिमः ॥ ३२ ॥ 34b.

दिदुष्यते च तदानीमदा याचापरिग्रहे ।

तदा हिं वदुमोक्तेन सत्येवाकमोक्षोऽप्युच्यते ॥ ३३ ॥ 35b.

[३३ ॥ fol. 35b.

प्रभुः सर्वदा त्रिष्टयानेनालोच्य गोचरम् ।

एकपादोपलब्धे इतो ज्येन न पीड्यते ॥ ३४ ॥ 36a.

सत्त्वराश्लिषन्मुखस्य शक्तिरगैव भोज्यतां ।

कदापिदुःखविभवो गतः सत्यं चतुः स्थितः (r. स्मृतः) ॥

[३५ ॥ fol. 36b.

[यदानुतरकायसकलस्य च प्रत्ययोग्यः ।

तेनासङ्गतामेति स च तन्नाचगोचरः ॥ ३६ ॥ B.*]

सकृदापरलब्धे चास्य शक्तयः सन्नतोपिभताः ।

यतः सन्त्यानुपेक्षेन न विना प्रत्ययोग्यः ॥ ३७ ॥ 40a.

तेनैव त्रिधात्मिका शक्तिः क्षिप्रस्य यमुपनिर्गता ।

चम्पयिषी स्वर्गागत्या ज्ञाता किञ्चुपपादिका ॥ ३८ ॥ 41a.

तन्नाचोदयकत्वेन मनो वदुमिदुःखिना (r. चरिता) ।

पुर्वैर्येन सङ्कल्लसुक्तं प्रत्ययोग्यम् ॥ ३९ ॥

भुङ्क्ते परवशो भोगं तन्नाचालंनरेक्षया (r. ० दत्तः) ।

संयुक्तिमलस्यसास्य कारत्वं संप्रपञ्चहे ॥ ४० ॥ fol 44a.

यदा त्वेकच सङ्कल्लसदा तस्य लभोपग्री (० दवी ॥ l. B.) ।

नियन्त्रणोक्तानेति तन्नाचलेचरो भवेत् ॥ ४१ ॥ 45b.

इति ० शक्त्यात्मकापिशाचान्तिरोपलम्भिः प्रकीर्तयितुं
निबन्धः ॥ fol. 47a.

जगत्संज्ञायाधोविषयसुरक्षारिणीम् ।

यदे विविचायेयदा विषां तां गुरुभारती ॥ ४२ ॥

[*Vṛitti* :] जगत्तो जगत्तिष्ठो नमः ॥

जगत्तं स्वदत्तस्य प्रवृत्तं भट्टकस्यदात्त ।

सप्रकाशोकापिशाचपरिचरसोत्तुकारम् ॥

[*Vṛitti* :]

दुर्जं महादेवागरी महेश्वर-समोपदिष्टाश्चतुर्वर्तिनोः ।

स्वैदायुर्जं यदुगुणपादेः श्रीकृष्णस्यचरणीयकारम् ॥

* Prof. Bhandarkar's MS. of the *Vīcarāṇa* likewise omits the text of this verse, supplied by him from a copy of the *Spandanakārikā* in the 'arāḍa character (Rep. of 1875-76, no. 608).

शक्त्यात्मकचरणीयकारम् इति स्मृतिर्न मुदनायार्थं ये ।

गुरोरेवमुक्तविधानस्य जगत्तात्त्विकमुदनायार्थं तद्विचारोपनि-

यस्यस्त्वैवमस्तमुक्तविषयस्य भारतीयं चापि जीति ॥ जीवुर्न ।

जगत्तात्त्विकस्य विचारस्य ॥ ending with four bene-

dictory stanzas, the last of which runs thus :

शक्तिर्योनिर्दीपकमृतिरिन्द्रियं कल्पितं

यदावीर्यिच्छदीकृतचक्रलोचं किञ्च ज्ञः ।

गते तदेदानीं यद्यनन्तमुदीयमानहे

युतायैः संकोचं विचरतु विनिश्चयं यदुक्तम् ॥

संपूर्णं च यत्तुमुक्तारिचो स्पेदविपुतिः ॥ कृतिर्यस्यचरतो नाना-

माहेचराचादेर्ज्ञेयविचारानामकजीमदुल्लसदायुक्तविषयो दाना-

नकञ्जीरामस्येति क्षिप्रम् ॥ ०

Quotations are met with in the commentary

from *Jñānagarbhasūtra*, fol. 41b; *Tattvagar-*

bha(*stotra*), foll. 37a, 38a (यदा त्वेवैवित्थं विना

भोगज्ञातं यज्ञो । तदा माया सकलेति ज्ञातं वैभवपादः ॥);

the *Pārameśvara*, fol. 3b (शक्तिश्च शक्तिमात्रेण यदा-

व्ययमुच्यते । शक्त्यो यस्य जगत्स्य शक्तिमात्रं महेश्वर इति 1);

Pratyabhijñā, foll. 38a, 40b (an *śloka*); *Bhar-*

trihari, fol. 30b (प्रतिभज्यात्मनामानं मुद्रा भावानुच-

रिष्यन् ॥ सर्वेश्वरः सर्वशक्तिः कश्चिन्मोक्षप्रदश्च ॥); *Mā-*

linivijaya, fol. 42b (यदा च जीवास्तुतिविषयो ॥ वा

वा शक्तिर्यज्ञातुः कथिता जगत्तात्त्विको । इत्यात्वं तस्य वा

देवि विवृणोः प्रतिपन्नते ॥); whilst other schools of

Yoga philosophy are referred to at fol. 18a:

यदायैवैगिभिर्हृदिदृश्यते ।

On the tenets and principal works of the

Kāśmīr Śaivas, see esp. Hall, Index, pp. 196

seq.; Buhler, Detailed Report, pp. 77 seq.;

Bhandarkar, Report 1883-4, pp. 78 seq.

Bhaṭṭa Kallaṭa, the disciple of *Vaṇḍagupta*,

lived under king *Avantivarman*, who reigned

about 854 A.D.; whilst *Rājānaka Rāma* calls

himself a dependent (or pupil) of *Rājānaka*

Uṭpaladeva, who, if identical with the author

of the *Pratyabhijñā*, is assigned by Prof. Buhler

to the first half of the tenth century. At the

end of his commentary on the *Bhagavadgītā*,

Rājānaka Rāma (also called *Rāmakaṣha*)

speaks of himself as a younger brother of *Muktākha* (the same as the poet of that name in the time of *Avantivarman*), and a descendant of *Nārāyaṇa* of *Kānyakubja**; whilst in the colophon of a MS. of his *Naravaraparīkṣāprākāśa* (Rāj. Mitra, Notices, iii., no. 1140) the author is called *Nārāyaṇakapṣha-sūnu-Rāmakaṣṭha*.

Rāmakaṣṭha is referred to in the *Sarvadarśanasamgraha* (Cowell and Gough, transl., p. 125) in the chapter on the *Śaivadarśana*, in connection with the interpretation of the term *puruṣaśakṛu* in the 49th *kārikā* (or rather the corresponding *spandasūtra*), where the present commentary gives the following interpretation (fol. 44b): पुंशो ब्रह्महरीरे तन्मात्रवर्चसं गुणवर्णनिधिं स्रुतहरीरकारव्यवहारायं वस्तुनिधिं तन्मूर्त्युं पुदैवकं तन्मायैवास्तुतमसि हरीरे तन्मात्रेण पुदैवकमित्युच्यते ॥ *Nārāyaṇakaṣṭha* is likewise referred to in the same work (ib. p. 129), apparently as the author of the *Mṛigendraśruti*.

Fol. 1a contains the following note, in Colebrooke's hand, '*Syanda* : a demonstration of the Identity of *Śiva* and his active power or *Śakti*.'

[H. T. COLEBROOKE.]

2526.

1573a. Foll. 78; size 10 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; nine lines in a page.

Triṃśikāṭattvaśivaraṇa (or *Parātriṃśikāṭattvaśivaraṇa*), an exposition, by *Rājānaka Abhinavagupta* (son of *Cukhala*, and disciple of *Utpala*), of the *Triṃśikā* (or *Parātriṃśikā*), a versified treatise of *Kāśmīr Śaiva* philosophy. Very correct.

* यो नारायण इत्युक्तुर्वापिः श्रीकृष्णमुने हिमं
हंसं कमुकमवैकान्ते मुक्तकवचो भवत् ।
तस्मैवा बहुज्ञानुमेव रक्षिता रमेव पिङ्गव-
द्याज्यात्मकतन्त्रेण भगवतीतापदाधिया ॥

It begins:

विमलकलाजवाभिनवपुष्पिणहामनवी
भरितानुसु संकमुकगुहचिबैरुहः ।
ब्रह्मवचनस्रुतपुरातनपरिचयैव
हृदयगुह्यतन्त्रमुक्तं नम [च] स्फुरताम् ॥ १ ॥
वस्तुनैवविद्यतेन स्रुतं
वाचाभावेभाषणानं विवर्तते ।
शोभे श्रीये म्मुक्ततायां त्विती
तां वदे देवीं स्वात्मसंविद्यते ॥ २ ॥

नरसिंहशिवात्मकं चित्तं हृदये वा विनिधाय भिद्यते ।
प्रकृतानि परात्मगुह्यं निजभाषां प्रतिभाष्यन्मूर्तिं ॥ ३ ॥
वचननैवविद्या विधासिततन्त्रमयः ।
जीवानाञ्जगुः संतुः श्रीयः परमेष्ठ ॥ ४ ॥
निमग्नविचिचोपायं प्रपुष्टस्त्वया च ।
मयामिनवगुह्यं ज्ञाने स्वं विद्यते मया ॥ ५ ॥
श्री[हे] मु[वा] च ॥
जगुह्यं कथं देव सद्यः कौलिकविहिदं ।
येन विद्यातायेव लेखरी कलां ब्रजेत् ॥

परमेष्ठ संवर्धितकृतमयः स्रुततन्त्रगुह्यत्वा परकृपया
ज्ञाया ज्ञातो वस्तुतो म्मुह्यहालेव । न हि ज्ञातिः शिवादे
नयेत् । वा च ज्ञातिज्ञानुपहरविमर्शनेन प्रकृतः परात्म-
मयपर्यया कृषिविद्यमाधानतन्त्रज्ञातिज्ञातिभिन्ना प्रकृतं पर-
महर्ष्यत्वादेवकाकलितानां संविदि विवर्तते तापस्यैवमु-
पविष्टमिष्टमिष्टविभागेनेव वर्तते त्वेव च सकलप्रमातृसंविद-
यमपी कृतमेव वर्तमानकृपा तन्त्रमुपयन्ती यद्यदीष्टां तत्तदेव
समुचितकारणनिबन्धनप्रोपिन्तं चोपलब्धमात्रेण विमुक्तं ॥ ०

The succeeding verses are as follows:

हस्तुं नहानुं कथयन् नम प्रोते ॥ fol. 14a.
हृदयत्वा मु वा ज्ञातिः कौलिकी कुलपारिका ।
तां मे कथय देवेश येन त्विं कृताम्बहं ॥ fol. 16a.

Comm.: ० इत्ये कथयन्ति परंति । श्रीजोमानंदपादा
याचयते च इत्यस्मादिनि वहा तन्त्रय येन त्विं परमानंदमूर्तिं
कृते परमाह्वयनिर्गुणिकांतन्त्रया भवानीति जयनयः ॥ प्रजा-
नीत्यपि वाः ॥ ०

पुत्रु देवि महामागे उररत्नाचमुह्यते ।

† At fol. 25b this half-*śloka* and the first *śloka* are referred to as अनुवर्तमानादिकारिषोक्तमुक्तं.

चतुर्दशतुल्ये चः कश्चिदेषि तल्लतः ।

च विद्विमान् अवेतिनं च योगी च च दीक्षितः ॥

[fol. 68b.

चनेन ज्ञानमात्रेण ज्ञायते सर्वज्ञः ॥ fol. 69a.

ज्ञातृनिमुक्तज्ञानान्नो भवेन्नो विनापि हि ।

अपिचिदो विधानो ज्ञायते यन्नं प्रति ॥

आज्ञाग्निमादितः कृत्वा मायां प्रकदेहेन ।

क्षिप्रं विद्याजननञ्च परक्षिप्रं नरं ॥ fol. 69b.

तद्वैश्वीर्यं यत्किञ्चिदुक्तमार्गे व्यपस्यतः ।

अक्षुभिमनुजनिरादेवैरं ज्ञानमनुते ॥

तद्योदकः क्षिप्रो हेवः सर्वज्ञः परमेष्ठिनः ।

सर्वेणो निर्मलः सख्यक्षुभः स्वायतनः मुनिः ॥

यथा न्यग्रोधपरीवृतः शक्तिरूपो महादुमः ।

तथा हृदयपरीवृतं जगदेतच्छरावरं ॥

एवं यो वेति तस्मै तस्य निर्वैद्यगामिनि ।

दीक्षा भवत्सर्वेष्टिया त्रिहस्ताभ्यामुत्तिवर्तिता ॥ fol. 70a.

मूर्तिं पञ्चे च हृदये गुणे मूर्ते नैव च ।

न्यासं कृत्वा शिखां यद्वा चमर्षिर्ज्ञाननिधिना ॥

एतेषां तु दिक्षां एवं दक्षानामपि नोभवेत् ।

ज्ञातृचरं पुरा दत्त्वा कश्चपि विप्रहासये ॥

ज्ञिज्ञातृत्वाभिमतं ज्ञायते नामुच्यतेततः ।

पुण्यादिषु क्रमात्तुर्वं लिङ्गे वा स्थिते च वा ॥

चतुर्दशभिमतं पुष्पेणासनकल्याना ।

ततः कृतिं यवेष्टीः पुनरेवाचनं ततः ॥

कृतिं तु संपुटीकृतं पञ्चाक्षरमनामेरु ।

सर्वज्ञसुखं सर्वज्ञसुखं ॥

यवेष्टेयं महेश्वरं सप्तविंशतिनिधिना ।

ततः कुण्डिपुष्पेन यथाज्ञाया सन्धेयेत् ॥

युक्तेयत्वा श्रद्धा आत्मानं च विवेदेत् ।

एवं यवनमास्यातननिधायैः स्पर्शं विधिः ॥ fol. 71b.

कृतपूर्वाविधिः सत्यं सारस्वतीं प्रतिधत्ति ॥ 73b

आर्चनपरिहृतं श्रीं चिच्छक्तिपिचमधनं ।

हृत्पद्माङ्गं भावेत्सोमार्गं निजमन्यते ॥ fol. 75a.

यामास्यायते चानांज्ञाज्ञाज्ञानपाशुवाह ।

तस्याज्ञानज्ञानेति सर्वज्ञं न संज्ञः ॥

एवं संयच्छास्त्रातिमिश्रदुष्टपावतं ।

एतद्व्यासः विधिः सर्वज्ञमनामेरु ॥

Whether any other verses occurring in the MS. belong to the original treatise, it is difficult to make out.

Abhinavagupta's exposition concludes with the following genealogical account :

इत्थं प्रथममनतोद्धरणपुत्र-

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः ।

पुत्रिं अपार्थ विवरहस्यमिन्द्रगोपी

काशीरकाशसुखकादिभिर्मन्त्रं जन्म ॥ १ ॥

एतादृशेति कसुलप्रेमसख

जीज्ञांभवं मन्त्रमनैतिज्ञाच वाचः ।

एतन्नु त्रावदतिहास्यमिन्द्रगोपी

भावं ततो न च कुप्यो न पराकुलाः स्तुः ॥ २ ॥

अहस्य संज्ञविषयवर्गमिन्द्रगोपी

ज्ञानं प्रथमपरिहृतं प्रकरोति सत्यम् ।

अहस्य निश्चयवतो हृदयमिन्द्रगोपी

संवादिनीं प्रकुरुते कृतिरौद्धगोपी ॥ ३ ॥

एतादृशेति कसुलप्रेमसख

धारानिहृतद्वयो विमृष्टेति गोपी ।

अहस्य इति नैव कहेन नेदं

जीमन्तहेमरत्नं पदनाहृष्टोः ॥ ४ ॥

काशीरकाशसुखकादिभिर्मन्त्रं

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ ५ ॥

तस्य सांगम्यः प्रविष्टपदपरीक्षः सम्यग्गोपी

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ ६ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ ७ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ ८ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ ९ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ १० ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ ११ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ १२ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ १३ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ १४ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ १५ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ १६ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ १७ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ १८ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ १९ ॥

जीमन्तहेमरत्नपुत्रपरीक्षः जन्म ॥ २० ॥

* Prof. Bihler's Report has काशीरकाशसुखकादिभिर्मन्त्रं.

Abhinavagupta quotes his own *Śivadrśhiyāloca* at fol. 30b; his commentary *Kramakeli* on (his own) *Kramastotra*, fol. 64b; and four verses from a *stotra* (or *stotras*) of his (नवैष स्तोत्रे ? the *Kramastotra*), each in a different metre, foll. 15b, 44b, 53a, 60a. We also read, fol. 7a : तदेतच्छ्री-*Pūrvapañcikāyām* नवैष चित्रस्तोत्रिणीभिर्हनुपयोगाङ्गुलीर्याच न चित्रस्तोत्रं ; fol. 44a : चित्रम् च चित्रार्तिं तदेतद् *Padārthapraveśanirnyāyikāyām* इति किमिह पृथा चर्यालोकः and further fol. 4b (an *āryā*) without any introduction : गोप्युपदेशकारं यतो भेदव्यपदेशं कृतं । अभिनवगुप्तेन यथा आस्तां प्रवक्तव्यं ॥ and fol. 16b : तद्वच प्रवक्तव्यं ॥ अभिरेव उवाच ॥ आस्तां प्रागेवैतद् किं पुनरुक्ता वादनेन मेरो भवत्यात्मको महाभवनपालकश्च ॥

Other authorities referred to are : (*krīmad-*) *Uccishmaśāstra* ; *Utpaladeva*, fol. 7b [ज्ञानं त्रिधा च भूतानां जीवतां जीवन्तं नरं ॥] ; fol. 9a [स ज्ञानं च लोचिभ्याः त्रिधायाः कालज्ञाताः । घटनेन तु शास्त्रायाः प्राग्व्याः स्वात्मभोरपि ॥] ; fol. 52b (*Īśvararātyābhijñāśikāyām*) ; *Kallata*, fol. 27b [यदाहुः जीवजगद्व्यादाः । नृदिताते कवेस्तत्तवेकैकैकल्लाप इति ॥] *Kālotīra*, fol. 42a ; *Kiraṇā* (one *śloka*), fol. 69b ; *Kubjikā*(*tantra*), fol. 49b [तथा जीवोत्पत्तिनामो चक्रचित्रादे मुनेर्वाचं प्रधानतयाधिकृत्यादिर् । नायोपरि महामया चिकोका-नन्दकथिनीयादि ॥] *Guhayoginītantra*, fol. 51a (two *ślokae*) ; *Tantrasamuccaya*, fol. 21a (one *śloka* : नरज्ञातिज्ञातेश्च ०) ; *Tantrasāra*, fol. 5b [विज्ञिष्यायैत्यवा श्रोतः कार्यकोटिप्रवृत्तः] ; fol. 30b (śl.), fol. 46b [चिकोत्रनामकायास्तत्त्व ॥] ; *Tilakaśāstra* (? *Śāradātilaka*), fol. 64a ; *Trikaṭantrasāra*, fol. 49b [त्रिकाक्षरिनामका त्रिकाक्षरिनामकाः ०] ; fol. 60b [आनन्दप्रदः पूजा नो चिकोत्रं प्रवक्तव्यं ०] ; *Trika-hṛidayā*, fol. 4a [चित्रं चिकोत्रमयः कलाज्ञो मेरो विभुः ०] ; fol. 41b ; *Triratnakula*, fol. 51b [चक्राक्षरिभेदेन नागकाया निरुक्तिः । तदेव कुलचक्रं तु तेन आनन्दं जगदिति ॥ नागकाज्ञानभेदे चित्रस्तोत्रो निरुक्तिस्तत्र ॥] ; *Nārāyaṇa Bhāṭṭa* or *Bh. N.*, fol. 18a [चैकोत्रे एव च नो वाचोनामदः कथिनीयस्तो । च विदुस्तस्य इदं देवनान्दकागारं ॥] ; fol. 54b [प्रवक्तव्योपेक्षायां चैव च इति ॥] ; *Nīlācāra*,

fol. 24a [चक्राक्षरीभिर्भिको नपि दैविकः परब्रह्मविद् । च-क्षाचो मेरेवो नो नपि कुले काले चिको नपि कः ॥] ; *Pañca-śrotah-prabhūṭīnī śāstrāṇi*, fol. 4b ; (*bhagavat*) *Puṣpadanta*, fol. 47a [रघुविजयानामायाचिकिर्निभि नृणे हि निश्चले कवेऽनुप्रविष्टिवाचं भास्वरवर्षविष्टिचोपानमने ० इति ॥] ; *Pūrvāśāstra*, fol. 40a [वचश्चक्रलक्षितं नप-तंचानुप्रविष्टि ०] ; fol. 58a (cp. p. 839b, 1. 94), fol. 65b [वाचोऽनं चित्रं वाचं चिन्मूलेन चतुर्वैद्यं ०] ; *Bhargatī-khā*, fol. 64a [चोत्तरं चाभिनन्देष्टवाचोऽनं ज्ञानवेष्ट ॥] ; *Bhartrihari* (śl.) fol. 38b, (*vākyavivāra*) fol. 65b ; *Mālinītantra*, fol. 21a [एवं कथानुचरंतां ० śl.] ; fol. 31b (*mālinī-vijayottara-siddhāntatantrasavacchanda-dīśāstrashu*) ; *Mukutasamphā*, fol. 64b [ज्ञातीनां च त्राचक्षादीनां नास्ति स्थितिः कथितानामुपदेश्यगतेर्नि तु नृपुत्रोन्मूलनमावेदिनि च भगवता मुकुटसंहितायां चित्रस्तोत्रिणीर्नि ॥] ; *Vādyatantra*, fol. 9b [संख्य रश्मिचक्रं च योत्तानुत्तममुत्तमं । कालोभयपरिचिह्नं चरितानां मुक्ती भवेत् ॥] ; *Vāmana*, fol. 53a (after quoting a verse from his own *stotra*, he adds इमेव एव जीवानन्तरिचिह्ने इत्यस्यचित्रादिभ्यो उपदेशनयो चोक्त्या) ; *Vāyasanīyatana* (1), fol. 41b [तथा जीवानन्तरिचिह्ने चोक्त्याचोचिर्नि गिरेयोक्तः । इमेतन्मातृकाचरं दिव्यं चिह्नमुपदेश्यं कृतं गुरु-मुत्तान्मूलनयोः चाज्ञातिज्ञातीनां ॥] ; *Vīrāvalīśāstra*, fol. 64a ; *Vaiṣṇavavāmaśāstrāṇi*, fol. 42a ; *Śarvācāra* (1), fol. 24a [दैविकः परब्रह्मविद् ०] ; *Sarvācāra*, fol. 64a [चक्रानामाचक्रं नृब्रह्मः पृथिव संहृतिः ० 44l] ; *Śaivavāmaśāstrāṇi*, fol. 42a ; (*bhāṭṭāraka*) *Śrīkantha*-(*pāda*), fol. 52b [यद्यप्यन्यत्रुक्तोत्तमान्तर-स्तव्यं यस्तथा । चित्रयत्नमाङ्गुले तत्राचोक्तेश्चोक्तिः ॥] ; *Siddhisantāna*, fol. 24a [चक्राज्ञाना भास्वि चक्रि-स्तव्येव हि ॥] ; *Spandaśāstra*, fol. 5b [इति वा वल्य संविष्टिः त्रीनां ज्ञेयानिहं जगत् ०] ; fol. 24a [तद्विज्ञि यत्नोक्तः ॥] ; *Svacchāntatantra*, fol. 4a [गुरुज्ञिचयदे स्थित्वा खर्व देवः ब्रह्मविद् । पूर्वोत्तरवैद्यानैर्वाचं जनना-दवत् ॥] .

Prose *Prākṛit* passages occur on foll. 5a, 5b, 17a, 24b, 29a, 58a, 74b, without any indication as to their source.

The etymology of '*trīpāṭikā*' is discussed at fol. 5a : अभिनवायां त्रीपक्षिणः । त्रिपक्षं त्रीपक्षीयवा-

प्राग्विकिपायां मुद्रासुखोपायिनामर्थद्वयैव्यावर्तानि शिक्षा द्वयदी
 शिक्षा वेदिकप्रथा चरितरेखेव भाग्यमज्ञेयव्यवहारिकोपनिषद्
 ब्रह्मज्ञानाभावात् । अत्र शिक्षाप्रयोगादुपनिषदादिप्रमाणैः । तत्रोपायं
 वेदमणिषां शिक्षितेति मुद्राः पर्यायः । अथपदेनोपनिषद्
 निष्कलपान् । शिक्षाः श्रद्धाः चावर्तानि शिक्षाः । न तु शिक्ष-
 न्प्रयोगोपायिनिः । तत्राप्रज्ञो न वि शिक्षायावन् । तत्रा
 वि चोत्तरवत् (p. 840a, 1. 28).

The leaves are marked जी० परा० (fol. 1 पराधि०).

Regarding the author (c. 1000 A.D.), see
Bühler, Detailed Rep. on Kāśmīr MSS., p. 80.
[H. T. COLEBROOKE]

2527.

2235. Foll. 61; size 7 in. by 5½ in.; in European manner; fairly good, modern Devanāgarī writing; twenty-two lines in a page.

Paramārthasārasaṃgraha, a summary of the Śaiva doctrine, by *Abhinavagupta*; with a commentary (*vivṛiti*) by *Rājānaka Yogarāja*, of *Vitastāpuri*.

The commentary begins:

विज्ञानो ऽपि भगवन्मयो ज्ञयानो यः स भवत्यननः ।

शास्त्रप्रकाशने श्रीहरिदत्तः परमेश्वरः ॥

यो ह्यं व्यधायि गुरुणा युक्त्या परमार्थसारसंक्षेपः ।

विपुतिं करोमि लुपीमल्लिनिहृज्जनायितो योगः ॥

इह शिवायपश्चात्तः देहादिप्रमातृप्राधान्यकल्पयन्नुक्तं का-
तंकाष्ठस्यैवहादिकपिप्रतीप्रचरप्रत्यक्षयुक्तं ज्ञाननिमित्तं
मन्मानः यदितिप्रमातृप्राधान्यदीकारेण विद्वान्दिकवदन्त्यासदे-
प्राक्तमपेक्षज्ञानिर्गुणं कलज्ञानावैशेष्येयमर्थं प्रयत्नसाधय-
नेष्टप्रचरार्थं यदनुज्ञति ।

घटं घटस्य गहनादनादिनेत्रं निषिद्धं बहुधा गुहासु ।

[illegible]

The last *śloka* of the text runs thus:

आयोजनेन तदिदं संघिनं शास्त्राख्यतिगुणम् ।

अभिनवकुत्रेण नया क्षिप्रदण्डाददीप्तेन ॥ १०३ ॥

The commentary ends:

जीनर: योगराजस्य (योगराजस्य Oxf.) बहुपञ्चमस्य-
वाचान्मनसस्य इत्यादिना जया ॥ [छिनः ।

श्रीविद्या(र. विद्या)करीपादा विष्णोर् इयद्विपा ।

विपुत्रिर्बोधिनास्तेषु यत्प्राप्तव्यमपि ॥

इति श्रीपरमहंसेश्वरजीराज्ञानयोगराजस्य कृतिः परमाथ-
नारतसंग्रहविपुलिरिव संपदी ॥

The author would seem to have been a pupil of *Abhinavagupta*, as well as of the latter's pupil *Kaṣemārāja*. For the same works, see Aufrecht, Cat. Budl., no. 575, where a list of the works quoted by the commentator is given. [R. JOHNSON.]

2528.

1256a. Foll. 23; size 8½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; nine lines in a page.

Īśvarapratyabhijñāhridaya, a string of twenty aphorisms, embodying the essence of the doctrine of 'recognition'; with a commentary, by (*Rājānaka*) *Kaṣmarāja* (pupil of *Abhinavagupta*).

It begins :

नमः शिवाय ज्ञातं पञ्चकालविधायिने ।

विदामंदवनखालपरमाप्यभाषिने ॥

आकरोपनिषत्सारमासभित्तानहोदधेः ।

उद्धरणि परं त्वारं संसारविमर्शातिदम् ॥

[illegible][illegible]

मेतुलमिनि चारुमिनीदिना वरिपुण्ड्रवेमिनीलम्बनेवैवम् ॥
ननु कदापि चितो मित्रं नैव चिन्तिम् । अनेदे च कचं
हेतुहेतुमन्त्राय वक्ष्यते । विदेव भगवती कञ्जकञ्जका त्रयद्वय-
नगदालना विश्वरूपेण स्युःसतीनेतापत्यनार्यो न्यं कावैकार-
वधायाः । वक्ष्यमेव प्रमातृप्रमादप्रमेयवत्य विश्वस्य विद्वी
प्रकाशने हेतुसूत्रो न्याः । सारंवापिचिन्तनप्रकाशकधायाः
विद्वी प्रकाशने । अभिनवाचार्यकाण्डकं न प्रमातं यदाकमुच-
नुक्तमुचयं वा ।^०

ननु यदि विश्वस्य चित्तिहेतुसूत्रादस्या उपादिनाकपेक्षया
भेदस्यापरिभागः स्यादिनाज्ञानमाह ।

खेच्छया खमित्री चिन्तनुमील्यति ॥ [१] ॥ खेच्छया न
तु प्रकादिपदमेका तमेव चाहकधादाकाखेच्छया दयं हि
प्रागुक्तसारंमहाभाषितमेव न चदेर खमित्री न तन्मय ।
क्यापि प्राक् निर्वर्ति चिन्तं दैव्यनगरपदभिन्नमपि भिन्नवि-
चोमील्यति । उमीलनं चापस्त्येवमेव प्रकटीकरचमिन्नेन
नगतः प्रकाशेकाखेनापस्यानुक्तं । अथ विश्वस्य सङ्घं
विभागेन प्रविष्टाद्विभुमाह ।

तत्त्वानुपपत्त्याहकभेदात् ॥ [२] ॥ तद्विभं नानानेक-
प्रकारं^०

The last two aphorisms run thus :

खपापिस्तारपतिं च्युत्ताने भूयो भूषादिस्मानज्ञातिमोदि-
तत्त्वमाधिष्ठानः ॥ १२ ॥ [इदानीत्य सनाधिष्ठाभस्य क्लृप्ताह ।]
तदा प्रकाशानंदवारुणहान्यपीयैल्लक्ष्मणवर्णाज्ञात्वात् सवैतनील-
हारकारिनिमलैविहेतुतापक्षेच्छात्ताम्रमिषेवतीति शिवं ॥ [२०] ॥

The following authorities are quoted : *U-
padeva*, fol. 14b ; *Kakshyastotram*, fol. 17b ;
Bhaffa Kallata, fol. 17b ; *Jānagarbha*, fol. 18a ;
Trikaśāstra, fol. 2b ; *Pratyabhijñā*, foll. 18b, 17a ;
Pratyabhijñāśikṣā, fol. 8b ; *Vijñānabhāṭṭārakam*,
toll. 2b, 18a ; *Vijñānabhairavam*, fol. 18b ; *Sar-
vavirabhāṭṭārakam*, fol. 11b ; *Spandaśāstram*,
fol. 5a. It ends :

देवप्रामुखादिभिः प्रतिकलं संख्यमानो जनः
पूरीनंदनमिनां न चिनुते माहेश्वर्यं सां चिन्ति ।
नमो योषदुवादिमिचिन्तिलं त्रजेन पिठोपनं
यः पयसुपदेक्षतसु कवितात्मावाहकः शिवः ॥
वेधो वृषः शोकः शक्तिपातो
वेनाम्बावातीकृतपुक्तिमयोः वा ।

कञ्ज काण्ड मेच्छाप्रमिताम्
उक्तमेवमेव तस्योपदेक्षः ॥

उनात्रमिनीचरुमिनीकाण्डकम् ॥ कृतिः श्रीमत्वेनार्य-
स्तेति शिवम् ॥

Cf. *Raj. Mitra*, *Notices*, viii, p. 48.

[H. T. COLEBROOK.]

2529.

186. Foll. 367 (numbered 1-366, two leaves
marked 27); size 10½ in. by 5 in.; legibly
written, in Devanāgarī, about the middle of
last century; thirteen lines in a page.

Svacchandōddhṛta, a commentary, by *Kṣhe-
marāja*, on the *Svacchandānaya*, a treatise on
Śaiva faith and conduct, by the commentator's
teacher *Abhinavabodhāditya* (? i.e. *Abhinava-
guptārāya*).

The treatise, the text of which is likewise
given, is divided into fifteen chapters.

It begins (with the numbers supplied):

विश्वैकपिचिन्तानिचिन्तगीदिकारकम् ।
परप्रकाशपुत्रं सुतः सखंदमेरुम् ॥ १ ॥
प्रवरकालिकप्रोक्तम् -- हरिजेते ।
सर्वैयविधानां मेरुचोभोपये नमः ॥ २ ॥
एतेषु योषमलयेः शक्तिरुक्तिरैवमयी ।
यद्वचिचिन्तं भाति मुक्तामयमिदं नगम् ॥ ३ ॥
सुप्रिमाचपिनिर्गुतः श्लेषाज्ञानकालिः ।
गुरुतुर्गाररम्यार (?) विमयते नगकये ॥ ४ ॥
तत्त्वोपाविचिन्तनमहामाहेश्वरज्ञः ।
खेच्छया विपुत्रते श्रीसखंदनं ननाम् ॥ ५ ॥
अभिनवोपादिमसुप्रिमाचिन्तनसूत्रोक्तम् (?) ।
रमयतं वरताः परमिद्धमहारंकाररचनमाह्वयते ॥ ६ ॥ ०२ ॥

इहानुमिचिन्तारुचरकण्डद्वयचरुचिन्तानुकीकृतपुस्तकप्रतार-
यितुं कश्चिदेवीहिनु (!) चाह ।

खेच्छासिद्धिपादोर्न मेरुं विगतामकम् ।
चंदनदिनहालागुखेक्षपुत्रपुक्तिभिः ॥ १* ॥
मुनारैद्रव्यादिमसुप्रिमाचिन्तनुदः ।
सूचमानं महेश्वरं गद्यानुमिचेचितम् ॥ २ ॥

* The MS. only gives the numbers from I. v. 10
to II. v. 59.

सुविहंकारकौटं विहयस्वित्तकारकम् ।

चतुस्रहर्षं देवं प्रवृत्तातिविनाशकम् ॥ ३ ॥

सुदितं (१२.५०) मेरवं दृष्ट्वा देवी वचनमब्रवीत् ।

इह परमेस्वरस्य विद्वान्[द]धनस्य ब्रह्मज्ञेनोक्तस्वातिहा-
स्योक्तसंभेदवस्तुप्रमाणपर्यायै इति भगवतः ज्ञातव्यस्य
तदेवाभिधानं वा च सामैककथनवस्तुप्रमाणपर्यायै
नृत्वादिपंचकथनं देवं मेरवं सुदितं (१) दृष्ट्वा देवी वचनम-
ब्रवीदित्युक्तं । तत्र देवः शिवादिशिवंताज्ञेयनृत्वादिप्रमाणपर्याय-
वदज्ञेयोक्तव्यता विनिगीतुसदभिधानातिशयस्य जगत्प्रवहारक-
तयापि ज्ञोतवान् । शिवं वचनहेतुवादितिः सत्यमानः सर्वेषाम-
तीनां गतिः प्राप्नोति भिन्नोपकारकं यत्प्राप्तं दिव्यक्रीडापिति (१)
मेरुनो विद्यमानवस्तुप्रमाणरूपो भीष्मकानुभवमिति सुवस्तु
संवादितामभ्युदयः । भवं भोः संसारवासः । तवा जनिता
रयः सुखं भोः रयः । ततो जातः ० तस्मैलोकशिवं तवासीनं
तदुक्तं त्रिं प्रकाशकचनं तदज्ञेयव्याप्त्या च विद्यकं तत्र एव
विगतताम्यं प्रवृत्तानां साधकानां यथाभिलषितसंपादनेनातिवि-
नाशनं । एवंभूतं देवं मेरवं सुदितं (२.५०) यथोक्तवस्तुप्रमाणं देवी
स्वातन्त्र्यशक्तिद्वैता साक्षात्कृतं वचनमब्रवीत् । ०

मीदेमुवाच ॥

यस्यैवा कथितं मत्तं सख्यं परमेस्वर ॥ ४ ॥

ज्ञातकोटिप्रविशतिर्भेदानं विनिवृत्तम् ।

चतुष्पदी महातीर्णं चतुष्टयमलौकिकम् ॥ ५ ॥

न शक्तिप्रतिमनुनाः सत्यवैश्वरात्मनाः ।

अत्यायुषो मृत्युविनाशं अत्यन्तज्ञातं शंकर ॥ ६ ॥

तदर्थं संयतं तस्य सत्यज्ञातार्थविराजम् ।

भुक्तिमुक्तिप्रदातारं कथयस्व प्रकाशः ॥ ७ ॥

हे शंकर चतुस्रहपरतया ज्ञेयस्वरूपं चालक्यपरमेस्वरं यस्या
मत्तं स एव खंड इहा यस्य तादृगुपगंतमेवकथयामि वि-
नाशखंडं ० ॥

कौटुशं च गुहं पिशाचापचं च महेश्वर ।

भवाभयप्रदातारं शिखं भूमिं (१) च कौटुशम् ॥ ८ ॥

सचाक्षेपं ज्ञानेन काष्ठं चैव समागतः ।

यत्नं हृत्वं चैव कथितं रथापि च ॥ ९ ॥

वैषम्यं च दं (१) चैव दत्तकाष्ठं च मंदलम् ।

दीक्षां चाभ्याभिवेकी च समया मां यनामि च ॥ १० ॥

कल्लिमावाकं विधायि तवा गृहि महेश्वर ।

गुपेतिभूयं कौटुशं पिशाचम् ०

I. (41. 86) इति श्रीमहाभादेकरूपेणविरचिते सख्यं-
दोषोत्ते mantroddhāraḥ अथवा चटलः ॥ fol. 18a; II.
arcanādhikāra, fol. 46b; III. adhishāpaṭala,
fol. 65a; IV. jñāhābhishekaprakāśanam, fol.
125b; V. tattvōlīdikahāprakāśanam, fol. 147a;
VI. prānavādhikāra, fol. 160a; VII. Kālādhī-
kāra, fol. 197a; VIII. fol. 203b; IX. fol. 218b;
X. bhuvanādhvādikahāvidhi, fol. 306b; XI. fol.
329b; XII. fol. 355a; XIII. fol. 357a, XIV.
fol. 362b.

XV. The text ends:

एवं संक्षेपतः श्रोतुं सकलं तु वरानने ।

यस्य संज्ञाज्ञानादेषां वीरज्ञानदुष्टो भवेत् ॥

तस्याज्ञानाचैव (१००) ज्ञानं खण्डं च पराविधिम् ।

सुपेति भाषितज्ञानात्मनस्तत्त्वार्थं समर्थितः ॥

संपूर्णोक्तिद्वैतप्रमाणखंडो जयति प्रभुः ॥

सर्वदेव स्मरति सततं सर्ववैश्वामर्तम् ।

योसौ सख्यकलितफलितोपविष्टः कर्तारः ।

खंडोद्वेगं जयति भगवात्सर्वसंपादितान् (१)

स्योतस्सुखैर्विहृतसंपादितकारणस्य शक्ति (१) ॥

इति श्रीसख्यदोषोत्ते (१) पंचदशः चटलः ॥ १५ ॥

Then follow some more explanatory remarks,
after which the commentary ends:

श्रीमतेति (१२. श्रीमते) विनिनवाकाज्ञानात्मन्य गुरो-
रिति [इत् ॥

आयुषोमेवपदानात्पादपूर्तिरिति (१०) बु वतिः ॥

यस्यो [५] व सकलो भवो हि गलितः कर्मज्ञानात्मनः ।

ज्ञानानुपेक्षना विधिः किमपरं लभ्यः प्रकाशः चटः ।

श्रीमतेतन्मेखरकुतिरसंपादने लब्धोद्वेग (१)

अज्ञानविमलं बुद्धस्य (१) विधिं चैव स्वीयते ॥

सर्वसख्यत्वात् स्मरति सततं येनतत्त्वैः

यदा शक्तिचैव करकचरतिप्रतिमुद्रिता ।

तदाभोगेनात्मनः . . . यथोपवीति . . . यथोपवी-
तिभूतः ज्ञेयानुपेक्षः श्रीमत्सख्यदोषोत्ते संपूर्णः । ० संवत् ११
आश्विनशुक्लदश्यां पुष्यवारयां संपूर्णं समाप्तम् ॥

[H. T. COLEBROOK.]

VIII. Mysticism (Tantra).

2530.

147. Foll. 741 (numbered 753; nos. 389-398, 439, 534 and 733 having been passed over, and 731 being double); size 13½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1740 A.D.; seven lines in a page.

Paramāgamaśūdhāmaṇi, of the *Nārada-parāśara*; in 95 paṭalas.

It begins: ओं नमो महनीयगुह्यभोधये विप्रबन्धीवि-
श्वसनपुराय गयानां पतये श्रीपरदाय ॥

पातुर्वैष्णवहिरस्वगर्भरचनासिंहासनध्यासिनी
सर्वे प्रागधिदेवता वितरन्तु क्षेत्राणि भूयानि नः ।
यथादात्मलोकमोहान्मुलिनसन्मोहान्निहन्तिः
शब्दब्रह्मनुभांनुभिर्भुवनस्युक्तं संहति ॥ १ ॥

श्रीब्रह्मरूपराजादिगणनायकप्रभावोद्भव-
स्त्वयेनाहुर्ब्रह्मेतुना समन्विन स्वर्गादिप्रवर्तिताः ।
दासोऽहोऽनुभवैरवैरनुभावं संपुष्टीभाम्बवान्
विस्तारौ श्रियमाददातु स विभुलोकानुसंहो नमः ॥ २ ॥

ब्रह्मादेतरसाधयस्य जगतो धीमस्य संवापने
सर्वगण(?) स)विधिविशिष्टदत्तात् सुख्यहवेदाद्यः ।
श्रीरोदाहुतनुप्रसंगस्यविज्ञानहरंगावली-
विस्मृताकृतसम्यग्भुविः श्रीविदुलः पातु नः ॥ ३ ॥

चण्डेशानुग[वा]हिनीपरिलक्षणाङ्गलपूरौमिषु
स्मार्त स्मार्तिलक्षणसर्वगुह्यतः श्रीरामहंशोपमः ।
यो ऽहो विदुलभक्तिरस्य कमला चिन्मयसुखी मुदा
स्वादं स्वादनमनुभुक्तिमुपयत् भुक्ते रसं नारदः ॥ ४ ॥

वेदाङ्गस्य विधेर्विधेयविधानाङ्गोद्भवः क्षेत्रं
विष्णोर्भक्तिरतः प्रशस्तपुरुषः प्रेम्हः प्रसंगोत्पद्ये ।
मुष्टो वेदहर्षविभागरचनाकर्षणाख्येन स
श्रीमत्कृष्णरतिप्रसंगजननं शोषाच शालं मुनिः ॥ ५ ॥

धंवातां प्रपुष्पमेयुगिनां गीतप्रयोगेन वा
ब्रह्मेकम्यथा निपुणवचने राधिनिरुक्ता यतः ।
शानंदानुभवेन वासवविधौ विध्यानिकान्तेययात्
शानानंदरक्षाकराजसदना श्रीशंकराय नमः ॥ ६ ॥

नारं श्रीपद्मसूत्रं ह्य विधिषो नारं च ब्रह्मचरी
नारं निवसनाश्रमाभयानां स्वीयैरिदुष्टिभ्यः ।
श्रीनेत्रान् प्रददाति कलकलामुखे शिष्याय नः
ओ ऽध्यात् श्रीगुरुर्तिपालयज्ञका श्रीनारदो नारदः
[॥ ७ ॥

हस्ताद् हस्तादं महत् महत्सिद्धिं च शिष्यं च यत्
सर्वपात्रं सर्वं गणे च ब्रह्मके रंकेषु भूष्यति ।
त्रादाभ्येन तदेष्टदेव तदिदं तेजोमयं तन्मयं
सर्वैवापि तद्वद्वर्गनिलयं निजं सर्वं धरिणि ॥ ८ ॥

सायास्तारदं विचार्य विशदं कर्तव्यमात्रोक्तं च
कृत्वा भारप्रभाषनाभिरभिः सिद्धीसायास्तारोः ।
मुष्टा वैदिकवृत्तिभागभयनाविषाधिकारात् क्रान्तं
प्राप्ते सुखमना नमोगमुदिनं दधौ विधातुं सुखं ॥ ९ ॥

प्राचीनप्रपुत्रप्राप्तविशदामानंदकंदोद्भवा
संभ्राय्याच सरस्वतीं सुखितं तत्रावगाष्टाचि च ।
तोरे संनमनेकसन्निभुतं श्रीनारदं नारदं
नारानंदमये शरोपकृतये संपुष्टवान् चतुः ॥ १० ॥

स्वामिन् विधापिदो परेस्वगुरवे तुभ्यं नमः श्रोतं
संतुष्टिर्नैको नमस्ति न किल प्रोहानमर्गं विना ।
ब्रह्मं विष्णुगुणानुवादिनब्रह्माहंशपरिज्ञां
संयक्तोर्विपुलस्य तद्वदं विमो विष्णुकलाय प्रिय ॥ ११ ॥

भुत्वा मुष्टिपरिक्रमिक्रिष्टिभक्तमेतन्मभाभुतं
वाक्यं व्याकनियेदितं मुनिपदः श्रीनारदो कर्षितयत् ।
जेहाद्रीकृतचेतनो निरवाधिमेतानुनेगेन तं
शोषाचानुगुह्यजनस्ययतो नेपातिगंभीरपाक् ॥ १२ ॥

पाराशर्ये तत्राभिमानराहितं भुत्वा वचः संमति
मेतकोरपयः धयोदिनवहैः सिद्धं नमोगं मुष्टुः ।
संतुष्टिर्नैको नमस्ति कमभूतं वाक्कीकलासाह मे
चक्षुषीक्युलका भवति भगवन् शोषा चमो दास्यः
[॥ १३ ॥

नैकमै भवतो भवत्तन्निजं सेवां मुष्टुः कुर्वतः
कृष्णे कृष्णकपातुवादाद्विकर्तुर्मं विनामुष्यत् ।
लक्ष्मीकाङ्गुयानुतं प्रविषातो ऽध्यानं दक्षदादिच
मुष्णावान् परितरेते विमलधर्मैर्यानुवादान् विदः ॥
[१४ ॥

हवं दत्तभिमानवर्जितमुष्णिकोपकारकमः
पुंकातुद्धरदाय श्रीरिपु भवान् संकारासंशुभुः ।
भुभारं चक्षुष्यकृष्णयज्ञकातुद्धरके कवर
दासो दातुं यन्नातुं चरित्तये(1) नामेव संयुक्तसि ॥ १५ ॥

विद्यां विद्यायः पुत्रपुत्रपुत्रादिवद्विद्यः

जीवाश्चैव कलाकारावपुत्राश्च संज्ञावन्मा वषा ।

जातौपुत्रराज[वासोव] वापुत्रये मातृवक्षेजीविनः

जीवान् यत्कर्मनिरति निरति शान्तिश्च जीवा जनी॥१६॥

उद्धिगवदरुचिनाम् जीवान् विद्याभिरात्मना च ।

हरिचद्विगमभक्तिपुत्रपुत्रपुत्राङ्गे विषये ॥ १७ ॥

[from v. 37 in *anushūh śloka*.

Some idea of the contents of the work will be obtained from the following list of chapters.

1-10. Philosophical. — 1. (śl. 126) *paramābrahmaprasaṅgavarṇanam*; 2. (125 *śārdūlav.*) *śrīṣṭyādīvirītravarṇanam*; 3. (133 *ditto*) *śrīṣṭi-niropana* 'nantahkaraṇacatuṣṭayayantranirūpaṇe svātmāsvabodha'; 4. (119 *anush.* śl.) *yantranirūpaṇe vyaktivarṇane subuddhivarṇanam*; 5. (śl. 127) *adwaitaprasaṅge gatimahimāvarṇanam*; 6. (śl. 125) *buddhivibhavaavarṇane śrutyarthasāra-nirṇaya*; 7. (śl. 147) *rasavarṇanam*; 8. (śl. 147) *budhivibhavaavivekavarṇane pravṛttinivṛttinirūpaṇam*; 9. (śl. 125) *svyasaevakaludayaprasaṅgāyām bhaktiyudbhāsa*; 10. (śl. 140) *svyasaevakabhāvanavarṇane bhagavadbhaktievarṇanam*; —

11. (śl. 126) *nijāyukṣārtīhukāraṇe brāhma-muhūrtajarātāhasamayavādhivaiśaṇavajpravṛtti-nirṇaya*; 12. (śl. 125) *bhaktivarṇane rinutrayā-pākaraprasaṅge pañcayajūstūrūpanādivirītravarṇane bhaktiyudbhāsatmyanirūpanam*; 13. (śl. 192) *pañcāyatānirūpaṇe brahmajūstūvāptinirṇaya*; 14. (śl. 131) **mahālayaśrīṣṭhikartṛtṛivoprasaṅga*; 15. (śl. 158) *karmāikarmavikarmaprasāste* **nijādādhikārasāstivarṇanam*; 16. (śl. 125) *yogāntarāyānirākaraṇanirūpaṇe karaṇapuruṣavarṇane nūmamahimā*; 17. (śl. 125) *pañcāyatānaprakaraṇe hetupuruṣasahajapuruṣavarṇanirūpanam*; 18. (śl. 115) *svādhikāramayabhaktivaicārī-bhedaśādhavibhavasādhāvarūpaṇaṃgīta*; 19. (śl. 186) **brahmarudrādīnā bhagavadapāsāśāmyavarṇanam*; 20. (śl. 181) *gotradevaśāpūjanādhikāra-*; 21. (śl. 138) *dvādaśāparvanirūpaṇam*; 22. (śl. 137) *pūrvacītiṣṭiprasaṅgā*; 23. (śl. 124); 24. (śl. 135)

ulanāprasāṅgā; 25. (śl. 152) *grīhasthaprasaṅg-sāyam anvaḥavratābrahmacaryanirūpaṇam*; 26. (śl. 135) *grīhasthāstramavarṇane mantrādhikā-prasāṅgā*; 27. (śl. 142); 28. (śl. 136) *dīkṣā-mantragrahaṇamahotsava*; 29. (śl. 120) *dīkṣā-grahanaṃ*; 30. (śl. 153) *purakaraṇavādhāśāstravarṇādhikīravarnanam*; 31. (śl. 141) *bhagavad-bhaktivādhāśāstravarṇanam*; 32. (śl. 127) *damana-kamahotsava-kīrtimahotsavanirūpaṇam*; 33. (śl. 189) *śayanyutsava*; 34. (śl. 131) *pravītrōpa-namahotsava*; 35. (śl. 146) *kaṭidunamahotsava-vijayotsava*; 36. (śl. 202) *rathamahotsava-dhva-jōpanamahotsava*; 37. (śl. 167) *śipālīkṣāma-hotsava - kūrṭtikīmahotsava - tripuṭotsava*; 38. (śl. 133) *vīrṭhātījradunamahotsava*; 39. (śl. 158) *śādhyaśādhāśāstrīkīrtīmahotsava*; 40. (śl. 147) *kuṭālikamahotsava*; 41. (śl. 239) *puruṣottāma-mahotsava*; 42. (śl. 127) *ekādaśīvidhī*; 43. (śl. 135); 44. (śl. 125); 45. (śl. 147); 46. (śl. 120); 47. (śl. 133); 48. (śl. 125) *mahāvīśavarṇanam*; 49. (śl. 143) *vāmanavāmīmahotsavaśāstrāśādhī*; 50 and 51 (some omission, śl. 1-119, then 99-131) *śrīṣṭyājūstūmāhāntarātunamahotsavaśādhī*; 52. (śl. 106) *śivarātrivratānirṇaya*; 53. (śl. 111) *śivaliṅgāśādhāśāstrāśādhāpūjananirṇaya*; 54. (śl. 153) *śiligrāmagaṇīkīrtīmanirākṛavarṇanam*; —

55-95. Astrological observations, and mystic prayers and performances. 55. śl. 159; 56. śl. 152; 57. śl. 147; 58. śl. 163; 59. śl. 121; 60. śl. 123; 61. śl. 132; 62. śl. 145; 63. śl. 214; 64. śl. 99; 65. śl. 105; 66. śl. 101; 67. śl. 108; 68. śl. 102; 69. śl. 65; 70. śl. 62; 71. śl. 62; 72. śl. 51; 73. śl. 39; 74. śl. 65; 75. śl. 50; 76. śl. 46; 77. śl. 36; 78. śl. 62; 79. śl. 60; 80. śl. 48; 81. śl. 54; 82. śl. 67; 83. śl. 83; 84. śl. 63; 85. śl. 63; 86. śl. 55; 87. śl. 54; 88. śl. 66; 89. śl. 55; 90. śl. 72; 91. śl. 63; 92. śl. 62; 93. śl. 72; 94. śl. 102; 95. śl. 52.

Foll. 698-708 have been inserted in inverse order between foll. 704 and 705.

It ends:

अविद्यापरिहारेण विद्यया चतुष्टयका (1) ।

अज्ञानमयी माया प्रविष्टा नमामुना ॥ ५१ ॥

प्रतीतवैश्वदेवापि तत्त्वज्ञविषयनाम् ।

आत्मैव परमं ब्रह्म आद्यविश्वोपकारकम् ॥ ५२ ॥

इति श्रीपरमात्मब्रह्मसूत्री श्रीनारद्वचनराजे सर्वज्ञाज्ञेय-
पाशुपतिरूपस्य नाम संघनपतिप्रमः षटलः अष्टादशः ॥ नारद्वच-
नराजस्य अष्टादशः ० इति १३२७ श्लोके १६६२ प्रमोदनामसंघनराजे
आत्मनुपपन्नवचनी रविवाकरे हस्तमन्त्रे चतुर्दशविंशयोगश्लोकाः ०
संघं १३२५ ॥

According to Prof. Bhandarkar, Rep. 1883-84, p. 8, the *Nāradapañcarātra* includes the following six works: 1. *Lakṣmīsāṃhitā*; 2. *Jñānāmṛtasārasaṃhitā* (ed. by K. M. Banerjea, in Bibl. Ind.); 3. *Paramāgamacūḍāmaṇisāṃhitā*; 4. *Paṇḍhkarasāṃhitā*; 5. *Pādmasāṃhitā*; 6. *Vṛiddha-Brahmasāṃhitā*; whilst quotations are also met with (ib. p. 72) from 7. *Sātvatasāṃhitā*, and 8. *Paramasāṃhitā* (perhaps identical with 3). [H. T. COLLIERBROOKE.]

2531.

1193a. Foll. 200; size 12½ in. by 6 in.; careless, modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Paṇḍhkarasāṃhitā, of the *Nāradapañcarātra*, consisting of 43 *adhyāyas* in which *Paṇḍhka* is instructed by *Bhagavat* in matters chiefly connected with sacrificial rites.

Rather incorrect; with lacunae in places.

It begins:

मुखावरपरं विष्णुं सन्निधौ चतुर्भुजं ।

प्रसन्नवदनं आये सर्वविश्वोपशान्तये ॥ १ ॥

अथ श्रीकर्मसंहिताप्रारम्भः ॥

यदा तीर्थपूजादिषु गुरोरेव हितैषिणः ।

यदा आह्वयवेदिषु संघातं कर्तुमिच्छतः ॥ १ ॥

तनु (ननु) मद्रायेव काले पात्रे गुणवशान्निते ।

यदाह्वयवेदिं वै मूकं पुत्रं यतः ॥ २ ॥

वागोपकटादिषु तु येन स्त्रीतिनवाव्यति ।

यथात्म्यं तु तत्राह्वाद् गुरोरे विधिष्वेव च ॥ ३ ॥

तत्राह्वादेन भगवद्विदं ज्ञानं गृह्यत मे ।

दयां कुरु त्वमापस्य निमग्नस्य भगवद्विषे ॥ ४ ॥

दशमादिश्रवा (1) ब्रूयात् कर्तव्यं पाशुपतं च ।

प्रवर्तते तदर्थं तु गुरुमिच्छतुष्वने ॥ ५ ॥

कृषयिता विधानेन पूरयिता जनैः शुभैः ।

छिन्नित्वा च क्रमाद्यैव त्वालिख्य पटिकादिभिः ॥ ६ ॥

भूमी ईशश्रुताकाष्ठैर्विनाभावात् प्रयत्नः ॥ ६ (1) ।

पूजयेत्कलपुष्पाद्यैरारक्ष्यैर्निर्मलभवेः ।

पूजितं दक्षिणेतस्य तं तु विद्धि चतुर्विधं ॥ ७ ॥

आद्यं यमोदराद्यं तु तत्सर्वस्योपलक्षितं ।

अग्नेः कवचमर्थं (1) तु द्वितीयं परिचायितं ॥ ८ ॥

तदनेकप्रकारं च चत्वार्यं स्यात्तृतीयं ।

यस्य भेदो व्यपेक्ष्य च कल्याणायार्थभयः ॥ ९ ॥

निधं चत्वारिधानं तु मंदलं बहुभेदयुक्तं ।

तच्चतुर्वै कलाभ्यां यत्र दक्षो विमुच्यते ॥ १० ॥

महास्यं नवनाभं तु विचभेदेन त्रितयं ।

दृष्टेन युजितेनाथ त्रयाग्नौ कल्पितेन च ॥ ११ ॥

मोक्षो येन भवतामु भक्तानां कथलेन च ।

भेदयुक्तेन कालेन दृष्टेनेरेव वै क्रमात् ॥ १२ ॥

ह्रदइयो प्रतिपद्यं तु चत्वारिहो ततो द्विज ।

तत्राह्वात्तत्राह्वात्तु पुत्रकं चापरेण तु ॥ १३ ॥

दृष्टेन युजितेनाथ चतुर्व्याजेन वै हृदि ।

त्रयाविधेन कालेन योग्यता तस्य जायते ॥ १४ ॥

1. (śl. 53) इति श्रीनारद्वचनराजस्य श्रीकर्मसंहितायां śiṣhyaparīkṣhālakṣhaṇam; 2. (śl. 44) इति श्रीनारद्वचनराजे (thus always subsequently) श्रीकर्मसंहितायां bhūmiparīkṣhā; 3. (śl. 117) dīksiddhīlakṣhaṇam; 4. (śl. 206) maṇḍapalakṣhaṇam; 5 (?) 6. (śl. 404) padmalakṣhaṇam, 7. (śl. 171) rājhalakṣhaṇam; 8. (śl. 234, ? wanting 183-200) cakralakṣhaṇam; 9. (śl. 164) mīṣhalakṣhaṇam; 10. (?) wanting; 11. (śl. 104) vṛttabimbalakṣhaṇam; 12. (śl. 28) pañcapadmaśakrabimbalakṣhaṇam; 13. (śl. 13) sūryabimbalakṣhaṇam; 14. (śl. 15) candraśimbalakṣhaṇam; 15. (śl. 33) trikṣṇabimbalakṣhaṇam; 16. (śl. 48) kūrmaśimbalakṣhaṇam; 17. (śl. 47)

śaṅkhābimbalakṣaṇam; 18. (śl. 58) *navanābhala-*
lakṣaṇam; 19. (śl. 140) *natābhyaṛcanam*; 20
(śl. 123) *viśvakṣenārcanam*; 21. (śl. 22) *pari-*
vāralakṣaṇam; 22. (śl. 77) *ādhārāsanalakṣa-*
ṇam; 23. (śl. 69) *āsanadevatānyāsa*; 24. (śl. 58) *ādhārāsanadevatālakṣaṇam*; 25. (śl. 40) *vṛti-*
vicāra; 26. (śl. 59); 27. (śl. 728) *śrāddhākhyā-*
nam; 28. (śl. 51) *hutāśanayoniṣṭhāga*; 29. (śl
161); 30. (śl. 224) *pavitrārōhaṇam*; 31. (śl. 307)
lokadharmā; 32. (śl. 158) *ārādhanalopavicāra*;
33. (śl. 175) *tattvasamādhi*; 34. (śl. 89.) *dhū-*
pagaṇṣṭhalakṣaṇam; 35. (śl. 67) *dhūpāṭhāra-*
lakṣaṇam; 36. (śl. 455) *āntaravicāra(I)*; 37
(śl. 66) *atanuvicāra*; 38. (śl. 318) *udhikāraṇirū-*
panam; 39. (śl. 38) *āgamanirṇaya*; 40. (śl. 108)
bhadrāpīṭhalakṣaṇam; 41. (śl. 224) *nānāṭhar-*
mapratishṭhāpanam; 42. (śl. 187) *pādāpratish-*
ṭhā; 43. (śl. 194) ends:

विद्यासूतां (I) गतात्मनान्येषां वा करोति यः ।

वेद्याय च प्रतिष्ठानं सखाख्या विभवेन वा ॥ १९१ ॥

चर्चिदादेव ते यति श्रद्धादेवात्मस्य ।

वेद्याय च परं स्थानं ततः कालातरेण तु ॥ १९२ ॥

विश्वं न भुवनासाक्षं कुलक्षेत्रादिकैः सह ।

आचरेति भुवं येन प्राप्नुवति पुनर्भुवं ॥ १९३ ॥

कृपयानुभवे तावत् प्रतिष्ठां यः समाचरेत् ॥ १९४ ॥

इति श्रीनारदसंघराजे योग्योक्तसंहितायां विचक्षणविज्ञो
पध्यायः ॥ ४३ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2532.

736. Foll. 327; size 12½ in. by 6½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Pādmātāntira, or *Pādmāsaphitā*, of the *Nāradaśāntarāntira*, in four sections. Fairly correct.

I. *Jhānapāda*, in 11 *adhyāyas*, begins:

आजीनमाद्ये सखं तदाचमनविधानिनः ।

किञ्चेयस्यदं कर्म प्रपुनरेभिरे मुनिं ॥ १ ॥

अथ यः कृपुः ॥

आधीतः सकल भगवत् ज्ञानोपायाः कविजराः ।

वेदात्मकः सदैवाति शास्त्राति च यथाशयं ॥ २ ॥

इतेन सदैवेनैव जैवत्याय न कथ्यते ।

आच्छेद इत्येव त्वतः श्रोतव्यं मायया गतिः ॥ ३ ॥

सकल उपायः ॥

कृत्या नूनयः सर्वे यथा पूर्वं यथा कृतं ।

उपसंगम्य संघतेनृनिगमिनिवारं ॥ ४ ॥

प्रदीपनेत्रेणाथं पुत्रपानभिषाजं ॥ ५ ॥

नृकृतां न महतीनां संघतः सदैवित्वाय ॥ ५ ॥

महं नृकृपयायाव प्रमुखाय यथाशयं ।

संघतेन उपायः ॥

आधीतः सकला वेदाः ज्ञानोपायाः कविजराः ॥ ६ ॥

इतिहासपुराणां पात्रोपायमुत्तमं च ।

मुत्तमं तेन सर्वेषु दृश्यते सर्वदेवताः ॥ ७ ॥

सर्वतः फलमप्येव स्वर्गादप्यत्र दृश्यते ।

विधिधानि च शास्त्राणि न तत्रैव प्रतिष्ठिताः ॥ ८ ॥

अथपिगलोपायं न च यस्यानि मुच्यते ।

मुत्तिरेव च तस्यापि प्रमादमिति मुमुक्षु ॥ ९ ॥

निचयं नाभिगच्छामि मनसा किमुत्तमं च ।

ततो वृं भूशानिधेयः संतप्रहृदसखा ॥ १० ॥

विद्याधनं समासाक्षं दुष्टिषु समुत्तमं ।

अमुषं तप आतिष्ठं ततः प्रीतः प्रमापतिः ॥ ११ ॥

अभिधेयतेः साधे स्वयमागमद्विज्ञं ।

प्रज्ञोपायः ॥

परं कृतीव्यं भद्रं ते यत्ने मनसि चरेते ॥ १२ ॥

यत्तानि विज्ञं ज्ञेयदक्षिणं परं नम ।

संघतेन उपायः ॥

इत्युक्तो वृं भगवता प्रत्यक्षोऽर्थं कृतांमतिः ॥ १३ ॥

ज्ञानं भगवत् मे मुक्तं निःसंशयमनाकुलं ।

येन सांसारिकं दुःखं तस्मात् ज्ञानमपलीना ॥ १४ ॥

इत्युक्तो देवदेवस्तु प्रहसन्निदमप्रवीर ।

नृपु विप्र प्रवक्ष्यामि विमुखायमनामयं ॥ १५ ॥

मुत्तिरेव विज्ञादोना निःश्रेयसकरी यदा ।

यतो वै मुत्तिर्नयेव निमनाराधयं हरिं ॥ १६ ॥

जैवत्यं परमं प्राप्नो न भूयः संघतेदिह ।

संघतेन उपायः ॥

भगवन्नेन ज्ञात्वा देव आराध्यते यतः ॥ १७ ॥

कीदृशमु यतो देवो विधिः की वा तदर्थमे ।

ब्रह्मोवाच ॥

वेत्तासं ज्ञातनं भुवनविद्धं वाचनाशनं ॥ १८ ॥

हिताय कथैभ्रतानामादिदेवेन चोदितं ।

चतुष्पादकनयुक्तं चतुर्वैगुह्यप्रदं ॥ १९ ॥

तेन ज्ञात्वाविधानेन सनाराधय केशवं ।

तज्ज्ञात्वां चतुर्वाक्यतः कथितो मुनिर्गुणः ॥ २० ॥

In this way this 'mahat kâstram' is represented as being successively communicated by *Kiṣkava* to *Brahmā*, by *Brahmā* to *Kapila*, by *Kapila* to *Padmanāga* (or *Padma*, whence its name), and by *Padma* to *Samvartaka*, who finally transmitted it to *Kanva*

संवर्तक उवाच ॥

इमुक्तो ब्रह्मणा देवः शंखचक्रमदाधरः ।

पादौत्सं रुद्रनालोचन आनहार खवं हरिः ॥ २१ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥

यद्वद्वाराणि तंवाणि त्वहैवमानि शंकर ।

परम्यरविह्वलानि कुरुष्व त्वं यथातथं ॥ २२ ॥

अथतारिष्य बहुभिर्भस्त्रादिभिरहं मुने ।

त्वाम्प्रकीर्तयिष्ये ज्ञात्वाणि स्वाध्यायानि महोत्तले ॥ २३ ॥

अत्यायासेन मुक्तं भूयिषं फलमनुत्तमं ।

यद्वद्वाराणि च ज्ञात्वां दक्षिणं दक्षिणं स्वेनकारणं ॥ २४ ॥

योगज्ञात्वात्म्यं कर्तुंने पिरिचो नपि करिष्यते ।

मात्स्यस्य चापि निनैषो कथितो अधिकरिष्यति ॥ २५ ॥

मुहूर्तं सनात्वाय मुहूर्तात्वं नृनाम्प्यहं ।

ज्ञानापाह्नपनिष्ठातं ज्ञानुत्प्रेयकलानि च ॥ २६ ॥

काहेतं मूर्तिनात्वाय ज्ञात्वां ज्ञानि तयाहेतं ।

ज्ञात्वाणि कृत्वाहीतानि भवति योक्तानि च ॥ २७ ॥

आभूतः संज्ञावातोके स्यान्वर्ति मन ज्ञाननाम् ।

वाडविशेषे ते सर्वे प्रथिपमातुषन् हरिः ॥ २८ ॥

कृतकृत्यकदा ब्रह्मा वाचि देवैः सनात्वाय ।

जगान विद्वन्पर्ववारकादिभिरुचिः ॥ २९ ॥

संवर्तक उवाच ॥

संवाचयेत्तु त्वानि तदाग्रभूति वै मुने ।

ज्ञेयादीन्विष ज्ञात्वाणि प्रपत्ते शास्त्रनाड्ये ॥ ३० ॥

वेत्ताया मायया लोके प्रचरति निरनुज्ञाः ।

ज्ञेयादो नपि सनपात्तव त्वं प्रतिहिताः ॥ ३१ ॥

संवेदरे संवाचयन्विद्वानपि खवं ।

दुष्यदेव नृनाम्प्यनुविद्वानुचिः ॥ ३२ ॥

संवाचयन्विद्वानुचिः कथं कृत्वा प्रचरति ।

संवर्तक उवाच ।

संवेदराणि ज्ञात्वाणि राचीयेते महामपि ॥ ३३ ॥

यात्तंविषी कनात्वाही तेन लोके प्रचरते ।

चंद्रतारागणं यद्विद्वान्भते नैव वाकरे ॥ ३४ ॥

तपेद्वाराणि शोभते संवाचयन्विद्वानपि ।

संवाचयन्विद्वान् यद्विद्वान्भते दिवाकरे ॥ ३५ ॥

तंवायां नैव सर्वेषां यत्ना नारायणः खवं ।

चतुर्वाक्ये भक्तानां आध्यामात्त च खवं ॥ ३६ ॥

कथं उवाच ॥

कति भेदास्तु तंवायां नामधेयानि काविधित ।

श्रोतुमिच्छामि विभेदं परं कीदृशं हि मे ॥ ३७ ॥

संवर्तक उवाच ।

ज्ञानेकमवाची च पुरा हे कथं मुमुक्षु ।

नामधेयानि चैतेनां कृत्वा कथ्यते नया ॥ ३८ ॥

यासं यत्नोत्तमं माययेनैव मलकूपरं ।

वेत्तोक्तमोहनं विद्वत्तं तिलकं यत्नात्तवं ॥ ३९ ॥

नारदीयं धनदीयं वासिष्ठं योक्तव्यात्तवं ।

सनत्कुमारं सनत्तं सनात्तं कथयतिहिता ।

सनत्तं महोत्तमः श्रीमन्नः पुरुषोत्तमं (?) ॥ ४० ॥

महोद्वेष्टसंहिता संवाचयन्विद्वान् तज्ज्ञातागरे ।

वागीशं वात्तं तेनो द्रविषं श्रीकरात्तवं ॥ ४१ ॥

वाचं विद्वत्तं वात्तं विद्वत्तं विद्वत्तुपुर्वकं ।

विद्वत्तुपुर्वकं श्रीरं श्रीमन्मोक्षरसंहिता ॥ ४२ ॥

पुष्टितं श्रीनकोयं नारदीयं दक्षरसंहिता ।

श्रीवेष्टे योगद्वयं हारोत्तं सारोत्तमं ॥ ४३ ॥

आचये मंदरं विद्वत्तं श्रीमन्मोक्षरसंहिता ।

वेदायत्तं विद्वत्तं भागीयं परपुर्वकं ॥ ४४ ॥

वात्तवत्तं श्रीनकोयं योक्तवत्तं ज्ञात्वात्तवं ।

ज्ञानादीयं ज्ञानद्वयं वात्तं नारायणात्तवं ॥ ४५ ॥

यारात्तवं च वात्तं वात्तं वात्तं वात्तवत्तं ।

जयोत्तरे वाहेत्तवं जेतिनं वात्तवत्तवं ॥ ४६ ॥

वात्तवत्तं वात्तं वात्तं वात्तं वात्तवत्तं ।

हेरस्यग्नेनागत्तवं वात्तं योक्तवत्तवं ॥ ४७ ॥

भारद्वाजं नारदीयं भागीयं वात्तवत्तवं ।

ज्ञात्वात्तवत्तं वात्तं वात्तं वात्तवत्तवं ॥ ४८ ॥

वैष्णोन्मयिचयं येन विज्ञात्वं येन वादयं ।

ब्रह्मचारीनमोनेन मातेरेवत्य संवत् ॥ १०३ ॥

महात्मनाम्नात्वं आचार्यं विष्णुर्हिता ।

संहिता आदिर्गुप्तस्य ब्रह्मन् राघवसंहिता ॥ १०४ ॥

संवादे मुक्तद्वारान्मयानाहेचपाद्वत् ।

दत्ताचेनं ज्ञात्वात्वं [च] वादाहमिहपाद्वत्(1) ॥ १०५ ॥

संवादेवात्वं प्रबुद्धसंहिता कलिर्हिता ।

प्राचेननात्मनिनेनं ज्ञानमोचरे कृतं ॥ १०६ ॥

इति तं तं चनात्वात्वं ज्ञात्वात्वं नमोनिधिः ।

तंवात्वं ज्ञात्वात्वं यो निधेनं मुक्तुपावाः पुष्यं पुष्यं ॥ १०७ ॥

इति तं तं चनात्वात्वं ज्ञात्वात्वं नमोनिधिः ।

तंवात्वं ज्ञात्वात्वं यो निधेनं यत्नं(1) नरः ॥ १०८ ॥

तंवात्वं ज्ञात्वात्वं यो निधेनं यत्नं ॥

1. (śl. 110) इति श्रीनारदवचनपादे महोपनिषदि प्राप्ते तंवे (thus generally) ज्ञानपादे *śāntirāvatārah*; 2. (śl. 49) वाचतंवे *mūrtiyutpattikathanam*; 3. (śl. 27) *brahmādisarīṣhīkathanam*; 4. (śl. 41) *puruṣhavinīcakṣ*; 5. (śl. 40) *brahmalakṣhanaprāptyn-pāyākathanam*; 6. (śl. 52) *brahmunnaḥ sarvatah-jāpīpādādvavarnanam*; 7. (śl. 69) *jñānotpattikāraṇakathanam*; 8. (śl. 47) *muktilleṣitatattvannirṇayaḥ*; 9. (śl. 65) *bhūgolavarnanam*; 10. (śl. 25) *bhūlokalakṣhanam*; 11. (called 12; śl. 92) *bhūvarlokaśāntirārah*.

II. *Yogapāda* (concentration of mind) of 5 *adhyāyas* : 1. (śl. 22) *āsanabhedavidhiḥ*; 2. (śl. 40) *nāḍisvarūpakathanam*; 3. (śl. 36) *prāṇāyāmalakṣhanam*; 4. (śl. 23) *pañcābhūtasthānabhedannirṇayaḥ*; 5. (śl. 31) *yogalakṣhaṇam*.

III. *Kriyāpāda* (on the ceremonies connected with the construction of houses, villages, temples, idols, altars, etc.), in 32 *adhyāyas* : 1. (śl. 55) *bhūparikṣhāpavacchāhali*; 2. (śl. 66) *grāmādivinyāśa*; 3. (śl. 48) *karṣhaṇādividhi*; 4. (śl. 43) *bālālayakālpnam*; 5. (śl. 90) *prathamāśṭakāvidhi*; 6. (śl. 51) *prāsāḍasya garbhānyāśādividhi*; 7. (śl. 72) *upapādādividhiḥ*; 8. (śl. 98) *prāsāḍabhedalakṣhaṇam*;

9. (śl. 77) *mūrdhaśṣṭakāśādividhimānādevatākalpanam*; 10. (śl. 139) *parivāradevatākalpanam*; 11. (śl. 105) *śilānusamgraha*; 12. (śl. 54) *dhruvavaraṇapramāṇa*; 13. (śl. 116) *śilāsthāpanavidhi*; 14. (śl. 108) *varnavidhānam*; 15. (śl. 99) *nṭhyāśānādividheda*; 16. (śl. 77) *caturvīṃśaty-ashṭamūrtilakṣhaṇam*; 17. (śl. 111) *daśāvūtāralakṣhanam*; 18. (śl. 67) *mūrtibhedakathanam*; 19. (śl. 64) *śhaḍvārannirṇaya*; 20. (śl. 120) *pratimāmāna-pratimālakṣhanabhāṣhanalakṣhanam*; 21. (śl. 82) *śrīgūḍilakṣhanam*; 22. (śl. 70) *parivāradevatālakṣhanam*; 23. (śl. 62) *pūjopakarannirṇali*; 24. (śl. 94) *śāśāryalakṣhaṇam*; 25. (śl. 111) *prasthālihopakṣhaṇam*; 26. (śl. 83) *jalādividhānam*; 27. (śl. 210) *auḥhivīśānādi*; 28. (śl. 124) *prasthādividhi*; 29. (śl. 54) *nūādivipratisthādividhānam*; 30. (śl. 190) *lakṣhmyādivipratisthānam*; 31. (śl. 53) *akṣamālu-pratisthādividhi*; 32. (śl. 138) इति च त्रिपादादे संवत्-करोक्ष्णौ संहितायां *grahāreṣṭhāpanavulhiḥ*.

IV. *Oryāpāda* (on practical worship, esp. at the celebration of the *Vaiṣṇava* festival), 33 *adhyāyas* : 1. (śl. 55) *jātinirṇaya*; 2. (śl. 92) *dikṣhādividhi*; 3. (śl. 185) *nityayūgādividhi*; 4. (śl. 70) *agnihāryādividhi*; 5. (śl. 82) *nityotsava-samārādhanaśāntirādividhi*; 6. (śl. 70) *nṛisūktopacārannirṇānavidhi*; 7. (śl. 120) *maṇḍalārādhanaśāntirādividhi*; 8. (śl. 222) *śaṇyānavidhi*; 9. (śl. 137) *śikṣhārakalādividhi*; 10. (śl. 155) *dhruvādividhi*; 11. (śl. 290) *maṇḍalārādividhi*; 12. (śl. 91) *pūshpa-havirvidhānam*; 13. (śl. 80) *pañcābhūtādividhi*; 14. (śl. 195) *pavitrādividhi*; 15. (śl. 135) *vratādividhi*; 16. (śl. 91) *śaṇmāra-janādividhi*; 17. (śl. 59) *jīrṇodhāraṇam*; 18. (śl. 152) *prāyāśāntirādividhi*; 19. (śl. 166) *utsava-prāyāśāntirādividhi*; 20. (śl. 104) *hiraṇyagarbhādividhi*; 21. (śl. 84) *adhikāryādividhi*; 22. (śl. 71) *mudrādividhi*; 23. (śl. 183) *mantra-*

kādyarthavarṇanam; 24. (fl. 192) dvādaśāśekhara-
rakalpa; 25. (fl. 272) śrīmadashāśekharaman-
tram; 26. (fl. 84) viśvaguḍyātryādimantrod-
dhāra; 27. (fl. 965) matsyādimūrtimantrod-dhāra;
28. (fl. 254) annādhipatimantrod-dhāra; 29. (fl.
190) śrīgādhiparivāramantrakalpanam; 30. (fl.
208) mantrod-dhāra; 31. (fl. 436) gaṇeśotpatti-
kathanamantrod-dhāra; 32. (fl. 299) mantrod-
dhāra; 33. (fl. 208) ends:

जेन वा कथितं ज्ञानं श्रुतयः कलत्रावपहाः ।
इमां महोपनिषदं ब्रह्मानः नृपोति यः ॥ २०५ ॥
त वाति ज्ञातव्यं ब्रह्म दुष्कापनकृतात्मभिः ।
येन मां ब्रह्मनाम तया यद्युद्योगैः ॥ २०६ ॥
तेनेदं विद्यते पुस्तकतनोत्पादनेति ।
श्रुतयस्तं भवतो यपि भवन्तु पुनरोत्तमं ॥ २०७ ॥
प्रदास्यति तं पुस्तकमपचने तपोधनं ।
इत्यध्यायसमाप्तौ श्रुत्योपादेः प्रकीर्तितः ॥ २०८ ॥
इति श्रीनारदपंचरात्रे महोपनिषदि पांच तंत्रे त्रयोपादे
महाराधनामर्चोद्धारो नाम चत्वारिंशोऽध्यायः ३३ ॥

[II. T. COLABROOKE.]

2533.

1103b. Foll. 120; size 12½ in. by 6 in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; 13
lines in a page.

Lakṣmītantra, or Nāradapañcarātrasāra, a
work in fifty *adhyaṃas*, devoted to the praise
and worship of Lakṣmī, as the female *śakti*
of Nārāyaṇa-Viṣṇu, and the ultimate cause
of the world; and representing itself as having
been revealed by the goddess herself, under
the name of Śrī, to Śakra-Indra.

It begins:

नमो निजानवस्थाय जगत्तः सर्वहेतवे ।
ज्ञानाय निरुपगम्य लक्ष्मीनारायणान्मे ॥ १ ॥
जगत्तनाद्व्यापारमोदुर्ज्ञं कोनभूयते ।
जगत्तं केदुर्ज्ञमिगलक्ष्मीरुपमुपाकरो ॥ २ ॥
चेदचेदंगतत्त्वज्ञं सर्वज्ञाज्ञविश्वारदं ।
सर्वैकज्ञातत्त्वज्ञं श्रीशक्तानामात्मनं ॥ ३ ॥

निर्देशपूर्वं विज्ञातारं रामशेषावज्ञीकृतं ।
चतुर्दशंगयोगत्वं ब्रह्मस्वानवपरात्वं ॥ ४ ॥
पित्रे ज्योतिषा भावी पुत्रा तपमतां गतं ।
निदानं ब्रह्मनामं त्रेयोराज्ञिजनानव ॥ ५ ॥
अपिचिदुद्योगोन्मेषापिचिद्वैलम्बयत् ।
प्रातःसंध्यानुषासीनमूर्ध्नि दृष्टदृष्टाज्ञं ॥ ६ ॥
अत्रिज्ञातानां परमस्वैयमो यज्ञस्थिनी ।
ब्रह्मचिदुद्योगज्ञानो जगनी कारकोतरे ॥ ७ ॥
देवैरभ्योदिता (?० चिदा) जगत्तं शक्तिनिवर्तयस्थिनी ।
विदुषो सर्वस्वैकज्ञा निमं प्रतिमनुजता ॥ ८ ॥
प्रमुष्टिहृदयमो तात्वा (? तत्त्वो) विविधस्वर्गसंहिता ।
प्रथिपातपुरस्कारमनूया पापो जगत्तरे ॥ ९ ॥

चतुर्नया उवाच ।

भगवत्सर्वस्वैकज्ञं मन ज्ञाय जगत्तरे ।
तत्र तत्र मुक्ता श्रीलक्ष्मे ते बहुविधालुकाः ॥ १० ॥
ज्ञानानि च विविधवाणि कलुरुपादिभेदतः ।
इत्येवो भगवत्तमो विप्रिज्ञो विप्रुक्तो मया ॥ ११ ॥
तया कथयता तासां भगवत्तमैरहितः ।
कृषितं तत्र तत्रैव लक्ष्मीनाहात्मनुजं ॥ १२ ॥
रहस्यत्वादुद्भवात् तया प्रकटीकृतं ।
तदहं कोनुमिच्छामि लक्ष्मीनाहात्मनुजं ॥ १३ ॥
यत्प्रभाषा हि ता देवी यत्प्रकटा यदुद्भवा ।
यत्प्रभाषा यदापाता यदुपाया च यत्प्रकटा ॥ १४ ॥
तदहं कोनुमिच्छामि तत्त्वो ब्रह्मविदां परं ।
भवेयं कृतकृताहं यस्य विज्ञानयोगतः ॥ १५ ॥
तत्त्वे दृष्टेयं यथानुयमव्याख्यायचोदि हो ।
इति तस्या वचः श्रुत्वा भगवानाचिरमवित् ॥ १६ ॥
तामु संवोषितो व्यस्यन्नं श्रीलक्ष्मे श्रीपादिणि ।
मया मुक्तो न वक्ष्यमिति मो ज्ञादितं (?) पुत्रा ॥ १७ ॥
जहौ त्वनवि कल्याणि लक्ष्मीनाहात्मनुजं ।
जोतुं कुतश्चिरमेवोदुदयस्यं जगत्तमं ॥ १८ ॥
नारदब्रह्मसंकाशं भगवत्तमैवेदिनं ।

श्रुतयः जगुः ।

भगवत् तन्मुक्तो ज्ञानाभिः साक्षातः कलत्रैरुपयः ॥ १९ ॥
मुक्तो भागवतो धर्मो मोक्षैककलत्रुपयः ।
तत्र ब्रह्मसंकाशं लक्ष्मीनाहात्मनुजं ॥ २० ॥

बुधिनं त्वं त्वयैव मातृशलाग्रवाकिनं ।
 इक्ष्वाण्यकिनं क्रौण्ड मयवागन्तारत्नं ॥ २१ ॥
 चक्रिनीदेवर्षं त्वं प्रज्ञा भवतु नो भवत् ।
 नमः ऊः हिरणा वादी त्वं संसारतापी ॥ २२ ॥
 चक्रोद्भि हो नुमे दिवं प्रपन्नसत्त्वा पितृ पदं ।

जीनारद उवाच ।

बाधु संपोषितो ज्येष्ठः पुनयः शीघ्रतमः ॥ २३ ॥

प्रपदं चक्रवात्म्यं लक्ष्मीर्षं वनात्मनं ।

यथा सा दृश्यते देवी सद्यप्युत्तमैः ॥ २४ ॥ ०

पंचरात्रस्य कृत्स्नस्य तेषां निहा वनात्मनी ।

तेषां नारायणी देवी स्थिता नारायणात्मना ॥ २५ ॥ ०

The titles of the chapters are as follows :

1. (śl. 57) जीनारदपंचरात्रे महोदयमिदं लक्ष्मीर्षे
lakṣmīśakrasamvādaḥ ; 2. (śl. 58) इति जीनारद-
 पंचरात्रादौ लक्ष्मीर्षे (thus always subsequently)
 तृतीयोऽध्यायः ; 3. (śl. 38) *lakṣmī-indraśamvāda* ;
 4. (śl. 68) *śaktiavarṇanam* ; 5. (śl. 80) *tattvavar-*
ṇanam ; 6. (śl. 46) *śaṅkośaparakāśa* ; 7. (śl. 45)
indralakṣmīśamvāda ; 8. (śl. 43) *lakṣmīyavatā-*
raparakāśa ; 9. (śl. 58) *devīmahimāvarṇanam* ;
 10. (śl. 44) *paravyūhādhiparakāśa* ; 11. (śl. 54)
vaibhāvaparakāśa ; 12. (śl. 57) *tirobhāvādīśakti-*
prakāśa ; 13. (śl. 40) *viścittisvarūpavarṇanam* ;
 14. (śl. 59) *svarūpaprakāśa* ; 15. (śl. 36) *upāya-*
prakāśaparakāśa ; 16. (śl. 44) *upāyaprakāśaravi-*
varṇanam ; 17. (śl. 106) *rahasyopāyaprasaṅga* ;
 18. (śl. 51) *mantraprabhāvavarṇanam* ; 19. (śl.
 44) ; 20. (śl. 52) *mātrikāprakāśa* ; 21. (śl. 41)
guruśiṅhyalakṣhaṇam ; 22. (śl. 40) *mantrapra-*
bhāvavarṇanam ; 23. (śl. 37) *mātrikāprakāśa* ;
 24. (śl. 77) *tāraprakāśa* ; 25. (śl. 53) *tārānu-*
tīraprakāśa ; 26. (śl. 42) *śaptavidyāprakāśa* ;
 27. (śl. 50) *sadācāraprakāśa* ; 28. (śl. 58) do. ;
 29. (śl. 75) *agnīśahomavibhāgaparakāśa* ; 30. (śl.
 57) *kriyāśaktiparakāśa* ; 31. (śl. 90) *śūdarāṇa-*
prakāśa ; 32. (śl. 63) *śikhilaparakāśa* ; 33. (śl.
 122) *aṅgapāṅgādīmantraparakāśa* ; 34. (śl. 139)
śmānavādhiparakāśa ; 35. (śl. 80) *ūhātābudhīpra-*
kāśa ; 36. (śl. 149) *antaryāgaparakāśa* ; 37. (śl.

- 76) *bāhyayāgaparakāśa* ; 38. (śl. 92) *bahīryāga-*
prakāśa ; 39. (śl. 48) *bāhyayāgaparakāśa* ; 40.
 (śl. 120) *vidhīprakāśa* ; 41. (śl. 78) *dīkṣāvidhī-*
prakāśa ; 42. (śl. 81) *mantropāśanākrama* ; 43.
 (śl. 111) *piṇḍasiddhiprakāśa* ; 44. (śl. 64) *ra-*
hasyaparakāśa ; 45. (śl. 125) *mūrtiparakāśa* ; 46.
 (śl. 41) *siddhiprakāśa* ; 47. (śl. 35) *kīrtimūntra-*
siddhiprakāśa ; 48. (śl. 38) *mūrtinirṇaya* ; 49.
 (śl. 146) *māyāsiddhiprakāśapratīkṣāvidhī* ; 50.
 (śl. 235) end :

मंत्राणां चत्वारं तेषां मुद्रितं मन्त्रमात्मना ।

मात्रतत्त्वादिने देवं न कृत्वायैव त्वा ॥

न चार्चयति मित्रं मातृवापुत्रिणा च ।

न बाधुदेवाभ्यां न चाभिक्रान्ते मयि ॥

देवनेतृमुद्रांश्चैव मुद्राणां च तत्त्वानि ।

निष्ठादिदेवार्चय मन्त्राणां च विज्ञेयतः ॥

भूयसीं चरते भक्तिं बाधुदेवे वनादिने ।

मुष्टिमात्राय दद्यात् सदागुणमज्ञादिने ॥

हस्तं चरति त्वं त्वं चरति हस्ति त्वना ।

मोहाद् त्वं देवेन भूयः किं क्रौञ्चमिदं ॥

इति जीनारदपंचरात्रादौ जीनारदो जीनारदभाषयन्माहो
 यानं पंचाशोऽध्यायः ५० ॥ जीनारदोऽर्थं वनात् ॥

Whether this work is identical with the *Lakṣmīśamvāda* referred to at p. 846a above is doubtful, though not improbable.

[H. T. COLEBROOKE.]

2534.

968b. Foll. 18; size 8½ in. by 3½ in.; small, indifferent Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; fourteen lines in a page.

Tantrādīkṣikānirṇaya, by Bhaṭṭajyotiḥṭha; being a plea in favour of the Tantric rites of the *Pāśoārātras* or *Pāśoārātrasiddhāntina*, a Vaiṣṇava sect who profess the *varṇāśramācāra* as their law, derived from the *Veda*,

It begins:

विष्णोर्लक्ष्मीर्षं त्वं त्वं नो विलासं वनात् ।

चरोमति चरोमति चरोमति लोकात् ॥ १ ॥

मुद्रपैदिकमार्गेण शिवपराधनम् ।

त्रिवेन्द्रोन्नी विमये श्रीमान् (१. श्रीमान् २) क्काङ्गः

[मुनी ॥ २ ॥

तस्य धर्मोक्तित्वं युक्तं क्काङ्गाक्षतः ।

श्रीतये पांचरात्रोपकारि निरुच्यते ॥ ३ ॥

पांचरात्रादीनां ज्ञानाख्ये जगत्पारिचित्तोपधिता युज्यते ।
तदेव तु दुर्लभं । तथा हि श्रीं रक्षाद्विधायां ।

कापालं पांचरात्रं च बालं बालनाहृतं ।

रक्षिष्यामि चाम्यामि मोहनापीमि ज्ञानि तु ॥

ये कुशाक्षराभियोगेन मोहवर्तीह मानवान् ।

नया कृद्वाणि शास्त्राणि मोहादेवां भवन्तरे ॥

इति पांचरात्रादीनां मोहकल्पमुक्तं । तथा चाखिलेनेभावे ।

अकिञ्चन भविष्यति देवतायुक्ताक्षनेः ।

नराणां जगत्परायां युगानि कल्पस्थिते ॥

पांचरात्रं प्रज्ञंसीति कोपिज्ञागवतं मुने ।

कोपिज्ञावाक्यंसीति कोपिज्ञानुगतं मुने ॥

कोपिज्ञीरं प्रज्ञंसीति कोपिज्ञैवतं मुने ।

कोपिज्ञोक्त्यातं ब्रह्म कोपिज्ञोक्तं महायुगे ॥^०

Especial importance is attached by the followers of this sect to the practice of burning in the mark of *Vishnu's* disc on the forehead and other parts of the body (*cakrāṅkana*); this being represented as the one ceremony through which a man becomes entirely regenerated; and those who object to it, or substitute the *Linga* for the *Cakra*, being styled the lowest of mankind.

Of authorities quoted, besides numerous *Parāṇas*, may be mentioned: *Nāradya-pāñcārātra*, fol. 12b; *Brahmagītā*, fol. 13a; *Bhāṭṭa-tantrāṅgi*, fol. 15b; *Munṭarājānuśubhvidhāna*, fol. 17a; *Mādhava*, fol. 4a (on whose connection with this sect see Aufrecht, Cat. Bodl., p. 248a); *Pāñcārātraṃ bhāgavatam tantram* *Vaikhāṇasābhidham*, fol. 9b; *Hemādri*.

It ends:

पाठनीपाठकमुद्रपैदिकमार्गावकाक्षितेः ।

श्रीपारितापीं कृद्वाणाम्नादिनिमुच्यते ॥ १ ॥

विष्णुशक्तिरक्षितमार्गावकाक्षितम् ॥

भद्रोक्तिः युक्त्यानि रक्षे युक्त्यानिः ॥ २ ॥

इति श्रीमद्भक्तिरक्षितमार्गावकाक्षितमार्गावकाक्षित-
मार्गावकाक्षितमार्गावकाक्षितमार्गावकाक्षितः समाप्तः ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2535.

32451. Foll. 30-39 of vol.; size 15½ in. by 9½ in., folio; European paper; minute, neat Telugu handwriting; 42-44 lines in a page.

Bhāradvājasamhitā (or *Bhāradvājasamhitā*), in four *adhyāyas*, and a supplement of other four chapters.

The first leaf (or leaves) of the original MS. from which this MS. was transcribed seems to have been worm-eaten, blanks being left in several places. The same work is described in Rāj. Mitra's Notices, viii., p. 262, from which the lacunae are supplied in the following extracts.

It begins: भारद्वाजसंहिता ॥

[मुद्रा] तु ब्रह्मण्यं कर्मैव विहितं च ज्ञातव्यं ।

भूय एव मुद्रिष्येतिदन्तुतेहैवः ॥

केनोपायेन भगवतिह कर्त्तव्यं रक्षितः ।

प्राप्तुः परमं विधिं न देवा (१. ब्रह्मो) विगृह्यन्तः ॥

तेषां तद्वचनं मुद्रा भरद्वाजो महामनाः ।

ब्रह्मण्यं परमं गुणं पुनर्केदमनाय ॥^०

इति प्रत्यक्षपाठः fol. 2a; वृत्तपाठः ib.; इत्य-
पायप्रज्ञानपाठः fol. 2b; वृत्तपाठः fol. 3a; भक्तपाठः ib.; ब्रह्मपाठः fol. 3b; इतिपाठः
fol. 4a; वृत्तपाठः ib.; भक्तिपाठः ib.;
ब्रह्मपाठः fol. 4b; ब्रह्मपाठः ib.;
भक्तपाठः fol. 5a; इति भारद्वाजसंहितायां परिक्रमे प्रथमोऽध्यायः fol. 6b;
० इतिवोऽध्यायः fol. 7b; ० इतिवोऽध्यायः fol. 9.

It ends:

इदं विज्ञानं नो मायायाः वृत्तवत्तद्वत् ।

अती ब्रह्मण्यः ब्रह्मण्यः (१) चोपायते विना ॥

सुदृक्कवायुराकामहसतीरपराधि ।
मवाये यतो योः शोकः स्थिमे पुनः पुनः ॥
इति मन्त्रावलीहस्ताय चरित्रे चतुर्थोऽध्यायः ॥

[MACK. COLL.]

2536.

2931. Foll. 40; size 12 in. by 6 in.; large, thick, modern Devanāgarī writing; five lines in a page.

Gopālasahasranāma, professing to form part of the *Sammohanatantra*.

It begins:

शैलकक्षिणरे रम्ये गीरी पृच्छति शंकरं ।
ब्रह्मांडावलितायस्यं कृद्विहाराकारकः ॥ १ ॥
तमेव पूज्यते लोकोत्तरेष्वपिमुद्रादिभिः ।
निर्गुणं पठति देवेश सत्यं शीतं महेश्वर ॥ २ ॥
आद्यैर्मिमांसायां ज्ञायते यथि शंकर ।
तस्माद्येश महाप्राज्ञ संशयं शिथि शंकर ॥ ३ ॥

जीमहादेव उवाच ॥

यन्मासि कृतपुस्तकसि पार्षति प्राथम्यमेव ।
रहस्यातिरहस्यं यत्पुच्छति वरानने ॥ ४ ॥
स्त्रीसभावाग्महादेवि पुनस्यं परिपुच्छति ।
गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
इत्ते च सिद्धिहासिः स्यात् तस्माच्छलेन गोपयेत् ।
इदं रहस्यं पारं पुरुषार्थप्रदायकं ॥ ६ ॥
धनरत्नीयमाधिक्यमुद्रागमगादिकं ।
ददाति स्मरणादेव महामोक्षप्रदायकं ॥ ७ ॥
तस्ते नृं संभवस्यासि नृमुन्मादहिता शिमे ।
यो न्वी निर्दमनो देवशक्त्यदयो वनादेनः ॥ ८ ॥
संसारसागरोन्नीलीकरपाय मुक्तां वदा ।
जीमगाद्रूपकपेयं शैलोक्यं व्याप तिष्ठति ॥ ९ ॥

It ends:

यमुदं पुच्छतं देवि युजितं यथ तिष्ठति ।
न मारी न च दुर्मिच्छं गोपनीयं च त्विह ॥ १० ॥
ब्रह्मादिभूतवक्त्राणां महर्षिं नाथ संशयः ।
जीमोपाधो महादेवि वनेष्वस्य गृहे वदा ।
वस्य मेहे कष्टं च पात्रं तिष्ठति युजितं ॥ ११ ॥
इति जीमोहनमथे पार्षतोद्धारवादे गोपालचरित्रमण
चतुर्थं ॥ [P]

2537.

1412a. Foll. 31; size 12½ in. by 5 in.; indifferent Devanāgarī writing of 1792 A.D.; 12 or 13 lines in a page.

Sākhyaśāmatantra, or *Shākhyaśāmatantra*, a series of directions, given by *Īśvara* to *Kraucābheda* (*Kumara*), regarding the means of obtaining supernatural power in warfare; in 34 *paṭalas*.

It begins:

मन्त्रे मुपाजिनिकनैवचालयेत्तां
सिंहावनोपरि गतां चरिषीतपत्नी ।
पीतांबरमयमास्यविभूषणांगीं
देवीं नमामि धूममुद्राचैरिषिभ्यः ॥ १ ॥
शैलकक्षिणराशीं गीरी चामांगलींस्तथा ।
भारतीयपिशाचालीकक्षिणांशुतनिष्ठं ॥ २ ॥
अष्टदिक्पालसंयुक्तं पित्रेऽष्टकलेति ।
भैरवाहयुतं देवं नातुंमहत्तरोति ॥ ३ ॥
महापानुवतातीं प्रज्जैरायुतं प्रभु ।
नत्वा क्षुत्वा कुमारं इदं वचनमब्रवीत् ॥ ४ ॥
आपचयानु निपुणैर्दुष्टचरैर्भयंकरैः ।
नानामायाधिर्न चैव जेतुमिच्छामि राज्ञः ॥ ५ ॥
तस्मिन्पाथं च तद्विद्यां वद मे कदाचार ।
युधो नृं तप शिष्यो नृं कृपापात्रो नृमेव च ॥ ६ ॥

इत्थं उवाच । साधु साधु महाप्राज्ञ जीमहेदन जीविद ।
ब्रह्माक्षेयं प्रयोगेन स संहारो भवेत्कली ।
तद्विद्यां च प्रपश्यामि विभु लोकेषु दुर्लभं ॥ ७ ॥
युधो देवः शिरो देवं न देवं वस्य कस्यापि ।
ब्रह्माक्षसंभितः(?) नृं विद्यां क्षमयावामासु(?) नृम-
[छया ॥ ८ ॥

अनुजितोपिनी विद्या वगल(?) च कुमारः ।
नृपजीवनविद्या च प्राक्षिप्रज्ञापहारिकी ॥ ९ ॥
मदकर्मकारविद्या च एते पश्येयवाचकाः ।
यद्व्ययोगा च वा विद्या यद्विद्यागमप्राप्तिका ॥ १० ॥
तिरकुत्तावलिता विद्या विद्वज्जिज्ञासेव च ।
संभवेन विना ज्ञातिवैश्यं चैव तु तद्विद्या ॥ ११ ॥
मोहना कर्तव्यं चापि विज्ञेयो पाठनं तदा ।
मारुतं शक्तिहृन्नेयकारकं च कुमारः ॥ १२ ॥

विद्या च वगता नाम मुनिगुणा वृषाविनी ।
 विद्या वाक्छांभिनी विद्या क्षविद्या च न भावते ॥ १३ ॥
 तन्नादेहाय विद्या कनकासननीविनी ।
 यक्षमा नादो विद्या सांख्यानमुनिं प्रति ॥ १४ ॥
 उद्धेहकालेष्टेय चोक्तवानेहनेदिरे ।
 तेन देवी वटाक्षेप कृतवानागमं मुनि ॥ १५ ॥
 मूलनरोपविद्याश्च जगविद्याश्च विस्तरात् ।
 प्रयोगं चोपसंहारं तदाराधनमेव च ॥ १६ ॥
 विस्तरयोगानामस्मिन् वक्ष्यते तत्त्ववैनादरात् ।
 क्षविद्या रक्षिणी विद्या स्मन्मन्त्रलदायिनी ॥ १७ ॥ ०

P. 1. *mantramāhātmya*; 2. *dīkṣā*; 3. *abhi-
 sheka*; 4. *brahmāstrayantram*; 5. *ekākeharima-
 hāmantravaibhavam*; 6. *ekākeharimahāmantra-
 prayoga*; 7. *vagalāyāḥ śhaṭtrimpādaśekharividya*;
 8. *vagalāmantrarājasya prayogaḥ*; 9. *yantrasā-
 dhanam*; 10. *yantralepanam*; 11. *yantratarpana-
 vidhi*; 12. *mantrōddhāra (gāyatrī vagalākhyā)*;
 13. *vagalā(dovī)pūjā*; 14. *vagalārevaividhi*; 15.
pañcāstravidyā; 16. *vedamukhyālavidyā (pañ-
 cāstraprayoga)*; 17. *bagalāyāḥ śatākeharimahā-
 mantrah*; 18. *bagalāyāḥ prayogaḥ*; 19. *ditto*;
 20. *vagalāyāḥ paravidyābhāḍanam*; 21. *para-
 viyābhākeṣaṇam*; 22. *vagalāstrum*; 23. *vagalā-
 stramahāmantraprayoga*; 24. *vagalāmālikālak-
 ṣhaṇam*; 25. *vagalāyāḥ caturakṣharamahātmyam*;
 26. *caturakṣhariprayoga*; 27. *bagalāḥomapra-
 yoga*; 28. *stambhinividyaṇiprayoga*; 29. *bagalā-
 ḥṛīdaya-mantraprayoga*; 30. *bagalāśhṛīkṣhara-
 mantravidhi*; 31. *pañcāstraphalam (trāilohya-
 vijaya)*; 32. *vijāheda*; 33. *śarvakarmanāśānam
 (kavaceaprayoga)*; 34. *rahasyaśyātīrahasyam*.

It ends :

गोपनीयं प्रत्यक्षः रहस्यातिरहस्यं च ।
 [?गोपनीयं गोपनीयं] रहस्यातिरहस्यं ॥ ३४ ॥
 इति संक्षेपः शोके शोपेष्टविद्यादिना ।
 प्रयोगस्तोषसंहारः कौट्यः विविचिन्ता ॥ ३५ ॥
 इति वट्टिचामले सांख्यानसर्वे षड्विंशः पटलः ॥

The colophons also have the spellings *ज्ञा-
 ख्यान*° and *ज्ञाख्यान*°.

Cf. Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 15; and Aufrecht, Cat. Cat. under the entries *Sāṅkhyā-
 yanatantra*, *Shaḍvidyāgama*, and *Shaḍvidyāga-
 masāṅkhyāyanatantra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2538.

2786a. Foll. 99; size 12 in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing, by several hands; 14-16 lines in a page.

Kādimata(tantra), a work treating of the *Shoḍaśanīyātūntrāṇi*, or mystic doctrines of the sixteen constant (forms of *Śukti*). It is divided into 36 chapters (*paśāla*) of 100 *śloka*s each.

It begins :

अनाद्यं च पराधीनः स्वाधीनमुपवचनः ।
 अवयविरतो व्यावर्षिच[?] कालो विनायकः ॥ १ ॥
 पार्श्वमुपाच ।
 भगवत्कर्मतथावि भवतोक्तानि मे पुरा ।
 निशानां शोडशानां च नव तंवावि कृत्स्नः ॥ २ ॥
 तेवानन्वोन्मयापेक्षान्मात्रो मतिविभक्तः ।
 तस्मान्मु निरेष्टं मे तं तं तासां च द प्रभो ॥ ३ ॥

इत्थर उवाच ।

मृगु कादिनतं तं पृथ्वीनन्वापेक्षया ।
 गोप्यं सर्वप्रबलेन गोपनं तं चोदितं ॥ ४ ॥

पार्श्वमुपाच ।

कथं कादिनतं नाम्ना तन्मे ब्रूहि महेत्थर ।

इत्थर उवाच ।

कादिकालीति शक्ती स्तः पुरा तत्त्वमतात्मया ॥ ५ ॥
 शोके तं च कादिकालीनात्म्ये तेन नामतः ।
 मृगु तत्त्वतंवाचां राजानं सर्वविहिदं ॥ ६ ॥
 कादिसंज्ञा भवदूया सा शक्तिः सर्वविज्ञये ।
 तं तं मदुक्तं मुपने नवनावैरकस्यम् ॥ ७ ॥

The subjects treated of in the several chapters, according to the commentary, are as follows (cf. Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 71, where, however, some of the names are given wrongly):

1. *tantrāvatāraprakāśanam*; 2. *navanātha-*

vaibhavaṇṇā; 3. *śoḍaśānityāvidyāśvarūpa*; 4. (*prathamā*)-*Lalitānityā-nityasaparyākrama*; 5. *Lalitānityārcaṇam*; 6. *śoḍaśānityānaimittikakāmyapūjā*; 7. *Kāmeśvarinītyā vidhānam*; 8. *Bhagamālinītyāvidyāvidhānam*; 9. *Nityaklinnā* (thus always) *nityāvidyā*; 10. *Bheruṇḍānityāvidyā*; 11. *Vahnivāsīnītyāvidyā*; 12. *Mahāvajreśvarinītyāvidyā*; 13. *Śivādūtīnityāvidyā*; 14. *Tvaritānityāvidyā*; 15. *Kulaśundarīnityāvidyā*; 16. *Nityānityāvidyā*; 17. *Nilapatākānityāvidyā*; 18. *Vijayānityāvidyā*; 19. *Sarvamāṅgalānityāvidyā*; 20. *Jvalāmālinīnityāvidyā*; 21. (*śoḍaśā*)-*Utrānītyāvidyā*; 22. *sarvāṅgāṃ nityānām balidevatā-Kurukullāvidhānam*; 23. *śoḍaśānityāṅgabhūtāyāḥ Pāñcamyā Vārūyā vidyā*; 24. *śoḍaśānityādhyānaprapaṇca*; 25. *śoḍaśānityātmātrikāhīlānyāpti*; 26. *śoḍaśānityāvyūptivaibhavaṇṇaprakāśahamantṛaya vyūptiprakāśanam*; 27. *śoḍaśānityāhīlāitmakaprapṇāvūpti*; 28. *śoḍaśānityānām lokahīlātādūtmayam*; 29. *śoḍaśānityānām homārthamandajakunḍādinirmāyam*; 30. *vīratidevatāpūjā*; 31. *śoḍaśānityābhaktinīśītha-arimardanavidhānam*; 32. *saunyahomavidhānam*; 33. *lalitāvidyāyāḥ svarūpabhedavidhānam*; 34. *śiddhasārasvatādividyā*; 35. *nityānām svātmavavāsanātattvaividyā*; 36. *paramārthasvarūpaprakāśanam*.

It ends :

यक्षचनेत्रलङ्कलं निभाविद्यासु योऽहम् ।

शङ्का संसृज्य विविधव्रजो ह मदेक्षः ॥ १०० ॥

क्षिप्रस्त्वमी यातिरिति कल्प्यं स्वीरिता ।

कस्या निजालनादिषे तद्वत्सं खालनायुक्तं ॥ १०१ ॥

इति योऽहंनिभावेणु श्रीचादिनते वद्विज्ञः पदः ०
संख्य १०१९ वद्विज्ञो भवति प्रवर्तमाने लिपितं नयेन कस्यायेन
आलाये ० निती माहसुदि २ गुरी लिखितं ॥

Cf. Burnell, Tanjore MSS., p. 206.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2539.

93. Foll. 229 (numbered 1-232; nos. 107, 207, 208 having been omitted); size 10 in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

The same work. This MS. is apparently of Kashmir origin. [H. T. COLEBROOK.]

2540.

1016. Foll. 201 + 134; size 11½ in. by 4 in.; carelessly written, in Devanāgarī, by two different hands; ten lines in a page.

Manoranmā, a commentary on the *Kādimatatantra*; composed—in the year 1660 (? 1603 A.D.)—by *Subhagānandanātha*, surnamed *Pṛaṇḍasārasimharājapraṇāna* (?). The author's real name seems to have been *Srikanṭha*; having been in the employ of the king of Kashmir, he wrote this commentary in the Deccan, whilst staying with a certain *Nṛsiṃha Rāja*, during a pilgrimage to Rāmasota (Ceylon). He, however, carried the work only as far as the twenty-second *paśāla* under the name of *Subhagānandanātha*, and left the other 14 *paśālas* to be completed by his pupil *Pṛakāśananda Deśika*.

Rather incorrect. It begins (somewhat corrected):

आहोकोन प्रवर्तमानायेन विनायककुतिः निवर्ते । तत्र
यनाद्यैः आहोकोनद्विहोनात् । यथापीनः इतरेत्या-
दिभुत् । आधीनभुवनयः सावत्तान्नाहोनामभुवनयः ।
यति विभोको भवतीत्यर्थः । अतिरः आहोस संतानान-
त्वात् । आतिरिषः आहोसत्तान्नाहोनामभुवनत्वात् । आह इति
विशेषयस्य नाम । विनायकः विभोको विगतनायक इति च ।
इतदुक्तं भवति । इत्युक्तः आहोको विनायकः यतोको
भवतीति तत्रापि विगतनायकः आहो विभोको भव-
तीति ० ॥ तत्र वद्विज्ञा विनायकोऽहं (र. नि.) आहोकोऽहं विना-
यकोऽहं विगतनायकः तत्रापि नच तत्रापि बुद्धिद्वयवि-
नायकोऽहं आहोकोऽहं विगतनायकः आहो विभोको भव-
तीति ० ॥ तत्र वद्विज्ञा विनायकोऽहं (र. नि.) इति विनायकोऽहं
विगतनायकः तत्रापि विगतनायकः आहो विभोको भव-
तीति ० ॥

मन्त्रावेष्टात् तंवातरोक्तावैपुनाङ्गीकारेकांकुमात् (1) । विप्रतः
 आनोः । त्रार्ता चोदशानां विमानान् । अन्नायवेष्टया इतर-
 तं चोक्तावैपुनाङ्गीकारमकुतोदोष्टात् । गोपनं तं चोदितविधि
 र्वापिष्टे च (2) लं वदंवाङ्मन्त्रोक्तोक्तसत्वेन विधानेनेनैव ।
 नयनायैः द्वितीयपदलपिपादिशब्दयैः चकलयत् प्रकाशयि
 ल । इया कादिशब्दा नैः नयनायैः । का नैः सायैः त्रयेण नान्
 कलाचकानेनु (1) का कादिशब्दं (1) नयनायैः त्रयेण च सायैः नपि
 विहोनी तिष्ठतीत्यैः । आप इत्यादिभिः संवह इति त्रैदेशभिः
 मोक्षैस्तदलोकदयैः चोपदिशति । ०

It ends: यत्तन्निवादिना चोक्तेन एतेन यथाविधि-
 प्रातःतवायैवतो (1) का कलमुपदिशति । तत्र विधिपत् निम्नैति-
 ति कादिशब्दोक्तमात् । अः । भवनपदः । मन्त्रकः विस्वरूप
 (2) च (2) इत्यत्र इति यावत् । अतोः । इति चोदशानां त्रयेण
 चोकादिनतात्पर्यस्य परिपूर्वस्य त्रयस्य प्रत्येकवारसिहराजप्रका-
 शाभिधानेन सुभगानन्दनाथेन विदित्वायां मनोरमाख्यायां आ-
 ख्यायां देवशक्तिशक्तिप्रत्येकपादायां परमायैस्तदप्रकाशानपदं
 वदंशब्दपदं परिपूर्वं परामुहम् ॥

This colophon occurs, *mutatis mutandis*, at the end of each *pajala*. After some *śloka*s containing computations of the extent of the commentary, the MS. proceeds:

काशमीरराजस्य गु[ह]: श्रीकेशो द्विनेष्टरः ।

दक्षिणापथपुत्रीचपरिधानाद्वयोदधिः ॥

कदाचिदागतो ब्रह्म रामसेतुं नलोल्या ।

तेनेशानुगृहीतो व्यन्मथे नामे नृसिंहराट् ॥

तंवास्त्यपीतवांस्तस्मात्प्रानां तेषु निर्मिता ।

आख्या मनोरमाख्या तेन कादिनतस्य तु ॥

सुभगानन्दनाथेन त्र्यांशपदलोपि ।

तदाद्वयावशिष्टानां पदलोपानि विनिर्दिष्टे ॥

चतुर्दशानां त्रिकांशः प्रकाशानन्ददेशिकः ।

तां सुदृष्टरक्षाभूषाख्यां प्राक्प्रवदायतः ॥

कनाशा येवं त्रयपदलोका मनोरमाख्या श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

आकाशरक्षाचैः सुमित्रे च्छे कादिषु विनि ।

त्रयपदस्य टीकेवं पूर्यायां पूर्यतामगात् ॥

संवत् १३५५ लोचकश्रावणपक्षः १५५ ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

2541.

3011. Foll. 84; folio, size 12½ in. by 7½ in.; European paper; good Devanāgarī writing; 22-24 lines in a page.

Anandatantra, in 20 *pajalas*, treating, in form of dialogues between *Śrī Devī* and *Kāmeśvara*, of the mysteries of *liṅga* and *śakti* worship in all its details; but extending its observations, in the last five chapters, also on the negation of caste distinctions, on the various systems of philosophy, and on *Tantric* philosophy and sectarianism in particular.

Other titles given to it in the first colophon are *Nityāśhoḍaśīkāraṇavatāntara* and *Bhagamālinīsaṃhitā*; the latter title being derived from one of the names under which the goddess is invoked in vii. 160.

The MS. was transcribed from a Telugu copy, and is written in verse form, as if intended for press. In the first few pages the writing has suffered from the sticky condition of the ink.

It begins:

आनन्ददम्भराय भगदानन्ददेवसे ।

नमः सत्तन्मोगाय महालिङ्गाय शंभवे ॥ १ ॥

नेरुपुत्रे सुखावीनं नृगांककृत्तेश्वरं ।

कानेश्वरं महादेवं श्रीदेवीं परिपूजति ॥ २ ॥

श्रीदेवुवाच ॥ देवदेव महादेव भगदानन्ददायक ।

कुरुतामुत्तराशो निष्कलं च निरन्तरं ॥ ३ ॥

असत्तन्मोगासत्तन्मोगाभारतेश्वरं ।

सत्तन्मोगा मन्त्रस्यैव यत्किंचिन्मन्त्रस्यैव मया ॥ ४ ॥

मन्त्रमुदाहरन्मन्त्रेण कथयस्व मम प्रभो ।

तन्मेव संज्ञयन्मेवा वयंज्ञानेन श्रीशक्तिः ॥ ५ ॥

कथय दक्षिणेनैव कथंवा चापि वक्ष्येति ।

तन्मेव पूज्यते शंभो नापदः को नपि पूज्यः ॥ ६ ॥

कथंवापि वक्ष्येते त्वामेव महादेव ।

अधिष्ठातृमनं ज्ञेयं त्वं लिङ्गस्य श्रीशक्तिः ॥ ७ ॥

न नृपतिं न वा पादं नांघ्र्यौनापि वक्ष्येति ।

अधिष्ठातृमनं वक्ष्येति वक्ष्येति लिङ्गमहादेव ॥ ८ ॥

रतने संक्षेपं देव चंद्रवर्द्धनस्यैवतः ।

कानेचर वपाच ॥

पुत्रपुत्र देवि पुत्रोधि तन्नेतुं कचपाणि मे ॥ ९ ॥

यः परमवदयो कविमहः परनेचरः ।

कवेदेवशरीरार्थवैशेषिकपदानाम् ॥ १० ॥

कवेच कर्मानो धीय कवे स्वधनमाकृतिः ।

जानंदकयो यः प्रोक्तस्तस्यानं लिङ्गमुच्यते ॥ ११ ॥

य जानंदरको द्वयो रको रेत इति ज्ञातं ।

रको वै च रत्नेच(?) लज्जानंदी भवेदिति ॥ १२ ॥

P. i. 47 ślokas, colophon : इति हार्दिशलोदिपि-
कौर्वि विज्ञापोदशिकाकौर्वे तन्ने भवमालिनीविज्ञापो ज्ञानकाह-
विज्ञानानंदतन्ने त्रयः पटलः ॥ ii. 60 śl.; iii. 60 śl.;
iv. 49 śl.; v. 73 śl.; vi. 84 śl.; vii. 180 śl.;
viii. 94 śl.; ix. 90 śl.; x. 97 śl.; xi. 66 śl.;
xii. 178 śl.; xiii. 84 śl.; xiv. 64 śl.; xv. 93 śl.;
xvi. 132 śl.; xvii. 105 śl.; xviii. 112 śl.; xix.
125 śl.; xx. 110 śl. (together 1913 ślokas).

It ends :

महिम्नप्रतिभा कृत्वा स्वर्गभूषणनादिभिः ।

स्वर्गभूषणालिङ्गं च तत्रा स्फटिकलिङ्गं ॥ १०३ ॥

रत्नलिङ्गं च त्रिकालालिङ्गं सौवर्गलिङ्गं ।

पार्थिवं लिङ्गमज्ञानं तदा राजतलिङ्गं ॥ १०४ ॥

रत्नेष प्रकारेण महिम्नप्रतिभाज्ञातं ।

तमस्तेः पूज्यते देवि कवेदीभाम्यकामुचैः ॥ १०५ ॥

रतने स्वर्गमात्मनोऽज्ञातः पठति त्रिये ।

रतनञ्च मुचोर्नच रतनञ्चापि नंदति ॥ १०६ ॥

रतनः पूज्यमानः पुत्रकं लिखिताचारः ।

रतनं बलु च्यास्मापि विविधस्त्वयं यः ज्ञानं ॥ १०७ ॥

कवेदीभाम्यसंक्षेपः लिखितापत्तिभेदेन ।

महिम्नप्रतिभाहेतुवैकल्या पुरः कुलेचरि ॥ १०८ ॥

च नवा विज्ञातः प्रोक्तः किं भूयः शोभुनिक्षिपि ॥ ११० ॥

इति हार्दिशलोदिपिकौर्वि विज्ञाकचर्पं नाम विज्ञाततमः
पटलः ॥ जानंदतन्ने संपूर्णे ॥

According to a note, in the hand of Mr. C. P. Brown, this work "is exceedingly popular in the South of India"; though it seems to be unknown in Northern India.

[C. P. BROWN.]

2542.

1508a. Foll. 131 (and an additional leaf, 83); size 11½ in. by 4½ in.; indifferent, modern Devanāgarī writing, by three different hands; ten lines in a page.

Śāradātīlaka, in 25 chapters (paṭala); by Lakṣmana Dīkendra, son of Śrī-Kṛṣṇa, and grandson of Vijayācārya Paṇḍita.

For an analysis of the work (for which the present MS. was collated) see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 160. For the author's genealogical account at the end of the work, which is very corrupt in this and the Oxford MSS., see Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 146.

[H. T. COLEBROOKE.]

2543.

2945. Foll. 166; size 11½ in. by 5½ in.; modern Nepalese writing; nine lines in a page.

Śāradātīlaka, with marginal glosses, and diagrams illustrating the text.

A more correct MS. than the preceding one. The last leaf, however, is wanting.

[B. H. HODGSON.]

2544.

1617a. Foll. 6; size 7 in. by 5½ in.; very careless, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Śāradātīlaka, chapter 24, here called Dhūma-vatīyantrapāṭala.

[H. T. COLEBROOKE.]

2545.

518. Foll. 6 size 9½ in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Śāradātīlaka)śikā, or Gūḍhārthaprakāśikā, annotations on the Śāradātīlaka, by a writer

who signs himself *Kāmarūpapatī-panḍita*, and *Jagadguru Bhaṭṭācārya Siddhāntavāgīśa*. *Paṭalas* 15-25.

The MS. consists of three different portions, viz. :—

a) Foll. 33-63 (written in a sprawling hand with a thick continuous top-line after the fashion of cursive vernacular writing), containing the commentary on *paṭalas* 15-20, but without beginning and end: p. 15 ending fol. 33b; 16, fol. 42a; 17, fol. 46a; 18, fol. 53a; 19, fol. 59a.

b) Foll. 2-82, and 64, written in a fairly good hand, and containing *paṭalas* 21 (without beginning) -25: p. 21 ending fol. 7b; 22, fol. 11b; 23, fol. 18b; 24, fol. 26a; 25, fol. 30b.

c) Fol. 1, supplied by a third hand, does not seem to belong to the work, but to have been inserted merely to supply some sort of beginning to the MS. It begins: अथोक्तं ज्ञानमर्थं अथब्रह्मणः तस्य रूपं चतुर्विंशति तत्त्वानां चतुर्विंशतिवर्तिनः ०

Pat. 25 ends: कलितेति* अथैव यथा ज्ञानोपेयुषि संवत्सेमैः। उद्देश्येति पूर्वान्वयः॥ इति संवत्सेमैः पटलः॥

This is followed (on fol. 30b) by a short section (occupying about three pages, viz. foll. 31 and 64a) beginning: अथानुमानाख्यं निबन्धनं ०, containing extracts from *Purāṇas*, etc.

It ends:

सर्वज्ञाज्ञाकलेपविराट् (? ० सकलोज्ज्वलविराट्)-
धारणो गुरुत्वनो गुरुगच्छे (? गुरुवत्ते) ।
अन्वयेनमिति शिवायैवः
आनन्दवर्णनविराटो वरदो ॥

The last verse of the *Sāradaṭīlaka* runs thus:

अनात्मना ज्ञानोपेयुषि कलितार्थेन यथा
, अगदुर्ध्वं ज्ञानसुखं महानात्मनि गिरं ।
उद्देश्यं ज्ञानायैवमवगतं सङ्कल्पयन्
अथज्ञेयं अनात्मनमितिगुणीकृतमनं ॥

इति श्रीनारायणोपाध्यायकृतसङ्कल्पसामुद्रिकानामुपाध्याय-
कृता ज्ञानार्थोपाध्यायकृतसङ्कल्पसामुद्रिका नामा ॥ अन्तः १४७[१]
नाथकृतज्ञानोपाध्यायकृतसङ्कल्पसामुद्रिका नामा ॥

The author frequently quotes two previous commentators, under the designation of *Ṭhak-kurāḥ* and *Parivrajakāḥ* resp.; as also several times perhaps a third under that of *Ācāryāḥ*. Of other authorities may be mentioned: *Can-ṭrikā*, fol. 18a (पाश्चात्त्येन पुटितां शक्तिमादी समुद्धरेत्। यकारादिचकाराणां विभुसकलाविताम्। तदन उद्धरेतादी योमस्येदुर्ध्वं ॥); fol. 14a; fol. 14b (ब्रह्मवर्णन-धृतिं शक्तिरक्षा मनीषिभिः ०); *Nāradapañcarātra*, fol. 36a; *Pējāpradīpa*, fol. 52a (अथैवान्वयं तु त्रिपाया इतिज्ञानमात्रे निहितो अथ इति); 55a (prose); *Prapañcasāraṭīkā* (once *Prapañcaṭīkā*), by *Padmapāḍācārya*, foll. 18a, 49a, 55b; *Śyāmā-rahasya*, by *Pārṣṇanda*, fol. 31b.

[H. T. COLEBROOKE.]

2546.

528. Foll. 61+107; size 9½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing of 1804 A.D.; eleven lines in a page.

Devīrahasya, or *Parādevīrahasya*, a treatise on tantric rites (*kuladharmā*), purporting to form part of the *Rudrayāmala* tantra.

It begins: श्रीदेव उवाच ॥

अमुना देवि वक्ष्यामि रहस्यं यमोद्भूतम् ।
यत्(२. यत्) सर्वेषु तेषु यानलादिषु भाषितं ॥ १ ॥
यदादेवीरहस्याख्यं तथैव नैवाद्य विरहम् ।
तत्तं श्रीदेवोद्भाषयः सर्वैश्च मनःपारैश्च ॥ २ ॥
अत्रकाव्यमन्त्राख्यं परं मोक्षफलप्रदम् ।
भोगावयमैर्लोकैश्च साधकानां मुभाषणम् ॥ ३ ॥

देवुवाच ॥

अथन सर्वैश्च श्रीलोकेश्वरकृतम् ।
तत्रकाव्यमन्त्राणां तत्तं देवोः सुदुर्लभम् ॥ ४ ॥
तथैव नैवात्मनं मुक्तं भूयिष्ठं भवता जयम् ।
यदादेवीरहस्याख्यं दीक्षापूर्वं यत्तं मे ॥ ५ ॥

इतिर उवाच ॥

देवीरहस्यनीतिनि नृपु न मन्त्रपूवकम् ।

येन जपकनायेक कोटिपूजाकः सवे ॥ ६ ॥

जपाहं निर्वैवं वस्ते वस्ते मुहुरित्ययोः ।

विषाये विषविज्ञानाय दीक्षायां उतायेन ॥ ७ ॥

The work consists of sixty chapters (*paśāla*) in two parts (*pūrvārḍha* and *uttarārḍha*), the first of which treats of the general practices of *śakti* worship; whilst the second is concerned with the worship of particular deities:

I. 1. (śl. 88) इति श्रीहृदयानले त्वे श्रीदेवीरहस्ये (thus mostly) *dīkṣāvidhiḥ*; 2. (śl. 75) इति श्रीवामन्तरोद्धारविधिः; 3. (śl. 34) *śivamantrodhāravidhiḥ*; 4. (śl. 13) *vaiśaṇavamantravidhiḥ*; 5. (śl. 45+21) *mantrōtkīlanavidhiḥ*; 6. (śl. 58) *saṃjīvanavidhiḥ*; 7. (śl. 61) *śāpalā-rigvīṇiyōḍdhāravidhiḥ*; 8. (śl. 31) *japavidhiḥ*; 9. (śl. 56) *saṃpūṣṭavidhiḥ*; 10. (śl. 36) *puraścaryāvidhiḥ*; 11. (śl. 42) *puraścaraṇahomavidhiḥ*; 12. (śl. 81) *yantrodhāravidhiḥ*; 13. (śl. 36) *yantra-dhārānavidhiḥ*; 14. (śl. 20) *śiṣhīchandanirṇaya-vidhiḥ*; 15. (śl. 14) *śmaśānārcanavidhiḥ*; 16. (śl. 75) ditto; 17. (śl. 13); 18. (śl. 10 and prose) *koṇapaddhativarṇanākhyānam*; 19. (śl. 35) *su-rotpattividhiḥ*; 20. (śl. 14 and prose) *yātravandanavidhiḥ*; 21. (śl. 10 and prose) *śāntistotra-niravandanākhyānam*; 22. (śl. 156) *śurāśōdhanavidhiḥ*; 23. (śl. 65) *śaktiśōdhanavidhiḥ*; 24. (śl. 69) *mālāśōdhanavidhiḥ*; 25. (śl. 43) ends: इति श्रीदेवीरहस्ये परमायैप्रदीपिकायां संक्षोभनविधिनाम संक्षेपः पटलः ॥

II. beg.: श्रीदेव उवाच (r. श्रीदेवुवाच) ॥

भगवन् भगवन् श्री कुरु भगवन्नाम ।

कुलेन भोगिभ्यामि तं वत्सात्योत्तरोपैर्ब ॥ १ ॥

श्रीदेव उवाच ॥

जपुना देवि श्रीलेशि श्रीलिकाली हितेक्षया ।

शंकोत्तराये वत्सालि रहस्यं विषयामिभ ॥ २ ॥

दुर्गा देवी परा देवी परा शक्तिं प्रदायिका ।

देवदेवीया वि वत्सता मायवीति मुक्ता कृता ॥ ३ ॥

26. (śl. 62.) *mahāgārapaṭīmanantrodhāravidhiḥ*; 27. (rules and mantras) *mahāgārapaṭīvarāda-gaṇaśānityapūjāpaddhativarṇanam*; 28. (śl. 24) *mahāgārapaṭīkavacākhyanam*; 29. (śl. 137) *mahāgārapaṭīmanantrodhāravidhiḥ*; 30. (śl. 21) इति महादेवीरहस्ये त्वे *mahāgārapaṭī-stotrākhyānam* ॥ इति श्रीदेवीरहस्ये संक्षेपः पटलः ॥ ३१. (śl. 92) *sūryapaśākhyanam*; 32. (rules and formulas) *sūryapūjāpaddhativarṇanam*; 33. (śl. 50) *raja-raja-pūjāvakavacākhyanam*; 34. (śl. 190) *sūryanāmasaśarākhyanam*; 35. (śl. 23) *para-mārthastotrākhyānam*; 36. (śl. 85) *lakṣmīnārāyaṇapaśākhyanam*; 37. (rules and formulas) *lakṣmīnārāyaṇanityapūjāpaddhativarṇanam*; 38. (śl. 42) *lakṣmīnārāyaṇakavacākhyanam*; 39. (śl. 171) *lakṣmīnārāyaṇasaśarānamākhyanam*; 40. (śl. 25) *lakṣmīnārāyaṇastotrākhyānam*, *śānti-jī-tam* ca *lakṣmīnārāyaṇapaśākhyanam*; 41. (śl. 65) *śrīmṛityuñjaya*; 42. (rules and formulas) *śrīmṛityuñjayapaddhativarṇanam*; 43. (śl. 27) *śrīmṛityuñjayakavaca*; 44. (śl. 124) *mahāmṛityuñjayasaśarānamastotrākhyānam*; 45. (śl. 28) *mahāmṛityuñjayastotrākhyānam* *śrīmahāmṛityuñ-jayapaneśānam*; 46. (śl. 53) *durgārāhasyavidhiḥ*; 47. (rules and formulas) *nityapūjāvidhiḥ*; 48. (śl. 43) *durgākavacākhyanam*; 49. (śl. 138) *durgānāmasaśaravarṇanam*; 50. (śl. 21) *durgā-stotrākhyānam* *iti durgāpāñcāngam*; 51. (śl. 44) *mantravidyāprakāśa*; 52. (śl. 7); 53. (śl. 17); 54. (śl. 28); 55. (śl. 29); 56. (śl. 18); 57. (śl. 31); 58. (śl. 27); 59. (śl. 20); 60. (śl. 84), ends: श्रीदेव उवाच ॥

इति देवीरहस्यस्य संक्षेपः पटलः ।

नवीतिहृदं गोपे गोपनीयं महेक्षरि ॥ ३२ ॥

जदात्तव्यमभेजेन दुर्गालम्बो महेक्षरि ।

जपुनेनो न्यक्षिणेनो न देवं तु मुमुक्षुभिः ॥ ३३ ॥

इदं वारं हि तं वाचं ब्रह्म सर्वजगत्पम् ।

रहस्यं देवि दुर्गाया गोपनीयं कपोतपद्मम् ॥ ३४ ॥

इति श्रीहनुमानले त्रये देवीरहस्ये परिश्रमः परतः समाप्तः ॥
पूर्वो न्ये देवीरहस्यपरामर्शेति शिष्यः ॥

With the endings of chapters op. the entries
under *Rudrayāmala*, Aufrecht, Cat. Cat.

[H. T. COLEBROOKE.]

2547.

581b. Foll. 53 and 96; size 12½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing, of 1800 A.D.; nine lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

2548.

1573b. Foll. 18; size 10½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 13 lines in a page.

Kalpāvalī (?) of the *Rudrayāmala*; a treatise of *tantric* medicine or pharmacopy, describing, in separate paragraphs (*kalpa*), the preparation of a number of nostrums and olixirs, the principal ingredient of which is water drawn from certain mountain-rivers, in different parts of India, connected by legend with the sweat dropping from *Vishṇu*, when, in the form of a boar, he carried the earth on his back.

It begins:

कौलाकशिखरे रम्ये देवदेवं वगहुहं ॥

वमच्च परया भस्मा पार्वती परमेष्ठरं ॥

पार्वतुपाय ॥

मानायाधिरनुवृता पीता संप्राप्य मानवाः ।

कचं शीतं विनिर्मुक्तं भवेद्युक्तं कली युगे ॥

ईश्वर उवाच ॥

रजायनं परं दिव्यं नामाश्लोदकं तथा ।

मृगु देवि परं तज्जं पवित्रं परमं श्रिये ॥

पिच्छुना कोष्ठकलेषु भाराज्जाया परा मुवं (!) ।

तदा देहात्तनुवृताः प्रलोदो मृदि पर्वते ॥

प्रलोदे वसिते भूमी मानामेदो मयवत्तदा ।

श्लोदोदकमिति ज्ञातां चंद्रोदकं (?) विरोदकं ॥

वृक्षोदकं ततो मातं त्रैलोक्यमहाः परं ।

वृक्षोदकं ततो मातं रत्नोदकमहाः परं ॥

कोष्कोदकं परं दिव्यं मातं दध्नुदकं तथा ।

करीरौघलमुत्पन्नं मातं दुग्धोदकं तथा ॥

पीतोदकममुदकं मातमुत्पन्नं वधु ।

परेशां मुखमेदोच्च प्रवत्सामि मुमानने ॥

श्लोदेसे च पिच्छातामिषु लोकेषु मातः ।

मानरोचिस्तपिषेवं मातिकां तु पिचच्छयीः ॥ ०

It ends: ईश्वर उवाच ॥

मृगु देवि प्रवत्सामि यथोक्तं मुगंधकम् ।

तदहं संप्रवत्सामि मृगुमानावतलोचने ॥

करीरोदकमरे देवि मय्यमाने सुदृष्टे पुरा ।

उत्पन्नममृतं देवि दिव्ययोगमहावनम् ॥

तस्य गंधेन सुकोषि मोदिताः सर्वदेवताः ।

गंधकं नाम पिच्छातं वरादा[रि]कनाशनम् ॥

तस्य पवि तया पार्षा वत्सनां निषोष मे ।

पीतं येन तथा चोतं कपोतं च वृक्षोदकम् ॥

ज्जाताज्जातारं देवि भवेत्तपैवराशि च ।

वननं रेचनं ज्ञाता मुहुरेहः समाप्तेन ।

दुग्धुहृतं मुगंधके चर्षयित्वा सदाशिवः ॥

इति श्रीहनुमानले कल्याणली (!) समाप्ता ॥

The colophon seems to have been added by a different hand, the treatise itself being apparently incomplete.

Below the colophon another hand has written the title *हनुमानले कल्याणली*; and the leaves are marked कल्य ०.

For a *Kalpavallistotram* assigned to the *Rudrayāmala*, see Burnell, Tanjore MSS., p. 200a. [H. T. COLEBROOKE.]

2549.

2257. Foll. 42; size 6½ in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī; 13 or 14 lines in a page; modern.

Śārikābhagavatīpañcāṅga, and *Jvālāmukhī-pañcāṅga* (?), of the *Rudrayāmala Tantra*.

The MS. marks every 100 *śloka*s, counting altogether 1811 couplets; but the numbering in some parts may not be quite accurate.

It ends :

मारखं भलखं चैव धातुसंसारं तथा ।
 कथितं पारदे कल्लं* सुतं ते कथितं नया ॥
 इमेका उचता धातोः सर्वैकान्त्येदायकः(१) ।
 कार्ष्णिहिकरा विद्या ज्ञेयकर्मविहारदा ॥
 संयोगं पारदे दिव्ये खेदेन नदैनं तथा ।
 संवीर्यं तु ज्ञातेषु मारखं मयज्ञलोदितं(१) ॥
 भलखं नामके प्रोक्तं तावे रजसं कदा(१) ।
 पण्डितं श्रीपथीकल्ले संयोगे कथितं नया ॥
 मारखं पारदे प्रोक्तं खेदेन द(१) कदैव हि ।
 शीघ्रं सर्वैधानु न्याये केन केनचिद् ॥
 ज्यैष्ठ्यगुणालंभं कौर्तितं शिल्पके तथा ।
 पाणिज्ये परदानं हि पुत्रैश्चैव कल्लितरे ॥ [१] ८०० ॥
 सुभगराजनीतो हि दानेन सत्त्व (चि)मुभयति ।
 कर्मैह ज्ञातके कल्ले जपरत्नेन होनतः(१) ॥
 तिस्रुहं सत्ये प्रोक्तं उचता कल्लिमध्ये ।
 कल्ले पंचदशे चैव शोभोन्मुखिचर्यया(१) ॥
 गंभीरं कामदं दिव्यं वैश्यं चैव मनोहरं ।
 एता निनखते चैव ज्ञाने चेन्महोदयः(१) ॥ ० (६ st.)
 प्राप्तस्त्वापने पुनः कौर्तयेद्विधिनानकान ।
 प्रोक्ता ये पारदे कल्ले सर्वैकिकिराद्य ये ॥
 कौर्तये(१० ने) लभते वीर्यं लक्ष्मीप्रत्ययही(१) कदा ।
 प्रतिपाति महालक्ष्मीं मायते नाच संज्ञयः ॥ ८११ ॥

इति श्रीरुद्रपात्रले उमानहेश्वरसंवादे धातुकल्ले सुवर्णप्रशंसा
 कथना ॥ संवत् १८६१ समयनामकार्तिके शुक्लपक्षे तृतीये
 मंगलपक्षे ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2551.

2798. Foll. 59; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written in Devanāgarī; nine lines in a page.

* Whether these references refer to special treatises (see Aufrecht, Cat. Cat., s.v. *Pāradaśkalpa*, *Aushadhika-kaḥ*) or to certain portions of the present treatise, does not appear.

Three Tantric treatises. Rather incorrect.

I. *Bhūtaśāma Mahātantrārāja*, fifteen chapters.

It begins (somewhat corrected):

श्रीधार्पिं नमस्कृत्य चोदनं चुरातम् ।
 ज्ञेयमेदं श्रीमि भूतशामनायकं ॥
 चैलोक्तधार्पिं रीदुं चुराद्विज्ञानमूर्तम् ।
 उक्तमेतदं मत्वा पुञ्जतुल्यमेतत् ॥

उक्तमेतद्व्याख्य ॥

कथं यथाश्रया(१) श्रयाः किंमताः प्रपञ्चयः ।
 संपुष्टीये कली विधिं यत्कथंनो परांगनाः ॥

ये स्युः पापता निष्पापादिनः शीलपथिनाः ।
 ज्ञात्वा ये मरालेभ्यः ज्ञात्वां कुरु न स्वयं ॥

जेनोपायेन नश्यति कली दुष्टाचराक्षयः(१) ।
 लब्धते विद्वयः सर्वो मोक्षयद्भुजयः पुनः ॥

विद्वयो व्यथिनाश्चात्र महापातकनाशनः ।
 ज्ञात्वायाज्ञानतः पापमन्त्राङ्गनादिनां ॥

कथं ति[विधि] देवेश हेतवा मारखं तनः ।
 पंद्रसुवैद्यमो भूमा स्विर्तं(१०) प्रभा० स्विती रुद्रपुत्रे
 चुराद्विज्ञानाग[न] भूतयन्त्रगुणकनायिकाय ॥ [चिरं ॥

दुरादागम ज्ञानार्था रसादालिख्य मंत्रिणं ॥

नक्षत्राक्षरमुखा[ः] कथं स्मृतिरिता प्रभो ।

पुनः केन प्रचारेण नृणां मोक्षति निर्वैराः ॥

सुमेति वल्लभापात्रमुक्तमेतत् स्मृत् ॥

संतुष्टो मेतर्पणं प्राह सर्वविघ्नघ्नयैव ॥

उक्तमेतदं व्याख्य ॥

श्रीधार्पिं चोदनं च चपाधिं चुरातम् ।

यत्कथं मत्वा ज्ञातं च भूयति भूतशामनं ॥

सर्वैपाचयकं दुःखदात्रिज्ञातम् ।

सर्वैरोगघ्नकं सर्वैरिद्विज्ञानम् ॥

महाप्रभाषमननं दनं दुष्टघ्नम् ।

महाप्रभाषकारकं स्विमुद्राद्विज्ञानम् ॥

ज्ञाननाथेय देवेशि भुक्तिमुक्तिफलदम् ।

तत्र ज्ञेयान्महादेवि कथ्यते चक्षुष्यमूर्तम् ॥

चतुर्वैरुक्तं ज्ञानं मत्वा मन्त्रैरुपबुधिः ।

नागलोके तथा मनीषायां चपाधि(१) ॥

यस्य ज्ञानं विना क्वापि नारीणां निपटही भवेत् ।
यच्चिकीपि न यच्छिंष्य यथापि नृपुत्र्यम् ॥
इति श्रीभूतहावरे महाशंकराजे प्रथमः पटलः ॥

For another MS. of this work, consisting of fifteen chapters, see Rāj. Mitra, Notices of Skr. MSS., iv., p. 165. In the present copy the fifteenth *paśāla* ends fol. 38b :

अन्यथा वादिने ज्ञानं यस्तुदेरपि दुर्लभं ।
अन्यथा क्रोधवशेन विनाशो भविता तत्र ॥
उन्मथयेत्तः प्राह भेरवीं विहिंस्यति ।
शंभूदानवी दिव्ये तत्रे स्मिन् भूतहावरे ॥

इति पंचदशः पटलः ॥

After this the MS. proceeds :

यहिं यक्षादिभ्यो योमनुषं दुर्निरीक्ष्यतिदीर्घं ।
विभुषा हि यच्छिंष्यन्त्युहातकनीचरत्ननादिं ॥

शंभूतेश्वरविशेषज्ञानं यदगोपितमुरेदंस्मात् क्रोधाश्रयेत्तयोक्तं
तद्वत्त्वे भूमेरव नाम यक्षाणां विना यथेष्टमात्रं प्रयोगप्रतिदानं
यदुक्तमस्त्ययनात् शोच्यमानं वदा ध्यानं ० etc.;—ending,
five lines farther on :

कलातन्त्राय यथाः ॥ श्रीगुरुवे नमः ॥ श्रीभवानाशंकटाय
नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

II. Bhūtabhairava :

अथ वक्ष्ये ननुकोशं यद्वक्तव्यं भूतयक्षहावरोः ।
क्रमशो श्रीमद्विधानं तत्र श्रीवादिप्रधानं ॥

तथादि ज्ञानानां संज्ञाः ।
विभुश्चिह्ना कालवर्षा गमिषी यथभेदेन ।
कालकूटा विदारी [च] महादीप्तौ भवेद्वरी ॥ ०
विहारिणी कटाक्षिनी जलेश्वरेणुयभेरवी ।
भीमाक्षी शक्तिनी रुद्रा शक्तिनी पश्चिमोति च ॥

Then follow names of *Bhairava*, and incantations.

Fol. 48 : इति श्रीभगवत्पद्मनाभकचरणेष्टप्राचारागुरु-
चरकशरत्तमोपश्रितभेदेवधिराशिर्भूमेरव नाम महाशंभु
प्रकाशितं ॥

III. Nāyikāsādhana (?) :

यस्येष्टनामिकाणां वाचनविभागानुसारं च ।
यथा तद्वद्वेष्टनाद्विधायि मुनि भेदेवाकाटः ॥

प्रथमा सुंदरी शोच्य विज्ञाया च नोहरी ।
अनवरती वृत्तया कालेवरी ततः कृता ॥
रतिवरी यक्षिनी च नदी वाचनुरागिणी ।
रताः सर्वैः वाचकानां सर्वकामकलावहाः ॥

The exposition of these eight forms of incantation are followed (fol. 51b) by formulas, and another series of *śakti-sādhana* ; viz :—
1. *vicitrāsādhana* ; 2. *vibhramāsādhana* ; 3. *viśālāsādhana* ; 4. *śulocanāsādhana* ; 5. *madanavidyāsādhana* ; 6. *mānīsādhana* ; 7. *hamsīsādhana* ; 8. *śatapātrikāsādhana* ; 9. *mekhalāsādhana* ; 10. *vikalāsādhana* ; 11. *lakṣmīsādhana* ; 12. *mahābhayavidyāsādhana* ; 13. *mahendrikāsādhana* ; 14. *tmakānīvidyāsādhana* ; 15. *vaṣṭayakṣiṇīsādhana* ; 16. *kapālinīsādhana* ; 17. *candrīkāsādhana* ; 18. *ghaṭaṇānāmavidyāsādhana* ; 19. *bhīṣaṇīraṇjīkāvīlāsīnīpāṇ sādhana*.

It ends :

क्षुपयानां मोदनानैर्लोकपालादिभिः वदा ।
एवं यक्षितयेष्टवीं मायया नरपुंगवः ॥
अपिसेतु यथा रानो देवेतु च पुष्टयः ।
भुङ्गेतु यथा ताक्ष्णैः क्रूरकार्ये यथाशक्तिः ॥

पंचसंख्या ११०० ॥ संवत् १८५७ मार्गशीर्षे शुक्ल २ भीमवासरे ॥

The leaves of the volume are throughout marked भू. डा.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2552.

791a. Foll. 71 (the first of which has been lost and replaced by two leaves in a more modern hand); size 9½ in. by 3½ in.; well written, in Devanāgarī, about A.D. 1750; 9-11 lines in a page.

Jñānārava, a *tantra* in 23 *paśālas* [A].

It begins: श्रीदेवुवाच ॥

गच्छेन्नदिपद्मेष्टुदेष्टुदेष्टु (देष्टु B) यत्किंचिद्विदुः ।

यत्किंच यत्किंचिद्विदुः तत् तत्वा यथातथा वदा ॥ १ ॥

चक्रमालीं विं नाम संज्ञयो ने हृदि स्थितः ।
 ज्ञप्त्यातीतं यद् नम्र त्वमेव परमान्वितम् ॥ २ ॥

चक्रवाग्विस्मयं दौर्दृशानामविश्रवा ।
 ईश्वर उवाच ।

चक्रवागि वरारोहे जन्मवा जयते हृदा ॥ ३ ॥

चक्रादि चक्रादीनां नामानि चक्रैरुपविष्टा ।
 चतुर्दशखरोवता विंशचक्रविभूषिता ॥ ४ ॥

P. i. ends fol. 3a; ii. *bālānyāśavidhi*, fol. 7a; iii. *bālādhyānakathana*, fol. 8b; iv. *bālāpūjāvidhi*, fol. 12b; v. *kṛitripurābālāyogjanavidhi*, fol. 15a; vi. *pūrvāsimphāsana* *vidhi*, fol. 16b; vii. *dvitīya-simphāsane rūdrabhairavavidhi*, fol. 17b; viii. *pañcasimphāsana* *vidhi*, fol. 18a; ix. *pañcasimphā-* *ana* *vidhi*, fol. 21a; x. *tripurasundaridvādhakavi-* *ratana*, fol. 27a; xi. *śhodāśivivaraṇa*, fol. 29b; xii. *śrividyaśāśanamudrāvivaraṇa*, fol. 38a; xiii. *śrividyaśājanavidhi*, fol. 45b; xiv. *prayogavidhi*, fol. 50b; xv. *ratnapuṣhpavidhi*, fol. 51b; xvi. *bījasādhana* *vidhi*, fol. 53b; xvii. *tripurājapa-* *homavidhi*, fol. 59b; xviii. *jñānahomavivaraṇa*, fol. 61a; xix. *dūṭiyāgavidhi*, fol. 63b; xx. *jñāna-* *dūṭiyajana*, fol. 65a; xxi. *dīkṣāvidhi*, fol. 68b; xxii. *ḍamanaropana*, fol. 70a; xxiii ends:

योगिनीयोगिनश्चैव ज्ञातव्यान्विधानान् गच्छान् ।
 पूज्यानि परमेष्ठानि यदोच्छेतिविधानात्मनः ॥

इति श्रीज्ञानादीने निवातांचे सार्द्धेष्टिचक्रवर्तने परिचारेण्यं
 नाम चवोविंशतिः पटलः ॥ २३ ॥

[H. T. COLEBROOKE]

2553.

425. Foll. 54; size 12 in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī, about A.D. 1700; twelve lines in a page.

The same work. [B.]

The colophon runs: इति श्रीज्ञानादीने निवातांचे
 परिचारेण्यं चवोविंशतिः पटलः संपूर्णः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2554.

973. Foll. 135 (wrongly numbered 126, in consequence of several blunders); size 14 in. by 2½ in.; well written, in the Bengali character; five lines in a page. Fol. 1 has been supplied by a different, less readable, hand.

Guṭamīya-tantra, a systematic, and highly popular, manual of *Viṣṇu* (*Kṛiṣṇa*) worship, based on the ritual forms of *Śākta* mysticism.

It begins: चो नमः श्रीगुरवे । चो नमः परमेश्वरायै ॥

मित्राग्ने वसन् श्रीमान् कदाचिन्नोन्नतो मुनिः ।
 त्रयःस्वाध्यायमिरतो भक्तिमान्मुमुक्षुस्तने ॥

नमस्त्यन् शिरसा विष्णुं सुपुन रमकनाह्रनं ।
 नमन् कराव्यां यत्नेऽहं हृदा ज्ञायन् हृदा हरीं ॥

समस्तपुत्रिसत्त्व इतिहासपुराणानि ।
 मन्त्रीयथिज्ञावाचययोगविज्ञानात्मकानि ॥

धनेयैकान्तोन्नाहो नारदं प्रविशय च ।
 विनयाचमनो भूत्वा सर्वपूज्यं विभोक्तव्यम् ॥

भगवन् कामदा नमः श्रद्धावीनयाचमयः ।
 विभिन्नकलदास्तु नैवैव चतुर्दा नमः ॥

According to this MS., the work consists of 33 *adhyāyas*, the last three of which were, however, numbered 30-32 in the colophons, the numbers being afterwards corrected (apparently by the same hand) in the margin. See also Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 99, where the work is stated to consist of 31 chapters, the contents of which are given.

The MS. ends (fol. 134b):

यत्ने विज्ञाने यत्ने लिखितं तस्य वेदमणि ।
 ज्ञानादि विद्या भूत्वा नृलोकं हृदि स्थितिम् ॥

इत्येवं कथितं यत्ने नया ते मुनिव्रतन ।
 चत्वारोत्तमनाचेन नृलोकानां संश्रयोदिति ॥

इति श्रीगीतादीने महात्मने सार्द्धेष्टिचक्रवर्तने परिचारे
 इति श्रीज्ञानादीने निवातांचे सार्द्धेष्टिचक्रवर्तने परिचारेण्यं ॥ २३ ॥

Then follows another full page, apparently a *buddhipāṭra*. [H. T. COLEBROOKE.]

2555.

2405. Foll. 137; size 16 in. by 4 in., the leaves being folded to half their length; good modern Bengali handwriting; 7 or 8 lines in a page.

Yogini-tantra. Two sections, viz. —

I. Foll. 1-47. Apparently the first part of the *Tantra*, in 19 *patalas*:

चैतान्तिकाकाङ्ठं शंकरं परमेश्वरं ।

पद्मस्य गिरिजाकाङ्ठं गीरी तं वृषभज्वलं ॥

जीवेयुषाच ॥

भगवन् सर्वभूतैश्च सर्वज्ञानमयं प्रभो ।

सूचितं योगिनीतन्त्रं तन्मे वद भगवदुरो ॥

आह्वानं कीर्तनं तस्य पुरा श्रीशैलनाम्निरे ।

पारायस्यां कामरूपे नेपाळे मन्दराचले ॥

जीर्द्धिचरं यथाच ॥

मृग्यु देवि प्रपञ्चस्यैव योगिनीतन्त्रमुच्यते ।

पावनं परमं यन्मं मोक्षेयकलदायकं ॥०

It ends:

इति ते योगिनीतन्त्रं सर्वज्ञं कथितं मया ।

गोपनीयं रुदा मद्मे योगिनः परमरे यथा ॥

इति श्रीयोगिनीतन्त्रे देवीचरदंबादे हाविर्ज्ञानिकाह्वे (चतुर्विंशतिहाह्वे MS. 955) अन्विर्ज्ञानिः पटलः ॥

The 16th chapter of this part is identical with that noticed in Aufrecht's Cat Bodl., p. 100b; see also Rāj. Mitra, Notices, vi., p. 278.

II. Foll. 48-137, marked 34-123. *Kāma-rūpādīkikāra*, or *Kāmarūpanirṇaya*.

It begins:

प्रधानमाधारविषयस्यैव

समावभाषा भुवनवत्स्य ।

या विज्ञया चक्षुष्योह माया

ज्योतिः परं वायुं जगति निम्नं ॥

जीवेयुषाच ।

उद्गीयानादिषु चोठो मुठो हवाप्योहम्(?) ।

इदानीं श्रीयोगिनीतन्त्रे कामरूपस्य निर्वर्णः ॥

यदुक्तं तत्रैवा नाच योत्सावनिवाहकं ॥

जानास्यावर्णनं चोठं तत्राहं तु कठो गतं ॥

अलिहरीप्रह्वानं विषयानां विनिर्ज्ञानं ।

मेवमं परमं देव चिदम्बं कथ्यतां विभो ॥

जीमगायुषाच ।

उद्गीयानस्य देवेशि हादुर्भाषः कृते मुगे ।

पूर्वशैलस्य संभूतिज्ञेहादुर्भाषः अभवत् ॥०

Incomplete. The MS. ends abruptly in the middle of a couplet.

There are 14 complete chapters; fol. 135b: इति श्रीयोगिनीतन्त्रे सर्वज्ञानोत्तमे हाविर्ज्ञानिकाह्वे प्रथमतः विज्ञोयभागे कामरूपाधिकारे चतुर्दशः पटलः ॥

[F. BUCHANAN.]

2556.

955. Foll. 80; size 10½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1794 A.D.; nine lines in a page.

The first part of the *Yoginī-tantra*, in 19 *patalas*. [H. T. COLEBROOKE.]

2557, 2558.

185, 186. Foll. 221 and 159; size 12½ in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī; 10 (at first 11) lines in a page.

Dāśarathīya-tantra, so called as professing to have been proclaimed by *Rāma*, the son of *Dāśaratha*, who, as the personification of *Nārāyaṇa* and *Brahman*, is also the chief object of adoration in the work.

The MS., whilst fairly correct in the early part, is very far from being so later on.

I. The *pūrvārdha*, consisting of 59 *adhyaṅgas*, begins:

वागीशज्ञाः सुलवः सर्वोपायानुषङ्गे ।

यं नत्वा नृपकृपाः सुखं नयति यन्मनसं ॥ १ ॥

जीमानाजीकृपादायकदुष्टमर्कं निवेदितं ।

विष्णोश्चतुर्दशोऽज्ञातभारं त्रयसं निधिं ॥ २ ॥

इत्था दुष्टं दुष्टाये रायं रमणीयं ।
 गुप्तं राक्षसकोटीनिमित्तमनन्तरं ॥ ६४ ॥
 राज्ञाभिषिक्तः सहो गौत्राभिषिक्तः ।
 बलिहादिनृपैः संनिधावपि राक्षसेः ॥ ६५ ॥
 वेदाधैर्यं नास्ति तत्र सकलकामं ।
 समस्तविद्यालोकानां रहस्यप्रतिपादकं ॥ ६६ ॥
 अनुव्रजजगत्तरहस्यं मुक्तिसिद्धिं ।
 कथयामास रुद्राय मुक्ते मुनिपुंगवः ॥ ६७ ॥
 हिताय सर्वलोकानां धर्मसंस्थापनाय च ।
 सारभूतमिदं वेदवेदांगपरहस्यं ॥ ६८ ॥
 मुक्तिरसं महाकाशमुक्त्वास्त्रातकीयतिः ।
 सर्वेयं ब्रह्मसत्त्वहस्यं मुक्तिसंघं ॥ ६९ ॥
 ब्रह्मविद्यावैदिकीदिपिधानं सांगमुत्तमं ।
 रहस्यमपि यदोक्तं भोगस्तोत्रपरमैर्दं ॥ ७० ॥
 तत्रं दास्यतेऽपीयास्यमिदं तस्माद् द्विभोजनः ।
 भगवद्भक्तानीषादाविष्कृतमिदं मुपै ॥ ७१ ॥
 शास्त्रं सकलवेदानां सारभूताधैर्यं ।
 चाप्यवैषदाभीषाद्विषये नाम्ना विज्ञाः ॥ ७२ ॥ ०

In the fourth chapter the gods, *Lokapālas* and *Rishis*, repair to Ayodhya, to render homage to Rāma :

विधिरुद्रादयो देवा आसीना आसनेषु ते ।
 हनुमुपैषीं स्वं रानं रानीषलोचनं ॥ ७२ ॥
 अहो भाग्यवहो भाग्यमस्माकं भगवते ।
 यत्तद्वक्ष्यमन्यत्कं पश्यामकस्मि भगवति ॥ ७३ ॥
 तयः कश्चिन्नमस्कां बहुमन्त्राणि विभो ।
 अत्र नः सकला बहो ब्रह्मो दक्षिणान्तराः ॥ ७४ ॥
 देवं नारायणं आजात्यव्ययममरं नराकृतिं ।
 वेदा अपि च वेदांगानामेव ब्रह्मदक्षिणं ॥ ७५ ॥
 संकुर्वति यथा निर्मलं वीर्यः यत्नेन च ।
 यतो यतो निरर्तते व्याघ्रायनका हह ॥ ७६ ॥ ०

Solicited by Śipa, he then instructs them in the *brahmasūdyā* :

गीरीपते प्रवक्ष्यामि त्वत्कं भगवतो नमः ।
 रहस्यमपि वेदांगसारभूताधैर्यं ॥ ७७ ॥
 कसं विज्ञानमार्गं कथयामासमुप ।
 मुहावो निश्चितं ज्योतिर्यच्छं शास्त्रं पुनः ।
 त्रैयं मे वदं ब्रह्म सर्वं नारायणार्थं ॥ ७८ ॥

वेद(र. वेदांग)वेदो गौत्रा अपि वेदः
 मुक्तो गौत्रा निर्मलं वीर्यवैर्यः ।
 भवेतो गौत्रा योगीश्वरविद्यैः
 पूज्यो गौत्रा निर्मलं मुपनेतु कर्तुः ॥ ७६ ॥ ० ५३ ॥
 नमः शक्तिरिषेवं ज्ञानको जीविदात्मिका ।
 निवे भवति लोके गौत्रमन भावा दुरवस्था ॥ ७७ ॥
 कला दवास्त(र. स्व)संभूता यथा विनं विनोहिर्न ।
 मुक्तिरिषदमादाविष्कृता शांता जगत्तमनी ॥ ७८ ॥
 सर्वं मे दक्षिणो बाहुः कृतिर्यतो विज्ञानमहः ।
 रात्रिबाहुर्देवीरसं विष्णुर्देवलोचने मे ॥ ७९ ॥ ०

In chapter 5, king Janaka is introduced as a pious reverer of his *ācārya* Gautama, special reverence being shown by him to the holy man's shoes (*pādūkā*). The king's piety eventually gains for him the *pratyakṣhadarśanam* of Nārāyaṇa, who then divulges to him the mystic science as now proclaimed by Rāma; viz.: ch. 6-8. *brautācāra*; 9. *dattā-treya-māhātmyam*; 10, 11. *brahmasūdyāmāhātmyam*. In this way the exposition of the Tantric science is assigned partly to Rāma and partly to Nārāyaṇa.

The first part ends :

अनुव्रजजगत्तरहस्यं मुक्तिसंघं ।
 तत्रं दास्यतेऽपीयास्यं पुनः विष्णुदीपितः ॥ ७९ ॥
 अथाप्यैषुसांभोषा[क्तु]कमेवं यद्विधिः ।
 मुक्तमपि विष्णुको ज्योतिराप्यव्ययमिषिः ।
 प्राप्नोति यत्नं धाम दुर्लभं देवतेरपि ॥ ८० ॥

This volume is dated Śaṃvat 1857.

II. The *uttarārḍha* (also called *Saubhāgya-rītyōdāya*), consisting of 45 *adhyaṅgas*, begins:

अथ यः ।

अथर्जुन महाभाग सर्वज्ञानवतां पर ।
 त्रिभुवनं महाहस्यं मुनिं जगत्तरहस्यं ॥ १ ॥
 जीविता च तथा लक्ष्मीनिहालक्ष्मीजिज्ञासिका ।
 साक्षात्तल्लक्ष्मीः सर्वेति साक्षात्तल्लक्ष्मी ईरिताः ॥ २ ॥
 तत्रास्ति साक्षात्तल्लक्ष्मीः जीविता कथिता तया ।
 तस्या माहात्म्यमिदं वद नः कलदापिने ॥ ३ ॥

इति मुक्तायः को व्यापारः सिद्धिदायकः ।
 लोकां चंचलया पुत्रा कर्षं गौतुं हि ज्ञाते ॥ ३ ॥
 इति शेषितं मनसा पुनराह महेक्षरी ।
 महाचीनक्रमाचारं ब्रूहि मे परमेश्वर ॥ ५ ॥

शिव उवाच ।

कलं यमैरुलं यमैरुलैः (१) म[हे]क्षरि ।
 चीनाचारक्रमं चोक्तुं विद्वान् भव चादेति ॥ ६ ॥
 स एव पर[म]पारो न प्रकाश्यः कदाचन ।
 गुह्यानुसूतः साक्षात्तत्त्वज्ञानमयः शिवे ॥ ७ ॥
 लोकाभावेन भवति ज्ञाप्या परिपुञ्जति ।
 लक्ष्यवारं विचारि (१) इवापि चोक्तुं शक्ति ॥ ८ ॥

जीपायैमुवाच ।

यदि चीनक्रमाचारं न मे कथयति प्रभो ।
 प्राख्यानं करिष्यामि पुरातने न संशयः ॥ ९ ॥
 इत्युक्तः स तदा बोधो लुप्तः साहसिको महान् ।
 महाचीनक्रमाचारं गदितुं संप्रचक्षते ॥ १० ॥
 सर्वदा गोच्य एवायमाचारः सिद्धिदायकः ।
 त्रयानुरोधेदाहं कथयामि समासतः ॥ ११ ॥
 त्रययो मानसः पुनो वक्षिष्ये गतीं संययी ।
 तारामाराधयामास पुरा नीलाचले मुनिः ॥ १२ ॥
 मयस्य तारिणी विद्या कामाख्यायोनिरुल्ले ।
 रामयामास ब्रह्मायामनुतं ध्यानतत्परः ॥ १३ ॥
 ययं ध्यानेन त्रयैव चिरमात्रये (१०) ने कति ।
 नानुग्रहं चकारासी तारा संसारतारिणी ॥ १४ ॥
 चपासी पितरं गत्वा ब्रह्मक्षरं परमेश्वरिनं ।^०

Brahman then eulogizes the power of *Tara* which alone enabled him and his divine coadjutors to create, rule and destroy the world. *Vasanth* subsequently tries to conciliate her, and not being successful, he becomes enraged.

चपाळ वधुषा कवी कल्लवनकानना ।
 हाहाकारो महानासीह देवदेवेतु सर्वैः ॥ १५ ॥
 ततो बभूव पुरातनारो संसारतारिणी ।
 वक्षिष्यतां कपालोच्य ज्ञाप्यातीव दारुणः ॥ १६ ॥
 तदा देवी वक्षिषेन ज्ञाना म कलदा कृति ।
 चीनाचारं विना नैव प्रबोद्धि कदाचन ॥ १७ ॥

महााराधनाचारं नीलकण्ठी जनादेवः ।
 दक्ष दत्तं विद्यापतिं नामः कथय ब्रह्मविद् ॥ १८ ॥
 उवाच सायकं श्रेष्ठं वक्षिषं मुनिमाचक्षते (१) च or विद्या) ।
 रोदेक दारुणतयाः कर्षं मानसक्रमाणां ॥ १९ ॥ ० २० ॥
 त्रयुद्धदक्षिणो विष्णोः शक्तिं चाह संशयि ।
 त्रैलोक्यदिशाचरेक कमाराधय मुक्ता ॥ २० ॥
 त्रदेव मुक्तायां स्यात् त्ववि पक्ष न संशयः ॥

इमाचारार्थे (thus also in *paś* 4) प्रथमपदस्यः ॥

Paśala II

ततः प्रथम्य तां देवीं वक्षिषो स्त्री महात्मिनी ।
 त्रयामाचारविज्ञानावाञ्छया पुनरुद्धयिषं ॥ १ ॥
 ततो गत्वा महादेशे चीने न मुनिपुंगवः ।
 ददशै हिवयस्यायै सायकेश्वरसेवितं ॥ २ ॥
 कलुञ्जकनभारेण कपरीवनशालिना ।
 मदिरामननयेण पिशाकोन्नाभितेन च ॥ ३ ॥
 मृगादरतवेधेन जनमोहनकारिणा ।
 मायालुञ्जाविहीनेन देवीध्यानयेण च ॥ ४ ॥
 कामिनोनीं कल्लवेण परिचारितानीश्वरि ।
 मदिरापानसंगमहारकर्मचरलोचनं ॥ ५ ॥
 दुरादेव पिशाकीने वक्षिषो पुनरुद्धयिषं ।
 विलम्बेन समाविष्टः स्फूर्जहारतारिणी ॥ ६ ॥
 किमिदं क्रियते कर्म विष्णुना पुनरुद्धयिषा ।
 वेदवादविरुद्धो व्यापारः संमतो मया ॥ ७ ॥
 इति शेषितं सत्यं वक्षिषस्य महात्मनः ।
 चाकाशपा[क्षी] प्राहानु नैवं शेषितं मुक्ता ॥ ८ ॥
 चाचारपरतो यो व्यं तारिणीकामेन मुने ।
 दक्षिणरुद्राचारस्य मतेनासी प्रबोद्धि ति ॥ ९ ॥
 यदि तस्याः प्रसादं त्वमपिरेयाभिषाञ्जति ।
 एतेन चीनाचारेण तदा नां भव मुक्ता ॥ १० ॥
 चाकाशपायीनाकस्यै रोमांचितकलेवरः ।
 वक्षिषो दंष्ट्रभङ्गी यपातातीव हर्षितः ॥ ११ ॥
 चयोन्माय[?] चिरेयासी कृतांशुलिपुतो मुनिः ।
 त्रयान विष्णोः शक्तिं पुनरुद्धयस्य सापैति ॥ १२ ॥
 चपासी तं कपालोच्य मदिरामद्विष्टः ।
 प्राह पुनः प्रथमायां किमर्थं त्वमिहागतः ॥ १३ ॥
 अथ पुनं प्रथम्याह भक्तिनको मुनीश्वरः ।
 मयुः स (?) तारिणीदेव्या विद्याराधनदेव्यै ॥ १४ ॥

त्रयुक्ता भगवानुद्भवास्तत्रानवो हतिः ।
 पश्चिदं ग्राह तस्मान्ने चोनाचारविचारदानम् ॥ १५ ॥
 चक्रवाहयो हित्वाचारविचारिणाः (१) कवेदा भवेत् ।
 तत्र भक्तिपञ्चादलिङ्ग (१) प्रकाशय[?] कदाचन ॥ १६ ॥
 चक्राचारविधिं पक्षे देव्याः कवेदमुद्दिष्टं ।
 यस्यानुष्ठानमात्रेण भवानी न मितस्तस्मि ॥ १७ ॥ १८ ॥
 जानादि मानसं स्त्रीषु मानसः प्रचरो जयः ।
 पूजनं मानसं दिव्यं मानसं चारैवादिष्टं ॥ १९ ॥
 कवे द्रव मुभः कालो नामुभो विज्ञते क्वचित् ।
 न विज्ञेनो दिवा रात्री न संभवा दिवा निशि ॥ २० ॥
 पञ्चाङ्गनस्यानगेहे देहस्तस्मादिष्टादिष्टः ।
 मुक्तिं न चाचरेदत्र निर्विकल्पं ननक्षरेत् ॥ २१ ॥
 नात्र मुक्ताङ्गपेक्षास्ति नापि निषादिदृष्टं ।
 कवेदा पूजयेद्देवीमज्ञातज्ञवभोजनः ॥ २२ ॥
 महापतिश्च मुचो देहे वरिष्ठं मन्त्रेण दापयेत् ।
 स्त्रीदेवो नैव कवेयो विज्ञेयान्मन्त्रयोगिनः ॥ २३ ॥
 ताकां प्रहारी निदा च कौटिल्यमित्रं तथा ।
 कवेदा नैव कर्तव्यमनया विद्विरोपकृत् ॥ २४ ॥
 स्त्रियो देवाः स्त्रियः प्राणाः स्त्रिय इव विभूयते ।
 स्त्रीकुलेषु कदा भाव्यं मनसा खल्लियामपि ॥ २५ ॥
 तद्वसाद्रुषितं युष्मं तद्वसाद्रुषितं जलं ।
 तद्वसाद्रुषितं द्रव्यं महादेवो निषेदयेत् ॥ २६ ॥
 महाचीमद्रुमलतावेधिताः साधकोत्तमः ।
 रात्री यदि कवेर्मांसं दुर्लभं तस्य किं भवेत् ॥ २७ ॥
 महाचीमद्रुमलतावेधनेन च यत्फलं ।
 तस्यापि योगज्ञाज्ञस्य कदा नहिनि [ते] ज्ञायाः ॥ २८ ॥
 ज्ञायाज्ञनादिकल्पं लतागेहप्रवेशनं ।
 श्रवणावालयवगात्र मुक्तकेसो दिगम्बरः ॥ २९ ॥ ३० ॥
 च तीर्थेभ्यो पीठेषु च निषातो च कवेदा ।
 ज्ञातो च शोभपादो च ययः कवेननुपु ॥ ३१ ॥
 च वैकाचः च श्लेषश्च च लीरः च च गाव[?] ।
 महाचीमद्रुमलतापारे त्रारिणो यः कदा भवेत् (१. भवेत्) ॥
 [३२ ॥

इत्याचारकारार्त्तं द्वितीयः पटलः ॥

P. III. द्विष उवाच ।

इति तस्य वचः श्रुता हरेशुद्धकथिषः ।
 पश्चिदं पुनः ग्राह कृतांतिमुपेदो मुनिः ॥ १ ॥

पश्चिद उवाच ।

भगवन्नेव देवेभ्यः तद्विज्ञानमनव भवो ।
 महाचीमद्रुमलतापारेः कृषितो भवता मम ॥ २ ॥
 प्रवान्तस्त्वमेवास्मिन् नदिता यो [पि] देव च ।
 चनयोः किं प्रधानं तद्विज्ञे ने यत्नेष्वर ॥ ३ ॥

मुन उवाच ।

इति स्मृत्यन्तापारे मुक्तमेव इदं मुने ।
 प्रधानं योषितः किंनु देवानां च न संज्ञयः ॥ ४ ॥
 यतो हि योषितां देहे कवेदाविशिता हिवा ।
 तस्याहं (०) विधिवायून्मा (०) तां ताकां प्रापाम् [?]

पश्चिद उवाच ।

ब्रूहि देव विधानं च कवेदेवमनवो ।
 यथा योषितु तस्यैवा कृता साधकसहचरैः ॥ ५ ॥
 कवेदेवेव पीठानां प्रधानं योषितोऽहं ।
 तत्र संयुज्यतां देवी कठिने (०) यो प्रसीदति ॥ ६ ॥ ७ ॥
 नदिता पालिनी चेष्टा रजनी नापितागता ।
 प्राद्वर्षी भूद्रुमना च तथा गोपालकन्याका ॥ १० ॥
 नाताकारस्य कन्या च नव कन्याः प्रसीदिताः ।
 यथा कवेदात्रीनां विद्वानां लक्ष्मीविता ॥ ११ ॥
 जानीयचतनां (०) दान्यतनां पुष्पावेतासावेव नापिता ।
 सुन्दरी योषितोन्मत्ता गिल्लिनां चारहालिनी ॥ १२ ॥
 कृता दिगम्बरी तां च गंधकुमुदपदेनः ।
 जगुलितां मुक्तकेसो तद्वसाजोनिगले ॥ १३ ॥
 मुहुराहं कनारम्य पूजयिता चरैर्गन्धं ।
 पीठयनां विधायाच तन्मन्त्रे पूजयेद्विधा ॥ १४ ॥
 इव चापाहनं नैव योषितालो न वा मुने ।
 उपचरिः पूजयिता कवे दत्ता तातः पुनः ॥ १५ ॥
 ललिते मेरवं च पूजयिता महेश्वर ।
 गंधावपादनेः पुन्यैः होमं कुर्वतातः वरं ॥ १६ ॥ १७ ॥
 पूजाकालं विना नैव कुरा येना च साधकैः ।
 चापुष्पाद्वीर्ये दुष्टा पीता च यन्मतां भवेत् ॥ २० ॥
 शीघ्रमन्ता मुलापारे तद्वचः प्रविषेत्सुदो ।
 अन्यत्र जानातः पीता प्राद्वर्षिता भवेत् ॥ २१ ॥

Then a story is told of Śukra Bhārgava
 having once uttered a curse against Devī
 Yārūṣī, the removal of which could only be
 effected by the Sautrāmāṣī and the kulśodra.

बीचामस्यां मुलाचारे वृत्तं बीजा जलेमुद्रः ॥ ३१ ॥
 पवित्रस्य तु त्रयानो लर्गति यदि देवयः ।
 ताम्ना देवुस्यवा देवीलोकं महोत्तरे ॥ ३३ ॥
 बीजा बीजा पुनः बीजा वाचसपति भूतले ।
 वत्साय च पुनः बीजा पुनर्वैष्णो (१) न विद्यते ॥ ३४ ॥
 बीजालिङ्गं मुलाचारे वन्द्यं बीचनोम्ना (१०६) ।
 कोटिबन्नामिर्तं वारं तत्त्वकादेव नाशयेत् ॥ ३५ ॥
 बीजा बीजा त्रिधा च मुद्रः कोटिमुलेः सह ।
 त्रयलोकं वदेद् देवि सर्वं सर्वं न संशयः ॥ ३६ ॥
 तत्रैव व्यावर्तमानि न पुनर्भावते मुनि ।
 बीजा च पूजयित्वेज्ञानोक्तं लभते भुवं ॥ ३७ ॥ ० ३८ ॥
 वाचते वाचकः जेहो महामोगी महामुखी ।
 बीजा भोगाभोगयिता कोटैर्द्वयस्तः परं ॥ ३९ ॥
 स एव वाचते पीरी जीवमुक्तो जगज्जये ।
 चिरंजीवो वरमुक्तो विमुक्तः सर्वसाधकैः ॥ ४० ॥ ० ४१ ॥
 इति ते कथितं दिव्यं भुक्तापविषोचनं ।
 इति ते कथितं दिव्यं यथा पूज्या दिग्वरः ॥ ४२ ॥
 पूजयित्वा महादेवि मुच्यते सर्वसाधकैः ।
 सर्वं देवीमर्चयित्वा किमसाध्यं जगज्जये ॥ ४३ ॥ ० ४४ ॥
 चारुस्य भुक्तापविषायात्पदद्वयो भवेत् ।
 प्रत्यहं पूजयेच्चक्षुः शिपिसंख्या दिग्वरः ॥ ४५ ॥
 मंचसिद्धिभवेत्यस्य सर्वं सर्वं न संशयः ।
 पीरसाधनकमौघि दुःखराध्यानि केरलं ॥ ४६ ॥
 सन्नं साधनं ज्ञेयं तत्र चोदात्मकाङ्क्षितं ।
 गोपनीयं प्रवलेन पुत्रेभ्यो वियं न दक्षिणे ॥ ४७ ॥
 ज्ञेयं कथितं पूजयित्वा शिपिमुद्रः ।
 साधनं सर्वथा चैव गोपयेन्मातृभारतम् ॥ ४८ ॥
 इत्याचारसारं तं तृतीयः पटलः ॥

P. IV. *Buddha*, having given directions to *Vasishtha* regarding vessels and appliances required for worship, eulogizes the occult science, *s.g.*

सर्वेभ्योऽपि वेदा वेदेभ्यो वैश्वं परं ।
 वैश्वपात्यनं ज्ञेयं ज्ञेयार्थिष्विदमुच्यते ॥ ३९ ॥
 दक्षिणात्यनं चानं चानार्थिष्विदमुच्यते ।
 विज्ञातात्यनं कीलं कीलात्यरं न हि ॥ ३३ ॥

P. V. sets forth the eightfold rule of conduct (*samayāśaka*); and relates how *Brahman*, being puzzled at seeing the *Munis*, in the *Dārūvana*, practising the enormities of the *kulācāra*, betakes himself to *Vaikuṇṭha* to consult *Vishnu*, who then commends the sages' doings as conducive to eternal bliss.

P. VI. teaches the *rahasyam*, consisting in the *paikatattva*, viz.: नष्टं नीत्यं तत्रा नष्टं मुद्रा नैवमुच्यते च; the last of which is then further enlarged upon.

P. VII. The *Asura Vata* defeats the gods, and the *Munis* with *Indra* appeal for help to *Vishnu*, who refers them to *Śiva*. The latter then teaches *Śakra* how to prepare the *Truilokeyavijayā*, the elixir of victory. He first enumerates its 21 names, or rather descriptive epithets such as *siddhimūlaka*, *jñānasampvid*, *yogadā*, *yogamārgapradarini*, *brahmasambhūta*, *vijayapradā*. Then the recipe :

श्वेतकपीरकृष्णपुष्पमेदाक्षतुषिषाः ।
 श्वेतपुष्पा त्रावली च क्षपिषा रक्तपुष्पिका ॥ ३४ ॥
 पीतपुष्पा तु वैद्या स्वाङ्गु तु कृष्णपुष्पिका ।
 चाङ्गुस्य यथास्वेष्टाणां विमानायातयानतः ॥ ३५ ॥
 नाजिज्ञानि पृथरेव ऋषिज्ञानि शिलातले ।
 विचतु विचला जूगी मुद्रा धाम्नाकसंभवा ॥ ३६ ॥
 शरी ताली कपर्धं च पद्मलं नागकेसरं ।
 यथानीहप्लेपीरकङ्कप्लेव (१) ॥ ३७ ॥
 दृष्टानि वनभागानि पुष्करीप्राणि (१) चूरीवेत् ।
 गृहीत्वा चूरीतनु संविचूर्णं तु ताम्रं ॥ ३८ ॥
 वनभोज्यं सर्वं दद्यात् विना (?) तन्निचयेत् ॥
 निचयित्वा चतुर्वीहसनं नपु चूर्तं तत्रा ॥ ३९ ॥
 पुनः शिलातले पिष्टा विचर्गवी (१) प्रवर्तयेत् ।
 सर्वपात्रे [तु] पुरतः स्थापयित्वा तत्रः त्रयान् ॥ ४० ॥
 चतुर्भिर्नमुषिस्तयाः शोषनं कनुचापरं ।
 निवेश्य तत्र वाचनं यथार्थं विज्ञोषयेत् ॥ ४१ ॥
 रक्षिदे त्रयसंयुते त्रयपुणि वदानये ।
 मेरवाचा च दद्यात् सर्वथा भव सर्वदा ॥ ४२ ॥

p. 67), whilst for his queen, *Dhīramatī* (also called *Dhīrā* or *Hīrā*, Oxf. Cat., no. 718), he composed the *Dānavākyāvalī* (R. M., v., p. 137; Bhandarkar, Rep., p. 352). This king was succeeded by his eldest son (ix.) *Dhīra Sīṃha* (*Hṛīdaya Nārāyaṇa*), and he by his brother (x.) *Bhairava Sīṃha* (*Hari Nārāyaṇa*), for whom (possibly still in the reign of the elder brother) *Vidyāpati* composed the work now under notice. In the last of the final verses the author also mentions a younger brother of the two kings, called *Candra Sīṃha*, whom, together with a fourth brother, the genealogical chart published by Mr. Grierson (Ind. Ant., xiv., p. 196) makes the son of *Nara Sīṃha* by a second wife. This *Candra Sīṃha* would seem to be the Maithila prince under the auspices of whose wife, *Lakṣmī Devi*, *Mīśarūmītra's Vivādacandra* (Oxf. Cat., no. 718) was composed. This king's grandfather *Harasīṃha*, accordingly was entirely different from the *Harasīṃha* (or *Hari Sīṃha*) *Deva* who, residing at Simrāon (Samaragrāma), was conquered, in 1322, by *Tughlak Shāh*, and, in 1324, founded a new dynasty in Nepal (S. Cat., no. 1390).

The jurist *Vācaspatimīśra* wrote his *Śiṅṭāmaṣī* under the patronage of *Harinārāyaṇa* of Mithilā, and his *Dvāitanirṇaya* under the auspices of *Jayā*,* queen of *Bhairava* (cp. Prof. Jolly, Zeitsch. d. D. M. G., xlv., p. 274), and his *Śrāddhakaṇṭha* (Cat. no. 1700) under *Rāmabhadra Rūpanārāyaṇa*. As *Bhairavasīṃha Harinārāyaṇa* did not come to the throne till 1506 A.D., *Vācaspatimīśra's* date has to be put

more than a hundred years later than has hitherto been assumed.

Whether the author of the present work and those mentioned above is really identical with the popular poet *Vidyāpati* (or *Bidyāpati*) seems to me far from certain. Mr. Grierson (I. A., xiv., p. 190) has published the text and translation of a copper-plate grant, dated Samv. 1455, Śaka 1821, Lakṣm.-Samv. 283 (A.D. 1399), said to be in the possession of the poet's descendants, by which "the great *Paṇḍit Śrī-Vidyāpati Thakkura*, glorious as a new *Jayadeva*," is presented by king *Śiva Sīṃha* with the village of Bisapī (the modern Bishpi). But, even supposing that *Śiva Sīṃha* might have been appointed *yuvārāja* by his father more than 46 years before his father's death, it seems strange that there should be no Sanskrit works of the poet prior to the *Purushaparīkṣā*; and Mr. Beames's suggestion, that there were probably two different writers of the name, seems to me to deserve serious attention. It is also desirable that the grant referred to should be carefully examined.

Whilst the author of the present and the other works nowhere gives any indication regarding his own ancestry, the poet *Vidyāpati* is stated to have been the son of *Gaṇapati*, son of *Jayadatta*, son of *Dhīrēśvara*, son of *Devāditya*, son of *Karmāditya*, son of *Harāditya*, son of *Viśveśvarman*, who is said to have lived at Bisapī.

[H. T. COLEBROOK.]

2565.

1259e. Foll. 42; size 8½ in. by 5 in.; fairly good, clear Devanāgarī writing; 12-14 lines in a page.

Yogasārasamuccaya, also called (or forming part of the) *Aṅgulāgama-mahātāntara*, in ten

* She is styled (Oxf. Cat., no. 648) the mother of *Purushottama*. As the identification of the kings themselves can hardly be doubted, *Purushottama* would seem to have been another name which *Rāmabhadra* (or his brother *Garuḍa Nārāyaṇa*) had in his younger days.

chapters (*paśā*), consisting of conversations between Śiva and Pārvatī on the subject of Yoga and the duties of those who practise it. [A.]

Amongst the principal duties of the *Yogins* which can be performed by all classes and castes, the study of the *Vedānta* figures as one; so that under Yoga in this connection we have to understand contemplation of the inner self and meditation on metaphysical problems generally, rather than a particular school of philosophy.

It begins:

आदी यस्तु त्वा नाथ मुनिर्विद्वैरनेका ।

अनंतशास्त्रनामादी कथितः परमेश्वरः ॥ १ ॥

प्रसन्नो भवद्दिग् B देवेन भवदुःखनिनाशकः (०५ B) ।

अनंत(अनेक B)शास्त्रप्रवक्तृत्वात् आभिः नमः ॥ २ ॥

अनेकत् (अनेक B) आदर्शं कथं विं योगः प्रोचते
[मुनी (स तु B) ।

स योगः (योगस्तु B) तद्विषयः प्रोक्षते नानात्वं तस्य
[पुरवर्ते ॥ ३ ॥

अनेकभेदविद्यानामेकशास्त्रप्रोदितः (1 अनेकभेदविषय
[अनेकशास्त्रप्रोदिता B) ।

शास्त्रस्य संगतिर्नैकैक संशयं कथय प्रसी ॥ ४ ॥

नहते केन मार्गेण गन्धैषातः सुदारुणः (पावस्तु ० B) ।

देवानां चरमां मुक्तिं (भक्तिं B) क्षुत्वा सुवचनं (गु ० B)
[मुनिः ॥ ५ ॥

प्रोवाच भगवान् पिबुः सर्वेनां येन संगतं (संगतं B) ।

नारायण उवाच (B has this before next half-41) :

त्वा हि प्रोक्षतेनच (० कथितं वस्तु B) रहस्यं गुह्यमुत्तमं ।

अनुज्ञागमनमेव तदेव ह्यं (अनुज्ञागमनमेव ह्यं अनुज्ञं)
[अववाच्यम् ॥ ७ ॥

वेदशास्त्रागमैर्विज्ञातः (० शास्त्रस्य नमे तु B) ज्ञानयोगः
[प्रवक्ष्यते ।

अनेकभेदविद्येन येन (वेदविद्यानेकभेदेन तेन B) सर्वं
[विनीहिताः ॥ ८ ॥

पुनश्च उवाच :

अपेक्षाज्ञानां नमे तु (पुनश्चः अपेक्षाज्ञाने B) योगस्यान्वं
[विनिर्दिष्टः ।

तच्छास्त्रं संयुता मोक्षे युच कस्य अनादेन ॥ ९ ॥

भगवानुवाच (om. B) ॥

हिमाद्रौमन्त्रे (हिमाद्रौमन्त्रे B) रम्ये नाथावाहुरि-
[विनिर्दिष्टः ।

अनेककुलसंकीर्णं चहकारोपशोभिने (पुनश्चाकारो ०
[B) ॥ १० ॥

गंगादिहरितकण्ठं सर्वतोर्वैरिणेरिति ।

पुरुषदेवे महावीर्ये संगमे (कण्ठे B) निरुपद्रवे ॥ ११ ॥

इकान्ति विद्यमे रम्ये (मोक्षे B) विश्वसाक्षात्कारमे ।

तस्मिन्मन्त्रे महादेवो देवानां देवतं वरं ॥ १२ ॥

विज्ञातव्यं (ने B) कथो भूता योगेषु परिनिर्दिष्टः ।

आनन्दविज्ञानमात्रं [सं] हिमं (r. ५.) अनेकवर्त (r. ८)
[॥ १३ ॥

निर्वचनं निरुपद्रवं निर्दिष्टं निरुच्यं (1 A. B.) ।

परिपूर्णां परं त्रयं तस्मिन् लोको महेश्वरः ॥ १४ ॥

तस्मिन् (अभिन् B) काले महानाथा ज्ञानवती तत्र
[आगतः ।

समाधिस्थं हरं दृष्ट्वा क्षुतिं यत्ने च (हि B) चावैरी ॥ १५ ॥

अदिमुवाच ॥

मनसो विषयकथाय विषयवीक्याय (आदिनाथाय विष-
[नाथाय B) ते नमः ।

कथाज्ञानात्तरस्याय मनसो विषयकथिते (० आदिदे B) ॥ १६ ॥

मृष्टिस्तिग्निमल्लयानां (विनाशानां B) त्वमेव (यं हेतुः
[B) परमेश्वरः ।

त्वमेको नृपि विद्या भिक्षो त्रयविष्णुविद्यामूर्तिः ॥ १७ ॥

मनो रजःसूक्ष्माय कलहदाय ते नमः ।

तमोदय मनसुर्ध्वं (मनसुर्ध्वं B) निरुपद्रवं मनो नमः ॥ १८ ॥

अभ्यासविद्याविज्ञानां का विद्या त्वं सुदुर्लभा ।

यदा मुचिष्या विद्याः प्राप्नुवन्ति परं त्वं ॥ १९ ॥ ० ॥ २० ॥

[चतुर्विंशतिस्तस्मिन् पुरुषः संघर्षाभिः । om. A]

स जीवस्तु (सर्वं B) गुणाधीनो नाथवा संघर्षादकः
[[संघं ० B) ॥ २१ ॥ ० ॥ २२ ॥

एवं नानाप्रकारेण पारिता प्राप्तिः शिष्यः ।

आनादुवाचुः श्रातः (० उपरान्विषयः B) क्षुत्वा पीतो
[अनेकवर्तः ॥ २३ ॥

तस्मिन्मन्त्रे देवी चाज्ञादा ज्ञानवती कला ।

महादेवं मनसुर्ध्वं तत्रा त्रयो सर्वं युतः ॥ २४ ॥

* In MS. A the numbers are shifted on by one homi-
stich (see v. 7 above).

अवधारितां सुरजो नृणां कृपया हर (शिव B) ।
 शास्त्रोपनिषदाणां कर्मविद्याः सुता मया ॥ ५५ ॥
 ने मतिर्कोमिता तेषु किं तत्र त्रय वेद्यम् (मल्लार्याम् B) ।
 तस्मात्तत्रयं त्रैविध्यं कारयं वेदशास्त्रयोः ॥ ५६ ॥
 सर्वेनां चैव शस्त्राणां भेदः किं चैकवाक्यता ।
 चन्द्रशेखरविषादेषु विप्रकीर्णमति स्थितः ॥ ५७ ॥
 कर्मणा लभ्यते मोक्षः किं योगः साधनेन च ।
 योगश्च (चैव B) त्रैविद्यां प्रोच्यते (०) अत्र प्रोच्यते B)
 [किमनेकथा ॥ ५८ ॥
 योगस्य च सर्वगामिनां ज्ञानं ज्ञानं त्रयोविधं (त्रयोविध B) ।
 अथयस्य महादेव प्रश्नान्नं यथावैतः ॥ ५९ ॥ ० ५९३ ॥

II. (sl. 58) beg.: देवुषाच ॥

अथ मे सफलं जन्म अथ मे सफलं तपः ।
 अथ मे सफलं ज्ञानं त्वमज्ञादात्प्रवर्तते ॥

III. (sl. 68): देवुषाच ॥

मानावयमुनां पुत्रानेको गम्येति (I) अम्यते ।
 योगस्यैव यदं त्रय इत्युक्तं यथः प्रभो ॥

IV. (sl. 61): देवुषाच ॥

पुनः पुनरैव पुञ्जानि पुञ्जानीति पुनः पुनः ।
 अम्यजानिचयो निरं कारुण्यं कुरु मे प्रभो ॥

V. (sl. 16): ईश्वर उवाच ॥

अवर्तां कर्मवैलं मुना चैवावधारिता ।
 ज्ञाननः प्रतिबुद्धानि कर्मणि विधिधानि वा ॥

VI. (sl. 28): ईश्वर उवाच ॥

प्रजापतयं त्रयं हविर्ब्रह्मगनी प्रजया हुतं ।
 त्रैविध्यं तेन गीतं त्रयं कर्मसमाधिना ॥

VII. (sl. 80): देवुषाच ॥

देवदेव जगन्नाथ संसारार्थसारक ।
 अमुकोऽहं त्वया ज्ञो यद्वचं तत्किमात्मकं ॥

VIII. (sl. 35): ईश्वर उवाच ॥

इदं सर्वं मया दत्तं ज्ञानमध्यात्मकं यदं ।
 अग्निहोमयोऽग्रे भिषग्विद्योऽग्रे हरा भव ॥

IX. (sl. 229): देवुषाच ॥

अकार आत्मनाः पूर्वं यथाव[च] अमिदां हरे ।
 अमुकोऽहं नास्ति प्रभवो दुःखतो नन ॥

It ends:

अथ योगः त्रैविद्यां विधानीवाद् वरानने ।
 गुरुप्रवादात्कारणं रहस्यं अमुकालम् ॥ २९२ ॥

X. (sl. 75): श्रीईश्वर उवाच ॥

हर्म्यवस्तवा राधन् (I) विहारं कर्म्यतां त्वया ।
 य विनायात्मन्ये नु योगाभ्यासं च पार्थिव ॥

It ends:

ज्ञानध्यानिर्होतस्य संभवति पुनः पुनः ।
 अम्यजानेन वैराग्यं इदां कुरु दुःखतो ॥ ७३ ॥
 प्रभवो भविष्यो यतोऽहो भवी मायते मंदभागिनी ।
 तस्य योगं न रातयं - - - - - ॥ ७४ ॥
 तस्मात्तत्रैवप्रवर्तने योगाभ्यासं नृहेमरि ।
 सर्ववोधस्यदेव - - - - - ॥ ७५ ॥

इति श्रीचक्रकुलगम्मे महाशये योगसारसमुच्चये द्वाविंशः पटलः ॥
 ० संवत् १६९६ वर्षे ज्येष्ठदि १ शनी चतुर्विंशतिशततमवर्षा-
 द्यामे शास्त्राय नमोदाहते भट्टजीराजनीचालनेन जगन्नाथभट्टेन
 खाण्डोक्तनाथं परीतकाराथं च सहस्रेण लिखितं चक्रकुलगम-
 मुत्तमं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2566.

1248b. Foll. 48; size 9½ in. by 3½ in.;
 good, clear Devanāgarī writing (? of 1678 A.D.);
 eight lines in a page.

The same work; *paṭalas* i.-ix.

This MS. begins:

अज्ञाननिर्मितायस्मान्मानसलाकया ।
 अमुकस्मीलितं येन हस्ते जागुरेव नमः ॥ १ ॥
 यस्तु चादौ त्वया नाथ मुनिनिश्चयेनेकथा ।
 अनेकशास्त्रनायादीं अविता परमेस्वर ॥ २ ॥

It ends:

अथ योगः त्रैविद्यां विधातव्यो वरानने ।
 गुरुप्रवादात् कारणं रहस्यं अमुकालम् ॥ २९२ ॥

इति श्रीचक्रकुलगम्मे महाशये योगसारसमुच्चये ईश्वरवार्ता-
 संवादे चतुर्दशमादिकथनं नाम नवमः पटलः ॥ ० नेवाहसंभव
 ७२६ समये आषाढशुद्धिचतुर्थ्यां शुक्लपक्षे रविदिने लिखितमिति
 विश्वेश्वरेण कर्तारं ॥

This date perhaps belonged to a previous MS.

The MSS. of the *Ahulāgamatantra* mentioned in Bühler's Cat. of Skt. MSS. in Gujarāt etc., iv., p. 252; Peterson, Rep., iii., p. 399

(judging from the extent) probably contain the same work as the present one.

[H. T. COLEBROOKE.]

2567.

1048. Foll. 70; size 16½ in. by 3½ in.; neat, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Kulārāṇḍa-mahārahasya, a *Tantra* in seven-teen chapters (*ullāsa*).

For a full account of the work see Aufrecht, *Bodl. Cat.*, no. 147.

This MS. differs considerably from the next, which, on the whole, agrees with the Oxford MS. It begins:

कैलासशिखरासीनं देवदेवं भगवतुहं ।
यमज्ज्ञेयं परात्मन् पार्वती परमेष्ठिनम् ॥ १ ॥
जीतेषुवाच ॥
भगवन्देव देवेश पञ्चकूपविधानम् ।
सर्वज्ञ भक्तिमुल्लभ ज्ञरक्षणतत्त्वम् ॥ २ ॥
मुलेन परमेष्ठानं कुरुक्षेत्रपरिवारे ।
मुषोरे घोरसंघारे सर्वदुःखनलीनम् ॥ ३ ॥

It ends:

इति ते कथितं किञ्चिद्गुह्यनादिपाठना ।
समासेन मुलेनानि यो जानाति स पूजकः ॥
रहस्यातिरहस्यानां रहस्योद्बुद्धिर्देव ।
अध्यासायः समाख्यातः समासेन न पित्रारम् ।
मुलाद्यैर्निर्दिष्टं ज्ञानं मुक्तिदमुपधासितं ॥

इति श्रीबुलादेवे महारहस्ये सर्वयोगोन्नतौत्तमे अष्टादश-
प्रान्ये पञ्चमस्कन्धे गुरुनामपाठनादिकथनं समाप्तोद्घोषः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2568.

839. Foll. 62; size 12½ in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī; 10 or 11 lines in a page; modern.

The same work; chapters i.-xvi.

It begins:

जीगुहं नन्दे कुमीं वदुर्षं त्रिपञ्चपुरं ।
महात्मं विरिचो कुरुर्षं वदुर्षं वदे विपञ्चने ॥
etc., as in the Bodleian MS.

It ends:

इति श्रीबुलादेवे महारहस्ये आत्मकीर्तनं नाम चोदशो ।
१६ ॥ संवत् १६६१ भाषमासे शुक्लपक्षे चतुर्था गुरुपावरे
चोषी समाप्त ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2569.

1265. Foll. 72; size 7 in. by 4 in.; fairly written in Devanāgarī; 11 or 12 lines in a page.

Kulapradīpa, a treatise, in verse, in commendation and exposition of *Tantric* doctrines, in seven chapters (*prakāśa*), by Śivānamulā-cārya.

It begins:

गुहं प्रथम्यं प्रथमं ततो ह्यं
महाविषं जीवदेवतां च ।
मुदे महोपासककीर्तिज्ञानां
निर्धननेत्रं रचयामि रम्यं ॥ १ ॥
यन्नेतु येन्नेतु सदाक्षिणेन
अपिस्तरः श्रीबुलमानं उक्तः ।
प्रायः कलौ ते बुलभा न कीर्ति
ज्ञानं च तेनां धर्मं दुरार्यं ॥ २ ॥
गुरोः कृपा यत्र भवेत्प्रभूता
जीवेतावाच महामन्त्रादः ।
तस्मै पुनः बुलज्ञानोपबन्ध
तस्याच भक्तिर्न कदाप्यमोक्षा ॥ ३ ॥
येनां दृष्टा भक्तिरिहासि ज्ञाने
विदंति तन्मन्त्रकलं रहस्यं ।
प्राप्तवान् बुलज्ञानिदं नवीना
ते निर्दका नास्व भवन्ति लोकाः ॥ ४ ॥

भीताः यन्मुखो निजगोचराय
निर्दंति अपिबुलज्ञानोत्तमम् ।

अपिबुल निर्दामिरता अपोषा

दीप्तेन ये ते निरये न वदुर्षं (?) ॥ ५ ॥ ६ ॥

तथादी बुलपदप्रज्ञां । श्रीबुलादेवे ॥

इति कुलजीमङ्गला । इति ° प्रथमप्रकाशः ॥ fol. 7a; इति
कीलिकप्रकाशः fol. 12a; इति कुलपूजाप्रकाशः fol. 13b;
इति कुलपूजाचरणनिरूपणम् । इति ° द्वितीयः प्रकाशः ॥ अथ
पूजाप्रकाशनिरूपणम् fol. 15a; इति ° तृतीयः प्रकाशः ॥ अथ
कलत्रस्थापनप्रयोगः fol. 25a; अथ भंगाखोचं fol. 35b;
इति विषयखोचं fol. 36b; इति भंगाविधानम् । इति ° चतुर्थी-
प्रकाशः ॥ अथ द्वितीयपूजाविधानपूजाचरणनिरूपणम् fol. 37b;
इति ° पंचमः प्रकाशः ॥ fol. 45; इति दूतीवागविधिः fol.
54b; इति पुंगोलादिपूजाचरणनिरूपणम् । इति ° षष्ठः
प्रकाशः ॥ अथ कुलाचारनिरूपणम् fol. 56b. The last
chapter treats chiefly of *cakras*. It concludes
with two couplets quoted from the *Kulārṇava*,
ending : ° कीलो ऋः परमहंसो योगिनामथगम्यः ॥ इति
कीलिकप्रकाशेनिरूपणो कुलप्रदीपे अन्तः प्रकाशः संख्यैः ॥
संख्य १७६ चतुर्थी १७ भीमे ॥ खोचसंख्या १७००.

The authorities quoted are: *Uttaratantra*
(fol. 51a), *Kulacūḍāmaṇi* (fol. 50b), *Kulatāntara*,
Kulapañcāṅgī (fol. 40b), *Kulāmṛita*, *Kulār-
ṇava*, *Tantracūḍāmaṇi* (fol. 55a), *Devīyāmala*,
Pañcayāmala (fol. 54b), *Brahmayāmala*, *Bhāva-
cūḍāmaṇi* (fol. 48b), *Yāmalatantra*, *Budrayāmala*,
Lalitāvilāsa, *Liṅgāgama*, *Śivāgama*, *Samayā-
cāratāntara*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2570.

1579. Foll. 845; size 18½ in. by 4½ in.;
good, clear Devanāgarī writing of the latter
part of last century; 8, in the latter part 10
or 11, lines in a page. The peculiar nature
of the paper, as well as the character of the
writing in the latter part of the MS. (from
fol. 284), point to Nepalese origin.

Merutāntara, so called because it is supposed
to overtop all the other *Tantras*, of which *Śiva*
says he composed 108 in all (foll. 2a, 6b).

In the form of conversations between *Śiva*
and *Pārvaṭī* it puts forth its teachings and
precepts before an assembly of gods and
munis who have taken refuge on mount Meru

from the persecutions of *Jalandhara*, and who
hope to obtain safety by a knowledge of
“*Mahākūla*” and “*Mahāmāyā*.” It is of the
mixed order of *Tantras*, professing to give
laws to the *Vāmamārgins* as well as to the
Dakṣiṇamārgins.

It begins (with the numbers added):

यथावत्तद्विधानात् न च भाति कदापि च ।
बलिम् ज्ञानेन का भाति तस्यै तस्यै नमो नमः ॥ १ ॥
महं परेण विहिते मुद्रासुन्दरे विलम्बे ।
महाकालेन ते सर्वे महेश्वरस्य गताः ॥ २ ॥
दिशाम्बुजहस्तादि अवाचितं विज्ञानम् ।
प्राप्तिता प्राप्तिता तैस्तु कामदक्षिणामितिः ॥ ३ ॥
अथा तदा बोधमुना नमो न संख्यमिह वत् ।
आर्यति विविहवासात्मो न आर्यति न पुनः ॥ ४ ॥
नो वदति यदा ज्ञाति त्वा वदति यदा शिवं ।
आययोति किं ज्ञेयं तस्यै न वृषवा यदा ॥ ५ ॥
इति मुना पञ्चमत्याः लिखा विविधमेवम् ।
उपदेशं विविहवासात् पाप्मनोदुपायम् ॥ ६ ॥
नदाद्यो यदा मुद्रायाः कीराः ज्ञातं वनाः ।
तदर्थं देवयोनिनां दिग्गजानाम् तन्मत् ॥ ७ ॥
पुष्पते यदा तस्य मार्गं कलिमुगलम् तत् ।
अनीवकायैरूपैर् यनीवो न प्रनामताः ॥ ८ ॥
इदं भूतलिनहर्त्रैर्द्रागुनीयं यदा ।
मृगप्रलाभनन्दं तु कलयः काययुक्तः ॥ ९ ॥
एवमिदं विविहवासात् दीप्तमुच्यते ।
या आयाते महात्मा यदा तेषां लोके (!) ॥ १० ॥
प्रयत्नो ज्ञानदिवसः सुभक्तो दाहयत्यस्य तु ।
एवं तस्या वदितव्या वनेनेकं विधेः कृतं ॥ ११ ॥
यदीह ज्ञानिनां तस्या ज्ञाना कीर्तिना कीर्तयत् ।
पञ्चनेकं यदीह यदा मुद्रां कृतं तु पापैर् ॥ १२ ॥
चतुर्नाभं हरिश्चन्द्रविमानमहं शिवः ।
एवं का ज्ञानवती वै महाकायस्य मेदिनी ॥ १३ ॥
वरीकं पुष्पमेव तस्या तस्या पुनर्मुपा ।
य वदेष मुना त्रिनेत्रमया विषयीकृतः ॥ १४ ॥
एवं मुना पञ्चमत्या देवी ज्ञाना इति मुद्राः ।
यदीह तस्य विविहवासात् यदा मुद्राः ॥ १५ ॥

देवा ऋतुः ॥

वाहि वाहि महादेव हरकालप्रवाहः ।
 बाह्यकारा एवं महा ईश्वरा इति पादिनः ॥ १६ ॥
 विविधा वापि मिलिता बहुपरपरिचयः ।
 महाकाव्य एवं देव न च त्वं महाकाव्ये ॥ १७ ॥
 वत्सा कसे वापि वत्स वत्सार्थेन नो वत्सा (?) ।
 महाकाव्यः कथं हेतुः कथं मुक्तिर्भवेत्तव ॥ १८ ॥
 मुक्त्यः कतिपया देव जेता का विं च वाचनं ।
 वदामासं यदि कृपा देवां पिबती मुनेषु च ॥ १९ ॥

ईश्वर वचाप ॥

ज्ञाने ज्ञानभावेन सकलं देववाक्यतः ।
 पुनर्नित्यते मुक्तिं तस्य नावा दुरन्ता ॥ २० ॥
 महा कृतापि ईशवापि संस्वकारोद्भूतं ज्ञानं ।
 येन येन प्राप्तिर्नो नष्टं देवी संप्राप्तिता महा ॥ २१ ॥
 देवीभिः प्रत्येकैरेकैश्चोक्तैश्चोक्तैः ।
 येन मार्गेण भवति स स मार्गः प्रकाशितः ॥ २२ ॥
 तत्रापि ताविका देवा कर्हकारेण मोहिताः ।
 अन्त्यान्त्यान्तिमिदंति यद्वैभक्तिरताः कदा ॥ २३ ॥
 कलिना हस्तवीभागाः स्थाने वाने च मैत्रुणे ।
 कार्ये निरन्तरं विधेयाः प्रोक्तव्यः ॥ २४ ॥
 दृश्यते ते कलौ प्रजापतिः सम्मगिरिर् ।
 वेदवारं वनेवारं तत्रावां हृदयं परं ॥ २५ ॥
 महाकालेन पत्नीकं संपत्नीमुक्तिवाचनं ।
 सर्वेषां मेदतां वातं तत्रैवं मेदवैश्वर्यं ॥ २६ ॥
 मूलं तु तद् दृश्यमानं मनो हस्ता वृषभं वृषभं ।
 पृथक्वा विषयं ददं हृदीमुचितं विज्ञातः ॥ २७ ॥

Some idea of the contents of the work may be formed from the colophons of the different chapters (*prakāśa*): 1. (fol. 5a) *vyavasthāprakāśa*; 2. (fol. 13b) *saṃskāra*; 3. (fol. 34a) *āśeṣa*; 4. (fol. 39a) *homavidhi*; 5. (fol. 72a) *āhnikā* (i.e. *āmnāyānāṃ rahasyam*); 6. (fol. 94a) *purascaryā*; 7. (fol. 102a) *siddhisthīrikarāṇa*; 8. (fol. 107b) *mudrālakṣaṇa*; 9. (fol. 114b) *pārthivapūjāvidhi*; 10. (fol. 148a) *purascaryā-kaulikācāra*; 11. (fol. 177a) *kalīasamsthānam*; 12. (fol. 198a) *vedamānta*; 13. (fol. 202a) *navagrahākathana*;

14. (fol. 208b) *pratyakṣgīrṇamāntarakathana*; 15. (fol. 217b) *vaicīṣṭhyāntarakathana*; 16. (fol. 224a) *śakṣiṣāmnāyagagapāṭimāntara*; 17. (fol. 245a) *ūrdhvāmnāyagagapāṭimāntara*; 18. (fol. 250b) *pūrvāmnāyagagapāṭimāntara*; 19. (fol. 268a) *pāścimāmnāyagagapāṭimāntara*; 20. (fol. 272a) *uttarāmnāyagagapāṭimāntara*; 21. (fol. 275a) *sūryamāntara*; 22. (fol. 279a) *navagrahamāntara*; 23. (fol. 314a) *brāhmyādyashāntakāṭimāntara*; 24. (fol. 319b) *śaśadigitimāntara*; 25. (fol. 321a) *dīpavidhi*. The 26th *prakāśa* is left unfinished, breaking off after v. 998.

A MS. described in the Cat. of Skr. MSS. in the N.-W. Prov., pt. vi., p. 56, is stated to consist of 35 chapters.

[H. T. COLEBROOK.]

2571.

721d. Foll. 27 (besides a *buddhapattram* to fol. 8); size 16 in. by 5 in.; clear, somewhat small, modern Bengali writing; thirteen lines in a page.

I. Foll. 1-8a. *Bījavyākaraṇa-mahātāntara*, a Tantric tract, in six chapters, consisting of speculations on the mystic value of the letters of the alphabet, a mystery the knowledge of which is represented as containing the germ of the whole visible and invisible universe. The revelation is, as usual, made by *Mahāśeṣa* to his inquisitive consort.

It begins:

महा ज्ञानमयीं देवीं कालीं प्रजाकृतिं ।
 योऽयं वीणावैद्यं यन्तु ज्ञिष चाह वचावचं ॥ १ ॥

जीवावैशुवाच ॥

हे मातृ भगदाचार हन्त्री संसारतारक ।
 यन्मुक्ताम्यस्य देवेन ज्ञाने यन्तु ज्ञानवैद्य ॥ २ ॥
 यन्तुं यावत्तत्तं देव तन्तुं यदवैशुवाच (प्रवीणः) ।
 यावत्तत्तुं विज्ञेयं च तन्तुं योदावचं विनो ॥ ३ ॥
 यदवचं योदावचं यदवचं योदावचं ।
 यावत्तत्तुं विज्ञेयं योदावचं योदावचं ॥ ४ ॥

वेदाधैमव इत्थं च वज्रं तदुवाच ॥
 इत्थाधैमव इत्थं च आभासं विहितं विभेः ॥ ५ ॥
 विभेनेहाभासव्य चामात्रां समुत्तिष्ठं ।
 तोवपिचमं देहं गेहं वाच निर्येचं ॥ ६ ॥ ११ ॥
 तद्वदन्त्य मे देव कथं कथितवान् पुत्र ।
 चतुना संवत्सराणि दाक्षीत्याव चोत्तः ॥ १२ ॥
 क्षतिगुणहरं वस्ते तुभ्यं काक्षीयते च ।
 नो चेत् प्राकान्तरिभ्यश्च यास्यामि ब्रह्म शंकरं ॥ १३ ॥ १३ ॥

Mahādeva at first refuses to reveal to her this mystery of mysteries, but is at last obliged to yield.

नृसु देवि महेशानि कथां कामतुषां नृणां ।
 देवानामपि देवेशि सेन्द्रादीनां दिवीकथां ॥ १४ ॥
 चादौ वयं वदाम्यहं खरं हृत्पितृवचं ।
 ततो मुमं वदामि त्वं विमुमं वा चतुर्वचं ॥ १५ ॥ ०

Śiva constantly uses the form *dīkhi* (दिहि दुनें, प्रिये दिहि etc.) which the commentary (*Sl.* 40) explains by *मावीहि*.

The last page, containing a few *śloka*s and the colophon, was written by a different hand.

It ends :

कुत्वा क्षिपस्य वचनं क्षिवा दुष्टवनाक्षिनी ।
 मत्वा शम्भुं गतोन्मादा स्वकीयं गृहमागता ॥ १६ ॥
 इमुनामहेचरत्वादे महामुने कथंज्ञाकोष्ठारे ज्ञानकाष्ठजेव-
 रहस्ये सर्वकामदे महामने विश्वव्यतिष्ठतो गयोः समाप्तः ॥

On the back of the last leaf *Colebrooke's Pandit* calls the work *Śaivavyākaraṇa*, for which see no. 2572.

II. Foll. 86-27. [*Mahāntara*]-*Bhāvārtha-dīpikā*, a commentary on the foregoing tract, by *Rāmānanda Devāśarma Vācaspati Bhāṭṭācārya*, a resident of the country of Khiri, then ruled over by *Caityanyasiṃha* (*Mallamahindra*).

It begins : ओं गंवाच यदाव नमः ॥

मत्वाच काष्ठौ मुक्तालौ* श्रीरामावचमन्दिता ।
 श्रीनन्दाकरकादीनां टीकां वक्षि यथावति ॥

* मुक्तानां काष्ठिः वक्षिषिष्ठे वस्त्राकां । comm.

श्रीछात्रानन्ददेवज्ञानी रामपदाचारी ।
 आनयोऽग्रे सन्मकुली नमः स्तुतं प्रवर्तिनः† ॥
 नावति सन्मकाराणि कवीह जगदीश्वरः ।
 तेषां चारं समुत्तमं क्षिपेन्नेतन् कृतं पुत्रा ॥ ०

It ends :

इमुनामहेचरत्वादे इमादयो चक्षुषिज्ञेयकाः ॥ ० ॥
 चागतानां वनाकृत्य चारं चारं यथावति ।
 कृता टीका मया यत्नात् पठ्यं मातुकाः वदा ॥
 श्रीनन्दाकरकादीनामहोन्मन्दितादीनां नृपो ।
 धीः सप्तपदायको हरिततो निर्लोभितो निःस्पृहः ।
 तद्देहो क्षिरिस्थः‡ निचकति श्रीरामनामा कविः
 श्रीमद्वृत्तिदेशतो विरचिता टीका यथा गुह्यतां ॥
 प्रकाशया यत्नात्तेन टीकेन देवकुलीभ्यः ।
 रुद्र इं पाहि वारं नक्षिप्यं प्रमुखावचं ॥
 तद्विद्या वरंतां निभं सदाशु तन्मतिनेयि ।
 इत्येवं प्रापेयामि त्वां न चान्यक्षिप्यं निभं ॥
 नाहं विद्याचाररतो नातिविद्याविनोदधोः ।
 न तपस्यायुतो निभं न निभं गुरुपुत्रकः ॥
 मुद्रायुक्तीं विनी मुत्तली तव वेदागुहाकरं ।
 इति त्वं धरिर्वाच्य नायते ते कृपा यदि ॥
 श्रीमद्रामपदे भक्तिं देहि रुद्र नमो भ्यु ते ।
 तया मे श्रीकामार्थोपायः संवाति विद्यतां ॥
 तया भावीपुत्रपीठप्रवीण्यः प्रदीयतां ।
 न धनं प्रापेयं रुद्र न पुत्रं पतितादिभं ।
 गुणं पूजा राम भक्तिर्नैरुहं काङ्क्षणीमले ॥

इति श्रीरामानन्दपक्ष्यस्त्रिभाषावैरचिता महात्मना-
 वार्थदीपिका समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

† ? जलवोन्मोधि कृत् स्तुतिव्यये कवीह टीकाकररूपिण्ये
 नमः प्रवर्तिनमित्यर्थः । इति योजना । ननु जलवोन्मवदस्य को
 एवं इति चेत् । योग्यो ह्येः । न सोमो ज्योत्य इति° comm.

‡ त्रिभुवनवेद्याने च निचकतीति ननु च ज्ञानः कस्य देहो
 विषय इति चेदाह° श्रीनन्दाकर° । अत एव नमो नाम वैश्व-
 विषयः । अत एव महेशु मन्त्रवेद्येन ये महान्मा रामानन्दे
 महान्महान्मा इति विग्रहः । ° तेषां कव्यज्ञानां मध्ये वरः ज्योती
 एवं वेत्तव्यं (१) इति वेत्तव्य इति कृत्वा संज्ञा कर्तव्येति । ते
 चातिज्ञा इति कप्रत्ययविषयेः । ° comm.

2572.

721a. Foll. 28; size 16 in. by 5 in.; clear, modern Bengali writing; foll. 13-21 by the same hand as the preceding MS.; the rest by a different hand; 13-15 lines in a page.

A commentary (tippaṇī), entitled *Bhedikā*, on *Rāmananda's Bhāvārthadīpikā*, by his pupil *Rāmatanu Śarman*.

It begins:

प्रथम्य विज्ञेयगुह्यनामर्षे (? r. रणेक्षे)

श्रीरामचन्द्रं विमलद्वयेन ।

श्रीरामबास्वतिपादाद्यः

श्रीरामतन्त्राद्वयं ददाति विद्याः (?) ।

मूढो भवति पाषाटः कश्चिन्मनुजो ज्ञानः ।

श्रीगुरुः कृपया भूयात् शिष्येनोक्तं कदा मुखा ॥

बीजम्याकरं यन्तु विदुः शोकेषु दुर्लभं ।

अपारं विदुः शान्तिं ददाति पादाविश्वसितं ॥

तस्यैव पादावरे न गुरुः शक्तो नपि लज्जते ।

दीपिकया कृता येन यन्मा नाम्ना सुरैरपि ॥

तस्यापरमुखापानशास्त्रिणा काकद्वयिणा (?) ।

विरच्यते नया किञ्चित्प्रमाणं गुरुपादुकां ॥

अथ विमलं नाम को गंधाय चैदाय नम इति टीकाकृता चादी लिखितं । तस्यार्थो यथा मं गच्छे इति कोषे यस्मिन् संप्रदाने च इति च काटकापादे विधास्यति एवं च चतुर्वैगैकापने इति च । अत एव उभयत्र चतुर्वैगैकपचनेन साधनीयं चतुर्वैगै-प्रदाय गच्छेन्नय नम इति निष्कर्षार्थः ॥ ०

The title is given in full on fol. 21b: इति श्रीरामतन्त्रमुक्तिका श्रीगुरुचरणप्रणामाद्येन विरचिता श्रेयस्वाकरव्योमसंज्ञाभाष्यटीकादिप्यनी भेदिकेति ॥

It ends: संप्रदानसंज्ञावर्षे हिन्वा भूतेरापिपत्ता दक्षिणपद पुनर्भक्तिरिति ज्ञान्मूर्धनले मन्त्रविति च प्रार्थनाविधानः ॥ इति श्रीरामतन्त्रमुक्तिका गुरुचरणप्रणामे विरचिता महाभाष्यदिप्यनी भेदिका समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOK.]

2573.

364. Foll. 271; size 9½ in. by 4 in.; careless, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Tantraratanā, or Tantraratanādīpikā, a compilation of extracts from the principal *Tantras*, on religious rites and ceremonies, by *Kṛṣṇa Vidyāśāstrī Bhattachārya* of *Navadvīpa*.

It begins:

विमानदीपरी वरी वदे मन्त्रवर्णं मुखाचर्या ।

तद्वैभूतवर्णं देवीं श्रीमन्त्रिपुरसुन्दरीं ॥ १ ॥

पुत्रावधिरुद्धं वदे मन्त्रेण पादोत्तुङ्गं ।

यस्य अष्टावधिरुद्धं विद्या दूरीभवति हि ॥ २ ॥

गुरुदेवं नमस्कृत्य -- तद्वैभूतं ।

यस्य पादरुपिणं तद्वैभूतवर्णं लभेत् ॥ ३ ॥

आगतायुग्मिधिरुद्धोक्तं संस्कृतं निगमगुरुदेवतः ।

तत्रचन्द्रमिदमुक्तं पुत्रा भावयन्मन्त्रवहाय नमस्ते ॥ ४ ॥

अस्तव्या विपुला देवी अस्तव्याता च कालिका ।

पादोत्तुङ्गं तत्रास्तव्या तत्रा च अमुक्तमुक्तं ॥ ५ ॥

मार्तमिनी पादपूषी विमला चंद्रमाविका ।

विपुलेकवती दुर्गा वा यस्यां कुलसुन्दरी ॥ ६ ॥

वैष्णवं मन्त्रवर्णं च महावीर्यमं तत्रा ।

श्रीवं श्रीकरमां च यन्मन्त्रिपुरसुन्दरी ॥ ७ ॥

With the verses which follow, compare Prof. Bhandarkar's extracts from the *Yāmakaśauru-tantra*, Rep. 1883-84, pp. 87, 375; and Aufrecht, Cat. Bodl., no. 169.

अनुवर्तिष्य तत्राधि नाम्नामुक्तनामि च ।

महामायासुन्दरी च योगिनीमातुङ्गसुन्दरी ॥ ८ ॥

[तत्रासुन्दरी] च नाम मेरुवर्णकमेव च ।

वदुक्तपादं ज्ञानं ज्ञानमन्त्रवर्णं (r. यामं) च ॥ ९ ॥

तत्राज्ञानं (यदुक्तं Bh., A.) वायुविं च महावीर्यमं

[तत्रा ।

महासुन्दरी (महोक्तुं Bh.) महादेवं वायुं च लवोत्तुङ्गं

[[लवोत्तुङ्गं Bh.] ॥ १० ॥

अमोहं (दुष्टं Bh., A.) नाम्नां च मुक्तवर्णं (गुं Bh.,

[A.] च कालिका ।

कलापदं (कलापदं A., कलापदं Bh.) कलापदं

[[कलापदं Bh.] तत्राव्युक्तिकामं ॥ ११ ॥

लवोत्तुङ्गं (गं Bh., ? लवोत्तुङ्गं A.) च विद्यावर्णं (वीकुं

[Bh., वीकामं A.) मोहं मोहोत्तुङ्गं

[[मोहं Bh., मोहं A.] ।

वैष्णवं उभयं श्रीगुरुवर्णं च ॥ १२ ॥

fol. 199b इति * दुर्गाक(1) परिच्छेदः (but शिवोऽयः MS. B., fol. 157b); III., fol. 252b इति उपपद्यमान-परिच्छेदः ।

The MS. is preceded by a leaf of diagrams, and three leaves containing a list of contents.

It ends (cf. Notices, ii., p. 326):

वेदायैज्ञाज्ञापिपरीतपिलोकनेन
प्राचीनवचनमलोकनेन मातः ।
ननुहृदयविज्ञदीकरणेन जानाम्
मातः ज्ञानं तव यादयुगेन याते ॥

यद्यनया माय विदुर्बुद्धा
स्वरीकर्ता गुप्तार्थं तु ज्ञते ।
जन्ममरणं कदाचिन्मया
ज्ञो यो न चाहैः कलुषायेन ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीकृष्णानन्दभट्टाचार्यविरचितसंस्कृत-
साट्टः समाप्तः ॥

ज्ञाते यच्चज्ञाज्ञाज्ञानज्ञानने भवानीयदा-
नोन्मद्वचनमुच्यते दुर्युद्धेविज्ञेयैवेति ।
तत्रा कालानुसङ्गितोयदिवसे चरन्ती तिथौ भाग्ये
चारे शीघ्रनक्षत्राणि लिखितानि यत्नादिव पुस्तिका ॥
यत्नेन लिखितानि पुस्तिका येनेव हियते नमः ।
जननी विदुषी तस्य जनकश्चापि विदुषः ॥

ज्ञाकाः १११२ ॥ श्रीरामजीवनज्ञानः साक्षरनिर्दिष्टः ॥
जीजीवनपुस्तिकाये नमः ॥

The statement of the Berlin MS., that the work was revised by (*Bhairava*) *Amṛitānanda*, would seem to refer only to that MS. which commences differently from the others.

[?]

2575.

1200. Foll. 255; size 12½ in. by 4½ in.; carefully written, in Devanāgarī, towards the end of last century, by two or three different hands; eleven lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

2576.

2055. Foll. 193; size 11½ in. by 5½ in.; Devanāgarī writing of the early part of last century; twelve lines in a page

Mantramahodadhī, an exposition of Tantric worship, in 25 chapters (*parāṅga*), composed, under the patronage of king *Lakṣmīnṛisimha*, in Śaṃvat 1645, by *Mahidhara*, son of *Rāma-bhakti*, and grandson of *Ratnākara*; with the author's own commentary entitled *Naukā*.

See Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 154, 155; and the Benares edition of 1862. [GAIKAWAR.]

2577.

1332. Foll. 137+74; size 11½ in. by 8½ in.; Bengali handwriting of the early part of last century; ten lines in a page.

Mantramahodadhī, followed by the commentary written separately. Some leaves in the latter having apparently been lost, have been replaced in Devanāgarī.

[H. T. COLEBROOKE.]

2578.

1508b. Foll. 68 (of which foll. 1, 6 and 7 are missing); size 11½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1799 A.D.; thirteen lines in a page.

Mantramahodadhī, without the commentary.

[H. T. COLEBROOKE.]

2579.

1442d. Foll. 58 (fol. 9 of which is missing, while fol. 29 is double); size 12½ in. by 4 in.; indifferent, modern Devanāgarī writing (foll. 28 and 29a by a different hand); eleven lines in a page.

Mahidhara's Naukā, without the text.

Rather incorrect.

Some corrupt verses at the end: बाहुवक्रमि-
माभूतमिति (!) विष्णुर्वायुवती हवेचरे । ० ॥ विष्णुनाथानं-
नाचकाः काव्या कदाचित् । छिन्नेति नृणां नीलां डीकां
नवमहोदधे ॥ ० were probably copied from a pre-
vious MS. [H. T. COLEBROOK.]

2580.

1426. Foll. 181; size 12½ in. by 4½ in.;
careless, modern Devanāgarī writing (foll. 119-
127a by a different, regular hand); nine lines
in a page.

Mantraratanāvalī, an exposition of Tantric
rites and formulas in twenty-six (?) chapters
(ullāsa), compiled, for king *Kirtisinha*, by
Mikra-śri-Bhāṣara.

It begins: सिद्धिः ॥

नमो श्रीगुरुभक्त्यापचरणी सर्वेश्वरिद्विप्रदी
विष्णुनाथदिवाकरं गणपतिं देवं च बागीश्वर्यं ।
वह्नेयुं कुणोपितं गुरुमुखाबुद्धं नृदे मंत्रिणां
सुखदा क्रियते नवावैतविधि श्रीनवउत्पावली ॥ १ ॥

अमलमलनेनापुर्वैरीतामुपब्रह्म
दनुवनमुचयेः पूजिता -सिद्धेः ।
उदितव्रतचित्तोर्गोमलारक्तकारिद्
दिरुगु सल्लसिद्धिं मुदरी तापकोपः ॥ २ ॥

श्रीदेवं श्रीतिर्लिंगो विभवाविश्वरूपायै श्रीतिर्लिंगः
श्रीदेवं श्रीतिर्लिंगो विपुलमयमोक्षदाः श्रीतिर्लिंगः ।
शालीतं श्रीतिर्लिंगः बुधनमननोपब्रह्मः श्रीतिर्लिंगः
उदितव्रतचित्तोर्गोमलारक्तकारिद् श्रीतिर्लिंगः कः
[३ ॥

विष्णुकीर्त्याल्लक्षणं श्रीतिर्लिंगस्य बाह्या ।
नवउत्पावली नाम क्रियते पालोपिनी ॥ ४ ॥

नवादी गुरुशिवभक्त्यापचरणी ॥
अवधारान्त्यः मुद्राः श्रीतिर्लिंगात्प्राप्त्यः ।
आकली वेदविद् शोधरहितः सर्वज्ञाक्षिण् ॥
ब्रह्माध्याससूचकः (० नवपूजः) शिवपाद् शिवदक्षिणः ।
मुनिः बुधेश्वरः (० बाह्यः) सर्वभूतकामनीः ॥
श्रीनाथगुरुशिवः श्रीतिर्लिंगाधिनक्षत्रः (!) ।
उगुवादीबुद्धाधीः कृताः शिवपञ्चमः ॥

शिवसुमुखे द्यौः महानवपञ्चमः ।
अहोरोहकारकः मुद्रापाद् कृताः ॥
इमादिलक्ष्मिमुक्तः गुरुः स्वातिर्लिंगाधिः (!) ।
शिवः मुद्रापाद् श्रीनाथः मुद्राधिः शिवदक्षिणः ॥
स्वपाद् पुस्तकान्तो श्रीतिर्लिंगाधिः ।
आमलेश्वरिद्विप्रदी रानी च गुरुपाद्द्वयोः ॥
देवतापञ्चमः कावलीनाथिर्लिंगाधिः ।
निर्द्वयो (० नी०) निर्विनाशेश्वरपावकः (० पावकः)
[अवधारान्त्यः ॥

शिवदेवविपुला च निम्नपुत्रावलयः ।
मुद्रा विनिवृत्ताश्वेकारकः कदाचालयः ॥
इमादिलक्ष्मिमुक्तः शिवो दीक्षाधिकारपाद् ।
नवोपलक्षणेन ज्ञातामोक्षसाधयोः ।
गुरुता शिवता चापि नान्यथेति विनिश्चयः ॥
इति नवउत्पावली ॥ अथ नवेयुं विज्ञेयनिर्द्वयः ॥ ०

अथ पालादिभेदः fol. 3b; अथ नवपञ्चमः fol. 4a;
अथ अहोरोहः fol. 5b;—ii. अथ दीक्षाकारकः fol. 6b;
iii. अथ कृताधि fol. 11b; iv. भूमी श्रीनाथं नवपञ्चमं
पूरयिता । अथ पायस्यदेवतायाः दीक्षा । fol. 23a; v.
अथ सन्यासात् fol. 31a; vi. अथ होमविधिः fol. 33b;
vii. अथ नवाद्यां दक्ष संस्काराः । fol. 40b; viii. यलि-
श्रुतिस्त्रिभिर्लिंगैर्विधिषामानुब्रह्मार्क (!) । कृतं पंचविधं
ज्ञानकावरे (?) नं सुमः शिवं ॥ ० sets of devotional
verses with explanations, fol. 45a; ix. अथ मुद्रा
fol. 62a; x. अथ क्लीषां fol. 64a; xi. विष्णुपूजनं
fol. 68b; xii. (रत्नपुत्राधिपानं) fol. 71a, xiii. अथ
आत्म्यकौशिक fol. 74a; xiv. अथ आत्म्यकौशिकः fol.
77b; xv. (आवधिपि) fol. 82b; xvi. (दीक्षापुत्रा)
fol. 98a; xvii. अथ वारादिभेदाः (I mainly formulas)
fol. 105b; xviii. ब्राह्मणमहोपविधिः fol. 115b; xix.
do., fol. 120b; xx. अथ नाथिर्लिंगायाः fol. 122b;
xxi. अथ शिवोर्लिंगाः fol. 127a; xxii. अथ बुधनेश्वरी-
नवविपर्ययः fol. 133b; xxiii. अथ शक्तिर्लिंगविपर्ययः
fol. 143b; xxiv. अथ बुधोर्लिंगाः fol. 156b; xxv. अथ
गणेशोर्लिंगाः fol. 165a; xxvi. अथ वरुणः fol. 175b.

This chapter seems to end fol. 180b अति-
शयवेद इवाह सर्वकौशिक आह आह ॥ २६ ॥ when
there follow three more lines of formulas,

कथं रत्नालङ्कं देव कथनावतरनालङ्कं ।

कथनावतारवन्देयं कथं विज्ञानालङ्कं त्रयो ॥ ५ ॥

इत्थं कथाय ॥

दशमस्कन्धे वसु विपुला परमि चरी ।

चतुर्लङ्का लेखनात्ता इहा कालमुदा परा ॥ ६ ॥

जीविता च तया लङ्कानिहालङ्काकथैव च ।

विज्ञानः कथैवावाञ्जलङ्का एव प्रकीर्तिताः ॥ ७ ॥ ०

1. *ekāśharalakṣmīpūjāvidhi*; 2. *mahālak-*
ṣmīpūjā; 3. *trīśaktimahālakṣmīyajanavidhi*; 4. *sāmrājyavidyāyajanavidhi*; 5. *ātmaśh(ā)keha-*
rapararājyotirvidyāvrādhānam; 6. *prapaṇavidyā-*
paranīśhkalabhedāsamārādhānam; 7. *ajayānā-*
maividhānam; 8. *mātrikāpūjāsādhānavidhi*; 9. *tripurekavarīnamārādhānavidhi*; 10. *kāmē-*
varīpūjāvidhi, etc.

It ends:

मल्लोत्थं ततः कुर्वन्त्यर्थं कथयिषिः मुनिः ।

अज्ञदानं प्रकुर्वीत रतेः यद्विः कथयिषिः ॥

एवं यः कुरुते विज्ञानं दननारोपयन्तः ।

तस्य सावत्सरी पूजा जीविताविज्ञिता भवेत् ॥

इति दक्षिणावतारविज्ञितायां दननारोपयविज्ञितं नाम षटलः
समाप्तः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2584.

1230a. Foll. 17; size 11 in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Kāmākhyātānta, a treatise on the worship of Śakti, in the form of *Kāmākhyā*, hero consisting of 7 *paṭalas*.

It begins: जीदेवुवाच ।

भगवन् सर्वेश्वर सर्वविद्याप्रिय प्रभो ।

सर्वदानंदद्वय सर्वानमपिकाशक ॥

सुज्ञानं सर्वेश्वरविद्या साधनाय च सर्वज्ञः ।

विज्ञाताः सकला देव मल्लानि तत्रवादनः ॥ ०

Cf. Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 89, where, as in the next MS., the treatise is divided into 9 *paṭalas*.

It ends:

दशमे कथितं खेदाय प्रकाशं कदाचन ।

गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं कदा प्रिये ॥

पञ्चोदसे विज्ञेयेक गोपनीयं प्रकाशः ।

अहानां साधकानां च साधिते न वदेदपि ॥

न दक्षाकाशवन्देयो विगोत्रेभ्यस्तथैव (?) वदिनी ० ॥

वदाकीर्णमनस्यैव साधिते न वदेदपि ॥

दक्षिणाय न दातव्यं नाभिरूप कदाचन ।

मूर्तयः भावहीनाय हरिद्वयं जगत्तया ॥

दक्षाकाशाय नुदाय जीलिङ्काय नहेदपि ।

आलीभक्त्या ज्ञेयाय प्रदक्षा च शिवायवा ॥

चनेन भयनुदाय महाकाशप्रपुनिते ।

सुदाक्षोर्दक्षाया च शिवायलिङ्गाय च ॥

इति श्रीकामाख्यातंते पावैतीचरतेवादे (thus always)
सप्तमः षटलः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2585.

1442b. Foll. 13; size 12½ in. by 4 in.; very careless, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Kāmākhyātānta. The treatise is here divided into 9 *paṭalas*, the first two of which correspond to *paṭ.* 1, and 3 and 4 to *paṭ.* 2, of the preceding MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

2586.

3187. Foll. 29; size 7½ in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī, on European paper (water-mark 1867); ten lines in a page.

Kalpavūtra, a manual of certain Tantric rites, ascribed to *Parabrahma*.

It begins:

जीगुण्णवपरीहदेवतायो नमः ॥ अवातो दीक्षां आस्ता-

स्तानी भगवान्परमेश्वरमहाराजः सुमहादक्षविद्याः सर्ववि-

दज्ञानानि लोकाश्च इत्यदवस्थापः प्रणीय च विज्ञाता भगवान्

मेरुश्च आस्ता विद्यायाः पूजः एवमित्युक्तेः संपाद्यान्परमात्म-

चारुकायं प्रविश्ये तत्राव विज्ञातः पदविज्ञानाय विज्ञं हारीदे

अनुविद्याः शिषो मीनो निष्कणुविद्याः परमेश्वरः साधितः

पुढावपी वडीलालक पिताः शब्दा मंत्राखालाविश्वज्ञाता
 मंत्रावधारिकायां सर्वविश्वविद्यालयीन ज्ञानात् मुक्तव-
 देवतामः प्रपन्नानिमेव भावार्थदालाविश्वरूपं त्रयो-
 दशं तत्र देहे व्यक्तितं ० सर्वे दुःखेभ्यो मुक्तये पिता । तत्र
 सर्वेषां मत्तमादौजेत । दीक्षाक्षिः शास्त्रिणी ज्ञानपी नोपी
 चेति । तत्र शास्त्रिणी शास्त्रप्रेक्षायां नवी चरद्विधाका-
 र्णां नोपदिष्टा । सर्वेषां पुत्रादेवो येनेके । वसुः ज्ञानं
 प्रयत्ने नो हुता तद्वदोक्षावचनं शिवमातृव पावका मुक्तं
 वदुः शास्त्रक्षितिज्ञातायां शास्त्रोपायाविश्वविद्यालयीन-
 ज्ञानं प्रापयित्वा ॥ तद्वरति रक्तपुत्रचरति भावयित्वा
 तदनुज्ञाक्षितं सर्वैर्नृपयति ०

[illegible]

It ends :

य इति दशकाहो नवोपनिषद् महाविदुस्त्रिहस्तागतमत्स्यै-
भूतानहरहृदपीति स सर्ववैद्ये युवा भवति यं यं ज्ञानमपीति तेन
तेनात्येह भवतीति युतमिमुपनिषदिति शिषं ॥ इति श्रीदु-
र्वाचियमुलकाहंताकरेयुःशुक्लर्षीभूतमहादेवप्रपादशिष्यप्रतीपा-
रय्याभारतमहानवोपाध्यायपीथपुनराविरचितं कलसत्वं संवत् ॥

This seems to be a different treatise from the same author's *Vidyākālpasūtra*, described by Rāj. Mitra, Notices, iv., p. 69.

'This copy was made from an undated Devanāgarī MS. belonging to *Lakshman Trimbalji Gadgil* of Belgaum, consisting of 39 leaves, about 8" by 3½"; and presented to the India Office Library, 23rd Aug. 1878.'

[J. F. FLEET.]

2587.

452b. Foll. 11; size 9½ in. by 5 in.; fair Devanāgarī writing of the latter part of the last century; 12-15 lines in a page.

Mahārāṣṭrasaṁvādī, also called *Kākāṇḍa-svarimata*, a *Tantric* treatise on quack medicine; deriving its name from *Kākāṇḍasvari* (or *Kākācūṁḍā*), a particular form of *Śakti* or *Bhairavi*, to whom *Īvara*, in a series of conversations, reveals his occult science.

Very incorrect. It begins:

मैलाससिरासीन[न्] उमासाधि जगद्गुरुः ।

योगिन्यः कथयन्(०नोऽकथयन्) यथं गुह्यागुह्यतरं परं ॥१॥

सर्वज्ञानप्रकाशाय सर्वज्ञाः सर्वकृद्भ्यः (!) ।

हृत्तः कथं कथं देव त्वया सर्वं मनोपरि(१) ॥ २ ॥

इन्द्र उ० ।

कंकालिकालरात्रि च कालसंज्ञाभवाधिका ।

कालिका कालराशि च काकचहेन्दुरीजते ॥ ३ ॥

The numbering of the *śloka*s is discontinued from fol. 6 (after *śloka* 127).

इति (प्रथमः) पत्रपुः पटलः fol. 4b; इति काकषां-
 चरोमते पैलोसकुंदुरीगुदिका संसृष्टी fol. 5a; इति^०
 मारुतपटलः fol. 6b; इति ज्ञानलोककथः^० इति नन्द-
 डोकथः fol. 7a; इति काकषांचरोमकथः (?) fol. 7b;
 इति हारातिभोकथः fol. 8a; इति घोटलीबादरौहं fol.
 8b; इति^० मल्लुकापटलः fol. 9a; इति^० तालकचंद-
 र fol. 10b.

It ends :

सप्तमे दशके वैष खेपरी भवति यथा ।

अल्पपुण्येन लीय्यति (!) इदं चेन्न रक्षायणं ॥

न जातेन विना सतं सतं जातिविधिर्भितः ।

सततं सतीदेहेनह (!) दिग्निर्वाभसि ॥

इति महारसायनविधिः समाप्तः ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2588.

1248c. Foll. 16; size 9½ in. by 3½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1777 A.D.,^f nine lines in a page.

Mantrarainākara, by *Vijayarāmācārya*, pupil of *Caturbhujācārya*. The 13th chapter (of the section) entitled *Kārtavīryamantranirūpaṣa*, containing charms and spells, in the form of prayers addressed to *Kārtavīrya-Arjuna*, king of the Haihaya country, with the view of averting ill-luck of every kind.

It begins :

अथ सर्वेदाम् बल्ले कार्तावीर्यमनुजान् ।
याम्नामाराज्य मनुजाः साधयेति निवेष्टितः ॥ १ ॥
रीड्री सधारिणचंद्राया (१) लज्जीवैर्दुर्ज्ञातिपुत्रः ।
विषिधैर्दुर्ज्ञाताया मिद्राचैर्नदुर्ज्ञानः ॥ २ ॥
पाशो नाथाकुलं पिबुमिषा यमोक्षमोरवेत् ।
कार्तावीर्यपुनो रेतो वृद्धः प्रथवादिकः ॥ ३ ॥

It ends :

जीकलेः शिवनामोति सर्वैर्यो भवेत्पुनः ।
किं बल्लेन सर्वेष्टं प्राप्नोति साधकोत्तमः ॥ ३१४ ॥

इति श्रीमच्छुभ्राचार्यचरखसरोजनिबन्धिनः (मन) चं चरीका -
सादिचिन्मकरद्वीपनिबन्धनयामाचार्यविरचिते मंत्रराजा के
कार्तावीर्यनिबन्धकथे षषोऽध्यायः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2589.

1717. Foll. 81, 83 and 67; size 9½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of 1768 A.D.; ten lines in a page.

Śaktisamgama-tantrarāja, a spicilegium of abstruse speculations on the transcendent mysteries of Tantric belief, in four *khaṇḍas*, only three of which—viz. I., III. (or II.), and IV., consisting of 20, 20, and 11 *paśālas* resp.—are, however, contained in the present MS.

It begins (with the numbers supplied) : जी-
देवुपाय ।

जमादिकथ भूतेश शक्तिशेखर शंकर ।
देवाधिदेव विभोश्च विष्णुराज्य मुनेश्वर ॥ १ ॥
मिर्चन निराकार निरानंद मुखाकर ।
मुखाशीर चरखानिक्कवाशीर यत्नार ॥ २ ॥

इहं पुनं जगत्सर्वं स्वाचरंमलादिकं ।
मुनामि सर्वैरादि लक्ष्मीशुभ्रदामि ॥ ३ ॥
मंचादीवादिक्षं देवराज राधेश्वर प्रभो ।
मंचराजः पुनो देव मातामहादेव संयुक्तः ॥ ४ ॥
राजायं पुनं देव विष्णो विधिषाः मुनाः ।
शक्तिरंगमनामनं मंचराजीवनीयं ॥ ५ ॥
सुचितं देव देवेश मंचादिप्रधानमे ।
न मलं कथितं देव संक्षयं वेदय प्रभो ॥ ६ ॥
चतुःशेखर संयुक्तं सर्वैरादोत्तमोत्तमं ।
मंचं कथय देवेश संप्रदायक्रमगतं ॥ ७ ॥
जगत् मंचरादेष्टुकायेवरहितं (?) प्रभो ।
संप्रदायप्रधानं मार्गसंज्ञकारकं ।
कल्यै (?) शक्तिमदं त्रय कथयस्व मम प्रभो ॥ ८ ॥

शिव उवाच ।

मंचराजः पूर्वमुक्तः संज्ञाकसमुत्तमः ।
पूर्वैर्दुर्ज्ञातार्थे (?) च साधित्वयसमन्वितः ॥ ९ ॥
पूर्वार्थं कादिसंज्ञं तु द्वितीयं हादिसंज्ञं ।
जादी तु वेद (i. e. 4) संज्ञाणि हादापि चतुर्वर्त्यं ॥ १० ॥
प्रतिज्ञं मनेशानि पिबुहं च वदस्व ।
प्रमज्जायं ज्ञानकोकाः वदस्वित् वदलानि च* ॥ ११ ॥
इत्येकसंज्ञितुल्येव संज्ञासंज्ञं विदुः ।
दिक्वीचरानिषो यच मुद्राहारा (?) भविष्यति ॥ १२ ॥

शक्तिरंगमनामनं श्रीपृथ्वीचरायं ।
वेदसंज्ञसमायुक्तं चरिषाहस्यं शुभे ॥ १३ ॥
दिक्वीचरानिषं मंचं सर्वैरादोत्तमोत्तमं ।
जवादि कात्या रथितं माराकयं द्वितीयं ॥ १४ ॥
मृतीयं सुंदरीकयं चतुर्थं त्रिजगत्का ।
पुनो पुनो चंद्रसंज्ञं कलौ संक्षयपुत्रं ॥ १५ ॥
वदस्वनी चरखाने तु द्विजगत्सुखं शिषे ।
जादिभेद्यु देवेश दिक्वीचाज्ञा रतः शिषे ॥ १६ ॥

I. ends :

मंचसं निहनादेष्टुकादुवाचैते (?) च वा ।
मंचेयं सर्वं भवति मोक्षमार्गं (?) मोक्षमार्गं विनिश्चितं ॥

इति श्रीमच्छुभ्राचार्यचरखसरोजनिबन्धिनः शक्तिरंगमंचराजे षषम-
संज्ञे कामदेवमादिबोने विज्ञः वदलः समाप्तः ॥

III. (?) begins: देवुपाच ॥

देवदेव महादेव भक्तमुचरकारच ।

अनादीं चराकादीं तनोये निगुं विभु ॥ १ ॥

त्वत्प्रसादात्मना नाथ ज्ञाननागमज्ञाचन ।

काळांतरे अनायासे पुनः पुनै मया विभो ॥ २ ॥

पूरीभिनेकदीक्षा तु कथं भेदमनागत ।

ईश्वर उपाच ॥ ०

It ends:

अवैतं प्रमुखादच संक्षेपतो माता (?) मया ।

मंत्रांतरमात्मविता किमन्यं भोगुमिच्छति ॥

इति श्रीकालिकाकालसंपादे षड्विंशपरहस्ये उद्भवेरवीये
शक्तिरत्नमंत्रपराये षड्विंशहृदे अनायासीतुल्य संक्षेपविधीना
विज्ञातिनः पटलः ॥ अनामचायै ययः ॥

IV. begins: देवुपाच ।

देवदेव महादेव सर्वसिद्धिप्रपतक ।

तत्त्वं भुंते मया सर्वे रहस्यातिरहस्यं ।

इदानीं यद् देवेश रहस्यं परमं विभो ॥

शिव उपाच ।

रहस्यातिरहस्यं च कथं त्वयि निवेद्यतां ।

तथापि तव सन्नता रहस्यं त्वयि कथ्यते ॥

काळी तारा किमन्यं सुंदरी वगला रत्ना ।

मार्तमिभुवनसिद्धिपिशा (I) च भैरवी तथा ॥ ०

It ends:

गोपनीये गोपनीये गोपनीये पुनः पुनः ।

रहस्यातिरहस्यं च रहस्यातिरहस्यं ॥ १०५ ॥

इति संक्षेपतः प्रोक्तं किमन्यं भोगुमिच्छति ॥

इति श्रीमद्बोध्यमहोपासनासंपादे तारासुक्ते षड्विंशतिपरवीये
हकादशः पटलः ११ अनामः ॥ संवत् १७५५ ॥

Cf. Rāj. Mitra, Notices, i., p. 229; Bik. Cat.,
p. 606; where *khaṇḍa* I. is said to consist of
20; II. of 65; III. of 19; IV. of 11 chapters.
The opening and concluding couplets of the
former MS. agree with those of the present
one. [H. T. COLEBROOK.]

2590.

1412b. Foll. 16; size 12½ in. by 4½ in.;
fair Bengali handwriting of about 1750 A.D.;
twelve lines in a page.

Parātāntre, or Karavīraṅga, a series of
relations regarding the occult science of
Tantric worship, in the form of a dialogue
between *Īvara* and *Devī*. Very incorrect.

Whether the title *Kālikulakrama* refers only
to the last section of this treatise, or whether
it belongs to the whole, as that of a section
of a larger work, is not clear.

It begins:

चतुर्विंशति (च. विंश) अनादीं इमं ज्ञानं करवीरचं (च. ०) ॥

तव वीरगताः सर्वे महाभक्ताः (कलोल C.) भुंजते ॥

निवर्तते महासुधीने (निवर्तितमहापते) बोले C.) वि-

[सुदामने ।

महापुण्ड्रे महास्थाने गडडाकिनि (महास्कारडाकिनीगड

[C.] नापते ॥

वाखाळा (महाळा C.) मातरचाही कोणे (I) भैरवादायः ।

गळेशे (० शा C.) चतुकाः किडा मातुळने तु माळने

[निलुके C.) ॥

श्रीनाथादिगताः [सर्वे] वीरनाथाचार्यते ।

किङ्किनाचापकाज्ञेन संतोषितामुल्लेखे ।

अवैभवां परित्यज्य ज्ञानमोक्षाविनामका ।

श्रीचक्रे स त्वां देवं युक्तो कुलकुन्दरी ॥

अदिमुपाच ।

सर्वभोगोत्तरं (भोगोत्तरं C.) ज्ञानं त्वत्प्रसादात् भुंजते मया ।

यानलाहकपूये तु प्रज्ञास्थाने कथापि च ॥

शिवदेव चतुषा महानन्दाचरुचं (I) ।

मालातमं च चकार सगदात्मविहारं ॥

चतुर्विंशतिपैल्लसुताः (I) सर्वे विधातिता ।

इदानीं संक्षेपो जानो तवैव चचनामने ॥

इवा सा परमा शक्तिरे जितोवा चरेचरी ।

इवा शक्तिमहाभावा विषं व्याध व्यपन्विता ॥

मादिर्नया न याना तु यथा सर्वे प्रपन्ते ।

तपोका न जितोवा च ततो कुलकुन्दरी ॥

इवा संक्षेपो विष्णवेका पैलोन्मयुधिना ।

रहदेव इवा (?) ज्ञानोपासनायाः कथं प्रयो ॥

षड्विंशतिमया देवी नायिकाः षड्विंशतिभिः ।

महाभावाविनिता वेदेका सा परमा कथं ॥

अभिधा वाच मिधा च त्वं चेदेव जगत्प्रभो ।

अध्वनेवायदा इतिविभिधा परमेधरी ॥ ०

जीवदाशिव उवाच ।

नवि त्रियत्ने देवि मिश्रानव यदावि ते ।

गुह्यं गुह्यतमं दिव्यमव्ययं अचरामि ते ॥

तव चेष्टावपस्त्राणि रहस्यं जीविकाया वै ।

तां नमस्कृत्य वक्ष्यामि विष्णुनायां जगन्मयीं ॥

नारायणो महाभावा प्रकृतिं विश्वकपिणीं ।

एकायता परा इतिः प्रकृतिर्विष्णोहिनी ॥

विश्वविमोहिनी सा च वैष्णवी च प्रकीर्तिता ।

पारकाङ्क्षापीनामगुः पालनां परमेधरीं ॥

वैलोक्यमोहनाम्नायामुता सा प्रकृतिः स्मृता ।

विश्वसेकारकात्मा तु वैष्णवी तु प्रकीर्तिता ॥ ०

इति जीवसेधरीपूर्वोक्त्याः [H १ H.C.] fol. 2b; इति परात्मने विमोहरीदक्षिणाकात्यायः [H २ H.C.] fol. 8b; इति० अक्षिणाक्षिहाकरं (अक्षिणाकात्यायकुक्षिकादेवी ॥ ३ ॥ C.) fol. 4a; इति परात्मने वक्षराकात्यायः कालिकाक्रमः (कालीक्रमः ॥ ३ ॥ C.) fol. 4b; इति परात्मने जीविनाकात्यायः (अक्षिणाकात्यायपु-रनुन्दरी ॥ ५ ॥ C.) fol. 6b; इति जीवहाजीतावि शिरःशेदे करवीरनामने परात्मने (परात्मनाक्रमे C.) द्वादशबाह्विकायां वक्षराकात्यायदेवूषं ॥ ६ ॥ ib.; इति जीवहाजीतावि शि० करवीरनामने परात्मने (परात्मनाक्रमे C.) द्वादशबाह्विकायां कालीक्रमनिर्देवूषं fol. 11a; इति जीवरेवजीतावि शि० करवीरनामने परात्मने (परात्मनाक्रमे C.) परमाक्षिणीयः 18a.

It ends :

विश्विधा बहुधा जाता मानभेदकमाश्रिता ।

एका सा बहुकथा च जानीयाद्विषयसुखा ॥

अ एव साधकाः श्रेष्ठः सिद्धिदानस्य भाजनं ।

अनुष्ठानतस्तं सर्वं सिद्धिभागी भवेद्वृषं ॥

इति जीवरेवजीतावि (इति जीवोतावि C.) शिरःशेदे महाकरवीरनामने परात्मने कालीकुलक्रमः समाप्तः ॥

On the back of the last leaf the treatise is called *Karaviratrantrakulakarma*.

The Cambridge Library possesses another MS. of this work (Add. 1477; 39 leaves, the second of which is, however, wanting) from which Profs. Aufrecht and Cowell have kindly supplied the various readings noted above.

[H. T. COLBROOKE.]

2591.

1182a. Foll. 41; size 12½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1804 A.D.; eleven lines in a page.

Rakasyārṇava, a manual of Tantric worship, in 15 chapters (*paṭala*), compiled, under orders of Jayacandra Navendra of Trigarta (Lahore), by Vanamālīn, pupil of Hridayānanda. The MSS. (esp. the second) are rather incorrect.

It begins (somewhat corrected): जीवरेवजीतावे नमो नमः ॥

सुधाकारेव विंशतीं चठनीलं सदाशिवम् ।

नवीनमलदृश्यानां विमोक्षणनवीं नमः ॥ १ ॥

नमामि नालकां देवीं कालकाङ्क्षनिर्गुतनीं ।

मन्त्रेणविष्णुनमितां विमोक्षिणिप्रदायिनीं ॥ २ ॥

गुह्यं च हृदयानन्दं सर्वज्ञाक्षविशारदं ।

शिवरूपं नतो निम्नं मन्त्राद्यं विदधातु नः ॥ ३ ॥

मन्त्रैर्द्वन्द्वैर्द्वय विमोक्षस्य पादया ।

विदुषां साधकानां च प्रीत्या वनमालिना ॥ ४ ॥

सिद्धिप्रदः उदा तेनो यजुनां च विमोक्षः (1) ।

जीवरेवजीतावी यथैकान्त्यते करोम्य नमः ॥ ५ ॥

समयाद्यं सततं च विदुषां वचनादपि ।

भावचक्रानलं ज्ञाना तथैकान्त्यते तया ॥ ६ ॥

कुलचक्रानलं वैव ज्ञानादीयं च मेरुर्वी ।

कुलादीयं जीवरेव समयाचारमुत्तमं ॥ ७ ॥

गोपनीयमसूत्रं च नोत्तरं ततः परं ।

एकवीरां समालोक्य तत्त्वार्थं च मेरुर्वी ॥ ८ ॥

अन्तेन च तां ज्ञाना साधकानां हिताय च ।

गुरुक्रमविधानं च भाव्य विविधव्यासा ॥ ९ ॥

कुमारीयुगलं वैव कुलाचारस्ततः परं ।

वीरयुगाविधिष्वेव निहोषकायनं ततः ॥ १० ॥

पादयः पूजनं वैव द्वीपदीर्घकृतिस्ततः ।

पुरोदयक्रमणैव वलिदानविधिस्ततः ॥ ११ ॥

रहस्यातिरहस्यं च साधनं सर्वसिद्धिदं ।

विभूतिपादं वैव जीवरेवविधिस्ततः ॥ १२ ॥

योगवैव यथानाद्यं यथैकान्त्यते नमः ।

एवं विद्याय यो नमः कुह्यते साधनं उदा ॥ १३ ॥

VI. beg.: धारैनुवाच ।

क्षिप कलाम्बद चीनम्बरीशानिप्रथितम् ।

ज्ञानवापीति संज्ञेयस्याः कथनमुद्रा ॥

Col.: इति ° क्षिपगीरीशंवादे काशीज्ञानवापीप्रज्ञांशः °
fol. 38b.

VII. beg.: धारैनुवाच ।

विष्णोपासितायां सर्वैश्च कुरुक्षेत्रे ।

स मुक्तिमकल्पयानं हस्तमात्रं क्षिपयन्तं ॥

Col.: इति ° काशीमाहात्म्ये मुक्तिमकल्पयानं ° fol. 37a.

VIII. beg.: धारैनुवाच ।

क्षिपानन्दनवान्न ज्ञानवापीतटे नुमे ।

जेन पुस्तप्रभावेन दक्षपाणिः खिरं त्वितः ॥

Col.: इति ° काशीमाहात्म्ये दक्षपाणीतिहासकथनं °
fol. 40a.

IX. beg.: क्षिप उवाच ।

कथानर्ता प्रत्यक्षे स्मै जीवानन्दकरी वरी ।

नृमु यन्मेन विमलानन्दिके पापहारिणी ॥

पुरा कश्चिद् द्विजापीशः पूर्वमन्त्रमेवलाह ।

काज्ञां संप्राप्य मानवीमयौ विधिपूर्वकं ॥

अधिनैकदिनं दीनः शुभाशौं स्मरन्ते रवी ।

चौरेश्वरपुत्रे रम्ये तिष्ठन्ति कर्तुं कनायवी ॥

Col.: इति ° चौरेश्वरीतिहासकथनं ° fol. 43b.

X. beg.: क्षिप उवाच ।

अन्तानपूर्वादनर्ता कथां पश्ये नृमग्नदा ।

वाल्पाक्षयवासातो नुप्यते सर्वैरन्धमाह ॥

काश्यां वनुषाशीस्तस्य स्थानमनुवर्त्तन् नुमे ।

निर्गन्तं वीरिप्रसन्नं निषकाम्यहमादराह ॥

महाबामुषीरेव वसतिः क्षिपते सदा ।

क्षेत्रज्ञास्त्वमहातः क्षमि तस्यैव कोटिः ॥

Col.: इति ° काशीमाहात्म्ये वनुषाशीश्चौरेश्वरीतिहासकथनं °
fol. 68b.

XI. beg.: क्षिप उवाच ।

अर्धकारं नाम विमलं ज्येष्ठं काश्यां वरानसे ।

सर्वैषास्त्वयचरं तिष्ठत्येवं नृमग्नं ॥

(? ends fol. 69b).

XII. col.: इति ° काशीमाहात्म्ये क्षिपगीरीशंवादे ज्ञादको
व्यासः fol. 99a. (At fol. 81a *Vishnu* is intro-
duced worshipping *Śiva*).

XIII. beg.: क्षिप उवाच ।

नृम वेदाशैलस्तु काशीतर्कं वचापैतः ।

वचा ज्ञानं तस्यैवैकं त्ववाक्यं प्रवक्तव्यं ॥

एवं प्रकीर्तितः सर्वं श्रियं तत्त्वकादामुनीश्वराः ।

तस्मात्सर्वैस्तुः शुभकथयामासु नृवाचिषे ॥

Colophon of XIII. and XIV. wanting; XV.
ends fol. 109a.

XVI. beg.: धारैनुवाच ।

वेद्यार्थं धाम संप्राप्य क्षिपुर्लं प्रवचा विभो ।

तदा मनादेवेनापि क्षिपुर्लं तद्वदस्व मे ॥

जीनहादेव उवाच ।

क्षिपे विष्णुः कलाक्षोभ्य त्रयादीनमरीक्षदा ।

यत्रत्यं स्थाप्यं तेषां सर्वैरनुदमादराह ॥

XVII. (beg.?) ends fol. 131b.

XVIII. beg.: क्षिप उवाच ।

नृमु देवि कथामव्यामतिस्तोत्रदायिनी ।

वाल्पाक्षयवादेव वृष्टिपिशा भविष्यति ॥

पुराकर्मं ज्ञाचीनार्थं दृष्ट्वा गुरुदत्तिनिम्नं ।

उवाच वचनं वाग्वीर्यं क्षमिन् प्रीतिपूर्वकं ॥

भूतोक्तोपैतेषां नृवा मयाननेकथा ।

दृष्ट्वापि क्षिपरीवापि वेदोक्तान्येव सादरं ॥

XIX. beg. fol. 154a: जीनहाक्षिप उवाच ।

क्षिपे दक्षिणैलाको पितामस्याश्रयो मम ।

स यपीश्वरैलाकस्तस्यैव मुखदः सदा ॥

Col.: इति ° क्षिपगीरीशंवादे दक्षिणैलाकस्तस्यैव °
fol. 169a.

XX. beg.: जीनहाक्षिप उवाच ।

देवि काशी पुरी कापिष्ठय वेगवती नदी ।

तत्र वासमेवमे निर्गन्तं प्रवादयः मुताः ॥

XXI. beg. fol. 185a: जीक्षिप उवाच ।

क्षिपे नृक्षेत्रमन्त्रेकमन्त्रवाचलानन्दं ।

अह्वाचलनायस्य अन्तरं मङ्गलाय ॥

XXII. beg. fol. 197b: धारैनुवाच ।

क्षिं चकार स भूलाक्षः कुरुक्षेत्रं मङ्गलं ।

तत्त्वस्यैव सर्वैश्च पितारेव पित्रोवतः ॥

ज्वाक्षिप ।

क्षिपपूजार्थं दृष्ट्वा स भूलाक्षो नन्दैवकः ।

अनुवाचातिप्रमेन नृक्षेत्रे विस्तो ज्येष्ठं ॥

XXIII. beg. fol. 216b : शिव उवाच ।

शिवे पृष्ठाच्छेदं नाम ज्ञेयमस्ति मन्त्रात्मकं ।

तस्य स्मरणमात्रेण मुच्यते पापकोटिभिः ॥

Col. : इति ० पृष्ठाच्छेदमहिमावृत्तं ०

XXIV. beg. fol. 248b : शिव उवाच ।

विद्वत्प्राप्तिर्धेयं शिवज्येष्ठमुत्तमं ।

तद्व्येष्टं नमः स्थानं नमः त्रियम्बरं शिवे ॥

Col. : इति श्रीशिवरहस्ये ब्रह्मज्ञे शिवगीरोत्तमादौ नाम चतुर्विंशोऽध्यायः ॥

XXV. beg. fol. 189a : श्रीशिव उवाच ।

पश्य तं नृमनार्दं (!) वृत्तां क्षोभने ततः ।

अथनाथमभूद्राधिरहस्योऽभ्युदितस्ततः ॥

The MS. ends (in the middle of the page):
ब्रह्मोवाच ।

इत्युक्तं ततःपुनः पुनः केशवः कवरं तदा ।

शङ्करं पूजयामास च -

On the different sections of the complete work see Burnell, Tanjore MSS., p. 206.

[H. T. COLEBROOK.]

2595.

2798b. Foll. 26; size 10½ in. by 6½ in. (European fashion); careless, modern Devanāgarī writing; 26-28 lines in a page.

Prayogaratnākara, or *Bhaktavratāsantoshaka* (?), a treatise on Tantric worship, by *Premanidhi*, son of *Umāpati*. Apparently incomplete. Very incorrect.

It begins (somewhat corrected): श्रीकातेरी-
शैलेश्वरः नमः ॥

इदृशानुपमानवर्णय मरिचुक्तं पिपासुमीरे यः ।

बंदे बंदे बंदे चरकाचमुच नु कल्याण ॥ १ ॥

अहो तं चरकाचरान्प्रपन्नं (१. ० तं)

हर्तुस्त्वकापिज्ञीया [~ - ~] यदीया ।

ब्रह्मोवाच तस्मात् नमः त्रिभुवं

हृदे कल्पयामास ब्रह्मं विमलि ॥ २ ॥

श्रीकातेरीशैलेश्वरमुवाच नमः तदा ते

हृदिः स्मृताश्चिन्तनोत्तरवर्धमानाः ।

रत्नाकरं भव ब्रह्मनुमन्यै मुञ्चे[]

विजयं नमः यदिपति जयपाच ॥ ३ ॥

अथचोदयति तथै निमिषिच्छं चान्द ।

अस्मात् ब्रह्मोवाचरत्नो ज्ञानं नु मुच्यते ॥ ३ ॥ ० ५ ॥

तस्मात्तस्मात्[] रात्र्याद्येक्षणमज्ञानं

भूयो भूयः प्राप्तिः प्राचवाति ।

अथास्ते यस्माच्चपापो विहर्षं

तर्ह्यतथै मुक्तिमुदा हि संतः ॥ ३ ॥

यामिवाश्चरन्ब्रह्मरहस्योत्तरार्धे नारायणं श्रीरात्र्याद्येक्षण-
मदवक्तुं (? दशकं) च कृत्वा दक्षिणेन ज्ञयनादस्तापनामपादस्य
पुनैः विन्यासं कृत्वा ०

The MS. contains the following 9 chapters
(*ratna*).—I. *Nityajyārātrahkṛtyaratna*, fol. 4b; II. *nityatantrāsānaratna*, fol. 5b; III. *nityasān-
dhyaratna*, fol. 7a; IV. *nityajyārātarpāṇa*,
fol. 8a; V. *samsthāvediratna*, fol. 11a; VI. *nityajyārātrahkṛtāhūddhyādaratna*, fol. 18a; VII. *nityajyārātmātrikānyāśaratna*, fol. 19b; VIII. *nityajyārāmantravinyāśaratna*, fol. 21b; IX. *nityāntaryāgaratna*.

It ends :

स्वागतं देव देवेश त्रिभिर्वै भव ज्ञेयः ।

गृहाय मानवोऽपुनो यथावत्प्रतिपत्तिः ॥

इति श्रीकनकेश्वर नामवर्णोऽपुनो प्रपद्येति चेदोदति संक्षेपः ॥

श्रीमद्दीक्षाकातेरीशैवप्रसादात्मादुभेतेऽप्रेमनिष्ठास्वाभिप्रायं संपदे
अकनकेश्वरसंक्षेपेऽस्मिन्निर्दिष्टं त्रैविंशतः (!) संपूर्णे ॥

Then follow four more lines, apparently the beginning of a new chapter : ततश्च श्रीकादिपाचस्था-
पनमुच्यते ० and terminating abruptly : अस्मात्
पिबोर्धे कृत्वा तद्विधिः यदीते ॥

The same colophon, *mutatis mutandis*, occurs at the end of each chapter.

Without other copies, this MS. is of little use.

See Aufrecht, Cat. Cat., s.v. *Premanidhi* (son of *Umāpati*), where, however, most of the titles of separate treatises given seem to be merely chapters of the present work.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2596.

1248a. Foll. 121; size 9½ in. by 8¼ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1790 A.D.; nine lines in a page.

Tārābhaktisudhārava, a digest of directions for the worship of the goddess *Tārā*, or *Tārīṇī*, compiled by *Narasimha* (or *Nṛsiṃha*) *Ṭhakkura Mahopādhyāya*. *Taraṅgas* V.-VIII.; each paged separately.

V. *Tārānityārcanavidhī*, foll. 74, treating of purificatory rites and formulas in constant use in devotional practices, begins: **अथ निम्नविधिः ॥ बुलपुत्रावली ॥**

आयः आनन्दाय बुलपुत्रं प्रणम्य च ।

मूलादि ऋतुर्गणं बुलं ध्यात्वा गुहं स्मरेत् ॥

बुलपुत्राः ॥ इदमालम् । ०

Foll. 66b-71a contains formulas of invocation to *Tārā* under 1000 different names or epithets.

The copyist's date is: **जीवन्मृत्यु १० गुरी संवत् १८३९ ॥**

VI. (?) foll. 11, deals chiefly with the rites of initiation for novices. It is only in this chapter, when describing the selection of a young girl to be enthroned and worshipped as the substitute of the goddess, that the author verges slightly on the objectionable practices of *Tantric* worship.

It begins: **अथ आचार्यातिरिक्तवरीरक्षेत् तदा विष्णु-नान्तरेऽङ्गद्वयविष्णवे तदा ब्रह्मविष्णवाक् प्रथमं गुरवे गुरु-चारं समस्तवैदिका देवे । ०**

VII. *Naimittikavidhī*, foll. 21, treating of the festivals recurring with the seasons, begins: **अथ नैमिषिकं साधनम् ।**

निम्नं नैमिषिकं कालं चापेक्ष्य पूर्वपूर्वतः ।

अथवा चित्रवेदिनं बुधवाराराधयेत् ॥

VIII. *Purascaraṇavidhī*, foll. 15, treating

of preliminary rites to be observed, begins: **अथ पुरस्कारः । पावनीवर्धितायाः । जपनं मूलनयनं पुरस्कारपुत्रम् ॥ ०**

Colophon: **इति श्रीमहात्महोवाभावाङ्कुरजीमूनिहिर-पिने ताराभक्तिपुत्रावली सम्पत्तयः ॥**

The following authorities are cited: *Agastya-saṃhitā*, foll. 9b, 111b, 114b; *Uddṛṣṭa*, foll. 22a, 49a; *Uttaratantra*, foll. 11b, 12b, 17a, etc.; *Umāmaheśvarasamvāda*, fol. 62a; *Ekavratatantra*, foll. 19a, 107b; *Kalāśa* (some formulas), fol. 37b; *Kālikākāva* (? *stava*), fol. 7a; *Kālikod-bhāva*, fol. 110b; *Kālikajpu*, foll. 50b, 51a; *Kālitantra*, foll. 13a, 86b, 119a; *Kuhjikatantra*, fol. 64a; *Kumārīkalpa*, foll. 6a, 11a, 12a, etc.; *Kumārītantra*, foll. 10b, 16b, 30b, etc.; *Kula-rūḍḍāmaṇi*, foll. 1b, 3a, 5b, etc.; *Kulamūlāvatāra*, foll. 60a, 107b; *Kulāmrīta*, foll. 61a, 77a, 82b; *Kulāmrītatīpikā*, fol. 81b; *Kulārṇava*, foll. 11a, 14a, 16b; *Kulāvatāra*, foll. 24b, 25a; *Kulodḍṛṣṭa*, foll. 50b, 51a, 52a; *Kulālavīya*, fol. 36b; *Kriyāsāra*, fol. 36b; *Gandharvatatantra*, foll. 4a, 47a; *Gotamīya*, foll. 7a, b, 8a, etc. (*Gautamīya*, fol. 24b, cf. *Vaiṣṇavag.*); *Goṛakṣhasaṃhitā*, fol. 14a; *Gaurīyāmala*, fol. 81a; *Candrapīṭha*, foll. 119b, 120b; *Candrikā*, fol. 54a; *Jñānār-ṇava*, foll. 14b, 44b, 51b, etc.; *Jñānonnayana*, fol. 20b; *Ḍāmara*, fol. 50b; *Tattvacintāmaṇi*, fol. 2b; *Tattvasārasaṃhitā*, foll. 9a, 10a; *Tantracūḍāmaṇi*, fol. 19a, b; *Tantramālā*, fol. 63b; *Tantrarāja*, fol. 7b; *Tantrarājottara*, fol. 8b; *Tantraliḷavātī*, fol. 52a; *Tantrakekhara*, fol. 118b; *Tārākarāṇīya*, fol. 26a; *Tārāra-hasyavṛtti*, fol. 11a; *Tārārṇava*, foll. 38a, b, 51b, 107b; *Tāropanishad*, fol. 47b; *Tūrṇyāyaga* (*śloka*), foll. 57b, 58a; *Tripurārṇava*, fol. 4a; *Trisaktitantra*, fol. 4a; *Trisaktiratna*, foll. 10a, 25a, 35b, etc.; *Dakṣiṇāmūrtisaṃhitā*, foll. 91b, 90a, 91b; *Dīpikā*, fol. 54a, b; *Devīyāmala*, fol. 77b, 82b, 110b; *Navaratnasvara*, fol. 44a;

Nārāyaṇaścarātra, foll. 3a, 5a, etc.; *Nārāḍiya*, fol. 64b; *Nilatantra*, foll. 8a, 4a, 8a, etc.; *Nṛisimhakaḷpa*, fol. 50b; *Padyavāhiniya* [सुगुण-नामिकायां यु भासः सर्वेषु संज्ञाः], fol. 24a; *Pura-īcaranocandrikā*, foll. 51a, 52b, 65b, etc.; *Push-pamālā*, fol. 36a; *Pushpādhyāya*, fol. 36a; *Prapañcasāra*, foll. 50b, 52a; *Prathamatantra*, fol. 109a; *Phetkārīṇī*, foll. 11a, 14a, 19a, etc. (-tantra, fol. 9a, 23b, etc.); *Phetkārīya*, fol. 10a; *Pheraviya*, foll. 11a, 12b, 21a, etc.; *Brahmayāmala*, foll. 13b, 103b; *Brahmasaṃhitā*, foll. 18b, 48b; *Bhōvacūḍāmaṇi*, foll. 14a, 34b, 36b, etc.; *Bhōvamirūpaṇa*, fol. 45a; *Bhairava-tantra*, foll. 6a, 11a, 12a; *Matasyaśukta*, foll. 36a, 87b; *Mantracūḍāmaṇi*, foll. 12b, 47a; *Mantratantraprakāśa*, foll. 23b, 24a, 51a, etc.; *Mantradevaprakāśikā*, fol. 120b; *Mantramuktī-valī*, foll. 50b, 90b; *Mahākūṣṭhalapañcarātra*, fol. 113b; *Mahākālasaṃhitā*, foll. 14b, 89b, 90a, etc. (often *Mahā*-); *Mahārṇavatatantra*, fol. 41a; *Mānasollāsa*, fol. 50a; *Mālinītantra*, foll. 3b, 7b, 8a, etc.; *Mundamālā*, foll. 34a, 35a, 36b, etc.; *Yāmala*, fol. 3a, etc.; *Yoginītantra*, foll. 29b, 32a, 61b, etc.; *Ratnasāgara*, fol. 11a; *Rāghavabhaṭṭa*, fol. 57a; *Rudrayāmala*, fol. 1b, etc. (*Tārābhūtaśuddhiprakaraṇa* of R.), fol. 21a; *Laghustava*, fol. 14b; *Vakratuṇḍakaḷpa*, fol. 118b; *Vasīṣṭhasaṃhitā*, foll. 4a, 9a, etc.; *Vāyaviyasaṃhitā*, foll. 107b, 113b; *Vārāhītantra*, foll. 13b, 20b; *Vijayāḷkaḷpa*, fol. 15b; *Vimalā-tantra*, fol. 65b; *Vīśuddhīcāra*, foll. 2b, 16b; *Virakaḷpa*, fol. 44a; *Viracūḍāmaṇi*, foll. 1b, 2a, 3a, etc.; *Vīratatantra*, fol. 21a; *Vaiśaṃpā-yanaśaṃhitā*, fol. 108a,b; *Vaiśṇava-Gotamīya*, fol. 24a; *Lakṣṇasaṃgraha*, fol. 49a; *Śārada*, foll. 22b, 23a, b, etc.; *Śārādūtīlaka*, foll. 56b, 61a; *Śaivāgama*, foll. 5b, 6a, 7a, etc.; *Śrīkrama*, foll. 13a, 85b; *Śrīkramasaṃhitā*, fol. 3b; *Sanatkuṃmārīya*, fol. 114b; *Samayācāra*, foll. 14b, 17a, 34a, etc.; *Samayātatantra*, fol. 6a; *Sāra-*

saṃgraha, foll. 29b, 30b, 32b, etc.; *Siddhasā-raśvata*, foll. 30a, 32b; *Siddhimaṭhasaṃhitā*, fol. 84a; *Siddhoharatantra*, fol. 118a; *Sid-dhoharītantra*, fol. 32a; *Sūta*(? *Sūta*)*gītaratnā-kara*, fol. 48a; *Surendrasaṃhitā*, foll. 2a, 107b; *Somabhujagavālī*, fol. 55a; *Sautrāmaṇītantra*, fol. 31a; *Svatatantra*, foll. 8b, 20b; *Svatanta-tantra*, foll. 6a, 12b; *Haṃsapārameśvaratantra*, fol. 73b; *Haragovīśaṃvāda*, foll. 10b, 19a, 35b (*Kulasarvasvasahasranāmastotra* of H.), fol. 78a; *Homāṅganirūpaṇa*, fol. 115a.

[H. T. COLBROOK.]

2597.

231. Foll. 102, five of which (47-51) are wanting; size 1½ in. by 4½ in.; good, modern Nepalese handwriting; nine lines in a page.

Śyāmārāhasya, a compendium of *Tantric* worship, in 22 chapters (*paricheḍa*), compiled from various sources, by *Pūrṇānanda-ṣarama-haṃsa*. [A.]

It begins:

देवीं दामपदेन्द्रेनिषहानुमूलवतीं शिवां
ब्रह्मानन्दहेमनीलिपतिभिः संज्ञोपिनामिहयौ ।
नत्वा श्रीगुरुपादपद्मपद्मोदामुद्राभिरागतः
पृथ्वागन्धमुधोसुखोति विमलौ यथानन्दस्थानिभौ ॥

स्तवं चोतीर्थं च त्वं केदारतीर्थं तथा* ।

कालिकाकुलवर्षेण कालीतीर्थं च वामर्षं ॥

कुलचूडानि चैव कुमारीचैव च ।

कुलार्चं तथा कालीकलं शैवार्चनं ॥

कालिकाकुलवर्षां तथा चोदरार्चनं ।

गुह्यां च तं ज्ञाना ज्ञापकानां तथा तं ।

पुत्रपुत्रलाभायै वक्ष्यामि नोभकारिणौ ।

इदुक्तं स्तवं । *

* केकारीचैव च B.

† कीमारीचैव B.

I. *Nyāsānūvāraṇa*, fol. 16a; II. *antaryanjanavāraṇa*, fol. 18a; III. *sādhakakulavāraṇa*, fol. 36b; IV. *rahasyamālā* (consisting of *Kālikalpe kālīkāvācam*, B, fol. 49a; *Rudrayāmāle uttaratantre kālīprasthāpe kālābhairava-saṃvāde śrī-dakṣiṇā-kālīkāvācam*, fol. 53a; *Śrī-virūpākṣahaviracitaṃ śrīkālīkāvācam*, fol. 55b; *Bhairavatantre kālīkalpe śrīkālīkāvācam*, fol. 57a; *Kālīpurāṇe trilokyamohanam nāma kālīkāvācam*, fol. 57b; *Kālīkulasarvasve mahā-kālī-śrī-dakṣiṇākālī nāma sahasrastavarṇjam*, fol. 68a; *Rudrayāmālatantre śrīyāmāstotram*, fol. 69a; *śrīmahākūḍākrīṭam śrīkālīstotram*, fol. 71a; *śrīkālīkācatuṣṭhlokistotram*, fol. 72a); V. *mantrasiddhārtihavivaraṇa* (B., fol. 72a); VI. *mantrabhedavivaraṇa* A., fol. 53a; VII. *Kālī-tattvakathana*, fol. 54a; VIII. *puruṣārthasādhana-vivaraṇa*, fol. 58a; IX. *viryamocana*, fol. 62a; X. *sāmānyasādhana*, fol. 64a; XI. *purāścaraṇaḥṣṭakamantarāsiddhyupāya*, fol. 65b; XII. *pīṭhajapanirṇaya*, fol. 67b; XIII. *kulācīranirṇaya*, fol. 70b; XIV. *mahānilakṛmā-varṇana*, fol. 78b; XV. *purāścaraṇaprakāśarū-taranirṇaya*, fol. 81b; XVI. *homakundānirmāṇa-nirṇaya*, fol. 85a; XVII. *vetāḍādisiddhinirṇaya*, fol. 84a; XVIII. *paripākaḥphalavivaraṇa*, fol. 90a; XIX. *tārīṣṭhādvivaraṇa*, fol. 97a; XX. *śarīradrīḍhikaraṇa*, fol. 100a; XXI. *rahasya-mālāsampekūṛavavṇana*, fol. 100b; XXII. ends:

नीलांगुला नखिनर्वा च करेण वीर्या

मुद्रा च धारयन् पूर्वमुखा दधान ।

वज्रचतुर्मुखहस्तधाराधाय

नीला भजानि हृदयेन वरदायां हा ॥

लज्जमेव जपेतिहा दशाक्षरमितिोत्पत्तेः ।

निवर्त च महापिता * श्रीमाता परिचलयेत् ।

आनयन्वापुःपृच्छति त्वमैवात्मनो भवेत् ॥ ०

See Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 43.

[B. H. Hodgson.]

* शिवरूपमहापिता B.

2598.

67. Foll. 183; size 10½ in. by 4½ in.; well written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Śyāmārāhasya. In this (not very correct) copy [B] the introductory couplets are preceded by a *stotra* of eight stanzas, commencing:

श्यामीकृपा मूरुदुषा मित्रवत्ता

देवेर्देवा श्रेयसदाया दनुर्देवैः ।

नीलश्यामःशंखिहृद्दधानं निषिद्धं (I)

बालीं बालीकान्निनीनां कलहानः ॥ १ ॥ ०

With the following additional couplet and colophon:

दत्तमात्रयो वरकमेवमदकरो

वज्रो नमो गायत्री मूर्तिमलदेहः ।

बाली वज्रः बालमुनागुहद्विष्टं

तस्मै दातुं तिष्ठति लब्ध्वा तपसाये ॥ २ ॥

इति श्रीमाहादेवज्ञानेश्वरभट्टारकानन्दनाथपरिचितं श्रीबाली-मन्त्रमूलादिकोषं समाप्तं ॥

Then follow the introductory *śloka*s as above.

The MS. is dated: संवत् १७६१ मार्गशीर्षमासे कृष्ण-पक्षे ३ पुष्याखरे क्रिस्ति ज्ञेयव्रतदो मासखण्डे ॥

[H. T. Colclough.]

2599.

1534. Foll. 56; size 11 in. by 3½ in.; fairly good, small Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 10-18 (mostly 17) lines in a page.

Sundarīmahodaya (also called *Tripurasundarīmahodaya*), a compendium of Tantric worship by Śaṅkarānanda Nātha, disciple of Rāmānanda Nātha, or Rāmānanda Sarasvatī.

It begins: श्रीमहाविष्णुसुखं नमः ॥

बालाशयोद्धाविजयोद्धाविष्णु-

नीदीकल्लोचनदोहनयोः ।

नमोनिधुने बहवारदायै

आपिज्ञता मे लज्जितापरिज्ञा ॥ १ ॥

यो वै हीमाचमनायेव दिव्यं

ज्ञानं दत्ता मोक्षार्थं निजम् ।

दीनं सद्यो नामरक्षीह्रवामेक्ष्
तं श्रीरामानन्दनाथं नमामि ॥ २ ॥

यदीयवाचानुव्रतादुताः सकृन्
महा निषोवानु भवति नीचता ।
तं तेषामगोभयने गुह्यं नतो
विमर्शनाथं भगवन्मोक्षरं ॥ ३ ॥

ज्ञानार्थं त्रैलोक्यादिना ये
व्याकादिविस्तारकृतायतनाः ।
तेषामिहावयवकक्षैरीति
तदुक्तार्थां कथये विनाय ॥ ४ ॥

शंकरानन्दनाथः शंभुदीक्षाविधिं तया ।
नित्यं नैमित्तिकं कान्यं वत्ये श्रीविपुटाचैर्न ॥ ५ ॥
श्रुत्य देवि प्रवक्ष्यामि नीचं कामेच्छरीरतं ।
सकलभुवनेशानो (r. ०मि) कामेशो (r. ०शि) श्रीभुवनं ।
जनेन सकला विद्याः कथयामि विशेषतः ॥
शक्येतत्तुल्येषां स्वं सकलमे सुलोचने ।
चाग्म्यं यन्मयातानं कामनीयमन्यते ॥
मादनं शिष्यचंद्राक्षं शिष्यां नीमलोचने ।
कामनीयमिदं भद्रे यदुल्लंख्येनोहनं ॥
शक्तिनीचं यदोरोहं चंद्राक्षं लवैरिद्विदं ।
यदुरखरकं तु अथवा विपुटा चरेति ॥

अस्याः ॥ ककारलकाररहिता भुवनेशरी कलह्रीमिति
मुक्तं नीचमिति यावत् । ककारलकारयोर्मध्ये शक्तिरेकारल-
स्याति तुर्यपक्षो दीर्घे ईकारः । ए ई इति अक्षरद्वययोगे क-
लह्रीमिति यन्मयातानमेकमक्षरं चाग्म्यचूडं ॥ तथा मादनं
कः । शिष्यो हः । चंद्रः कः । शिष्यो हः । तथा च ककार-
रहकाराद्यः ककारः हकारात्ः कायैः हसकलह्रीमिति
यन्मयातानमेकमक्षरं कामरायचूडं ॥ तथा चंद्रः कः पूर्वोक्तं
कामेश्वरीयं । चंद्राक्षं सकलह्रीमिति यदुरखरकं एकमक्षरं
शक्तिचूडं । मेरुवत्येववा यदा विज्ञा या विपुटा । विपुटायास्तु-
तीयो भेद इति यावत् । तेषां कामरायोपाविता विद्या । अस्या
एव विद्याया एकारेकारादी हिता ककाराभूयै हकाररहकारयोने
छोपासुद्रा विद्या । तदुक्तं ।

कामरायास्त्वविद्यायाः शक्तिर्यै च सुंदरि ।
हिता मुचे शिष्येज्ञाता छोपासुद्रा प्रकाशितेति ॥ ०

The work is divided into five chapters
(ullāsa):—I. *dīkṣāvidhi* (initiation), fol. 8a; II. *upodghāta* (introduction), fol. 11b; III.

nyāsādīkṣaṇḍa (marking the body with mystic signs), fol. 80a; IV. *nityapūjāvidhi* (ordinary rites), fol. 48b; V. Miscellaneous rites, fol. 56a.

Of casual quotations from other sources the following may be noted : *Kramottama*, by Nijātmanānda Nātha (fol. 38a*); *Dakṣiṇāmūrti-saṃhita* (fol. 38a, 2 infra); *Mantramahodadhi* (fol. 39b, 2 infra); *Lalitārcanacandrikā* (fol. 33b, 1, 88b, 5).

It ends :

यद्य किंपिञ्जलिं नया तत्र नम्यस्मीमवहेलनीयं ।
यतो हि मृत्प्रायैविषयमिति विमृश्य तत्रिः परिमा-
न्यसे ॥ १ ॥

रामानंदगुरुप्रसादगुह्यज्ञानात्मकार स्वुदं
पूजापद्धतिसंगतायैविषयज्ञानार्थोक्तं ।
आस्थानं तु यथामिति प्रभवात् श्रीसुंदरीयादुक्तं
नीचं तस्मिन्नेवदीर्घकमपि प्रेगाहंभवापरं ॥ २ ॥

रहस्यभूततत्त्वमेवमात्मकः समागतो
निषेध एव सुंदरीमहोदयः कृतो नया ।
विदंपिषिष्यपुत्रयोर्मैदीयमाग्म्ययोर
महेशसुंदरीयादयैविद्योः समाविताः ॥ ३ ॥

शंकरानन्दनाथेन कथितंनमोभुना ।
कृतं यं यं गुरुज्ञाने भगवन्तु कृपासकाः ॥ ४ ॥

इति कामरायास्त्वविद्यायाः शक्तिर्यै च सुंदरि ।
ज्यपादशिक्ष्यशंकरानन्दनाथकृते श्रीसुंदरीमहोदये यन्मयातानं ॥
समाप्तंकायं सुंदरीमहोदयः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2600.

1150. Foll. 56 (four of which are wanting); size 9 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Mahātripurasundarīpādusārcanacramottama, a description of Tantric rites in connection with the worship of *Tripurāsundarī*; by Nijātmaprakāśānanda.

* The passage quoted occurs in MS. 1150, fol. 52b, 4.

Foll. 1-6 of the original MS. are wanting, and have been replaced (by a different hand) by the same number of leaves containing a description of some other Tantric rites, apparently not belonging to the treatise; and beginning :

अथ रत्नसुखात्मिकध्वस्तमहाविषे । नन्दोन्मादं नाम
पुष्पलताकुलं । कृष्णलोहितमुखापातपिष्टमिहम् ज्ञानी-
पञ्चमुखापातलोपलक्ष्योन्नतमोभिर्लङ्घ्यते ह्रींकारमुत्तरधन-
द्वन्द्वकलकलामुल्लसत्तपयनप्रवर्तिरल्लतामालं ॥ नन्दोन्मादं
ज्ञाना ॥^{१०}

Fol. 19 has likewise been supplied by the same more recent hand; the first page containing a repetition of fol. 15a, ll. 1-7, whilst the second contains matter unconnected with what follows.

Foll. 41-44 are missing; and between foll. 45 and 46 two leaves, marked 45 and 46, and written by a third hand, have been inserted, though evidently belonging to some other Tantric work (*navacakranyāsa*, *cakreśvarinyāsa*, etc.).

अथ षट्पञ्चाक्षरः fol. 8b; इति षट्पञ्चाक्षरः fol. 10b; इति त्रिपुरसुन्दरी उपस्थानसहस्राक्षरी सनात्रा fol. 14b; इति प्रसारसहस्राक्षरी fol. 17a; इत्याषट्कसहस्राक्षरी fol. 18b; इति ज्ञानं । अथ गुरुपादुकास्तुतिः fol. 21b; इति गुरुपादुकास्तुतिः fol. 22b; इति ज्ञानावीचक्रमः fol. 25b; इति श्रीभगवद्दयकोषं fol. 36a; इति क्रमस्तुतिः fol. 36b; इति मार्षेनास्तुतिः fol. 37b; इति शक्तिस्तुतिः fol. 39a; अथातः संव्रजस्विति शक्तिमालं सुरेश्वर ।^{१०} fol. 48; इति योगिनीनैत महाशक्तिमालः fol. 52a; इति चंवरमालां fol. 53b.

It ends :

बालकूटैर्मन्त्रां देवीं जपाकुलुनक्षितिम् ।
‘इमास्तावतीरम्यां बालकूटैर्मन्त्रां ॥
मुषवीचक्रज्ञाकारवीनोन्नतधनकर्म ।
पाशांकुशीं पुष्पकं च त्रैवि जयमालिका ॥

पञ्चमविंशतनाम नमः ॥ इति श्रीमन्मालप्रकाशमन्त्र-
रचिताः श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपादुकाचंवरमालाः संपूर्णाः ॥

2601.

1893. Foll. 5; size 1½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing, of the latter part of last century; twelve lines in a page.

Tripurasundarīstotra, a treatise on the worship of Śakti under 1000 different forms of her name implying so many epithets.

It begins :

वैष्णवशिवरे रम्ये नानारत्नोपसौभिते ।
बलपादपलभ्यसे मुक्तामिन्दरोषिते ॥ १ ॥
नक्षिणैरुपलभ्यसे रत्नचरैकसंस्थिते ।
तं वदामिस्तुत्तमीनं भगवंतं जगद्गुरुं ॥ २ ॥
नटामृदुधरं देवं वातुकीकंठभूषणं ।
विभूतिभूषणं देवं नीलकंठं विहोचनं ॥ ३ ॥
कपालकङ्कांगधरं चन्द्राक्षीकृतशेखरं ।
विभूतलङ्घनधरं महापुष्पमवाहनं ॥ ४ ॥
त्रिपञ्चमैपरिधानं पुष्पक्रीडकक्षयिभं ।
बह्महादिसंकाशं गिरिजापीठभूषणं ॥ ५ ॥
प्रकाश्य शिरसा नाथं कारुण्यं विषयक्षयिभं ।
कूर्तान्तलिपुटो भूला प्राह तं शिखिपाहनः ॥ ६ ॥

कार्तिकेय वधाप ।

देवदेव महादेव कृत्रिप्यन्तकारक ।
त्वं गतिः सर्वदेवानां त्वं गतिः सर्वदेहिनां ॥ ७ ॥
त्वं गतिः सर्वलोकानां दीनानां च त्वमेव च ।
त्वमेव जगदाधारस्य तया विषयकारणं ॥ ८ ॥
त्वमेव सर्वपुत्रोऽसि त्वद्वन्द्वो नास्ति मे गतिः ।
किं मुञ्चं परमं लोके किमेवं सर्वदेवतं ॥ ९ ॥
किमेवं परमं चेत् किं लोकास्तीमोखदं ।
विना दामेन त्रयसा विना त्रीर्षीविना मतेः ॥ १० ॥
विना लयेन ध्यानेन केन किञ्चिदपानुभावा ।
कलादुल्लसते मुनिः कलिंश्च मलयो वधेह् ॥ ११ ॥
कलादुल्लसिते देव संकाराक्षीचरकटाक्ष ।
तदहं श्रीगुणिकाणि अथ त्वं महेश्वर ॥ १२ ॥

महादेव वधाप ।

वायु वायु तया वृत्तं मुञ्च पावैरिन्दव ।
अस्ति मुञ्चं परं पुत्र कथयिष्याम्यन्तर्द्वयं ॥ १३ ॥

वर्षं रम्यमनयेव ब्रह्मविष्णुशिवोदयः ।
 ये चान्ये बहवो भूताः सर्वे प्रकृतिवर्धनः ॥ १४ ॥
 तेष देवी यदा ज्ञानमहाविष्णुपुरंदरी ।
 तेष ब्रह्मणे विषं तेष विषं प्रयाजयेत् ॥ १५ ॥
 तेष संहरते विषं जगदेतच्छरावरं ।
 चापाटः सर्वभूतानां तेष रोगाग्निहारिणी ॥ १६ ॥
 इहाभवा ब्रह्मा ज्ञाना (?) ब्रह्मविष्णुशिवालिका ।
 विषाज्ञाज्ञः स्रक्केव वृष्टिस्थितिपिनाशिनी ॥ १७ ॥
 वृज्जते ब्रह्मकेव विष्णुकेव चालसे ।
 संहरते ह्रस्वकेव जगदेतच्छरावरं ॥ १८ ॥
 यस्यां योनीं जगत्सर्वमपि व्रजते स्थितिः ।
 यस्यां प्रलयो व्रजते यस्यां च चायते पुनः ॥ १९ ॥
 यां समाराध्य वैलोच्ये संप्राप्ते यदनुत्तमं ।
 तस्या नामकहलं ते जपयामि नम्युषम् इत् ॥ २० ॥

अं चस्य श्रीविष्णुपुरंदरीशोचर्मस्य श्रीभगवाद्ब्रह्मवर्त्मनि-
 श्रुतिगीयसी संदः । ०

कल्याणी कमला काली काला कामरूपिणी ।
 कामाख्या कामदा काम्या कामिनी कामचारिणी ॥ १ ॥
 कालरात्रिनेहारिणीः कालिका कल्पधारिणी ।
 कामाद्री कलकाकीर्तिः काली कल्पवनाशिनी ॥ २ ॥
 कामावनी कलापारा कामुदी कमलम्रिया ।
 कामोदिता बुद्धिदा मेधा मोक्षिप्रदातिवत्सला ॥ ३ ॥ ०

The stotra ends fol. 5a :

विदिषा विदिषेती च विपुला पुरनाशिनी ।
 विपुला श्रीविजयनी चिन्मूर्तिः पुरंदरी ॥ १४४ ॥
 इति विष्णुपुरंदरी मंत्रपालकहस्तः ।
 गुह्यानुसूतं पुत्र तप मीमा प्रकीर्तितं ॥ १४५ ॥ ०

It ends :

सर्वधर्मेषु यो धर्मः सर्वदेवेषु यत्फलं ।
 सर्वधेदेषु यो धर्मः सर्वलोके चरिषीति ॥ १६१ ॥
 यमुत्तमं कोटिमुपाति च इत् दृष्ट्वा भवेत्तपः ।
 पुत्रा महापलाशः स्यात् पुत्रपामुखापुत्रीः ।
 अनुवर्धनीतिं लोके स्त्रीषु च यदुत्तमपदः ॥ १६२ ॥
 इति विष्णुपुरंदरीशोचं ब्रह्मनाम संवत्सलम् ॥

For different treatises of this title see Aufrecht, Cat. Catalogorum.

[Dr. J. TAYLOR.]

2602.

1926. Foll. 19; size 11 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; fifteen lines in a page.

Bālāttripurasundaripaddhati, a description of the Tantric rites and daily oblations enjoined upon the votaries of *Tripurāsundarī*.

It begins: **आद्ये मुहूर्ते श्रीपद्मे वज्रपद्मासनस्थिता मुद्रावलीधौमुद्रावलीधौलकचक्रिकावत्यः श्रीमन्ब्रह्माग्निहोत्रावलीधौ श्रीमन्मन्त्रावलीधौ**

मुद्राः स्फुटिकसंकाशां मुद्राः श्रीमन्विद्यानां ।

गंधागुलेपनः श्रांतां वरामयकार्यपुनां ॥ १ ॥

मंदमितां निगृह्य कार्त्तव्यं चित्तोत्तमं (!) ।

चानोरुक्तमिच्छति श्रांतां मुद्रावलीधौ ॥ २ ॥

स्रक्केवा दक्षहस्तेन धृतावलीधौ ।

याने धृतावलीधौ स्रक्केवाः सुशोभनं ॥ ३ ॥

यानंदरुद्रोक्तावलीधौ चानोरुक्तमिच्छति ।

एवं श्रीगृहे भ्राता मानसोपचारः पूजयेत् । ऐं ह्रीं क्लीं
 ब्रह्मसं ब्रह्मसं ब्रह्मसं श्रीगृहे भ्राता मानसोपचारः पूजयेत् । ऐं ह्रीं क्लीं
 धृतिव्यासकं गंधं धूपं यामि ॥ १ ॥

It ends: श्रीगृहे संप्राप्ते प्रत्यक्षं मन्त्रलेपं ब्रह्मसं कृत्वा
 स्रक्केवा पुन्यं धृत्वा चित्तयेत् ॥

चंद्रः श्रांताः पतिः श्रेयाः कथामध्ये च वैद्यायाः ।

नानाकथयः क्रीडा विषयं नहीतले ॥

इति श्रीमन्महोदधी श्रीपद्मे विष्णुपुरंदरीयज्ञः समाप्ता ॥

भूदेवा यत्र देवाः सुललितवर्तिना दिव्यकल्याणानाः ।

चानंदं गीतगानां विदधतः (! ति) विधिबद्धिप्रसक्तैः ।

[पद्यैः ।

हार्तं वायुमृच्छेतिहृत्विधिभिः सर्वदा लेखनं

श्रीचक्रं संवृत्तं जगति विजयते दैवतं देवतायां ॥ १ ॥

याने याने निग्रायां स्रक्केवापुन्येनोत्तिष्ठामनां

विज्ञाते मुद्राभूती मयुजमुद्रावलीधौ नमोऽस्तुते ।

चानोदे वायमाने कथयं चित्तं श्रांतां योगिनीभिः

श्रीचक्रं संवृत्तं जगति विजयते श्रांतां श्रांतायां ॥ २ ॥

इति श्रीपद्मे विष्णुपुरंदरीयज्ञः संवत्सरी । लिपिः गुरु-

श्रीपद्मे श्रीपद्मे श्रीपद्मे

Judging from the first colophon, the treatise would seem to be intended as a practical

manual constructed on the principles of worship laid down in (the 12th *tantra* or *Sundari-pūjanam* of) the *Mantramahodadhī*.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2603.

1685B. Foll. 84; size 9 in. by 8½ in.; well written, in the Devanāgarī character; eight lines in a page.

Tārārahasya-vṛitti, a *Tantric* compilation, in fifteen *paśālas*, of spells and incantations; by Śankara, son of Kamalākara, and grandson of Lambodara. [A]

It begins :

अक्षितान्दगहनां सर्वदेवस्यकथितं ।
 परं चाधुपिकं वदे महानीलसरस्वतीं ॥
 सुप्रकाशपिङ्गवास्वरीचाञ्चनुरकथिता ।
 पूर्वोद्गतमयी (?) वदे महानीलसरस्वतीं* ॥
 नीलतर्प सनाहाय विद्वत्कारस्तं परं ।
 नीलतर्प सख्यन्तं गाथै चेरपं तथा ॥
 गुरुणा च नमं शाला गुरुभिः विद्वत्प्रदिका ।
 कृता श्रीज्ञकरेणैवा तारारहस्यपुस्तिका ॥
 निम्बपूजाप्रमाणं † पु पठले प्रपन्ने तथा ।
 दोषाविधिर्द्वितीये स्थाप्युरचये तृतीयके ॥
 त्रैलोक्यं चतुर्थे तु पंचमे काम्यनिर्णयः ।
 रहस्यनिर्णयः षष्ठे कुमारी व्रतने तथा ॥
 अष्टमे च पुररूपैरहस्याः परिचीर्तिताः ।
 नवमे पठले देव्या निर्वीरो नृपचक्रयोः ‡ ॥
 दशमे पठले खोर्ष महात्मनेकादशे तथा § ।
 द्वादशे पठले सन्ध्यभाषायां परिनिर्णयः ॥
 निम्बपूजाप्रयोगसु पठले च षोडशे ।
 सन्ध्यभिधानं होमस्य त्रयोदाशे चतुर्दशे ॥
 पंचदशे तु नृपाद्या वाचनात्तत्परिनिर्णयः ।
 इति तारारहस्ये तु सन्ध्यभाषानिर्णयः ॥

* This *śloka* is omitted in B.

† प्रपानं तु B.

‡ देव्या नृपाद्यां परिनिर्णयः B.

§ Thus also B.

|| This half-*śloka* is wanting in A.

अथ निम्बपूजाप्रमाणं तथा । ननु विष्णुपादिकं विद्वांस्येव हस्तेभ्यः लिखिते । *

The following works have been found quoted:

Ekaviratāntara, *Ekavirākalpa*, *Kāśītāntara*, *Kumārītāntara*, *Kulacūḍāmaṇi*, *Kulasaṅgraha*, *Kulārṇava*, *Gāndharva(tantra)*, *Tantracūḍāmaṇi*, *Tārāṇava*, *Tārāhaṭṭapālī*, *Devīyāmala*, *Nilatantra*, *Phetkārīṇi*, *Pheraviya*, *Bṛhājñānārṇava*, *Brahmayāmala*, *Ihāvācūḍāmaṇi*, *Matasyāsūkta*, *Mantracūḍāmaṇi*, *Mantralīlāvati*, *Mahogrātārākalpa*, *Mātrikārnava*, *Mīnasollāsa*, *Māyātāntara*, *Rahasyamālā*, *Rudrayāmala*, *Vārāhītāntara*, *Vimalātāntara*, *Viśuddhotvara(mahā)tantra*, *Vīratāntara*, *Śambhavasūtra*, *Śambhaviya*, *Śambhavi-saṃhita*, *Saṅketatantra*, *Siddhasārasavala*, *Soma-bhujagavalī* (I B fol. 40b), *Svatantratāntara*, *Haṃsaparamaśvara*.

It ends :

अक्षयं कुचयोः कृशं चित्तमे
 विपुलं वक्षति विपुलं नितरे ।
 बह्वापरमात्रस्य चित्ते
 बह्वा ज्ञातिकापातिपाथये ॥
 लोचोदस्य पीथे च कलालाकरतुनुना ।
 अकारि ज्ञकरेणैवा वाचनात्तत्परिनिर्णयः ॥

इति वाचनानिर्णयः पंचदशः पठलः ॥ इति गौडभूमिनिर्णय-महामहोपाध्याय-श्रीज्ञकरागनाचार्यविरचिता तारारहस्य-पुस्तिका समाप्ता ॥ * तं ७२७ चाधिनमुद्गृह्यन्तां लिखितमिदं पुस्तकं श्रीरामनाथने श्रीरामचन्द्रास्वमुखरेण लिखायिषं हस्तेष्व पुस्तकम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2604.

2154. Foll. 69 + 2; size 11 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about A.D. 1650; 9-13 lines in a page.

The same work. [B.] Incomplete. The MS. breaks off before the completion of the twelfth chapter.

At the beginning two leaves (apparently *buddhapattras*) have been inserted, marked 1 and 2.

[GAIKAWAR.]

2605.

1230b. Foll. 118; size 11 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1804 A.D.; eight lines in a page.

Bhuvaneśvarīrahasya (or *Bhuvaneśvarīśarvasva* ?), a treatise, in 26 *paśālas*, claiming in the colophon to form part of the *Rudrayāmalatantra*.

It begins:

त्रिपुरं बद्धुमन् सख्यं
हव्यं हव्यं योगिनिः सर्वसंख्यं ।
बीजाब्जभोजेयुक्तं महत्-
शक्त्यो जलस्य कश्चिदपि(?) ॥ १ ॥
बीजैल्लक्ष्मिस्तरे नानाद्रुमलतामुले ।
पर्वतलक्ष्मीनिरूपे जगतीनमुनापतिं ॥ २ ॥
हृदया देवनीज्ञानं शक्तिशेखरनीचरं ।
उमाशिताम्रैवपुत्रं देवदानवलोचनं ॥ ३ ॥
आनन्दलक्ष्मिचित्रं अतीवदुर्लभादख्यं ।
भक्तमिरामयत्नं नारायणनस्कृतं ॥ ४ ॥
ब्रह्मादिदेवब्रह्मं गोपवैजयन्तदितं ।
यक्षराक्षसनागैर्द्रुमैर्द्रुमुलपूजितं ॥ ५ ॥
भैरवं भैरवाकारं गिरौलं परमेष्ठरं ।
उत्थाय विनता भूत्वा पर्वतुज्ज्वल पावैती ॥ ६ ॥

पावैनुपाय ।

भगवत्सर्वलोकेश सर्वलोकननस्कृत ।
गुह्यातीत गुह्यान्वय भूतेश्वर महेश्वर ॥ ७ ॥
मन्त्रस्वर्गसि निरालं सर्वैरस्मिन्तं जगत् ।
चराचरं महेशानं भूतं सर्वं भवन्मुक्ता ॥ ८ ॥
महेश जीतनिष्कामि भुवनेश्वरीहस्त्यकं ।
सदं शीतं हवीभोषे यज्ञं प्रेयसी तप ॥ ९ ॥

शिव उपाय ।

मृत्युं देवि प्रवृत्तासि रहस्यमिदंभूतं ।
भुवनेश्वराय सर्वस्य साहभूतं नमः शिवाय ॥ १० ॥

The book consists largely of mystic charms and formulas of invocation.

It ends: श्रीभैरव उपाय ।

इतीदं भुवनेश्वरी रहस्यं परमेष्ठरि ।
सर्वैरिदंभूतं गोप्यं गोपनीयं सुरेश्वरि ॥

अदात्मनमन्त्राय पुष्पैकाय पुष्पकान्ते ।
पूरीय पुष्पिहीनाय दीक्षाहीनाय पावैति ॥
निंदकावाकुलीनाय हीनाय गुरुभक्त्या ।
सुपुत्रावाक्यज्ञानाय दक्षा कुरी भवेच्छरी ॥
अन्नाय पुष्पिपुष्पाय कुलीनाय महेश्वरि ।
सखिन्नाय च दातव्यं दीक्षापुष्पाय पावैति ॥
इदं रहस्यं वरुणं भक्त्या तप नरोदितं ।
अवेत्यं भुवनेश्वरी गोपनीयं स्वोन्नयिष्व ॥

इत्येव घटलो देवि दक्षमन्त्रैर्दक्षैः ।
गुह्यान्त्रातो गुह्यो गोपनीयं (१०) सो मुमुक्षुभिः ॥

इति श्रीभुवनेश्वरीरहस्ये रुद्रयामलतये दक्षमन्त्रैर्नविधिनाम
पट्टिमाः पटलः ॥ १० संवत् १८६१ ॥^०

[H. T. COLEBROOK.]

2606.

3013. Foll. 385; small folio, size 11½ in. by 7 in.; coarse, thin Indian paper; fairly written (on one page of each leaf), in Devanāgarī; sixteen lines in a page; modern.

[*Paushkarāgama*], a system of *Tantric* worship, in connection with the *Śiva* cult (? from the *Śaivāgama*). Incomplete. The MS., which has evidently been copied from one in some S. Indian alphabet, is rather incorrect.

It begins (somewhat corrected): अथ चतुः ॥

भगवं देव देवेश ब्रह्मविधिर्ब्रह्मनायक ।
आदिगल्लभदाचारोपितायैर्मुकुन्देश्वर ॥
आत्मचर्यपरीधानं तद्वैद्यालंभनम् ।
निरालं शत्रुनामोक्त्येवमानं दवागिने ॥

ललाटनेत्रं कर्मादिर्द्विधचिपुत्रं मन्त्रम् ।
चन्दोधिपयनोद्गातविधनीक्षितकंधर ॥

क्रियाचर्यं ब्रह्मदेव तपासाभिः कृते पुरा ।
अधुना ज्ञानपादं तु कोमुनिष्ठा गरीयसी ॥

पतितं तानुपायैर्गईत्येवाकनीचरं ।
अधिकारी सर्वं देवं निपुणं भवता यतः ।
ज्ञानवाधो अधिकारी हि मुक्तिं अधिकारी ॥

इष्टः ।

ज्ञाते येन यन्त्राः यदापि द्वितीयतः ।

तद् ज्ञापयामि तु कथं देहिनात्मना ॥^०

A. The *Jñānapāda* consists of 8 chapters (*paśāla*):

1. *pratipadārthanirṇaya*, fol. 21; 2. *bindu-paśāla*, fol. 25; 3. *māyāpaśāla*, fol. 29; 4. *paśupadārtha*, fol. 51; 5. *kālādīpaṇṇaka*, fol. 63; 6. *pūṣṭattva*, fol. 109; 7. *pramāṇādhikāra*, fol. 120; 8. *tantratpatti*, fol. 125: इति श्रीमन्महा-
नारायणं संपूर्णं ॥

B. *Sarvajñānottara*.

I. *Yogapāda*, fol. 129; beg.:

नमस्तेनैव ज्ञाने च सिद्धे (१ सिद्धे) ज्ञानात्मने च ।
गुरवे च गच्छेन्नैव काश्चित्तेषां धीमताः ॥

ततः परं प्रवक्ष्यामि योगेनैकात्मिकतया ॥

ज्ञातस्य ॥ युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ॥

उक्तस्वाभावोपस्य ततस्तः शृणु बभूवुः ॥^०

II. *Kriyapāda*, beg.:

यमुपाश्रितवान् हि श्रीगुणिकाग्निं ततस्तः ।

संयोगं च तथा तेनो जपयत्य महेष्टर ॥

evātmasākeḥāthāprakarāṇa, fol. 132; *vimali-karāṇa*, fol. 141; *śhūlavaraṇamantrodghāṭapra-karāṇa*, fol. 156; *prāsādamantrodghāṭapra-karāṇa*, fol. 159; *paramikarāṇapra-karāṇa*, fol. 167; *pañcagavyādiśikāhāṅgapra-karāṇa*, fol. 230; *anī-yeshṭipra-karāṇa*, fol. 239; *jīrṇoddhāraṇapra-karāṇa*, fol. 275; *pratimādi-prakarāṇa*, fol. 278; *vāru-ṇamānapra-karāṇa*, fol. 290; *bhasmāmānapra-karāṇa*, fol. 293; ends fol. 294:

इति सर्वज्ञानोत्तरपादः समाप्तः ॥

Cf. Burnell, Index of Tanjore MSS., p. 111, *Sarvajñānottaravṛtti*.

C. *Mataṅgapāramēśvare mahātantre vidyā-pāda*, 11 *paśālas*, and part of a 12th. This is perhaps a separate work from the above.

It begins: अग्नि (१. यच) मंत्रपारमेष्टरं हविष्यते ॥

मन्त्रावाचयामहे प्रभुहर्मिनिपुष्टिदे (१. प्रभुहर्मिनिपुष्टिदे) ।

अपारमर्षापुरातनं गच्छे नमः ॥

हिवचमप्युक्ते उभे द्विपारमेष्टरिणे ।

मन्त्रावाचयामहे द्विष्टं पादं विष्टं ॥

विष्टीनामुद्रयो यच यच मायकल्पयः ।

यवालोमविष्टुद्रातो त्रीक्षिणीतो लघुयन्त्रे ॥

मूर्तो विष्टुद्रातो यात्रि भवाद्रातो विष्णुयन्त्रे ।

यच मायकल्पयौ त्रयेष्टः द्विष्टरीयने ॥

यच संनिहितो गिर्वा भगवान् कलेष्टरः ।

तत्रास मुनिज्ञातृलक्षयसोम्युद्रातीनाम् ॥

ज्ञानाग्निदग्धकृतयो वृक्षाभः काष्ठिनात्मनाम् ।

द्विष्टयानेकात्मिनाम् सनाथावास्त्रिष्टुष्टीः (१) ॥^०

ततः स भगवान् नाथः पार्ष्णीना सहितो हतः ।

सं यमुद्रैश्चैवानास मंत्रगव जपयन्तिने ॥

तस्य तज्जपन् जुता मंत्रस्य महात्मने ।

ज्ञानाकल्पयपुष्पतायाः पार्ष्णीनामुद्रावपुष्टुः ॥

उवाच तस्मै मुनीनां मंत्रगव महात्मने ।

विष्टावुक्तं वष्टुषु स्पृष्टानामीवद्वैष्टानाम् ॥

यवाचयवस्थितायावमंत्रविष्टागुलोमताः ।

मुष्टरं मुष्टिपक्षाग्निं यद्वदार्चयन् मुष्टं ॥

यमुष्वादिभिः शास्त्रनाथात[न]मुष्वात्मभिः ॥^०

In the second chapter the four *pādas* are enumerated (fol. 299), viz.: *vidyāpāda*, *kriyāpāda*, *yogapāda*, and *caryāpāda*.

1. *dayadghṛita* (?), fol. 298; (2-4 wanting, or not marked); 5. *śaktipāśāla*, fol. 311; 6. *pūṣṭ-pradhānēśvarasādhana*, fol. 337; 7. *vidyāpā-śāla*, fol. 347; 8. *māyāśattva*, fol. 362; 9. *kālā-tattva*, fol. 368; 10. *vidyāśattva*, fol. 374; 11. *rāgapāśāla*, fol. 379.

Cf. Burnell, Index of Tanjore MSS., p. 205a (no. xiii.). [C. P. Brown.]

2607.

270. Foll. 105 (numbered by mistake 1-76, 79-108); size 11½ in. by 4½ in.; fairly written in Devanāgarī; eight lines in a page.

Rāmāraṇaśāstrī manual for the worship of Rāma, in five chapters (*paśāla*), by *Anandarāṇa*, pupil of *Mukundarāṇa*.

It begins :

ननु संवृत्तिवारिधिं विचयतां मौनैव यस्य प्रबोद्
येनेदं सकलं विभाति यत्रां यानं स्थितं संवृतं ।
यस्मिन्नि निगता भवति न मनो मानं च राचेन्द्रे*
तं वदे सहस्रं प्रकाशमलं श्रीरामचन्द्रं परं ॥ १ ॥
विष्णुप्राप्तयोः शुभा रघुपतेर्नैतौ च मूर्तिस्तु यो
वाक्यार्थमिति बोधने कथयतुः श्लाघादिश्लोकः सुविः ।
अज्ञानं भविष्यत्कथं विज्ञानं विज्ञानं विज्ञानं
निगमानंदपदे कथं विज्ञानं श्रीरामचन्द्रो मुनिः ॥ २ ॥
वेदांशवाक्यार्थैर्हरिर्विज्ञानं
यस्मिन् गताः कामनादयो न हि (?) ।
पुषाः (सं. B.) इदमनंदपदं प्रवेदिरे
वदे मुकुटाक्षयनं गुरुं परं ॥ ३ ॥
पूर्वं श्रीरामचन्द्रायनमस्तु कलं वरं गुरुते
ब्रह्माक्षयविज्ञानं कथयतुः कल्याणपा संविज्ञाः ।
शालं संभवय नहाकुचलवं† त्वानंदमूर्तितादितं
श्रीरामचन्द्रचंद्रिका कलिनलप्रसन्निका प्रोच्यते ॥ ४ ॥
तद्वृत्तयतेनैवावाक्येरेव न कलितः ।
श्रीकाविर्यं त्रयः कथयन्त्येवमेव प्रत्यते ॥ ५ ॥
उच्यते प्रथमं तत्र लक्ष्यं गुरुक्षिप्योः ।
शान्तो दातः कुलीनश्च विनीतः मुद्रयेवपान् ॥
मुद्रापातः सुप्रसिद्धः सुप्रसिद्धः सुप्रसिद्धः ।
आज्ञानो ध्याननिष्ठश्च संवर्धयिष्यत्ययः ।
नियहानुग्रहे शक्तो गुरुनिमिषीयते ॥

इति गुरुलक्ष्यं ॥

शान्तो विनीतः अज्ञाना अज्ञानात् धारयन्तः ।
सर्वथं कुलीनश्च प्राहः कथयितो धनी ॥
दधनादिगुरुवैष्णवः शिष्यो भवति नामया ।
गुरुता शिष्यता वापि तयोर्वैत्तरावासाः ॥ *

Ch. I., on various matters connected with worship, the chief section being the 'rīma-mantroddhāra' ; II. fol. 24b, on ordinary duties (ācamana, dantadhāvana, etc., ending with various kinds of nyāsa) ; III. fol. 48b, on rites of worship (dhyāna, homa, pātrāsādana, antar-

yāga, pīṭhapūjā, stotras, etc.) ; IV., on restrictions and the eight kinds of yantra ; V., a calendar of periodical and occasional observances.

Among the authorities quoted may be mentioned: *Agastiasaṃhitā*, fol. 80b ; (*mahatī saṃhitā*, fol. 81b) ; *Atharvanarahasya-śrī-Rāmottara-tāpanīya*, fol. 61a ; *Gautamiyam*, fol. 68b ; *Dervyāgama*, fol. 2b ; *Nāradaśāstra*, fol. 18b ; *Pañcarātre Brahmasaṃhitāyām*, fol. 75b ; *Prayogusāra*, fol. 83a ; *Mantrasārasaṃgraha*, fol. 18b ; (*Rāmavallabhāśloka*, fol. 62b whole) ; *Varaishāsaṃhitā*, fol. 46b ; *Sārasaṃgraha*, fol. 2b ; *Hanumatī proktam mantrarājātmakam*, fol. 62a.

It ends :

संसारदातारामचन्द्राय
श्रीरामचंद्रायैव नमः ।

स्यात्संहितामार्गमुपाध्याय हि
भवादिभिर्निष्ठितमोषं (I) य ॥

पटलः पंचभिः प्रोक्तः श्रीरामचन्द्रचंद्रिका ।
ज्ञानंदधननाम्ना हि यस्मिन् हरिमुच्यते ॥

इति श्रीरामचन्द्रचंद्रिकायां श्रीरामचन्द्रचंद्रिकायां पंचमः पटलः ॥

* संवत् १७७२ आषाढकृष्ण ३ सोमे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2608.

2074. Foll. 101 (the first three of which have been replaced by two leaves in a more modern handwriting ; and foll. 39-43 and 101 have likewise been supplied by the same hand) ; size 9 in. by 3½ in. ; fairly written in Devanāgarī, about the middle of the 16th century.

The same work. (B.)

[GAIKAWAR.]

2609.

1824. Foll. 109 ; size 12½ in. by 4½ in. ; well written in Devanāgarī, on European paper, about A.D. 1800 ; ten lines in a page.

* वसुधैवकुटुम्बकः प्रजायतिपुत्रो वेदादिष्वेवो विमुक्तः B.

† तं वापिवाक्यार्थं कथयतुं B.

Gaseta-Kalpa, an exposition of Tantric rites in connection with the worship of *Gaseta*. Six chapters (*paśāla*), the last of which is incomplete at the end.

P. I. (fol. 17) begins :

अथ वस्त्रे गच्छेत्स्य संवत्सरे कमावतः ।
मुक्तिमुक्तिदः पुंकां भक्तानां ब्रह्मदो यतः ॥ १ ॥
त्रैकाक्षरं चतुर्ध्वं संवाचानुमोक्षणः ।
कवैश्वर्यदः वाचावच्छेदो संवत्सरेषु ॥ २ ॥
यस्य ज्ञातः कमावतः प्रथमः कवैश्वर्यः ।
ब्रह्मां स जननात्मकं संवाचानुमोक्षणम् ॥ ३ ॥
विदुनादो मकारचोकारो मकारो विधानतः ।
संवाचा सवैश्वर्यं विष्णुं ज्ञात्वात्मकं पुनः ॥ ४ ॥
अकारो वैश्वर्यो वाचो मकारो कारकज्ञातः ।
पर्यन्तो वा मकारस्या परा नादवती मता ॥ ५ ॥ ०

इति बीजकोशः संक्षेपतः श्लोकः fol. 5b; इति त्रिपावती दीक्षा fol. 16b; वक्षोत्तिका दीक्षा ib.; कलावती दीक्षा fol. 17a; इति बीजपरी दीक्षा कमाता ॥ एवं चतुर्विध-दीक्षाभुक्तो नरः साक्षात्कोशो भवतीति ॥ इति गच्छेत्स्ये चतुर्विधदीक्षाकथनं नाम प्रथमं पटलं समाप्तं ॥

P. II. (fol. 33, placed by binder at the end of vol.): अथ गच्छेत्स्येनाह ॥ दीक्षान्तरे संवत्स-कायैषाध्यानाह ॥ अथ श्रावदन्तिष्ठकोशयोगेशः । त्रैकाक्षर-संवाचः ॥

संवाचकं ज्ञात्वादि(?) संवाचकं ज्ञात्वा दीक्षं गच्छेत्स्येतिदुः ।
प्रथमादिपुनः श्लोकं संवाचकादयः परः ॥ १ ॥ ०

त्रैकाक्षरविधिः ॥ अथ परदन्तिष्ठकोशपर्यन्तः fol. 3b;
अथ महागच्छात्मिकः fol. 4a, etc.

इति गच्छेत्स्ये गच्छेत्स्येकाक्षरादिचतुर्विधं संवाचकविधानकथनं नाम द्वितीयपटलं ॥

P. III. (fol. 22):

निमग्न्यादिर्विधं वस्त्रे विहरामस्य शोभं ।
श्रावणे मुहूर्ते चोपाय मुचिष्यती तिष्ठतः करे ॥ १ ॥ ०

258 *śloka*s, with explanations from fol. 18.

इति ॥ श्रावणकारणं श्रावणान्वाचपदैककथनं नाम तृतीय-पटलं समाप्तं ॥

P. IV. (fol. 18): श्रोत्रो द्वितीयपटलोऽन्तर्गतामन्त्राणां
पुनः कव्ये वा कोशेयमन्त्राणां चोपायो मुपाह ॥ तत्र वा ।

मन्त्रानुवचनापारे काविसाधने इतः मुपाहः ।

काविसाधनेषु नाम्नीं शुचयेषु कवये इतः ॥ १ ॥ ०

239 *śloka*s, with explanations from fol. 12b.

इति ॥ वृत्तविधिचयनं नाम चतुर्थं पटलं समाप्तं ॥

P. V. (fol. 12): अथ पुरश्चरविधिः ॥

वादी देवं वक्षोऽहं पुरश्चरणापरे ॥

श्रीवादी निवेने स्थाने भूमिपदकद्वये ॥ १ ॥ ०

163 *śloka*s; इति पुरश्चरविधिः । अस्यापनयः ॥ ०

fol. 7b.

इति ॥ पुरश्चरविधिचयनं नाम पंचमं पटलं ॥

P. VI. (fol. 7, inserted by binder between P. I. and III.):

कनैविधं वदथो वस्त्रे त्रिद्विद्विधं प्रयोगतः ।

ज्ञातिवैश्यं क्षत्रियं च द्वेय उवाचमात्रे ॥ १ ॥

उवाचोवाचि कनैविधं ज्ञाती रोमादिनाम्नः ।

वदथं वचनकारितं क्षत्रियो वृत्तिनिरोधनं ॥ २ ॥

द्वेयोवाचिः श्रौतितन उवाचः स्थानचतुर्भिः ।

मात्रं श्रावहरणमिति वदकनैविधं ॥ ३ ॥ ०

88 *śloka*s, followed by explanations, p. 4b;

अस्यापनयः । अथ वद कनैविधं पूर्वविधिः श्लोकानि । तद्विधानं कथ्यते । ज्ञातिवैश्यं ०

इति वदकनैविधिः । तत्र कथ्यत्वात्समाह्वानात्मकां वि-
धाय ० incomplete.

[DR. J. TAYLOR.]

2610.

2630. Fol. 86; size 9½-10 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī handwriting; thirteen lines in a page.

Nṛsiṃhārādhanā-ratnamālā, or *Śrautapad-
dhātī*(?), a *Vaiṣṇava* manual of worship in
nine chapters (*paśāla*), by *Meṅganātha*, son of
Rāmacandra.

The right margin, and with it a good deal
of the writing, especially of the first two
leaves, has been eaten away by insects.

The female energy (*śakti*) of the god comes
in for a good deal of attention in the rules
and formulas.

It begins :

ओनुसिंहं विदामंविषयं कुरुयामिनिधि ।

मन्त्र[?] न्य वरतिं कु]र्वे शंकरोत्तमपुरातनः ॥ १ ॥

ओत्तायनाय क्षुतिहारसूचकसंमदायानलग्नशोभी ।

निधं [?] नृसिंहस्य कटीनु सेवा संतोषनादायनरामनाला

वशाकनाशेवनानुकारिणी [॥ २ ॥

कलौत्रम-—००० दा विधेया ।

सोमा समुद्रा सुविधानमुक्ता

नृसिंहसेवानिरतिविषयैः ॥ ३ ॥

निधं . . . काव्यं विविधोपासनासंयुतः । तत्र प्रथमत-
त्वाभिमनोपासना विधीयते ॥ त्रासे [नृहते व]न्याय गुरुपर-
चरानाथ देवतं भगवंतं ओनुसिंहं च हृदि संस्मरेत् ॥ तत्र
प्रथमं ता . . . परा तथा ॥

त्रायस्य (१. त्रायस्य) विविधादिदेशिकमतः श्रीनृचरानेष्टयं

यदे श्रीतयनं ततः क्षुति ०—०—० ततो हीमर ।

श्रीनृचरसूत्रपादमय तत्पादाकानुगाविनु

यदे माधवकोमया ०००— नागाह्वयदीक्षितं ॥

निष्ठादिस्मृते ननामि परं यत्प्रसादाच्चगात्

काव्यं मुक्ति ०—०—० निजविधया संसारविच्छिन्नये ॥

श्रीनिष्ठादिनस्थानिनः ॥ अगुरुयदेतं पारंपर्यक्रम . . .

समुक्तादेव ज्ञातव्यः । ०

I. इति नृसिंहादायनरामनालायां भूतनुष्ठानाद्यप्रतिष्ठा नाम
प्रथमपटलः । fol. 7a.

II. इति कलामानुकाव्यासः 10b; इति कोशपादिनानु-
काव्यासः 12a; इति खंडादिनानुकाव्यासः 13a; इति ०
संगमचारायननामनिष्ठयोः पटलः 19a.

III. इति त्रिकरानुबुक्ताविधिः 21a; इति ० नृतीचः
पटलः 31b.

IV. इति शेषभगवत्कृतं ध्यानं । अथ ज्ञानसोकीध्यानं 33a;
इति ० श्रीनृचरानेष्टयसंज्ञां ध्यानं नाम चतुर्थः पटलः 37a.

V. इति ० अंतर्वेगो नाम पंचमः पटलः ॥

VI. अथ चरिणीयप्रकाशः 47a; इति ० चरिणीयो नाम
षष्ठः पटलः ॥

VII. अथ पुरचरत् 65b; इति ० पुरचरत् नाम सप्तमः
पटलः ॥

VIII. अथ प्रतिनामकृतं ० 69a; इति सोधनीकोटा-
निधिः 79a; इति खंडे विपुलीयः ib.; इति आतिथे

नृत्तं 79b; इति श्रीपावनोदे भविष्योत्तरे च श्रीभगवद्भुक्ते
पतंजोत्तपः 80b; ० इति खंडाशोचकलः 81a; इति ० चरनं
केतुं ॥ 81a.

IX. इति बह्मविभेकविधिः 82b; इति ब्रह्मपूजाविधिः
84b; इति नृसिंहविभूतिकानविधिः 86a.

It ends :

किं नो ज्ञानादायनरामनाला

भक्ता च पुक्ताधिकनाविधाय ।

समवेयन् ओनुहते यदाथे

श्रीरामचंद्रात्मजनेगनाथः ॥

या श्रीनृनामगुणाता समता

सिंहाननादायनरामनाला ।

तस्यानशेषागमनात्मान्

अथ समाप्तः पटलोत्तमोऽयं ॥

जम्बेपुष्टं नृदा पूर्वं कुप्यात्तस्योपदि स्फुटं ।

विपुष्टं भस्मना भाळे पायसं पुस्तकवेधनं ॥

इति विद्या तपोयोगिन्योनिविष्णुरीडितः ।

वाग्यहेनाविधौ देवः प्रोयतां नो ज्ञानादेनः ॥

इति श्रीनृसिंहादायनरामनालायां श्रीतपस्यनां नवमः पटलः ॥
पूर्वो नं दन्यः ॥ ० संवत् १८२२ आषाढशुक्लचतुर्दशी ईदुबारे ॥
[MACC. COLL.]

2611.

896. Foll. 134; size 15 in. by 5½ in; modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Hayasirsha-pañcarātra, a *Vaishṇava* work on the erection of temples and images.

It begins: नासैष्टेय उवाच ॥

अथ हयसिरा विष्णुः प्रादुर्भूतः पुरा विभुः ।

किमिति च देवेशो द्वापरं हविर् ननुः ॥

हयसिरा वै जगत्काली पुरा नारायणः प्रभुः ।

भुवनकोच भवता युक्तं परमेष्ठिना ॥

आद्यं वायव्यराधायां तन्मनापन्नं युक्ततः ।

भृगुह्वाच ॥

भृगु वत्स प्रवक्ष्यामि यच्चरायं पुरातनं ॥

पुरा चिह्नं विदधातः आद्यं गीतां व्येष्टतः ।

चतुर्दशं च प्रमत्तं वैराग्यमनये स्थितं ॥

महेश्वर उवाच ॥

यच्चारां पुनः पृथक्पुनः ह्यनिरा विभुः ।

मनुष्यैर्मनोहीनो (० ईमान्) सैकाद्विभजले विभुः ॥

The matter is treated in a series of short (unnumbered) chapters (*paññā*), of which 74 have been counted. These seem to be divided into two sections (*kāṇḍa*), the first of which, the *Devapratishāhāpañcenakāṇḍa*, ends with ch. 40, fol. 56b: इति ह्यग्नौर्विषयकारे ब्राह्मणाह्निके प्रथमपादे देवप्रतिष्ठापयच्छं नाम कादं कनाम् ॥ whilst the subsequent chapters make up the *Samkarśa-kāṇḍa*. From the above colophon, as well as from the final *śloka* which apparently introduces a *Liṅgākāṇḍa*, this would seem to be only a portion of a larger work.

For an account of the contents, see Rāj. Mitra, Notices, vi., p. 61.

It ends:

यस्या संयोगतस्तान् पूर्वोक्तं लभते फलं ।

इति संयोगः कादसंययः परिकीर्तितः ॥

गुह्यं सुरवरज्येन युतिनन्दैरलङ्कितः ।

युतिद्वन्द्वेद्विशिष्येन द्वेयो यत्नयता वदा ॥

इमं ज्ञाना देशिकार्थं सर्वज्ञानयामुपात् ।

यस्यादतः प्रयत्नेन द्वेयो देशिकसन्धेः ॥

ज्ञान ऊर्ध्वं निषेध त्वं लिङ्गकार्यं चतुर्मुख ।

सर्वसाधारणं चैतत् दृष्टादृष्टफलप्रदं ॥

इति ह्यग्नौर्विषयकारे संकषेकात्ते गौरीविषाहयटलं ॥
कनामद्वयं सन्धः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2612.

791b. Foll. 48; size 9½ in. by 3½ in.; large, plain, modern Devanāgarī hand; seven lines in a page.

Upadeśadīkṣāvivṛtiḥ, or *Pūrṇābhishikāpad-dhātā*, a manual of initiation into Tantric rites by *Caityanyagiri Avadhūta*. It begins:

यथाविशेषं यत्ने वई शिष्ये भवति योगिना ।

सुखदुःखे गुणे लभे गुह्यं देवं प्रथम्य च ॥

यत्नयन् यथामार्गं प्रापेदेवात्मनो हिम् ।

येन विज्ञानाकारेण निमग्नोऽस्मीति ॥

निष्ठापुत्रानुक्तो नपि दौकायोन्यो भवान्महं ।

दिश्यं ज्ञानं यतो ज्ञाय वायस्यास्य चरं (० चर्यो) भवेत् ॥

वा दौका दौघवेत्ताप येन वृत्तिनन्दैरवाः ।

निर्गलं नैमिषिचं यत्नं विधेयं यत्नयत्नः ॥

Iti bijadānam, fol. 3b; *pūjāvaidhik*, fol. 9a; *vāstujñānavidhik*, fol. 10b, *pātraśāhāpanavidhik*, fol. 20b; *kriyāmāyī dīkṣā sampūrṇā*, fol. 46b.

It ends:

योगिना योगविशिष्टं गुणानां भोगविशेषः ।

ज्ञानिना ज्ञानविशिष्टं विषयं भवनादपि ॥

इति श्रीमत्पद्मसंज्ञपरिभाषकाचार्यैर्योगविशेषपूत्रेण मुह-
मुखाद् ज्ञानतन्त्राचार्येण उद्देश्यद्विधाविधिः कनाम् ॥ after
which, by another hand, पूजाविशेषादपिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2613.

1368c. Foll. 6; size 10 in. by 4½ in.; very indifferent Bengali handwriting; eleven lines in a page.

Tattvacintāmaṇi, a Tantric work composed by *Pūrṇānanda Yati*, in 1577 A.D.

The 6th chapter, here called *yoganivaraṇa*, whilst in the three Calcutta editions (1856, 1860, 1869) it is called *śaṣṭakranirūpaṇa*.

It begins:

यच्च तन्मायुष्यारेण यद्वत्तन्मायुष्यारेण ॥

उच्यते परमानन्दनिम्बुहप्रथमाध्यायः ॥

Colophon: इति पूजापद्मसंज्ञपरिभाषितो श्रीमत्-
पितामहो योगविशेषः नाम ज्ञानप्रकाशः ॥ संवत् १७३२ निनि
मासपुद्गलपदा वृहस्पतिवारो दिवसः ॥ मासपरमेष्ठे युक्तकालः ॥

For ch. i. (giving the date) see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 62. [H. T. COLEBROOKE.]

2614.

2743F. Foll. 28; size 7 in. by 2½ in.; the
leaves forming a continuous folding sheet of

69½ in by 7 in, Nepal handwriting of 1703 A.D., six lines in a page, ten of the leaflets having one page left blank

Pushpamāhātmya, directions (in barbarous Sanskrit mixed with vernacular forms) regarding oblations of flowers to the goddess at her festivals, and rules for selecting them according to the season and the magic effect desired

It begins **कीमलपुष्पादिदेवो नमः ॥ चप पुष्पना-
हार्यं लिख्यते ॥** पश्चिमाष्टावर्गम् ॥

मातो च सादलो घृषो चम्पलेः स्नेहमल्लोः (१) ।
कोरको हेमातो च मुहुरीः सप्तपद्मेः ॥
चंपूकचक्रकुक्षालेः शालपुष्पे च पादलेः ।
मुहुष्येः विभुषेः पुष्पेः पुष्पागनागेश्वरे ॥
चक्रलेखगरीशाले चैव चक्रकुक्षाले च ।
काशशार्दूलैश्चैव विरज्यतेः सक्तिवारणेः ॥
रक्तोत्पलैश्चैव पुष्पैश्चैव चान्दमन्थपान् (१) ।
मुक्तिमुक्तिदा मातृपादावलिचपेनैव ॥
स्नेहपादलिचा (१) चैव देवी ददति (१) च महद्वह्नी ।
ज्ञापिपुत्रिकरं पदं सप्तपद्मे सुपत्रक ॥
चंपूकं चम्पदं (१) शोभं तवा रक्तं च मारकं ।
जीभायं शालपुष्पे च मुहुरीं सुकदायकं ॥
कंदं च मुलं मुकुं च चक्रकुक्षालान्न (१) ।
मुहुष्यं विभुषं चैव विरज्यते चक्रकुक्षाले ॥
महालक्ष्मीपदी पुष्पी पुष्पागनागेश्वरी (१) ।
रक्तमुत्पले चैव नौलकुक्षं च मारके ॥
विजम्बासंभवेः पुष्पेः शङ्खू च भयापहं ।
दमनं तुलसीभृते चैव पादपत्रकं ॥
विजम्बरी चैव चक्रकुक्षाले च ददाकरीचमरकं ।
विजम्बासंभवेः पुष्पेः क्लृप्तायाश्चैव तदा ॥
तस्य निद्रो न चायेत तस्मै तत्र संज्ञयः ॥

अथ इत्युत्पत्त्यवधिगतपुष्पशतगुणपुष्टिकान् दमिनी-
नीपुष्पैः कुक्षिकादेरीनां पूजयिष्ये ॥ नौलक्षात्तया ॥ बाला-
पुष्पस्य दलपत्रैश्चैव ॥ चक्रापोलपु ॥ स्नेहपादलिचापुष्पस्य ॥
अथ महामहामात्रिकायाः ॥ चातुलक्षान्नोत्प ॥^०

अथ निविष्टानि p 23, अथ पुष्परहस्यं रहस्यकलोलिकां
p 40, इति रहस्यकलोलिकां पुष्परहस्यं p 44

It ends. नौलकोत्पलस्य ॥ अथ चैव पादपत्रकायाः ॥

उत्पलं नौलकोपि योज्यं ॥ मुहुष्यस्यापि चैव चामरकं ॥ इति
चम्पूककलोलिकां ॥ इति चम्पूकनाहार्यं पुष्पागुणकं चम्पू ॥
अथ चम्पू ॥ १२३ चामरपुष्पशतपत्राणां विधी इति मुहुर-
पादे लिखितं ॥

The goddess is worshipped under the following names *Kubjikā, Guhyakālī, Jagadambā, Dakṣiṇakālī, Mahatrispurāsundarī or Śrītrispuṛā, and Siddhīlākṣmī*

Quotations have been met with from the following authorities *Kalitantra*, p 24, *Kula-
cudamani*, p 27, *Kolavatiya*, p 38, *Tantra-
sarasvata*, p 38, *Tārābhaktasūdharnata*, p 39, *Nīlantantra*, p 26, *Bhāvacūdamani*, p 19, *Māteyasūlita*, p 26, *Mahakālasamhitā*, p 23, *Mundamālantantra*, p 24, *Vāmakīśvaratantra*, p 28, *Varāhitānta*, p 37, *Saktiyamala*, p 25, *Haravatānta*, pp 8, 11, 20

[B H HODGSON]

2615.

2582. Foll 100, size 11 in by 5 in, large, sprawling Devanāgarī hand, nine lines in a page

Satacandvidhūna (-samśkhepa), an exposition of 'the previous and concluding ceremonial to be observed, and prayers and mantras to be read, when the *Candimahatmya* or exploits of *Durga* (of the *Markandeyapurana*) is read a hundred times over, as an act of piety and adoration' (Wilson, Mack Coll, p 173)

It begins

ज्ञातृविधिपदानेन यथावत्प्रपाद्यते ।

सुषोटावागनापुष्पां भूषये च यदाह्वये ॥ १ ॥

परचक्रभवे शोभे चवरोय यद्विहिते ।

यामयवादिष्वेव चापुष्पास्तुतमन्त्रिणि ॥ २ ॥

मोहोत्पादविनाशाय चंपूषिज्ञातृवोचने ।

देवे चैव ज्ञातृषु ज्ञातृविधिनां यदेव ॥ ३ ॥

यदेव चायते विज्ञे विज्ञे यज्ञातृमन्त्रिणि ।

तदेव पुष्पकालेपु गतो निम्नं हि जीविषं ॥ ४ ॥

संकाशे कवचये (?) कवचये कवित्री कवचये चकोने शोभने
चंदे पित्र्यैवैवृत्तयतिवातकुयोगे जनायास्याकवित्री रहितैव-
होदिने (?) विरहिते (?) चारुः काये ॥ इयं भुवं जनां कृत्वा
जापौवाचनार्थं चोदयन्मनुजो ह्यारुणाकारोऽरुणाक्षय-
ज्ञाकादिर्बुधो नम्रादिनागेन वेदाद्युद्योते मंत्रः काये ॥ मंत्र-
परहितवचे चतुरसे देव्यागारे देवाः षोडशैः ॥

दुर्गागृहं प्रकौं चतुरस्रं शुभोभनं ।

रहस्यलक्षिकायै च चरितं यज्ञशोभितं ॥ १ ॥

गीरमज्ञोभयानां च कृतिं लक्षिकवचनम् (1) ।

तन्मये वेदिकाः कायेः चतुर्हस्ताः सनाः पुत्राः ॥ २ ॥

Iti caṇḍikātarpaṇam, fol. 4a; sūryārgham, fol. 5a; varuṇam, fol. 11a; kalāśapūjanam, fol. 11b; prāṇapratishāḥ, fol. 17a; antarmātrikā, fol. 19b; bahirmātrikā, fol. 20b; ekādśānyāsaḥ, fol. 25a; gaṇapatiṇiḥ śthāpanapūjanam, fol. 29a; kulāśasthāpanavidhi, fol. 36b; balidānam, fol. 40a; grihapūjanam, fol. 49b; yoginipūjanam, fol. 56b; khātayapūjanam, fol. 62a; kuṇḍa-pūjanam, fol. 63a; yonipūjanam, fol. 65a; nabhi-pūjanam, ib.; yoginībhyo baliḥ samāptaḥ, fol. 79a. It ends:

इति सर्वैर्यजुर्गारेण ज्ञतर्पितविधानसंक्षेपः समाप्तः श्रीसर्व-
१६९ भाद्रपदे मासे नुडे पक्षे २ भृगुवाररे लिखितं नामो
obliterated.

For an (apparently different) *Śatacaṇḍivī-
dhana*, purporting to belong to the *Rudrayā-
mula*, see Weber, Berl. Cat., no. 1311.

[MACK. COLL.]

2616.

769. Foll. 98; size 10½ in. by 4½ in.; good large Devanāgarī handwriting; eight lines in a page.

Kakṣhapuṣa, or *Siddha-camunḍā*, a treatise, in verse, on charms, incantations, treasure-lifting, and other Tantric rites, by *Siddha-Nagarjuna*; in twenty *paṭalas*. Rather incorrect.

It begins: अथ नामाधुनी विज्ञाधुनाद्यो विज्ञाने ॥

कः ज्ञातः (ह्रस्वः R. M.) चरुणावः परहितः संका-

[लक्षणांतरः (यः काकाकाकाको R. M.)

भावादीभवादिभिर्नामिकः संकल्योक्तोक्तः ।

आभावांतरांतरः कनरः कर्मात्मना चोक्तः

कोट्यै कवेनयो द्वायु जगतां विज्ञादिज्ञातार्थं (विज्ञ-

[इति R. M.] ॥ १ ॥

या निमा कुलकेलिशोभितचतुर्षोधिना मंत्रे

पृथीभानुर्बुधो कवेरा नृपालिका विज्ञाया ।

मातापुत्रकाचारिको विनयना मुनिदुर्वाचिता

[(?) विज्ञा)

निज्ञानंदकुलप्रकाशमननी पाददेवताकाये ॥ २ ॥

अमोदेषणयोः सर्वैर्यजितैश्चकायैः ।

यनाह्वु (?) हि ज्ञातेषु तत्त्वैर्यजितैश्च ॥ ५ ॥

ज्ञातये वाग्ले ज्ञाते मौले (?) मौले इयं ज्ञाने ।

ज्ञाते ज्ञाते (?) ज्ञेये राजतंवाग्लेचरे ॥ ६ ॥

चकोने वाग्ले मंत्रे विज्ञे (?) विज्ञे च ज्ञाने ।

विज्ञातैर्विज्ञे च वाग्लेचरेचकोने ॥ ७ ॥

ज्ञातिकाज्ञातिकातैरे दीर्घे निगहमिह (?) ।

मौले वेदात्मनै (?) वेदेषु (?) च ज्ञातावाग्लेचरे (r.

[विज्ञाया) ॥ ८ ॥

हरेल्लेचरे मंत्रे इन्द्रमाते रकायैवे ।

अथैवे महादेवा वाग्ले गाहते मंत्रे च ॥ ९ ॥

इत्येवमाग्ले च यज्ञाचरेचरे चतुर्षु ।

तत्त्वतैरे वदुर्वाचने मंत्रे वृत्तिवादिदत्त ॥ १० ॥

जापकानां हितायैव मंत्रसंज्ञितोक्तैः ।

चरुणावयै चैव ज्ञानोदयुषादत्तार्थं (r. संभवाद्युषादत्तं)

[॥ ११ ॥

विज्ञेयैश्चाधिकरथं वदुर्वाचनार्थमाज्ञानं ।

चौतुर्षु चंद्रमाते च यज्ञिकोर्मचकायनं ॥ १२ ॥

चेतसं चामनं दिव्यमद्वयं (?) इयं वाग्लेचरीः ।

मुद्रिका चेतसं च मंत्रसंज्ञितोक्तैश्च ॥ १३ ॥

तथा चतुर्षु विज्ञा ज्ञानोक्तैश्चकायै ।

चुदायै निमयोक्तैश्चकायै हिं विज्ञे ॥ १४ ॥

For the exact names of the chapters (*man-
trasadhanam, sarvavasyam, etc.*), see Weber's
Cat. of Berlin MSS., no. 904. Cf. also Raj.
Mitra, Notices, i., p. 137, where the treatise is
called *Siddhanagarjunīya*.

The 20th *paśāla* begins :

अवाहारमहादे प्रवदामि कलाकः ।
येन निःशेषलोकास्तु यावो जीवन्तु न हन् ॥

It ends :

दूरस्थं क्षेत्रात् स्वाद्योमनां शतावधि ।
इते सर्वमहायोगाद्यैर्मन्त्रैश्च लिखिताः ॥

इति श्रीविष्णुनागार्जुनपरिचिते कलपुटे विंशतिप्रश्नः परलः ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2617.

1875b. Foll. 30; size 11½ in. by 5 in.; legible, modern Devanāgarī writing; 13-16 lines in a page.

Rasahṛīdaya, a treatise, in *Ārya* verses, on certain Tantric practices by means of mineral drugs (esp. mercury); composed, for *Madana*, lord of *Kirāta*, by *Bhikṣu Govinda*; with a commentary (*ṭīkā*) by *Caturbhūja Mīra*, son of *Mīra Mahēśa*, of the *Kurala-vanṣa*.

The treatise consists of 19 sections (*avabodha*), dealing with the following subjects :—

1. *Rasaprasāṃsā*; 2. *Rasasādhana*; 3. *Nirmukhavāsanaṇṭarbhūtasamukhapratābhṛakacūraṇa*; 4. *Sattvābhṛakajārāṇa*; 5. *Gurubhadruti*; 6. *Bijajāra*; 7. *Biḍa (viḍa)*; 8. *Rasavijaka*; 9. *Bijavidhāna*; 10. *Suddharasa-antyaśāntana*; 11. *Bijamirvāhaṇa*; 12. *Dvandvādāhikāra (sattamelaṇa, etc.)*; 13. *Samkarabija*; 14. *Samkarabijajārāṇa*; 15. *Bahyadruti*; 16. *Sārāṇa*; 17. *Krāmaṇa*; 18. *Vedha*; 19. *Bhaktiṣaṇa-rasaprasāṃsā*.

The MS. is in some disorder owing to the scribe having (on fol. 3a seq.) omitted sections 3-5, and supplied the omission on foll. 11-20a. The first section (which according to a list at the end ought to consist of 84 *śloka*s) is wanting.

The MS. begins : अवाहारमहादे प्रवदामि कलाकः ॥

खेदमभ्यस्यन्तु कौटिल्याचनं शतमपि नोपदिश्यात् ॥
दीपनागमनात्कलपुटे १० मन्त्र आख्यायितान् ११ च ॥ १ ॥

गर्भेष्टुतिप्रवदामि नृपमहादेवतयागारत् ॥ १ ॥
ज्ञानमभ्यस्येव १० मन्त्रमभ्यस्येव ११ च ॥ २ ॥

आयुर्[ह] पदुमदुचयिष्यामि कलपुटे : कलाकः ।
सूतस्य कौटिल्येन विदिनं नृपमहिना खेदः ॥ ३ ॥

Comm.: खेदमिति ॥

यस्योपमोचते कीर्तिः संगमे वसुधाधुना ।

त जीमान् कारयामास वृत्तिं मुग्धावधोषिनीं ॥ १ ॥

आमोहमेव रसादशसंस्कारोद्देशः कृतः । अयुना संस्काराणां
साधने लक्ष्यमाह । अथ खेदः । प्रथमोद्दिश्य खेदमसंस्कारस्य
साधने स्पष्टमाह । मृतस्य क्षुद्रपस्य पादस्य विदिनं दिन-
व्यपदिमायां यथा स्यात्तथा नृपमहिना खेदमाहिना खेदः
खेदं कार्यः । °

It ends : अथ संवकारविशुद्धिप्रवर्णनमाह ।

श्रीगोमुपशसंभवहेतुमुल्लङ्घननिगमनमहिना ।

त जयति श्रीमदनच किरातायां रसाचार्यः ॥ १९ ॥

अथ आस्य कारयितुंमुग्धावधोषनमाह ।

यस्य खयवतीती रसविद्या सकलमंगलाधारा ।

परमेष्ठेयवहेतुः ज्ञेयति परमेष्ठिनः पूषे ॥ ६० ॥

कौता खयामनहन्तं मुग्धावधः ।

तस्मात्किरातनृपते वैदुमाननवाय रसकर्मरतः ।

रसहृदयात्वं तं विदितवान् भिक्षुगोषिदः ॥ ६१ ॥

इति श्रीमत्सुखप्रवर्णनविशुद्धाकरनिगमनमहिनाखयवतीती-
रसविद्यायां संकेतपालान्वयसहृदयदीक्षायां रसार्थबालको
हकोनविंशो ज्ञेयोः ॥

Although there is no reason to doubt that this is the *Rasahṛīdaya* referred to in the *Rasavara*-section of the *Sarvadarśanasamgraha* (ed. Bibl. Ind., pp. 68, 100, 101), the *Ārya* verses there quoted have not been found in the present MS., being probably taken from the first section (*rasaprasāṃsā*). For the first couplet of the second section given above, see *Sarvadarśanasamgraha*, p. 100.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2618.

1568b. Foll. 34; size 10 in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī; 8-10 lines in a page.

Ratnaparikshā and *Maṇiparikshā*, two (*pau-ratik*) tracts on precious stones, their origin, value and magical effect, for good or evil, in the possessor's hands (A).

I. *Ratnaparikshā* begins: **सुखं सुखः (om. B) ।**

पुष्पं पुनः सर्वं कृताञ्जलिपुत्रः स्थिताः ।

मुनीनां त्वं मुनिषोऽप्यस्यैव * मनो म्लु ते ॥ १ ॥

देवदानपदेनैव विद्यायामनमोऽर्पितः ।

हिरीदकदिनूपाया (०) पुष्पे *corr.* Δ) कक्षाद्याभरणेषु
[च ॥ २ ॥

संयोगिनां रत्नानां कथयौत्सृज्यकारणं ।

अग्निरुपाय ।

मुनीनां वचनं सुता मुनिषोऽप्यस्यैव † नृपदिदं ॥ ३ ॥

उत्पत्तिनाकरान्धौनं ज्ञातिदोषगुणोत्पत्तिः ।

मूर्त्यं मन्त्रलोकं चैव सादृशं हस्तसंज्ञा ।

वदामि सर्वेनैवैतच्छ्रुत्वा साधनान्तः ॥ ४ ॥

अथऽपि सर्वदेवानां बलं ज्ञानं महाबलः ।

विदिषेज्ञोपाकाराय विदग्धैः प्राप्तिं तु मुने ॥ ५ ॥

मन्त्रलोकात्मनो जायो देवानां संयुजे (संयुजे Δ) स्थितः ।

देहे समर्पिते ज्ञानलक्षणाय हतं शिरः ॥ ६ ॥

स्थितानि रत्नकृदानि यत्नेन हस्तमलके ।

वज्रसंज्ञा कृता देवैः सर्वरत्नोत्पत्तिने ॥ ७ ॥

ज्ञीर्षे चर्योत्तमो जातो भुवयोः क्षयिणः स्मृतः ।

वेदयो माभिर्मदेते तु यत्नां नृप उदाहृतः ॥ ८ ॥

Iti vajraparikshā (79 *ślokas*), fol. 8a; *mauk-tikaparikshā* (88 *śl.*), fol. 15a; *padmarāgaparikhā* (68 *śl.*), fol. 20a; *indranīlaparikshā*

* मुनीनां तु मुनिषोऽप्यस्यैव B.

† B omits this line.

‡ A omits this line.

(43 *śl.*), fol. 23b; *marakataparikshā* (40 *śl.*), fol. 26b.

This is followed by a section of 20 *ślokas*, beginning:

सुखीति दाहिनीरामहोममुपनिषत् ।

यत्किञ्चित्कं गंधादं न च रंगक्षिरानयोः ॥ १ ॥

and ending, fol. 28a:

अहं भवपुत्री च रामहासविज्ञातः ।

वचनं महारत्नैः कनकैः क्षितिजानि च ॥ २० ॥

Then follows another section, beginning:

अदीप्यतुल्यत्वात् बहुमुखगुणान्वितं ।

परीक्षितं च तद्वत् सर्वं जीवुदायकं ॥ १ ॥

भागवे चक्रागे च मीमांसं लोक उच्यते ।

प्रवालागारकश्चैव पुत्रे मरकतं तथा ॥ २ ॥

In this section the same five classes of precious stones are treated once more in a few verses each, and in addition to them the *lasuna*, *pushparāga*, *gomeda*, and *sphatika*, with one *śloka* on each of them; this section ending, after four additional *ślokas*: इति कनकरत्नपरीक्षा समाप्ता ॥

II. *Maṇiparikshā*, consisting of 60 *ślokas*, begins:

जैलाक्षितराजीनं देवदेवं जगत्पतिं ।

यमञ्च धार्यतो देवी तत्त्वं परमदुर्लभं ॥ १ ॥

मयीनां लब्धं देव कथयन् प्रजापतेः ।

येन विधिनि लभ्यते (र. विधिं लभ्यते च) साधका

[मन्त्रकल्पनाः ॥ २ ॥

महादेव महाबोरं कुर्वन्ति दिगुन्मनं ।

अपि त्वं दीर्घजीवितां कुर्वते च यथा ज्ञानो ॥ ३ ॥

अहो गुणाः कलं यच्च तत्त्ववादान्महेश्वर ।

ज्ञानमयी च मोक्षं च जूलोमं च दाहय ॥ ४ ॥

चक्रोदगं क्षिरोदगं विषोदरं त्रिवेधं च ।

सुखं च यथा ज्ञानो प्रजापते महेश्वर ॥ ५ ॥

§ MS. B differs considerably at this point.

It ends :

दाडिनीपुष्पसंकाशं कृष्णविदुर्गमयितं ।
जीवात्मनश्च जीवात्मनोरेकायुतं त्रिये ॥ ५७ ॥
कुंदपुष्पमतीकाशकुलासे चतुष्टयः त्रिये ।
स्वर्गदेव संयुक्तः समस्तविषयैः ॥ ५८ ॥
गवनेषाकृत्रियेषु विहालाक्षयनमः ।
ताक्षैतुल्यमहादेवाः पूजनीयो यथाविधिः ॥ ५९ ॥
नीषीकारसु (१०२: ३) तेजाच कुनिमानिह दृश्यते ।
समस्तविषयो ज्ञेयः स मयिदीपये (१०१: ३) युवे ॥ ६० ॥

इति जीवादिपरीक्षा समाप्ता ॥ लिखितं चंदनीयेच्छर
संस्कृत १७५६ समये कास्युपदि ६ सोमवारते ॥

For another MS. of these tracts see Aufrecht, Florentine Sanskrit MSS., p. 148.

[H. T. COLEBROOKE.]

2619.

1153b. Foll. 27; size 9½ in. by 4 in.; careless, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

The same treatises (B).

This MS. ends :

दाडिनीपुष्पसंकाशं कृष्णविदुर्गुभायम् ।
अनरेकायुतं पाच कुंदमं चतुष्टयं विधात् ॥
इति गवाक्षिभं विहालाक्षयनम् (१) ।
ताक्षैतुल्यं महादेवः पूजनीयं प्रयत्नः ॥
नीषीकारसु तेजाच (१) कुनिमानिह दृश्यते ।
समस्तविषयो ज्ञेयः स मयिदीपकोपदिः ॥

इति रत्नादिपरीक्षासमाप्ते सम्ये स्यात् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2620.

1568c. Foll. 19; size 7½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing of 1585 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

Ratnaparikshā, another treatise on precious stones, accompanied by a Gujarātī commentary.

It begins :

रत्नाणि चद्रमेकोके मुद्राणि मुद्रसंघर्ष ।
संघर्ष च द्रव्यं चार्तिं मुद्रं देवो करोत्यने ॥ १ ॥

वीजये च दुरागे च द्वारे परितर्जति (१) ।

देवामरे (१) च जीवारे चली हीरक उच्यते ॥ २ ॥

टीका ॥ वृक्षमुने चर्तुर्मेने कीर्तयते ०

It is *vajraparikshā* (21 ślokas), fol. 4b; *manuk-tikaparikshā* (34 śl.), fol. 9b; *padmārdagaparikshā* (19 śl.), fol. 13b; *indranilaparikshā* (15 śl.), fol. 15a; *marakataparikshā* (11 śl.), fol. 16b; *spha-rikaparikshā* (7 śl.), fol. 17a; *pushparāgaparikshā* (3 śl.), fol. 17b; *gomedaparikshā* (2 śl.), ib.

Then follow 8 more ślokas, ending :

इयं विधाया रत्नाणि कोशे संविभुते नृपः ।

चातुर्लक्ष्यं नयं कीर्तिं प्रयच्छति मनोविषः ॥ ८ ॥

टीका ॥ इये प्रकारे ० । राजमुद्रा ॥

इति रत्नपरीक्षा समाप्ता ॥ चतुर्पुरीषाने रेवाकुचासंगले
विलम्बेनरनागेन्द्रसंगीति लिखितं संस्कृत १६८२ वर्षे आषाढे
कृष्णपक्षे द्वादशी शुक्ली संवत्समाप्तिः ॥ ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2621.

581b. Foll. 50; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of 1799 A.D.; ten lines in a page.

Saundaryalahari (or *Anandalahari*), a mystic poem, of (101-108) ślokas, in praise of Śakti, ascribed to Śaṅkarācārya; with a commentary (*ṭīkā*), called *Saṁbhāgyavardhinī*, by Kaivalyāśrama Yati.

The text of the poem has been frequently printed.

The commentary begins: भूदन्वान (r. श्वाप-
नाम) विमिरासिष्ठेयमानं see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 168.

Colophon: इति गोविंदात्मनोपाध्यायकृष्णोपाध्याय-
मुद्रायां वेदव्याख्यानपरिचयिता जीवदेवहरीशोका जीवा-
नपर्विनी (१) नाम समाप्ता ॥

There seems to be a confusion here between Śaṅkara's teacher, Govindācārya, and Kaivalyāśrama's teacher, Govindāśrama. Cf. Bodl. MS.; Bāj. Mitra, Bikaner Cat., p. 245.

[H. T. COLEBROOKE.]

2622.

988. Foll. 52, the first two of which are wanting; size 14½ in. by 10 in.; large, modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Anandalahari, with a commentary, beginning in the second hemistich of v. 1.

The comment on v. 2, begins: इदानीं श्लोके विमुक्तमिदानीं देव्याः वादवचनमस्मिन्नेषु विमुक्तमिदानीं कर्माणि कथयन् भगवन्निवाह । तनीवाकमिदानीं । तत्र वादवचनमस्मिन्नेषु तनीवाकमिदानीं कथयन् भगवन्निवाह ।

This commentary omits v. 97 (of Hæberlin's text), and ends with the comment on H. 102 (here numbered 100) as follows: प्रदीपेति हे जननि तदीयानिवाहमिदानीं कृतिः प्रदीपकाऽभिः दिवसवर्तनीयमिदानीं: मुक्तं मुक्तं यः स चन्द्रः तस्य चन्द्रोपलब्धलब्धैः रत्नैश्च सखीवैरुन्मोहिः सलिलमिदानीं विमुक्तमिदानीं । तं सखीनो योज्येति । तं योज्यः योज्यमिदानीं तनवीति ॥ १०० ॥ आनन्दहरिटीका समाप्ता ॥

This is followed by the text of H. 101 निवेष्टे, and the colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजकाचार्य-श्रीशङ्कराचार्यपरिव्रज आनन्दहरिटीका समाप्ता ॥

That the author is not identical with that of Bodl. Cat., no. 169 (*Gaurikāntasārvabhauma*) is evident from his quotations, from which we glean the following: *Kaulārṇava*, fol. 10a, l. 5; *Gītā* (i. e. *Bhagavadg.*), fol. 14a, l. 1; *Gorakhasaṃhitā*, fol. 3a, 3 inf.; *Jñānārṇava*, fol. 18a, 3 inf.; *Pūjāpāṭa*, foll. 3b, 4 inf.; 5b, 5 inf.; *Yāmala* (see *Rudray.*), foll. 3b, l. 6; 7b, 3 inf.; 10b, 4 inf.; 15b, 2 inf.; *Yogāśāstra*, fol. 30a, l. 2; *Yoginīhrīdaya*, fol. 11a, l. 6; *Rudrayāmala*, fol. 14a, 2 inf.; *Vāmeśvaratantra*, fol. 24b, ll. 6, 12; *Śaṅkaramāhikā*, fol. 14b, 4; *Stavarāja*, fol. 17a, 5. Various readings in the text are mentioned foll. 30b, l. 2; 32a, 3 inf.

[H. T. COLEBROOK.]

2623.

659. Foll. 58; size 13½ in. by 6 in.;

fairly good Bengali handwriting of 1806 A.D.; ten lines in a page.

Anandalaharividyāhṛī, by *Jagadīśa Tarkhalakṣara*; without the text.

It begins: श्री-

शङ्करपरमहंसजी श्रीमद्गीताविमोक्षना ।

शङ्करपरमहंसजी स रहस्ये [३] प्रकाशयति ॥

श्रीशङ्कराचार्यः शक्तिप्रकाशने अथवाचकः श्रीमद्विदुः सुन्दरीश्वरनामने शिवः शक्ति इत्यादिना ।

The author is not much in the habit of quoting authorities, except in general terms such as *ity āhuḥ*, *ity ake*, *iti kecit* (*kaścit*), *iti prāñcaḥ*, etc. Those mentioned by name are *Amara*, fol. 5a, l. 2; *Kālikāpurāṇa*, fol. 3a, l. 8; *Kāvyaśāstra*, fol. 12b, l. 1; *Mārkaṇḍeyapurāṇa*, fol. 16b, l. 9; *Yoginīhrīdaya*, fol. 8a, l. 8; *Rudrayāmala*, foll. 8a, l. 9; 54a, l. 7; *Śrādaś*, fol. 7a, l. 7.

Sometimes it seems as if he had had a knowledge of the preceding commentary.

It ends: स प्रकाशो यस्य ईश्वरो ज्योतेः प्रकाशयते इति यावत् ॥ इति श्रीमद्गीताविमोक्षनापरिव्रजनामन्दहरिटीका समाप्ता ॥ श्रीशङ्कराचार्यपरिव्रज आनन्दहरिटीका समाप्ता ॥ १०१ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2624.

219b. Foll. 61; size 15 in. by 5 in.; clear, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

[*Anandalahari*.] *Tattvabodhinī*, composed, in Śaka 1527 (A.D. 1805), by *Mahādeva Vidyāvāgīśa Bhāṭṭācārya*, son of *Yādava Oakravartin*, grandson of *Vidyāśaṅkara*, and great-grandson of *Subuddhīmītra*.

It begins:

इन्द्रादिपुत्रादिपुत्रादि-

मन्त्रादिपुत्रादिपुत्रादि अथवा (१०) कतिनो मन्त्रादि ।

यादौपुत्रादिपुत्रादिपुत्रादि

मिनां श्रीवाङ्मन्त्रादिपुत्रादि ॥ १ ॥

Caṇḍikāṭaka (or *Caṇḍikāṭaka*), by *Bāṣa-bhaṭṭa*; being a century of prayers addressed to *Pārvaī*, eulogising her particularly for having delivered the world from the presence of the demon *Mahisha*.

It begins:

ना भौर्वाषिक्तं भूरपरिपुत्रा कोकलास्त्रागं
आवे आस्त्रेण भावे कलुषं कलहं जज्ञवा विं विह्वलं ।
इमुक्तलोपकोट्यं मन्त्रिनयनवाग् आपयन्नेव देवा
मन्त्रो यो मूर्ति मुक्तामन्दमुहदन्तुं संहरतिहिरः ॥१॥

Colophon: इति महाकविजीवाद्यभङ्गुतं पञ्चिकाक्षरं
जगत् ॥

Round the text of stanzas 1-84 marginal glosses have been added, reading, in the *Jaina* fashion, from the top along the right margin, and thence to the left margin and the bottom.

The work has been printed in the *Kāvya-mālā*, iv. 1. [GAIKAWAR.]

2626.

2078a. Foll. 14; size 8½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of 1435 A.D.; nine lines in a page.

Rasavaiṭṭata, a hymn of 119 verses, addressed to *Rasavati*, a form of *Śakti*, or some female representing her in the consummation of the licentious rites practised at the *mada-notsava* (v. 115); by *Dharaṇīdhara*.

The language of this composition is for the most part obscure, especially in its allusions to certain rites, and to the apparatus of vessels and stools used in them; but no mistake as to the general tendency of the whole is possible in interpreting such verses as 22, 29, 58-57, 107-114. Amongst the many drugs, strung together in these verses as *elixeris amoris* and restoratives, the radish plays a conspicuous part (64-70). In v. 85 *Sūtrata* is referred to as an authority for the use of *ghrita*.

It begins:

येनो सुषर्तुवर्षिर्मुक्तानि युक्तं
रुक्मनादि सुदुक्तपुष्पाक्षरम् ।
ने कलुषैककलुषवर्षि[र] मेतुः
ज्यैर्भिर्भक्तिं पुनर्हृत्तुवर्षि वाता ॥ १ ॥
कलावभावनयति कलुषादरे
कलावभावनयति यमः कवापि ।
रुक्म वा रुक्मनी नन्दनं भोज्या
मुक्तामयी रुक्मनीनयनं भोज्या ॥ २ ॥

It ends:

कृष्णादि पुष्पादिभेदे रत्नोत्तरादि
कलीपुष्पादि परलोचनरत्नपुष्पादि ।
दुर्गापुष्पादिभेदे विष्णुपुष्पादि
देवः सत्तु कलिपुष्पादिदेवो भवि ॥

इति रुक्मनीहस्तं जगत् ॥ संवत् १४२२ चर्षे वीरवादि १२
रवी नन्दनादिकादीय आ° हरिहरसुत आ° चाम्पेयवर्मा
लिखितमिदं ॥

The MS. noticed in Weber's Berl. Cat., no. 596, contains the same work with, however, some additional verses at the beginning, counting 124 verses in all. [GAIKAWAR.]

2627.

1547D. Foll. 12; size 10 in. by 4½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Bhagavatstuti, a five-fold commentary, by *Satyajñānādatīrtha Yati* (pupil of *Rāmakṛishṇānādatīrtha*), on a mystic formula (*Bhāgavatapādyā*) ascribed to (*Bālakavi*, inspired by) *Bāla Gopāla*, and supposed to disclose the knowledge of the Supreme Being (*Bhagavat*).

The commentary begins with a *śloka* followed by the mystic text:

मन्त्रं श्रीगुरुं भज्या मुक्तां मुक्तामयी ।
जगत्तानादीनादीनादीनां श्रीति कर्तुं ॥ १ ॥
यो योगी हितको षड्दं मन्त्रिणं श्रीकोत्तमे कालवत्
पापं च मुक्ते षड्दं षड्दं वाच्येनोच्यो भवति ।
जातावाच्येनोच्येन षड्दं षड्दं कर्मं कलावोच्येन
श्रीवद्विजय न नाति वाच्येनोच्येन षड्दं कलावोच्येन ॥ १ ॥

७ ० ३

particular seasons in honour of *Varalakṣmī*, *Gaurī*, and other objects of *Śākta* devotion'; but see Burnell, Tanjore MSS., p. 188, no. lxxiv.

[MACK. COLL.]

2629.

1459a. Foll. 12; size 8½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vedāntamantravikrāma, a collection of mystic prayers and formulas to be used, and rules to be observed at the daily ceremonies, ascribed to *Śaṅkarācārya*. Perhaps, however, both the title and *Śaṅkara's* authorship apply only to the concluding portion of the work, consisting of 11 śloka. Rather incorrect.

It begins: अथ तदेवविधिः ॥ आचमनं चो विष्णु-
स्मरणं संभार्यदनं कृत्वा ततः स्मरेण ॥ ओ

यशोपवीतं धरन् चरिष्यं प्रभापतेवैलह्यं पुरस्तात् ।

आमुच्यन्तं प्रतिनि(१) च मुने यशोपवीतं बलमस्तु तेन ॥

ओ ह्रीदेवताये नमः वरदाय नमः ॥ ओ ब्रह्मा नृपयु ॥

ओ विष्णुर्नृपयु ओ रुद्राक्षर्यु ओ देवाक्षर्यु ॥ ०

इति धर्मविधानम् fol. 2a; अष्टाष्टाः fol. 3a; विद्या-
होमः (ends विद्यां विद्याया भूयै स्वाहा ॥) fol. 4a; इति
निर्वाणयोगपदः fol. 5b; विहासनयोगपदः fol. 7a; अष्टाष्टः
परमहंसानां समाधिविधिं व्याख्यातवान् fol. 7b; ० इति
मानसपूर्वाचोपचारविधिः ॥ fol. 11b.

Then follow the 11 śloka above referred to :

पूर्वदले चेतसि यदा विद्याम्यते नमः ।

तदा धर्ममुदाहरे च धर्मबोतिमतिभेदे ॥ १ ॥

अग्निहोत्रे रत्नसिंहे यदा विद्याम्यते नमः ।

तदा निद्रा जालस्य च मंदबुद्धिर्भवेत् ॥ २ ॥

दक्षिणदले रत्नसिंहे यदा विद्याम्यते नमः ।

तदा श्रोत्रं च नसरो भयते [जो] नतिभेदे ॥ ३ ॥ ०

मध्यदले इमानसिंहे यदा विद्याम्यते नमः ।

तदा सर्वगुणकानां चैतन्यं च नतिभेदे ॥ १० ॥

अष्टमाष्टे यदा कर्णे(१) सर्वपापे प्रमुच्यते ।

ये अर्धं तु कर्तव्यं च श्रोत्रं यदा भवेत् (१) ॥ ११ ॥

इति श्रीशङ्कराचार्यविरचितं वेदान्तमन्त्रविक्रमोपनिषत्-
सूत्रम् ॥ ० अथ १३० अक्षरानामाचार्यविरचितं मुद्रणं विद्याया
जीवपादरे संस्कृतम् ॥

The same title, as given in this colophon, is assigned to the treatise in Peterson's Rep., iii., p. 392; and in Bühler's Cat. of Gujaraṭ etc. MSS., iv., p. 94.

[H. T. COLLEBROOK.]

2630.

581a. Foll. 20; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing; fifteen lines in a page.

A treatise on the acquisition of supernatural powers by means of mystic formulas and magic practices; extracted from several Tantric works. Extremely incorrect.

It begins (somewhat corrected):

यद्विज्ञेन समाधीर्धर्मं योगसूत्रमाकुले ।

प्रत्यक्षं शिरसा देवी गौरी पृथक् शङ्करम् ॥ १ ॥

ईश्वर भोगविद्यायां लोकनाथ मगलते ।

प्रसादं कुल देवेश त्वहि कर्मावसानम् ॥ २ ॥

यशोविराज्यमुद्रादन(२० न सेना)संनमं तवा ।

ज्ञानिन्धं वीरिन्धं पाच रत्नाणि विधिधानि च ॥ ३ ॥

चक्रहोनि मनोहानि मुद्रिहानि तवेव च ।

ज्ञानहानि क्रियाहानि जालिन्धं च तवा परम् ॥ ४ ॥

आर्यसिन्धं मुद्रिहानं शोषकोपूर्यं तवा ।

नवध्यानं विज्ञेयं तत्तवे वद मे प्रभो ॥ ५ ॥

अन्यच्च विधिधानां प्रसादाद्बुद्धिर्भवेत् ।

वेन विद्यामनायेव नमुनो भुवि दुर्लभः ॥ ६ ॥

ईश्वर उवाच ॥

नृपु तं हि परतोहे विद्यायै यदि वृत्तयः ।

तं यदिद्यामि देवेति तर्हि तत्तनुप्राप्तम् ॥ ७ ॥

जीवसिन्धोश्च मये दिपु ह्यमात्र संज्ञकः ।

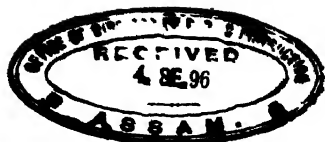
यद्विज्ञेयमात्रमात्रं सर्वोक्तं तव अस्ति ॥ ८ ॥

जीवोपनिषत् ॥

यद्विज्ञेयं च मनस्कृतं सर्वं विदुर्लभम् ।

अपदिने विद्यायां सर्वभूतमाचारम् ॥ ९ ॥

No 28

CATALOGUE
OF THE
SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE
LIBRARY OF THE INDIA OFFICE.

PART V.

Sanskrit Literature :

A SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE.

IX MEDICINE, X ASTRONOMY AND MATHEMATICS, XI ARCHITECTURE AND
TECHNICAL SCIENCE.

EDITED BY

JULIUS EGGELENG, PH.D.

PROFESSOR OF SANSKRIT AND COMPARATIVE PHILOLOGY IN THE UNIVERSITY OF EDINBURGH

London :

PRINTED BY ORDER OF THE SECRETARY OF STATE FOR INDIA IN COUNCIL.
1896.

LONDON:
PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED,
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL.

PREFATORY NOTE.

THE present part of the Catalogue is based, to a large extent, on materials left behind by my late friend and collaborator, Dr. Ernst Haas; and the same will be the case as regards the remaining sections of the work. Since the time when the MSS. here dealt with passed through Dr. Haas's hands—in the case of the majority of them upwards of twenty years ago—so many new MSS. have come to light, and so much has been done in the way of cataloging collections, and editing hitherto unpublished works, that his descriptions could not but be expected to require, not only a very thorough revision, but also very considerable alterations; and accordingly there is scarcely a single MS. among those noticed in the present part which has not been subjected to a renewed examination. In this work of revision Professor Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* has been of great use to me; for, besides facilitating the task of cataloging Sanskrit MSS. generally, this work also proves an excellent guide to research by bringing out clearly the points on which additional information is still required regarding particular authors and works.

As in former parts, I have to express my sincere thanks to several scholars for valuable assistance rendered me during the progress of the work,—first and foremost to Professor Aufrecht for having again kindly taken upon himself the trouble of reading the proof-sheets, and for having offered numerous suggestions and corrections. To the late Professor R. von Roth, as well as to Professors Macdonell and Bendall, I am indebted for collations of passages of MSS. and editions within their reach; whilst Professor Kern I have to thank for suggestions regarding the classification of astronomical and astrological works, and Professor Kielhorn for the verification of several dates. In my constant dealings with the India Office Library I have met with unvarying courtesy and hearty co-operation on the part of Mr. Tawney and his staff, and have never appealed to them in vain when information was required regarding MSS. and editions in the Library.

J. EGGEILING.

Edinburgh, February 1896.

CONTENTS OF PART V.

SANSKRIT LITERATURE :—

A. *Scientific and Technical Literature (continued)*—

IX. Medicine (Āyurveda, Vaidyāśāstra):	PAGE
A. Complete Systems of Medicine	928
B. Treatises on Special Branches of Medical Science .	983
C. Materia Medica	978
D. Veterinary Art	986
X. Astronomy, Mathematics, and Astrology (Jyotiḥśāstra):	
A. Astronomy and Mathematics (Siddhānta, Gaṇita)	991
B. Astrology, Divination, etc. (Phalagrantha):	
a. <i>Natural Astrology</i>	1055
b. <i>Horoscopy</i>	1098
c. <i>Prognostication of various kinds</i>	1107
XI. Architecture and Technical Science	1129

CORRECTIONS.

- Page 942b, l. 8, read चक्षे († चक्षे) चेत्तु कृत्ते° cf. p. 659b, l. 31.
- „ 946b, l. 5, read न चेत्तु रक्षि°
- „ „ l. 14, read झाञ्जववा[हृष]मिर्न
- „ 950b, l. 12, read ° संवववह ।
- „ 958a, l. 19, separate वावावव वववववः
- „ 960b, l. 5, read : a treatise on the diagnosis of the principal diseases, ascribed to *Agnireśa*.
- „ 976a, l. 24, read वाहारो ववववववव°
- „ 977b, ll. 21-23. According to Prof. Aufrecht, the suggested date is untenable, *Nṛihari* and *Nṛisimha* being identical persons.
- „ 979b, l. 30, Prof. Aufrecht suggests वेववव वाववे रवः ॥
- „ 1013b, l. 17, read वृक्षि ॥
- „ 1014a, l. 21, read : the last two chapters, the 3rd and 4th.
- „ 1028a, l. 32, read वरिववव.
- „ 1030a, l. 35, separate कर्षे वृता वृताविवा°.

IX. Medicine

(Āyurveda, Vaidyaśāstra).

A. COMPLETE SYSTEMS OF MEDICINE.

2637.

335. Foll. 480; size 12½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing (the last leaf by a different hand from the rest); nine lines in a page. Fol. 822 is misplaced between foll. 421 and 422.

Carakasamhitā, the famous synopsis of medical science, which, according to the tradition recorded in it, was derived from divine revelation, and having been propounded ultimately by *Atreya Punarvasu*, was collected by one of his pupils, *Agnivesa*, into a *tantra*, and subsequently remodelled by *Caraka*.

According to Birūnī ('India,' transl. by E. Sachau, vol. i. p. 158-9; cf. Renaud, *Mémoire Géog. sur l'Inde*, p. 316), *Caraka*—i.e. 'the intelligent one' (!)—was at that time believed to be only another designation for the *Rishi Agnivesa*; whilst *Bhāvamitra*, in his *Bhāvaprakāśa*, on the other hand, makes him to be no other than the god *Hari* himself.

The work has been edited by *Pandit Jibānanda Vidyāsāgara* (Calc. 1877). According to this edition, the work consists of eight *sthānas*, viz. the *Sūtra*, *Nidāna*, *Vimāna*, *Śārīra*, *Indriya*, *Ōkīśita*, *Kalpa* and *Siddhi-sthāna*. This division agrees so far with the statement of *Madhusūdana*, in his *Prasthāna-bheda* (Ind. Stud., i. p. 9), according to which the *Āyurveda*, as finally arranged by *Caraka*, consists of eight *sthānas*. Our MSS. seem to reflect a similar division, which, however, has been to some extent obscured by the colophons added by scribes. In the present MS. the *Rasāyana* and *Vājīkaraṇa* sections are treated as two different *sthānas* consisting

of four *adhyāyas* each. The colophons of these chapters, however, do not agree in this respect with their opening *ślokas*, in which the chapters are called *pādas* instead of *adhyāyas*. Hence the Calc. editor is clearly right in making these two sections two *adhyāyas* of four *pādas* each. Moreover, it is only in this way that the total number of 120 *adhyāyas*, of which the whole work is stated to consist, is obtained. The chief cause of the confusion in the MSS. (cf. also Prof. von Roth's article in the *Zeitschr. d. Deutschen Morg. Ges.*, vol. xxvi. p. 441 seq.) is evidently the position of these two sections, which in one of our MSS. are included in the preceding fifth *sthāna*, the *Indriyasthāna*. We have in the following analysis followed the division adopted in the Calc. edition, except in that a kind of independent position is allowed to the *Rasāyana* and *Vājīkaraṇa* sections between the fifth and sixth *sthānas*, so as to leave it doubtful to which of the two they belong. In the present MS. these two sections are displaced after the *Ōkīśitasthāna*.

I. *Sūtrasthāna*.—*Adhyāyas* 1-4. *bheshajacatushka**:—1. (fol. 7b) *dīrghajīvītīya adhyāya*; 2. (fol. 9a) *apāmārgatanūlīya*; 3. (fol. 11a) *śragvadhiya*; 4. (fol. 15b) *śhaḍvirecanakāṭīya* (further details on the subject of purgatives being promised in the *Kalpopanishad*); [5-8. *svasthaupastacatushka*:] 5. (fol. 20a) *mātrātīya*; 6. (fol. 22b) *tasyātīya* (from "*tasya*, viz. *ritor*, *atīta*" in a *śloka* at the end); 7. (fol. 26b) *navvegādharāṇīya*; 8. (fol. 30a) *indriyopakramaṇīya*; [9-12. *nirdeśacatushka*:] 9. (fol. 31a) *kṣudraka* (i.e. *kṣudhraka*) *catushpāda*; 10. (fol. 33a) *mahācatushpāda*; 11. (fol. 38b) *tīrtaśhaṇīya*,

* The *catushkas* are not marked in this MS. except after the fourth *adhyāya*.

(the three wishes of man being *prāṇa*, *dhāna*, *paraloka*); 12. (fol. 41a) *vātakalākaliya*; [13-16. *kalpanācatuṣṭaka* :] 13. (fol. 48a) *oneśā-dhyāya*; 14. (fol. 50b) *svedādhyāya*; 15. (fol. 54a) *upakalpanīya* (provisional measures); 16. (fol. 58a) *oikīśāprābhṛītiya*; [17-20. *rogacatuṣṭaka* :] 17. (fol. 62a) *kiyontāḥ-śīraṣīya* (diseases of the head and heart); 18. (fol. 65b) *trīśopīya*; 19. (fol. 68a) *aśtodarīya*; 20. (fol. 72a) *mahārogādhy*; [21-24. *yojanācatuṣṭaka* :] 21. (fol. 75b) *aśṭau-nindītiya* ("aśṭau ninditāḥ *puruṣāḥ*"); 22. (fol. 77a) *laṅghanavṛṣṇaṣīya*; 23. (fol. 79a) *santarpaṇīya*; 24. (fol. 81b) *vidhīśopītiya*; [25-28. *annapāṇaratuṣṭaka* :] 25. (fol. 88b) *yajja-puruṣīya* (*kīṃ nu bho puruṣo yajjas tajjās tasyāmayāḥ smṛitāḥ*); 26. (fol. 98a) *ātrīya-bhadrakāpīya*; 27. (fol. 114a) *annayānavadhī*; 28. (fol. 117a) *viśādhātītiya*; 29. (fol. 119a) *dāśapṛāṇyatanīya*; 30. (fol. 125a) *dāśa* (*mahā*) *mūliya*. Col.: इति श्रीचरकसंहितायां हृष्य-स्वने ज्ञापिचरकं नाम त्रिदशोऽध्यायः ॥

II. *Nidānasthāna*.—1. (fol. 129a) *sarva-jvara-nidāna*; 2. (fol. 131a) *raktapitta*; 3. (fol. 133b) *gulma*; 4. (fol. 137a) *prameha*; 5. (fol. 139b) *kushṭha*; 6. (fol. 142b) *śoṣha*; 7. (fol. 146a) *unmāda*; 8. (fol. 148b) *apasmāra*.

III. *Vimānasthāna*.—1. (fol. 153a) *rasavi-māna*; 2. (fol. 155a) *trivīdhakukṣhivimāna*; 3. (fol. 161b) *janapadoddhvaṃsanīya adhy*; 4. (fol. 163a) *tri-roga* (*vīṣeṣha*) *viśānīya adhy*; 5. (fol. 166a) *śrotovimāna*; 6. (fol. 169b) *rogāni-kavimāna*; 7. (fol. 175a) *vyādhitārūpiya vimāna*; 8. (fol. 199a) *rogabhīṣajītiya* (**jiyītiya*, ed.).

IV. *Śārīrasthāna*.—1. (fol. 205b) *katidhā-puruṣīya-śārīra*; 2. (fol. 208a) *abhyagotrīya*; 3. (fol. 213a) *kṣudhāḥ garbhāvakrāntī*; 4. (fol. 218a) *mahatī-garbhāvakrāntī*; 5. (fol. 221a)

puruṣavacīya; 6. (fol. 225a) *śārīravacīya*; 7. (fol. 227b) *śārīrasamkhyā*; 8. (fol. 242a) *jātiśūtriya-śārīram*.

V. *Indriyasthāna*.—1. (fol. 244a) *varṇa-svarīya*; 2. (fol. 245a) *puṣpīṭaka-indriya*; 3. (fol. 246a) *parimāṇīya*; 4. (fol. 247a) *indriyāṇika* [*indriya*]; 5. (fol. 249a) *pūrvārūpiya*; 6. (fol. 250a) *katamāni-śārīriya*; (i.e. *katamāni śārīrāṇi*); 7. (fol. 251b) *yotrārūpiya* (signs from which to recognise that life is extinct; *pūrvārūpiya*, ed.); 8. (fol. 252b) *vāksīrasīya*; 9. (fol. 253b) *yasya-kyāvanamit-tīya*; 10. (fol. 254b) *śadyomaraṇīya*; 11. (fol. 255b) *apūjyotirīya*; 12. (fol. 259a) *gomaya-cūrṇīya*.

Rasāyana.—1. (fol. 463b) *abhayāmalakīya*; 2. (fol. 466b) *prāṇakāmīya*; 3. (fol. 469b) *karapracīṭikīya*; 4. (fol. 473a) *āyurvedasamūthānīya*. Each of these four chapters (called *adhyāya* in the colophons) begins: चपातः (चम-यानलकीयं etc.) रसायनपादं चास्वास्यानः ॥

Col.: इति श्रीचरकसंहितायां रसायनस्याने चतुर्थेऽध्याय-मुत्पानीयो नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ अनां वेदं रसायनस्यानं च इति (corr. चर) ॥

Vājīkaraṇa.—1. (fol. 475b) *samprayogadāramūliya*; 2. (fol. 477a) *āsiktakṣhīriya*; 3. (fol. 478a) *māṣapāṇabhṛītiya*; 4. (fol. 480b) *pumān-jātabalādīkaṃ*. Each of these four chapters (called *adhyāya* in the colophons) begins: चपातः (संयोगाद्वरमूलकीयं etc.) वाजीकरवपादं चास्वास्यानः ॥

The last leaf (of the volume) has been supplied by another hand. Col.: इति श्रीचरकसंहितायां वाजीकरवस्याने पुनश्चापवलादिको नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ अनां वेदं वाजीकरवस्यानं च इति ॥

VI. *Oikīśasthāna*.—1. (fol. 272b) *jvara-*

* In two of the colophons of chapters it is called *Oikīśasthāna*.

akṣitāṣṭam f. 2. (fol. 277a) *raktapitta-c.*; 3. (fol. 284b) *gulma-c.*; 4. (fol. 287b) *pramehac.*; 5. (fol. 295a) *kushīkac.*; 6. (fol. 302b) *nṛjayaśah-mac.*; 7. (fol. 307b) *unmādac.*; 8. (310b) *apamārac.*; 9. (fol. 314b) *kṣhataśhīqac.*; 10. (fol. 320a) *śvayathuc.*; 11. (fol. 328b) *vāṛac.*; 12. (fol. 340b) *ariśac.*; 13. (fol. 349b) *grahapīḍoshac.*; 14. (fol. 355a) *pāṇḍurogac.*; 15. (fol. 361b) *hishkṣā(hikkṣā)śivāc.*; 16. (fol. 370b) *kūśac.*; 17. (fol. 375b) *atīśārāc.*; 18. (fol. 378a) *chardic.*; 19. (fol. 385a) *visarpac.*; 20. (fol. 388a) *trīśhāpāc.*; 21. (fol. 398b) *viśhāc.*; 22. (fol. 407a) *māḍītyāyāc.*; 23. (fol. 412a) *dvītorāṇīyāc.*; 24. (fol. 426a) *trīmarmīyāc.*; 25. (fol. 428b) *ūrustambhac.*; 26. (fol. 438a) *vāṭavyādhīc.*; 27. (fol. 444b) *vātoraktac.*; 28. (fol. 459a) *vonīḍoshavṛvāpaccakīṭīṣṭam.*

It ends :

अग्निवेशकृते तन्त्रे चरकप्रतिसंस्कृते ।

चिकीत्सित्तमिदं स्थानमहमं परिपश्यते ॥

इति श्रीपरमहंसिहायं चिकित्सितस्याने योनिदोषभा-
षाचिकित्सं नामाष्टविंशो अध्यायः ॥ समाप्तं चेद् चिकित्सित-
स्यानमर्थम् ॥

The MS. is noticed in Dietz' Anal. Med.,
p. 128.

[H. T. COLEBROOKE.]

* The Calc. edition, counting the *Rasayana* and *Vajrakara* as adhy. 1 and 2 (each consisting of four *pitāḥ*), has the remaining 28 *adhyāyas* of the *Oḥinistakāṇḍa* in the following order:—3. *jvara-cikitsitām*; 4. *raktapitta*; 5. *gulma*; 6. *prameha*; 7. *kṛukṣā*; 8. *rājayakṣema*; 9. *arśasām* cik; 10. *adishā*; 11. *vīrasp*; 12. *madhyatāḡa*; 13. *dhīvrasatyā*; 14. *śunmāda*; 15. *apasmāda*; 16. *hastakāṭṣhā*; 17. *śanyathu*; 18. *udara*; 19. *grahagidōkṣa*; 20. *pāḡḡu-roga*; 21. *Nikkṣāśōḡa*; 22. *kṣā*; 23. *chardi*; 24. *trishā*; 25. *vāha*; 26. *trīmarśiyā*; 27. *śrūṭambhā*; 28. *śāyayādā*; 29. *vātāśōḡa* (20-29 wrongly numbered 18-27); 30. *yonivyāpaccikitsitām*. The only other MS. of the *Oḥinistakāṇḍa* in our collection (MS. B39, no. 2648 below) follows the same order of sections as our MS. above.

2638.

1585. Foll. 60; size 11 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1733 A.D.; ten lines in a page.

Carakasamhitā. The remaining sections.

VII. *Kalpasthāna*.—1. (fol. 5b) *madana-kalpa*; 2. (fol. 6a) *jīmūta-k.*; 3. (fol. 7a) *ikṣvāku-k.*; 4. (fol. 8a) *dhmārgava-k.*; 5. (fol. 8b) *vateaka-k.*; 6. (fol. 9b) *kṛtavedhena-k.*; 7. (fol. 12b) *śyāmātrivṛt-k.*; 8. (fol. 13b) *caturāṅgula-k.*; 9. (fol. 14a) *tilvaka-k.*; 10. (fol. 15a) *sudhā-k.*; 11. (fol. 16a) *śaṅkhini-k.*; 12. (fol. 20a) *dantīdravanti-kalpa* (ending with a discussion on the two kinds of apothecaries' weights, *kalāṅgamāna* and *māgadhāmāna*; preference being given to the latter).

It ends :

विधिज्ञापयित्वो मानं ज्ञेयमाकलय दर्शितः ॥

अग्निवेशकृते ताम्ने षड्विंशतिसंस्कृते ।

परिशिष्टं दासैवहं तत्रानं स्यान्कल्पनं ॥

इति श्रीपरमहंसहिराया कृत्यस्थानं नमनं (!) ॥

VIII. *Siddhīsthāna*.—1-11. *pañcakarmādhikāra* : 1. (fol. 23b) *kalpanāśiddhīvarṇana* ; 2. (fol. 27b) *pañcakarmīyāśiddhīvarṇana* ; 3. (fol. 31b) *vastūkarmīya-siddhiv* ; 4. (fol. 34a) *śnehavyūṣpat-s* ; 5. (fol. 35a) *netravastivyūṣpat-s* ; 6. (fol. 39a) *vamanavivṛṣṇanavyūṣpat-s* ; (this *adhyāya* is numbered the 18th, as if from the beginning of the *Kalpasthāna* ; 7. (fol. 41b) *vastivyūṣpat-s* ; 8. (fol. 43b) *prarīṭayoginī* (r. with *ed. yogikā*)-s ; 9. (fol. 49a) *trimargīyā-s* ; 10. (fol. 51a) *vasti-s* ; 11. (fol. 55a) *phala-mātrā-siddhīvarṇana*.

Colophon : इति श्रीपरमहंसिहारायं संवत्समीपिकादे
कठनाशास्त्रिष्वर्चनो भाग्यदाहो ग्यायः ॥ समाप्तो एवं संव-
त्समीपिकादः ॥

12. *uttarasiddhi*. Towards the end (fol. 58b).

the following passage occurs, only partially contained in the edition :

कर्मकां यमनादीनामकल्पकरात्मका ।
यचोक्तं (यचोक्तं ed.) चायनं स्वाने विहितस्यानें अनुष्ठाने ॥
इत्यन्त्यावसानं विज्ञानाचेत्युपनिषात्तुम् ।
द्वितीयं प्राणिनां प्रोक्तानिमेवेत्येव चीमता ॥
दीर्घानुपुंसकः खात्वा (!) विषमं चापि पुष्कलं * ।
विधिं चानुष्ठानं लोके लभते (प्राप्नोति ed.) विधिना
यम् ॥

संविद्यमानविधौ लोकोक्तं विद्यमानं च† ।
[संस्कृतं मुद्रते तं च पुरातनं च पुनर्नये ॥ ed.]
आत्मसंयोजनानिदं चरकस्याप्युपनिषा ।
संस्कृतं इव संस्कृतं विभागेनोपलभ्यते ॥
तत्त्वार्थं भूतवर्तिं संयोजनं कल्पयन् ।
यत्तद्वर्ति (विधिं) मुद्रयतो नामः संयोजने यदे ॥
कृत्वा बहुमयसंकेतं (यो) विज्ञानाभा (!) विज्ञानोच्यते ।
आत्मसंयोजनभावाः (!) विज्ञानस्योत्पत्त्यम् ॥
मुद्रयन्तु (!) कृत्वापि तद्विषयविषयिणं ।
यद्विज्ञानविधिं विज्ञानविधिर्भवेति (!) तद्विज्ञानं [वि] : ‡ ॥
तथापि चरके ०

It ends :

इदमखिलमधीत्येवमधीत्येव
विद्यमानं (विदितं ed.) योर्विषयः प्रयोगविद्यः ।
न अनुष्ठानमुपनिषत्प्रदाता (कल्पयन् ed.)
भवति च योर्विद्यविज्ञानविज्ञानः § ॥
अग्निमेवेत्युक्ते तं च चरकमग्निं संयुक्ते ।
विज्ञानाद्यनिदं ज्ञेयं चरकमग्निं चरकम् ॥
यतो मन्त्रावापि चरकविधिं विषयो (!)
न संस्कारं कृत्वा बहुविधरक्षा इत्यन्त्यावः ।
विषयः संयोगः चरकविद्यविषयं च कुतम्
विज्ञानाभावाः चरकविद्यविज्ञानविद्येति चरकः (!) ॥
तद्वर्ति प्राणिनां इत्यन्त्यावः पुनो भवत्यन्त्यावः ।
तद्विषयभावा दृष्टं विषयविद्यविद्येति ॥

* दीर्घानुपुंसकः प्रह्लादोऽपि चापि पुष्कलं । ed.

† विज्ञानाद्यनिदं लोकोक्तं संविद्यमानविद्यारम्भे ed.

‡ These last four *ślohas* are omitted in the edition.

§ भवति यद्विज्ञानविज्ञानविज्ञानः । ed.

इत्यन्त्यावः नामि न रोमैरुपेक्ष्योक्तः ।

यो संविद्यमानं विदितं विद्यते रक्तोपेक्षः ॥

इति श्रीचरकसंहितायामुत्तरविद्यविषयो नाम । संस्कृतं
यदे चरकविधिं (!) यमता ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 187.

[H. T. COLLEBOOKS.]

2639.

1903. Foll. 74; size 11 in. by 5 in.; clear modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

A fragment of the *Sūtrasthāna* of the *Carakasamhitā*.

In the first *adhyāya* a considerable amount is omitted, and the whole ends abruptly on fol. 73b, 1, a few *ślohas* before the end of the 18th *adhyāya*; the remaining page and a half being occupied by a kind of *anulomāṇikā*.

The first leaf is marked चरकमुद्रते, the others मुद्रते; and the real title does not occur in any of the colophons. [Dr. J. TAYLOR]

2640.

881. Foll. 105 (only 101 of which are numbered, the others having been added by a different hand); size 8 in. by 10½ in.; fair Devanāgarī writing of 1806 A.D.; twenty lines in a page.

Carakasamhitā, sthāna II.-V.

II. *Nidāna*, ends fol. 16b; III. *Vimāna*, fol. 51a; IV. *Śārīra*, fol. 84a; V. *Indriya*, fol. 97b. This is followed by a fragment of the *Rasāyana*, which breaks off in the second *adhyāya* (or *pāda*) on fol. 102a (fol. 464b, l. 4, in MS. 335; Calc. ed. p. 439, l. 2).

Then follows a fragment of the *Dirghaśāritā-dhyāya*, or first *adhyāya* of the *Sūtrasthāna*, ending on l. 9 inf. of the last page.

§ The last four *ślohas* are omitted in the edition.

An index to the several *adhyāyas* is appended on a separate leaf.

On the outside page the title *Agnivīṣṭa-tantra* is inscribed; cf. *Diets*, *Anal. Med.*, p. 143. [H. T. COLEBROOK.]

2641, 2642.

1445a & b. Foll. 45 and 46; size 11½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing of the latter part of last century; nine and ten lines in a page.

Carakasamhitā, sīhānas iii. and v.

a. *Indriyasthāna*.

As if part of it, this is followed on fol. 21a by the (four *pādas* of the) *Rasāyana*: अथानो भयानकलोचने रसायनमिदं चारकास्तथा ॥ with the colophon: रसायनानि समाप्तानि ॥ and this, on fol. 37a, by the (four *pādas* of the) *Vājīkaraṇa*, अथानि वैद्यकलोचने वाजीकरणादि चारकास्तथा ॥

The final colophon represents the whole as forming *sīhāna* V.: इति युगान्मानवलोचनानि वाजीकरणादि समाप्तानि ॥ इति अथवैद्यनाथो रसचंद्रोद्गीतारं(१) समाप्तं ॥

b. *Vimānasthāna*. [H. T. COLEBROOK.]

2643.

359. Fol. 186; size 10½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing of about 1770 A.D.; eleven lines in a page.

Oṣṭhīśāsthāna of the *Carakasamhitā*. Incomplete.

The order of chapters is the same as in MS. 335; *jvarakṛīya-ōṣṭhīśā* beg. fol. 1b; *raktapitta* fol. 13b; *gulma* fol. 18b; *prameha* fol. 25b; *kushtha* fol. 29a; *vājīkaraṇa* fol. 36a; *unmāda* fol. 43b; *apasmāra* fol. 48a; *śūṣṭakṛīya* fol. 50a; *śvayathu* fol. 53b; *udara* fol. 59a; *arśasāp* *ōṣṭhīśā* fol. 67; *grahasāp* fol. 78b; *pāpūroga* fol. 87a; etc.

The original MS. terminates at the end of fol. 185, in the 28th *adhyāya* (viz. at fol. 451a, l. 4, of MS. 335; *Calc. ed.* p. 849, *fl.* 5); a second hand having completed this *śloka* on a fresh leaf, and added the colophon: इति अथवैद्यनाथो चिकित्सास्तथा चंद्रोद्गीतारं ॥

अथवैद्यनाथो रसचंद्रोद्गीतारं ॥

चिकित्सास्तथा चंद्रोद्गीतारं(१) ॥

Cf. *Diets*, *Anal. Med.*, p. 127.

[H. T. COLEBROOK.]

2644.

1249. Foll. 107; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī writing; 12 or 13 lines in a page.

Sūtrata's Ayurvedasāstra. The *Sūtrasthāna*.

Sūtrata's work has been edited at Calcutta, by *Madhusūdanagupta* (1835-36); by *Jībānanda Vidyāsāgara* (1877; 3rd ed. 1889). Cf. also Dr. F. Haas' essay on the origin of Hindu medicine, *Zeitsch. d. D. Morg.*, Ges. xxx., p. 617 seq.

The present MS. was transcribed by one *Śukadeva*, in 1720 A.D.

Cf. *Diets*, *Anal. Med.*, p. 184.

[H. T. COLEBROOK.]

2645.

72b. Foll. 39; size 10½ in. by 4 in.; in different Devanāgarī writing of 1639 A.D.; 9-11 lines in a page.

Sūtrasthāna of *Sūtrata's Samhitā*.

Colophon: संवत् १६३९ कनके मास श्रावणपक्षे ६ रवी ज्ञाने ० ॥ विधि: श्रीमहाभाषिण्यजीवनचरित्रवैद्यनाथमु-
ख्याने मुकुंदपुरगरे श्रीगुरुदेवनाथजीवनचरित्रवैद्यनाथ-
विधिं पुनश्च ॥ - [H. T. COLEBROOK.]

2646.

1842. Foll. 59, 75, 78, and 1-199, 202-233; size 11½ in. by 5 in.; clear, modern Devanāgarī writing; 8-11 lines in a page.

Portions of the *Saṁrutīya Ayurvedakāstra*, in *Candraśa's* revision of the text made after *Jaijñā's* (*Jaiyya's*) commentary.

Whether the explanatory notes frequently added above and below the text belong to *Jaijñā's* commentary does not appear.

I. *Nidānasthāna*, foll. 59; frequently differing from the printed edition.

Colophon: इति बीजुते चापुर्वेदशास्त्रे निदानस्थानं समाप्तम् ॥

बीजुते चन्द्रदेनेह भिषक्नीलदत्तमुना ।

पाठमुद्रिः कृता तत्र टीकाशालोक्त्यै चन्द्रा ॥

The glosses begin: श्रीधर्मदेने । श्रीधर्मेन सूत्रस्थाने संक्षेपादिहस्त्य हेतुलिङ्गीयस्य विवरणे स्वैरुक्त्यैव स्थानानि प्रमुक्तानि । हेतु च प्रमुक्तेषु स्थापिकादिनां श्रवणं च हेतु --- जनया निदानस्थानस्यारम्भः ॥ तथापि दोषाणां वातस्य प्रधानत्वात् तद्व्यापित्वेन लक्षणायां प्राक्कतिपादनं पुन्यत इत्याह । वातेन व्याप्यो वातव्यापकः । ०

II. *Sārirasthāna*, foll. 75.

Colophon: इति बीजुते चापुर्वेदशास्त्रे शारीरस्थानं मृगौषं समाप्तम् ॥

III. *Sūtrasthāna*, *adhyāyas* 12 and 18; text and commentary intermixed; foll. 18.

IV. *Uttaratantra*, foll. 228; with a gap on fol. 59, extending from 24, 29 to 27, 7; and another caused by the loss of foll. 200 and 201, comprising *adhy.* 55.

Colophon: इति बीजुमुना संहितायां दोषभेदविषय-नीयो नाम चरकविज्ञानो व्यासः ॥

The scholia begins: संक्षेपसुसंयकारेण उपरिनिबद्धः । चाभिधानं (!) चतुःप्राधान्यदुक्तं च ।

चतुःप्राधान्यं सर्वेषामिन्द्रियाणां विदुषाः ।

वननीहारमुक्त्वा न त्र्योतिपात्रिभ्य आकृतः ॥ ०

[DR. J. TAYLOR.]

2647.

908. Foll. 223; size 15½ in. by 5½ in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Bhānumati, or *Sūtrasthāna*, a commentary on the *Sūtrasthāna* of *Sūtrata's* work, by *mahāmahopādhyāya Cakrapāṇidatta*.

It begins (cf. the author's comm. on *Carakasamhitā*, Bāj. Mitra, vi., p. 223):

गुरुचरित्रभेदेन दर्शितचतुष्टये ।

चरीमुचे चिनेषाव चिलोकीयते नमः ॥

चरित्रे नमो वर्याः प्रवादायुक्तकर्मिभिः ।

यदारोपयन्तान् (?) नगदध्वजनीकस्य ॥

प्रवदन्नापिदेवैश्वर्यनकारिणुक्तां गुरुम् ।

नगच्छन्ति गवाधीशं चक्रपादिवनस्यति ॥

अवहोषतमश्नन्तवीजुताभोगोपधिका ।

वातवर्धनारिपारम्भा टीका भानुमती नवा ॥

इह धर्मार्थकाननोद्यपरिचयिगोपयन्ताव प्रवदन्मितिभिः कृतापुर्वेदशान्तिविषयत्वेन संप्रतिवर्तमानास्तुपुर्वेदां पुरुषाणां न सम्यगभिधानः । इदमिमांशं तद्विद्वाननुमानात् तत्रैवोपग्रहो दद्यामिति मन्यतः यत्नकार्त्तिको विद्यानिबन्तः सुचुतो यस्यापुर्वेदकामपि मुक्तोयल्लभायै श्रव्यप्रधानास्तुपुर्वेदस्य प्रमुक्तारम्भवान् तस्मिन् सूत्रनिदानशारीरविषयिकसहितकल्याणमेदाकारैस्तान्तिरिवादि । सूत्रस्थाने अपि चक्षुस्थानात्संक्षेपे च चलागतोहरतन्तं हस्ते भिषागते संक्षेपेच निखिलतन्तप्रधानाभिधायतया सूत्रस्थानं वक्तव्यं । ०

Whether the author has commented on the whole of *Sūtrata's Ayurvedakāstra* does not appear from the present MS. The commentary, so far as it goes, is however a very useful one; the author often weighing carefully the views of his predecessors referred to in general terms such as 'ity eke' etc. The only authority he often quotes by name is *Caraka*, from whom he adduces parallel passages in illustration of *Sūtrata's* opinions. On fol. 56 he also refers to *Bhaṭṭāra Hari-candra's* comment on the *dirghajīvītiya adhyāya*, the first *adhyāya* of the *Carakasamhitā*.

The colophon runs thus: इति महामहोपाध्याय-चक्रपादिविद्वत्तुजुताभोगोपधिका भानुमती सूत्रस्थानं समाप्तम् ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 142.

[H. T. COLERBROOK.]

2648.

1920. Foll. 164; size 11 in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Ātreyaśāṃhitā, a system of medicine, in the form of a dialogue between the sage *Ātreya* and his son and pupil *Hārīka*.

The work has been edited, under the title of *Hārītasāṃhitā*, at Calcutta, by *Kavirāj Dinod Lal Sen*; but this MS. offers various readings in almost every line. The edited text (pp. 420) consists of six *sthānas*, subdivided into *adhyāyas*, viz.: I. 23; II. 9; III. 58; IV. *Sūtra-sthāna*, 6; V. *Kalkasthāna*, 5; VI. *Śārirasthāna*, 1 *adhyāya*. The present MS., which is rather incorrect, contains the work from the beginning up to the end of the 56th *adhyāya* of the 8rd *sthāna*.

It begins: **जीकायेवसिंहा लुचंते** (r. °संहिता लिखन्ते) ॥
जीधर्मेतरये नमः ॥ गुरुभ्यो नमः ॥

नना शिषं सकलसकलपिचरं (परम° ed.)

ज्ञानमूर्तेरुचदुलं परमात्मरूपं ।

रोगादिरोगज्ञानं दनं सरस्व

ज्ञातं ज्ञपाधिपदं विमुखात्मरूपं ॥ १ ॥

हिनयदुष्टरे कले विद्वद्विगमसेविते ।

ज्ञातमृगगयाकीर्णं नानापादयशोभिते ॥ २ ॥

नचत्वं जयतेकादं (नचका पुष्प° ed.) नरुदादियतेनत्वं ।

मुहस्यदिकचक्षुषं भूतिभूषितविष्टं ॥ ३ ॥

जडाभूटादयोनीतिभाषितं मुभयुङ्कलं ।

जायेवं बहुक्षिप्तैस्तु राषितं त्रयलापृतं ।

यमक शिषो हारीकः कवेज्ञाननिदं नहर् ॥ ४ ॥

हारीक उवाच ॥

भगवन् (भवन ed.) मुकगयाधार जायुर्देविहारद् ।

विनयायनतो व्हं त्रि (r. ज्ञा) पुष्पाणि मुनिपुंगव ॥ ५ ॥

कवे रोगकमुनिहन्तव्यो जायेते कवे ।

उपचारप्रकारक कवे वा विद्विनिज्जित ॥ ६ ॥

दत्तकव्यक् परिज्ञातं यद् त्वं यदां यत् ।

दवं पुत्रो महापाचो हारीकेन महात्मना ॥ ७ ॥

जनुवाच कविः पुत्रं ब्रह्मलोकमुत्तमं (°मः ed.) ।

[ब्रह्मलोकं ज्ञातं हारीके विनयायनं marg.; om ed.] ॥ ८ ॥

जायेते उवाच ॥

मृगं पुत्रं महाशयं कवेज्ञानविहारद् ।

पिचिताज्ञानमुक्तं वेदेवेदोमगोपिद् (r. कोविद्) ॥ ९ ॥

जायुर्देनवारं नं जीकानां लुचंसेवया ।

कवे तस्य वरं ज्ञानं कालेनाखेन पुत्रक ॥ १० ॥

कल्याणो ग्लयकारः कल्याणविहारद् ।

कल्याणधारके ज्ञाताः कली जाता कने नर (r. इमे [नरः]) ॥ ११ ॥

कले कलिपुगे चेतनरोपद्रुपकारकं ।

कवे पुत्रं ब्रह्मविनि विहारके नु भागं (° ब्रह्मगर्भः) ॥ १२ ॥

तस्य पुत्रेन कालो व्यं याति पातं नु पुत्रक ।

तलाकात्यत्रेयेव यस्यानि मृगु जातं ॥ १३ ॥

चतुर्विंशतिगाहरी मयोक्षा पाञ्चसंहिता ।

तया डादशगाहरी जित्तीया संहिता विता ॥ १४ ॥

तृतीया यद्वहरी च चतुर्विंशतिरेव च ।

पंचमी पंचदशज्ञाते (दिक्पञ्चज्ञाते: ed.) प्रोक्षा पंचवि
[[पञ्चाय ed.] संहिता ॥ १५ ॥

तलाकात्यत्रेयेव यस्यानि मृगु जातं ।

येन विज्ञानमायेव गदे यता (° वेता) नरो भवेत् ॥ १६ ॥

विमय बहुमोक्षेन वादरेख विहारद् ।

येन धर्मो न लीयते च न ज्ञानं ज्ञापयेत् ॥ १७ ॥

येन संजायेते ज्ञेयो येन कीर्तिहेतुत्वं ।

ज्ञानं निजरो ज्ञानं ज्ञानान्दविषावकं ॥ १८ ॥

दकं ज्ञानं वेदनयात्मकं वा

लेखं चैवं यत्सुतं वा तयो वा ।

पंचाक्षीको भूषांस्त्री यात्रिवा

ज्ञानार्कं यत्सुतं वा यशो वा ॥ १९ ॥

बहुत्रयुषपादाकारमादाय लोके

जगदनाति (सु) जानां चैवं ज्ञेयतां च ।

विगतकलुषभावापुष्पला मूर्तिकीर्तिः [कीर्तिमूर्तिः ed.]

न कानु कुटिलतामिषु (° मृ) ज्ञाने लोकादीहि (° भाव्याः
[पुत्रो लोकापुद्गैः ed.] ॥ २० ॥

जायुर्देविदं कल्याणं न देवं यस्य कस्य पितृ ।

नाभक्षाव नम्राज्ञाय न मूर्खाय न पाप्मने ॥ २१ ॥

पवित्रः कुहनापिपवित्रमनाः श्रोत्रः मुनिः चक्षुः
[[1 मुद्रणी ed.]

धीरो भीरुवैचकारचतुरो विद्याविद्यायोग्यः ।
श्रोत्रो रोगमोचकारमुक्तो ह्यः कदा मोचयन्
हृत् सर्वगुहाकरो मुचयनेः पूजः कदा रोगवि ॥ १२१ ॥

श्राद्धेन भवनात् त्रिषावु मुक्तः श्रोत्रे (? श्राद्धः) मुक्तः
[मुनिः]

धीरो रोगविपद्वातिमुक्तः पीयूषहो व्युहः ।
दृष्ट्या रक्षणीवैकायैकविहो मेता द्वापानीविपी (? पी-
निधिः)

निर्वेता चरुद्वेकायैकविपद्वातिमुक्तो (!) निधय् ॥
[२३ ॥ (verse omitted by ed.)]

दृष्टा चचा मुद्रणी गमयुपनादः
संमुक्कमानमदधिदुषोत्थारः ।
तच्छा वनं प्रवति पात्रुलमानवेन
दृष्टा चचा मुद्रणी (गलमुन ed.) निधयं प्रयाति ॥ १२४ ॥

ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः
धीरो भीरुवैचकारचतुरो हीन[च]नीयैवदः ।
श्राद्धाश्रो[३]चरिद्वेकायैकविहो
चक्षुः श्रोत्रः प्रचलनविपद्वातिमुक्तो ह्यः ॥ १५ ॥

9 additional *śloka*s in ed., and one before 25.

इति चापेवभाविने हारीशोकरे श्राद्धाश्रया नाम ॥

चपातः संभवस्यानि श्राद्धाश्रया कमुचयं ।
चापुचैदमुचयि चरैश्राद्धाश्रयैव ॥ १ ॥

चही चाप चिकित्साच त्रिहति निधयं चर ।
ता यस्यानि कमावेन चिकित्साच मुचय् मुचय् ॥ २ ॥

चयै च यस्यानि प्रयत्नं चापयानं ।
चारिद्वेकायैकविहो ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः

कलं चतुर्विंशं श्रोत्रं ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः
चयं चाप ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः

ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः
ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः

चापिकरकवेवैचकारिचिकित्साचमुचयं ।

चैकानेन चयै श्रोत्रं चयैव नह्यः ॥ ६ ॥

इति ० चिकित्साचयः fol. 46; इति चैकानेन fol. 65;
इति चतुर्विंशं fol. 10a; इति चयैव नह्यः fol. 11a;
इति चयैव नह्यः fol. 14b; इति चयैव नह्यः fol. 43b.

2. चपातः संभवस्यानि त्रिहति चयैव नह्यः ।
मुनामुचयि चयैव नह्यः चयैव नह्यः चयैव नह्यः

इति चयैव नह्यः fol. 45b; इति चयैव नह्यः fol. 47a;
इति चयैव नह्यः fol. 51a.

3. चपातः संभवस्यानि रोगचकारचयः ।
चयैव नह्यः चयैव नह्यः चयैव नह्यः चयैव नह्यः

इति चयैव नह्यः fol. 54b; चयैव नह्यः fol. 57a;
इति चयैव नह्यः fol. 73b; इति चयैव नह्यः fol. 79b;
इति चयैव नह्यः fol. 82b, etc.; इति चयैव नह्यः fol. 157a;
इति चयैव नह्यः fol. 157b; इति चयैव नह्यः fol. 159a;
इति चयैव नह्यः fol. 160a; इति चयैव नह्यः fol. 160b;
इति चयैव नह्यः fol. 161a.

It ends: इति चयैव नह्यः ॥ इति चयैव नह्यः
चयैव नह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः ह्यः

The leaves are marked throughout चाप ० वि.

Mrs. Manning's 'Ancient and Medieval India,' i., pp. 339-42, contains an analysis of this work by the late Prof. Goldstücker, as being, in his opinion, probably the oldest existing work on Hindu medicine.

Cf. also Dietz, *Anal. Med.*, p. 159.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2649.

2455. Foll. 439 (including a blank leaf, 246); size 11½ in. by 6½ in.; Devanāgarī writing of 1808 A.D.; ten lines in a page.

Aśhāṅgahṛidayasaṃhitā (also called *Aśhāṅgasaṃgraha*), the famous work on medicine, in six *sthānas*, by *Vāgbhaṭa* (the younger), son of *Siṃhagupta*, and grandson of *Vāgbhaṭa*.

See Oxf. Cat., nos. 741, 742.

The work has been edited by *Appa Moreswar Kuntī*, 2nd ed. Bombay 1891.

The *Kalpasthāna*, from fol. 296-318, is preceded, on foll. 247-295, by *Arṇavādatta's* commentary, called *Sarvāṅgasundarī*, on that section. See Berl. Cat., no. 938. [GAIKAWAR.]

2650.

3217. Foll. 199 (numbered 44 + 15 + 21 + 52 + 8 + 59); size 12½ in. by 7½ in.; fairly written in Devanāgarī, on European paper, thirteen lines in a page.

Aśtāṅgahṛdayasaṃhitā, complete. Each *sthāna* is paged separately.

The name of *Vāgbhaṭa's* father is twice spelt (*vaidyapati-*) *śrī-Baśaghagupta* and twice *śrī-Siṃhagupta*. [?]

2651.

1195b. Foll. 11, 36 and 17; size 12½ in. by 5½ in.; indifferent Devanāgarī writing of the end of last century; eleven lines in a page.

Aśtāṅgahṛdayasaṃhitā, *sthānas* ii., i. and iii., with marginal glosses.

See Dietz, Anal. Med., p. 150.

[H. T. COLEBROOKE.]

2652.

2787. Foll. 66 and 22; size 6½ in. by 9½ in. (European fashion); clear Devanāgarī writing of 1821 A.D.; 24 or 25 lines in a page.

Aśtāṅgahṛdayasaṃhitā, *sthānas* i. and ii.

Copied at Bhaṭauli, one *yojana* west of Benares, where there is a shrine of *Gaṇeśa*: दाम भटौली नाम है दुर्गिराम बख्शान काशी ते पवित्रदिशा योजन दस प्रमाण ॥ [COLL. OF FORT WILLIAM.]

2653.

72a. Foll. 93; size 10½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of about 1550 A.D.; ten lines in a page.

Aśtāṅgahṛdayasaṃhitā, *sthānas* v. and vi., with select glosses on the margin.

A good MS., but defective at the end. It breaks off within a few verses from the end of the 39th *adhyaṃya* (on fol. 93a), and a modern hand thought fit to paste a new leaf over the

last page (fol. 93b)—which originally carried the text into the last or *vaiśikarapādhyāya*—and to end the text with the last few *ślohas* of the *rasaśāstrādhyaṃya*.

The names mostly met with in the annotations are those of the commentators *Aruṇa* or *Aruṇadatta* and *Candra* (doubtless the author of the *Padārthacandrikā*, and hence identical with the *Candrikākāra*, quoted foll. 2a, 13b). Besides these we occasionally find *Hemādri* (foll. 8a, 11a), and once *Candrikādyam Hemādriḥ* (fol. 41b), *Amara* (fol. 4a), a quotation from the *Janakulantra* (fol. 38a), and *variae lectiones* to the text (*iti pāṭhaḥ*).

See Dietz, Anal. Med., p. 140.

[H. T. COLEBROOKE.]

2654.

1351. Foll. 16; size 11 in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

A fragment of the *Aśtāṅgahṛdayasaṃhitā*, comprising the first, second, and part of the third *adhyaṃyas* of the *Cikitsāsthāna*, extracted by, or wrongly ascribed to, *Vācaspati Mīra*.

Colophon: इमहागद्वयसंज्ञितो नाम भूतको व्यासः ॥ स्वामिनिबद्धो हर्षदोगाधिकारि नाम भूतको व्यासः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2655.

985. Foll. 216; size 13 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of about 1550 A.D.; eleven lines in a page.

Sarvāṅgasundarī, a commentary on *Vāgbhaṭa's Aśtāṅgahṛdayasaṃhitā*, by *Aruṇadatta*, son of *Mṛigāśkadatta*. The *Sūtrasthāna*.

It begins:

दीक्षा बलैर्बुद्धीलोचनचक्रचक्रजोनीकुवा नीतिमानो
कुवागुह्यमानाज्ञानचक्रचक्रिणि स्वज्ञेयोनीचरानो ।
काशीनामिकावतः सुप्रवरपुत्रचक्रचक्रिणि विज्ञातु
मरी कुचक्र चक्रचक्र अतु मरानो अतु चक्रचक्रचक्र ॥

ओ नत्तरिणि छोके गीलनिष्ठान्दिषिचिचोपेति ।

किं नु कश्चिन्नपेतापुष्पातो न्यं तापरिचयः ॥

जीमन्तुर्गायत्रयडीखानडीगहदयस्य ।

जीनानरुहः कुरुते सम्बद्धः पदार्थोपाय ॥

इह हि शास्त्रार्थे शास्त्रपरिक्रमात्तये ०

If the author's interpretations rest on other authorities, he does not at least mention them by name.

Colophon : इति श्रीमगीकदत्तपुत्रजीनन्दहृदयविरचित-
ज्ञानाशङ्कहृदयटीकायां **अथैवास्तुदास्यात्** (thus always)
सप्तस्थाने आरागिकनीषिधिसिद्धिप्रप्तये स्वायः ॥

See Dietz, *Anal. Med.*, p. 148.

[H. T. COLBROOKE.]

2656.

927. Foll. 224 (of which fol. 46 is double); size 12½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, by two different hands, in 1726 A.D.; 7-14 lines in a page.

Hamādrī's Ayurvedarāsāyana, a commentary on *Vāgbhaṭa's Aśtāṅgaśrīdaya*, of which the present MS., however, comprises only the *Sūtrasthāna*. See Dietz, *Anal. Med.*, p. 150.

It begins :

पुढे कृपाया चार्थजनया दोमंडले नंदर

रुद्रा षोडशतुष्टुनौ यथभूतं निनैष्य निष्यादितेः ।

जानीतैरनुतेभिवत्तनात्तथा योषित्तयापायित्तेद

देवानामनन्तान्मन्त्रोक्तस्य नमो विष्णवे ॥ १ ॥

इन्द्रादिदशा चतुर्वर्गचिन्तामणिविद्यायिना ।

॥ २ ॥

[illegible]

क्रिया गङ्गागदवस्यापुवदस्य सुतयहा(१) ।

ढीळा चरवाहादीतसुसुतादिमत्तानुगा ॥ ३

परमे हरिचंद्राक्षे: सुश्रुते नेत्र्यठादिभिः ।

ठीकाकारेणं निखीतानिह हेमाद्रिखोष्यते ॥ ४ ॥

संज्ञासंभवादिषास्य तद्विजः पौः प्रापायैः पदान

महाराज महाराज्यधेश्वर श्रीमन्महोदय महाराज

सर्वोपयोगीं विनीतान् सन्नेहैर्वादिभिर्निर्दिष्टो

हेमाद्रिनाम रामस्य राज्ञः श्रीबाह्येभ्यः ।

नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥

हॉल की पार्श्वीय दीवारों पर विभिन्न विषयों पर विचार करने के लिए प्रश्न-उत्तर के रूप में प्रश्न-पत्रों का प्रयोग किया गया।

महाराज महोदय महोदय महोदय महोदय

[illegible]

सन्ध्या ह्यनाष्टाश्वयमापुषदरक्षायमा ।

आपुर्बदात्मना पुस्तो निदिनाय हि न

अष्टांगहृदये मुख्यमूलके अष्टांगसंग्रहः ।

आजुर्दे व्यापित्यायुः राग्भटापायैः प्रथमद्वौघेनेष्टदेवता
मनस्वरोति । रागादिरोगानिति ।

The copying of the MS. seems to have been taken in hand by two writers at the same time. In joining them together at the end of the eleventh *prakarāṇa* (fol. 80) the first overlaps the second by a few lines of commentary. At first it was intended to give the commentary only; after the fifth *prakarāṇa* (fol. 28), however, the text is added in the middle of the pages as far as fol. 80, with the exception of foll. 53-56. In the work of the second writer blanks are left throughout for the text in the middle, but only occasionally filled up in the first writer's hand, and foll. 135, 136 and 161 are again entirely in his hand, both text and commentary. [H. T. COLERBROOKE.]

2657.

525. Foll. 215 (one of which, fol. 7, is missing); size 9½ in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Bhāvaprakāśa, a system of medicine by
Mitra Bhāva, son of *Mitra Latakana*.

The present MS. contains only the introduction, *pūrvakhaṇḍa*, in six *prakaraṇa*, fully described in Aufrecht's *Oxf. Cat.* pp. 808-811.

It covers the first 470 of the 1221 pages of the Calcutta edition of 1875.

The name of the author's father is spelt
Lathakana in this MS. [H. T. Colverbrook]

2658.

404. Foll. 53; size 12½ in. by 5 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1781 A.D.; twelve lines in a page.

A fragment of the *Bhāṣoprakāśa*, containing part of the fifth *prakaraṇa*, on *materia medica*. In MS. 525, that chapter extends from fol. 58a to 207b, of which the present MS. covers from fol. 73a, l. 3 to fol. 167a, l. 6.

[H. T. COLEBROOK.]

B. TREATISES ON SPECIAL BRANCHES
OF MEDICAL SCIENCE.

2659.

2791a. Foll. 131; size 10 in. by 6 in.; good, clear Devanāgarī writing of 1807 A.D.; ten lines in a page.

Śārāgadhara-saṃhitā, a compendium of therapeutics, by Śārāgadhara, son of Dāmodara.

See Aufrecht, Oxf. Cat., no. 748; Weber, Berl. Cat., nos. 935, 936. The work has been repeatedly printed in India.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2660.

2057. Foll. 98; size 12 in. by 5½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1693 A.D.; 10-12 lines in a page.

Śārāgadhara-saṃhitā.

Copyist's signature: संवत् १७५० चर्षे जीवन्मुक्ति २ जोषवारे दिवादिदि पुनर्वा चरुप्रकाशना(१) बुद्धहीनमेव स्तुतव्यमनां नृपं भवान् ॥ विद्वान्नाम चरितव्यमिहवीर्यान् ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 154.

[GAIKAWAR.]

2661.

942. Foll. 156; size 12 in. by 6½ in.; Devanāgarī writing of 1805 A.D.; eight lines in a page.

The same work. A fine copy, in large characters, written by one *Kṛishṇa Nārāyaṇa*.

See Dietz, Anal. Med., p. 142.

[H. T. COLEBROOK.]

2662, 2663.

1896a & b. Foll. 52+183; size 11½ in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of 1818 A.D.; 12-15 lines in a page.

a) *Rugvinīśaya*, or *Rogavinīśaya*, the well-known compendium of pathology, also called *Mādhavanidāna*, from its author, *Mādhava*, son of *Indukara*.

b) *Ātāṅkadarpaṇa*, a commentary on the above work, by *Vaidya-Vācaspati*, son of *Pramoda*, chief physician to king *Hamīra*. Each verse of the text is given in full before it is commented upon.

Dated: इके १७३५ श्रीजगन्नाथे चापुत्रपुत्रो गरी शानः इदं पुनर्वा चरितम् ॥

Both text and commentary are described by Aufrecht, Oxf. Cat., nos. 745-747.

A printed edition of the *Rugvinīśaya* was published, with a Marāṭhī commentary, at Bombay in 1862; and another, with a Sanskrit commentary, at Calcutta in 1865; 2nd ed. 1880.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2664, 2665.

324a & b. Foll. 185; size 12 in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 10-12 lines in a page.

a) Foll. 133. *Rugvinīśaya*, with *Vācaspati*'s commentary. *Nidāna* 1-69 (ending with the *visphoṭanidāna*).

This MS. omits the introductory *śloka* of the commentary; nor does the name of its author appear in any of the colophons.

2669.

1156. Foll. 99; size 9½ in. by 5½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1616 A.D.; 20-23 lines in a page.

Madhukosa, by *Vijayarākṣita*.

The first two leaves were lost and have been replaced by a more modern hand, which, however, omitted a considerable portion at the beginning. There is also an omission on fol. 16, the second page of which is left blank.

The statement at the end of the preceding MS., enumerating the author's sources, is omitted here.

Dated : संवत् १६१६ चर्तौ वैशाख १३ शुक्लपक्षे अष्टमे
सप्तमौ वैशाख शुक्लपक्षे कर्तुराख्य - श्रीमते नृपेन्द्रनाथभट-
्तो ५ गोरखपुराजीतपुराहरीवर्तने स्वयमेव पटनायै लिखितं
रुचिरनिष्पन्नपद्युक्तिविदायस्य भाष्यं नृपकोशसंज्ञापुराणं ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2670.

1186. Foll. 118; size 18½ in. by 6 in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Siddhāntacintāmaṇi, a commentary on *Mādhava's Rogaviniścaya*, by *Narasimha Kavirāja*, assistant (*paricāraka*, *Sūtr.* i. 123, 7) to *Īśvara-kṛishṇa Bhaṭṭa*, son of *Nilakaṇṭha Bhaṭṭa*.

It begins :

इक्षानमीक्षं कारयन्कारयं चक्षन्चक्षं ।
आदिनमसिं ज्ञाक्षन्नाक्षान्नमः (१.०३ वा) इत्यमुं चन्द्रे ॥
आयुर्वेदेनोदधिं मुकुतिभिर्वैद्यैर्निष्क्रियतां
ये व्याख्यातवन्तो ज्ञातव्यमुक्तिव्यापारिष्वर्चयन् ।
तेभ्यः क्षेत्रपालकृष्णकृष्णाय चक्रोक्तः क्षेत्रविद्
श्रीः कोष्णुपात्यनाममुदिनं विद्याव्यापिनामभिः ॥

अथ ज्ञातुं निश्चितकक्षज्ञानमहीनहिनात्मतापिद्यामि-
तसंज्ञाकारकतापरवर्तितवशादपिद्वयमेव च कश्चित्कलेचरो
मनसः कर्त्तव्यं बुद्धेन प्रकृतिविद्यादिज्ञानाद्यै रोगविनिश्चय-
मुक्तिव्यापिचकार ०

Fol. 24b: इति दार्ष्टिक्यान्वयेदिक्यान्वयेवाच्यवचनी-
नीलकण्ठनामकस्य ज्ञानमुक्तिव्यापिचकारकतापरवर्तितवशा-
दपिद्वयमेव च कश्चित्कलेचरो मनसः कर्त्तव्यं बुद्धेन प्रकृतिविद्यादि-
ज्ञानाद्यै रोगविनिश्चयमुक्तिव्यापिचकार ०

On fol. 2a, l. 2, the author refers to his commentary on *Caraka's* work under the title of *Carakatattvapraśāsakaustubhaṭika*. We need not wonder, therefore, that *Caraka* is so frequently adduced in illustration of *Mādhava's* precepts, whilst quotations from *Sūtrata* are much rarer. Besides these two we find *bhaṭṭāra Haricandra*, fol. 5b, l. 2 inf.; *Vijaya*, fol. 2a, 6; 2b, 3; 3a, 6; 12b, 2; 15b, 4; 29a, 1 inf.; 49b, 3 inf.; *Videha*, fol. 25a, 1; *Vābhata*, fol. 28b, 2-63a, 3 inf. The expression "*śālekhyasiddhāntānusāreṇa*" (fol. 114a, 1 inf.) is perhaps meant for the corresponding section in the *Aśhāṅgaḥṛidayasamhitā*.

Sarvaroga, fol. 24b; *jvara*, fol. 42a; *atisāra*, fol. 44b; *grāhāṇi*, fol. 47a; *arīas*, fol. 50a; *agnimāndya*, fol. 52b; *kṛimi*, fol. 53a; *pāṇḍu*, fol. 54a; *raktapitta*, 55b; *rājyākṣma*, fol. 58a; *kṣea*, fol. 59a; *hikkāśvāsa*, fol. 61a; *svarabheda*, fol. 61b; *arocaka*, fol. 62a; *chardā*, fol. 62b; *trishṇā*, fol. 63b; *mūrahā*, fol. 65a; *madātṛyāya*, fol. 67a; *dāha*, fol. 68a; *unmāda*, fol. 70b; *apasmāra*, fol. 71a; *vāta*, fol. 74b; *vātarakta*, fol. 75b; *śrūstumbha*, fol. 75b; *āmaśūta*, fol. 76a; *śūla*, fol. 76b; *pariśāmaśūla*, 77a; *udāvarta*, fol. 77b; *gulma*, 79b; *hrid-roga*, 79b; *mūtrakricchra*, fol. 80b; *mūtrāṅghāta*, fol. 81a; *āsmari*, fol. 82a; *prameha*, fol. 86a; *medas*, fol. 86b; *udara*, fol. 88a; *śoṭha*, fol. 89b; *vriddhi*, fol. 90a; *galagāṇḍa*, fol. 91a; *ślīpada*, fol. 91b; *vidradhi*, fol. 92b; *vraṇa-śoṭha*, fol. 93b; *śāritravraṇa*, fol. 94a; *sadyo-vraṇa*, fol. 95b; *bhagnavraṇa*, fol. 96b; *nāḍi-vraṇa*, fol. 97a; *bhagandara*, fol. 97b; *upadāṇḍa*, fol. 97b; *śūkaśoṭha*, fol. 98b; *kushṭha*, fol. 102a; *sītapiṭṭa*, fol. 102b; *amlapiṭṭa*, fol. 103a;

visarpa, fol. 108a; *visphoṣa*, fol. 104a; *masū-rikā*, fol. 104b; *kashudaroga*, fol. 107a; *mukha-ropa*, 110a; *harparoga*, fol. 111a; *śārāṅgā*, fol. 118b; *netraroga* (not completed). The end is wanting.

Cf. Dietz, *Anal. Med.*, p. 150.

[H. T. COLLIERBOOKS.]

2671.

347. Foll. 104; size 12 in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, about A.D. 1750; eleven or twelve lines in a page.

Nidānapradīpa, a treatise on pathology composed, in *śloka*s, by *Nāganātha*, eldest son of *Krishṇapaṇḍita*, and descendant of a family of *vaidyas*. Rather incorrect.

It begins: श्रीगणेशाय नमः श्रीनागनाथाय नमः ॥

अथमुत्पत्तिरुद्दिष्टाविषयस्य विज्ञे

अतस्तत्त्वविज्ञेयस्योद्देशोऽयं भाव्यते यत् ।

निश्चितविषयवैशिष्ट्यात्प्रसङ्गिप्रकाशं

मन्वन्तिपदपदार्थज्ञानादायामि ॥ १ ॥

कृते चक्रवर्तीरोगमुत्पादितनोविभिः ।

निदानसंघर्षदर्शं संक्षिप्तं [?] पिहितं यत् ॥ २ ॥

अथैषोऽथ प्रकाशाय दीपोऽयं त्रयते नया ।

निदानार्थप्रदीपेन युजेन भिन्नोऽयम् ॥ ३ ॥

प्रकाशितानिर्दिष्टं (1) त्वर्थावधारितमिदं हते ।

निदानैः पूर्वकथैश्च कथैश्चयैश्च ॥ ४ ॥

संज्ञाविभिन्नं विज्ञाय रोगात्म्यमुपायोऽयम् ।

रोगसु रोगरूपाणां वैकल्यं ते तु ज्ञेयम् ॥ ५ ॥

अथवा गर्भेवा ज्ञातवाताः पीडाकमुद्रवाः ।

आलोकाः प्रभाषायाः सभाषायाश्च त्रयं ते ॥ ६ ॥

अथवाताः कण्डूहिता ये स्युः पुष्करिषाण्येः ।

दोषैर्द्वि[?] [?] पुष्करिषाः विपुलाश्च मातृवाः ॥ ७ ॥

The authorities quoted, besides *Caraka* and *Susruta*, who are confronted constantly in every chapter, are the following: *Kārttika* (fol. 57b, l. 2; 64b, l. 6); *Kashirapāṇi* (fol. 58a, ll. 6, 9); *Gadādhara* (fol. 85b, l. 4; 64b, l. 2; 73b, l. 1 inf.; 85b, l. 8); *Gayadāsa* (1 fol. 58a, l. 3 inf.); *Jajjāṣa* (fol. 26a, l. 2

inf.; 31b, l. 7; 58a, l. 3 inf.; 74b, l. 2 inf.); *Drīghabala* (fol. 60a, l. 3 inf.; 60b, l. 5); *Vāgbhaṣa* (fol. 9b, l. 2; 29a, ll. 5, 11; 85b, l. 7; 95b, l. 2); *Videha* (fol. 21a, l. 5); *bhaffāraka* *Haricandra* (fol. 32a, l. 7); *Haricandra* (fol. 6b, l. 7; 58a, 3 inf.).

It is rather surprising that *Mādhava* is never once alluded to by the author; unless, indeed, the title of his work is meant to imply that the work is intended for an exposition or paraphrase of the *Mādhavanidāna*.

It ends (*svavishā*):

बलं विनाथि नीरस्य चाको भवति निश्चितं ।

बुद्धित्वान् यदा ज्ञेया ज्ञेयं त्विदमात्मि ॥ १२ ॥

प्रबुधो योगिनी योगि सत्यज्ञाताय श्रीमती (1) ।

अनुभाषिणीप्राप्तिर्वा नन्दनपरिचयः ।

सूयते यच्चते रोगाद्यनुविद्वानिर्दिष्टं ॥ २० ॥

संघे ज्ञातं पुनस्तत्त्वज्ञेयवीर्यं (?)

श्रीकृष्णविरचितमुभाषननागनाथः ।

अलिख्यमादृशिता यदि पश्यन्नाथम्

ताः संघर्षा विपुलाः परिशोधयन् ॥ १ ॥

आत्मा बुधुर्कारद (r. ० चक्रदक्ष) चक्रादीनां मुनीनां [यस्यो]

अनुभावोऽविरोधसंभवहर्ति कृता च सम्यक्त्वा ।

प्राप्तिर्वापुस्ततो (r. ० दयमुक्तो) मुक्चयः श्रीनागनाथा- [विश्वो]

वैज्ञान्यदमुदा कृतेन तु निदानार्थप्रदीपं यत् ॥ २ ॥

यदीह कुशविश्वेदमुभाषितं सत्यम्

विभाव्य तदिदं यत् मुनिविशिष्टोऽयं यत् ।

न वाच न्न दूष्यं यदीह तु मे भूष्यं

यतो ऋषिभिः भाषतः सत्यमेव संभाव्यते ॥ ३ ॥

इति श्रीगणेशमुत्पादितविषयनामनीकृष्णविरचितानागनाथा-
युक्तो निदानप्रदीपः समाप्तः ॥

For another MS. of this work (fol. 680 l), omitting the first introductory stanza and ending differently, see Rāj. Mitra's Cat. of Bikaner MSS., p. 652, where the work is called a gloss on the *Mādhavanidāna* (cf. Aufr., Cat. Cat.). [H. T. COLLIERBOOKS.]

CATALOGUE OF SANSKRIT MANUSCRIPTS.

Then follows, for comparison, an *index rerum* to the *Ruginikāya*, in nine *śloka*s, beginning :

अरो गीतारो ग्रहो चर्मां नीचो विद्विषा ।
आलसको विलसो च क्रिमिहृत् पास्तुकाग्रा ॥

and ending :

बुधाल्मर्कनासादृक्षिरोक्षीवालकानयाः ।
विषं पोति कुम्हिहा हृषिमिहयस्यह्ये ॥

Then follows an index on eight leaves, and an additional leaf containing the following note: *अन्वकारस्य पञ्चदश्वरा । अन्वकारे ० śl. 5 above ॥*

इहानि अन्वर्तमानानि । तेनो नामानि । रश्मिनाकर १ ।
चक्रदत्त २ । माहेन्द्र ३ । निदान ४ । बाभट ५ । चरक ६ ।
इहानि च अन्वर्तमानानि ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 138; Rāj. Mitra, Notices, i., p. 110, where in the fourth introductory *śloka* चक्रदत्त is a mistake for चक्रान्, copied in Cat. Cat. s.v. गृहचोषकस्यह्ये.

[H. T. COLEBROOKE.]

2674.

851. Fol. 170; size 12½ in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of about 1600 A.D.; nine (foll. 64-188 eight) lines in a page.

Ōkitaśaṃgraha, a compendium of pathology, by *Cakrapāṇidatta* (*Cakradatta*)—of the *Lodhravali* branch of the *Datta* family—son of *Nārāyaṇa* (minister, and superintendent of the culinary department, of King *Nayapāla* of Bengal), and younger brother of *Bhānu*.

The work is chiefly based on those of *Haramba* and *Vrinda*.

Another MS. of this work (incomplete at the end) is noticed in Rāj. Mitra's Notices, ii., p. 71. An edition of the work (चक्रदत्तः । चक्रपाणिदत्तचरितः. pp. 538) was published at Calcutta in 1872. Like it, our MS. begins:

गृहचोषविमेहेन नृदीपकमुनेने ।

चवीमुने (चवीह्वाच B.M.) विनेचाय विहोकीचने
[चक्रः ॥

मानापुरवेदविस्तारकज्ञेयचक्रपाणिना (चक्रोपबन्धः
[R. M.])

क्रियते संख्यो गृहचोषविमेहेन (० चक्राचरः
योगनादी चरीह्येन ततो अन्वर्तनीयः । [R. M.])

इतः अन्व विषयं पञ्चाङ्गानपूर्वैः अनाचरेत् ॥

Between foll. 63 and 64 there is a large gap extending, in the edition, from p. 148, l. 5 to p. 313, l. 9; the leaves from 64 to the end having been numbered by a different hand from those before.

At the end a leaf is lost, the MS. ending in the third *pāda* of the first of two final *śloka*s, which (as partly supplied from the edition and commentary) run as follows: *गृहचोषविमेहेन* ॥

गीताधिनायरसवर्णनधिकारिपाथ-

नायकस्य जनकः कुनवो अन्वर्तमानः ।

मानोरेन प्रथितलोमचरिणी [कुलीनः

चोषदत्त इह चोषदाधिकारी ॥

यः विद्वद्योगलिङ्गिनाधिकसिद्धयोगान्

अथैव निश्चयितं केवलमुच्यते ।

अद्वयविषयवेदिदा मनने

दत्तः चक्रोपवेदि नृदीपि ह्यस्य ज्ञायः ॥]

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 133.

According to the introduction to the author's *Āyurvedadīpikā* (Rāj. M., vi., p. 223), he was the pupil of *Naradatta*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2675.

57a. Foll. 70; size 10½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; 10-12 lines in a page.

Ōkitaśaṃgraha. Incomplete; the MS. terminating shortly after the *sarvavātaghnamāṣa-taila* (Calc. ed. p. 175).

The first leaf of the MS. does not belong to this work, but to the *Rasendracintāmaṣi* by *Rāmacandra* (for which see no. 2755). The title of that work has, however, been effaced in the

medicines, printed at Berhampore in 1868, the *Prayogarātrākara* would seem to be a work of some authority in Bengal. The author puts himself sometimes in opposition to the southern school of medicine (e.g. दक्षिणायां पुष्यक्षोपनमाहुः fol. 2a), and mentions a western school (इति पाश्चात्याः fol. 78b).

Of other authorities quoted by him may be noticed : *Garga*, fol. 52b ; *Pradyumna*, fol. 78b ; and *Mahetvara*, fol. 88a (प्रबुधः ययति महेश्वरो न ययति । fol. 104b) ; *Bhīmaparākrama*, fol. 54a (इति गौतमं भीमपरारक्रमनं च) ; *Rasaratnadīpa*, fol. 4a ; *Vishnu* [? वैष्णवेष्ट (i.e. विष्णुतेष्ट)] भगवता विष्णुना परिचोतिष्ठति fol. 112a ; *Śiva*, fol. 2a (अष्टादशैव तै-स्कारा रक्षसोक्ताः शिवादिभिः) ; *Sutruta* (जीवुतो योगः) foll. 103b, 104b.

Cf. Dietz, *Anal. Med.*, p. 151.

[H. T. COLEBROOKE.]

2679.

73. Foll. 246, and 13 of Index ; size 18½ in. by 5½ in. ; excellent Bengali handwriting of 1806 A.D. ; eight lines in a page.

Sukhabodha, a comprehensive work on therapeutics, compiled (in A.D. 1567 or 1702) by *Vaidyārāja*, son of *Vikrāda* (son of *Vaidya-antīman*), and nephew of *Ratnamāṇi*.

It begins :

ग्रीवाधृक्पृष्ठपरिपक्वपदादिभ्यन्
जानन्त्यदेहमभिवन्ध सुदीनमधु ।
पूर्वोन्मिष्यदन् दधिर् तपोभि
जीनन्त्यन्त्यनहं सुखोपमान ॥
विख्यातो भुवि सर्वतो गुरुगौडिजाननिर्धोमिकः
जीमैष्टविज्ञारतो ज्ञानि तत्रः सर्वैष्टमुल्यः क्षिति ।
विज्ञायां परिचारको ज्ञानि मुनः जीवैष्टराजसतः
जो हं चक्षुर्ज्ञं च पादुकरिज्ञान्वयो मुदा यत्नतः ॥
यवोलोच निरुधर्षं मुनिगौडैर्यं च मानाधिं
यन्त्येव निरुधर्षं बहुविधो व्याधौ विदिशो नवा ।
जायाजेन विना यतः क्षिपुगच्छानं दुर्गं यावते
यवाद्ये रजस्रिजा बहुविधा व्याधयकौमिजा ॥

विं द्रिष्टुल्य विद्याविज्ञेयतावीक्ष्य विं यतैः ।

पारोक्ष्यमप्य विज्ञप्य यत्नात्प्रयत्नतैः ॥

अहो ज्योतिषनीयते ज्ञात्तलोत्तमहीयते ।

यज्ञादेव निर्धिष्ठमुत्तरति भवादीर्ष ॥

मृदा हरसती लक्ष्मीमुल्ये यत्नानि दुर्धियः ।

दत्तकालं हरकाला यत्नशीलः कलु जयते ॥

दुर्गताः संहिताः यथा यद्विद्या संयहं यदेत् ।

अद्ये(?) नये) येनपु लभ्यत किमपि यतैर् जयेत ॥

यच्च मुक्तोपायान्ते ॥

यथायः कस्यचिद्योगः कस्यचिज्ज्ञाननिष्ठयः ।

ही प्रकारी ततो देवो जगद् यतः क्षिपः ॥

धर्मवैद्यानोद्यायानारोक्षं नृलुप्तनं ।

रोगास्तस्यापहतारः जेयतो जीवितस्य च ॥

यन्त्यच्च । शरीरो यैव सर्वैर्ल रक्षणीयं प्रयत्नतः ।

शरीराद्वर्धते भीः यवेतात्तल्लिहं यथा ॥

तस्माद्विद्वान् प्रयत्नेन व्याधिपारयन्त्यका ।

कारयिष्यति कष्टैर्लोक्षिकितो मुनिभाषिता ॥

दीर्घं जीवितमनित्यञ्च भ्रष्टाज उपगमन् ।

इन्द्रमुत्तया बुद्धा शरत्समनरेष्टरं ॥

ब्रह्मा हि यथा प्रोक्तमायुर्दे प्रभाषतिः ।

यथाह निविलेनादापचिन्तो नृ पुनस्ततः ॥

अधिष्ठा भगवाक्तातः प्रतिपेदे हि जेयते ।

अधिष्ठातो भ्रष्टाजसत्तात्तमुपागमन् ॥

विज्ञभूता यदा रोगाः प्रादुर्भूताः शरीरिका ।

मुनयः पुन्यकनैः पाथै हिनयतः मुने ॥

मुक्तोपविष्टास्ते इव पुन्या यन्तुः यथाग्निना ।

प्रादुर्भूतो ननु व्याधानमरायो नष्टानयं ॥

कः व्याधौ ज्ञानोपाय इमुक्ता व्याननास्थिताः ।

यच्च ते शरत्तं ज्ञाते ददुर्गुभयानयमुवा ॥

त यत्नानि ज्ञानोपायं यथायदन्तरमुः ।

कः लक्ष्माद्यभयं गच्छेत्तु ज्ञानोपतिं ॥

अहर्धे मित्रको धर्म भ्रष्टातो जयवीरदा ।

त शरत्तमयं गता शरत्तमुनयानयौ ॥

व्याधयो हि अनुपयाः सर्वैश्चाधिभयंकराः ।

तद् ब्रूहि मे ज्ञानोपायान् यथायदन्तरमो ॥

ततो ग्रीवाध भगवानायुर्देष्टुं शतकतुः ।

अथयच्च भ्रष्टाजसत्तात्तुं प्रभाषितं ॥

Cf. *Carakasamhitā*, i. 1.

The MS. is perhaps not quite complete; cf. Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 286.

[H. T. COLEBROOK.]

2682.

798. Foll. 170 (counted 171, no. 103 being passed over); size 10½ in. by 4½ in.; indifferent, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Yogasamgraha, a work on the treatment of maladies, composed, in 1616 A.D., by *craṃ-jivamiśra-Jagannātha*, son of *miśra-Lakṣmaṇa*, of the *Bāṭi-vamśa* (of the *Kātyāpakula*).

It begins: यो ज्ञानो विज्ञाननेकनेको ० see Weber, Berl. Cat., no. 958.

We notice that the particular method of healing children's maladies by the recitation of magic spells, referred to in other works as "*Rāvaṇakṛitāṃ kumāratantram*," is here mentioned (fol. 124b) under the title of "*Rāvaṇakṛitir bālātantram*" (cf. under nos. 2679, 2698-9).

It ends: इति श्रीमद्वाटिवंशज्ञानविजयीतल्लक्षणसुखचिन्तनीविजयीतलीनमस्तुतः योगसंग्रहः समाप्तः ॥

यहिसिंपुरलचंद्रसंज्ञके मापने चलपचलसुते ।

आनुवाटहरिवाटरे विजयी संघ रघ परिपूर्वता गताः ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 129.

[H. T. COLEBROOK.]

2683.

2664. Foll. 89 (and a *buddhapatra* after fol. 6); size 10 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 12-14 lines in a page.

Sārasamgrahataranginī, or simply *Samgrahataranginī*, a manual of therapeutics and dietetics, in twenty-three chapters (*sarāṅga*), by *Śāma* (or *Śāmajī*, i.e. *Śyāmajī*) *Panta Vidyāma*.

It begins:

विज्ञानचक्रवर्ती चरित्रम्

वापरीतिविजयी हुदि जायी ।

इतिविज्ञानचक्रवर्ती चरित्रम्

कार्यचक्रवर्तीविजयी ॥ १ ॥

चलपुत्रिचक्रवर्तीचक्रवर्ती

वापरीति चरित्रम् ॥ २ ॥

चक्रवर्तीविज्ञानचक्रवर्ती

चक्रवर्ती गतिम् न हि ज्ञानः ॥ ३ ॥

गुणचक्रवर्तीविज्ञानचक्रवर्ती

विज्ञानचक्रवर्ती गतिम् ॥ ४ ॥

गतिचक्रवर्ती विज्ञानचक्रवर्ती

गतिचक्रवर्ती विज्ञानचक्रवर्ती गतिम् ॥ ५ ॥

1. *vaidyaprasaṅga-vāṭādiśāhavarṇanam* (śl. 37), fol. 3a; 2. *śukhālādīdharmavarṇanam* (śl. 32), fol. 5a; 3. *vayolśāprakhṛitibālavarṇanam* (śl. 24), fol. 6b; 4. *dhātūpattidhātūśāhavarṇanam* (śl. 16), fol. 9b; 5. *garbhotpādādivarṇanam* (śl. 54), fol. 9a; 6. *garbhotpādādivarṇanam* (śl. 16), fol. 9b; 7. *drākṣhāphalādiguṇavarṇanam* (śl. 59), fol. 14a; 8. *śākhādivarṇanam* (śl. 44), fol. 15b; 9. *māṇṣagūṇagūṇavarṇanam* (śl. 40), fol. 17b; 10. *pakvānnapānaśāśnābhōjanayāśnāśāśnādivarṇanam* (śl. 126), fol. 23b; 11. *vīrudhāhādivarṇanam* (śl. 36), fol. 25b; 12. *nidānavarṇanam* (śl. 159), fol. 38b; 13. *vāṭādivarṇanam* (śl. 44), fol. 36a; 14. *nāḍyādivarṇanam* (śl. 47), fol. 38b; 15. *roga-svarṇanam* (śl. 49), fol. 40a; 16. *aśṭajavarṇanam* (śl. 81), fol. 45b; 17. *kuṣṭhādivarṇanam* (śl. 19), fol. 49b; 18. *cūṣṭhādivarṇanam* (śl. 19), fol. 49b; 19. *dhātūpattidhātūśāhavarṇanam* (śl. 127), fol. 55b; 20. *rasakālpādivarṇanam* (śl. 220), fol. 70b; 21. *pākādivarṇanam* (śl. 112), fol. 76b; 22. *tailaghṛitādivarṇanam* (śl. 108), fol. 81b; 23. *nasyavidhādivarṇanam* (śl. 159).

It ends:

ज्ञानचक्रवर्तीविज्ञानचक्रवर्ती चरित्रम् ॥

ज्ञानचक्रवर्तीविज्ञानचक्रवर्ती चरित्रम् ॥

The leaves are marked **१५** on the left, and **१५** on the right hand margin of the second page.
[H. T. COLEBROOKE.]

2686.

2681. Foll. 16; size 10½ in. by 6 in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same work. Cf. Dietz, Anal. Med., p. 156. [R. JOHNSON.]

2687.

1753a. Foll. 25; size 8½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; seven lines in a page.

The same work.

In this MS. the last chapter has the following additional verse (not commented upon by *Rudrabhaṭṭa*):

राष्ट्रं चालं नद्वेमुन्मथान
नाम्ना तुलं गिरिकं चूर्णितं च ।
लेपः कार्वां लोमशानि मुराशा(?)
स्मरादूचे छाललोहितराजः ॥ २५ ॥

Cf. Dietz, ib., p. 141.

[H. T. COLEBROOKE.]

2688.

2071a. Foll. 56; size 11½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vaidyajīvana, with a commentary, called *Dīpikā*, by *Rudrabhaṭṭa*, son of *Koṣeribhaṭṭa* and *Cirajāmbi*.

Both text and commentary are described in the Oxf. Cat., no. 754; Dietz, Anal. Med., p. 154.

An edition of them was published at Bombay in 1874. [GAIKAWAR.]

2689.

2180. Foll. 78 (numbered 79, no. 59 having been passed over); size 11½ in. by 6½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same works. Dietz, Anal. Med., p. 155. [GAIKAWAR.]

2690.

1906. Foll. 56; size 11½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing (foll. 1-40 by a somewhat older hand than the rest); eleven lines in a page.

The same works. Dietz, Anal. Med., p. 158. [J. TAYLOR.]

2691.

2071b. Foll. 29; size 11½ in. by 5½ in.; fair Devanāgarī writing of the latter part of last century; ten lines in a page.

Hitopadeśa, or *Vaidyāśāstrasamgraha*, a treatise on nosology and medicaments, by *Srikanṭha Śiva Paṇḍita*.

It begins:

भक्त्यो भुक्त्वाधिपत्यवरं देवेर्भेदं ददाति
शस्त्रास्त्रैश्चिरोदकोटिनक्षत्रिः प्रोक्तुवदांमुचं ।
संसारजन्मभीतिज्ञानमयो आर्षति यं योगिनाम्
तं वदे शशिबीजमिन्द्रजालमुदं मुचं चूर्णितं ॥ १ ॥
आधिपत्याधिहरं नानाविधकरं निगमनायाकरं
चंद्राक्षकृतशेकरं नृत्तविष क्रोधाग्निदग्धकरं ।
भीमांधातुरचक्रं (भीमांधा°) गन्धुकाक्षीडाभिजाताहरं
वदे दिव्यभुजंगमयकरं विष्णुकरं शंकरं ॥ २ ॥
वल्क्यैर्नादग्रहा गिरयो दुर्गा
चूर्णितं विहितं किल मेदिनीचक्राकारं ।
मुचं विष सप्तविंशतिं पद्मयो विष विषं
वदे हराय जगन्नाथ गणेश्वरं तं ॥ ३ ॥
चर्मतरिजां/केतुं नाष्टं चक्षुर्गिरि ।
यं हि योगिनाम् ज्ञानः सारोऽमुक्तपाठैः ॥ ३ ॥

तथापि तत्परिज्ञानप्रकाशपरया विधा ।
 चाक्षयैवप्रसङ्गोक्तमात्रेण विद्यते नवा ॥ ५ ॥
 हिमोपदेशनामायं संघः श्रीचंडाक्षनुना ।
 रोगितोगप्रतीदाय विद्यते हि कलाकाः ॥ ६ ॥
 रसायनं च धामानां विधिं यज्जि कलाकाः ।
 मुकुटोपायमुपेक्ष वैद्यविज्ञानसंगतं ॥ ७ ॥

The colophons of the chapters (*samuddēṣa*) run thus: इति परमज्ञेयाचार्यश्रीचंडाक्षिपयंतिपरिचिते वैद्यककारसंघे हिमोपदेशनादि धामादिप्रकायनतमुपदोष-विधिना प्रथमः अनुश्लेषः ॥ fol. 5a; इति श्रीहिमोपदेशे श्लिरोदोगप्रतिकारे द्वितीयः अनुश्लेषः ॥ fol. 6b; इति श्रीचंडाक्षिपयंति वैद्यककारसंघे नयननाशामुल्लगल्लोगप्रती-कारनामा तृतीयः अनुश्लेषः ॥ fol. 8b; इति श्रीचंडाक्षिपयंति-परिचिते वै० हि० नाशि कुट्टोपचतुर्थः ॥ fol. 10b; इति श्रीचंडाक्षिपयंतिपरिचिते हि० नाशि ज्वरमल्लोदरपाचमोहसं-मुपदिशुषिकटिनाभिप्लवदप्रमेहनामा पंचमः स० ॥ fol. 14a; इति श्रीचंडाक्षिपयंतिपरिचिते हि० नाशि कुट्टमल्ल-प्याधिपतिपादसहस्रीकोपदस्योपाय उरुलंघनविचारोद-प्रतीकारनामा षष्ठः स० ॥ fol. 18a; इति श्रीचंडाक्षिप-यंतिपरिचिते वै० हि० नाशि लूताभगंदरजालागर्भम्लोद-गोपेक्षोत्पल्लोकोदोगप्रतीकारनामा सप्तमः स० ॥ fol. 21b.

The MS. is perhaps incomplete; the eighth chapter beginning with the treatment of कुट्टरोग, and ending इति नवव्याख्येयः(1)॥ समाप्तो न्ये संघः ॥

An extra leaf at the end contains the title इति अविषातकल्लोका कलाका । written by a different hand; and the same hand has added this title in various abbreviations on the margin of several leaves of the MS.

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 154; Aufrecht, Oxf. Cat., p. 317a, note.

[GAIKAWAR.]

2692.

1753b. Foll. 77; size 8½ in. by 3½ in.; good, clear Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Vaidyaratna, a compendium of rules for

medical practice, in seven chapters (*prakāśa*) and an appendix, composed by Govardana Śivānanda Bhāṣya.

It begins:

आर्यादिमुनिपुंकेषिता आर्यादिभिर्ज्ञानमुष्मला ।
 आर्यादभ्युपगमनीयमाना आर्या वस्तु नै हृदयुजे ॥
 ये वैद्या चतुष्टयः सति पृथग्वाच्यलोचने ।
 तेषां कृते अतिशयिष्ठं वैद्यरत्नं विद्यमानं ॥

तत्र मातृज्ञानेन रोगे ज्ञाने भेदवत् कर्तव्यादादी मातृज्ञानं निवृत्त्यते ॥ अथ मातृपरीक्षा ॥

वक्षःपातस्य मुखस्य तथा केशाग्राहिणः ।
 सुपुत्रातस्य मुखस्य कम्प्यं मातृ न दृश्यते ॥

It ends:

यानिचतुर्भिर्गोत्रां च भोज्यभेषजयोः सने ।
 याको एनी युक्तयोर्द्वौक हीक्ष्ये नंदे पुनश्चिदा ॥

संघसंख्या ॥ २७५ ॥ संवत् १७५३ आश्विन शुद्धी पुरवशात् (r. योईनाको) पार नंगलपार लिखितं वैनाथ (r. वैद्यनाथ) ब्राह्मण देववाली (i.e. وال دیس or inhabitant of) कांछावादी काना [i.e. خانه residence] राजमंदर [the royal palace].

The outside page of fol. 1 is marked वैद्यर-टीका, a mistake that was adopted by Dietz, Anal. Med., p. 142.

[H. T. COLEBROOK.]

2693.

126. Foll. 76; size 9½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1797 A.D.; 7-9 lines in a page.

The same work. This MS. is marked वैद्यविनोद on the outside page, without any apparent reason again.

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 138.

[H. T. COLEBROOK.]

2694.

701. Foll. 63; size 9½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of the latter part of last century; eleven lines in a page.

Vaidyaratnasya-(*paddhati*), a treatise on the practice of medicine, by *Vidyapati* (son of *Vamsidhara*).

It begins:

यथागतत्वात् कलङ्कवृत्तिर्वाच्यार्थे युक्तं
 भक्त्यागमनपर्यन्तं युक्तं न तत्रैव निश्चितम् ।
 अं यथा युक्त्यागमनं युक्त्यागमनः युक्त्यागमनं
 योग्यैर्विद्वद्भिरुक्तं इत्युक्तं विद्यायाः योग्यता ॥ १ ॥
 यतः कलङ्कवृत्तिर्वाच्यार्थे युक्त्यागमनं युक्त्यागमनं
 यतः कलङ्कवृत्तिर्वाच्यार्थे युक्त्यागमनं युक्त्यागमनं
 यतः कलङ्कवृत्तिर्वाच्यार्थे युक्त्यागमनं युक्त्यागमनं
 यतः कलङ्कवृत्तिर्वाच्यार्थे युक्त्यागमनं युक्त्यागमनं

For another MS., the first leaf of which seems to be wanting (the beginning there given being found on fol. 3a, l. 3, of the present MS.), see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 78. According to the final *śloka*s of that MS., the treatise was written for *Dyānatirāya*(?), of Bengal; and completed on the second day of the light fortnight of *Pauṣa*, of the (Samvat) year 1738 (1682 A.D.).

The present MS. had apparently lost a leaf at the end : on the last line of fol. 63a ends the *cakharogopakrama*, whilst the second page has been pasted over with a leaf containing a few lines in a different hand, made up for the purpose, and the colophon : इति श्रीविष्णुविरचिते शैवालनानकजी (१) षष्ठः खण्डादिसिद्धिः ।

Cf. Dietz, *Anal. Med.*, p. 134.

[H. T. COLEBROOK.]

2695.

1967. Foll. 39; size 6½ in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vaidyavilāsa, a popular treatise on the healing art, composed, in 1697 A.D., by *Raghunātha* (or *Bāghava*) *Paṇḍita Kavivara* of the *Manoharakula*, a resident of *Campāvati* (Bhāgalpur).

It begins:

चक्रिमुक्तमुक्तमर्गे भूतक्रादिते कापु(पदादि od.)वेर्गेः ।
 छातापुत्रपुत्रर्गे वेर् पदादिपदार्थः ॥ १ ॥
 पुत्रादिर्गो वीर्य हि योग्यार्धं ततो मूले द्वाग्वर्धनव्यापः ।
 कर्तृक्रियायां कर्त्तापदमेव विद्यमाने वेत्तिविज्ञातः दयः ॥ २ ॥
 वे वे भिप्राभिः ज्ञातवो मनुजान् ।
 मवाधि तेषां कृषवागुलजाः ।
 तामेव योग्यव्यवसायि यय
 पूर्वं प्रज्जाकर्तृभिः प्रयत्नात् ॥ ३ ॥ [० ५ ॥ od.]
 यय वातवर्त्तयिषाणा । ०

It ends : (P)

मनुनिनामिह सुधाधिपं च मदनपितावरणीमुज्ज्वायः
 पुत्रतिस्त्रापिषड्द्वैहारी क्षत्रियवर्णीप्रदायकमहावीरः ॥
 इति मदनपितावरकः ॥ १०० ॥ [१००]

पंचाशत्पुत्रनिपातपञ्चादरेण
 रंदिमित्रश्च रघुनाथकथामरेण ।
 मोदय वैष्णवितुषां मदनमहाय
 नामः कर्ता तस्मिन् (र. जयति) वैष्णविकाश्च ॥ १०१ ॥
 यदेतुरक्षत्रे च शक्ये पितृपते मुद्रा (मात्रिच पञ्चतिष्ठे ed.) ।
 तारकादे पिताको ऽथ वैष्णवो पितामो ॥ १०२ ॥
 मनोहरकुलोभीषे रघुनाथपिप्लोभुषः ।
 पाण्डुरो (र. चण्डुरो) रङ्गनाथो ह्यमर्षं पिबन्निवह ॥
 कर्ता पदकाः रंगनाथपिष्णुर्विनायकः । [१०३]
 तस्य पात्रां पिताको ऽथ च पते त्यूनां चपः ॥ १०४ ॥
 इति बीजमन्त्रपिठोपनामकचुनाचरणीतिपितृपते वैष्णविकाश्च
 चरणः ॥ पादरक्षिणं ॥ ३ Hikos.

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 157. A Bombay lithographed edition of the work has four additional chapters, with the colophon : इति श्री-
वैद्यपिलाले नृसिंहाय्ये अष्टिकुलार्वाचमुत्तुनायर्वाचमुनी दत्त-
नन्दयः ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

* PThe ed, kindly collated by Prof. Bendall, reads this line: **यदे सवर्णं दानवर्णं विद्वत्तं ॥**

† The edition reads for this line

अथ वेदापिठावयव परिणतो वृषवास्तवे ॥ ५९ ॥

† This verse is omitted in the ed., which has here our stanza 108, there counted 55. Moreover, the topic of this chapter in the edition is **हृदि वृत्तान्तः**

2696.

1703b. Foll. 38; size 9½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1786 A.D.; ten lines in a page.

Ayurvedaprakāśa, apparently a complete system of medicine, by *Mādhava* (*upādhyāya dvijavarya*), a resident of Benares, belonging to the *Sārasvata-kula* of Saurāṣṭra.

The present MS. contains only a small portion of the work, consisting of „three *adhyaṃsas*, and treating of the hygienic rules to be observed in the intercourse of the two sexes with a view to obtaining offspring.

It begins:

हरकोयानलेनेव भलीभवाकरोत् ऊरः ।
 जयनारीश्वरीरे हि यस्व इले नमो ष्चु ते ॥
 कम्पगाराधितः कामः सुगंधकुसुमादिभिः ।
 विदधाति परस्त्रीयां मानसंविशिनोचनं ॥
 जनेककामज्ञाज्ञायां सारमाकृष्य यत्नतः ।
 पालयुष्यते स्त्रीयां विजयतोयथाय ॥
 कामज्ञानं प्रवक्ष्यामि जातिवर्षादिभिरुत ।
 जातुर्वेदान्ते तद्धि यद्विना कृष्या (१०) कृष्या ॥
 कामज्ञाज्ञस्य तत्त्वज्ञा ज्ञानेन सुदृढीभवाः ।
 कामज्ञाज्ञानमानतो रजते पशुपतिस्त्रयः ॥
 मानादिर्गंधाः सुरतोयचारैः
 श्रीशत्रुर्लं जलकलं मराथा ।
 विं श्रीरवेरीज्ञानभवातं
 वृषो वधि संयोगवुर्लं न मुक्ते ॥
 ज्ञानादीरजं वृषो परावैरुत्तमं ।
 वंधेदेगितज्ञानमज्ञानमुदाहृतं ॥
 मुक्तिमपि कारयेत्तच्छास्त्रमिहा ॥ ०

It ends:

श्रीरे श्रीमा रनेद्रां कामव्याकुलितान्तिता ।
 मुक्तां चारयेको (१) तदा श्रीं न मुचति ॥
 इति श्रीवेरीश्वरी गुटिका ॥
 इति श्रीराहदेकोप्रकुलापर्व वषाध्यायविषयविषय-
 विषे जातुर्वेद[म]काज्ञे वषादीरजे श्रीलक्ष्मणेपनादिक-
 ज्ञाज्ञाविषयविषयध्यायः ॥ वषः ॥ ॥ ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2697.

2478. Foll. 114; size 11 in. by 5½ in.; good, clear Devanāgarī writing of the latter part of last century; ten lines in a page.

Ayurvedaprakāśa. Another section, treating of the preparation of mercury and other mineral substances for medical purposes. It begins:

जयैवकाज्ञाकारविषयज्ञानान्तिरे (१०) विनीतं ।
 जयिदामंदिषयं जयिष्येवैपुषाकले ॥ १* ॥
 देवेद्रवीलिनेदारनकरं दकामुका (१०) वृत्तः ।
 विं इरु हेरो (१. हेर) भवराज्ञानुमेरवः ॥ २ ॥
 जयुना रररररर (१. रररररर) संस्कारां प्रवक्ष्यते ।
 मानांशं वाधि संदृश्य विषयां विद्विहेतवे ॥ ३ ॥
 संस्काराः परांशे तु ये गृह्यः सिद्धिर्वाप्ताः ।
 मानेव प्रकटी [क] तुमुत्तमं किल मुनेहे ॥ ४ ॥
 संवादस्मादाहरति प्रयोगान् स्त्रीरे शास्त्रज्ञानधेवि ति (१) ।
 गोषास्त्रेयामलदीयजगोषा भलीकुर्वीतुगुं योषवीतुगुं ॥
 जयिष्ये बहुविधुना मुक्तादयसं
 शास्त्रे तु स्थितमदृष्टं न तज्ज्ञानमि ।
 यत्नले यरचयनयतो गृह्यतां
 श्रीशानां तदिह वदामि वीतशुंभः ॥ ५ ॥ ० ॥ १० ॥
 जयिष्ये जयिष्ये जाति कर्तव्यता न च जयिष्ये ।
 ररमुक्तिः जयिष्ये संप्रदायः जयिष्ये च ॥ ११ ॥
 जयः सिद्धिर्न सर्वत्र रते वापि रतयने ।
 वैद्विषादे प्रयोगे च तत्त्वज्ञानो मया कृतः ॥ १२ ॥
 यत्नगुरुमुक्तोक्तिं स्नानुभूतं च यत्नया ।
 तच्च लोकादिप्रायेष वक्ष्याम्यनतिपरिचरं ॥ १३ ॥ ० ॥

Fol. 38b: इति श्रीश्रीराहदेकोप्रकुलापर्व वषाध्यायविषयविषयविषयविषय विषे जातुर्वेदकाज्ञे वषादीरजे श्रीलक्ष्मणेपनादिक-
 ज्ञाज्ञाविषयविषयध्यायः कनातः ॥

The second chapter begins: गंधो हिं गुरुगंधा-
 लक्षितः ॥ ०

It ends: इत्यानुवेदप्रकाज्ञे जीनदुषाध्यायकारररररर-
 वरं वररर (१. काज्ञे) विषादिनां विषयविषय विषे [क] विषादि-
 नाध्यायः कनातः ॥

Of quotations we have noted the following:
Yogatarāṅgīni, fol. 110a; *Laghuyogatarāṅgīni*,

* Cf. v. 1 of the *Baṇḍarācintāmaṇi*, Berl. Cat., no. 987 (r. * *nimayam*); and Oxf. Cat., no. 762.

fol. 51a; *Rasacintāmaṣi*, foll. 23b, 31a, 36b; *Rasapaddhati*, foll. 53a, 66b, 74a, 84b; *Rasaratnakara*, foll. 12b, 15b; *Vāgbhaṭa* (or *Rasavāgbhaṭa*), foll. 43a, 46a, 45b.

Cf. Diets, *Anal. Med.*, p. 155.

[GAIKAWAR.]

2698, 2699.

1433, 1434. Foll. 1-254 and 255-508 (of which 444 is passed over); size 12½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1805 A.D.; seven lines in a page. [A.]

Ōkitaśāstrasamgraha, a work on pathology and materia medica, by *Vaṅgasena*, son of *Gadādhara*, whose family came originally from the *Kāntika* (v. l. *Kāñjika*, Camb. Add. MS. 1707, p. ult.) country.

The work has been published by *Pandit Nand Kumar Govami Baidya*, Calo. 1889.

The MS. begins:

ननु त्रिषं प्रथमतः प्रथितव्यं चर्चं
वाग्देवतां तदनु तातपदं गुरुं (गुरुं च ed.) ।
संगृह्यते किमपि यत्पुनरास्तद्वचः (यत्पुनरनेकं ed.)
चेतो विधातुमुचितं तदनुयहेयं (चित्तसदं ed.) ॥
हे दुर्जनाः (हेतुर्जनः ed.) परमुक्तेषु अपादुष्टानां
हेतुः किमेव सहस्रो गुणतापहारी ।
याच्चापि (r. याच्चापि) दैन्यफलभूरिक्ता तदानीं
तादृग्विषयस्य विपुलस्य विनोचनाव ॥
आतिआवासादिभैत (निर्भैत ed.) श्रीगदाधरमुनुना ।
क्रियते वंगनेन चिकित्साकारसंघः ॥
हृदि तिष्ठति यस्यैव चिकित्साकारसंघः ।
स निदानचिकित्सायो न हरिद्रामयो भिद्य ॥
धनीचैकाननोवासामारोग्यं मूलसाधनं (मूलमुत्तमं ed.) ।
रोगास्तस्य प्रकृतैः ज्ञेयस्यो जीविनस्य च ॥
तेषां प्रथमतोपायवर्तिषुचैव रहता ।
हूनहे नातिविस्तारं समिदानचिकित्सां ॥
निदानं पूर्वैकपाठि उपायुपपन्नस्य ।
संज्ञाविशेषं विज्ञानं रोगाणां वंशजं कृतं ॥

विधिकहेतुवाचनप्रथमतोपायवर्तिषुचैव रहता ।

निदानात्तुः पूर्वैकैः तादृकं येन कृतम् ॥

The chapters are not numbered and no authorities are quoted except a few semi-mythical ones, such as *Agastī*, fol. 433a, l. 2 inf.; *Kapila*, fol. 20b, 6; *Bhāradvāja*, fol. 384b, 4 inf. Others are doubtful, such as the *Kaumāratantra*, which is ascribed to *Pārśvati* in one place (fol. 396a, l. inf.=350b, 3 inf. of MS. B), while in others (402b, 5; 409b, 2; 411a, 6) we have a *Kumāratantra* attributed to the son of *Rāvaṇa* (cf. under nos. 2679, 2682). *Nāgārjuna* is mentioned as the author of a *Yogasāra* (fol. 382a, 1) which is, perhaps, the same work as the *Yogaratsāra*, fol. 412a, ll. 3, 8; 412b, 3 inf.; a *Prayogasāra* being also quoted without an author's name in foll. 402a, 4 inf.; 409a, 4; 410a, 5 inf.; 411b, 4; 412a, 5; 412b, 3. The whole of that section, from fol. 402a, 7 to 413b, 5, in which these quotations occur, and which seems to be an extract from the *Kaumāratantra*, if not the *Kaumāratantra* itself, is left out in MS. B, 358a, l. A *Rogasamgraha* is quoted on fol. 382a, 1, for which, however, B (fol. 336b, 7) reads *Yogasamgraha*.

The work, however, on which *Vaṅgasena* relies for every statement, in his pathological part at least, and the title of which is nowhere mentioned, is again *Mādhava's Rugvinīcaya*. The borrowing from it is not limited to single verses every now and then, but extends to entire chapters as well as to the classification of the subject in general. To conclude from a comparison of some of the chapters in the beginning, the middle and towards the end, the whole of *Mādhava's* text seems to be incorporated in this work.

In the other parts, *Sūtrata* appears to be the authority chiefly made use of. The last

subject, for instance, that is treated of in this MS. (fol. 502b, 2 inf. to 507b, 4 inf.) is a dissertation on omens and portents by which the physician has to be guided in his prediction of the probable issue of the malady. With the exception of a few alterations and transpositions, this will be found identical with *adhyāyas* 28-81 of *Sūtrata's Sūtrasthāna* (vol. i., 102-117).

The Cambridge Library possesses in Add. 1707 (=No. 26 in Daniel Wright's History of Nepal, p. 324) two portions of this work, in 151 leaves, numbered 1-100 and 501-551. Though there it is called *Vaidyavallabha*, and differs a good deal in the latter portion with regard to the particular extracts that are selected for the text, there can be no doubt that it is substantially the same work as ours. Under these circumstances, the copyist's date (Nepal Samvat 396, i.e. A.D. 1276) affixed to the Camb. MS. is of some interest as fixing *Vanāsena's* time before the second half of the 18th century at least.

The concluding verse, in which our MS. agrees with the Camb. MS., runs thus in the better reading of the latter :

यो एवं नवा चिरपरिचरतः कर्षाचरु
वर्षाचरु कर्षाचरु कर्षाचरु
यो एवं भवेत् यदि गोविन्दं कर्षाचरु
विश्वो नमो न कर्षाचरुविश्वः स्मृतः ॥

In the edition this verse is not found, but there are four *śloka*s called "*vanāsenaotpatti*," which do not, however, add any new information about the author.

In two colophons (fol. 413b, l. 5, and at the end), the copyist *Bhagavanta*, a *kāyath* residing at *Rāmāpurā*, has substituted the author's name for the name of the book.

Of. Dietz, Anal. Med., pp. 145, 150.

[H. T. COLEBROOK.]

2700.

979. Foll. 387, besides a double fol. 83; size 14½ in. by 5½ in.; fair Devanāgarī writing; 11-18 lines in a page. [B.]

The same work. This MS. is more correct in its readings than the first, but defective in the text. One omission has been noticed above, others occur in other parts, and towards the end the two MSS. seem to differ considerably. The last point of contact between the two is found on fol. 386b, l. 1, which corresponds to fol. 455b, l. 4 inf. of the preceding MS. Soon after that our MS. ends abruptly. In the colophon of this MS. also the author's name stands for that of the work.

This MS. is made up of different parts, written by different hands, the bulk about the middle of last century; whilst foll. 39-81 have been supplied at the beginning of the present century. The pagination of some portions has been changed several times.

This MS. is noticed in Dietz' Anal. Med., p. 148. [H. T. COLEBROOK.]

2701.

1074a. Foll. 50; size 18½ in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing of the latter part of last century; 11-18 lines in a page.

Ayurveda-Siddhāntasambodhini, a work on dietetics and pathology, by *Kāmetvara*, son of *Narendra* (or *Narahara Gauḍadyumana*), brother of *Viveśa Vidyānidhi*, of the *Puruṣottama* family.

It begins: श्रीगणेशाय नमः । श्रीगुरुपरमहंसाय नमः । श्रीविपुलेश्वर्यै नमः ॥

विपुलेश्वर्यै नमः । श्रीगुरुपरमहंसाय नमः ।
श्रीविपुलेश्वर्यै नमः । श्रीगुरुपरमहंसाय नमः ।
श्रीविपुलेश्वर्यै नमः । श्रीगुरुपरमहंसाय नमः ।
इह भवतु नमः श्रीगुरुपरमहंसाय नमः ॥ १ ॥

आनुर्वैद्यः कृत्वा कदाचिं चिकित्सावादां
कृत्वा निश्चयान् य विषयी कर्त्तुं (i.e. चिकित्सा
वी) इति (र. ह्ति) यो मुनीन् ।

ये तं वाचि वृत्तिमवाच्यं चिकित्सावादां कृत्वा
दुर्बोधिनि विमुक्तं यत् रक्षितव्यं येषां न्यान्
[छिन्नम् ॥ २ ॥

जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा
छिन्नमिति चिकित्सावादां कृत्वा चिकित्सावादां कृत्वा ।

पुनः [जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा
चिकित्सावादां कृत्वा चिकित्सावादां कृत्वा ॥ ३ ॥

चिकित्सावादां कृत्वा चिकित्सावादां कृत्वा
चिकित्सावादां कृत्वा चिकित्सावादां कृत्वा ॥ ४ ॥

It consists of two chapters (*vr̥ttis*), the first
of which, treating of general matters, esp.
dietetics, ends fol. 14b :

जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा
[र. विवेक]

आत्मा यः पुनश्चिकित्सावादां कृत्वा
चिकित्सावादां कृत्वा चिकित्सावादां कृत्वा ॥ ५ ॥

चिकित्सावादां कृत्वा चिकित्सावादां कृत्वा
चिकित्सावादां कृत्वा चिकित्सावादां कृत्वा ॥ ६ ॥

इति जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा
चिकित्सावादां कृत्वा चिकित्सावादां कृत्वा ॥

Ch. ii. (beg. कर्त्तव्यं चिकित्सावादां कृत्वा), treating of
maladies and their treatment, is incomplete.
It breaks off abruptly at the end of fol. 50b,
in *śloka* 816 (of this chapter); after which,
on a fresh page, the above colophon (including
अथवा चिकित्सावादां कृत्वा) is repeated with sundry mistakes.

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 149.

[H. T. COLERBROOK.]

2702.

1251B. Foll. 30, the first three of which are
wanting; size 10½ in. by 6 in.; fair, clear
Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 10 or
11 lines in a page.

Vṛttiracnāvalī, a treatise on pathology, in
short paragraphs and in "various metres,"
composed, in 1641 A.D., by *Maṇirāma Mīra*,
son of *Vasanta* of Lucknow.

इति वाच्यं चिकित्सावादां कृत्वा fol. 4a; इति चिकित्सावादां कृत्वा fol. 5a;
इति चिकित्सावादां कृत्वा ib.; इति चिकित्सावादां कृत्वा ... fol. 5b; इति
चिकित्सावादां कृत्वा fol. 6a; इति चिकित्सावादां कृत्वा fol. 7b, etc.

It ends: इति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

ये जीवीरक्षितव्यमिति चिकित्सावादां कृत्वा

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 151.

[H. T. COLERBROOK.]

2703.

894. Foll. 232 (and 6 of index); size 15 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; 8 or 9 lines in a page.

Ōkitaādarpaṇa, a work on the treatment of maladies, by an unknown author.

In the disposition of the subject, and the descriptions of the different diseases, the author follows closely *Mādhava's Rūgvinīśaya*. Of remedies he gives a vast amount, likewise drawn from other sources.

It begins: अथ निम्नापरीक्षा वक्षते ॥

निम्ना परीक्षा करत्यग्रे स्फुटिता हीनवास्ते ।
रक्षा इयाथा भवेत्सिद्धे अथे पुत्रा दुष्टा वना ॥
कृष्णा सकृदा मुष्णा सविपाताधिके तु क्षा ।
निमित्ते विविक्ता द्वेया रिष्टे वक्ता(?) विपरीता ॥

इति निम्नापरीक्षा ॥

पुत्रा मूत्रं वनालोच्य कुर्वीतस्य परीक्षणं ।
वाते तोयस्य मूत्रं दध्वा बहुतरा भवेत् ॥ ०

It ends: इति चिकित्सादशे चिकित्साधिकारः ॥

चरणी कर्कटस्यापि गोक्षीरेण प्रपाचयेत् ।
वनता(?) वनता) जायते तस्मिन् रात्री चरणलेपनात् ॥
द्वानां कट्ठावर्ग(?) कुट्टालं हन्ति सस्यं सस्यं च पार्ष्णि ।
कृष्णवर्णोऽप्युक्तस्य सना(?) च कचचेष्टिता ।
तां वद्धा च गले दत्तकट्ठावर्गं हन्ति मानवः ॥

चिकित्सादशे चार्ये समाप्तः ॥

The index at the end extends only to fol. 124 of the text; the rest being apparently lost.

Cf. Dietz, Anal. Mod., p. 144.

A *Ōkitaādarpaṇa*, by *Divodāsa*, is mentioned in the *Brahmavaivarta-purāṇa*, Aufrecht, Cat. Bodl., p. 22a. [H. T. COLEBROOKE.]

2704.

57b. Foll. 50; size 10½ in. by 5½ in.; indifferent Devanāgarī writing, by two or three different hands, of about 1750 A.D.; twelve lines in a page.

Bhūpālavallabha, or *Bhūpacaryā*, notes on dietetics and pathology, by *Sundara Deva*, son of *Govinda Deva*.

The author seems merely to repeat the precepts of predecessors, frequently however, interlarding his text with paraphrases and comments on it; *Vāgbhaṭa* being occasionally referred to for further particulars. The MS. professes to contain only the 'first *adhikāra* of the work.

It begins: अथ वदुष्यते ॥ तत्र प्रथमं वरीश्वरो दक्षिणायनं अथ चतुर्विधं विचाराणां भवति । तेषु वरीश्वरा वातकोपः शरीरे विचरकोपो हेतवे कथयितव्यः ॥

The title of the treatise occurs in the following colophons: इति भूपालवक्त्रे देशिकवरीश्वरेण: fol. 10a; इति भूपालवक्त्रे गार्गीयमुखायुक्तः fol. 11a; इति सुन्दरदेवविचारिते भूपचर्या(पुत्रावली suppl. in marg. by another hand)परनाम्नि भूपालवक्त्रे व्यायामविशेषः fol. 42a.

The MS. is in very poor condition, and a gap occurs between foll. 43 and 44.

Foll. 45-49 contain a chapter on the art of wrestling and the training required for those who want to practise it successfully. It is not clear, however, if this portion originally formed part of *Sundara Deva's* work, or if these leaves have only accidentally been inserted it. They are written in a different hand and are numbered in a different way from the others; nor is the subject brought to a proper termination in those five leaves.

This section begins: अथ व्यायामोत्तरं दिनचर्यायां नक्षत्रविद्या । तत्र नक्षत्रपुराणे कृष्णसोमचर्यावर्षादे ।

विचारभयमे मुने ऋग् सुतिषी रंगवनायां कृतं

रागसक्तिचहेनकुम्भिलङ्कारिचतुर्भिर्गुणैः ।

मानातोऽरक्षेयवदभिवर्धनं चरुः कुम्भयोगि

वेद्यान्तं त्रयस्त्रयस्यमल्लकुम्भेति नक्षत्राणिः ॥ १ ॥ ०

इति पुनर्द्वारे नक्षत्रविद्यायां वाचकचनारंगः fol. 46b;

इति पुनर्द्वारे ० रंगवनायुक्तचनारंगः fol. 47b; इति पुनर्द्वारे

रंगवनायुक्तचनारंगः fol. 48b.

It ends after the first half of v. 18 of the next chapter.

The last leaf of the MS. begins: **अथोषधौ** * five *ślokas*, followed by the colophon: **इति अथ-
पुष्टौ** * इति गोपिदेवमुनिरुदयेपरिचिते भूषालव्रत्ते चतु-
र्योषां चतुर्धौषधयः प्रथमविचारः संपूर्णः *

The work is mentioned in Dietz, Anal. Med., p. 141. [H. T. COLEBROOK.]

2705, 2706.

1439, 1440. Foll. 374 (besides 2 double leaves 142 and 172, and a *budhapatra* to 116b); size 12 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by three or four different hands, in the latter part of last century; 10-12 lines in a page.

Yogatarasīṅgī, a comprehensive work on dietotics and therapeutics, compiled, from various sources, by *Trimalla*, a Telugu Brāhman of Tripurāntakanagara. On the blank pages of the first and last leaves the work is called *Bṛihad-yogatarasīṅgī*, to distinguish it from the shorter version described under no. 2708.

The work is divided into paragraphs (*śaraṅga*) for each subject, of which the first portion—as far as fol. 108b—may be looked upon as a kind of treatise on practical chemistry. It gives a number of recipes for the preparation of food in connection with precepts for good diet, as well as prescriptions for the preparation of medicines used for different illnesses. The remaining portion is principally concerned with the diagnosis and treatment of all kinds of maladies.

It begins:

**अथ विविधं जलपानप्रहेतुः
अथ विविधं अन्नपानप्रहेतुः ।
अथ विविधं वस्त्रपानप्रहेतुः
अथ विविधं शयनप्रहेतुः ॥ १ ॥**

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

अथ विविधं शयनप्रहेतुः

A short outline of the contents of this work has been given by Dietz, in his Anal. Med., pp. 145-48.

The following list of authorities quoted will enable us to gain an idea of its relative position to other works of the same kind:

Ārogyadarpāṇa, fol. 126a; *Kṛishṇāsteya*, fol. 12a; *Kaumāratānta* by *Rāvaṇa*, fol. 849b; * *Gorakṣhamata*, fol. 13a; *Tisāśācārya*, fol. 3a;

* Quoted likewise at full length in the *Gāḍhā-
bodhakaśāṅgraha* — MS. 710 (no. 2678), foll. 206b,
212b, and in *Ukrapāṇi's Saṅgraha* — MS. 861 (no.
2674), foll. 187a, 141b. *Ēvaṇasāsuproktakumār-
tānta* in *Yāgyaseni*, MS. 1484, foll. 402b l. 5, 402b
l. 2, 411a l. 6. Cf. also nos. 2679, 2682, 2698-9.

Piṅgvasāgara, foll. 86b, 110a, 120a; *Bauddha-sarvasva*, foll. 90b, 177a, 212b; *Bhadrāsānaka*, fol. 18b; *Matimukura*, fol. 15a; *Yogaratnāvalī*, foll. 15a, 127a; *Yogātataka*, fol. 125b; *Rasadarpaṇa*, fol. 12a; *Rasamañjarī*, foll. 110a, 112b; *Rasaratnapradīpa*, foll. 18b, 157a, 159a; *Rasārṇava*, foll. 90a, 168a; *Rasendra-cintāmaṇi*, fol. 90b; *Rājamārtanḍa*, fol. 160a, 878a, *Vasīṣṭhasaṃhitā*, fol. 6a; *Vasantarāja*, foll. 177a, 872a; *Vāgbhaṭa*, foll. 2a, 124a; *Vṛiddhavaṅghaṭa*, fol. 124a; *Vṛihadātreyā*, fol. 20b; *Vaidyālaṃkāra*, fol. 13a; *Śārāgadhara*, fol. 12a; *Śivāgama*, fol. 90b; *Śārasaṃgraha*, fol. 14b, etc.; *Sudhāsāgara*, fol. 113b; *Hārīta*, fol. 2a.

It ends :

आद्यैर्भास्वरौ ध्वनीयु गिरिभिर्बुलेषु सेतुष्वपि
मोक्षोऽस्य तु विद्वद्भी क्षुरजैर्हि आनुनस्य(?) हितं ।
राधे शीतविश्लेषेदग्नेः तृणीकृताश्चास्थितौ
पुष्टे रासभक्तोहितैः स्वरगदे मन्त्रानि चोच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीयोगतर्गिस्ता संक्षेपतः सवैदोगशिक्षिताक्षयकल-
रङ्गः समाप्तः ॥

In one place, fol. 816a, the title *Śivīniku-mārasaṃhitā* seems to be substituted for the above in the colophon: इति श्रीशिवशिविभुमारसंहितायां बुद्धरागनिदानशिक्षिताक्षयकलरङ्गः ॥ unless, indeed, this be nothing but the copyist's mistake, by inadvertently combining a quotation from the *A.* with the colophon of the *Yogatarangiṇī*.

Cf. Bāj. Mitra, Bikaner MSS., p. 667, where the author is erroneously called *Vimalla*.

[H. T. COLEBROOK.]

2707.

1899. Foll. 16; size 12 in. by 5½ in.; fair Devanāgarī writing of 1809 A.D.; twelve lines in a page.

The last chapter of the same work, treating of the restoration of fading youth and flagging

virile power by artificial means (*sajīkard yogāḥ**). It corresponds to foll. 358-72 of the preceding MS.

The MS. was acquired in Śaka 1781, by *Jayarāma Śāstrin*, surnamed *Sadarājōṣi*, of *Puṣāgrāma*, from *Prasiddharāja-daivajña*.

Cf. Dietz, *Anal. Med.*, p. 160.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2708.

1074b. Foll. 53 (the first three of which were lost and replaced by five leaves in a more modern hand); size 13½ in. by 5½ in.; stiff, but clear, Devanāgarī writing of about 1730 A.D.; fifteen lines in a page.

Yogatarangiṇī, in a somewhat shorter version, likewise ascribed to *Trimalla Bhaṭṭa*, son of *Vallabha*, grandson of *Śiṅgaṇa Bhaṭṭa* (a Telugu Brāhmaṇa residing at Benares), and brother of *Ilāma* and *Gopa*.

It begins :

अपोलपिङ्गलोत्तुदानपायीपिङ्गलः ।
अमृताम्बाभारं वदे हिरदनाननं ॥ १ ॥
आयसंभारोद्योयनाक्षौ (1)
आक्षौ भावां कुण्डपक्षीभवस्य ।
तेजस्य शीविभाषो गिरौक्षे
आक्षौपासं सुवैभो भूरिबीजैः ॥ २ ॥
राजानावस्त्राय शिङ्गलपङ्क (2) (r. शिङ्गलपङ्क)-
स्त्राक्षौपुत्रो वज्रभो वेदविभः ।
वस्त्राक्षौरन् (? भूषन्) वृषभो अग्नि पिनाक्षौ
राजो मोक्षोक्ति नाना वयो अवि ॥ ३ ॥

* The term *yoga*, like *prayoga*, means a mixed, or compound, medicine, a *yukti* of different ingredients, as defined in an axiom on apothecary's weights and measures in the first part of this work (MS. 1489, fol. 11a):

न नानेन पिना दुर्लभैश्चाक्षौ आयसो वज्रम् ।
यतः प्रयोगादपि नानावैद्यैश्चैव नाना ॥

अंगुलं सन्निविष्टोऽङ्गुलमुपवा चारुणाणि चरित्
यथा रत्नावली वा विमलमुद्रायां गुण्यते क्वा-
[भिरुक्ता ।

वा कञ्चनकोटी हस्तिरस्यदा कर्मणैर्हयेता
राज्ञाणांराज्ञाणां कदा विवर्ता राज्ञां चाहकसे
[३ ॥

अन्वस्य यवनजनेषु गुरुता क्वाचमुद्रायां
तेन व्यापिता कता स्रग्गतां नश्यन् तासां रुजः ।
किं तु प्राचैकलदीवमधिकं तेनां प्रमादोदयार्
मनुष्याः कपिपञ्चमभूयः कुर्वन्तु रंशोवति ॥ ६ ॥

अन्वये यदिह दृष्यं भवेत्
रंशिभाष्य निपुणैर्निरस्त्यां ।
कूटां यदि करोति यानरत्
हस्य रंशविभवेर्विगम्यतां ॥ ७ ॥

गङ्गातरल्लक्षदङ्गाविहङ्गमुद्र-
रङ्गमुद्रास्रग्गतां गुण्यते मनुष्ये ।
दीर्घाङ्गनामनगरे कृतगुण्यते व्यं
यन्तः कृशानुपुत्रावशशाङ्गशाके ॥ १० ॥

अथैकानमोबायानारोक्षं मूलमुच्यते ।
रोगास्त्यापहतेः श्रेयोको जीवितस्य च ॥
चवापुर्वेदोत्पत्तिः ॥ ०

The MS. ends without a colophon to the last chapter (*viśādhikāragumjhaṇa*). Of the index there is only a small fragment.

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 137.

The Paris Library contains a MS. of a *Vaidyakarānāvali* by Kavicaṇḍra.

[H. T. COLEBROOKE.]

2711.

1677. Foll. 59; size 9½ in. by 3½ in.; large, clear Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; five lines in a page.

Notes on the pathology and treatment of fever, accompanied by occasional paraphrases and enlargements in some dialect of Hindi (perhaps that of Behar). Rather incorrect.

It begins (somewhat corrupted):

वा कुर्वेमुद्रापरहस्यकता वा मुद्रकानुना
वा वीक्षापरहस्यकता वा (P. वा) स्नेहकानुना ।
व[र] प्रकाशितहस्यकतामृतिभिर्विः कदा रंशिता
वा मां धातुं करुतां भगवतो विज्ञेयवाङ्मापहस्य

रोगमादीं करोति ततो मनुष्यजीवः ।

ततः कर्मा विषयं चकार ज्ञानपूर्वं क्वाचरेत् ॥ २ ॥

विषादे दोषीयपदेरुक्तालपयुर्वेवचापि . . . चिकित्से-
[विज्ञानमात्रात् ॥ ३ ॥

At the end another hand has added the title. इति मगधविभाषावैद्यकं कर्मा ॥

Soo Dietz, Anal. Med., p. 136.

[H. T. COLEBROOKE.]

2712.

1949. Foll. 19; size 10½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of 1707 A.D., nine lines in a page.

Trayodāśasannipātānām cūḍisā, a treatise on the diagnosis of fever and its treatment, by *Vaidyamathana Siṃha*.

Thirteen (or fourteen) different species of fever are distinguished, and their symptoms described in as many memorial verses at the beginning of each paragraph. These verses are substantially the same as those published separately at Colombo under the title of *Trayodāśasannipātālakṣaṇa*; the differences in reading being, however, just considerable enough to establish two divergent channels of tradition in regard to them.

The treatise is supplemented (on foll. 15-19) by two additional chapters on the same subject, called *guṭikādhikāra* and *sannipātālakṣā*.

It begins:

रोगसङ्घट्टीयचिकित्सा रीतिर्यथाभ्यासदी

मतिर्यथाभ्यासदी रीतिर्यथाभ्यासदी ।

चापुर्वेदविज्ञायां विज्ञेयवाङ्मापहस्य

ख्यातां तौ भगवतः सुवाच वतां वैद्यकवैद्यकम् ॥ १ ॥

ब्रह्मविषयकः चतुर्मुखः वा चतुर्मुखः
 साधुकोषाधिकारैर्गुह्यतया विज्ञातः।
 शोध्यावानविज्ञातः।
 मायः कुप्यति पुनः ननु चतुर्मुखः संनिपातः ॥ १ ॥

अथ चिकित्सा fol. 4a; इति संनिपातचिकित्सा fol. 4b;
 इति चिकित्सा fol. 5a; इति हृदयचिकित्सा fol. 5b;
 इति चिकित्सा fol. 6b; इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 7a;
 इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 7b; इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 8a;
 इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 9b; इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 10a;
 इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 10b; इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 11b;
 इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 12b; इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 13b;
 इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 14b; इति श्रोतोग्रचिकित्सा fol. 15a.

It ends:

चिकित्सायाम् सा विज्ञाता भविष्यति।

अथः श्रीगुरुः हन्ता चतुर्मुखः ॥ ५४ ॥

इति चिकित्सायाम् अथः ॥

संख्या १७ आषाढादि ६४ वर्षे श्रावणे १६२९ प्रवर्तमाने
 अष्टम्यादि ११ अष्टम्यादि लिखितः ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

2713.

1351E. Foll. 25; size 9 in. by 5½ in.;
 careless Devanāgarī writing of 1733 A.D.; 9-11
 lines in a page.

Tridakti, otherwise known under the titles
 of *Jvaratridakti* and *Vaidyavallabha*, a treatise
 on fever, by Śārāgadharā, son of Devarāja
 Sukavi.

It begins: उद्विग्नः स्तोः see Oxf. Cat.,
 no. 755. Dietz, Anal. Med., p. 152.

Colophon: इति शार्ङ्गधराचार्यविरचितः त्रिदक्तिः अष्टम्यादि
 ११ वर्षे १७२९ श्रावणे अष्टम्यादि ११ अष्टम्यादि लिखितः
 ॥ अथः ॥ लिखितः वैद्यविद्यायाम् ॥

The blank page of the last leaf contains
 the note: पुस्तकमिदं इत्यमरः वैद्यविद्यायाम् लिखितः
 अष्टम्यादि ११ वर्षे १७२९ श्रावणे अष्टम्यादि लिखितः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2714.

1643a. Foll. 32; size 9½ in. by 5 in.;
 large, stiff Devanāgarī writing of 1798 A.D.;
 six lines in a page.

Añjana, or *Añjananidāna*, a treatise on eye-
 diseases, ascribed to *Agnivesa*. It begins:

अथोपनिषद् अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥ १ ॥

See Aufrecht, Oxf. Cat., p. 810a; Rāj.
 Mitra, Cat. of Bikaner MSS., p. 650; Dietz,
 Anal. Med., p. 135.

Colophon: इत्यमरः अथः अथः अथः ॥
 संख्या १७२९ श्रावणे १७२९ आषाढादि ११ अष्टम्यादि लिखितः
 इति पुस्तकं अथः लिखितं श्रीगुरुः अथः अथः ॥
 अथः अथः अथः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2715.

864b. Foll. 2; size 16 in. by 3½ in.;
 folded to one half their length; modern
 Bengali handwriting; eight lines in a page.

Dhātulakṣaṇa, a treatise on the humours
 and pulsation, ascribed to *Nārada*.

It begins: अथ शार्ङ्गधराचार्यः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

अथः अथः अथः ॥

दाहं दवाया कषौत्रे विभजे एककाल्योः ।
 विभज्योचो ज्ञा माटी काचमसूचयोरेव ॥
 इकस्वेव कषौत्रेने गतिं वारावस्थ ॥
 कषायाविना कषायाय गतिं क्षमं विभज्यो(1) ॥
 गतिं चचे विदोवाच माटी विभज्यो(1) ॥
 वातेन माटी वक्रा ख्या विभज्यो(1) ॥
 कषाया च विरा नम्रा संकीर्णविभज्यो(1) ॥
 कषायेनेन वमनी क्षोका वेगवती भवेत् ॥
 मातापितामिता माटी कौटिल्यलोहानामिता ।
 कषे कषेगतिं चचे विभज्यो(1) ॥
 मातापितामिता माटी मातापितामिता ॥
 इककषेगतिं चचे विभज्यो(1) ॥
 विभज्यो(1) माटी मातापितामिता ॥
 गुरुद्रव्यभुजः स्त्रुताः कराः करभुजः पराः ।
 कषाया विभज्यो(1) ख्याता माटी चचे कषो(1) ॥ ०

It ends:

पादाङ्गुलगता माटी चचला यदि तिष्ठति ।
 विभज्यु दिवसेकस्य मुमुरेन न संशयः ॥
 पादाङ्गुलगता माटी क्षोका वेगवती यदि ।
 पचभिर्दिपसेकस्य मरुत् निर्दिशेत्तुः ॥
 एवं सूक्ष्मादिभेदेन माटी हेवा विषययोः ।
 खर्गे शपि दुल्लभा पिक्वा गोपनीया प्रयत्नतः ॥

इति नारदकृतपातुल्यार्थं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2716.

2010b. Foll. 10; size 8½ in. by 5 in.; in different Devanāgarī writing of about A.D. 1700; 10-12 lines in a page.

Kālaśānanavicāra (and other medical tracts), by Śambhunātha.

It begins: जीवन्मर्त्यये नमः ।

काळज्ञानं कलापुत्रं शंभुना वचनपति(1) ।
 देहिनां हावते मुक्तुः पद्मिनीवैवैपायतः ॥ १ ॥
 काळः कुचति भूतानि काळः बंहरते प्रजाः ।
 काळः कुतेनु वागतिं काळो हि दुर्गतिप्रदः ॥ २ ॥
 काळे देवा विमर्शति काळेनामुपुचगाः ।
 चरेद्वाः कषायापच एवं काळे विमर्शति ॥ ३ ॥

Chapter I. (24 Slokas) ends: इति शंभुनाविपरीतो
 काळज्ञानविपारे देहीये काळपत्नीं नमः प्रत्यमुद्वेगः ॥
 II. (23 sl.) ० काळपत्नीं विमर्श(च)मुद्वेगः ॥ III. (28 sl.)
 इति काळज्ञानविपारे विपारे मुक्तुल्यं नाम मुक्तिः मुद्वेगः ॥
 IV. (14 sl.) माटीलकषपिपत्नीं नाम चपुकेः ० V. (44 sl.)
 ० कषायाविपत्नीं नाम वचनः मुद्वेगः ॥ इति काळज्ञानं ॥
 चप माटीपटीया ॥ साधुनीया ० (20 sl.) ॥ चप मूचपटीया ॥
 वचाने रजनीया ० (30 sl.) ॥ इति मूचपटीया ॥ चप होच-
 पटीया (4 sl.).

It ends: इति मूचपटीयायां होचपत्नीं कलाज्ञानं काळ-
 ज्ञानवचः ॥

For the same tracts see Aufrecht, Oxf. Cat.,
 no. 753. [Dr. J. TAYLOR.]

2717.

1808a. Foll. 29; size 19 in. by 3 in.; (folded to half their length); fair, modern Bengali handwriting; six lines in a page.

Rājavalloka-Dravyagūṇa, a treatise on hygiene, particularly with regard to food and diet, and on the properties of various medicaments, by *Nārāyaṇadāsa Kavirāja*. [A.]

It begins:

परमानन्दसोहकर्म भद्रकरं वता ।
 इन्द्रियान्द्रिं चन्दे गोपाठं (गोविन्दं B) नन्दनन्दनं ॥
 जीवात्मावयवदानेन कवितामेव जीमता ।
 श्रितिलिखिते द्रव्यगुणो एवं राजवचनः ॥
 ब्रह्मब्रह्मज्ञानमात्रावयवज्ञानमनीमयाः ।
 इति वच चरितेन्द्रः वरी चरितवचनः ॥
 ब्राह्मे मुद्गं चोतिनेन मुक्तो रक्षावनीयुः ।
 शरीरावयवो निर्गुणो नैव कर्म कलाचरेत् ॥
 कलावतः प्रवृत्तानां नलादीनां विचोविपुः ।
 न वेगान्मावेन्द्रोः कलावनीयं च चारयेत् ॥
 नेत्यं कवितापुत्रकलावनीयं च विनाज्ञानम् ।
 पादोन्मूलनगीतां जीवात्मावयवज्ञानः ॥
 काळः काळज्ञानावयवगुणोन्मूलनगुणज्ञानम् ।
 कृपावतीवचनः कवितावचनम् ।
 वे चामे वाग्विचयवचनम् ।
 काळः कवितावचनम् ।

विगतवनिहारीये श्रातहन्ताय निम्नं
यदि विपत्ति (निम्नं विपत्ति कलु B) नरो वो नाच-
[रन्ध्रेय खिर ।

स भवति नतिपुत्रीचपुत्रा त्राहीगुल्यो
वलिचलिताविहीनः कहीरोगेविपुत्रः ॥
राविनाविहारीयो वच वनो वचव चवोथरे ।
श्रातहीना च नृपत्रं कवायं कदु तिलकं ॥
भक्षयेन्नपवनं दन्तनाशान्वाधवन् ।
के वचव अरवीरान्मकरज्वरहुलावनान् ॥

Ch. I. ends fol. 2b; II., fol. 7b; III., fol. 25a; IV., fol. 26b; V., fol. 27a; VI., fol. 29b.

It ends:

कवाया नपुत्रा रुद्धा पात्रात्री वंशलोचना ।
हुताशीरी क्षयशालकावन्त्री नपुत्रा हि सा ॥
इति नानावधगुणः ॥ इति द्रव्यगुणः समाप्तः ॥
See Rāj. Mitra's Notices, i., p. 265.

[H. T. COLEBROOKE.]

2718.

1093. Foll. 33; size folio, 13 in. by 8 in.; indifferent Bengali handwriting, on European paper; fourteen lines in a page.

An enlarged version of the *Rājavallabha*, having numerous verses and occasional glosses inserted in it.

After the above first three *ślokas*, it proceeds:

साधै विचिन्तितनवीतनवैदं स्याद्
द्रव्यादि वेति यदि तेन गुणगुणानां ।
पुत्रः कदा भवति वा स कथं नृपकां
को वा (I) विचिन्तितनवीति च भवितव्यवचः ॥
ब्राह्मे नृपुत्रं वत्साय सुखे रक्षावैमानुगः ।
ह्रीरीदिविनां विपुत्रं नैव कने कनाचरेत् ॥
नैव नृपुत्रीयोक्तरीः ॥
कनाचरः प्रवृत्तानां मलादीनां विनीविपुः ।
न वेनाम्नारयेष्टीमान् कनाचरीनां नु चारयेत् ॥
नेत्रं वचिवानुपमल्लकीविनामनं ।
वाद्योभेत्तानां ह्रीपावान्मनीश्वरः ॥

Between the two hemistichs of the last *śloka*s extracted above (before के वचव*) this MS. inserts a passage consisting of quotations from the *Nṛimhapurāṇa*, *Vāishīṭha*, and *Śātātapi*.

Ch. I. ends fol. 3a; II., fol. 9a; III., fol. 28a; IV., fol. 29a; V., fol. 30; VI., fol. 33b.

After the final *śloka* of the preceding MS., this copy has an additional passage of more than two pagos, beginning: अथ सखीनामिकादिगुणः । and ending: इति रत्नवीरिगुणः ॥ इति नानावधगुणः ॥

जीनारायणदासस्य कविदासस्य शीमाः ।

नानावधपरिच्छेदः समाप्तो रामवत्सले ॥

इति नारायणदासकविदासकृतो रामवत्सलद्रव्यगुणः समाप्तः ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 151.

[H. T. COLEBROOKE.]

2719.

2030. Foll. 404 (of which foll. 256, 261, 285, 299 and 365 are wanting; whilst 154 was passed over in numbering the leaves); size 12½ in. by 6½ in.; clear Devanāgarī writing, by at least three different hands, of about 1500 A.D.; 9-13 lines in a page.

Jñānabhāskara, a series of conversations between *Sūrya* and his charioteer *Aruṇa* (*Kāśyapa*), on the evils of human existence, their causes and remedies.

It begins: जमः जीहवशीषाय ॥ जीमगोज्ञाय ॥ ओं जमः जीहवशीषाय ॥

आनन्दवन् पुष्यनःकमलं समाधिः

प्रज्वलवन् पुष्यनदुर्दिनवर्तस्व ।

कलात्रोत्थिताकर्मैषिलोकहेतुः

स ज्ञानमास्त्र उदेतु हृदये नः ॥ १ ॥

संदिग्धानां संदिग्धे संविद्यति च पलुति ।

ज्ञानमुद्राकवचैव वयति ज्ञानमास्त्रः ॥

गते मये कविपदानावाधानमैश्वरे ।

पुद्गे सौम्यवर्णं प्रथिते चाकर्मवर्णं ॥

काशिकाधिकाः fol. 267a; कुशाधिकाः fol. 300a;
 वसुतोपाधिकाः fol. 306a; ह्रीनाम्बिकाः fol. 312a;
 कवीशिकाधिकाः fol. 315b; वासोपाधिकाः fol. 323a;
 नृकाधिकाः fol. 358b; वासोपाधिकाः fol. 362a;
 कवीशिकाधिकाः fol. 369a; वसुतोपाधिकाः fol. 375b;
 शोकाधिकाः fol. 379b; विष्णोपाधिकाः fol. 388b;
 मदाधिकाः fol. 393b; श्लेषाधिकाः fol. 398b;
 वसुतोपाधिकाः fol. 400b; उदाचरिकाधिकाः fol. 402b;
 कामवाताधिकाः fol. 404b; — the MS. breaks off
 abruptly four lines after the completion of
 this chapter.

For another MS. of the work see Weber,
 Berl. Cat., p. 287. The British Museum also
 possesses, in Or. 1254, a complete MS. in
 466 ff., of which all after fol. 329 is new
 matter not contained in our MS.; leading off,
 in its latter portion, into *paurāṇik* legends,
 with different interlocutors, regarding the
 sun-god (e.g. *bhaviṣyasāmbucarīta*), etc.

Moreover, the introductory portion of the
 British Museum MS., as far as fol. 37, although
 identical in matter, differs completely from
 this and the Berlin MSS.

[GAIKAWAR.]

2720.

1948. Foll. 187; size 9½ in. by 3½ in.;
 good old Devanāgarī writing, by three different
 hands; seven or (from fol. 165) eight lines in
 a page.

Śikurakeśhārātna, a manual for the treatment
 of children, by *Prithvīmalla*, son of *Madana-*
pāla, and elder brother of *Māndhātṛi*.

It begins:

नमः सकलकल्याणभावनाय विनायके ।

नमो लक्ष्मीविधायाय देवतायै गिरा नमः ॥ १ ॥

प्रवातामिहप्रवृत्तिः ॥ २ ॥

वदित्वापानुवदतः ॥ ३ ॥

प्रकृत्यस्तुष्टुस्तुष्टु ॥ ४ ॥

कति कृतानि ॥ ५ ॥

काकीद्वीपमुद्राद्यः ॥ ६ ॥ वासनाद्यनुपनिषुनैकरत्नं

न्यायान्नो भवत्यहो ॥ ७ ॥ [६ ॥

पुनो वलः ॥ ८ ॥ इति चयनः ॥ ९ ॥

न्यायान्नो भवत्यहो न्यायः काकारो भूयिष्यतिवायः ।

वंधिदो विरुदकीर्तिः ॥ १० ॥ [७ ॥

See Anfrecht, Cat. Bodl., no. 653 (ff. 8-11);
 and nos. 1763 above and 2746 below.

कल्याणो श्रीमदो नु नात्ता

पादा च हयेत च संगतायै ।

रोषाहो चयुनि यतिचको

निर्वातातात्तत्तानिभो भूम् ॥ ११ ॥

यः कृपापारान्मनोयतनानि कथिष्यथा ।

कृत्वा खकीर्तिनैकान्दोदृष्टमूर्तिभेदेन ॥ १२ ॥

यत्किञ्चित्पता कलाकलायै

विदधानेन च भूयिष्यः प्रवंधा ।

मदनेन महीभूताय येन

प्रविता मदनभोदरायकीर्तिः ॥ १३ ॥

पुत्रेण कल्याण कलचयुगे वयं तस्य

पुत्री नगकथयिष्यन्मकीर्तिपुत्री ।

नातो प्रियापतिनरा प्रयनप्रवृत्ति

नोतो महोत्तमनरायकीर्तिपुत्री ॥ १४ ॥

उदात्तली सुमनोपिठान्नमनोद्वेषादनकोलिलोली ।

यशोदयायविषयमहांगी ह्री रामकृष्णापति संप्रतीती

यत्किञ्चित्पानुकरत्नं न पुन न पुनः

[१५ ॥

महोति कर्तुमयः पुनकृतयो वयं ।

दानं विदामनविष्ठापिनायैकैः

कीर्तिदिग्गजपिताय च यत्किञ्चित्पता ॥ १६ ॥

कप्रतिनतः पुषिषां पुषीमन्नकोरभूयः ।

कपरो गोपापुष्टीपता गीतोय नगति ॥ १७ ॥

तनुते पुषीमनः कोषं कलोयकलचरित्तोः (?) ।

नगति दिवाय शिखीनां शिखीरारमवर्त्तकं यथं ॥ १८ ॥

प्रयोयकारमुकामेनु

प्रोत्तेनु हात्तेनु च पुषीमनोः ।

यदुक्तेयय विवधतो विलम्

यथे नया तत्तत्तु पातायै ॥ १९ ॥

पातायै नाम पातायकारायैवि कवीति प्रवापिपुष्टी
 तनुयते । गयीकोत्ताय प्रवधयते विविदिताः । योत्ताययैवैवै

रत्नचौपच संमुख ज्ञानिको वरपाह्वयः ।

ईदृशो गेयुक्तचैव संपाठिर्नैकद्वये च ॥ ३ ॥

वागार्थिकः सुप्रसिद्धो वागवैशेषिकोचः ।

संघः (पंथः B) कापाठिको ज्ञा गोपिदो लुचको
(लुचको B, लुचको C) हरिः ॥ ३ ॥

सप्तविंशतिस्तथा रत्नचिह्नप्रदानकाः ।

रत्नचुटो (०ज्ञो B, C) मेरुच नदी सख्यद्वयेः ॥ ४ ॥

मंथानमेरुचैव वाचचंदीचरुचया ॥ ५ ॥

वाचुचैव चचर्चुः क्रियाचैवचमुचयो ।

रत्नचिह्निको योगी भासुचिकैल्लकाचः (०विचि-
[लाचः B, ०शैलकाचः C) ॥ ६ ॥

महादेवो नरेन्द्र रत्नाकरहरीचरी ।

रत्नोचि क्रियते ज्येष्ठो मंथालोच संघः ॥ ७ ॥

रत्नागलानवागानी चिकित्साचैवयोगिनी ।

हनुना विहगुचस्य रत्नचलनचमुचयः ॥ ८ ॥

रत्नोचरुल्लोहानी संपादिचरुकाणि च ।

मुद्रिः सख्यं मुद्रिचैल्लकरं च प्रपद्यते ॥ १० ॥

It ends :

चापिगुचुचराचसैदुःखमायैः सुखाचैभिः ।

विं पुनः भिषको भवेत् पूज्याः स्युर्नैतिशक्तिः ॥

इति रत्नचलनचमुचये सप्तविंशो अध्यायः । शके ११६५ संवत्
११५६ माघशुद्धिचैवनीचारे पुष्यवारे पुष्यं संपूर्वं ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., Cod. xxviii., p. 138.

[H. T. COLEBROOKE.]

2723.

85. Foll. 150 (numbered 148, foll. 41 and 67 being double); size 10 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; foll. 69-150 by a different hand from the rest; twelve lines in a page.

Rasaratnasamuccaya. [B.]

It ends : आधि० इति रत्नचलनचमुचये सप्तविंशो अध्यायः ॥

रत्नचलनचमुचयो नयेत्

रचिः चापु निजान्नमादिप्रतिभो ।

मुचिको यदि चिह्नते न्य दीपः

छविद्वैति ज्ञानाच्छ विजोदुं ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 134.

[H. T. COLEBROOKE.]

2724.

2175. Foll. 168 (numbered 167; foll. 15, 16, 23, 94, 112, 113 being double); size 11 in. by 5 in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same work. [C.]

After the final śloka of the preceding MS., this MS. adds a second colophon : इति वैष्णव-संघमुच्य हनोर्षाहटाचार्यस्य कृती चरुचलनचमुचयः ॥ Here the author's name, often spelt Vāhaṣa, is further prakritized to Vāhaṣa. Cf. Bāhaṣa, quoted by Mallinātha on Raghuvamśa III. 1, 2, 6; Oxf. Cat., p. 113b (printed Vāhaṣa in some editions).

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 152. [GAIKAWAR.]

2725.

1956. Foll. 73; size 10 in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; 11 or 12 lines in a page.

Kautukanirūpaṇa (?), or Kautukaprayoga (?), a treatise on quack medicines and spells, and their miraculous power in effecting cures and the fulfilment of one's desires.

The title of the work is not given (except that the donor seems to have called it *Ōkitaū-grantha*); the above being conjectured from the leaf-mark of the next MS.

It begins (somewhat corrected):

आनोद्वयप्रतीचये मुनिमनोनुक्तिप्रसूचीचये

दैवेन्द्रातिचरीचये चिमुचये संजीवनेकीचये ।

भक्तान्निप्रज्ञानीचये भवभयप्रवर्धनेकीचये

मेघप्रान्निचरीचये चिच नमः कीकुचादिचयीचये ॥

पूयै हावचौतिचिकित्सा । संपादिचरुचिचराचसैवैवहा राहा चरुचानि निरुच कीकुचाचलीक[ने]नैव काकुचाचनेनैव (om. B.) कर्तव्यमितुल्लवचुध्यातः प्राप्तावचराचि कीकुचानि संघेयतो निरुचते ॥ हाणि च कीकुचानि विविधाचयैवैवहाचि हायुचराचि च । हावचौचराचि संभवचौचराचिचरुच-कृतिचरुचलनचमुचयहोहटादिचैवानी चरुचरापाठि हायुचि-ल्लकाचल्लुचगणकोभयान्नकाचयुचराचि । हावचौचल्लुच

काव्यानां वंशितावैश्वर्यकालेन (१०) काव्यावस्थेन कीदृशकथा-
भाषादीविशुद्धता [का] मुनेस्त्वत्कालेन कारवासावि हठादेव कर्ष-
वानपि कीदृशकथाव्यवहारविशेषमहेति काव्यप्रज्ञा विवेकैका-
ग्रप्रभूतीनि (see below) कथितः । त्रि चम (१२) कति चम
मन्वन्ते (!) उभयविधानामपि कीदृशकथनं [न] ज्ञात् कीदृशकं
कथनमेव । तत्रादी कर्षकवाक्यमेव । तत्र च कीदृशकप्रयोगा पर-
कृतमतिबलुलभावनया कथारोटरव्यवृत्तमेव कीदृशकानि (!)
प्रयुज्यते । तत्र ह्यारोटरव्यवृत्तः ॥

माकारप्रधानं लिप्या गोपुत्रेन ततो मुने ।
विशेषविशेषं यच्च कुप्येनेन हि वाच्यते ॥
तत्रोचितमेवो वा तत्रोच्यते पृथितः ।
पूर्वं द्वाविधिं कृत्वा यथास्तीति कथयते ।
विना द्वाविधानेन यः करोति स कोदति ॥

तत्राद्या । प्रायशो हल्लक्षणविधानेन विविधकीदृशप्रयोगेभ्यः
प्रथममेव दृष्टिर्बन्धनं (!) कुपीति । तत्राकारलु ।

इत्युक्त्वा तन्मूले च कुपीत्यादिगुणोक्तम् ।
मृत्तमिन्त्यसंयुक्तं तन्मूलं च दृष्टयेत् ॥
तेन निःश्लेषलोकास्य दृष्टिर्बन्धः । मयूरशिला (!) ।
ब्रह्मालोकवर्णानां कथनेन युतापवा ॥
मुद्रिका कर्षलोकास्य पादस्या दृष्टिर्बन्धकम् ।
स्वायत् भारयेदानीं यथाविधमिति कीदृशम् ॥

संज्ञाने जयः ।^०

अथ सङ्गच्छन्तः fol. 3a; अग्निच्छन्तः fol. 3b; अंगारच्छन्तः
fol. 4a; तत्रादिवच्छन्तः fol. 4b; तत्रवृत्तच्छन्तः ib.;
अज्ञानच्छन्तः fol. 5a; बलच्छन्तः fol. 5b, etc.; चीनच्छन्तः
fol. 6b; अथ ब्रह्मोक्तच्छन्तः fol. 8a; राधावस्थच्छन्तः
ib.; छात्रच्छन्तः ib.; पतिच्छन्तः fol. 10a; गजच्छन्तः fol.
10b; अथ वागीच्छन्तः fol. 11a; अथ दृष्टिचक्षुच्छन्तः
विच्छन्तः fol. 23b; इदानीं पादचदोहद्वयच्छन्तः fol. 37a;
etc. [विशेषवर्णाः] द्रुमिकावर्णाः ।

जीको पादचक्षे ने ज्ञात्ते ने द्वा कुह ।
रक्षोवारिजनीहार मास्वादिपादकः (!) ॥

अथ हारवर्णः ।^० fol. 62b; अथ ब्रह्मोक्तः । तत्र त्रिधा-
नोक्तम् ।

अनन्यवचनमलक्षणानिर्दिष्टं (or अ न न ज^०)

गमननिर्दिष्टं दिवाल्लेखवाच्यः ।

अथानि चक्षुषा विज्ञोक्तवर्णो

अथलक्षणमलक्षणानि नुपानाः ॥

मात्रः मात्रः अनुवाच ही मुनी मुन्यन्वयः ।

अथ त्रिधावर्णं गुणं नो ज्ञानानि च वंशितः ॥

कर्तृगोपकं यथा ।^० fol. 63a; विमलच्छन्तः fol. 63b;
भाषाच्छन्तः fol. 64a; द्वाकारं यथा । न नो मुनी मुनी
मोना नामानामनु । न नामुनी नो मानेना मुच्यते ॥ द्वाकारः ।
ib.; अथ ब्रह्मास्तीति संज्ञानकरत्तः fol. 66a; इत्येकीदृ-
शानि ॥ अथ इत्येकवाचि कीदृशानि । तत्र विशिष्यवेनु
चक्षुषो यथा ।

सर्वं मानविज्ञानानि रमसादालम्भं भव्यः करो
ल्लक्षणमलक्षणमलक्षणानि रमसादालम्भं भव्यः करो ।

मुक्ता काननवास्तीति रमसादालम्भं भव्यः करो ।

देवाहीः कनकालम्भमनुदयादीरेखा न करो ॥^० fol.

It ends: अथ विशिष्यवेनु ॥ [70b.]

मुने पुनर्नैवमूलं पिशा गोवेन यः विवेन ।

अहं (?) पिशा नावाति तत्राहं वृत्तिकाही (१०) ली-
10 Slokas ending:— [पादवः]^०

ततं गमलभावेन शिलेद्वेष्टे चलाति न ।

बहुवार[स्य] वृक्षस्य निर्मिता मुद्रिका भुवं ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 160, Cod. lxxxiv.
[J. TAYLOR.]

2726.

2072a. Foll. 37, one of which (27) is
wanting; size 11½ in. by 5½ in.; fair, modern
Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

The same work; incomplete. The leaves
are marked की^०

The MS. breaks off abruptly in a śloka
occurring on fol. 49b, l. 6, of the preceding
MS. It is also shorter in some parts, whole
pages of matter contained in the other MS.
being omitted. Thus, on the first page, there
occurs a lacuna, extending from वंशमहेति काव्यप्रज्ञा
(col. a, l. 3 above) to shortly before अथ बलच्छन्तः
(ib., l. 25). [GAIKAWAR.]

2727.

2010a. Foll. 13; size 8½ in. by 5 in.; in-
different Devanāgarī writing of about A.D. 1700;
10-12 lines in a page.

Satasloki, a treatise, in 100 stanzas, on the composition of medicated powders, pills, electuaries, etc.; by *Vopadeva*, son of *Kesava*, and disciple of *Dhanota*.

It begins: *नेत्रज्वरविनाशकारिपरिचर्येति शिष्यः* (I) श्रीकांतः *

For other MSS. see Aufrecht, Oxf. Cat., nos. 756, 757; Weber, Berl. Cat., no. 978; Burnell, Tanjore MSS., p. 67a.

It ends: *चक्षुषं द्रव्यलक्षणोपिप्रज्ञाकोकपदोभाविनी* (I)

॥ श्रीलोचनचर्मीपुष्पद्रुतिरुचः श्रीपोषदेवः कविः १०० ॥

इति श्रीपोषदेवपरिचिता ज्ञानकोकी समाप्तः ॥

[Dr. J. TAYLOR.]

2728.

42b. Foll. 80; size 9½ in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Pākāvalī, a compilation on pharmacology, containing prescriptions for the preparation of different concoctions (*pāka*); with a Hindi translation of the ingredients embodied in a *Tika* following the description of each *pāka*.

It begins: *अथ पाकावली लिख्यते ॥*

कपिककुः प्रत्यनेनं क्षीरद्रुयो विपात्रयेत् ।

पुनस्तु कुष्ठं (I) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्यनादिज्ञे ॥ १ ॥

It ends: *इति विषयवचः ॥ इति श्रीपाकाभाष्य समाप्तः ॥*

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 189.

This MS. is followed, in the same volume, by a Hindi medical treatise called *Rāmavinoda*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2729.

2098d. Foll. 27, one of which (15) is wanting; size 7½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, by two or three different hands, about 1800 A.D.; 8-11 lines in a page.

[*Pākāvalī*], a similar series of pharmaceutical recipes, with directions for their use in different maladies. Incomplete and incorrect.

It begins: *अथ लिख्यति (r. कवीनादि) पाकः* (I) लिख्यते । *

मल्लारी देवपुत्रं नमं दुग्धं च सामयं ।

पुनस्तु कुष्ठं (I) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्यनादिज्ञे ॥ १ ॥

इति श्रीपाकाभाष्यं पूर्वं भाष्यं कवीनादि (I) ।

इति श्रीपाकाभाष्यं श्रीलोचनं द्रव्यवचं (I) ॥ २ ॥

The successive *pākas* are named after the principal ingredient, many of which appear in a Persian-Hindustani form.

It ends: *इति चक्षुषादीनां पाकः ॥*

The above collective title is inscribed in pencil on the first page. [GAIKAWAR.]

2730.

1351A. Foll. 18; size 10 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of the latter part of last century; eleven lines in a page.

Kalpalatā, a treatise on quack medicines prepared from various plants. [A.] Very incorrect.

It begins: *अथ श्रीपरीकलः ॥*

[विश्वनाथदेवनाथ मुनामुनीपुत्राचार्य ।

संभाष्यति को वापि कृता ज्ञानकोदीप्ति ॥ १ ॥

अथ कलपावलीः ॥ marg.]

कृष्ण (पुनः B, orig. A) वचं चतुर्दशं गुरुपुत्रे न्य [कलपा ।

॥ नमं तु कुष्ठार्थं कोषपादं कुष्ठरेतः ॥

को कवीनादिनां कलपावली (कवीनादिनां कलपावली marg. corr.) साहा ॥

पुनं जलनादाय कृष्णोक्तकलपितः ।

पिदिनं तु समुद्रेव नयेवानेन पश्यन् ॥

दोषनाशकामृतं चंदनं सुकुं [अं marg.; गुह-
मुक्तं पादिनं वचं विज्ञेयान्तरादीनं ॥ [सुकुं B]

वही नमो नमः ॥

जलमेव कवीनादिनां कलपावली ॥

इत्युपदिष्टं पूर्वं दद्यात् वचो विमुक्तं ॥

* Thus corr. A (? कवी साहा वचं); जलं कुष्ठ-
नेवाद्यं B, orig. A.

ईश्वरीकलाः ॥ चो ईश्वरी कवैदानवचरुकी माराका-
विनीये (!) साहा इत्यनुना नयेक संवेज्य मुद्रिकां वीरपुत्रे ॥
अथ बलाहकलाः fol. 2b; अथ कृष्णहरिद्राकलाः 1b;
अथ कटुरीहिकीकलाः 3a; अथ अक्षरगणकलाः 1b; etc.

It ends :

अथैवा विवकीकानां चारिमल्लेप (!) मयति ।
स्वावरं संगमं चापि कृषिर्न चापि यद्विषं ॥
अथैवै विविषं भूतं पुत्रं च कविना च [ह B] ।
चारि मयति (!) कवैव विवनाहमन् ॥
इति श्रीकल्लहना शिषेय मोक्ष समाप्ता ॥

The outside page of the last leaf has the
title वैद्यकल्लहना written by another hand.

[H. T. COLLEBROOK.]

2731.

1351B. Foll. 30; size 10 in. by 4½ in.;
indifferent, modern Devanāgarī writing, 8-11
lines in a page.

The same treatise. [B.]

This copy was apparently made from the same
MS. as the preceding one, if not from that MS.
itself, before corrections had been made in it.

On fol. 1a another hand has written the
title जीवपीकला (which, in point of fact, is
merely the first subject of the treatise); and
the leaves are marked जीव कलाः ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

2732.

2071a. Foll. 60; size 11 in. by 5½ in.;
good, modern Devanāgarī writing; nine lines
in a page.

Ayurvedamahodadhī, or a chapter from it,
called *Annapānāvādhī*, treating of dietetics and
articles of food, by *Sushopadeva*.

It begins :

आत्मा चर्मरश्मिं देवं महाज्वावं दिवीकवा ।
अथवाचनविधिं पञ्चो जगत्पुनिर्गतं ॥ १ ॥

अथुदिववाचने (?)

• प्रेक्षीये (sic AB; r. नाथि) निमुका चरति कलं
[अथवाचनविधिं कलं

पूर्वैः शैलिकल्लहना विवचु [B] सुवेदिवाचनः ।

मन्त्रादे च तथा चरति निमुका येनोचतुः स्वागतो
पावनी कविना अथुक्तु मुद्रिकाः सुवेदिनये कदा ॥ १ ॥

हरीतकीकला ।

वीर्यं विपत्तो विहंगमपतेर्वै विद्वो विचुताः

तेनो अन्धमया दिवाकरकरकेनोच सुवेदिवा ।

कालिंदीय बलमहेश्वरमनी गेनेष मुद्रिका

वहेदीकिरी वृत्तादिदिप कोवीप नागारका ॥ १ ॥

सुवेदिनये कदा ॥ तथादी कल्लहनीवमद्रव्यमपानविचुताः
कथं ।

आधुपाकरुकीर्तो विद्वोपज्ञमं तथा ।

परिचयनियमं च गेने चारि वनीर ॥ २ ॥

इमायुर्वेदमहोदधी जीवुलेनकते पानीयमुकाः समाप्ताः
fol. 8a; इमां कल्लादिवाचल्य विधिः fol. 9a; इमां
कोरुकीः fol. 12a; दधिपरीः fol. 14b; अन्नपनीः fol.
16b; अन्नपनीः fol. 18b; नैलपनीः fol. 19b; मनुपनीः
fol. 20b; इत्युपनीः fol. 22b; etc.

It ends (with some obvious corrections in
the stanza): इमायुर्वेदमहोदधी जीवुलेनदेविपरिचते
अथवाचनविधिः समाप्तः ॥

दकोधो रूपकादुभी मरिचः मुञ्जाज्जो नीरका [B]

चत्तारी शैकृतालमुद्रुल्लयकाज्ञागलया वैषया ।

चूर्णं विहलमुमुना निगदिर्न त्रेषे संयोगिर्न

मुञ्जाज्जानविधूषिकावाचर स्वात्रोवनाते कदा ॥ १ ॥

इति जीवुलेनदेवैर्न स्वात्रिममन् ॥

Owing to the interchange of व and ज, so
common in MSS., the author's name has been
sometimes erroneously taken to be *Bṛīṣukha*,
or even *Śrīmukha*. According to Fiss-Bdw.
Hall, Pref. to *Vāśavadattī*, p. 52, a *Sushopa*
was the son of King *Prabhākara* *avardhana's*
physician.

Cf. *Dieta*, *Anal. Med.*, p. 154.

[GAIKAWAD.]

2733.

1944. Foll. 56; size 10½ in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Ayurvedamahodadhī. [B.]

In this MS. also the author's name is spelt *Sukheṣa* throughout; and *Sukheṣa* in the title on fol. 15b. The leaves are marked सुखे°, sometimes सुख° J. TAYLOR.

2734.

2623. Foll. 52; 4to, size 11½ in. by 8½ in.; coarse Indian paper; modern Telugu handwriting; 15-18 lines in a page. Rather incorrect.

Rasapradīpikā, a treatise on drugs, with a partial commentary, by *Mangalagiri Sūri*, son of *Jagannātha*, of the *Gelavaṅgala-vamśa*.

A. Foll. 10-31. *Rasapradīpikā*, in four *adhyāyas*.

It begins :

वागीशाखाः सुनवः सर्वैषानामुपक्रमे ।
यं नत्वा कृतकृताः स्युर्लं नगानि गगानम् ॥
नगानि चन्तरीमादिदेवं सुरासुरैर्षेदितपादपम् ।
लोके मरारुभयमनुनाशं हातास्त्रीं विविधीयधीनां
[[of. no. 2728.]]
हस्ति (r. चक्षि) ग्रीहादिमलयो महासुरादिभुक्ते ।
उर्ध्वगुणुगवाग्रहो विषाद्यो मदीयतः ॥
चक्षादि सर्वैषानामादिदेवो महेष्टः ।
रत्नात्मना वगवातुं मातो वच द्वापराः ॥
शैलोन्नत् शिषयोः प्रोत्ता प्रत्यमरविगीयवा ।
संभवते (?) संभवते) नु संभोगे चितोक्तामोकारणे ॥
विनिवारयितुं वरिष्ठः संभोगे प्रेक्षणीः (?) प्रेक्षितः) मुने ।
काञ्चनालोकायोः पुत्रं हातासुलोकारं ॥
कपोतकपिं प्रार्थं हिनवाभेदे (?) नलं ।
चन्द्राविषादसिंहं स्रष्टोलाचलोकिनं ॥
तं दृष्ट्वा लज्जितः संभुविदः सुदन्तका (?) सुदन्तवत् ।
प्रक्षिप्तो वदको (r. वदके) च्छेमेगावां कोचपात्रवत् ॥

वहिः क्षितकवा जीवि वरिष्ठैरकवावा ।
संवातस्वाभ्युत्थानां (?) क्त्वावा वापरा) वात्रवः चिह्नहेतवः ॥
वाचदिविवाहोत्ते मयवद्विभक्तः ।
क्षेत्रीयगणित्वं वाता वृषाव यं च ॥
रवी रसेन्द्रः वृषव वापरा विविधकवा ।
इति यंविषो वात्रः च्छेमेदेन हनुवः ॥

Adhy. I. *rasasuddhibhāsmādhikāra*, ends fol. 15b; II. *mahārasoparasasādhārasoparasādhāsmādhikāra*, fol. 22a; III. *navaratnasuddhibhāsmādhikāra*, fol. 22b; IV. *navalohasuddhibhāsmasindūrādhikāra*, ends :

कुत्तामूलं (?) संरुच्य वातुकार्यको वनेन ।
वाताग्निना च्छेत्तव्यं ज्ञानेन च्छेत्तव्यं ॥
यक्षाधिपमुद्रुम तिष्ठते वृषवे वनेन ।
चनेनेव प्रकाशेन सुरेभ्यो गगनादिवा ॥

इति रसप्रदीपिकायां मरालोहमुद्रिभक्त्यादिद्वारा विचारो नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥

B. Foll. 1-9. A commentary on the first *adhyāya* of the *Rasapradīpikā*.

It begins :

नगानि चन्तरीमादिदेवं सुरासुरैर्षेदितपादपम् ।
लोके मरारुभयमनुनाशं हातास्त्रीं विविधीयधीनां ॥
असुदन्तस्यां दिशि उर्ध्वगुणुगवाग्रहो विषाद्यो मदीयतः ॥
हस्त्यादि महेष्टः प्रकाश्यः निखिललोकाग्रार्थकवर्तमानवाच-
हारिकान् विवाचयन् (?) तत्र किमिति विपुलकुलनये रत्नवत्स्य
स्थितात्वा तद्भवकूपनदीयकत्वा वक्ष्यतिष्ठनं वक्ष्येवमर्चनीयमर्च-
पुरुषदिस्मालकलोकान् दिग्गुणयति तस्य विपुलस्य बहुवीर्य-
मपिच्छोर्वात्वा । कोचमूयपत्ताव लोहमवात्वा कागमनवाच
यवाणां पुण्यां वमाहात्माव त्रिचतुर्लोचरं विषा भेदुं
देवाद्यः चक्षुषाः अभवन् । तथा हि तं बहुलोकोवद्वत्
त्रिचतुर्लोचरं रथं वत्वा । तत्समिति महेष्टरत्न (r. न०) विपुलतत्र
इति यद् लोके) नु जगत्प्रसिद्धं । त्रिचतुर्कुलनये रत्नत्वात्
कचमित्रव गंगया शिष्याधिं च्छेः विपुलत्वात् (?) वरिष्ठैरक-
वावा गंगया विपुलं विपुलपुदुमिकतः वृषवापिनोदायि गङ्गा-
वत् गंगातटतटवत्कटाचित्तपेद्रिकावापितकमोहं (?) हृदयं
महात् तस्य विपुलस्य लोहमवात्वा लोहान् (?) रत्नस्य कलावत् ।
तान्मूलमभिधरे रत्नं रत्नास्यावत् इति चतुर्थोऽध्यायः ॥

It ends : इति जीमलेष्टवैगल्यैश्चपापादनुवाकरर-
सकालात्मनि कान्तिविभागादिचक्रवैजयन्तमुद्रा-
भाकर चापवलयोवकलाचमुद्रागिरिद्विपरिभागा रस-
नूपाविभागे दान प्रथमोऽध्यायः ॥ रसवर्णनोऽष्टमोऽध्यायः ॥

The remaining portion of the volume (foll.
32-52) is in the Telugu language.

[MACK. COLL.]

2735.

2176. Foll. 78; size 11 in. by 5½ in.;
good, modern Devanāgarī writing; nine lines
in a page.

Kshemakutūhala, a manual of cookery based
on hygienic principles, composed (? in 1548 A.D.)
in twelve chapters (*utsava*), by *Kshemaśarma*,
son of *Manmatha*, and grandson of *Dādāni*.

It begins :

कथोलमलनिर्गमप्रदवारिधाराकल-
वर्धितुलकाकलौकलितमनुकोलाहलः ।
गिरौक्षतनयो गुरुः कलकलविधारा निधिर्
भिननु दुरितानि चः सततनोदकादः कदा ॥ १ ॥

हृदयमुपविशालः कंठनदाराजाल-
कनरमुपि करालः शोचिवा शोभिषालः ।
हनुवपिचयकालः कर्षलोकेषकालः
स सवति मरिहालमृगगोपालकालः ॥ २ ॥

भरहाचमुलानोधिषलका पथयोऽष्टयोः ।
द्विदारागवतिवैरा निष्कलं कदा ॥ ३ ॥

कदाहृदयान्नभूषको भूम्
स लललो लललपूषगायः ।
विश्वपरी राजसाराजानां
विनीयते यो जगद् (?) च ॥ ४ ॥
तदन्वे कौचः समानि विषयां द्विरोत्तमं ।
वेनाजानि मरलः सुसुगन्धिपुषा रुपा निषयः ॥ ५ ॥

जगति तदनु रामः कलुहपूषीकालः
सुसुगन्धिमित्रालः पुलकनैकपालः ।
मदनिचयविधारी वैजयन्ताविधारी
पुषयनसुखदारी कापुषादीप्रदारी ॥ ६ ॥

चमूपाविशालः (1) पुषो नहीवा

विहातैरवकलाकलाकः ।

हृदीकपथो प्रथमं विधाय

पथेय यो व्यापिष्ये प्रथानी ॥ ७ ॥

यस्योपायो नहराजः प्रहायः कानधारकः (1) ।

निष(marg. corr. हृद)निष्ठापुपादि च ददुषाकाल

[सहिते ॥ ८ ॥

शीलपापुवैविधानकलाभिवज्जवदः ।

यदा कनानी भानेन नहराजो रथिषो भवत् ॥ ९ ॥

वेनाराणि श्लेषरो निषकलाकौशलनामना

द्विनीनामि पुरे खपादपल्लेपदीय निनीपिना (1) ।

नीतो प्रागजागरो दक्षपुरेः शालं शकापीशतो

धनो धन्यहराज एव विषयां चक्रेकपूषाजिः ॥ १० ॥

हृदनिषदनुषो ददुषेजा

पामर्दं चरकसुसुहाय (० लो) ।

शीलवनिष्ठापुपादिः

इमे कस्य न तज्जान भूतले ॥ ११ ॥

मन्थो मयज्ञानी च पामर्दो एव रथिः ।

सुवेदास्य विषयातो हृदनेः रथं नूनः ॥ १२ ॥

आचारः (2) यदा विषेविषयः शीलान्नमन्त्रा

भेदव्यापितपापुदी मियचः पौषिषकासंगता ॥

पुलं पापधिरिष्ठाकलातो दीने कदा दानता

करो मन्थनाभिरो गुणकः कौकातपूषाजि ॥ १३ ॥

जेनज्ञानेनविनाचरंशकी

तज्जानापमवतो मनोरथी ।

यौ पिठोन्न न भुवं कनागती

लल्लवेव विषयी दिवः पुनः ॥ १४ ॥

चकृतनिषविषयकविषयापुषयः

कलितमुजमरयः काप्यकेडोनु दक्षः ।

विधिपिहितपुषो रथिजानेकपी

विधिपुषाविनी राजते जेनज्ञानी ॥ १५ ॥

जेनो विज्ञानेनभुषाकलां संवेच विज्ञानेर्

मन्थनाचकलापं समभवेनविषयाविशुः ।

पापापापविषेकपान्तरहितापाने कदा कादर

तद्वे च पुरे पुषावमलापूषी व्यापारविनी ॥ १६ ॥

शीतेव शीता (1) जगती यदीवा

नेवा परेला (1) चक्रेकपूषाजि ।

च जेनज्ञानी सुसुगन्धी

क्रीडि चले न कथं परेत ॥ १७ ॥

वैकुण्ठोत्थमस्तु दधेयं त्रिपिदम्
ह्रींहा ह्रीं शुक्लपादविचारदधम् ।
नमो नम त्रिपिदह्रींस्तुत्रोद्यमेन
जीर्णवस्त्रास्तुत्रोद्यमेन ॥ १६ ॥

जीर्णवस्त्रास्तुत्रोद्यमेन
ह्रींहा ह्रीं पादविचारदधम् ।
जेनेह त्रिपिदपादविचारदधम्
संयत्त जीर्णवस्त्रे विषया चपादि ॥ १७ ॥

संयत्त चपाद शुक्लं तन्मृगप्रपञ्चं
जेने चपादस्तुत्रोद्यमेन विषया चपादि ।
मृगप्रपञ्चं त्रिपिदपादविचारदधम्
पादविचारदधम् न तुषां वस्त्रं ॥ २० ॥

गीर्णवस्त्रं न तुषां वस्त्रं
ह्रींहा ह्रीं पादविचारदधम् ।
जेने विषयास्तुत्रोद्यमेन चपादि
संयत्त चपाद जेनेस्तुत्रोद्यमेन ॥ २१ ॥

त्रिपिदपादविचारदधम् त्रिपिदपादविचारदधम् ।
संयत्त चपाद जेनेस्तुत्रोद्यमेन ॥ २२ ॥

I. *vamśaparakṣaṇa*, fol. 3b; II. *mahāna-
sopayogyopakaraṇa*, fol. 6a; III. *vidyāhāra-
śūpakāra*, fol. 9a; IV. *ṛitulaśeṣaśāstra*, fol. 12a; V. *dinacarya*, fol. 17a; VI. *māṃsa*, fol. 31a; VII. *māṃsa*, fol. 33b; VIII. *śaṣṭhīśāstra*, fol. 47b; IX. *piśhānnakṛitaparakāra*, fol. 52a; X. *pakvānn*, fol. 61a; XI. *kakudbodhaka-
vastu*, fol. 63b; XII. *gorasapānakādīka-
thana*.

It ends:

वस्त्रं वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु
वस्त्रं वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु
जीर्णवस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु
वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु
तुषां जेने विष्णु वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु
मोषां जेने विष्णु वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु
वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु
जीर्णवस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु

मोषां जेने विष्णु वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु
जीर्णवस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु
वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु
जीर्णवस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु
मोषां जेने विष्णु वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु
जीर्णवस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु
वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु वस्त्रं वा विष्णु
जीर्णवस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु वस्त्रं विष्णु

ह्रींहा ह्रीं पादविचारदधम् त्रिपिदपादविचारदधम्
जेनेस्तुत्रोद्यमेन ॥ २३ ॥

In the above chronogram, Dr. Haas sug-
gests that we should read वाक्काशविचारिणाचपादरे
पिक्काशविचारि, which would make the date of the
work Samvat 1605 (1518 A.D.). Perhaps वाक्
for वाक् alone might suffice.

The imperfect Berlin MS. of the work (Cat.,
no. 950) was copied in Samvat 1721.

[GAIKAWAR.]

C. MATERIA MEDICA.

2736.

1507b. Foll. 51; size 11½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī; 8-18 lines in
a page.

Dhanvantari-nighaṇṭu, a dictionary of ma-
teria medica, in nine chapters (*varga*).

After the first 14 verses: नमो नमो नमो नमो
दिदेव (see Aufrecht, Oxf. Cat., no. 451), this
MS. proceeds:

द्रव्यावली विना वैद्या वैद्या इत्यनामनाः ।
द्रव्यावलीविधानां दृष्टीवर्तिनी लोचनं ॥ १ ॥
वर्णवर्णवली विष्णु विष्णु
वर्णवर्णवली विष्णु विष्णु
वर्णवर्णवली विष्णु विष्णु
द्रव्यावली नाम वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ १६ ॥

अथैकवैद्यान्येनानाम्

अथानिनामानि कर्तव्यवान् ।

अथमदीयो मथिनामने

आन्तरित्वं द्रव्यानि प्रदीपः ॥

रथापैकैषैवद्वेषा यत्कथा निवर्तं विना ।

अथाः अथमदीयेन वैद्यशास्त्रानुगामिनः ॥

अथनीता द्वितीयांता निर्देश्या वाचका इह ।

वाच्यास्तु ज्ञानीविद्या नियमो म्यं कर्मतः ॥

ते पूर्व वाचकाः अथा वाच्याश्च तदनन्तरं ।

विदामः पूर्ववाच्यानां वाचदमो हि वाचकः ॥

अपिनिर्देशेनैव लिङ्गनिर्देशतः अपि ॥

अपिनिर्देशेवास्यानादिज्ञानं ज्ञातुमनुमत्तं ॥

विज्ञेयो लिङ्गनिर्देशो वाच्यस्य पुरतो युषेः ।

ज्ञानीविद्वद्वयो वाच वाचकद्वयः (1) ॥

वाद्याः सुखेन ज्ञानं यतोऽप्यर्थज्ञानंवा ।

अप्यर्थज्ञानमुक्तं च तज्ज्ञातोयो न संकुले ॥

अथकथमस्यैवैषोऽज्ञेयदिनेरिह (1) ।

तज्ज्ञानि अथनानानि वैद्यशास्त्रेऽप्येवमवात् ॥

आद्यपर्येदकाद्योः चातिरादिगतेः ज्ञानात् ।

यथातथमनुमत्तं अथनानानि विद्वदात् ॥

इति पूर्व ॥

अनृतं विधीतदुष्प्रमाणमुपासयितुं कपिचिन्तेयं च (1) ।

अनृता वाचवाक्यापानीद्रावागुक्तचिन्तेयं ॥

कीर्तिता अहिवाता (1) च शरस्वामनुदो वने ।

इवा चांशुधरो मुक्तो वने च परिकीर्तिताः ॥

अथवातिविधा यादा कथा चांगेरिचूषितु (यदिनु

[marg.] ।

अथवाति नाचिका च स्वात् यूषिका च प्रकीर्तिता ॥

अथवा (1) यत्कथं नुंज्यां यथाभिवृत्तिंयुगु ।

अथवाः शिष्यानामुद्गमिषयुक्ते इवाचैवे ॥

अपिमेवमथदो नापुम्यका कीदृशोमयोः ।

अकथंविद्या (1) आनीवात् यादायामनुमत्तं (1) ॥

अदिशो विधिनिश्चयतज्ज्ञानपरलोचनं ।

वाद्यकीदृकयोः द्वौवे मथिचमनुमत्तकथे ॥

आदिज्ञेये च इवा नामपलाकदुक्तयोर्मेवेत् ।

अद्यवातिविचारकवहीआपचिकानु च ॥

विपुत्राणां मयेनुति मुक्ताये वाचैक्येवे ।

अतिव्याप्य ज्ञानाज्ञानां द्वौविपुत्राणां च भूयुक्ते ॥

अर्वात्रिकोमथस्यु कोर्तिताः पुनरि चाचिके ।

अथवा (r. च. अथवा) ज्ञानकथानामनः विमलवाद्ये
[(1) विमल ०] ॥

अनृता आदिवादीद्वौवेनैवमयो च ।

अनीमुक्ता (1) दुरालभागुक्त्यांलुगुलु च ॥

अनं रत्नांमने यत्ने ज्ञिनां मुक्ती च पुनरि च ।

अथलेवलमज्जो वेतसे रचनीकरे ॥

अथमुक्त्यु वागीरे क्लृप्तं नंदारो मुनि ।

अथैव मथिके नूनं नृवापेनं चैक्येवे ॥

The svarādīhānda ends fol. 5b.

It ends : इति अकारादिपतेः ॥

द्रव्यापलितिलेन (? पितालेन) अथनादीनि ज्ञानतः ।

अनीमात् नुरेचरो वैद्यविद्याविज्ञानमपीकरत् ॥

अथनादिकाः ॥

अनीमोपिद्वैष्टस्य राशो वैद्यगवाययोः ।

अरवाद्वयः (? अरवात्म्यः) अनीमानमृत देवयः

[सुपीः ॥

इत्यादवायत्तं मुषाकरकांतकीर्तिः

अनीमात् यज्ञोपन इति अथितलनूतः ।

इत्यात्मनः सकलवैद्यककारयेता

भट्टेचरः कविर्द्वैष्टकपञ्चतः ॥

खेरं निमगुयोऽन्यैः अनीमज्ञेचरस्य यः ।

राज्यं प्राप्यमलंयत्ने रामपालस्य भूषतेः ॥

इत्यात्मनः परमवज्जमखेरयैवः

अनीमात् नुरेचर इति अथितः वृषिणा ।

यादीचरस्य भुजनिर्गिराचौदैर-

अनीमपालनूतंभिषगंरंगः ॥

ओ म्यं मुषाकोदरवाग्विज्ञाते

इतां कुपिः कतरः ज्ञानात् ॥

यज्ञोपवेधो कथ्याद्वैष्टिकः

अथमदीयं नृपवात् मनीषी ॥

इति अनीमानवैद्यानरंगमोदुरेचरविधिं अथमदीयनाम-
द्रव्याभिधानं कर्तातं । संवत् १७२१ वर्षे यैवदुर्धित्यनीलोने ॥

Of. Dietz, Anal. Med., p. 151.

[H. T. Colebrook.]

2740.

1511a. Foll. 25 (178-197 of vol.); size 11½ in. by 9 in.; fair Devanāgarī writing (European paper, watermark 1801); ten lines in a page.

Paryāya-Ratnamālā, a synonymic vocabulary of medical terms, the name of whose compiler is not mentioned. Very incorrect.

It begins:

ब्रह्म चरमं देवं दुःखचक्रं परं ।
संसारसागरोत्तारहेतुं हेतुविशेषितं ॥
परीययत्ननालेनानुपदेष्टव्योपनिषत् ।
परीय विविधता कला (r. कला) नातिशयेन विज्ञता ॥
विं करोति नरः मृतं जगते शूलचक्रितः ।
हस्तवैद्यपरहितचिकित्सायां चिकित्साः ॥
तेन नामानि रक्षन्ति (r. रक्षन्ति) लोकोपार्थेन वादतः ।
लोपार्थं वादन्ती भद्रा गम्भारी (MS. ° रि) गोप-
[भद्रिका ॥

कुमुदा च श्रद्धाभद्रा कदम्बा कृष्णभृङ्गा ॥
गम्भारि ॥

पाठकानि विधा स्यान्ती तावपुष्पा कलेहहा ।
कान्दूनी कुबेराणी कुतोवादि (नि) वासिनी ॥
वाल्मीकी °

This vocabulary ends fol. 25a (197a):

अविद्यमृतं पानं यज्ञं तु कथितं मृतं ।
आहारो मन्त्रहारश्च लंघनं पापहार्यं ॥
करणः करलो (r. कपलो) शोको नल्यं नल्यं च
[लाघनं (I) ।
ज्येष्ठपुत्रं पुलावुः (I) स्यात् मुकोल्यवुः (?) मुकोदयं ॥
इति चिकित्साज्ञाने (?) सागरे रत्नमालाध्यायः समाप्तः ॥

The remainder of the leaf contains a passage on weights and measures: अथ मापपरिभाषा ।
आज्ञातरगते भागोऽनुष (I) दुश्चरो रजः । °

Appended to the volume are three leaves containing an index to this treatise, separated therefrom by four leaves, marked चक्र (r. चक्र-राजली), containing a list of synonyms of similar form, beginning दिग्. दिग्. दृष्ट. दृष्टात्. दृष्टिः ।

विरेपः । विरेपः । ° and ending कुरुकुरु । कुरुकुरु ।
कुरुकुरु । वाककुरु ॥

For another MS. of this work, in the colophon of which *Mādhavakara* is given as the author, see Rāj. Mitra, Notices, ix., p. 234; whilst in the description of yet another MS., ib. i., p. 111 (beginning in the same way but incomplete at the end), *Rājavallabha* is said to be the author as well as an alternative title of the work itself.

There is another *Paryāyaratnamālā*, by *Maheshvara Mītra*, of which a MS. is in the Bibl. Nat. of Paris (Gr. 24).

[H. T. COLLEBROOKE.]

2741.

2621b. Foll. 16 (paged 1-32); size 4to, 10 in. by 7½ in.; written, on rough country paper, in the Telugu character; 22-27 lines in a page.

Abhidhāna-ratnamālā, or *Shādrasa-nighantū*, a dictionary of materia medica, in six chapters (*skandha*) corresponding to the different *rasas*. With Telugu explanations.

It begins: अष्टाविंशदः ॥

येन कोनापि यज्ञा यस्य कस्य विदोति ।
नाम हव [न] हदीयं स्वातंत्र्यमाणि गगन्यं ॥
सर्वतःपत्रयुक्ताणि नामान्वादाय सर्वैः ।
रत्नेभ्यः यद्वत्सर्वो विदोतिविशेषिते ॥

हवाचक्षेयः ॥

आज्य-बीज-मिष्टान्न (I)-गुण-नवनानां गो-विहारी-परी-
काकोली-कथिक-गोपतनना-वेदा-पयसाह्वं ।
कनूरी-गुणराज-नृपकमुल-पदीपमुलं कुलं
द्राक्षा-काशपुत्रं क्षितीपल-पला-दूरीपर्व गोबुधः ॥
पौषा- [३] कोलक-वानरेण-गुणवि-पारेषु-पारेषिता
मदीरी (I)-पनक-विपुलि-कदली-पौषेमाधकना ।
पला-पलाक-मुपति-वार-मली-कना-दूरीपुष्पा
देवा अविद्योदकी-नर-नृप-लक्षणा मूलिनी ॥

काशीकी-विषयसंग्रह-मुद्रिकाकी-कतिपयका

[(?) कतिपय° comm.)]

पञ्चादश रत्नमाल-मुद्रिका-मुद्रिका-मुद्रिका :

हृदये वसुधैव कुटुम्बकम् (मुद्रिका° comm.)-मुद्रिका-मुद्रिका-मुद्रिका :

[पञ्चादश-]

हृदये देव-मुद्रिका-मुद्रिका-मुद्रिका-मुद्रिका-मुद्रिका :

हृदये वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ °

I., *madhuraravyaskandha*, ends p. 7; II., *amladravya*, p. 9; III., *lavapadravya*, p. 10; IV., *tiktadravya*, p. 19; V., *kaṣṭhadravya*, p. 24; VI., *kashāyadravya*, p. 32:

वर्षं दलं च चन्दनं पात्राणि च दलं च त्रय ।

शिखी शरीरं स्वात्मगतं (?) चक्षुष्योद्गमं कुतः ॥

° गिरि । चीनमन्त्रिणि कथ्यते ॥ इतिविधानमन्त्रालयाय च खंयः ॥

As Prof. Aufrecht has pointed out in the Cat. Cat., this work is quoted twice by *Mallinātha*, on *Śiūp.* i. 19, and xvi. 18. The half-verses referred to occur in the last *skandha*, viz.: अन्तः सुविषयः च रासमन्त्रैश्चक्रे प. 27, l. 3 infra; महापरो महाज्ञातः स्विरेव हृदये वसुः ॥ p. 29, l. 7 infra.

For other copies of this treatise see Burnell, Ind. Tanjore MSS., p. 72, no. lii.

A leaf (paged 33 and 34) attached to the above MS. contains: *Āyurvedo Aśṭadhātuparikṣhā*.

It begins:

अथाः संवत्स्रानि संवत्स्रं सुखमुच्यते ।

आयुर्वेदोद्गमिणि चरपातु निगद्यते ॥

नाष्टाग्नी वाहिकसंज्ञाकोपायकमाश्रितः (!) ।

पादयोर्हृदयोर्गन्धर्वोः संवत्स्रयोः ॥ °

[MACC. COLL.]

2742.

3248f. Foll. 27 (paged 37-90); size 4to, 9½ in. by 7½ in.; rough country paper, Telugu character; 17-20 lines in a page.

Abhidhānaratnamālā, with the *Aśṭadhātuparikṣhā*.

[MACC. COLL.]

2743.

209. Foll. 154; size 11½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1700 A.D.; eleven lines in a page.

Nighanturāja, also called *Rājānighaṣṭu* and *Abhidhānacūḍāmaṣi*, a dictionary of materia medica, by *Narahari* (*Narahara*, *Nṛhari*), son of *Īṭvara*, a Brāhman of Kāśmir. [A.]

It begins:

[यस्य निःचयितं वेदा यो वेदेभ्यो नवविधं जगत् ।

निवेने जगत् वेदे विद्यादीनि नवचरं ॥ not in B.]

चीनकाचलनेकलापरिकल्पनमुद्रिका य-

प्रयोगविनियोगाद्यगलनेः शीतरेषां शीतरेः ।

निवेने नवचरं प्रमुद्रितलोकावपचयि

इत्यामेव निरचरं दिव्यु वः चीनिकराजो मुद्रिका ॥ १ ॥

For a fuller account see Oxf. Cat., p. 323.

A lithographed edition of the work was published at Benares, in 1883. The 13th *varga*, treating of minerals, has been edited, with a German translation (Leipzig, 1882), by Dr R. Garbe, according to whom the author wrote his work in the reign of King *Sīṃhadeva Nṛsiṃha* of Kāśmir, between 1235 and 1250 A.D.

[H. T. COLEBROOK.]

2744.

1507a. Foll. 198; size 11½ in. by 4½ in.; good modern Devanāgarī writing; 9 or 10 lines in a page.

The same work. [B.]

This MS. is less correct than the preceding one; and is, moreover, slightly deficient at the end, breaking off abruptly, as it does, in the *tryarthāḥ* of the 13th (and last) *varga*.

[H. T. COLEBROOK.]

2745.

795. Foll. 81; size 10½ in. by 8½ in.; different Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; fourteen lines in a page.

Madanavinoda-Nighaṇṭu, a series of brief descriptions of medicinal plants, and articles of food, composed, in Samvat 1431 (1375 A.D.), by *Madanapāla*, of the *Ṭika* family ruling at *Kāśhā*,* north of Delhi, on the *Yamunā*.

The work consists of 13 chapters (*varga*), to which this and other MSS. add a 14th, consisting of genealogical verses.

It begins :

बीजं कुतोनो बुधनं (a, b, c बुद्धं R. M.) नुनीनां

बीजं मुक्तानां (बीजं मृगतानां c) महदादिनाम् ।

जागनेयस्यैव भवपातकानां (भव R. M.)

विशेषितः इत्यनुक्तमाद्ययामि ॥ १ ॥

Of Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 264; and Prof. von Roth's account of the work and author in Weber's *Indische Studien*, xiv., p. 398 seqq.

A lithographed edition of the work has been published at Benares (1869, 2nd ed. 1875). The subjoined text of the genealogical verses referred to is based on the present MS. (a), and a copy from the (not very correct) Ben. edition (b) very kindly sent me by Prof. von Roth, together with collations of a MS. (c) in his possession, and another (d) in the University Library at Tübingen.

* These names are somewhat doubtful. The present MS. calls the family-name *kāṣṭhava* (or *kṣāṣṭhava*), but two marks (P figures) over the first two syllables seem to indicate that these syllables (or the consonants) are to be transposed. Other variants of the name are *ṣika*, *ṣika*, *śika*. The city in which this princely race resided is called in the present MS. *kāṣṭhā*, whilst other MSS. read *kāśhā*, or (the prkritized form of this) *kāśhā*, and the Ben. ed. *kāśhā*. Some scholars make *Hariscandra* the father of *Madanapāla* (and his elder brother *Sahajapāla*); but there can be no doubt that in the genealogical account found in similar terms in several of the works patronized by *Madanapāla* (cf. Aufrecht, *Oxf. Cat.*, nos. 651-53; and above, no. 2720), the verse *हस्तामनो जगद्गुह्यतः साधारणो भूविपतिवैदानः* must contain the name of another prince who ruled between *Hariscandra* and *Sahajapāla*.

हास्तान्ने(री^० d, ? a, री^० b) महति भूमिभुजा विभुने
काशेति^१ नाम नगरं यवति प्रविष्टम् ।

यज्ञेयका विहितमाद्यः कनुदे^२

वज्रकान्तिरुपज्जितदृष्टयेव ॥ १ ॥

तत्र श्रीरामपादः समवापि जनानामनुज्ञेयककः

कुनेमुल्लङ्घकातिः परमदहनो दानदीपैकदयः ।

यस्याकलै प्रभां प्रथितगुणकं कष्टीकायलभायो

दैवं निन्दति लोका (लोके c) नवनपिकुलताजेवना-

नननवननुवांगुलस्य मुल्लङ्घनी [वेदयः ॥ २ ॥

जगति भरहपादः कोविताको धर्मः ।

वज्रकलपाम्बाविहितोविषाता

पुराहमिह^३ चक्रे यस्करकचनेव ॥ ३ ॥

हरिचन्द्रकल्याणनमनि जनानामनुज्ञेयक

हरिचन्द्रो लोके [E] पर इव परीत्यापदहनः^४ ।

परं विद्यामिचेव्यहितनमनायन मरिनाम्

वहिति^५ नैललाजगति महिरो ह्यः सुकुनिनः ॥ ४ ॥

हस्तामनुज्ञेयककः

साधारणो भूविपतिवैदानः ।

हरिचन्द्रकल्याण पुनः (यतः a, पुनः d) सवैरि-

भ्यस्यापि कानं कृपयेव येन^६ ॥ ५ ॥

कानं सवैरिहेयान्य उदयो नाक्ष^७ प्रवातः कृत्तुम्

नो दानं नपुमिर्वै जननः संतापनुकूरता^८ ।

वज्रकान्तिविषयविषयविषय^९ वृद्धिप्रदा चन्द्रता^९

चातुर्यैव महेश्वर कथितानि किं किं^{१०} यस्यानुज्ञेय^{१०}

यवति महजपादकलस्य पूर्वजन्मः

वज्रकलपाम्बानि शास्त्रार्थैकवेत्ता ।

प्रथितगुह्यतः यं वनालोच्य लोका^{११}

वहिति^{१२} विषयः कानतां नम्यते स्म^{१२} ॥ ६ ॥

^१ काशेति d, काशेति b, काशेति c, काशेति a.

^२ कनुदेहरिह c, ० हन्तर b, a om. from वज्रकल
जनानाम्. ^३ परद्वय ० b d, परितापकलनः a b.

^४ वहिति c, ० नातिवहिति b.

^५ सवैरिहस्यापि ० कृपयेव ० b, क्रियते च यत्नं ० d.

^६ कानः a b c d, सवैरिहेय ० b, ० नामनुदनाक्ष a, ० नाक्ष c,

नामनुदयो नाक्षः d.

^७ ० नुकरता d, जन ० हन्तरता b, ० नुकरताः a.

^८ ० विषयव वृद्धिना c, वज्रकान्ति ० नववृद्धिना d.

^९ चन्द्रता b, नृहता c, नन्दता d.

^{१०} विषय b. ^{११} लोको c. ^{१२} नम्यते क्व a, b, c.

यो राज्ञं मुनिमिलकः कदारमल्लकोन
 जीमदनमुपेय निमित्ते ऽथ ।
 संघे अमृदन्विनोदनादि पणो
 निवात्यो लुङ्गितपदेकपोदज्ञो ऽथ ॥
 इति जीमदनमुपेय निमित्ते नदनविनोदे निषंटी निजपरी-
 क्षणोद्गमनः ॥ १३ ॥

जगति महज्जवालस्य पूर्वजन्मम्
 तदनु नदनपातः पुनरपि यमम् ।
 अकृतकुम्भभावा येन राज्ञा निषंदुर्
 भिन्नभिन्नतपिष्ठे जीतिर्निंदोद्भावा ॥

इति जीमदनविनोदनिषंटीः समाप्तिकमलम् ॥
 Cf. Dietz, Anal. Med., p. 139.

[H. T. COLEBROOKE.]

2747.

2038a. Foll. 154; size 13½ in. by 4 in.;
 fair Devanāgarī writing of 1811 A.D.; seven
 lines in a page.

Madanavinoda.

After the introductory verses, this MS. presents so many and considerable variations as almost to amount to a new work. The author's name and the title of the work are, however, so persistently repeated in the colophons of the chapters—of which there are seventeen in this version—as to leave no doubt as to the identity of the work; whilst the title *Dravyagūṇanāma*, under which it figures in the old Catalogue and in Dietz' Anal. Med., p. 156, originated in the leaf-mark द्रव्यनामगुण on fol. 1, and द्रुमागुण or द्रुमा on the others, merely intended to describe its contents, and repeated in the copyist's final verse.

It ends: इति दिनपरी ॥ इति जीमदनवालविदपिते
 नदनविनोदनादि संघे निषंटी कनदहपरीः समाप्तः ॥

ज्ञाते अग्नि च भूरेनुजगिते जाते इवा जायते
 दिवसस्य च तिथी तयापि ज्ञातये पारे निदं पुच्छय ।
 चालेयं बहू ज्ञेयकोन सुप्रतं द्रव्यं च नाम (१) गुणं
 ज्ञीयं वायुजैविचार्यं ज्ञातं विज्ञितेयो नम ॥

[F. BUCHANAN.]

2748.

1240. Foll. 60 (numbered 61, no. 58 being
 passed over); size 11 in. by 4½ in.; fairly good
 Devanāgarī writing of about 1770 A.D.; 12-18
 lines in a page.

Pathyāpathyavibodhaka (-*Nighaṣṭu*), a treatise
 on materia medica, in 6 chapters (*varga*), by
Kaiyadeva (*Kṛyadeva*, *Kaiṇḍeva*) Paṇḍita, son
 of *Sāraṅga*, and grandson of *Padmanābha*, of
 the *Dhāradvājagotra*.

It begins :

नमोऽयं विषयं विभुवनज्ञस्य सगोत्रोद्योक्तं
 इत्थं वाग्देवता च व्यवहरति यथा विष्णोर्नितानां ।
 यस्य ध्यानप्रसादात्प्रभवति पुण्यः सर्वकार्यैर्विधिं
 कर्तुं न देवपदं स्मरदुर्गपरस्कारभावं गच्छेत् ॥ १ ॥
 भारद्वाजविषयोऽथतिलकः श्रीपञ्चनाभो अथ
 वेदव्याकृतिनाटकागमकपालकारारंगमः ।
 तन्मुखो मुखभूषितः कमभवत् कारंगनाम जिनो^१
 येन प्राणिगदो अदरेषहृतो ऽथो सर्वविद्यालयः ॥ २ ॥
 तन्मुखः क्षेत्रयो^२ इति वैद्यविद्याविहारदः ।
 नामरत्नाकरो येन कृतो ऽथो नामरागदः ॥ ३ ॥
 नामरत्नाकरोक्तानां द्रव्याणां च रसादिनु ।
 संघो ऽयं त्रिवर्ते तेन यस्याप्यविषयोपकः ॥ ४ ॥
 इहीषधीषाधुषाधुषवपञ्चकानांलगः ।
 स विहारो ऽथ निजस्य नामार्थो नवनः (१) कुतः ॥ ५ ॥

Varga 1 ends fol. 38b; 2. fol. 41b; 3. fol.
 43b; 4. fol. 52b; 5. fol. 56b; 6. fol. 61b.

It ends :

विद्याद्रुक्तानां द्रव्याणां रसवीर्यदयः कृताः ।
 कुर्यात् केशदेवेन यथाज्ञात्वाज्ञातारतः ॥

इति श्रीवेङ्कटेश्वरपद्मिनिविदपिते यस्याप्यविषयोपकं नाव-
 रगैः समाप्तः ॥

Cf. Weber, Berl. Cat., no. 1748; Rāj. Mitra,
 Notices, vi., p. 126; Dietz, Anal. Med., p. 148.

[H. T. COLEBROOKE.]

^१ श्रीज्ञाननाम जिनो Web., श्रीज्ञाननाम विष्णु R.M.^२ क्षेत्रयो W., R. M.

(Aufr., Cat., no. 752) the author of the *Yogasāta* is not mentioned. Cf. Diets, Anal. Med., p. 155.

According to Prof. Bendall, Cat. of Sanskrit, Pali, and Prakrit Books in the British Museum (where two different editions of the *Yogasāta*, in the Sinhalese character, are mentioned) an examination of the two MSS. of the India Office has shown the Ceylon text to represent the older of the two known redactions, and to correspond with the text of the MSS. in all but the last two stanzas. [GAIKAWAR.]

2757.

2357a. Foll. 59; size 10½ in. by 4½ in.; good (Jaina) Devanāgarī writing of about 1500 A.D.; fifteen lines in a page.

Yogasāta, with a commentary, *Yogasātaṭīkā*, by *Rūpanayana*.

It begins:

नमः सर्वोत्तमस्त्रीर्गुरुभक्तप्रज्ञादिने ।
जगत्पद्मिनीययूषं कुंभाय श्रुभवे ॥ १ ॥
चिदं सर्वं हि देवकपोलमदवीचयः ।
मन्त्रमनुकारमुद्राहारमुत्तरमिवः ॥ २ ॥
आत्मकारुण्यद्वारादस्यत्वादस्यनेपथं ।
उपनुक्तमिदं मूळमुभयेषां भविष्यते ॥ ३ ॥
योगयोगार्थसङ्गः प्रयुक्तः स्युर्दक्षिणः ।
तेषु टीकाग्रतः कुर्वीत संवतिः स्यात् सती यदि ॥ ४ ॥

इह हि ० वनादि कृत्स्नं प्रतिबान्ति । कृत्स्नस्य त्वस्य ० ॥ १ ॥
अनेन प्रतिष्ठापात्तेनायमायुर्वेदः प्रतिपादितः । त्वं च चित्तं
वक्ष्ये । चिकित्सा निदानं लक्षणं चेत । त्विदं त्वमचनेनाभि-
वीक्ष्यानमविषेयलक्षणं सर्वधनवोधवति ०

Of authorities quoted besides *Oaraka*, *Vāgbhāṣa* (or *Vābhāṣa*, fol. 47a, l. 5 inf.), and *Suśruta*, we note the following: *Kāśyapa* (fol. 39a); *Jayasena* (fol. 6b); *Jaijñāṣa* or *Jejjñāṣa* (foll. 5b, 24b, 27a, 34a, 39a); *Bhadrasonavāṣ* (? *Bhadrasonakāḥ*: बद्रह भद्रुवोपवाः । चातिशयं वृत्तं मुक्ता । सर्वेषां लोचनसु सावित्रिनिवर्हः । ० fol. 25a);

Bhoḍa (foll. 5b, 46a, 49a); *Bhoja* (fol. 52a, *Vṛiddhabhoja*, fol. 27a); *Siddhasārahara* (fol. 45b); *bhāṭāraka Hariscandra* (fol. 81b); *Hārīta* (foll. 10a, 38b).

None of the passages referred to in the preceding commentary occur in this; viz. *sl.* 23: नवीरो धूतौकदंबकः; *sl.* 47 (46) last *pāda*, कंठं च दाहं सहजं च हन्ता ॥; *sl.* 57 (56) text ० कलुषी-मुक्तदायैर्गुभिः ०; comm. कलुषीक्षेप्तेन पिच्छाहादुनि विपश्चिन्नाणि । तेषामेव पर्वोवातस्तादिनि केचित् कलं पिच्छाः । जीमुस्तानि भेदेन चास्येवमित्यदरे ।

It ends: तेन कृत्वा इत्यनुत्तं जगद्गोत्रं भवतिर्नि संवत् ॥
उपनातिवृत्तं ॥

इति रूपमननुक्ता योगशास्त्रटीका समाप्ता ॥

वर्षेयेषु दिवा स्वर्गं योगिर्लोकं पश्येत् ।

वर्षे शीतं मिश्रा वायुं चायानं शोषं तथा ॥ १ ॥ ० ५ ॥

वासीकं चण्डोदु(?) च कंदशास्त्रं पटिममेव ॥

इति रोगिणः चण्डिपिनिः ०

Cf. Diets, Anal. Med., p. 155.

The Berlin MS. 962 contains yet another commentary on the *Yogasāta*, by *Sūryasena* (*Pūṛṇasena*, Cat. Cat.). [GAIKAWAR.]

2758.

1029. Foll. 59; size 11 in. by 5 in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; eleven lines in a page.

Rasendracintāmaṇi, a treatise on medicines gained from the mineral kingdom, and their applications in different maladies, by *Rāma-candra* of the *Guha* family.

It begins: इदानीं गुरुर्भवः श्रीरामचंद्राद्वयो रसेद्रुधि-
तामयिर्बन्धारमनायक ०

For a fragment of this work, see above no. 2675.

Cf. Diets, Anal. Med., p. 186. Berl. Cat., no. 967. Oxf. Cat., no. 762. Also printed at Calcutta in 1878. [H. T. COLEBROOK.]

2759.

1875a. Foll. 18; size 11½ in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Rasamuktāvalī, a treatise on metals and their medicinal properties.

It begins:

गिरिमात्रमुक्तं प्रकल्प्य पूर्वं
गिरिमेव किं चेषत् च भवत्वा ।
कमलेक्ष्मणं करोति रक्षां
रक्तमुक्ताचलिकां चरोयकृते ॥ १ ॥

अथ धातुप्रकारं लिखते ॥

कनकाकाराकृताकृताकृताकृता-

अधुनागमनारकमेव च ।

इति वदामि धातुगुणं पुनः

अकलशालाक्षणेऽपि लिखितम् ॥ २ ॥

अथ मुक्तावली लिखते ॥ ०

इति हेमभस्म । इति हेमविधिः ॥ fol. 2b; इति बालमु-
गाविधिः fol. 3b; इति रासमुगाविधिः fol. 4a; इति
रुक्मविधिः fol. 4b; इति तारेचरविधिः fol. 5a; इति
ताम्रविधिः fol. 6a; इति लोहविधिः fol. 7a; इति चने-
चरविधिः fol. 8a; इति नागेचरविधिः fol. 9a; इति ०
अथधातुनां मारणं ॥ अथ धातुभिर्धातुमारणं । fol. 9b; इति
नीलाजनमुक्तिः fol. 10a; इति तालचरविधिः fol. 11b,
etc. It ends:

कनकादरक्षाविते च मन्त्रः

परिपाद्यः किंल दोषकाचवर्धे ।

मुग्धवह्निरयो दिवं च मंदं

परिदेवः परिमात्रे मुमुक्षुः ॥

इति योगमुक्तिः ॥ इति रक्तमुक्ताचली कनका ॥ with
the marginal note: शब्दे ७३११ मुक्तं चाश्विनमु १ पुच्छे
याने अथयामशालिका प्रपञ्चीतानि पुच्छं ॥

[DR. JOHN TAYLOR]

2760.

1898. Foll. 20; size 12 in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Another treatise on the medicinal properties

of metals, and the preparation of drugs there-
from, extracted mainly from the *Yogarātnāvalī*.

The original title योगरत्नवली on fol. 1a has
been scoured out and रक्तमुक्ताचली written over it,
under which title the MS. has figured in the
old lists.

It begins: अथ त्रींशद्विधः (र. त्रिंशद्विधः) चरणं ॥ ०
and five lines further on it proceeds:

अधुना धातुनां लक्षणलोचनमारक्तमुक्ताचली । लक्ष-
णावतारादि ० from here onwards most of the
matter is taken from the "dhātūpadhātūpatti-
śodhanamārānakathaka-taraṅga" of that work
(MS. 1439, foll. 83-89).

It ends. इति चारकचरणं ॥

Śārṅgadharma and the *Rasaratnākhara* are
quoted on fol. 16b.

The last page has the same marginal note
as the last MS [DR. JOHN TAYLOR.]

2761.

729. Foll. 80; size 12½ in. by 6½ in.;
careless Devanāgarī writing of 1790 A.D.; 14
or 15 lines in a page.

Yogarātnāvalī, a treatise on quack medicines,
and their supposed effect, by *paramahavivācārya*
Srikanyā Pāṇḍita. Very incorrect.

The metrical text is in some parts accom-
panied by explanations in *Bhāṣā*, and some
of the diagrams show Urdu letters.

It begins rather abrupt: जीवन्मरणाद्य नमः ॥

पादाय धातुनां (धातुनां च) मुग्धमात्रं चूर्णितम् ।

अथोच्यते प्राप्ते पापे धर्मं ततः पुनः ॥

जीवेदादि (I) कृत्वा चरणादुक्त (I) पुष्टिमात्रं ।

तद्वचनकारेण चरुणं चारुणम् ॥ ०

इति चरुचरविधिः ॥

On fol. 18b, l. 1 infra, a new section (if not
the treatise proper) begins, the verses being
henceforth numbered consecutively as far as
fol. 70b.

This section begins :

गोत्रपितृ क्मालोपश्रुतीमूलनिमित्तं ।
गोत्रवत्स विषं गोत्रमुत्तरस्य विवर्तितं ॥ १ ॥
श्रुतीवत्कृतानि विष्ठा श्रुतुलपारिजा ।
वर्षिषीत्यवकुलानि चामात्रिष्यहराणि वा ॥ २ ॥

From here the treatise is divided into the following chapters (*pariccheda* or *paṭala*): I. *samastavishanigrahaḥ* (vv. 1-242), fol. 25a; II. *bhūtagrahaśākininām jvaranigrahaḥ* (vv. 243-440), fol. 29a, beg.:

प्रथम्य विचक्ष्य विधिद्वयेषु यत्नं वनस्य तनो विनेषु ।
चकारककारकमुद्वेगं क्षिप्रं दुरन्तविनाशकोषु ॥

III. *samīhitasādhikakarmādhikārah* (to v. 1077), fol. 43b; IV. *kautukādhikāra* (to v. 1589), fol. 52a; V. (*vaidyādhikāra*, to v. 2198), fol. 67a; *jñmādhya*, fol. 54a; *gandārbudādhya*, fol. 58a; *garbhapataniivāraṇa*, fol. 64a; *stanapra-karana*, ibi *strivaidyaka*, fol. 65a; VI. *rasā-yanavidhi* (to v. 2346), fol. 70b; VII. *ratnādi-parikṣādhikāra* (vv. 1-83, 10-136), begins :

वाचाया चपि रजतानुपगता लोहान्यपि खरुतां
निर्मेषा चपि ज्ञातानि परितस्तं प्रापुर्लताः वृक्षताः ।
इहो योगमवाप वक्ष्य महत्तमं विषयिष्वा[र]त्
भर्तृ(?) भोगिषिभूषणीभवमयस्त्रेयायहं नीम्यहं ॥ १ ॥

VIII. *kālayānādividhi* (vv. 1-71), fol. 79a; IX. *auśhadhacikitsāprakaraṇa*, 44 vv., apparently extracted from *Nāgārjuna's Kakṣhapuṣa* (though not in no. 2616 above). This chapter begins :

मन्त्रचरकवातुशोचनसमै-७७७ तादिविद्वयः ।
न चर्वेतिपुर-इमेवरे(?) विचक्षयता वशीकृतः ॥ १ ॥
विषेति क्षिप्रविद्वान्पारिषेटीतं(?) रुद्रुतां नवा ।
कलीयलपुदेदिवा रचयत्तुषां युषाः ॥

It ends :

खलः खलापयेव(?) वपुष्करलोहताः ।
वातये गुह्ययुक्तः वीतवशीकृतमशीकृतः(?) ॥

इति खलकुलीनगानविद्वाने (?) कलकर्मचर्ववाचिकार
वीतवशीकृतमशीकृतं कलाः ॥

On fol. 1a a different hand has supplied the title *पुहलिकुलीनगानु*. [H. T. COLLEGEBOOKS.]

D. VETERINARY ART.

2762.

2536. Foll. 174, six of which (112, 130, 185, 154, 167, 169) are missing; while fol. 48 is double; size 10 in. by 5½ in.; clear Devanāgarī writing of about 1550 or 1600 A.D.; ten lines in a page.

Śālīhotra, a systematic work on the veterinary art, so named after its reputed author, *Śālīhotra Muni*, who is represented in the work as the son of *Hayaghoṣha* and the father of *Suśruta*, in answer to whose questions he expounds the "*hayāyurveda*" revealed to him by Brahman himself.

According to the analysis given in the introductory chapter, the complete work consists of eight *sthānas*, only the first of which, and even this not quite complete, is contained in the present MS.

It begins :

जीवस्यचक्षुः कांतं प्रथम्य दुरन्तरिषि(?) ।
क्षिप्रं देवं प्रवक्ष्यामि दुरंगायां चिकित्सितं ॥ १ ॥
कृतातिनहोचनावीर्यं ज्ञातिहोत्रं महानुमिं ।
मुमुक्षुः क्षुद्रवैषयः यमस्य पितरं क्षुतं ॥ २ ॥
भगवन् सर्वधर्मज्ञ हवापुर्वेदकोविद ।
कल्पेनस्तनुयत्नं दुरंगायां चिकित्सितं ॥ ३ ॥
शत्रुवाच महामेताः ज्ञातिहोत्रो वृषाक्षविन् ।
वाक्त्रं विद्वानाः पूर्वं दुरंगाः क्षान्तचारिकः ॥ ४ ॥
क्षान्तचारिकपारिषादीनां तेषां कल्पदेवारिणां ।
हारीरक्षाक्षान्तवैषानाकोट्टीनकुलजः ॥ ५ ॥
यतः प्रभृति ते वीरा वाहनार्थं नवा कुत ।
यतः प्रभृति वैद्वान्वावीर्यं व्याधिभिर्भुजैः ॥ ६ ॥
यतः केषां द्वापयः कुलार्थं कुलहृदयः ।
चारुय देवं ब्रह्माक्षं प्रातर्वाक्षचिकित्सितं ॥ ७ ॥
यतः प्रभृति वाहानां यक्षक्षेत्रे नवा कुतः ।
विक्षिप्रविद्वानेगाक्ष नहो वतां चरति ते ॥ ८ ॥
यतः प्रभृति ते वृद्धा वाहने वचनेषु च ।
क्षुतिपाशावहाको न्याः क्षीतपाताविषोदितः ॥ ९ ॥

वर्षज्ञानमात्रे स्थीः पीडिते व्याधिभिस्तु ते ।
 ब्रजलोभं हवापदा ब्रजवाचं गता यव ॥ १० ॥
 लोवाच ॥
 शालिहोत्र क्षिणावातो हवयोचमुक्तः शुचिः ।
 कर्षणीयदां लोभो हवरावातु त्वरः ॥ ११ ॥
 ब्रजलोभनिर्दं वाचं यवोक्तं ब्रजवाच सह ।
 वेदः क्षिणात्मकः प्रोक्तः क्षेणासी परिकल्पितः ॥ १२ ॥
 त्वदुत्तमः कर्षं क्षान्तिं मां प्रति ब्रूहि नृदिद ।
 एवं प्रोक्तं नया पुत्र ब्रजलोभं नृगुण्य तत् ॥ १३ ॥
 लोवाच ॥
 वेदः कर्षभृदिमुक्तो न क्षेणाधि प्रकल्पितः ।
 नया हि यदितो यस्मात्कर्षभृदहं मुने ॥ १४ ॥
 धाता उवाच नृगकृता वैदिक्षः न चराचरे ।
 नया हि यदितो यस्मात् कृता क्षेणापहं मुने ॥ १५ ॥
 नैकाननेन शक्नो नृ वेदं चाराधारके ।
 तस्माद्विभज्य बह्वशा निश्चिन्नातुरानने ॥ १६ ॥
 पूर्वं चण्वेदं भूतिवैभुर्देवस्य दक्षिणे ।
 पश्चिमे सामवेदस्य अचरैस्तीक्ष्णैः (१) तथा ॥ १७ ॥
 इतिहाच चण्वो वेदाद् धनुर्वेदो यवोवेतः (१) ।
 गंधर्ववेदः सामस्य (१) चापुर्वेदस्य चरैः ॥ १८ ॥
 अचरैवेदस्योपांगानामुर्वेदं प्रचक्षत ।
 लोकाः शतसहस्राणि पंचविंशतिकानि च ॥ १९ ॥
 सपादलक्षं तेनेतद् ब्रजवाच परिभाषितं ।
 अष्टादश सहस्राणि चारदाद्यनुदाहृतं (१) ॥ २० ॥
 उत्तरायां तु संभृतं तेन वै कृतमुत्तरं ।
 मागधे मागधे (१) देशे सहस्राणि चतुर्दश ॥ २१ ॥
 पूर्वैश्चायां तु संभृतं पूर्वैकलं तु तेन चि (१) वै ।
 गंधारं दक्षिणे देशे ब्रजवाच परिकल्पितं ॥ २२ ॥
 ब्राह्मणं बह्वशाणि कृतं तेन तु दक्षिणं ।
 श्रीपातं यजने (?) देशे शालिहोत्रस्य भाषितं ॥ २३ ॥
 दक्ष वैच बह्वशाणि कृतं वैच तु पश्चिमं ।
 चाराध्य देवं ब्रजवाचं उपांगं प्राप्नोमहे ॥ २४ ॥
 लंगाम्बरी ततः पुत्र लंगोपांगं चिकित्सितं ।
 शस्त्रं काचचिकित्सा च तथा शालात्मनेव च ॥ २५ ॥
 किञ्चोत्तराक्षचिकित्सा चित्तं तत्रैव च ।
 काचनं भूतचिकित्सा चाक्षीकरकनकनं ॥ २६ ॥
 हवापुर्वेदं श्वेते चरानः परिकीर्तितः ।
 लंगाम्बरी चिकित्सायाः नृगु नृगुत चिकारं ॥ २७ ॥

शस्त्रं कृतं च काचं च लंगु वाचचिकित्सितं ।
 रोमचालनकाः वेदाः शालीहोत्र विचिकित्सा च ॥ २८ ॥
 चंवाचि चाचिकित्सितं गंधेमुक्तं च शस्त्रकं ।
 वंवाचारागिभ्रजवाचो ब्रजवाचं चतुष्पञ्चमेव ॥ २९ ॥
 चीचपादचिकित्सेषु शस्त्रं तत्रैव प्रचक्षते ।
 वाचवाचं चिकित्सां कर्षणीयं चतुर्लक्षं ॥ ३० ॥
 च[रा]शीकरारोगाच्च उत्तराक्षः श्वेते एव च ।
 नृगाम्बरी रक्तं पित्रं नृचरोनां च दाहकाम् ।
 एवं काचचिकित्सा च हवाचैवे प्रतिष्ठिता ॥ ३१ ॥
 शालात्मकं नाम चरानं लंगैश्च नृगाम् (१) कृतः ।
 चण्वो नयने त्रासे चटने चण्वो तत्रा ।
 येन ते प्रज्ञानं यति शालात्मकं ब्रजवाचं ॥ ३२ ॥
 किञ्चोत्तराक्षचिकित्सा च किञ्चोरो येन चरैते ।
 चारोयं चायते येन चरं येन चिनुधति ॥ ३३ ॥
 गुर्विष्यो येन पुष्यं चिनु धा येन त्रयेव न ।
 रोगाद्यो *
 अष्टांगस्यास्य काचैश्च नृगु स्वानाणि पुत्रच ॥ ३४ ॥
 उत्तरं प्रथमं स्थानं द्वितीयं स्वाचपोत्तरं ।
 शारोत्तरं तृतीयं तु चतुर्थं तु चिकित्सितं ॥ ३५ ॥
 पंचमं शिमुनेवज्यं षष्ठं स्यादुत्तरोत्तरं ।
 नास्ति च तत् क्रियायसं चिकित्सानं तु सप्तमं ।
 रहस्यमहं स्थानमिहापुर्वेदसंयतः ॥ ३६ ॥
 अध्यायानां त्रयं सम्यक् स्थाने स्थाने निषेध मे ।
 चापुर्वेदसमुपनिषि (fol. 5a) विज्ञाध्ययनमेव (7a, b) च
 [॥ ३७ ॥
 उत्तमे संभवः (20a) पूर्वं ततः स्वाचमेव संभवः (28b) ।
 प्रकृति (33a) वैकीचिकानं (38b) चापुर्वेदं (41b) त्रयैव
 [च ॥ ३८ ॥
 सर्वोत्तराक्षो (48a) च प्रदेक्षो (54a) चंवाचानि
 [55b, 64a] च ।
 चाचता (78b) चवको ज्ञानं (87a) शारोत्तराक्षं (91b)
 [गतिः (96b) ॥ ३९ ॥
 गंधाः (92b) पुष्याधि (94b) पुष्याधि (98b) कलान्-
 [कानि (102b) चारदा (107b) ।
 मानमूर्धं (111b) कुलाचारी (122b) चिकित्साचिकित्सा
 [125a] तथा ॥ ४० ॥

* There is evidently a lacuna here, the definition of the other four headings being omitted.

दशगाभिषयं (126a) निष् (141a) पयैल्लक्षणेन
[(145b) च ।

नाचज्ञानं (149a) विधायोगः (152a) शोभा (154b)
[शुक्ल (159b) धारि (165a) ।

क्रयो (to end of MS.) राजोपवासश्च शीर्षी वेचनं
[तथा ॥ ३९* ॥ * ॥

उत्तरे तु महामयः षड्वर्गभयलक्षणा ।

विधिर्षि रोगविज्ञानं दुर्जनोद्धाननेन च ॥

वर्गातिशयो वर्गाश्च प्रत्यक्षो लिंगितानि च ।

चतुर्दशस्वभिर्यदनुचंदयः ॥

पादोद्गाभिषाश्च हिम्वाभासलक्षणा चतुः ॥

हारिद्रुक् तथा ज्ञानं कृमिगुलं तथैव च ।

सिंहासकश्च काशश्च तथातीक्ष्णश्च च ॥

क्षीरतृणद्वयं चैव तथा कटुकपिष्टिका ।

बालादकौमुदंश्च तथा शोथितवेष्टिकं ॥

अभिर्दन्तविज्ञाना च पादोलूकविज्ञानितं ।

विज्ञानं सवेष्टातीनां दृष्टव्यं न मेवञ्च ॥

तथा विगहेष्टीयं च वेगविज्ञानं च ।

यं चर्चं विषयोक्त्य दिग्धं विद्वत्स योभयोः ॥

ग्रहकीर्षिपथश्च (!) विषयोद्धाननेन च ।

रक्षावृद्धरं श्लोकं द्वितीयं स्थानकं तथा ॥ * ॥

शरीरकं नृतीयं तु चतुर्थं कः परं तव ।

गर्भोत्पत्तिश्च महती शरीरनिचयलक्षणा ॥

कायोपधिः शिरोपुष्टलक्षणा देशप्रमाणाश्च ।

होतानि रिक्तनभ्याश्च कायोकार्यं निधानिकं ॥

अधिकारविज्ञाना च जडोपधिराणि च ।

रसलक्षणा चतुर्दशानि यत्नानि रक्षलक्षणा ॥

चतुर्दशविधश्च नृपकारकाणि (!) च ।

लंघनं वृद्धं चैव मृदगभेदविज्ञानितं ॥

प्रसङ्गलक्षणेन श्लोकोद्धाननेन च ।

नाभिभगविज्ञाना च तथापुष्टविज्ञानितं ॥

पात्रादिना योनिदोषा वृषभुक्तविज्ञानितं ।

लक्ष्यं प्रमुक्तानि (मनु?) च शरीरे तु प्रकीर्तितं ॥

प्रायतः प्रथमो व्याख्यानप्राप्त्योनिप्रायकः (!) ।

अपातुक्षिरवातौ (?) अलापुष्प (?) विज्ञानयो वृष्टिलक्षणा ॥

शालुको क्षिरलक्षणा ॥ 11 Slokas, ending

आभ्यानक्षयतीक्ष्णः स्वाभ्येताविज्ञानितं ॥ * ॥

विज्ञानोद्धारविज्ञाना विज्ञानं प्रथमं भवेत् ।

ग्रहभूतानः श्लोकोद्धारविज्ञानः चतुः ॥

प्राग्भाष्यः कृतिः श्लोको 4 Slokas, ending

तथा भगवत्विज्ञाना च विज्ञानोद्धारविज्ञानितं ॥ * ॥

इयमादौ वास्तुविज्ञाने (?) इत्य च वृत्तं ।

यहायां ज्ञानिकं चैव ज्ञियः संवृत्तं तथा ॥

तथा च स्थापितपात्रो रम्या नीराजनक्रिया ।

लोहाभिरुद्धं चैवमप्यानां च विज्ञेयं ।

रक्तं चतुर्दशं स्थानं चैव उत्तरोत्तरं ॥ * ॥

ज्वेष्टीरमुद्राभ्याम्लक्षणादिसमुपनिषाः ।

विज्ञेया व्यापदक्षेता नाडीव्यापतचैव च ।

सिद्धत्वाभिर्दं श्लोकं रहस्यं नृपु व्याप्य ॥ * ॥

रेखानिर्वाहकश्चैव चापुष्टानं ततः परं ।

रिष्टिकाभ्याम्लक्षणा कल्याणिकलेन च ॥

उपसर्गादिर्दं च नक्षत्राहारिर्दं ।

हरीतकीनां कल्याणु रमोन्मय च गुग्गुलुः ॥

सर्वपाणां तथा कल्याणु लालायाः कल्याण च ।

त्रिफलायास्तथा कल्याणु सर्जिकाकल्याण च ॥

रक्षायानि दिव्यानि पात्रीकरणेन च ।

शिक्षा चैव तथाप्यानां बालानां दमनक्रिया ॥

भारादानं तथा श्लोकं विविधा रक्षकलक्षणा ।

रक्षकश्च विज्ञेयलक्षणा वासकरक्रिया ॥

मंत्रयोगः क्रियायोगो रहस्योपनिषत्तथा ।

इत्येतद्वर्णं स्थानं रहस्यं परिकीर्तितं ॥

चार्वाकभेदविज्ञानं (?) स्थानेः सर्वैल्लक्षणाभिः ।

इत्यानुवैदिकं त्रया नृपु चतुर्दशः ॥

इति श्रीश्रीशालिहोत्रे आनुवैदिकविज्ञानः प्रथमः ॥

अथोपाय पुनः पुनं शालिहोत्रस्य वृत्तं ।

शिक्षोपनिषत्तं नाम वृत्तुत्तमं नृपु नृपु ॥ * ॥

At the end of the MS. some leaves have been lost. It is mentioned under its old number (2041) in Dietz, Anal. Med., p. 155.

Besides the two following works, a similar one is known in the Berlin Library, no. 944. The information gathered in the Berl. Cat. by Prof. Weber regarding the adaptations of such works in Arabic and Persian may here be completed by the quotation of an English

* The MS. counts 87 verses, 31-24 not being numbered. After this the numbering is discontinued.

book published at Calcutta in 1788 under the following title :

"A Treatise on Horses, entitled *Sajoter*, or, a complete system of Indian Farriery, in two parts: the first, containing a particular description of the different colours and marks of horses, etc.; the second, a description of all the disorders they are subject to, etc. Compiled originally by a Society of Learned Pundits, in the Sanskrit Language: translated thence into Persian, in the reign of the Emperor Shah Jehan, by Abdallah Khan Firoze Jung, an Emeer of his Court, which is now translated into English, by Joseph Earles."

Cf. also Garcin de Tassy, *Histoire de la Littérature Hindouie*, 2nd ed., iii. 294.

[GAIKAWAR.]

2763.

2402. Foll. 83; size 8½ in. by 5½ in.; good (Jaina) Devanāgarī writing of 1424 A.D.; ten lines in a page.

[*Āyurvaidyaka*], a manual of the veterinary art, by Jayadatta, the son of Vijayadatta.

The work has been edited, under the title of *Āyurvaidyaka*, in the Bibl. Ind., by Kāvirāj Umesa Chandra Gupta Kaviratna (1886). The present MS. merely calls the treatise by its generic title of *Śālīhotrasāstra*.

For comparison we extract the first chapter :

प्रथमं शंकरं देवं शंकरं सर्वदेहिनी ।
शिराव जगः शीतं शिरां चापि पिशेवतः ॥ १ ॥
मुखाय चोपशब्दार्थं संघटिस्वरपठितं ।
लक्ष्यं पाणिदेहस्य संक्षेपेन वपाकम् ॥ २ ॥
चिकित्सां च समासेन सिद्धीवचनानुतां ।
मुनिप्रोक्तानि ज्ञात्वापि सम्यगलक्षये पाणिनी ॥ ३ ॥
जीमद्विजयदत्तस्य पुत्रेण क्लृप्तेन मुन्या ।
जीमता जयदत्तेन वाहानीं हितमिच्छता ॥ ४ ॥
जम्बावानीं वपायोगं चक्रेतामित्रममया ।
जोकाणी च महत्तेजः शत्रवचमुनेन च ।
प्रदेशलक्ष्यं चैव जीविनं च वचसया ॥ ५ ॥
दृष्ट्वापिमाने जेषां दृष्टानामपि निजैः ।
दृष्ट्वापिपाणिं चैव निषेधं चोपशब्दम् ॥ ६ ॥

चिरिं चारानिज्ञाकां ज्ञात्वापिपाणिनी ॥ ७ ॥

निदधत्तपि चक्रे चक्रे चैवामुपायम् ।

नस्य मेदपि चैव चोपशब्दपि जग ॥ ८ ॥

चोपशब्दो वाहानीं चक्रेपिपाणिः क्लृप्ता ।

चातादीनी च होवाकां चोपशब्दं तत्रैव च ॥ १० ॥

निदानं चैव चिह्नं च रोगाकां च चिकित्सां ।

जम्बावामपिपाणिं चक्रेपिपाणिचरं ॥ ११ ॥

प्रकृतिं च मुद्राकां ज्ञात्वापिपाणिनिपाणिं ।

रजनादि वपाकस्य मुनिभिः पुत्रैरेदिनं ॥ १२ ॥

जयवामि जगतेन मुद्रादिं च वपाकम् ॥

इमुद्रेशाभायः समातः ॥

In many parts of the text the MS. differs considerably from the edition, both as regards matter and arrangement. We subjoin the subjects treated in the different chapters, which are not numbered in this MS :

इति प्रदेशाभायः fol. 5a; इति जम्बावामाभायः fol. 7a; इति वाहानीभायः fol. 11b; इति पुत्रकाभायः fol. 12b; इति पुत्राभायः fol. 13a; इति गवाभायः fol. 13b; इति चर्याभायः fol. 15a; इति देविताभायः fol. 15b; इति महादोषाभायः fol. 17b; इति चाताभायः fol. 18b; इति जम्बाभायः ib.; इति गवाभायः fol. 19a; इति जम्बाभायः ib.; इति प्रवाभायः fol. 20a; इति चर्याभायः fol. 22a; इति चर्याभायः fol. 24a; इति जम्बाभायः fol. 25a; इति जम्बाभायः fol. 26a; इति द्रव्यप्रमाणाभायः fol. 28b; इति जम्बावामाभायः fol. 31b; इति जम्बावामाभायः fol. 32b; इति शिष्टिपिपाणिं fol. 33a, etc.; इति चारदापिपाणिं fol. 34b; इति दाहपिपाणिं fol. 35a; इति जम्बावामाभायः fol. 35b; इति शिष्टीवेचाभायः fol. 38a; इति निदधत्त-मुपायं fol. 39b; इति नस्याभायः fol. 40b; इति खेदपिपाणिं fol. 41a; इति तेलपिपाणिं fol. 42b; इति जम्बावामाभायः fol. 43b; इति चर्याभायः fol. 44a; इति रिजलक्ष्यं fol. 45a; इति चर्याभायः fol. 46a; इति जीमद्विजयभायः fol. 46b; इति चातापिपाणिनिपाणि-भायः fol. 47a; इति चातापिपाणिनिपाणि-भायः fol. 47b; इति मुद्रापिपाणिनिपाणि-भायः fol. 48a; इति चातापिपाणिनिपाणि-भायः fol. 50b; इति रिजलक्ष्यं पित्तिका fol. 51b; इति चर्यापिपाणिनिपाणि-भायः fol. 52b; इति मुद्रापिपाणिनिपाणि-भायः fol. 53a;

इति नेत्रचिकित्सा fol. 58b; इति पात्रिकश्लोकोदोगचिकित्सा ib.; इति विषिकश्लोकोदोगचिकित्सा fol. 54a; इति अक्षय रोगचिकित्सा fol. 54b; इति अक्षिपात्ररोगचिकित्सा fol. 55a; इति रक्तानिपात्रश्लोकोदोगचिकित्सा ib.; इति कुनि- श्लोकोदोगचिकित्सा fol. 55b; इति श्लिगिताध्यायः fol. 57a; इति कर्णरोगचिकित्सा ib.; इति काष्ठचिकित्सा fol. 58a; इति पित्रकाष्ठचिकित्सा fol. 58b; इति अक्षकाष्ठचिकित्सा fol. 59a; इति हिक्काचिकित्सा fol. 59b; इति जवा- ध्यायः fol. 60b; इति तिंदावचिकित्सा fol. 61a; इति वृक्षरोगचिकित्सा fol. 62b; इति वादरोगचिकित्सा fol. 65a; इति अरिचिकित्सा fol. 67a; इत्यथौषधाध्यायः ib.; इत्यौषादचिकित्सा fol. 68b; इति मृदाध्यायः fol. 69b; इत्युदावर्थाध्यायः ib.; इति मल्लभाध्यायः fol. 70a; इति कुमिकोष्ठेयकोष्ठचिकित्सा fol. 71a; इति मूत्ररोगचिकित्सा fol. 72b; इति श्लेष्मचिकित्सा fol. 74b; इति मुष्करोग- चिकित्सा fol. 76b; इति पात्रोदरचिकित्सा fol. 77b; इत्युदकोदरचिकित्सा fol. 78b; इति पात्रवृक्षचिकित्सा fol. 79a; इति लघ्वरुक्षरिच्योपध्यायः fol. 79b; इति विषदूषिताचिकित्सा fol. 80a; इत्यप्लवराचिकित्सा fol. 80b; इति रक्तोन्मत्तः (17 śl.), fol. 81b; इति गुग्गुलुकत्तः (12 śl.), fol. 82a; इति वीजुलीकत्तः (2 śl.), ib. Then follow strings of names (partly in *bhāṣā*) and rules or prescriptions: विषमगणिका निषेधो जीरा। जीरा। चर्वीरोदि। कटू। अतिविह। गलो। हँगु। करिचप। चूर्णं कर्माचर्क। °

It ends:

विधिरेव समुह्यो नेत्रसंश्लेषे कदा ।

अपर अनुकोषागो विधिः संश्लेषे स्मृतः ॥ १ ॥

कुलं जेहेन संश्लेष नवनाथ्यरे विधेत् ।

ततोपरि(१) अर्धं चट्टं चर्मीयाद्वा कुलं धिक् ॥ २ ॥

चट्टं चट्टं पुनर्नैव पुनर्जेहेन विज्ञेयेत् (?) ॥

इति शालिहोत्रशालं समाप्तं ॥ संवत् १३ वैशाखे ८१ वर्षे माघपक्षे २ शोमे शेनापुरे लिखितं ॥

Of. Dietz, Anal. Med., p. 153.

[GAIKAWAR.]

2764.

107b. Foll. 19; size 9½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1661 A.D.; 10-12 lines in a page.

[*Atvacikitsā*], occasional notes on horses, by *Nakula*.

This treatise has been published as a supplement (*pariśiṣṭa*) to *Jayadatta's Atvavai- dyaka* in the Bibl. Ind., under the above title, whilst the MS. again gives to it merely the generic title of *Śālihotraśāstra*.

Whilst the edited text consists of 17 *adh- yāyas* (or rather 18, the last but one of which has not however yet been forthcoming) of to- gether 445 *ślokas*, the MS. has only 12 *adhya- yas* of together 185 *ślokas*. Moreover, the text of the MS. is in very poor condition, and each verse is accompanied by a paraphrase in some dialect of Hindi.

It begins (cf. ed. p. 4):

उत्तमा मध्मना नीचा अनीचा च तथा वर्त ।

चतुर्धा पाणिनो धूमो जायते देशसंभवाः ॥ १ ॥ °

मध्यम। उत्तम। नीच। अनीच। देशेने आश्रये करी बहुप्रकारे मरणा ॥ °

Chapters 1-6 of the MS. correspond to chs. 2-7 of the edition; ch. 7 to ch. 10; chs. 8 and 9 to ch. 11; chs. 10 and 11 to chs. 12 and 13; and ch. 12 to chs. 15 and 16 of the edition.

It ends (cf. ed. p. 61): शला कंकोलिकानुलं ° ॥ कोसंभो केसरं लाक्षा ° ॥

इति श्रीशालिहोत्रशालं निबुलकृते(१) अक्षचिकित्सा नाम द्वादशो अध्यायः संपूर्णः ॥ ° संवत् १३ माघपक्षे १७१६ वर्षे विनागाक्षिणी १५६३ श्रावणे माघशुक्लदिने बुधवने पक्षे अमनायां तिथौ। चांद्रिः अक्षिप्रपादो बुधने विगृह्यमानं तथा। विमेषेय विषेचरेय लिखितं शालं हयानां मुग्धं ° लिखितं चमदपुरनिवादिना विषेचरेय ° ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

X. Astronomy, Mathematics, and Astrology (Jyotiḥśāstra).

A. ASTRONOMY AND MATHEMATICS
(SIDDHĀNTA, GAṆĪTA).

2765.

3265a-s. Foll. 27 (numbered 17 + 8 + 2);
size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī
writing; 12-14 lines in a page.

A. *Jyotiḥśāstra*, in the *Yajus* recension, with
Somākara's commentary, *Jyotiḥśāstrabhāṣya*.

It begins:

अथाकृताकृतं यद्वदन्

यज्जालम् सखराणि विज्ञेयः ।

काकल्लेदं कारलं यद्वदन्

भोगावातेः क्षापनं संख्यन्व(१) ॥ १ ॥

See above, no. 559.

B. The same work with an abbreviated
version of *Somākara's* commentary.

It begins:

यं यत्संख्यन्तं यज्जालम् यद्वदन् ।

दिनसंख्यन्तं यज्जालम् यद्वदन् ॥ १ ॥

अत्रिवाक्यं यज्जालम् यद्वदन् ॥ २ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ३ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ४ ॥

It ends:

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ५ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ६ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ७ ॥

Of. A. Weber, *Jyotiḥśāstra*, p. 110.

C. *Jyotiḥśāstra*, in the *Rik* recension (86 H.).

[?]

2766.

2718. Foll. 29; size 8½ in. by 5½ in.; clear
Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

[*Vṛiddha-*] *Vasīṣṭhaśāstrānta*, or *Vasīṣṭha-*
śāstra, ascribed to *Vṛiddha-Vasīṣṭha*. The
MS. contains only a fragment of the *Gaṇita-*
śānta(?), in 13 chapters.

It begins:

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ २ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ३ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ४ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ५ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ६ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ७ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ८ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ २ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ३ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ४ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ५ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ६ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ७ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ८ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ९ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १० ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ ११ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १२ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १३ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १४ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १५ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १६ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १७ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १८ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ १९ ॥

यज्जालम् यद्वदन् ॥ २० ॥

बुद्धा ज्योतिषां सचचवेदाङ्गब्राह्मणविषये

[१०६००० ।

अथर्वनके विज्ञा मेवादिना सदाः समस्तमुपा(१) ॥ ११ ॥

पञ्चमिगतिवायुप्रवहनिचद्वे नवेने शीत ।

अथि व सचवे समपि खेडापारिः प्रवाति पूरिदि ॥ १२ ॥

बुद्धादी ननुमुद्राविषदि भावुदेहाद्य मेवादी ।

मेवादिना बुद्धादी खेडापारो रमपा च ननुवाताः ॥ १३ ॥

दशगुर्वैद्योचारकाः प्रायो रमिपीये ।

मलहेचरुं चला नाडीयन्त्राद्यैः दिने ॥ १४ ॥ ०

1. *madhyamādhikāra* (69 vv.), fol. 5a; 2. *apashādhikāra* (44 vv.), fol. 8a; 3. *pranādhikāra* (87 vv.), fol. 11b; 4. *candragrahaṇādhikāra* (35 vv.), fol. 13b; 5. *sūryagrahaṇādhikāra* (25 vv.), fol. 15a; 6. *parulekhādhikāra* (25 vv.), fol. 16a; 7. *tārāgrahayogādhikāra* (27 vv.), fol. 17a; 8. *nakshatradhruvādhikāra* (22 vv.), fol. 18b; 9. *grahodayāsthādhikāra* (20 vv.), fol. 19b; 10. *śrīṅgonnatyādhikāra* (23 vv.), fol. 20b; 11. *pātādhikāra* (37 vv.), fol. 22b; 12. *bhūgolādhikāra* (124 vv.), fol. 28a; 13. *grahakakshādhikāra* (28 vv.).

It ends: इति श्रीमद्विष्णुवर्धनप्रणीते गणितसूत्रे विचित्रकाण्डे (thus always) अथविचारकाण्डोद्देशः ॥ ० ॥ श्रीकाण्डे १०९२ प्रवर्तमाने प्रथमपत्रे भाद्रपदपक्षे १३ चतुर्थे ज्योतिर्विज्ञानाचार्यगणितविचारकाण्डे पुस्तकमाहोति ॥ संवत् १८८५ ॥

The leaves are marked ० वि०; and fol. 1a and the fly-leaf contain the title श्रीगणितविष्णुवर्धनप्रणीतः ॥

For another MS., consisting of 205(?) leaves, but likewise ending with the 13th chapter, or *kakshādhikāra*, see Rāj. Mitra, Notices, v., p. 219.

[MACK. COLL.]

2767.

3210. Foll. 7 + 80; size foolscap, 12½ in. by 8 in.; Grantha character; European paper (watermark 1822); 22 or 23 lines in a page.

Āryabhaṭīya, or, as it is here called, *Bhaṭṭasiddhānta*—also known under the titles *Ārya-bhaṭṭasiddhānta*, *Āryasiddhānta*, and *Āryaśhaṭa*—a manual of astronomy, composed, in 499 A.D., by *Āryabhaṭa*; with *Sūryadeva's* commentary, entitled *Bhaṭṭapraśāsa*.

The text of the treatise—consisting of four chapters, viz : *gīṭikāpāda* (often called *śaṭa-gīṭikā*), *gaṇitapāda*, *kālakriyāpāda*, and *golapāda*—has been edited, with *Pafamādīvara's* *Bhaṭṭadīpikā*, by Dr. H. Kern (Leiden, 1874).

The first 7 leaves of the present MS. contain the text separately, which, moreover, is given again along with the commentary.

In the separate copy, it begins with an *āryā* verse not explained by the commentator : वन्दे गणेशपदं ० ॥ १ ॥ प्रथमैकमनेन ०

The commentary begins:

नमस्तत्कृतकलायगुणवैराग्यमयै ।

निरपराधाय(०)ज्ञाय K.) निनाय महर्षे(महर्षे K.) स्तु
[महीयते ॥ ०

See Aufrecht, Cat. of Trin. Coll. Camb., pp. 37-39; and Kern, pref., p. vii., where the whole of the introduction is given, and this copy is referred to as a very poor one. The MS. breaks off abruptly in verse 45 of the last chapter.

On *Āryabhaṭa's* age and works cp. Bhāu Dājī, Journ. Roy. As. Soc., New Ser., i., p. 392; Kern, *Bṛhatasphaṭīā*, pref., pp. 54 seqq.

[MACK. COLL.]

2768.

2529d. Foll. 27; size 9½ in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of 1621 A.D.; 17-20 lines in a page; some leaves injured by wear and insects; foll. 1 and 2a (pasted on the original leaf) supplied by a comparatively moderna hand.

Brahmasiddhānta, or *Brāhma Sphuṭa-siddhānta*, a compendium of astronomical science, composed, in 628 A.D. (at the age of 80), by *Brahmagupta*, son of *Jishnu*, in the reign of *Vyāghramukha*, of the *Cāpavansha*.

It begins :

अथैवमबुधसुखीति (र. विरीट) एतन्नामसुखिप्रवादः ।
अतो बगुधसुखिप्रवित्तिलनामा महादेवः ॥ *

See Weber, Berl. Cat., no. 1733 (*adhy.* 1-24); Bhāu Dāji, Journ. Roy. As. Soc., New Ser., i., p. 410 seq.

The work consists of 25 *adhyāyas*, composed throughout in the *śrīyā* metre.

In *adhy.* 11, v. 59, this MS. reads the title नाम्ने (नाम्ने Berl.) स्फुटसिद्धान्ति; ib., v. 61, स्फुटसिद्धान्तनामो नामः ॥ *adhy.* 16, v. 37, नाम्ने स्फुटं कुतः; v. 38, नाम्ने ०; *adhy.* 21, vv. 71-73 of Berl. MS. are here (against the comm.) *adhy.* 22, vv. 1-3, where, in v. 2, the MS. reads श्रीवेद्यायैवमबुधसुखीतिः (श्रीवेद्यायैवमबुधसुखीतिः Berl., comm.) ० नामो (नाम्ने Berl.) गोलः ०; *adhy.* 24, v. 5, नाम्ने (नाम्ने Berl.); v. 8, नामः स्फुटसिद्धान्तः (नमस्फुटसिद्धान्तिः Berl.); v. 10, स्फुटसिद्धान्तः कुतो नमः (नमः नाम्ने Berl.). The colophons of the chapters have throughout the title नमस्फुटसिद्धान्ति.

1. *madhyamādhikāra*, 64 (62 Berl.*) verses; 2. *sphuṭikarapādhikāra*, 68 (67 B.) vv.; 3. *triprāśnādhikāra*, 65 (66 B.) vv.; 4. *candragraha-pādhikāra*, 20 vv.; 5. *ravigrāha-pādhikāra*, 27 (26 B.) vv.; 6. *udayāstamayādhikāra*, 14 (12 B.) vv.; 7. *śrīgōmnatisāmānjāko 'dhyāya*, 18 vv.; 8. *candracāyādhikāra*, 9 vv.; 9. *grahamela* *'dhyāya*, 24 (?25, 26 B.) vv.; 10. *bhagrahayutyādhikāra*, 70 vv.; 11. *dūṣapādhikāra*, 68 vv.; 12. *samkalitādhikāra*, 66 vv.; 13. *madhyagatīvāsanādhikāra*, 48 (49 B.) vv.; 14. *sphu-*

ṭagatīyādhikāra,† 54} vv.; 15. *triprāśnottari-dhyāra*, 60 vv.; 16. *grahapottarādhikāra*, 47 (46 B.) vv.; 17. *parilekhādhikāra*, 10 vv.; 18. *kūṭahādhikāra*, 101 (103 B.) vv.; 19. 20 vv.; 20. *chāndracāyuttarādhikāra*, 19 (20 B.) vv.; 21. *golādhikāra*, 70 vv.; 22. *yantrādhikāra*, 54 (53 B.) vv.; 23. *mānādhikāra*, 12 vv.; 24. *samjñādhikāra*, 13 vv.; 25. *dhyāmādhikāra*, 72 vv.

Ch. 25, wanting in the Berlin MS., begins :

एवाहासमुच्छेदेहातेः एवातिना हातः ।
पितृलोकेऽप्यनुपेक्षेऽन्यत्रैवजातिः ॥ [म] ॥ १ ॥
एवातिमुतोः एतिनातिना लम्बमुक्त्वा उरुवेदः ।
नमस्फुटसिद्धान्तनाम्नायैव नामाः कुः (I) ॥ २ ॥ *

The last leaf, unfortunately, is in a bad state of preservation, and over the lower part of the first page of it (comprising verses 53b-59) a piece of thick grey paper has been pasted, which could hardly be removed without completely destroying that part of the leaf, even the reverse of which is badly damaged.

It ends :

दुर्लभम् . . . बलमुक्त्वादिनामेव न प्रदातव्यः ।
आनयहासिकारो निष्कृतुमन्त्रमुने ॥ ७२ ॥

इति श्रीनमस्फुटसिद्धान्ते श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥
एतच्च श्रीनमस्फुटसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ७३ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ७४ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ७५ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ७६ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ७७ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ७८ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ७९ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८० ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८१ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८२ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८३ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८४ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८५ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८६ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८७ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८८ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ८९ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९० ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९१ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९२ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९३ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९४ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९५ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९६ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९७ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९८ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ९९ ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ १०० ॥

2769.

1304. Foll. 292; numbered in two sets of foll. 58 and 282, with double leaves for fol. 7

† V. 46 of this chapter runs thus:

श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥
अष्टाः श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥ ७३ ॥

on which the commentary remarks: इदानीमन्तर्गत-
नमोपादानादनन्तरं विषयसुखी नामाधिकाः अष्टाः ॥
नामः । श्रीपद्मसिद्धान्तो नामाधिकाः अष्टाः ॥
नामनमस्तुतिप्रवृत्तौ अष्टाः ॥

* For the real number of verses there should be, acc. to the statement in the last verse of each chapter, cf. Berl. Cat.

affectionate interest he took in the subject. Nothing is perhaps more calculated to give one an idea of the slow and sure way in which the great Sanskritist built up his scholarship, and of the thoroughly judicial nature of his mind, than to compare this MS., on which he must have devoted months of labour, with the brief and carefully weighed statement on *Brahmagupta* in the Dissertation prefixed to his *Algebra*. (J. E.)

2770.

2266. Foll. 197 (numbered 205, owing to the omission of nos. 191-200, and the insertion of a leaf after foll. 89 and 141); size quarto, 9½ in. by 13 in.; excellent, modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

The same work; a reproduction of the preceding MS. with all its gaps and confusion.

The *sūcipātra* was also slavishly copied on 19 leaves with its page references which, as they do not fit the present MS., were subsequently obliterated, without new ones being substituted for them.

This is one of a set of 49 quarto volumes containing astronomical works, marked in the old list as having come from "Calcutta," having probably been transcribed (for the most part by unintelligent scribes) for the College of Fort William, and ultimately made over to the Library of East India Company, where they now figure under nos. 2260-2308.

[CALCUTTA.]

2771.

596A. Foll. 43; size 9½ in. by 4 in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Kuṭṭakādhyāya, being the 18th chapter of the *Brahmasiddhānta*, with an anonymous commentary.

This is the MS. from which Colebrooke translated the latter part of his *Algebra*, that chapter being wanting in his copy of *Prithūdaka's* commentary.

It begins: चर पुट्टपात्रो व्याख्याते । प्रदीप
इत्यादिप्रयोगनाह । प्रत्येकः प्रः प्रः ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥

चपात्र प्रः (v. 15 of chapter) ।

यो ज्ञानाति पुनादि बहुप्रवातेः प्रवक्तृव्यतिः ।

विचित्रतुःप्रभुतीनां पुट्टाकारं संज्ञानाति ॥ १ ॥

चर तावत्तावता रवादीनां भगवाताः चरन्ते ॥

It ends: इदानीमभ्यासोपसंहारावैवाह ।

प्रतिपक्षनी प्रजाः प्रतिताः प्रोक्ष्यते पुत्रे ।

चापौकां चाधिकज्ञानेन पुट्टो व्यक्तो ज्ञानः ॥

चर प्रवातेः कार्येवर्तिः ६१ ॥

प्रजावैः कार्येवर्तिनाम् ६१ ॥

इति प्रिथुपुत्रपरिचिन्ते प्रविज्ञाने वीरगतिप्रपुट्टावि-
परत्वं ॥

The back of the last leaf has the title प्र-
[गु]वीर[गति]प्रवक्तृव्यति, to which Colebrooke (to whose hands the inserted words seem to be due) has added the pencil note, "Is Padmanābha the commentator, or is this introduction of his name a mere error?"

[H. T. COLEBROOKE.]

2772.

2260. Foll. 22; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

Sūryasiddhānta.

An English translation of this ancient textbook of astronomy, accompanied by valuable notes, was published by the Rev. E. Burgess (assisted by several scholars, esp. W. D. Whitney), in the *Journal of the Amer. Or. Soc.*, vol. vi. (1860); and another by *Paṇḍit Bāpū Deva Śāstri* (Bibl. Ind., 1880). For editions of text and commentary, see no. 2775. Cf. also Colebrooke, *Misc. Ess.*, ii., 389-91.

[CALCUTTA.]

2773.

312b. Foll. 33; size 18½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; six lines in a page.

Another copy of the same work, not very correct. [H. T. COLEBROOK.]

2774.

1510c. Foll. 3; size 11½ in. by 6½ in.; modern Devanāgarī writing (European paper); eleven lines in a page.

A fragment of the *Sūryasiddhānta*, consisting of the *nakṣatradhruvakavikāśepādhikāra* and the *udayāstādlikāra*, foll. 12-14 of MS. 2260. [H. T. COLEBROOK.]

2775.

454. Foll. 176 + 47 + 27; size 9½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of the latter part of last century; nine lines in a page.

Sūryasiddhānta-Gūḍhārthaprakāśika, a commentary on the *Sūryasiddhānta* (the text of which is given in full), composed, in A.D. 1603,* by *Raṅgamātha*, son of *Ballāla Gaṇaka* and *Goji*, whilst residing at Kāśī.

Both text and commentary have been edited, in the Bibliotheca Indica, by Dr. Fitz-Edward Hall (Calo. 1859).

According to the final *śloka*s of the commentary *Ballāla Gaṇaka* had five sons,—viz. 1. *Rāma*, who commented on *Ananta's* *Sudhāraṣaṭ*; 2. *Kṛiṣṇa*, who played a conspicuous part at the court of the emperor *Jahangir*, and

* इहो वसुधैवकुटुम्बक इत्येतन्मते निवेदयितुं पुत्रे ।
In the same year the author's son *Munivara* was born.

† Thus our MSS. read instead of Hall's *वृषाकरल*; cf. *Anfrecht, Cat. Cat., s.v. चक्र*, p. 133.

commented upon *Bhāskara's Bijaganita* and the *Śrīpatipaddhati*; 3. *Govinda*; 4. *Raṅgamātha*; and 5. *Mahādeva*.

[H. T. COLEBROOK.]

2776.

1844. Foll. 11+34; size 12½ in. by 4 in.; good, modern Devanāgarī writing (European paper); 10 or 11 lines in a page.

Sūryasiddhānta-Gūḍhārthaprakāśika, with the text of the *Sūryasiddhānta*.

[? DR. JOHN TAYLOR.]

2777.

2263. Foll. 110 + 32 + 14; size 4to, 18 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing of 1792 A.D.; 24 lines in a page.

The same works.

This copy is a reproduction of MS. 454, including the index with its reference numbers which, not fitting this copy, were afterwards obliterated without being replaced by fresh ones.

[CALCUTTA.]

2778.

1755. Foll. 204; size 8½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1790 A.D. (from fol. 201b, l. 7, by a different hand from the rest; and fol. 1 supplied by yet another, somewhat more modern hand); ten lines in a page.

Sūryasiddhānta-Vāsanābhāṣya, or simply *Saurabhāṣya*, a commentary on the *Sūryasiddhānta*; by *Nṛsiṃha Gaṇaka*, son of *Kṛiṣṇa daivajña*, who was one of five sons of *Divākara*, son of *Bhaṭṭācārya* of *Golagrāma*.

It begins:

ब्रह्मसूत्रसंस्कारकार महात्मने ।

मन्वेद्यार मन्वाजी वसुधैवकुटुम्बक इत्येतन्मते ॥ १ ॥

See Aufrecht, Cat. Trin. Coll. Camb., pp. 41-8, where also a list of authorities quoted by the author, and the final verses relating to his pedigree, are given. The remaining verses run as follows :

ईषदादिपारमार्थकः श्रीकृष्णनाम द्विजो
 यो भूतः सत्त्वतो नृसिंहस्यः सत्त्विकमात्रं ज्ञात् ।
 ब्रह्मज्ञानमार्गमनुष्ठितिः सेवेन शिष्यामुपा
 दिष्टास्य मयापुराणं सप्तविंशत्यामदोषाहं ॥ ५ ॥
 दुर्गोपं यदनीयं तद्विजयति स्वर्गादिभिर्भुक्तिभिः
 स्वर्गार्थं तद्विजयति विद्वतो ज्ञेयैः कर्मादादिभिः ।
 ज्ञानाय न्युपयोगिण्यस्य सत्त्विकसिद्धिर्लभः इत्ये
 कोऽस्माभिर्न सत्त्विकस्यैवः सर्वे अपि टीकाभूतः ॥ ६ ॥
 इदं श्रीकृष्णसिद्धिं श्रीविक्रमोक्तं ॥
 श्रीनृसिंहस्य विदां परेश
 दिष्टास्यैव ज्ञानकारि भावोः ।
 सत्त्विकं ननु कर्माभिर्भागात्
 ज्ञोतिविदां श्रीविक्रमं दुर्गोपं ॥ ७ ॥

इति श्रीनृसिंहस्यविरचितं त्रैविंशत्यामर्थं संदृष्टं ॥
 Cf. Rāj. Mitra, Notices, v., p. 148.

In Prof. Aufrecht's opinion, based on a calculation (for Samv. 1641, Śaka 1578) occurring in the work (fol. 192b of this MS.), this commentary would seem to have been composed in 1584 A.D.; whilst Colebrooke, Misc. Ess., ii., p. 452, on the other hand, assigns to it the date Śaka 1542 (A.D. 1620). This date seems to be derived from the following verse in the same author's *Siddhāntatīronaṇi-Vāsanāvārtika* which is dated, in chronogram and figures, in Śaka 1543 (A.D. 1621), and is stated to have been composed by the author at the age of 35 (?):

विज्ञे (? विज्ञे) सत्त्विके सर्वे श्रीकृष्णं मया कृतं ।
 ईषदादिज्ञाने सर्वे पारमार्थिकं कृतं ॥

Here Colebrooke would seem to have read ईषदादिज्ञाने, and to have taken सत्त्विके सर्वे in the sense of the 24th year of age, instead of the

25th, as one might do. If the latter is the correct interpretation, the present commentary was composed in 1611 A.D.; and the interval of time between the composition of the two works was ten years, instead of one year, as Colebrooke supposed. [H. T. COLEBROOKE.]

2779.

2264. Foll. 88; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

The same work, copied from the preceding MS., with occasional corrections in another hand. [CALCUTTA.]

2780.

2261. Foll. 86; size 4to, 10 in. by 13½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 26 lines in a page.

Kiraṇāvalī, a commentary on the *Sūryasiddhānta* (*Saurasūtravivaraṇa*), by *Dādābhāi*, son of *Mādhava*, surnamed *Gaṇvākara* (*Gaṇvakar*), of the *Oṭṭapāvana* (*Oṭṭpavan*) family.

It begins :

प्रविष्टाय परं ब्रह्म ब्रह्मवर्णनोदयेः ।
 कार्त्तव्यं समुद्राय तनोति विरक्तपङ्क्तौ ॥ १ ॥
 विरक्तपङ्क्तौ तनोति विरक्तपङ्क्तौः पुनः ।
 दादाभाई कर्नाटोक्तं पारमार्थिकोक्तंः सत्त्विकः ॥ २ ॥

Prof. Bhandarkar, Rep. 1883-84, p. 84, shows that the author, in the course of his work, gives his date three times as Śaka 1641 (A.D. 1719).

See also Aufrecht, Ori. Cnt., no. 772; Cat. Trin. Coll. Camb., p. 44.

A colophon on fol. 12a, l. 18, gives the commentary the fuller title (*samjās*) of *Saurasāra-candra-kiraṇāvalī* (of the first introductory *śloka*); and another on fol. 81a, l. 18, that of *Jagaddandakiraṇāvalī*.

A passage of some length in the introduction, describing the circumstances under which the *Sūryasiddhānta* was revealed, agrees literally with the same account in the preceding commentary, by *Nṛsiṃha*; though whether it was taken therefrom, or whether both drew from a common source, does not appear.

[CALCUTTA.]

2781.

1122a. Foll. 77; size 11½ in. by 4 in.; careless Devanāgarī writing (by two different hands) of 1800 A.D.; twelve lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

2782.

580. Foll. 206 (one of which, 129, is missing); size 10½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1792 A.D.; ten lines in a page.

Sūryasiddhānta, with a commentary (*vivaraṇa*) by *Bhūdhara*, son of *Devadatta*.

It begins:

नमस्कृतं गुरुं दूरं ब्रह्मविद्याविद्यालयम् ।
इन्द्रादीन् लोकपालाञ्च कृष्णं विप्रविद्यालयम् ॥ १ ॥
लोचनविप्रवरत्नं दूरैर्विद्याविद्यालयम् ।
विप्रवरत्नं भूपते गणेशानां हिताय वै ॥ २ ॥

अथ ब्राह्मणसंवल्य विप्रविद्याविद्यालयोऽभिज्ञानदेवनामा
नमस्तारुण्यं गणेशाय नमः । अथिवा ०

See Aufrecht, Oxf. Cat., no. 778.

For different introductory *śloka*s (बस्योद्देशः), according to which *Devadatta* was the son of *Soma-tarman* of the *Bharadvāja* clan, an inhabitant of *Kāmpīlya* on the banks of the river *Sindhu*, see *Rāj. Mitra*, Notices, v., p. 127.

The date of this commentary is fixed by *Colebrooke*, in a manuscript note on fol. 1a, at 1571-2 A.D., on the ground that the corresponding year (*Kaliy.* 4673) is twice (foll. 18b and 22a) selected as the basis for astronomical calculations.

Of quotations, besides the *Siddhāntasiromani* and *Līlāvati*, we notice *Jivadatta*, fol. 15b; *Āryabhaṭa* and *Śrīpatibhaṭa*, fol. 20a; and *Ratnamālā*, fol. 141a.

It ends with the text of the last 10 *śloka*s of the *Sūryasiddhānta*, followed by:

एषा यास्मा सुगता ॥ इति श्रीब्रह्मविद्याविद्यालयभूषण-
विद्यायते दूरैर्विद्याविद्यायते नामाचार्यकृतदूरैः ॥ १ ॥ अथानेवं
दूरैर्विद्याविद्यायते ॥ अथ ॥ १८८ ॥ अथै वैज्ञानिक ॥ इतिदिने
लिपिनिदिने अथ अथानेवंदूरैः नहता[आनन्दरामस्य oblit.]
पठनाय ॥

The concluding sentence of the (incomplete) MS. noticed by *Rāj. M.* occurs at the top of the last page but one of the present MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

2783.

2262. Foll. 136; size 4to, 13 in. by 10 in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

The same work; transcribed from the preceding MS. with all its mistakes, which have, however, been partly corrected by a revising hand.

The gap caused by the loss of a leaf (129) in the above MS. not having been noticed by the copyist, the text here runs on without a break on fol. 84a, l. 1. [CALCUTTA.]

2784.

207a. Foll. 39; size 11 in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing of 1792 A.D.; nine lines in a page.

Brahmasiddhānta, a course of astronomy, in 6 *adhyāya*s, forming part of the *Śākalya-saṃhitā*. [A.]

It begins:

आनन्दयोगनाथं ब्रह्मणं विद्यायते ।
अथिवाच सुभाषीनं नाथः अथिवाच ॥ १ ॥

साद उपाय ॥

देवदेव कन्याय कथं कन्यायम् ।

ज्योतिषं परिग्रहानं मुनि काण्डायं महर् ॥ २ ॥ ०

For an analysis of the work see Weber, Berl. Cat., no. 1786.

Adhy. I. (vv. 111) ends:

द्वितीया यत्कलं वेद विहङ्गाद्यनयोक्तव्यम् ।

स्युद्धृत्यापि विहङ्गाय (स्युद्धृत्यापि ० C.) नोक्तव्या-
[संकेतनं (० सकेतनं D.) ॥ १० ॥

ज्याभाषायां लोभ्येन स चतुर्मासभाषा (० लभाषा B.
[लभाषाया C.; ० लभाषा D.) ।

परसंस्कृतं श्रोत्रं संहारकसूत्रं ॥ ११ ॥

नीचीयानुक्तम् - - -

breaking off; where B. has: नीचीया नचतुक्तस्य
चागुलोभ्येन संहरेत् suppl.; C. नीचीयानुक्तस्य लाकनैः ०
(2nd adhy); D. नीचीया नचतुक्तस्य चागुलोभ्येन संहरेत् ॥

The 5 Siddhāntas (पंचसु विद्वानेष्टकानां) are referred to in v. 90 of this chapter.

Adhy. II. (vv. 263) beg.:

चाकनैः ससंवाद् (चाकनैः सस्य संवाद् B., D.)
[गच्छतीति स्युद्धृत्यापि: ।

मंदोच्चाभ्यामसंवाद्नी यदा मंदकलं मुने ॥ १ ॥

It ends:

चावाकनगने नचकाद्यो यावा इति स्थितिः ।

चतुर्कं रोगज्ञेयैराकलने कृतं सखः (I) ॥ ३ ॥

Adhy. III. (vv. 172) beg.:

तिचरक्षिंशङ्कचाति चरक्षिंशरेर हि ।

नार्थतो भगवो योगाः करवाणि नभोरवाः ॥ १ ॥

It ends:

चाकनो कृतिचा इको नैवं पुचः (० नी A.) ।
श्रोत्रागुल्येन विष्णुः कोषितीत्यति स्थितिः ॥ १११ ॥

B. and C. have the figure 172 (D. 171) after पुनर्वाचः ॥ C. counts v. 182 of this chapter v. 500 (from the beginning).

Adhy. IV. (vv. 119½-120½) beg.:

चातिवेचः (चापि ० B.; चापि ० C.) स्युद्धृत्यापि (० स्युद्धृत्यापि ० C.)
[चातिवेचः स्युद्धृत्यापि: पुनः ।

उदेति सहादेनैः (० सहा) चावातिनकादयः ॥ १ ॥

It ends: साक्षाद्वेचः स्युद्धृत्यापि (स्युद्धृत्यापि-
[वेचः B.; स्युद्धृत्यापि - विचरक्षिणे C.) ॥

Adhy. V. (vv. 78 A.; 83½ B., C.) beg.:

समान्ये वा पुनः वा भीमानीं चरवर्तः ।

चोचरति (नो चरति B.; चो चरति C.) पुनिले
[चोचरति स्युद्धृत्यापि: ॥ १ ॥

It ends:

नाम्यवे (० नी B.; ० नी C.) स्युद्धृत्यापि सहातोः चाति-
[भवाहा ॥

वेदाः संवर्तते च नचकाहाय वा नचः (नचकाहाय-
[चापनः B.; नचकाहाय चापन C.) ॥

Adhy. VI. (vv. 14) beg.:

चेदकेन पिना चेदाः स्युद्धृत्यापि सहातोः ।

न हावेते सहाकाहे सहाकाहानुचते ॥ १ ॥

It ends:

न देवे सस्य कस्यापि रहस्यं सहाकाहानुचते ।

सहादेवे पुनिलेचनं पुनं सहाकाहानुचते ॥ १० ॥

इति सहाकाहानुचते द्वितीयमत्रे सहाकाहानुचते सहाकाहानुचते ॥

रिचरेदं च सहाकाहानुचते सहाकाहानुचते ।

रिचरेदं च सहाकाहानुचते सहाकाहानुचते ।

चिरवावेन लिखितं सहाकाहानुचते ।

चाकनो भागोरवातेरे काहमेचरवातिनी ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2785.

252a. Foll. 36; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of 1798 A.D.; nine lines in a page.

The same work. [B.]

This MS. is preceded by 5 leaves containing extracts bearing on the position and motion of the seven *Rishis*. The first leaf contains an extract from *Bṛhatsaṃhitā*, xiii., 3-6, with *Bhaṭṭotpālā's* commentary. The second leaf, headed *सहाकाहानुचते*, discusses the views of "*muni Śākalya*" as found at ii. 169 seqq. of the *Brahmasaṃhitā*, which thus is here considered as being the work of *Śākalya*. The following three leaves contain an extract on the same

subject from *Munitvara's Siddhāntasārabhaṅga*, in which the words of the *Śākalyasamhitā* are quoted as an authority for the author's opinion. Cf. Colebrooke, Misc. Ess., ii., 855 seqq., where these passages (probably compiled for him for the purpose) are adverted to.

[H. T. COLEBROOKE.]

2786.

1804. Foll. 22; size 18 in. by 5½ in.; fair, modern Devanāgarī writing (European paper); twelve lines in a page.

The same work. [C.]

[DR. JOHN TAYLOR.]

2787.

1018. Foll. 23; size 4to, 12 in. by 9½ in.; stiff Devanāgarī writing of the lapidary kind, of 1791 A.D.; eighteen lines in a page.

Brahmasiddhānta, of the *Śākalyasamhitā*. *Adhyāyas* 1-3. [D.]

Dated: संवत् १८८६ निमित्त चैवकुमानावासां त्रिषो रषिषाखरे लिखितमिदं पुस्तकं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2788.

520a. Foll. 23; size 9½ in. by 4 in.; clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Gaṇitasāra, also called *Trīśatī*, a compendium of arithmetic, by Śrīdhara-cārya, the precursor of Bhāskara-cārya, whose *Līlāvati* seems to have been written in distinct imitation of this work. [A.]

The rules are composed in (?150) *āryā* stanzas and followed by short practical illustrations, just as in the *Līlāvati*. Colebrooke frequently quotes parallel passages from this treatise in his translation of the latter work.

It begins :

गता द्विषं काचित्पत्रवाङ्मया मन्थितस्य कात्तुमुक्तम् ।

लोचनचपहाराय प्रवक्ष्यामि जीवितपाथैः ॥ १ ॥

एवं दशज्ञानमलात्कलहन्तुर्न ज्ञानः परं कथं ।

प्रयुक्तं कोटिदशगुणैर्न ज्ञानं त्वं नित्यं च ॥ २ ॥

तन्मात्राहासरोजं ज्ञंक्तुं करितां चरितं ज्ञानचरितं ।

मर्थं पराधीनादुपेयोत्तरं दशगुणं ज्ञानाः ॥ ३ ॥

योदशपञ्चमनायः यतो भवेत्मात्रिकीचतुर्विधः ।

पंचाहतेषुभिर्विराट्कैः काचित्का पैका ॥ ४ ॥

जायंका योदशभिर्द्विचतुष्टावतो भवेत्तुल्यः ।

प्रत्येकतुर्भिराट्क एकप्रत्येकतुःसुवचः ॥ ५ ॥

मायो दशदशगुणः योदशनायो निगद्यते त्वं ।

स सुपरिचयं सुपरिचरेयं यत्तं चतुर्भिः ॥ ६ ॥

हस्तोऽगुलविज्ञाना चतुरनिगता चतुःकरो दंडः ।

तद्विषयं त्रयो योचनमेवं चतुःत्रयो ॥ ७ ॥

भवति यदानीं यन्माहोरात्रं तैस्त्रिंशद्गुणैर्दशभिः ।

मातो ज्ञादशभिस्तैर्वै गच्छते एव परिभाषा ॥ ८ ॥

इति परिभाषा समाप्ता ॥

It ends: ज्ञानाचपहारः समाप्तः ॥

उत्तरतः सुपरिचयं दक्षिणतो मध्यपरितं (मध्यपरिचरि

[B.] वाच्यम् ।

प्रागपरं सुविनयो (१) यतोदधि (B.) नो गच्छतः जी-

इति विज्ञाना समाप्ता ॥

[यथादयः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2789.

2409b. Foll. 23; size 8 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1605 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Gaṇitasāra, or *Trīśatīkā*. [B.]

It ends: एवं गणितकारे चपहारकारः समाप्तः ॥ इति विज्ञानिका समाप्ता ॥ उत्तरतः सुपरिचयः ० ॥

जीमदूतविज्ञानावैकल्यवारीतलेपरं १६६२ वर्षे ज्ञा[ये] ११२० प्रवर्तमाने भाद्रपदपुदि २ सोमे माषागुपरिवाचिना भर(?)भृ)-जीमिच्छुदासालयेन कक्षाचरेयेदं ज्ञाज्ञानलेखि । राजनगरि-वासी गुणरत्नविज्ञानवे(?) कृतमुक्तजिज्ञासुजीमिनाचपवृत्तानवी-जीमिजीमिज्ञानवीनायज्ञाज्ञानार्थं कृतज्ञानेन लिखितं ॥ ०

[GAIKAWAR.]

2790.

2296. Foll. 15; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

The same work; slavishly copied from MS. 520c, with all mistakes. [CALCUTTA.]

2791.

1122d. Foll. 21; size 11½ in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Līlāvati, being the first of the four sections of *Bhāskara-cārya's Siddhāntaśiromaṣi*, viz. that treating of arithmetic (*gaṇitapāṭi*).

Bhāskara, the son of *Mahāvārhopādhyāya*, completed his great work in the year Śaka 1072 (A.D. 1150), at the age of 36.

Editions of the *Līlāvati* have been published, at Calcutta in 1832 and 1846; at Madras in 1863; an English translation, by H. T. Colebrooke, in his "Algebra with Arithmetic and Mensuration," London, 1817.

[H. T. COLEBROOKE.]

2792.

2409a. Foll. 23; size 8 in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī, in 1596 A.D., at Mihakara-grāma, near Bālpur, in the Berar country; 12-14 lines in a page.

Gaṇitapāṭi Līlāvati.

Dated: संवत् १५५३ चर्षे ज्येष्ठदि १२ गुरी तिथिनिर्दिष्टो विनोदिकृष्णकालचक्रपुरातनस्य वागार्थे दक्षिणदेशे निहकार-जले बाह्यपुरादिकठे बरारदेशे ॥

[GAIKAWAR.]

2793.

2657a. Foll. 14; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, in a small Jaina hand, in 1678 A.D.; 21 lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

2794.

1904. Foll. 38; size 11½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same work. [DR. JOHN TAYLOR.]

2795.

1968. Foll. 35; size 8 in. by 5½ in.; fair Devanāgarī writing of 1816 A.D.; fifteen lines in a page.

The same work. [DR. JOHN TAYLOR.]

2796.

2649. Foll. 41; size 10 in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of 1672 A.D.; eight lines in a page.

Gaṇitapāṭi Līlāvati.

Dated: संवत् १०९२ चर्षे कार्तिकपुर्णिमा शुक्लपक्षे ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

2797.

1510b. Foll. 20; size 11 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī (not Jaina) writing of 1800 A.D.; fifteen lines in a page.

Līlāvati, or *Pātyādhyāya* of the *Siddhānta-śiromaṣi*.

The MS. was copied by *Jinadattarishi* of Nagraśubha, pupil of *riishi Kṛishṇa*, who again was the pupil of *riishi Premāji*, pupil of *Mānasīphāji*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2798.

2367. Foll. 51 (counted 52, no. 33 having been passed over); size 10½ in. by 6½ in.; modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Līlāvati. An extremely careless copy.

[GAIKAWAR.]

देवदत्तपयःपुत्रः (१ गृह्ये) पुत्रलक्षणस्य
 श्रीरामकृष्ण इति नामतयाश्च पुत्रः ।
 श्रीबीमनाथभगनाथरिहस्यबोधः
 श्रीविष्णुदेवगुरुभक्तिरोगो निवर्तः ॥ १ ॥

जो एवं भास्कराचार्यविरचिते बभूविसुद्धे चरिते
टीकां कश्चित्प्रामुख्येन लुहरीं प्रकाशयितवान् ।
पञ्चाङ्गसूत्रस्य नामानि (1) इत्यग्रे च यं बह्मसूत्रे
यत्तु वैदिकीं कदाचित्प्रकाशयति हि भूवासादा ॥

इति श्रीगुरुविरचिते ब्रह्मसूत्रप्रकाशे
रामकृष्णविरचितां श्रीलङ्कापञ्चमसूत्रप्रकाशे
संवत् १७७० रावर्षे श्रावणे १७३५ प्रवर्तमाने भास्कराचार्ये (1) भास्कर-
नाम्ने चैवमात्रे कृष्णपक्षे पंचम्यां तिथौ शुक्लपक्षे ॥

Op. the same author's commentary (*Bija-
prabodha*) on the *Bijagaṇita*, no. 2832; the
colophon of which shows what has been
omitted by the present copyist.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2805.

1895. Foll. 96; size 6½ in. by 4½ in.;
good, clear Devanāgarī writing of 1814 A.D.;
ten lines in a page.

A fragment of *Gangādhara's Gaṇitāmṛta-
sāgarī*, followed by the concluding portion of
Rāmakaṇṭha's Gaṇitāmṛtalahari.

The last colophon of the former work
occurs on fol. 47b: इति भास्करायलङ्कापञ्चमसूत्रप्रकाशे
महर्षिगणपतिविरचिते जेठाय्यप्रकाशेऽस्मिन् ॥ (MS.
728, fol. 32b), while the first colophon of the
latter commentary is found on fol. 73a: इति
श्रीभास्करायलङ्कापञ्चमसूत्रप्रकाशे
महर्षिगणपतिविरचिते जेठाय्यप्रकाशे ॥ and the
junction of the two commentaries occurring on
fol. 56b, corresponding to fol. 56a of MS. 1807,
from which indeed the latter portion of the
volume is derived, containing as it does the
same copyist's colophon with the Samvat and
Śaka dates; and the special date Śaka 1736
added thereto.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2806.

728. Foll. 61; size 12½ in. by 6½ in.;
good, modern Bengali handwriting; 18 lines
in a page.

Gaṇitāmṛtasāgarī, or *Amṛtasāgarī* (*Līlā-
vaṭīpāṭikāśikā*), a commentary on *Bhāskara-
cārya's Līlāvati*, by *Gaṇādhara*, son of
Govardhana, grandson of *Dīdāra* of *Jambū-
sarmagāra*, and younger brother of *Lakṣmi-
dhara* and *Viṣṇu Paṇḍita* (author of the
Gaṇitāsāra).

It begins:

आदिर्नमो बभूविसुद्धे चरिते १

श्रीरात्रौ बभूविसुद्धे चरिते २

भक्त्या च मनोरथायैकदा ३

गीतं बभूविसुद्धे चरिते ४

गुरोर्विषयस्य च प्रसीति

प्रकाशयति ५ विष्णुस्य गच्छेत् ॥

बभूविसुद्धे चरिते विष्णुस्य

गिरौ चरिते बभूविसुद्धे चरिते ॥ १ ॥

महर्षेः श्रुत्वा महर्षस्य

प्रकाशयति बभूविसुद्धे चरिते ॥

बभूविसुद्धे चरिते भास्करायः

श्रीभास्कराय इति प्रसिद्धः ॥ ३ ॥

वेदोपदेशेदास्येन विष्णुस्य चरिते ॥

महर्षिगणपते चो गणपते विष्णुस्य ॥ ४ ॥

प्रकाशयति बभूविसुद्धे चरिते ॥

श्रीरात्रौ च बभूविसुद्धे चरिते ॥

भक्त्या च मनोरथायैकदा ३

गीतं बभूविसुद्धे चरिते ४

गुरोर्विषयस्य च प्रसीति

प्रकाशयति ५ विष्णुस्य गच्छेत् ॥

बभूविसुद्धे चरिते विष्णुस्य

गिरौ चरिते बभूविसुद्धे चरिते ॥ १ ॥

महर्षेः श्रुत्वा महर्षस्य

प्रकाशयति बभूविसुद्धे चरिते ॥

बभूविसुद्धे चरिते भास्करायः

श्रीभास्कराय इति प्रसिद्धः ॥ ३ ॥

वेदोपदेशेदास्येन विष्णुस्य चरिते ॥

महर्षिगणपते चो गणपते विष्णुस्य ॥ ४ ॥

¹ MS. 1895 reads: "विष्णुस्य गच्छेत्" भास्करायै विष्णुस्य
of. Rāj. M.'s and Berl. MSS.

² Thus MS. 1895; बभूविसुद्धे MS. 728.

श्रीसाहाय्यसंस्थानिपर्वकृतप्रतिष्ठ

नकुडरोनगरस्थि कुत्रीपैमय्य ।

धीमांत वासकृष्णो ऽथ त्रिषाकपान-

हानो दिवाकर इति मणिलो विधो ज्ञान् ॥ ८ ॥

तत्तन्मैरित्यत्रित्यतिपरायणो ध्यगस्यो पिता

जीगोवर्धनपादपञ्जरद्वयं खान्तःपवित्रात्मवान् ।

उद्भवः सुयज्ञाः परोपकृतिः कृद् दीने दयालुः कृती

श्रीगोवर्धनसंहितो द्विजपटः स्यात्तो गच्छ भक्तकले ॥१०॥

तासमदनप्रो पिङ्गोर्षीमान^१ लक्ष्मीधराप्रधात ।

गङ्गाधरकृपालोदयो गङ्गाधराख्यः ॥ ११ ॥

तेन ध्यातृदिवाक्येण सधिया^१ पित्रात् च मीरिता

संदेहार्तिपिनाशिनौ गणकधीपतिप्रदायकौ ।

श्रीगोवर्धननन्दनेन विनिरा लीलावतीपाठिका-

ढीका चामतसागरीति^१ करहा गङ्गाधरेण स्फुटा॥१२॥^०

From a passage occurring on fol. 60a [ब्रह्म-
ययोगादिकादि श्रुको ये ३२ आहूतमुदि ५५ मुक्ता(१) श्री-
नृसिंहाकाशिरोमयां संकाशितो ह्यन्यैः १२०६३५०२३५०३
हस्तो मुदिनाभि ५५०२६५००००० रविभागाः ३९२०००००००
जः साधितः राधादिपरेष्वथः^२] Colebrooke supposes
this commentary to have been composed about
Śaka 1342 (A.D. 1420); but in a marginal note
on that passage he remarks that the number
(of days from the beginning of the *Kalpa*) in
the text seems to be wrong.

It ends :

तेषां विष्णुसगुणपर्यैविभविताङ्गी

प्रस्तावितस्यवहतिः सत्यं कथयामहे ।

लीलावती नु शरत्कोकिलदा हरणि (? हरणी)

तेषां सदैव शुक्लसंपदयेतु पृथिं ॥

इति जोगसङ्गज्ञापरिचरिषायात्मनःसागरी लोहावती-
विष्णुः समाप्तः ॥

Cf. Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 243; Weber, Berlin Cat., nos. 881, 1739.

[H. T. COLEBROOKE.]

¹ पुस्तो चीजान् MS. 728.

² भातदियाकराजकुशिया MSS. 1895, Berl.

³ वाडिका या पैकानुत्तकगरीति MS. 1895.

2807.

2278. Foll. 47 (paged 1-98); size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

Gaṇitāmṛitasāgarī; apparently copied from
the preceding MS. [CALCUTTA.]

2808.

1081b. Foll. 18; size 6½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.;
13 lines in a page.

A fragment of the same work; viz. the second chapter (*parikarmāśhaka*), extending from fol. 4b to 12a of MS. 728.

[H. T. COLEBROOKE.]

2809.

115. Foll. 114; size 10 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of the latter part of the last century; 10 or 11 lines in a page.

Gaṇitāmṛitakūṇḍikā, a commentary on the *Līlāvati*, composed, in Śaka 1468 (A.D. 1541), by Śūryadāsa or Śūryakavi, son of Jñānārāja, and grandson of Nāganātha, of the Bhāradvāja-kula, a resident of Pāṭharpura, near the confluence of the Godā and Vidarbhaḥ.

It begins:

यः दीयुषमयस्योभित्तशिरोदेशः हरेर्ज्ञातः

शेवाशीविषमवयो नदगलहानांनुपरमदः ।

कयीदोलितबाहुवानदेहनालापिलासोवस्य -

विज्ञोन्मत्तमार्गवदनः पाषादपायात्त वः ॥ १ ॥

* The Vīdarbhā, according to Colebrooke, is the modern Wārḍhā; but as, on our maps, that river does not flow directly into the Godāvāri, but into the Prāñhītā, the latter would seem here to be taken as forming the lower part of the Wārḍhā. No such name as Pārthapura is, however, given on our maps near the confluence of that river and the Godāvāri. Indeed, in our author's *Sūryaprabhā* (no. 2823), this lower part of the river (resulting from the confluence of the Wārḍhā and the Pungangā) is called Mahāgāṅgā.

मूलमेवीप(?) मयेवी पिकुति० ॥ २ ॥
 अथल गतिर् अथलमनस आत्मान लोकावर्त
 आत्मानु विहितादो व्यवहय कालेवपिज्जिः ।
 जीननुगतिविश्वविहयवकावापिपामलः
 आत्मावर्तमानः कुम्भकः क्रीडिपामः कपिः ॥ ३ ॥
 निमैय बीजगणितादि(?) वि)नामलमान्
 कलावमानुमानमिदं मया यत् ।
 तत्संयहाय गणितावैवपिज्जिः(?)
 टीका पिरयान इहापिज्जिः ॥ ४ ॥

It ends :

अथि पञ्चमकदोमिचर् गोवापिद्वैतुनेः
 ओलेमोचरः तदुचरते चापीतिचार् यत् ।
 तत्तान्मकोचनः पुपुयज्ञः जीनानुवाचिधो
 आरामानुले कदेय यमाचारी द्विजन्मावर्तः ॥ १ ॥
 पुत्रकस्य कलाकलापपुत्रकः क्वाचलनालापिः
 जीनयेकमुपायः विजिहले बीजगमात्मास्यद् ।
 कोवितीय दिगन्तेषु विविचैवौ[स्वा]नलस्यानैद्
 विस्वाता ननु कलाविधिचयने जीनानुवाचिधः ॥ २ ॥
 तत्तनुमिगतावैवमहातेः काल्येयः सुवीन्
 कंदोस्लकुतिगीतज्ञानिपुणो वेदमपारंगतः ।
 सुवीं देवपिदां मुने रचितमपान्नस्य डीकानिनाम्
 आचार्योः कदकविचारमरुतः पर्यन्तं नुच्यं च ॥ ३ ॥
 दुर्ज्ञेया गणिमोचरिचर ॥ ४ ॥

आत्मादिमापि विविचैवपयापि पुष्टिं
 आकादिपञ्चगुले अपि ततोपि ज्ञोमी ।
 सुवीं कलाभिरत एव सुवींमुमुर्ते
 चापिज्जिनेति गणितामृतपूषिकेव ॥ ५ ॥

परोपकारावैवमुदाहरेन
 मन्त्राविष्टालेन रचोक्तेन ।
 ज्ञात्वाभिर् नञ यतः त्रयं
 च(र.क) मीयतां यादयामविर्तः ॥ ६ ॥

कदाचित्तद्वि ३१०० स्वायुधुमी संकरीतिः ज्ञाते ।
 पिरकपुरंदरगतिने गणितामृतपूषिका रचिता ॥ ७ ॥
 आत्मे पात्रमवाप्तिने गणितावैवपिज्जिः
 तत्तन्मोचिपिज्जिनेति गतिर् बीजं तत्तेव(र.तयेव)
 [अथात् ।

एवं ज्ञातिकनचुतावैवपदं आचरन् मीयतोः
 सुवीं कोचमुपायकयनकदोविज्जिनामहाते अर्थ ॥ ८ ॥

The colophon, written by a different hand, runs: इति श्रीमत्कलापवर्तिकापिज्जिनामवाचकपिज्जि-
 निपत्रकृताविज्जिःपदविहयवकावापिपामलः
 गणितामृतपूषिका भाकरविहयवकावापिपामलः संयुक्ता ॥

Besides the above-mentioned eight works of the author,—viz. the commentaries on *Lilāvati* and *Bijagaṇita*, and on the *Śrī-patipaddhati* (and a *Bijagaṇita* of his own), a *Tājika*, two *Kāvya*s (probably the *Nṛsiṃha-campū* and *Rāmakṛiṣṇa-kāvya*), and the *Bodharudhākara* on the *Adhyātmaśāstra* (?)—he (subsequently to 1541 A.D.) composed other works, for which see Aufrecht, Cat. Cat., sub *Sūryakavi*.

For the earlier ancestry of our author see no. 2901. [H. T. COLEBROOK.]

2810.

2275. Foll. 90 (erroneously counted 92); size 4to, 18 in. by 10 in.; good modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

The same work. A reproduction of the preceding MS. [CALCUTTA.]

2811.

1012. Foll. 105; size 11½ in. by 4½ in.; fairly good Bengali handwriting of 1658 A.D.; ten lines in a page.

Buddhivāṣinī, a commentary on the *Lilāvati*, composed, in Śaka 1467 (1545 A.D.), by *Gaṇaka*, son of *Keṭava*, of Nandigrāma.

It begins :

बीजिज्ञापरमेष्ठिनी द्विजपतिबीजवैदो^१ वज्रवी-
 न्मतिः खोजनमात्रा दुपनजानाम्दुपमः ।
 कथाचार्यविदो^२ अपि वन्द्यमिताः[कुः] कलाज्ञा अपि
 सुभूना मयि विनी जगतिः^३ बीजेकः कुरुः ॥
 अथ चवी वाची ॥

ज्ञायाच इवाशीज्ञ ज्ञानीयुत्तमान्^४ ।
 ज्ञानमपि बीजज्ञ ज्ञायव दुद्विजापह^५ ॥

अकलपयन्मन्त्रोक्तः ।

जीमन्तोद्वेगपदानि संस्मृतानि

आत्मविज्ञेयपदाने न चास्ति विधिः ।

अथोपपत्तिपदाने स्थितानिपुत्रे

यद्यपि पुत्रपदा ननु पुत्रिपदि ॥

अथेवमस्मिन्नेवमुक्तमस्ति नोपपत्तिं विना त्रये

विधाया नो न्य ते तां तुम्यकस्यैव प्रीतितां नैति

[पार्थ(?)]

अथ च दृश्यते सा चरत्कलिततादृशेषामुपपत्त्या

तस्याद्वयोपपत्तिं निगदिषुमस्मिन्नुक्तं पुत्रिपुत्रे ॥

नामान्माषैर्निपुत्रः प्रथितो धराया

जीवेत्तस्येव त्रयेन गच्छेत्तन्नाम्ना ।

लोकापत्तीविपुत्रिपदिनपुत्रिपुत्रे

प्रारभ्यते विपुत्रिपुत्रिपदिनाम्नी ॥

अथोपपत्तिपदा दृष्ट्वा आत्मविज्ञेयम् ।

तुम्यकमस्मिन्नुक्तं वाचनपदानाम्ने ॥

Having explained his first two mysterious stanzas—the first in three different ways—he proceeds to explain his text. The first leaf of the MS. having suffered considerably through wear, a somewhat later hand has supplied a fresh copy of the first page on two leaves, the first of which has been inserted in front (in consequence of which the original pagination of the leaves was afterwards changed), and the second at the end of the volume.

¹ द्विपत्तयो द्विपत्तयोः* तान् विना लक्ष्म्या चैवपत्तिः*
द्विपत्तयोः चैवपत्तयोः चैवपत्तिः* तान् विना चैवपत्तिः तन्नाम्नी
comm.

² अथ च प्रथितः । आचारविधिः आचारः आचारविधिः ।
comm.

³ अथ च जीवैः* । जीवैः* । जीवैः* । comm.

⁴ त्रयेण वाचपुत्रेण जातः चापत्तिः* । त्रयेण वाचपुत्रेण
जीवपत्तिः* । त्रयेण जीवपत्तिः* । त्रयेण जीवपत्तिः* । त्रयेण जीवपत्तिः* ।
अथोपपत्तिः* । त्रयेण जीवपत्तिः* ।

⁵ अथ च आचारः योगादिवचनं नाम विज्ञेयम्* । आचारः* । आचारः* ।
आचारः* । आचारः* । आचारः* । आचारः* । आचारः* । आचारः* ।
अथोपपत्तिः* । त्रयेण जीवपत्तिः* ।

After another stanza to *Kesava* (पुत्रपदपरिच्छेदः), which he again thinks it necessary to explain, the author concludes his work as follows :

दृष्ट्वा अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

[आचारविधिं*]

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः
अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

अपिद्विपत्तिपदानि तुम्यकं न च जानाः

2812.

89b. Foll. 100; size 10 in. by 4½; fairly good Devanāgarī writing of 1797 A.D.; ten lines in a page.

* That is, on the shore to the east of the (western) ocean; for we know from the *Grāhalīghāṇa* that Nandigrāma was situated in the Aparānta country in the west (the northern Konkan, according to Prof. Bhandarkar, *Rep.* 1882-3, p. 29).

Buddhivāsinī. This MS. is written in the same hand as the text of the *Līlāvātī* contained in the same volume.

Whether the following verse at the end refers to the copyist of the present or a former MS. does not appear:

ज्ञादित्यास्तुल्ये कवीर्निर्मले जीमत्तिनामो भवत्
तस्याजीमनवः कुशाग्रिनिमवः श्रीरूपकास्तो महान् ।
अग्निः प्राक्पारदारचतुरो गोवाहनमाकरो
कुशो नो नगद्विर्वाक्त्रिकलङ्घिताग्निवेवाचरः ॥

संवत् १५७ वैशाखमासे शुक्लपक्षे अष्टम्यां गुरुवारे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2813.

2279. Foll. 96; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1812 A.D.; 23 lines in a page.

The same work. A reproduction of the preceding MS.

[CALCUTTA.]

2814.

133. Foll. 89; size 9½ in. by 4½ in.; good, clear, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Mitabhāṣinī, a commentary (*vivṛiti*) on *Bhāskara's Līlāvātī*, by *Gaṇakaśārabhauma Raṅganātha*, son of *Nṛsiṃha daivajña*, and brother of *Divākara* and *Kamalākara*.

It begins:

यथादयमवतारोऽस्मिन्नुद्दिष्टं
यन्मातुलो नपि सुतरो सुनतिः प्रजातः ।
यदे ह्यनोक्षमनामनिप्रकारं
जीमत्तिनां गवयवैकुण्ठावतंसं ॥ १ ॥

वररत्नो यद्वृक्षमायगा नरो-
नृतीति न वेदितव्यमायिषम् ।
कलाकलायकलमायुलायिषं
गुरुं गुरुना कलये दिवाकरम् ॥ २ ॥

गुरुवैदितव्यमायिषं विदितव्यमवतारमायिषम् ।
एवं दिव्यमुखां गुरुं वररत्नोऽयमवतारं यवे ॥ ३ ॥

यथाभारतेश्च चतुरोऽस्मिन्निधौ

लोहपत्नी त्वं पिङ्गोऽयम् ॥

महात्मनाचार्यपारदारचतुरो-

यमायुर्गो वाहपारदारः ॥ ४ ॥

यथाभारतेश्च यदुक्तेऽपि पूर्वै-

पुनरिति मुखाय नवोऽयम् भेदात् (?) ॥

यथाभारतेश्च इदमेव ह्युक्ता

विद्यावती होयवती भवतिः ॥ ५ ॥

इत्थं हि कश्चिदयमवतारमायिषम्

संप्राप्तितो नृं कृतिरंगमायः ॥

महात्मना[चार्य]पारदार

यास्यावतारं वररत्नोऽयम् ॥ ६ ॥

यथाभारतेश्च योऽयमायुर्गो वाहपार-

दायुर्गो वाहपारः यतोऽयं निजभाषिणोऽयम् ॥

यथा विश्वरत्नोऽयमायुर्गो वाहपारः यतोऽयं
प्रतिभाषितो ॥ प्रीतिमिति ॥

It ends:

देवदत्तदेवदत्तदेवदत्तदेवदत्त-

लोहपत्नी चतुरोऽयम् विदितमिति नमिन् ॥

लोहपत्नीचतुरोऽयम् चतुरोऽयम्

यातोऽयम् इति वाहपारमायुः ॥

इति जीमत्तकलमायुर्गो वाहपारः यतोऽयं
यथाभारतेश्च योऽयमायुर्गो वाहपारः यतोऽयं
प्रतिभाषितो ॥

The author quotes his brother *Kamalākara* (foll. 27b, 36b, 37b, 41b), his father *Nṛsiṃha* (foll. 50a, 53a), *Padmanābha* (fol. 67b), *Śrīdhara* (foll. 47b, 50a, 67b); and the works *Gaṇitakaumudī* (foll. 47b, 49a, 50a), *Pāṭīratna* (foll. 44a, 47b), *Śrīgārāṭhika* (foll. 42a, 58a).

Colebrooke, Misc. Ess., ii., p. 452, puts the author's date about the middle of the 16th century of the Saka era (c. 1630 A.D.). His brother *Kamalākara*, indeed, wrote his *Śānti-ādhāntatattvavivēka* (no. 2890-91) in 1658 A.D.

[H. T. COLEBROOKE.]

Pāṭyādhyaṇa, also called *Pāṭyagāṇita* or *Līlāvatyuddharaṇa*, a practical commentary on the *Līlāvati*, consisting chiefly of a series of examples in illustration of its rules; by *Paṇḍita Vīraśara*.

It begins: श्रीपरमेश्वर नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥
श्रीहरकृष्णे नमः ॥ श्रीगुरुद्वाराभीष्टं भूयः परिपारयितुं ब्रह्म ॥
पाटीपुस्तकं न विनाशितम्
श्रीं कर्मणो विपुषो अपि कश्चिद् ।
यदाहर्षि मासि विना ब्रह्मण
संज्ञकस्तो जपयामि तावद् ॥ १ ॥

विशिष्टविशिष्टाचारपरिप्राप्तं मंगलनामचरम् विज्ञोक्तिं प्रति-
जानीते । प्रीतिमिति । अहं भास्कराचार्यमित्रैरुपकृतस्त्व पाटी
परिपार्यो यत्कमचित्कमिति यावद् । *

The MS. is incomplete: it breaks off abruptly in the *Kuṭṭakādhyaṇya*; the *sthīra-kuṭṭaka* beginning on fol. 85b. The author quotes a *Pāṭiratna* (fol. 6a, 48a), besides the *Gaṇitakaumudī*, *Lakṣmīlīlāsa-mītra*, and *Śrī-dharācārya*. [DR. JOHN TAYLOR]

2819.

871b. Foll. 36; size 10 in. by 4½ in.; good, small Bengali handwriting of 1790 A.D.; 10-12 lines in a page.

Bijagaṇita, being the second, or algebraic, section of *Bhāskarācārya's* *Siddhāntasiromasi*, acknowledged by the author to be founded on the works of *Brahmagupta*, *Śrīdhara*, and *Padmanābha* on the same subject.

Editions of the text were published at Calcutta in 1834 and 1853; and an English translation, by H. T. Colebrooke, in his "Algebra with Arithmetic and Mensuration," London, 1817.

The MS. was copied, by order of Colebrooke Sahib, by *maḥopādhyāya Oṣṭrapati-tarman*. [H. T. COLEBROOKE.]

871a. Foll. 25; size 10½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; 14-16 lines in a page.

Another copy of *Bhāskarācārya's* *Bijagaṇita*, imperfect at the end.

The last leaf, numbered 26, and dated Benares (*vijayārātri*) Samvat 1841, Śaka 1706, is in a different hand from the rest, and follows upon fol. 24, leaving a gap of one leaf in the text. Fol. 19 has likewise been supplied by a more modern hand. *

This MS. is followed by two more leaves in Bengali writing, containing fragments of some astronomical treatise.

[H. T. COLEBROOKE.]

2821.

611a. Foll. 51; size 10 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1704 A.D.; nine lines in a page.

Bhāskarācārya's *Bijagaṇita*.

Dated: संवत् ११५१ चरते जगहनन्ददिनवती ९ शुक्ल-
पादरे प्रयागजम् अनुपमोदलेखम् इदं पुस्तकं लोचने ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2822.

2293. Foll. 37; size 4to, 13 in. by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1813 A.D.; 23 lines in a page.

Another MS. of the *Bijagaṇita*, copied from the preceding MS. [CALCUTTA.]

2823.

1533a. Foll. 73; size, royal 8vo, 9 in. by 6½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 26-28 lines in a page.

Sūryaprabhāta Bijavyākhyā, a commentary on *Bhāskarā's* *Bijagaṇita*, composed, in 1541 A.D.,

at the age of 31, by *Sūryadāsa*, son of *Jānārāja*, and grandson of *Nāganaṭha*, of *Pārthapura*, near the confluence of the *Uṣṍā* (*Godavari*) and *Maṅgalagangā* (*Vidarbha*, *Colebr.*).

It begins :

भाते भातेपरदिनः सुनवनपुगळीमौलने चिह्नवो ग्री
उते श्रीरंघरीते स्फुरति कथिकवाक्यमौली*

[प्रकाशः ।

भाते मन्नादिनीलित्वलनपुगळो बयदांभोनरीड-
श्रोते मंत्रप्रभावं गळपतिरिति यज्ञातिरयादिहा-

[लाम् ॥ १ ॥

[वाचस्पत्यकवीलपवैरुपरि वीरं तितं लोहितं

वाको हातकरापरिरेष गुणं हातप्रमं दधत् ।

कमलं कमलपत्रैरभिराज्यमानं वा धिया

वेवं योगविज्ञेयतः क्षिपति तन्मुखेति वीरं भवे ॥ २ ॥

कयादापुहप्रकादकथिकवाक्यमौलीयादाहं [om. A.]

वाहीकुडुकावीरंनवनपुगळीपादपरिगमः (० गङ्गा B.C.) ।

मंदोष्णं कुटिकाव्यामनादकनसंतीतिज्ञास्त्रावैरित्

तं वंदे निवृत्तानुपुगळीय श्रीरंघरायं गुहं ॥ ३ ॥

पञ्चे पञ्चाभिर्गमोरिष पुति निरन्विमोहद्वयं

विज्ञेये गच्छितावैयोः क्षिपन्मुखांभवं वनुज्ञावयम् ।

नृनादादिराजुवकविपुत्रेद्राव्यामली पूरयन्

ज्ञाचिह्नपदवित्तो विनयते कञ्चोपवैरिणः ॥ ४ ॥

स्फुरन्मौलीवीरि विविधरचनागणकलिते

वितीरैवां वा भूदयानिगतीनां (भूदयान ० B., C.)

विमुग्धानामित्वाद्गुहद्वयेभ्यः परिमितम् [अनभट्ट ।

इमां व्याख्यानां उपदि रचये सूत्रैरुक्तः ॥ ५ ॥

वीवाक्यायैः प्रथमं पुरायः

का वाचना तत्र विचारकोषा ।

तत्रापि सूत्रं गृह्यदापुष्टिर्

वीरं कवीरं विज्ञादीकरोमि ॥ ६ ॥

तत्र ० आख्यः ० निषप्रति । कयादकनिमि । ०

It ends (as collated):

द्वैतज्ञानराधात्मकविपणकाचावैरुवैरिभयान-

श्रोते कञ्चोपवैरिणः सुनवनपुगळीमौलीदंरुहेही ।

कमलं सूत्रैरुक्तं पदपुष्टिद्वयमौलीविज्ञंरुहे

सूत्रं संयुक्तैरिति विनयति परमैरिति तत्र हि वीरं ॥ १ ॥

* श्रीरंघरीमौलीमौली B. (० वृषो ०) C.

यः यद्वैरिणविपणकाचावैरुक्तः कञ्चोपवैरिणो

यत्र कञ्चोपवैरिणविपणकाचावैरुक्तं दृश्यते ।

मूलं भावनया परं प्रवृत्तिर्गो व्यानद्वैरुक्तं

भावादां ॥ ग मुहुरितो विनयते कञ्चोपवैरिणः ॥ १ ॥

गोदोदकप्रवृत्तिर्वैरिणकाचावैरुक्तं तत्रा मन्ना-

गंगागमनसु वचिनीदिग्गो मन्नादरेव स्थिते ।

मौलीमौलीपुत्रे वभूव यस्यापारो द्विजवाक्यार्

प्रवृत्तिः ज्ञास्त्राविचारविपुष्टिर्गमतिः श्रीरंघरावाचिपः ॥ २ ॥

पुरास्य यज्ञाकलापुष्टिः ज्ञास्त्राकलापः

श्रीरंघरीमौलीपादः क्षिप्रिते श्रीरंघरीमौलीमौली ।

श्रीरंघरीमौली विज्ञादरेव विपुष्टिर्वैरुक्तं (० न) संख्यामैरु

विख्यातो ननु तस्माद्वैरिणवते श्रीरंघरावाचिपः ॥ ३ ॥

विज्ञातं सुंदरास्यं ग्रहणविज्ञाविषी वातके वैरुक्तं

हाहिते गीतज्ञाते परमिदमकरोद् यज्ञपुष्टिपत्तं ।

तन्मुः सूत्रैरुक्तः सुनवनविपणका श्रीरंघरी वीरवाच्यं

पञ्चे सूत्रैरुक्तं क्षिपति विपणकावादिगः कोपयति

सुनवनकचयैः संनिरीत्य प्रयातु [५ ॥

प्रमुदितं मनुज्ञास्त्रविज्ञानमौली ।

मुकविपरिकासेवी हि संतो व्यसंतः

खट्वदगतामोहस्योच्छ्रितं द्रष्टव्यं ॥ ६ ॥

यदिज्ञास्त्राविज्ञेयं ज्ञाते कृतं भावमिगुहकलते निष्के ।

यंचिपिज्ञाति ज्ञाताम्यमुक्तो यंचरिगिनिर्दिहाति ज्ञेयते ॥ ७ ॥

व्याख्ये वाचनामौली गच्छितयोलीकाचावैरिणवोत्

ज्ञास्त्रोपविपणका गच्छितं वीरं तत्रैवं व्यापत् ।

दत्तं तानुवनपुष्टि [म B., r. १] नपरं व्याख्यं श्रीरंघरीः

सूत्रो वीरवृत्तवाक्यमकरोद् व्याख्यज्ञाते व्यसंतं ॥ ८ ॥

परोपकारार्थमुदाहृतेन गच्छितव्याख्येन रघोव्याख्येन ।

ज्ञादाभिर्ग्रह यः प्रवृत्तं व श्रीरंघरी वाच्यराजविहः ॥ ९ ॥

Cf. the same author's commentary on the *Līlāvatī* (no. 2809), where the verse enumerating the author's works occurs likewise. See also Colebrooke, *Misc. Ess.*, ii., p. 451; Weber, *Berl. Cat.*, no. 832.

[H. T. COLEBROOKE.]

† सूत्रो B.; C. om. this stanza.

‡ व्याख्या हि ज्ञास्त्रागमैरु B.; व्याख्यामौलीरु C.

§ सूत्रो वीरवृत्तवाक्यमकरोद् ० B.; C. om. this verse and the next.

2824.

1891. Foll. 71; size 12½ in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing (European paper); 24 lines in a page.

Sūryadāsa's Sūryapraśāsa. [B.]

Though by no means faultless, this MS is useful for checking the misreadings of the preceding MS. [Dr. J. TAYLOR.]

2825.

789. Foll. 134 (counted 133, nos. 62 and 73 being double, and 87 passed over); size 9½ in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Another copy of the *Sūryapraśāsa*, not very correct. [C.] [H. T. COLEBROOK.]

2826.

2290. Foll. 74; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

The same work; being a reproduction of the preceding MS., slightly corrected by the copyist. [CALCUTTA.]

2827.

1533b. Foll. 86+71; size royal 8vo, 9½ in. by 6½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 22-24 lines in a page.

Bijavivṛiti-Kalpātātātāra, also called *Bijapallava*, a commentary on the metrical portions of *Bhāskara's Bijagaṇita*, by *Kṛishṇa Gaṇaka*, son of *Ballāla*. [A.]

The author was the disciple of *Viśṇu*, who, on his part, was the pupil of *Nṛsiṃha* (nephew of *Gaṇaka*, son of *Kaśapa*). The date of the work is fixed approximately by Colebrooke at about the close of the 16th century, "by the notice of it and of the author in a work

of his brother *Raspaṇṭha*, dated 1524 Saka (A.D. 1602), as well as in one by his nephew *Muniśvara*" (Misc. Ess., 2nd ed., ii., p. 407). Cf. no. 2775.

It begins (as collated and slightly corrected):

शिवशैवनामगौरीराधा
सुतल्लोकावृत्तमुत्पादयन् ।
अष्टांगुलान्तरं त्रयस्त्रयं
सप्तशतं दत्तं नरो महीयः ॥ १ ॥
वदीयचरणाभीष्टलङ्घः सप्तलङ्घिनः ।
मर्षति वल्लवतिः किञ्चिद्वां त्रयं नरो ॥ २ ॥
निहितविष (IMSS., i.e. निहित or निहित)
[चरानिहितं ये चरेदनेति च जगत् ॥
अतिशयविषयमनन्तरं जगत्कथयन् ॥ ३ ॥
अविपुलमनुरूपं स्फुटं
अविपुलमनुरूपमविषयम् ।
गतिविपुलं प्रतीत्यं
प्रत्ययं भास्वरगौरीराधेश्वरं ॥ ४ ॥
वदापि नैव संख्यः त्रयस्य भीमवत् ॥
अपूर्वमविषयम् अष्टांगुलान्तरं ॥ ५ ॥
आलोच्यमानमुत्पादयन्निधानम्
सुभीष्टवत्तद्विषयलङ्घनम् ।
आलोच्यमानविषयलङ्घनम्
अलोच्यः सुगतिमानवत् ॥ ६ ॥
तत्त्वादभूतमनुरूपमनुरूपं
अलोच्यमानमुत्पादयन्निधानम् ।
अलोच्यमानमुत्पादयन्निधानम्
प्रत्ययं भास्वरगौरीराधेश्वरं ॥ ७ ॥
आतुः सुतल्लोकावृत्तमुत्पादयन्निधानम् ।
अष्टांगुलान्तरं त्रयस्त्रयं सप्तशतं दत्तं नरो महीयः ॥ ८ ॥
तत्त्वो विष्णुनाम स अविषयं जगत्कथयन्निधानम्*
शिवनामगौरीराधेश्वरं सुगतिमानवत् ॥ ९ ॥
वदन्नुत्पादयन्निधानम् अलोच्यमानमुत्पादयन्निधानम्
विषयः किञ्चिद्वां त्रयं नरो महीयः ॥ १० ॥
[अष्टांगुलान्तरं ॥ ११ ॥

* जगत्कथयन्निधानम् अविषयः B. C.

† अष्टांगुलान्तरं B.; अष्टांगुलान्तरं D.

तत्प्राद्वीय विविधं चिह्नं श्रीतिष्ठं गुरोः ।
 कृत्वा देवपदां जेष्ठमुने श्रीवपुषः ॥ १० ॥
 चत्वारिंशदं श्रीमत्सुतं शास्त्रं ॥ ११ ॥
 तत्प्राद्वीयं शब्दं न विना गुरौमुद्रम् ॥ १२ ॥

अथ श्राद्धयोग्यमुनिवरं शास्त्रं वपुषः विदुषः विदुषः
 श्रीवपुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः
 विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः
 विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः
 विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः विदुषः

The colophon of the first part runs as follows :

देवपुष्पकं शास्त्रं वपुषः
 वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

अथ श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

The second part begins : अथ श्रीवपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

It ends (as collated):

अथ श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

अथ श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

अथ श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

अथ श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

अथ श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

देवपुष्पकं शास्त्रं वपुषः
 वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

अथ श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

अथ श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः
 श्रीवपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः वपुषः

In Aufrecht's Cat. Cat. a *Bijavivritikalpa-*
latā, by *Paramasukha*, is mentioned from the
 Cat. of N.W. Pr. MSS. But this is possibly
 based on a wrong reading in the above 5th
 final śloka.

[H. T. COLEBROOK.]

2828.

1946. Foll. 162; size 10 in. by 4 in.;
 legibly written, in Devanāgarī, in 1654 A.D.;
 9-13 lines in a page.

Kalpalatāvatīra. [B.] A good, though
 by no means faultless, copy.

Dated: शके ११७६ मयसंक्रान्ते वैशाखशुक्ल १ शुभे
 स्वामा लिखितं ॥

[Dr. JOHN TAYLOR.]

2829.

1974. Foll. 196 (counted 195, no. 138
 being double); size 8½ in. by 6 in.; good,
 modern Devanāgarī writing; foll. 1-49, 15-18;
 foll. 50-196 (by a different hand), 12 or 13
 lines in a page.

The same work. [C.]

On fol. 1a it is by mistake called *Vijā-*
vatāmsa, under which title it has figured in
 the old list.

[Dr. JOHN TAYLOR.]

2830.

611b. Foll. 122; size 10 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Another copy of *Kṛishṇa's Kalpalatāvatāra*, incomplete at the end; the last two chapters being wanting. [D.]

A few lines have been added by a modern hand, including the colophon.

The MS. was copied by the same hand as the text of the *Bijagaṇita* (dated 1704 A.D.), which precedes it. [H. T. COLEBROOK.]

2831.

2291. Foll. 84; size 4to, 13 in by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1813 A.D.; 23 lines in a page.

The same work, copied from the preceding MS. [CALCUTTA.]

2832.

1945. Foll. 196; size 9½ in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; generally twelve lines in a page.

Bijaprabodha, a commentary on *Bhāskara's Bijagaṇita* (the text of which is given in full), by *Rāmakaṣhṇa*, son of *Lakshmaṇa*, and grandson of *Nṛsiṃha*, of *Amarāvati*.

The commentary begins:

सर्वैर्भास्करं नीतिं बीजनाथं च जगुह ।

मुनीश्वरं महाश्रीं श्रीवृद्धाचार्यविराजं ॥ १ ॥

श्रीनिधिद्विजानकृष्णः स च पुत्रि विदुषां श्रीतुल्यं प्रवक्षे
आत्मा मुक्तीचक्षुःशब्दं गुरुपदमन्त्रात्मात्रकोपी कुपो ह्यहं ।

श्रीवृद्धाचार्योऽहं तदुक्तं विदुषां बीजनाथनाथं

तत्त्वोपायं च कुर्वे दिनकरकुमुदेऽम्भीद्यालस्य(?) भूषात्

[H. २ ॥

अथ श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे विदुषां श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे
वैदिकोपायप्रवक्षे विदुषां श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे

अथ श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे विदुषां श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे
वैदिकोपायप्रवक्षे विदुषां श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे

It ends:

गृहिहृदयेपदात्मकविद्विषयगतो

गृहिहृ इति नाम्नो गुरुमनैरुपनिषत् (१) विद्वत् (or

महात्मन उदात्तपौत्रिगुरुमन्त्रकृतो [गृहिहृ] ।

विषय गुरुदेवतां जगुषि रामकृष्णानिचः ॥ १ ॥

बीजनाथपदुदात्तपौत्रेऽम्भीः

संश्लिष्टः सुवर्णवर्णितः [गृहिहृ] ।

बीजनाथोपायप्रवक्षे विदुषां श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे

देवविदेवचरते स जगतिष्ठो जगु ॥ २ ॥

ये रामकृष्णमन्त्रे विद्विषयगता ये

गृहिहृदयेपदात्मकविद्विषयगतो [गृहिहृ] ।

बीजनाथोपायप्रवक्षे विदुषां श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे

तेषां सदैव सुखसंयुतेषां गृहिहृ ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे विदुषां श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे
वैदिकोपायप्रवक्षे विदुषां श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे

[H. T. COLEBROOK.]

2833.

1856. Foll. 140 (counted 139, fol. 23 being double); size 10 in. by 5 in.; good, clear, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Bijodāharaṇa-Bālabodhinī, a commentary on the *Bijagaṇita*, composed (in Śaka 1714, A.D. 1792) by *Kṛipārāma Mītra*, of *Ahmadābād* in *Gujarāt*, son of *Mītra Lakshminārāyaṇa*, and pupil of *Lakshminātha*.

It begins:

महेश्वरं गीरीश्वरानन्दं गुरुमन्त्रात्

प्रवक्षे आत्माभीतिप्रवक्षे गृहिहृदयेपदात्मकविद्विषयगतो

कृपादानो निचः प्रवक्षे जगुषि रामकृष्णानिचः ॥ १ ॥

अथ श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे विदुषां श्रीवृद्धाचार्योपायप्रवक्षे

वैदिकोपायप्रवक्षे

It ends :

देहे गुह्येनास्ति वाचि यज्ञः स्वाने अवाहाद्वे
 भारद्वाजकुलप्रवृत्तिर्येषमोदतिजीवावकः ।
 पित्रादेवकृतमहाचक्रमग्निः स्मृत्यनिरर्गोपिना(1)
 निजः जीमदमन्त्रादिप्रपदप्रवृत्तिर्वादिहः ॥ १ ॥
 छन्दोनायावत् इति नतिस्वार्थोक्तिरिति
 तस्यान्ताक्षीदगमनमितिज्ञानोपार्थ एव ।
 मुमुक्षुस्याध्ययनविधिनोवाचिज्ञानपिज्ञो
 छन्दोनावाचिमुद्रप्रारम्भोवाचिप्रारम्भनाम ॥ २ ॥
 भुवनमात्रेण ज्ञाते भुवनःपृथ्वीनामुरी ।
 जीमत्स्योदाहृतिनिर्माणकरोज्ञानोपनिषत् ॥ ३ ॥
 इति जीमत्स्योदाहृत्यनोदवाच्युर्वेदीमिच्छन्छन्दोनायावत्प्रवृत्ति-
 निजप्रारम्भदेवज्ञपिचिते जीमोदाहृत्ये वाच्योपनिषत् यथं
 समाप्तम् ॥ [H. T. COLERBROOKE.]

2834.

1046. Foll. 96 (foll. 1, 2 and 56 of which are wanting); size 8 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1688 A.D.; 9 or 10 lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Goldādhyāya*, being the last two chapters, the 4th and 5th, of *Bhāskara-cārya's Siddhāntaśiromani*, containing the astronomical portion of the work.

Editions of these sections (with the *Vāsanābhāṣya*) have been published, by L. Wilkinson, Calc., 1842, and by Paṇḍit Bāpū Deva Śāstrī, Benares, 1866. An English translation of the *Goldādhyāya*, by Wilkinson, revised by Bāpū Deva Śāstrī, Bibl. Ind., 1861.

This MS. agrees, on the whole, with the Benares text, except that the two chapters before the last, as well as part of the last chapter itself, are omitted; and the author's genealogy is taken out of the *prasnādhyāya*, and placed at the end of the work, with the date of its composition as given by Colerbrooke, Misc. Ess., ii., 349-419. The MS., which is not very correct, was copied by one *riishi Narasiṅha*. [H. T. COLERBROOKE.]

2835.

312a. Foll. 64; size 13½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Goldādhyāya*.

The variations from the printed text are more considerable in this than in the previous MS., the last 7 chapters (after fol. 52b) being contracted into 3, and the sections differently arranged. Fol. 46 has been by mistake inserted between 34 and 35.

[H. T. COLERBROOKE.]

2836.

2267. Foll. 54; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

The same two chapters of the *Siddhāntaśiromani*.

This MS., being one of the set of modern copies referred to under no. 2770, was probably transcribed from another Devanāgarī MS., avoiding as it does those mistakes peculiar to transcripts from a Bengali original.

[CALCUTTA.]

2837.

871a. Foll. 27; size 11 in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; 9-11 lines in a page.

Gaṇitādhyāya.

[H. T. COLERBROOKE.]

2838.

159. Foll. 124 + 85 + 33; size 12½ in. by 6½ in.; fair, large Devanāgarī writing of the Kāśmīr type of about 1750 A.D., with coloured borders; twelve lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Goldādhyāya* of *Bhāskara's Siddhāntaśiromani*, with the author's own commentary, *Vāsanābhāṣya*, also known by the special title of *Mitākhaṇḍa*.

The *Gaṇitādhyāya* here consists of two sections, numbered separately, the first of which has been accidentally placed at the end of the volume. The MS. agrees, on the whole, with the Benares edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

2839.

2268. Foll. 23 + 81 + 56 (two of these, 26 and 27, being double); size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Golādhyāya*, with the *Vāsanābhāṣya*.

This MS. seems to be a reproduction of the preceding volume; the sections being, however, bound in the proper order.

[CALCUTTA.]

2840.

1319. Foll. 67 + 136; size 12½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1799 and 1805 A.D.; nine lines in a page.

Golādhyāya and *Gaṇitādhyāya*, with the *Vāsanābhāṣya* or *Mitākharā*.

In the pagination of the second part, nos. 17 and 46 have been passed over, whilst foll. 10 and 118 are double.

[H. T. COLEBROOKE.]

2841.

2265. Foll. 60 + 100; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good Devanāgarī writing of 1799 and 1817 A.D.; 23 lines in a page.

Golādhyāya and *Gaṇitādhyāya*, with the author's commentary; apparently a reproduction of the preceding volume, or copied from the same original; with corrections by a different hand.

[CALCUTTA.]

2842, 2843.

340a, b. Foll. 130 + 75; size 11½ in. by 8½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1790 A.D. 19 lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Golādhyāya*, with the *Vāsanābhāṣya*.

In the first part a gap occurs, foll. 102, 103 and 104a having been left blank, corresponding exactly to as many pages in the Benares edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

2844.

2012. Foll. 231; size 9½ in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Gaṇitādhyāya, with the *Vāsanābhāṣya*. An indifferent copy, a good deal worm-eaten.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2845.

2287. Foll. 118; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good Devanāgarī writing of 1790 A.D.; 19 lines in a page.

Gaṇitādhyāya, with the *Vāsanābhāṣya*.

[CALCUTTA.]

2846.

1529. Foll. 60; size 10½ in. by 6½ in.; good, modern Devanāgarī writing of the Kāśmīr type; enclosed in gold and coloured borders; eight lines in a page.

The first portion of the *Gaṇitādhyāya*, with the author's commentary; corresponding to the section at the end of MS. 159, and to pp. 1-55 of the Benares edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

2847.

1855. Foll. 98; size 10½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1860 A.D.; 8-10 lines in a page.

Golādhyāya, with the author's *Vāsanābhāṣya*,
or *Mitākharā*.

Dated: शके १७१२ शिवरीपत्तने । जयचक्रवर्तिनः । ३६३ ॥
[DR. JOHN TAYLOR.]

2848.

1221. Foll. 86; size 10½ in. by 4½ in.;
fair Devanāgarī writing of 1800 A.D.; nine
lines in a page.

Golādhyāya, with *Vāsanābhāṣya*.
[H. T. COLEBROOKE.]

2849.

2286. Foll. 59; size 4to, 13 in. by
10 in.; good, modern Devanāgarī writing;
23 lines in a page.

Golādhyāya, with *Vāsanābhāṣya*.
[CALCUTTA.]

2850.

2288. Foll. 75; size 4to, 13 in. by
9½ in.; good Devanāgarī writing of 1790 A.D.;
19 lines in a page.

Golādhyāya, with *Vāsanābhāṣya*.
[CALCUTTA.]

2851.

1326. Foll. 208 + 65; size 4to, 11½ in.
by 9½ in.; fair, modern Devanāgarī writing;
19-23 lines in a page.

Gaṇitātattvacintāmaṇi, a commentary on
the *Gaṇitādhyāya* and *Golādhyāya* of *Bhāṣa-*
karācārya's Siddhāntatīroṃaṇi, composed in
1501 A.D., by *Lakṣmīdāsa*, son of *Vācaapati*
Mitra, and grandson of *Kaśava*, of the
Upamanyugotra. [A.]

It begins :

यः प्रसिद्धपदेष्वप्यपि प्रसिद्धोक्तैश्च (स्व B.) यथा-
हृत्स्वादिष्विभान्नोपि भगवन्मात्राभारम्भात्कृतम् ।

गणितान्तरितोद्दिष्टादिप्रकाराद्यैवात्मनो-

द्गेणोपपन्नयेव भावयति ॥ यत्ने यद्वाहो यति ॥ १ ॥

Cf. Aufrecht, Cat. Trin. Coll. Camb.,
p. 51-4, where also a list of the authorities
quoted is given; Weber, Berlin Cat., no. 843.

Numerous marginal notes, in Colebrooke's
hand, bear evidence to his careful study of
the work, and the help it afforded him in
acquiring his knowledge of early Indian
astronomy.

Appended to the MS. are 18 leaves con-
taining an excellent index to the work.

The original MS. from which this was
transcribed was executed, at Argalāpura, in
Samvat 1656 (A.D. 1599), in the reign of
Pādishāh Akbar. [H. T. COLEBROOKE.]

2852.

2269. Foll. 262 (numbered 272; nos.
201-210 having been passed over); size 4to,
13 in. by 9 in.; good Devanāgarī writing of
1812 A.D.; 23 lines in a page.

The same work.

A reproduction of the preceding volume;
foll. 1-183 containing the *Gaṇitādhyāya*, the
remaining leaves the *Golādhyāya*.

The index has likewise been copied on 16
leaves, with the reference numbers daubed
over, as it was discovered that they could not
be applied to the present MS. [CALCUTTA.]

2853.

2093. Foll. 253 (numbered 255; nos. 139
and 199 having been passed over); size 9½ in.
by 5½ in.; good Devanāgarī writing of
1762 A.D.; 10-12 lines in a page.

Lakṣmīdāsa's Gaṇitātattvacintāmaṇi on the
Gaṇitādhyāya of the *Siddhāntatīroṃaṇi*. [B.]

The text presented by this copy is more
correct than that of MS. 1326.

Dated: शके १७१२ वर्षे शिवरीपत्तने । गुरुवाचने
शिवरीपत्तने । ३६३ ॥ [GAIKAWAR.]

2862-2868.

188, 207b, 182, 1231a, b, 190, 585.
Foll. 834; size 10½ in. by 4½ in.; fairly good
Devanāgarī writing of the end of last century;
9-13 lines in a page.

Marici, a copious and excellent commentary on the *Garuḍādhyaḥya* and *Golādhyaḥya* of *Bhāskara's Siddhāntatīromani*, by *Muniśvara*, surnamed *Viśvarūpa*, son of *Rāgaṇātha* (who was one of five sons, the 4th, of *Ballāta*), and pupil of his uncle *Kṛṣṇa*. Cf. nos. 2775, 2827.

At the end of his *Gūḍhaprakāśa* (Hall, *Sūryasiddhānta*, p. 388), *Raṅganātha* states that Wednesday, *śambhuvāri*, of the light fortnight of *Caitra* of the year Śaka 1524 or 1525 (A.D. 1602-3) witnessed both the completion of his work, and the birth of his son *Munivara*.

I. *Gṇitādhyaṃya* begins (somewhat amended):

प्रातर्घोषितपञ्चपथविकसत्सेवो नवीनी(ता)पुद-
 श्यामः पौतदुकूलशोभिततनुः श्रीपत्समुद्रान्वितः ।
 रंश्रीबादनतत्परो रविबुक्तातीरोफो नेषकी-
 गोर्षोभिः परिपेक्षितो मम मनस्याक्षा रंभापञ्चमः ॥१॥

यः पुरयत्तनुदिनं प्रयत्तस्य कामान्
स्वातस्थितान् स[क]लापिप्रचयं निरस्य ।

सिंदूरपूरपरिपूरितकुंभबुग्गो
भयान्मुदे गवायतिर्गजराजपक्षः ॥ २ ॥

या भारती सर्वबुधावलीना
मृत्तान्तरंगे नटनं करोति ।

सा मे नुते वासुविधिं करोतु
वस्यं वदालंकृतिभवितांगी ॥ ३ ॥

यो बोधयत्नमुदिनं विबुधारविन्दं
ताम्रवैषड्यरजनीतिमिरं निरस्य ।

ज्योतिर्विभाजनविधेस्तु निदानभूतं
जीनद्वाराहनिहिरं निहिरं च वंदे ॥ ३ ॥

येनाथापि कुतूहलादभिरतां वाते सुवाभोनिधेः
 श्रीहार्दकृतिपादिचारकगणनान्नादरक्षयः ।
 प्रोक्तिः श्लाकुर्गद्वानमनहार्यचार्यवानम्
 इ चार्यकलापकृत् श्रीभास्कर भारवे ॥ ५ ॥

मीरीभतेवेनमकहवा भीमकाहं विष्णुः
 योगभूतो निरुद्धविषये यदनुक्तिर्योगः ।
 योगिक[१] वागवहकहये ब्रह्मभूतकोटः(?)
 सुकथाता यवात्र विद्वदो मनुहयेवेनैः ॥ ६ ॥

विद्याभ्यासुषोभनेकमिष्टिस्तस्यैवार्दमो
 न्वायेनामनमिः कपिलकच्छे जाह्नवापुत्रो मुनिः ।
 जाह्नवाप्रतिपादितायैवृद्धादिपितृव्यकारसो
 विष्णुः कच्छगुरुमैत्रावरुणौ श्रीशङ्खेक्ष्माक्षौः ॥ १० ॥

यः श्रीकृष्णपदां पुनाति तस्मात्तः विज्ञातवारा निवेः
 पोतः श्रीमद्भगीरथभूमिस्तुल्यस्त्वननविष्ठातुः ।
 यद्वासां नृप नृपतमो यस्मिन्महामुनिः पदानी विद
 श्रीकृष्णः किं यदीदानीमिव यः श्रीकृष्ण एवायः ॥१॥

जीरंगनाथाभिधत्तात्रयादाः
मन्त्रानां जीरंगनाथाभिधत्ता ।

पञ्चालना भणितले जयति ॥ ९ ॥

नारायणो गणितशास्त्रकलाप[विह]:

श्रीदेविताः तत्तल्लशास्त्रतरोमभृगः ।
 देवतान्तागुरुपादरतो गुरुर्ने
 ह्यादी जयमन्त्रिलयैतिवैष्णवाद् ॥ १० ॥

मुनीन्द्रपरास्त्वेन विश्वद्वयेऽप्युभयो
मुनिशास्त्रे नरोच्चर्ये कलिहन्तशिरोनयिः ॥ ११ ॥

अक्षयपक्षिणये तु नया ययुक्ते
 तत्तर्कनेय परिभाषितमस्ति नमैः ।
 मान्यान्वयस्य विहितानुलिख्य वाचे
 अक्षयपक्षिणये परिभाष्य शोधनीये ॥ ११ ॥

संसारभे० निवर्त्तयति । यच्च चातुर्निदिनिति । ०

Vol. I. (MS. 188), foll. 127, corresponds to pp. 1-55 of *Bāpū Deva Śāstrī's* edition of the *Siddhāntaśiromaṇivāsanābhāṣya*; and is dated Samvat 1849.

Vol. II. (MS. 207b), foll. 96 (from fol. 87 wrongly numbered 88-97), corresponds to pp. 56-94 of the edition.

Vol. III. (MS. 182), foll. 226 (numbered 228;
nos. 95 and 175 being double, and 118, 123,
172, 173 passed over; and the first leaf wanting).

corresponds to pp. 95-186 of the edition. Between this and the following volume there is a gap extending over the *grahacchāyā*, *grāho-dāyānta*, and *śrīgōnnati-adhikāras* of Bhāskara's work.

Vol. IV. (MS. 1231a, b), foll. 44+75, contains resp. the end of the *Gaṇitādhyāya* and the beginning of the *Golādhyāya* as far as p. 277 of the edition.

Vol. V. (MS. 190), foll. 110, corresponds to pp. 277-315 of the edition.

Vol. VI (MS. 585), foll. 156 (numbered 157, no. 63 being passed over), corresponds to pp. 315-379 of the edition. Besides the Śaka date 'khāṅgavāṇḍadharanī' (i.e. 1560), which must have been that of a former MS., it gives its own date as Samvat 1842 (A.D. 1785).

II. *Golādhyāya* [A] begins (as collated with MS. 163):

विमानन्दमानक्यं नरो बंधं
विद्यामानमानविष्यं सदर्थं ।
जीकृष्णार्थं सर्वदाभीष्टविच्छे
ध्यायामीहं सर्वैर्न सर्वहेतुं ॥ १ ॥
अथोत्तरार्धे गुरुत्तमकृष्णपितृव्यपादात्मयुगप्रभादात् ।
आस्थायेत सख्यकाभिमुख्ये प्रज्ञानुकारेण मुनीश्वरेण ॥ २ ॥
अथ यस्यादी ० प्रतिपादनीते । त्रिंशं बाष्पाणुपेति ॥

It ends :

हिसकयोगान्धकिनेत्रनायौ
न जातु हातुं विषयां दधातु ।
वतो बल्य मुद्रा खलु विषय-
प्रकाशिनौ चारुता मदीपिः ॥ १ ॥
गङ्गाभेक्षिलनगरात्रोदायैर्गुणादुपाया[जी]म् ।
रुक्मचपूरुखनदेक्षे हटे यथोप्याः मुने दधिमाने ॥ १ ॥
ज्योतिर्विद्याविधिः सकलैः क्षिरका वदा मुपेक्षयैः ।
विषयतु यतुःमुनिहो गव्यविद्यामन्त्रिना ॥ २ ॥
तत्कादन्वयद्वानः सकलैः सुगुहैर्विज्ञानमभिरामः ।
ज्ञातव्यदेवेक्षं दूरीकृत्यमिषो वदा देवं ॥ ३ ॥

यो ध्वनयन्तीहायौ विमलवर्णं युगे विनीतायौ ।
येन उदा विमयेन प्रकाशितं नाम मुपि नयेन(?) ॥ ३ ॥

पद्मात्सलसन्धयः सदैव यः कथितरेतु दधनयः ।
अपहाय खदानं चारुतामात्रव्यविषयान् ॥ ४ ॥

ज्योतिःशास्त्रपरात्मोन्मत्तकाह्ननदिनेचरान् ।
प्रावृत्तं यच्च त्रनयान्वयं गव्यकपुङ्गवः ॥ ५ ॥

ज्वायाननीषां खलु रामनामा
कटेय कानादिसन्निधाता ।
विभूष[यन्] धर्मैरिदामावानीम्
अद्यादिदानीमपि संप्रकाशितं ॥ ६ ॥

तस्यानुमः सकलशास्त्रवरोन्मत्तौ
योनिप्रियाविपृक्तिकल्पलज्जानिदानं ।
जीनूरदीनपरमप्रत्येकपाथं
कृष्णो यथैव त्रिपयज्ञविपृक्तिकाटः ॥ ७ ॥

तस्यानुमलु गोविन्दगुहको यस्तुतो इन्दोरो ।
नारायणः केसरीकपुत्रमाहित्यं सुषोः ॥ ८ ॥

गीरीधरप्रपादयद्गुहिलज्जाम्बीरकासादन-
सकानःकरणेः कुतिलमृतिरतो गोविन्दविज्ञानुमः ।
यस्ये यो बन्धुते इन्दोरोद्विचरत्तं गूढप्रकाशं महा-
देवस्यायमनिर्गुहस्यकमलः श्रीरत्ननाथो भवत् ॥ १० ॥

तस्यात्मनो गुरुकृपाविज्ञानप्रपोथः
ज्ञातं विभाष्य निखिलं महतादरेण ।
जीभास्त्रोदितक्षिरोमणिगूढभाष-
यास्यां मुनीश्वरकृती कृष्णान्धरीपि ॥ ११ ॥

शको भूयतो नन्दभृत्कल्पस्य
मिरेकस्य मूलं निरेवं भवेत् ।
तदर्थं भवेन्नास इन्दुमनो बंधं
त्रिषिष्टै(?)निनी यच्चपारी भवेत् ॥ १२ ॥

नखचवारविषयचमुनिच योगो
विद्यैर्गुहाखिलमुनिः यदनभवेदः ।
अस्या यदाय परिपुष्टिनिमित्तो मदीपिः
जीवानुदेवगव्यकायमनिमित्तो बंधं ॥ १३ ॥

हराभ्यदनुजिह्वस्तरयश्चैवज्ञातगुहविष्यैश्चैवमुद्रात् ।
मूलंवीर्य(?)यश्चैवज्ञातविष्यैश्चैवमेवं कलं हि मं ॥ १४ ॥

यद्यपि टीका बहुलाः क्षिरोमणेः परमरमणीयाः ।
नमे विद्या मदीपि त्रयाव्यभिक्तेषु नास्ति माहात्म्यं ॥ १५ ॥
नेवाथ विद्युतिं दोषं निगदन्तु मनीषिकाः ।
लोको मयी मदीपेहि वेपुलं परमो गुहः ॥ १६ ॥

2877.

2280. Foll. 281; size 4to, 18 in. by 9½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; 22-23, from fol. 78b, 28 lines in a page.

The same work; apparently transcribed from the preceding MS.

An irregularity in the pagination occurs after fol. 77, where a new hand begins; and foll. 79-82 are counted twice. After fol. 269, the pages, instead of the leaves, are numbered consecutively. [CALCUTTA.]

2878.

2284. Foll. 63; size 4to, 18 in. by 9½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; nineteen lines in a page.

Examples of computations according to the *Siddhāntasīromani* (as a note in Colobrooke's hand describes it on the first page). The title given to it by the copyist, and repeated in Bengali characters on the last page, is *Siddhāntasīromanī ganitādhyaṣyodāharanāṃ siddhāntasīromanīśāsanābhāṣyam*.

The leaves are counted from 76-138, in continuation, apparently, of the *Golādhya* in the preceding vol. 2288 (no. 2850) of this set.

[CALCUTTA.]

2879.

240c. Foll. 60; size 11½ in. by 8½ in.; modern Bengali handwriting; eighteen lines in a page.

Another copy of the preceding "Examples from the *Sīromani*," with the same Sanskrit title written in Devanāgarī at the back.

[H. T. COLEBROOKE]

2880.

2441. Foll. 82; size 10½ in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1577 A.D.; ten lines in a page.

Sūrasaṃgraha gaṇitāśāstra (or *Gaṇitasastra-saṃgraha*), a Jaina treatise on arithmetic, professing to be founded on the rules laid down by *Mahāvīracārya*, the founder of the sect.

It begins: श्रीविद्याय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

प्रविद्याय वहीनानं विज्ञानं विमुक्तगुणितम् ॥

वृत्तिं च महावीरं कुर्वे तद्विद्यारत्नाक्षरवृत्तिं ॥ १ ॥

चतुर्थं विज्ञानं तस्यानन्तरवृत्तिं ॥

नमस्तस्मै विनेन्द्राय महावीराय ताम्रिने ॥ २ ॥

यस्य विज्ञानार्थं निरूपयन्त्याद्वयतत्वात्मानं लोक-
यत्तारं विज्ञानप्रत्यारोप्यनिरूपः ॥ अनन्तरवृत्तिं अनन्तरज्ञान-
मुत्पद्यीयति ॥ चतुर्थं चात्राभासागम्यं तद्विज्ञानं ॥ ताम्रिने
धर्मोपदेशकत्वेन भव्यवाक्याय तस्मै महावीराय धर्मज्ञानज्ञाने
विनेन्द्राय एकदेशेन कर्मरक्षणम् ॥ जयंतीति विना अक्षयत-
त्वात्पदार्थादन्तरवृत्तिरुत्पत्तिरिति नमः ॥

संख्याज्ञानप्रदीपेन विनेन्द्रेण महाविद्या ॥

प्रकाशितं नमस्तस्मै येन ॥ प्रथमाध्यायः ॥ १(1) ॥

विनेन्द्रेण विज्ञानप्रदीपेन महाविद्या बहुप्रकाशेन येन संख्या-
ज्ञानप्रदीपेन गणितशास्त्रज्ञोक्तिमा सधै बहुद्रव्यमुदाहरणं नग-
मप्रकाशितं ॥ इत्येवं प्रथमविद्या ॥ १(1) ॥ ०

The subject in hand is introduced, on fol. 26, with some general remarks on the importance of arithmetic in a variety of human pursuits.

लौकिके वैदिके वा स्यात्तथा ज्ञानादिके नपि यः ॥

आचारस्तथा सर्वेषु संख्यामनुपयुज्यते ॥ ०

कामस्येऽर्थशास्त्रे च सर्वेषु नाटके नपि यः ॥

उपशास्त्रे महावीरे वास्तुविद्यादिवस्तुषु ॥

अदोर्लभारकापेयु तत्त्वैवावधारयति ॥

अलागुयेषु सर्वेषु प्रसूतं गणितं पुरा ॥

वृषादिप्रहारेषु ग्रहस्य ग्रहसंयुतिः ॥

विमले चंद्रपुत्री च सर्वैवांगीकृतं हि तत् ॥ ०

श्रीपद्माकराक्षेण संख्याशास्त्रपरिचिन्ताः ॥

अथनान्यत्रज्ञोक्तिर्लोकसाक्षाद्विद्यया ॥

नारकाया च सर्वेषां जेवीषोऽनुचोक्तः ॥

प्रकाशैकप्रकाशाया पुन्ये गुणितेन ते ॥

प्रविद्यायां तच्च संख्यामनुपयुज्यते ॥

वाचायाः संवितायाश्च सर्वे ते गणितप्रकाशः ॥ ०

Ch. xiii. beg. : चर्चाव्याख्याह ॥

अथ महाकविचरं वीरव्यासव्याख्यं वक्षते ।

निवर्तं निवर्तं नावरत्नो दुःखः कुण्डला ये ॥ १५ ॥

Ch. xiv. beg. :

विशुद्धमनुकोपदिशनीज्ञेन नाथिभद्राय (1) ।

जीवुकिने भूताय ज्योतीषधि अष्टाविम् ॥ १ ॥

It ends :

आजीवीव्यासपुत्राविशुद्धमनुकोपदिशनीज्ञेनो जगतां

मन्यः श्रीव्यासव्याख्यविश्वनाथः शारदाया निवासः ।

जीवनातीर्थेणा सकलमुपनिधिः शिखाविद्याप्रगल्भः

ज्ञाते ज्ञाते च तत्रं प्रयुक्तमपि (वी) दिग्दिहो

[नृसिंहः ॥ १ ॥

तत्पुत्राणि गणिताख्यचर्चाव्यासः

जीवनातीर्थमनुकोपदिशनीज्ञेनो जगतां

नारायणः पुत्रव्यास गणिताय वाटी-

जीवुकिने निरुद मुनिनां प्रथमे ॥ १ ॥

वाचस्पति कुलाचलाः चित्तिरत्नं वाचस्पतिराजीव्या

आचार्यैवमुता ग्रहाण मगलं वाचस्पतिराजीव्या

स्वेवाचार्यदिनं करोतिराजीव्या जीवुकिने जीवुकि-

मुदः (मुदः) सख्यज्ञः प्रयाहनुगता नारायणं दोक्ता (1)

[॥ ३ ॥

नारायणाननुभाकारणतोला

आचार्यैवमुता नारायणं मुदं

प्रतिवे सख्यज्ञकोरगाः पिप्लु

जीवुकिने मुदितः (1) कुमुदः ज्योतिः ॥ ३ ॥

मगलमपीतिज्ञाते १९०६ पुत्रव्यासं च बाहुले नाथि ।

बाहुनिपी नृसिंहले गुरी जगतिं गते गतिं ॥ ५ ॥

इति श्रीव्यासकृतानिधिनिर्दिष्टमनुकोपदिशनीज्ञेनो जगतां
नारायणव्याख्यविश्वनाथो गणितायवाजी जीवुकिनाया भद्र-
गतिं नाम चतुर्दशे व्याख्यः ॥ श्रीव्यास १९०६ ज्ञाते १९१२
मुदितनामव्याख्ये नाथ्याने नृसिंहे यजे त्रिपी ३ गुरुवाख्ये
जगतां ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2884.

1557. Foll. 7; size 8½ in. by 2½ in.; written, in the Bengali character, in the earlier part of last century; eight lines in a page.

Trivikramabataka, an astronomical treatise, in a hundred śloka, by *Trivikrama*, son of *Nārāyaṇa*, and younger brother of *Jñānamalla*.

It begins :

मनस्कम वरं तत्र मन्त्रोपदिशनीज्ञः ।

मुनिमन्त्रोपदिशनीज्ञः व्याख्यः प्रथमः ॥ १ ॥

मन्त्रा भद्रा ज्ञाया रिक्ता वृत्तिं च पुनः पुनः ।

मुक्तापारिषदीयेनु विद्याः स्तुतिचयः जगतां ॥ २ ॥

ज्ञायाः यत् पुनः ज्ञेयं श्री वरंनु अपिवा दक्ष ।

विश्वनाथगुरी ज्ञो वेत् स्तुतेनां जीव परस्परं ॥ ३ ॥

विश्वनाथयोगेनु आभिनिविष्टमन्त्रैः ।

अर्चादिमुक्ता योगो [३] निम्न-रक्तमन्त्रादिः ॥ ४ ॥

आचार्यवैद्यमुक्तानां वैपुलिचयितायोः ।

यत् मन्त्रस्य पानो स्यात् ज्ञातेनां निवासिनां ॥ ५ ॥

It ends :

नारायणस्य जगतो ज्ञानमज्ञानयो द्विजः ।

विश्वनाथः ज्ञातकोवेद्यव्याख्यः व्याख्यः ॥ १०१ ॥

इति विश्वनाथव्याख्यं जगतां ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2885.

1051a. Foll. 18; size 8½ in. by 3 in.; good, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Saurāpurāṇīkamatasaamarthana, being an attempt to reconcile the cosmical views of the *Purāṇas*, regarding our globe, with those of the *Sūryasiddhānta*; with a commentary; compiled by *Nilakaṇṭha*, son of *Govinda Sūri* of the *Caturdhara* family.

It begins: श्रीराखिकज्योतिषिकमतोपेनकोशे विरोध-
जगतायं वक्तुं प्रतिमानोते । प्रथम्येति ॥

प्रथम्य श्रीव्यासं मुनिमन्त्रोपदिशनीज्ञं

प्रथमे रोदस्योक्तद्विजनाकारमन्त्रं ।

यथा श्रीगोत्रमनुमुपपद्यते सकलं

यथा वेदव्याख्यचर्चाविरोधश्च न भवेत् ॥ १ ॥ ०

It ends :

इति श्रीव्यास श्रीराखिकजीवनातीर्थोः ।

भूगोलविषये ज्ञानं वक्षिंते पुत्रव्यास ॥

इति श्रीनारायणव्याख्यजगतां मुदितचतुर्विंशत्यव्याख्ये रोदस्यो-
द्विचतुर्विंशः नृसिंहस्य जगती श्रीराखिकजीवनातीर्थोः रोदस्यो-
प्रथमं जगतां ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

A fragment of the same work; consisting of the *grahaspathādhikāra* (pp. 51-145 of Ben. edition).

It begins: *अथ ग्राहपथविनयेपराका*; and breaks off abruptly at the end of the last leaf, a few lines after the completion of the chapter.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2893.

520a. Foll. 58; size 9½ in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Śeṣavāsana, a supplement to *Kamalākara's Siddhāntatattvavivēka*, by the same author; included in the Benares edition of the latter work.

It begins:

अथ ग्राहपथविनयेपराका पदार्थादयो अथ ।
तथैव चान्ये देव ज्योतिषा गतिवार्य ॥ १ ॥
ब्रह्मसंहितायां ब्रह्मसंहितायां चकार ।
विज्ञाते यत् तस्याहं ब्रह्मतां ब्रह्मसंहितायां ॥ २ ॥

It ends:

अथ ग्राहपथविनयेपराका पदार्थादयो अथ ।
तथैव चान्ये देव ज्योतिषा गतिवार्य ॥
इति श्रीब्रह्मसंहितायां श्रीब्रह्मसंहितायां ब्रह्मसंहितायां
ब्रह्मसंहितायां ब्रह्मसंहितायां ब्रह्मसंहितायां

[H. T. COLEBROOKE.]

2894.

2292. Foll. 24; size 4to, 18 in. by 10 in.; fair, modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

The same work; being a reproduction of the preceding MS. [CALCUTTA]

2895.

2423. Foll. 41; size 9 in. by 5½ in.; good, clear Devanāgarī writing; 9 and 10 lines in a page.

Jyotiṣharatnamālā, or simply *Ratnamālā*, an astronomical compendium in 30 chapters (*prakaraṇa*) by *Śrīpati*, purporting to be extracted from the *Ratnakosha*.

It begins: *अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः* See Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 782, 783.

It ends:

इति ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः [रतनामाला]
अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः
अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः
अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः

इति श्रीपतिः ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः
अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः

अथ १३३० अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः

[GAIKAWAR.]

2896.

2041a. Foll. 36; size 11 in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Jyotiṣharatnamālā.

This MS. ends as follows:

इति ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः ॥ १२ ॥
अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः
अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः
अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः

अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः

अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः

अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः

अथ ज्योतिषारतनामालायां श्रीपतिः

[GAIKAWAR.]

2897.

2119. Foll. 148; size 9½ in. by 5½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1500 A.D.; 13-15 lines in a page.

Śrīpati's Jyotiṣharatnamālā, accompanied by a commentary (*vivaraṇa*), by *Mahādāsa*, son of *Lūṣiga*. Very incorrect.

Jyotiḥśāstra, a popular treatise on judicial astronomy, by Śukadeva, son of Lakṣmāyabhaṭṭa Śūri, with an *anukramasikā* appended to it on the last two leaves.

It begins: चष ज्योतिषप्रारम्भः ॥

नानासंवाचनालोच्य गद्यकाव्यं त्रिविधम् ।

कव्ये नुक्तदेवेन संख्ये ज्योतिषप्रारम्भः ॥ १ ॥

तिथिप्रारं च नक्षत्रं योगं करकलेष च ।

संवाचं नृपु नृपिणं विवादेष्वेवैवरेण ॥ २ ॥

The version of it published repeatedly at Bombay differs a good deal in details from the text of this MS. [DR. JOHN TAYLOR.]

2901.

2002. Foll. 55; size 9½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1652 A.D.; eight lines in a page.

Siddhāntasūndara, a manual of the rules of astronomical calculations, by Jñānarāja, son of Nāganātha. [A.]

It begins:

दिक्कान्तगुणसंयोजनं विच्छेदकलोदरं

सूत्रारम्भसहस्रपरमहंसं सुनोलापरं ।

सोमप्रारम्भं कलाविधिपरं कोटीनक्षत्रमुदरं

पाराहोपमप्राहणं गद्यपद्यि च दे संकरं ॥ १ ॥

चष युगेः क्षत्रिज्ञेष्ट ९९ विज्ञेष्टेनुर

विधिदिने मनसु चतुष्टय १४ ।

नृपसमाप्त १०१०००० संविभुगेष्ट

तेजिनमये नृहृदयं दिनं ॥ २ ॥ ०

The work is divided into the following chapters (only the first two of which are numbered): 1. (29 vv.) *madhyamādhikārah prathamah* (*madhyagrahānayanādh.* B.), fol. 9b; 2. (48 vv.) *spasāhīkaraṇādhikāyā dvītiyaḥ* (*spuḥa-gubīādhāna* B.), fol. 14a; 3. (43 vv.) *triprasādhikāyā*, fol. 19a; 4. (7 vv.) *parvasambhūti-nāmādhikāyā*, fol. 20a; 5. (40 vv.) *candragraha-pādīhikāra*, fol. 28b; 6. (16 vv.) *sūryagraha-pādīhikāra*, fol. 25a; 7. (18 vv.) *grahodayāstādīhikāra*, fol. 27a; 8. (21 vv.) *nakṣatracchāyā-ghaṭisādhānādīhikāra*, fol. 29a; 9. (18 vv.) *śrī-gonnatyādhikāra*, fol. 30b; 10. (9 vv.) *graha-yogādhyāya*, fol. 31b; 11. (10 vv.) *śārādhikāyā*, fol. 32a; 12. (14 vv.) *pāṭīdhikāyā*, fol. 33b; 13. (78 vv.) *golādhikāyā bhuvanaśādhikāraḥ*, fol. 41a; 14. (31 vv.) *golādhikāyā mādhyaḥbhuktivāsānādhikāyāḥ*, fol. 43b; 15. (23 vv.) *golādhikāyā chedyake yuktih*, fol. 45b; 16. (16 vv.) *golādhikāyā māṇḍalavarṇanam*, fol. 47a; 17. (44 vv.) (*golādhikāyā*) *yantramālā*, fol. 51a; 18. (35 vv.) *golādhikāyā rituvaryanam*, ends:

इत्थं श्रीमान्नामानात्मनेन

श्रीके श्रेष्ठे ज्ञानरामेन रच्ये ।

संवागाराधुने क्षुते

गोलाभावे चलेन चतुर्हो ॥ ३५ ॥

इति श्रीकलविज्ञानवाचनाधिपारचतुर्विधसंयोजनकारिणि
नृपवापरे विज्ञानमुदरे चतुर्वर्ते नाम संयोजने ॥ अन्तः ॥
संयोजनेन ॥ अत्र श्रीमद्व्यासविद्याविरचिते १०४४ जायन्त-
मुक्तावलीनां गुरोः काशिमिश्रं लिखितो नृप मुदरविज्ञानः ॥

The treatise is mentioned in the *Sūryapra-kāśa* (above no. 2823), composed by the author's son in A.D. 1541.

For the *golādhikāyā* see Rāj. Mitra, Notices, v., p. 86; for a *bijagunita*, Berl. Cat., no. 881.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2902.

2114b. Foll. 37; size 9½ in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī, by several hands, in 1782 A.D.; 9-11 lines in a page.

The same work. [B.]

[GAIKAWAR.]

2903.

2408c. Foll. 10; size 7½ in. by 4½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; 9 or 10 lines in a page.

A portion of the *golādhikāyā* of the *Siddhāntacintāmaṇi*, by Śaṅkara, son of Śaṅkara-vaṭakakika (?).

The fragment begins: **पञ्चमं ॥ १३ ॥** this chapter consisting of 76 verses (without colophon).

Then follows another chapter, of 18 verses, beginning **भाषाविज्ञानादीनि चार्षाणि ०**

Then another chapter, of 14 verses, beg. **कुलाक्षयश्चैव ०**

Then another chapter, of 15 verses, beg. **चर्चान्तो गतिं ज्ञात्वा ०**

It ends:

एतच्छास्त्रा नवा वर्षे पूर्येच्छांतरे कृते ।

प्राज्ञानामन्त्रेणैव ज्ञायते सर्वसंभवः ॥ १३ ॥

रविशैवति केतवः सुदीर्घयुग्मगानिनः ।

स्त्रीचरणाः प्रदुश्यते विदुषा न दृश्यते ॥ १५ ॥

इति श्रीवात्स्यदेवकीर्तनचरितद्वितीयो गोलो हि-
स्ततिर्ब्रह्मविधिः ॥

Then follow two more verses: **चक्राक्षरेणुपुत्र
चक्रं दूराक्षयम् (1) । ०** [GAIKAWAR.]

2904.

1492a. Foll. 25; size 14 in. by 5 in.; indifferent, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Siddhāntamañjarī, another manual of astronomy, composed (in 1609 A.D.) by *Mathurā-nātha Vidyālamkāra*.

It begins:

प्रतिपद्यन्त्यष्टिचरं रविचिह्नान्नमोऽन्नमन्त्रं ।

अथहस्तकुलपुत्रेण मयुराभायकृती चिन्तिते ॥

इतः शक्राक्षः क्षितिमान्वाच-

कवेः १५३१ विमुक्तः कथितो [३] अपिहः ।

पारादिपुत्रं विमुक्तस्य रात्रौ

नवक्षित्री चक्रतो युगान्तो ३।१५।१२।३३ ॥

It ends (fol. 12b):

विज्ञानचक्रपथकीर्तनचरितं

कलं कृताकृतिकां युगान्तो ॥

नव क्षुद्रा दिनचक्रानुसूताः नवाक्ष-

कलोचरानि नवक्षयना निरुपान् ॥

इति श्रीमयुराक्षरचक्राक्षरविधिः ।

विज्ञानचक्रो कृती मयुराक्षरचरितः ॥

Then follow thirteen leaves of astronomical tables. [H. T. COLLEBROOK.]

2905.

1528a. Foll. 17; size 10 in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; eight lines in a page.

Yantrarāja, or *Yantrarājāgama*, also called *Suyāntrāgama* (foll. 8a and 17a) and *Sadyantra*, a treatise in five chapters on the construction and the use of the armillary sphere in the calculation of celestial and terrestrial longitudes and latitudes, by *śrī Mahendra*,* the pupil of *Madana Śūri*, the court astrologer of the ruler of Bhṛṅgapura.

It begins:

जीवरेहयदीपुर्न हृदि धराभूय प्रभावमदं

क्षीर्णं नदनाम्बुद्विपुलं कस्याश्चक्राङ्गुलं ।

लोकानां हितकाम्यया प्रकुर्वते सर्वधनमङ्गुलं ॥

नामान्देयुर्न चमङ्गुलिचरं कुरितेहेन्द्राभिः ॥ १ ॥

अपारे संकारे कति कति क्षुण्णै चतुराः

परं तेषुचोर्ध्वं गच्छिन्नरश्मिं प्रीहन्तिभिः ।

ततः खलं तारं विशदमिदमन्तर्गुणं

पित्तने वृहं शास्त्रं बुद्धयश्चदार्दकृत्तये ॥ २ ॥

क्षुमाक्षया बहुविधा यवनेः खयात्वा

बंधगता निजनिधयतिमार्गोक्षेवात् ।

नाम्नादिचोर्ध्वं पिच्छोऽथ नवा सुषपात्

त्रकारभूतनिष्ठं प्रक्षिप्यते ॥ ३ ॥

यथा भटः प्रीह्यकोप्योर्ध्वं यथ

हस्तोर्ध्वं यथः परिदुर्गतिभिः ।

तत्तन्महाज्योतिषपथिर्ध्वं यथ

बंधेव हीनो गच्छच्छयेव ॥ ४ ॥

* In *Malayendū's* commentary he seems to be described as the head astrologer of some potentate of the name of *Śīra*, possibly the famous *Śīra Shāh*, the *Tughlak* sultan of Delhi (1351-88 A.D.).

Speaking of the seven zones (*śikṣā*) between the equator and the north pole, the author remarks (fol. 32, l. 1): तेनैव यवनभाषया इत्युच्यते [i.e. *Yavana*] यथा; where *Yavana* evidently means the Muhammadans, not the Greeks.

The titles of the five chapters are: 1. *gāṇita* (fol. 8a); 2. *ghaṭana* (fol. 8b); 3. *yantraracana* (fol. 11a); 4. *yantraśodhana* (fol. 11b); 5. *viśāraṇa* (fol. 17a). The second half of the MS. contains many marginal glosses.

It ends (cf. Aufrecht, Flor. MSS., no. 269)

यन्त्रमुपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

युक्ता नृपाधिकृतो मन्त्रसूत्रिणा गुरुः ।

मन्त्रविद्याशालिना विरचिते युवराजने

मन्त्रमुपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

इति श्रीमन्त्रसूत्रिणा विरचिते युवराजने विचारकावलीकृतः
वचनः ॥ यन्त्रोपेते चरे नवचक्रावलीकृतः ॥

[H. T. COLCROFT.]

2906.

2343b. Foll. 60; size 10 in. by 4½ in.; fair, modern Jaina Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

A commentary (*śikṣā* or *vyākhyāna*) on *Mahendra Sūri's Yantrarāja* (the text of which is given in full), by his pupil *sūri Malayendu*; with copious tables for calculations.

It begins:

प्रथमः अध्यायः पदार्थः कुर्यात्तुल्यं यदायुः च ।

यतोऽपि यन्त्रविद्यायां यन्त्रोपेते चरे नवचक्रावलीकृतः ॥

यच प्रथमः अध्यायः पदार्थः कुर्यात्तुल्यं यदायुः च ।
यतोऽपि यन्त्रविद्यायां यन्त्रोपेते चरे नवचक्रावलीकृतः ॥

It ends:

यन्त्रोपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

यन्त्रोपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

यन्त्रोपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

यन्त्रोपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

[42 ॥

इति श्रीमन्त्रसूत्रिणा विरचिते युवराजने

मन्त्रविद्याशालिना विरचिते युवराजने

मन्त्रमुपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

मन्त्रमुपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

मन्त्रमुपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

मन्त्रमुपेते चरे नवचक्रावलीकृतः

That the *Piroja* in whose service *Mahendra Sūri* was, is meant for the famous *Piro Shāh*, the founder of the fortified town *Hijar Piroshah* and of *Piroshābād*,† is made more than probable by an incidental allusion to that historical character on fol. 14b. Speaking of the seven regions between Ceylon, which is supposed to lie on the equator, and the north pole, the longitudes of a number of Indian, Persian and other Asiatic towns within the first four zones, up to deg. 52, are noted down, and amongst them *Hisāra Piroshābād* is mentioned in the following terms: श्रीमन्त्रसूत्रिणा विरचिते युवराजने
यन्त्रोपेते चरे नवचक्रावलीकृतः ॥ ४३ ॥ where, however, the other MS. reads: श्रीमन्त्रसूत्रिणा विरचिते युवराजने
यन्त्रोपेते चरे नवचक्रावलीकृतः ॥ The examples (on fol. 22a and 58b) chosen, by way of illustration, from the *Sampat* years 1427 and 1434 (A.D. 1370 or 1377), would agree very well with *Piro Shāh's* time.

The five chapters end on fol. 38a, 39b, 45a, 46a, 60a.

The copyist calls himself *gani Sivavijaya*, brother of *gani Śāntivijaya*, living in the spiritual reign of the Jaina teacher *Vijayānanda Sūriśvara*.

Cf. Rāj. Mitra, Cat of Bikaner MSS., p. 351.

[GAMWAN.]

• Var. II श्रीमन्त्रसूत्रिणा विरचिते युवराजने

† ? i.e. *Berhampore*, the sudden station of *Moorshedabad*?

† Cf. Sir H. M. Elliot, *Hist. of India*, III. 188-9-302, 354. *Piroshābād* was founded in 1374 A.D. third year of the emperor's reign.

2907.

2943a. Foll. 23; size 10 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; ~~thirteen~~ lines in a page.

Another imperfect copy of *Malayendu's Yantrarājajīkā*, independent of the preceding MS. of which it covers the larger portion, as far as fol. 43b, l. 3. [GAMAWAR.]

2908.

1845. Foll. 40 (and an extra leaf between 14 and 15); size 11 in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

The same work. A modern and not very accurate copy. [DR. JOHN TAYLOR.]

2909.

1969. Foll. 16; size 7½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Yantracintāmaṇi, another treatise on the use of the armillary sphere, in 26 verses, composed by *Caṅkradhara*, son of *Vāmadeva* or *Vāmana*; with the author's own commentary (*vivaraṇa*).

It begins:

पिपासायां गोलमदो बलि गन्धं
प्रकाशयेत् बुधो यतो नः ।
अष्टचरित्राभिधानवेधं
निबन्धयति विष्णुयोगि वरं ॥
अष्टादशे अक्षरादेशानुकारपूर्वकं संवत्सरयोगवृत्तं संव-
त्सारात्मनश्च ग्रहचरित्राभिधे ॥
यथा अष्टादशे ग्रहादिनां
रश्मिं गुरोरेन्द्ररश्मिद्वयं ।
सर्वं ग्रहको गतिज्ञानपेक्षम्
आनुग्रहोर्वै उभवादिनां ॥ १ ॥

The treatise consists of the following four chapters: 1. *yantrapakaraṇasādhana*, fol. 5b; 2. *tripratnādhikāra*, fol. 11a; 3. *grahānayanādhikāra*, fol. 12b; 4. *prahāraādhikāra*.

It ends on fol. 14b:

चारद्विचक्रावर्तद्विभक्तः चरित्रयोगो विष्णुर्गो
लोमः प्राज्ञात्मनश्चरित्राभिधेः कर्तृकामात्मकः ।
अनुग्रहः चरित्राभिधेः गतिज्ञानपेक्षम् अष्टादशयोग-
वत्तं चरित्राभिधेः गतिज्ञानपेक्षम् ॥

इति श्रीमान्देवदत्तवर्माद्विष्णुचक्रावर्तचरित्राभिधेः अष्टादश-
चरित्राभिधानचरित्राभिधेः समाप्तः ॥

The last two pages contain a description, in 13 verses (*विष्णुचक्रावर्तचरित्राभिधेः*), by *Gaṇeśa*, son of *Kaśapa* of *Nandigrāma*, of a special variety of *yantra*, called *pratodayantra* and made of ivory or *śiṃśa* wood, to be used in battle, when mounted on horseback, as a sort of charm. [DR. JOHN TAYLOR.]

2910.

1528b. Foll. 16; size 9½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1761 A.D.; 13-15 lines in a page.

Yantrādīpikā, another commentary on *Caṅkradhara's* work, by *Rāma daivajña*, son of *daivajña Madhusūdana*.

It begins:

यथा गतिज्ञाने रात्रौ मनुबुद्धमन्दनः ।
अष्टचरित्राभिधानोक्तं कुर्वे नृं चोपपत्तिर्गो ॥ १ ॥
विष्णुचक्राभिधानं अष्टादशं बुधो यतो नः ।
यथा द्विदशचक्रोक्तं अष्टचरित्राभिधानं ॥ २ ॥
अष्टचरित्राभिधानः अष्टः कर्तुं न गतिज्ञानवेधः ।
अष्टादशचरित्राभिधानोक्तं मनुबुद्धमन्दनः ॥ ३ ॥ ० ५ ॥
अष्टचरित्राभिधानोक्तः चरित्राभिधानं च रश्मिः ॥
विष्णुचक्राभिधानोक्तं गतिज्ञानं च रश्मिः ॥ ४ ॥

अथ ग्रहचक्रोक्तः प्राज्ञात्मनश्चरित्राभिधेः अष्टचरित्राभिधान-
नाम अष्टं विष्णुचक्रावर्तचरित्राभिधानं ० अष्टचरित्राभिधानाभि-
धेः अष्टचरित्राभिधानं ॥

• यथा अष्टादशे ग्रहादिनां
रश्मिं गुरोरेन्द्ररश्मिद्वयं ।
सर्वं ग्रहको गतिज्ञानपेक्षम्
यथा बुधोऽयं उभवादिनां ॥ १ ॥

2920.

1528d. Foll. 13; size 9½ in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Bhāṣavāṭī, in the same version, and with, in the main, the same glosses as those contained in III. (foll. 52-65) of the preceding MS. A careless and inaccurate copy, in which whole passages are omitted.

[H. T. COLERBROOK.]

2921.

1561a. Foll. 2; size 11 in. by 5½ in.; modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

A fragment, consisting of the first verse of the *Bhāṣavāṭī*, with *Kuṣeramiśra's* commentary.

[H. T. COLERBROOK.]

2922.

2464b. Foll. 5; size 8½ in. by 5 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1637 A.D.; nine lines in a page.

Grahaśāstra, a short treatise on the motion of planets, composed (? in 1132 A.D.) by *ganaka Śīdhara*, son of *Bhīṣuka* (?), grandson of *Vaṭsa*, who on his part was the son of *Yashnu*, and the grandson of *Bhānu*, of the family of *ruhi Mudgala*. [A.]

It begins:

ग्रहेष्वप्युत्पत्तिरिति शतपिबोवीहोस्तद्वैवात्
नक्षत्राणि करखाणि गच्छन्ति तन्ना वृषभमिहः ।
जीमकोक्तपरिच्छेदपरस्मैमीमांसोः (दुर्गादो B.)

[बाहुवाच]

ग्रहसाधनं प्रथमं सुखं नंदानुपारीर्षिना ॥ १ ॥

ज्ञाको नक्षत्राद्वर्णन १०५३ विंशतो ग्रहो नक्ष-
त्रादिः ५२ वृषभं ग्रहितपात्रपुत्रावर्णन १०५३ दीनः ।
वैशाखपुत्रावर्णन १०५३ विंशतः पञ्चमवृषभं
कोऽपि नक्षत्रं पञ्चमवृषभो वद ॥ २ ॥

अपिग्रहकोनः कक्षवाको विपरीत
मुक्तिरुह ततो व्यक्तप्रत्यक्षः ।
अपिग्रहकोनं हुनकोरवृषभं (?) क्वात्
कुक्तिवृषभं दतो व्यक्तपिबोवीहोः कीः ॥ ३ ॥
मोमेः कक्षैव कक्षोः ॥ ४ ॥
वृषभार्थज्ञानं ॥ ५ ॥
मीनस्य वृषभः ॥ ६ ॥

It ends:

आशीर्षिः अविहितापिवावी
जीमूहलो नक्षत्रिदां वरिः ।
ग्रहान्वये वेदपिदां वरिः
जीमानुनामा रविपत्रादिः ॥ २६ ॥
ग्रहोन्मयः प्रपन्नमयो विष्णुनामा मनीषी
वेदे ज्ञाते अग्रिहमन्त्रि [मन्त्रि B.] कस्य पुत्रो कस्य ।
जीमूहाको धनवतिरयो कस्यवृषभोयानम्
ग्रहोको अग्रवत्पन्नमयो विष्णुनामाः (पोहिताम्यः B)
[स विद्वत् ॥ २९ ॥
ग्रहावृषभोयानकाभापुत्र
आशीर्षो विष्णुपदीपुत्रः ।
वेदोन्मयं बहुज्ञासाकारं
पञ्चाद दैवविहिताय ज्ञाते ॥ ३० ॥

इति आशीर्षविरचितं ग्रहज्ञानं समाप्तं ॥ संवत् १६२३ वर्षे
श्रा. १५५२ म. आषाढवदि १३ चने जीमिरीनारायणाश्रा-
मग्रहजीनारायणकृष्णमीनोक्तमेव लि ॥

[GAIKAWAR.]

2923.

2464a. Foll. 5; size 10½ in. by 5 in.; fair Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; thirteen lines in a page.

Grahaśāstrī, astronomical tables to accompany *Śīdhara's Grahaśāstra*.

Copied by *jośi Vidyādhara* of the family of *Girinārāyaga*.

[GAIKAWAR.]

2924.

2408a. Foll. 13; size 7 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing, partly of 1555 A.D.; eleven lines in a page.

The beginning is wanting. Fol. 2 begins :
 चतुर्दश विंशतिः प्रवृत्तिर्वाच्यः । एतेन वाक्यैः काको
 प्रवृत्तिर्वाच्यः । एतेन वाक्यैः काको

It ends : तदा विनाशः सर्वतोऽपि । प्रवृत्तिर्वाच्यः
 प्रवृत्तिर्वाच्यः । एतेन वाक्यैः काको

चाकोलप्रवृत्तिः विवृत्तिः ० see no. 2925 ॥
 प्रवृत्तिर्वाच्यः ॥

इति कौमुदीप्रवृत्तिः सर्वज्ञानव्यापिका दृष्टः ॥ ०

Of. Aufrecht, Flor. MSS., nos. 260-62.

[GAIKAWAR.]

2928.

2003. Foll. 75; size 9 in. by 4½ in.;
 good Devanāgarī writing of 1817 A.D.; eleven
 lines in a page.

Nārmadaśikā, or *Vāsanābhāṣya*, a commen-
 tary by *Padmanābha*, son of *ġyotirvīd Nārmada*,
 on *Bhāṣkarācārya's Karaṇakutūhala*, or *Brahma-
 tulya*, as it is called in the colophons with
 allusion to the expression *brahmasiddhānta-
 tulya* in the first verse of the text.

It begins :

वाङ्मयं कौमुदीप्रवृत्तिः पुं लिख्ये
 संवर्धितो व्यापिदिधि प्रविष्टः वृत्तिः ।
 जीमास्तोदितप्रवृत्तिर्वाच्यः
 वृत्तिः विवाङ्मयलक्षणमुक्तो वृत्तिः ॥ १ ॥
 गच्छेत् नन्दः प्राङ्मुखां वृत्तिं वरुणां ।
 प्रवृत्तिः प्रवृत्तिः वृत्तिं वृत्तिं वरुणां ॥ २ ॥

तदाचार्यविरचितायां संवर्धितो जीमास्तोदितप्रवृत्तिर्वाच्यः
 वृत्तिः ॥ गच्छेत् नन्दः प्राङ्मुखां वृत्तिं वरुणां ।
 प्रवृत्तिः प्रवृत्तिः वृत्तिं वृत्तिं वरुणां । ०

In the colophon of the first chapter (fol. 12b)
 the author's father is called *Narmada*; in that
 of the second (fol. 28a) *Nārmada*. The others
 merely give the number of the chapter.

It ends : चाकोलप्रवृत्तिः विवृत्तिः ० आख्यः ॥ १ ॥
 इति जीमास्तोदितप्रवृत्तिर्वाच्यः प्रवृत्तिः जीमास्तोदितप्रवृत्तिर्वाच्यः
 प्रवृत्तिः प्रवृत्तिः वृत्तिं वृत्तिं वरुणां ॥ ०

इति १०२८ ईश्वरनाथविरचिते दक्षिणाध्याये इन्द्रवृत्तिः काको
 नाथे वृत्तिः वृत्तिः गुणवृत्तिः इति वृत्तिः । काकोलप्रवृत्तिः
 नाथवृत्तिः वृत्तिः वृत्तिः वृत्तिः वृत्तिः ०

[DR. JOHN TAYLOR.]

2929.

2541a. Foll. 35; size 10 in. by 4½ in.;
 fair Devanāgarī writing of 1878 A.D.; fifteen
 lines in a page.

A course of astronomical calculations in-
 tended to illustrate *Bhāṣkarācārya's Karaṇa-
 kutūhala*, or *Brahmatulya*.

The treatise was probably composed in
 1541-2, calculations for the years *Samvat* 1598
 and 1599 (= Śaka 1463 and 1464) appearing on
 foll. 15a, 1. 10; 18a, 1. 9; 31a, 1. 12; 34b, 1. 12;
 and the author's patron seems to have been a
 certain *rāya Rāyasimha* (then 20 years old)
 who is repeatedly mentioned (e.g. 28a, 1. 15;
 30a, 8; 32a, 1); and with the date of whose
 birth the treatise begins :

संवत् १५ चावाडादि ०८ वर्षे शाके १०२८ प्रवृत्तिर्वाच्ये मागधी-
 यदि २ शुभे बुधदिवा गतवती ० चतुर्दश वसन्त रावतीराव-
 तिहस्त शाके १५०५ हीनवृत्ते जीमास्तुल्ये गतायाः ३३ः द्वा-
 १२ गुणिते माता माताः ३०५६ मातृव्ये वैशाखमास ६ पुने
 मातं ३०५६ चतुः शिवाः माताः ६१५६ चतुर्दश मातं ६६ पुने
 मातं ६१५६ चतुर्दश मातं ६६ चतुर्दश मातं ६६ पुने

Of authorities (besides *Bhāṣkara*) only *Trivi-
 krama* (18a, 1. 13) and *Vārāhi samhitā* (26a, 7;
 32b, 8) are met with.

The colophon of the first chapter runs thus
 (fol. 3b): इति जीमास्तुल्ये कौमुदीप्रवृत्तिः विवृत्तिर्वाच्यः
 (r. विवृत्तिर्वाच्यः cf. Aufrecht, Cat. Trin. Coll.
 Camb., p. 56, v. 19) नमो नमो नमो ॥

The final colophon runs thus : इति जीमास्तुल्ये
 सर्वज्ञानव्यापिका दृष्टः संवत् १०२८ वर्षे शाके १५०५
 प्रवृत्तिर्वाच्ये वरुणाध्याये चतुर्दश मातं ६६ पुने
 वृत्तिः वृत्तिः वृत्तिः वृत्तिः वृत्तिः ०

[GAIKAWAR.]

2942.

2900. Foll. 28; size 8½ in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing, by two different, recent hands.

[*Laghu*] *Tīthicintāmaṣi*, directions for astronomical computations for the construction of almanacks, with a set of tables (foll. 5-28); by *Gaṇeśa daivajña*.

It begins:

विंशतितारिखलेख्यदुक्तो ज्योतिषो गणेश

विष्णुसायनप्रदोष्य सुविनो ये लेखने शीघ्रः ।

तस्मिन्ने कृत्यसम्पन्नमर्थं विष्णुसायनविंशति

विशेषादनुमान्यमानं कुरुते जीमख्येः पूर्वा ॥ १ ॥

अनुमान्य १४४० शकः स्वात्मनीयो ०

It ends: इति विंशतिविंशतिः संदृष्टः ॥ शके १३०५ शोभन्तु चाक्षिप नृणां चतुर्थी संदृष्टः ॥ विंशत्येन लेखने नारायणं च दीवते । उपदेशं च रत्नसं ग्रहैश्च द्रष्टुमर्हं ॥

Foll. 2 and 3 are marked ल० वि० in the margin. [DR. JOHN TAYLOR.]

2943.

1990b. Foll. 8; size 8½ in. by 4 in.; Devanāgarī character; ten lines in a page.

Gaṇeśa daivajña's Tīthicintāmaṣi.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2944.

2730a. Foll. 8; size 7½ in. by 6 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1807 A.D.; eleven lines in a page.

Rāmaṇinoda (Pañcāṅgapatira), a series of rules and data for the computation of calendars, compiled, in Śaka 1535 (A.D. 1613), by *Rāma-candra* (or *Rāma-bhaṭṭa*), son of *Ananta*, for *Rāmadāsa Bhūpāla* (minister of Akbar).

Cf. Bhandarkar, Rep. 1883-84, p. 84.

It begins:

नववर्तिनविंशतौ जीमख्येः

अस्मादिदं विंशतौ जीमख्यो जयचन्द्रः ।

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशति

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशति ॥ १ ॥

द्वैतविंशतिविंशतिः ॥ १ ॥

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ।

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः (A.D. 1477)

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

[गुप्ते]

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

Upakaraṇasiddhi, vv. 1-10; *tīthiādisādhana*, vv. 11-13; *sūksmanakṣatrasiddhi*, vv. 14-16; *samkrāntimāhānakṣatrasādhana*, vv. 17; 18; *phalāni*, vv. 19-28; *grahāṇayana*, vv. 1-14.

It ends:

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः (A.D. 1477)

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिः ॥ १ ॥

The MS. was copied by *Pāṇḍuranga* of *Vi-jayapura*, son of *Rāmajyotirīd*, and great-grandson (*prapautra*) of *Tampana* (!) *daivajña*.

[MACK. COLL.]

2945.

2083d. Foll. 3; size 9½ in. by 4 in.; small, modern Devanāgarī writing; 13 or 14 lines in a page.

Grahakaumudī, a small treatise on planetary motions, in three chapters, by *Nṛsiṃha daivajña*, son of *Rāma daivajña*, grandson of *Kelava daivajña*, and nephew and pupil of *Gaṇeśa*, the well-known astronomer.

Fragment of a commentary, by *Dinakara*, on his *Oandrarāsi*, a short treatise on the movement of the sun and the moon, for the text see Aufrecht, *Oxi. Cat.*, no. 775.

The MS. begins : ॥ चंद्रस्य गणनाय ॥ चन्द्रो-
त्थायकस्यै । चंद २ यय सैता यय । २२० ययगमयय वि-
नागसैता । ययय यय । यययय ययः । ३५ । ०

It ends : दिनचरौ मुदा हवैव चंद्राकी चन्द्रे । चंद्रय-
याने । किं चंद्रोत्थाय । किं चंद्रो मोहनायकुमुदयः ।
कुम्भिकगोचरे जातः ॥ इति दिनचरितचित्रचंद्राकीदिव्यम् ॥

[GAIKAWAR.]

2949.

2464d. Foll. 7; size 10½ in. by 5 in.;
legibly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.;
twelve lines in a page.

Laghukarasa, a short treatise on astronomical
calculations, in 9 chapters (*adhikāra*), composed,
in 1598 A.D., by *Bhāva Sadāśiva Bhaṭṭa*.

It begins :

मदीयपीतलपौनः कश्चिन्मुपराधितं ।
भक्तानां पित्रहोतारं चंदे चंद्रं गमनायकं ॥ १ ॥
ज्ञाको मल्लरक्षोनी १५२० रवि१२ ग्री गमनायकः ।
चंद्रगजमुनी द्वितीयो रामगमाश्चंद्राधिनारकः ॥ २ ॥

I. *madhyamādhikāra*; II. *spash(a)*; III. *lagna*;
IV. *candragrahaṣa*; V. *sūryagrahaṣa*; VI. *udā-
yāsta*; VII. *grahayuti*; VIII. *brāṅgonnaty-adhi-
kāra*; IX. *pāśādhya*.

It ends :

मेव ते चाक्षिप्तः प्रायश्चयोः ज्ञानादिच पुनः ।
स्तिरं कृत्वा तु पातस्य मध्यालो भवेत्सुतः ॥ ६ ॥
मानयोगावैषिकला मुक्तंरद्वता स्तिरिः ।
तस्य पुत्रो गो मधुस्य सास्त्रांगमालाकी ॥ ७ ॥ ११३ ॥

इति जीनापावदाक्षिप्तमहूपिचिने छुचकले पाताभावी
मयः ॥

[GAIKAWAR.]

2950.

520a. Foll. 24; size 9½ in. by 4 in.; clear,
modern Devanāgarī writing, in two different
hands; seven lines in a page.

* *Sūryapāśādhikāraṣa Kāvya*, another treatise
on the calculations of the position of the sun,
moon and planets; composed, in 1608 A.D., by
Vishva dāsaśa. Not very correct.

It begins (somewhat corrected):

विषादार्थं विषादविषोचिनाय
चंद्रयय चक्रमल्लमनायको चंद्र ।
देवो गमनाय इति ग्रहगणितोना
चत्वारण्येयं ज्ञानं प्रवदीकरो ॥ १ ॥
नासा च चात्रा य(र. च) द्विती महिमा
ही चंद्रोत्थी निरहरादेकः ।
जीमाहरो मयः ग्रहगणु नाय
चंद्रं तु प्रायश्चयो भवानः ॥ २ ॥

यावाद्वैज्ञातमल्लमनायको
यन्मादुहा चयतिनंदयोः ।
चाचावैषोक्तकोटिपोषा
जाताय ते मल्लरुपो चरति ॥ ३ ॥
यन्मादुहाः चरतं प्रनाथं
मुनिं विषातमल्लमनाय ।
किं ज्ञानायाय च चंद्रोत्थी
यतः प्रनायः चरतमनाथ ॥ ४ ॥
दुग्गोचरहृदयविष[वि]विषोचिन्
मानाप्रकाशविशोक्तिविषोचिन् ।
चेतश्चमल्लमनाय छुचकलेय
जीमाद्वैषाहरो चरतं करोति ॥ ५ ॥
यन्मादुहा रविना मयोक्तं (! मनुक्तं or मयोक्तं)
मादुमयोक्तं मुनिना पितरैः ।
विषादयथं मुनना मनुक्ति
इव छुचकिं किन्तु पावदुक्ति ॥ ६ ॥
चरातिमल्लमनाय मल्लः क्षीकः
चंद्रोत्थी चंद्रो गमनायकुक्तः ।
दिनायच द्विग्रहगणितमनाय-
नायो दक्षप्रवेकोना (!) ॥ ७ ॥

The treatise is divided into the following
14 *prakaraṣa*: I. *madhyagraha* (8b); II. *spash-
graha* (9b); III. *pramātraya* (13a); IV. *candra-
graha* (14b); V. *sūryagraha* (15b); VI. (*kāhi*-
prāśādhikāra (16b); VII. *candrekshaṣa* (17a);
VIII. *astodaya* (19a); IX. *khaṣṣa* (19b);
X. *svabāṅgonnaty* (20a); XI. *khaṣṣa* (20b);

2960.

2529b. Foll. 6; size 10 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1726 A.D.; seven lines in a page.

**Pañcāṅgavidyādhara*, a short treatise on the computation of time, with a view to the preparation of calendars, composed (? in 1648 A.D.), under the rule of *Vīrabhadra* of Rājakoṭa, by *Gāṅgeya-Vidyādhara*, son of *Nārāyaṇa*, and grandson of *Harihara* of the (*Girīnārāyaṇa* branch of the) *Vaśiṣṭha* family, residing at Jīrṇagadhāpura, near mount Rāvatika.

It begins:

विदितमेषमन्त्रादिनामो यं जगति
सुखमुपयुक्त्याः विदितं यं जगति ।
सकलमुपयुक्त्या राधाया सुखो मे
दिशतु समवर्तितां वाचि दामोदरः सः ॥ १ ॥
पुरविभूषकादीनां पुरे
स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ।
सकलसुखीतिः सुखदीपको
हरिहरो जगत्पतिस्तुल्यः ॥ २ ॥
स्वात्मपुत्रो गिरिजामुख्यनामवाचिभूषको जगि ।
नारायणाख्यो स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ।
को यो मे स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ।
स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ।
ज्ञाते स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ।
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ ३ ॥

It ends:

जीराजकोटे सुखदीपको विराजते भागवतोक्तो यः ।
स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ।
इति जीराजकोटे विराजते स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ।
१०६ वर्षे ज्ञाते १०६६ २० मासेष्वेवदि ६ उने (1) अष्टमी ५
सुखी (सुख marg.) जीराजकोटे विराजते ॥

[GAJKAWAR.]

2961.

2083e. Foll. 6; size 9½ in. by 4 in.; modern Devanāgarī handwriting; 6-8 lines in a page.

Grahavidyādhara, another short course of instructions for the preparation of almanacs, compiled (in 1689 A.D.), by *Vidyādhara*, son of *Nārāyaṇa* (and author of the preceding treatise).

It begins:

सुखदीपकोटे विराजते भागवतोक्तो यः ।
जीराजकोटे विराजते भागवतोक्तो यः ।
ज्ञाते स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ॥ १ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ २ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ ३ ॥

It ends.

स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ।
जीराजकोटे विराजते भागवतोक्तो यः ।
ज्ञाते स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ॥ १ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ २ ॥

The MS. was copied by *Mordāji*, son of *Prabhūji*, for two brothers *Jivarāja* and *Vallabhaji*. [GAJKAWAR.]

2962.

2529e. Foll. 24 (numbered 22, foll. 8 and 10 being double); size 9½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1725 A.D.; seven lines in a page.

Tithikālpadruma, or *Pañcāṅgapattirāsaṇḍa*, a summary of rules for the preparation of calendars, in 51 śloka, accompanied by copious tables of figures for calculating time.

It begins:

गीर्वाणि गिरि दिगन्तं सुखदीपको
स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ।
ज्ञाते स्वर्गादिभूषकादीनां पुरे ॥ १ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ २ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ ३ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ ४ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ ५ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ ६ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ ७ ॥
गतादिभूषकादीनां पुरे ॥ ८ ॥

इति सुपाविष्टाः fol. 36; इति कथाविष्टाः fol. 5a;
इति कथाविष्टाः fol. 7a, etc.

It ends: सहस्रेः ॥ इति सहस्रं समाप्तं ॥

Colebrooke's *Papīr* has added, in Devanāgarī, the title सहस्रं च वेदप्रमाणवद्भूतम्.

[H. T. COLEBROOKE.]

2965.

733. Foll. 68; size 12½ in. by 4½ in.;
excellent, modern Bengali handwriting; six
lines in a page.

Grahacāra, a manual of practical astronomy,
composed († in 1762 A.D.) by *Kevalarāma Pañ-
cānana*; with a commentary (*śikā*) thereon,
by *Rāmākṣara Bhāṭṭācārya*.

The text (foll. 1-23) begins:

वेदोक्तगणनां नवतः सुपावी
विहीनमुपाविष्टं गच्छेत् ।
पञ्चविंशतिवर्षाद्भूतः
विष्णुपुराणसमाधायि ॥

जीमान् नवन् भास्करादयश्च
पञ्चाननः संप्रदायपूर्वः ।
पारिप्लोमीयविहितो नवली
चारं सहाचारं गच्छेत् समाचारं ॥

ज्ञाको युगादयश्च विविधाः
ज्ञाकावधिको भवतीह ज्ञाको ।

अथो ज्ञाकाज्ञा १००० गुणितः ज्ञा १०० को
होतुं सहाचारं १०० सहाचारं वेदः ३३ ॥

The commentary (foll. 24-68) begins:

मुपाविष्टं विना नास्ति सति रान् प्रत्यक्षं ॥
मुक्ते सहचारं टीकां जीरान्विष्टः ॥

निर्दिष्टगणनायाम् उदयैश्च विविधैः च ० ननु ज्ञा-
रतिः चेत् ज्ञादि । ० ० ० ॥ ज्ञाको ज्ञाकाज्ञाकावः च
पञ्चविंशतिवर्षाद्भूतः होतुः इह ज्ञाको सहचारं ज्ञाका-
वधिको भवति । ० [H. T. COLEBROOKE.]

2966.

421. Foll. 78; size 4to, 12 in. by 8 in.;
large Devanāgarī writing of the Kāśmīr type,

enclosed in coloured and gilt edges; dated
1804 A.D.; 12-14 lines in a page; the paper
being very thin, some leaves are somewhat
torn and defective.

Khapa-khādya-karṇa-(*uddharaṇa*), a course
of astronomical calculations in accordance with
the rules laid down in *Brahmagupta's Khapa-
khādya* (dated Śaka 587); composed in Śaka
1680 (1758 A.D.), by an anonymous Kāśmīrian
author.

It begins: चप संहारां चरं हित्वे ॥ चो
मुनिवेदादि संवत्स लीचिकायां निविष्टे ।
एव चातः संहारां दूरिभिः कुरुवातः ॥

जी-ज्ञाको ज्ञापकरोतो ज्ञापकरोतावधिकः ।
विशद्वयः विविधः पञ्चविंशतिवर्षात् विना भवति ॥
पञ्चविंशतिवर्षात् विविधः भवतिः चरगतेः ।
ज्ञाकावधिकदिनेरधिको ज्ञो ह्युक्तगुणितः ॥
अनन्यवेदगुणितगुणितदिनेरधिकः ॥ अतः विहीनः ।
विजयगुणितगुणितो रात्र्यो ज्ञापकरोतावधिकः ॥

* This is apparently the author's own introductory
verse, followed by vv. 3-5 of *Brahmagupta's Khapa-
khādya*. The first two *śloka* verses of the latter work
run as follows (see the fragment of *Caturveda-Pritha-
dakṣaśāmin's* commentary on the work, Weber, Berl.
Cat., no 1734):

प्रविष्टं नरादेव जगदुत्पत्तिविशेषप्रदेशे ।
पञ्चविंशतिवर्षात् विविधः भवति ॥ १ ॥
ज्ञापकरोतावधिकं चरगतेः प्रतिदिनं चो ज्ञापकः ।
ज्ञापकरोतावधिकं ज्ञापकरोतावधिकः ॥ २ ॥

In Prof. Bhandarkar's Rep. for 1883-84, p. 369, a
(Kāśmīrian) work of a very similar nature to the
present one is described. The MS. there begins with
the first two verses of *Brahmagupta's* work, which are
not however explained for the reason that "they offer
no scope for astronomical computations"; after which
the MS. gives the text of the first *śloka* of the present
work, in which, however, it reads the chronogram as
मुनिवेदविहीनः (1547), and then proceeds to ex-
plain it.

† In one or two places the division marks of the
verses and *ardharsas* were wrongly placed. This has
been rectified here.

शैवर् ३३ मुनिवेदादिस्थाव ५६३० पुत्रा संवत्तर ३३ । निश्चिन्ता
५६३० यातः श्रीशालिवाहनशायः । अस्मागपचुत्तरीतः ५६३० यातः
करकगतातः ५०२३ । अचमकीकृतः ५६५५६ । मुनिविहङ्ग ३०५५
३२३३०० । दत्तव्यः पुत्रव्य स्वाय ३२३३०० । पुत्रव्य कविः
३२३३०५ । पुनरव्य स्वाय ३२३३०५ । अस्व योदादिगणविः मनुविः
५०२३५ । भागं दत्ता लब्ध २६ । शेषं ३२५५ लब्ध । लब्ध २६
मन्मथराक्षिपाय ३२३३५२ दत्तशायः । अस्व यदगमदिः ३०६ भागे
लब्ध ३०३ शेषं ५३५ लब्ध । यत्नम् ३०३ विहङ्ग ३० गुणं यातं
५२००० । दत्तपुत्रि यातं ३०५५३० यातम् । दत्तव्यः स्वाय ३०५५३० ।
दत्तः ५५ गुणं ३३६५३० यातं । दत्तपुनरव्यः स्वाय ३३६५३० ।
अस्व अगतिविहङ्गः ५५५३३ भागे लब्ध ३२ दत्तमन्मथराक्षिपाय
३३६५३२ अस्व विहङ्गः ३०३ भागे लब्ध ६३३६ यद्वि यातं
३२२२२२ यातो दिनगणः । अस्व मुनिवि ३ भागे लब्ध ५३०३२
लाभं शेषं ३ दिनस्य लेखं निरेखं योलेह निरेखं याय ३२२२२३
यातो दिनगणः । अस्व मुनिवि ३ भागे लब्ध । ५३०३२५ लाभम् ।
शेषं ६ । आदिमादि गच्छनीयं । पारोक्ष्य मुक्तापारः जागतः ॥
आदौ दूयैमन्मथस्याधौ ।

अक्षयपुत्रिजातं यदुगुचकृताधिकारं मुनिनखनिर्दयनैः ।
भगवादि अक्षयपुत्रिजातश्रीशैवमुगुचकृताधिकारं ॥
अक्षयैव ३२२२२३ संख्याय । अक्षयपु ६०० । मुचनीयं ।
३२२३३३०० । अस्व यदुगुचकृता ३३६ पात्रयातः । ३२२३३३३३ ॥
अस्व मुनिनखनिर्दयनैः । ३२२२२०३ । °

We extract a few more verses :

Fol. 4a : अथ चंद्रस्य ॥

अक्षयपुत्रिजातं अक्षयपुत्रिजातं मुनिनखनिर्दयनैः (१) विनव-
[मुनिविहङ्गम् ।

भगवादिवादिनीशोः नययनानीः कलारिहङ्गम् ॥

Fol. 6a : अथ चंद्रमण्यशेषं काथ्यते ॥

मुगुचकृता अक्षयपुत्रिजातं अक्षयपुत्रिजातं शशिपुत्रिजात-
[हङ्गम् (१) ।

भगवादिचंद्रमण्यशेषं मन्मथपुत्रा शशिपुत्रिजातम् ॥

Fol. 7a : अथ पात्रस्य भगवशेषं काथ्यते ॥

अक्षयपुत्रे मुगुचकृताधिकारं विनवमुनिनखनिर्दयनैः ॥
यन्मन्मथराक्षिपायं पात्रात्तदशेषं ज्ञायते ॥

Fol. 19 : इति दूयैमन्मथस्याधौ च ॥

चंद्रमण्यशेषं दत्तापुत्रिजातं चंद्रमण्यशेषं ।

विहङ्गपुत्रा विहङ्गा दूयैमन्मथराक्षिपायं ॥

चंद्रमण्यशेषं कलारिहङ्गः योदशेषं योदशेषः ॥

मुनिनखनिर्दयनैः विहङ्गपुत्रिजातं ॥ इति दूयैमन्मथस्याधौ च
अथ चंद्रमण्यशेषं ॥ ° etc.

The year Śaka 1680 is several times again made the basis of calculations, as on fol. 41b, where, as above, it is called the (current) 34th year of the *Saptarāhi* (or *Lauṅhika*) era : श्रीशालिवाहनशाये अक्षयवर्ष ३३ वैश्विनि (१) ५ ५ अथ विहङ्गादिवत्तरेवायम् ॥

शरीरे शिनिदिपुत्रास्तस्य आधिकं कारयेत्तुयः ।

यातं श्रीशालिवादिमहाकृतं ननीविभिः ॥

श्रीशालिवादिमहाकृतं ५५५५ । श्रीशालिवाहनशायः ५६३० । °

Similarly Śaka 1652 and 1666 are referred to (fol. 64a, 60b) as the 6th and 20th *saptarāhi* years respectively. Cf. Bühler, Detailed Report, p. 59; Bhandarkar, Report for 1883-84, p. 83-4.

The Kāśmīr country and people are referred to by the author in several other places, as *Kāśmīrāṣṭu*, fol. 15b, l. 5; *Kāśmīramanḍale*, fol. 41b, 2; 64a, 9.

In the latter half of the work numerous passages (chiefly *anuvāṭṭhāloka* and *indravajrā* verses) are found, apparently quoted from some other work, or works. One of these authorities is a certain *Ratnākara* (a Kāśmīrian, it would seem), who is referred to on fol. 70b : अथ रत्नाकरमतेन दूयैमन्मथस्याधौवाच ॥

यातो मेदुः श्रीमन्मथस्याधौवाच

विहङ्गशोः स्वायत्ता दूयैव ॥ १६ ॥ १० ॥ १० ॥

चंद्रमण्यशेषं पात्रात्तदशेषं ज्ञायते ॥

गच्छं तद्वैः पक्षे कश्मीरदेशे ॥ १६ ॥ १० ॥ १० ॥

and from whom another passage is quoted towards the end of this work (fol. 72a), in which he tells us that he was the son of *Sasakara*, and pupil of *Nityānanda*; and that he wrote in Śaka 1558 (A.D. 1636), the 12th year of *Jahān Mahipati*, apparently the Emperor *Shāh Jahān* (in which case his accession would however be antedated by four years, possibly on account of his father having been taken prisoner in 1624) : अथ चंद्रस्य ॥

उचरी यदि विज्ञेयो परिधिक्लमदी भवेत् ।
 पाचमी तस्यो मुक्तिर्द्वयद्वयमेव कदा ॥
 दक्षिणे यदि विज्ञेयो क्षेत्रात् तस्यो भवेत् ।
 वैकुण्ठो तस्यो मुक्तिर्द्वे क्षेत्राद्वे कदा ॥
 चतुर्मुखानुगुणमभ्यगिते ह्यवसरते ।
 नेचर्द्वयते सर्वे महाभास्वमहोदये ॥
 गङ्गातमसाभ्यां हिमावदासुतेमुता ।
 जीर्णकरमुच्यते स्थातो राजाकराभिः ॥
 यत्ने परमहंसं वीर्यं श्रीमानुवाचोः सखम् ।
 सहस्रवचिर्द्वयं ह्योक्तवैदं विदुषां ॥
 विज्ञातागमसुतो य - - - वैष दृश्यते योनिः ।
 तन्नाश्विनोवा - - - नैव चायुः पितृपुत्रैः ॥
 करवागमसु - - - दुःशोभतुमावरे ।
 संकाये स्वर्गतिव्यर्थं कदा कवे इव पुनैः ॥
 कलाभातिरभिज्ञा शोभायाः सदेवमुपवर्तते ।
 सहस्रवचिर्द्वयं कवेदा चंद्रमण्ये ॥
 दक्षिणेन चोपिज्ञात्वाभिरभिवर्तते ।
 सत्त्वस्वराभाः स देवोत्तमसुमावरे ॥
 १२ शाकादुत्तमसुमावरेभिर्द्वयैः शोभायाः ततो
 विज्ञातः कलाभातिरभिज्ञात्वात्तदा देव ॥ [भक्तार ।
 प्रागुच्यते योने पातस्याच विदरे तस्यैः ।
 द्वेव तत्त्वसुमावरे स्वरे पाते कदा चर्च कथं ॥
 जीर्णवत्ता - - - - - पात-
 वीर्यं मयोक्तं हिम - - - - - ।
 पुत्राय देवं प्रतिभान्तिताव
 क्षिप्याव वा यत्नपरीक्षिताव ॥
 वीर्यं रहस्यं परमं भयाव
 निश्चितं नानाकरवाणि दृश्यम् ।
 न देवोत्तमसुमावरे दृष्टेनाय
 रत्नं कदा जीवज्ज्येव वरिः ॥
 इति जीर्णवत्तावत्तम करं कलाभाति ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2967.

2049 a. Foll. 24; size 11½ in. by 6 in.; modern Devanāgarī writing; fourteen lines in a page.

A set of astronomical tables, probably to be used in converting lunar into solar days.

There is no text to explain the application of the tables, nor any title except a note in Gujarati on the first page to this effect: यह प्रतिका जीवज्ज्येव वीरिः यत्नपरीक्षे से बनाया है which might be rendered thus: "This copy, exhibiting the result of certain additions to be made to each *ghaṭī* of a *tithi*, belongs to *bhāṣa Prabhāṣa Jivarāj* and consists of 24 leaves." In the old catalogue, *Dharmaphālī* was taken as the title of the treatise.

[GAIKAWAR.]

2968.

B34 c. Foll. 39; size 12½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; six lines of text in a page.

Dinacandrikā, a set of astronomical tables for the construction of almanacs, preceded by four pages of text; by *Rāghavānanda* (i.e. *Rāghavākarma*, the author of the *Sūryasiddhānta-rahasya*; cf. Aufrecht, Cat. Trin. Coll. Cambr., p. 46).

For the basis of his tables the author has selected the Śaka year 1521 (A.D. 1599) which was probably the date of his compilation.

It begins:

गुरुं गवर्गं नाम गवर्गवर्गमेव कदा ।

हनुते रावर्गमन्तो गतिरे दिनचक्रिकां ॥

ज्ञाते शुभरावर्गमन्तो गतिरे दिनचक्रिकां ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2969, 2970.

2083 a & b. Foll. 87 (the first 4 of which are missing) and 8 (the 3rd of which is wanting); size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī writing of about 1750 A.D.

Two sets of tables for calculating the motions of the planets; inscribed respectively *Grahaprabodha*, and *Grahaśāstraśāstra* (belonging to *Ganeśa's Grahaśāstra*), by other hands.

[GAIKAWAR.]

2971.

2252. Foll. 1+88; size oblong, 9 in. by 4 in.; Devanāgarī character.

Astronomical tables for the construction of calendars or horoscopes.

The first leaf (relating to Śaka 1560) seems to have belonged to a different set of tables.

The MS. ends: संवत् १७५५ वर्षे श्रावणे १६२० मं ० मासपक्षाने मासपदी २ श्रुती पदी २२। ६६ अक्षेया पदी २०।२२ चातुष्पाद पदी २६। १७ एवं पंचांगमुद्गीर्णदिने प्रथमराशीगत-पदी ८५ (?) समये ०

[GAIKAWAR.]

2972.

1051f. Foll. 20; size 8 in. by 3½ in.; Bengali writing of 1789 A.D.; number of lines varying.

Materials for a calendar (*pañjikā*) for the Śaka year 1711, compiled, for *Īśvaracandra*, by *Vidyā-tiromaṣi*. They consist mainly of astronomical tables without directions for using them.

It begins:

श्रावणे शुक्लशुक्लपक्षपक्षाने जीवावपेयी कुती
शीमावीचरचन्द्रायनपक्षस्वाश्रया पक्षिका ।
विज्ञानादिनां विज्ञेय्य इत्युक्ते यत्नेन विज्ञाशिरो-
नक्षत्राः उत्तरादिदिनां जीवकृष्णचन्द्र उत्तरम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2973.

2631. Foll. 84; size 10 in. by 6 in.; Devanāgarī character.

Paṭṭapraśāsa, or *Paṭṭadīpaka*, sets of astronomical tables according to the calculations of the *Sūryasiddhānta*, composed, in 1777-82 A.D., by *Balabhadra*.

[MACC. COLL.]

2974.

1566. Foll. 240; size oblong, 10 in. by 6½ in.; the last 16 leaves 8½ in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing.

A set of sixteen almanacs for the years Samvat 1856-71, each consisting on an average of fifteen leaves, written in two colours, black and red, with an ornamental frontispiece.

Those for 1856-64, 1868 and 1870 begin:

विनायकं प्रथम्यादी देवीं चाग्नेयान् मुनिं ।
संवत्सरे षष्ठे पक्षे कृत्तिकानां द्वितीयपक्षात् ॥ १ ॥
त्रिषिपारं च नक्षत्रं योगं चरकमेव च ।
पंचांगस्य षष्ठं युक्ता गंगाजानक्यं छन्दो ॥ २ ॥
चर्चिमाषाढपक्षात् विष्णुपक्षात् महात्मने ।
कलकलगदापादपूतये प्रथमे नमः ॥ ३ ॥

Those for the remaining years omit the first two ślokas. [H. T. COLEBROOKE.]

2975.

2657b. Foll. 4; size 10 in. by 4½ in.; written in a good Jaina Devanāgarī hand about 1600 A.D.; 16 or 17 lines in a page.

Gaṇita-Nāma-mālā, a vocabulary of astronomical terms, by *Haridatta*, son of *Śrīpati* (?).

It has been printed in the *Dvādaśakosha-saṃgraha*, Benares 1865.

It begins:

गणितस्य नाममाला पक्षे गुरुप्रकाशः ।
चालानां सुखोपाय (हि सुखोपाय ed.) हरिदत्तो द्वि-
[नायकीः ॥

अथ नक्षत्रनामानि । ० — *iti nakṣatrasaṃjñāḥ*, fol. 1a; *aṅkasaṃjñāḥ*, fol. 1b; *vāsisaṃjñāḥ*; *dvādaśabhāṣānāṃ saṃjñāḥ* (MS. *dvādaśabhāṣānāma*), fol. 2a; *grāhasaṃjñāḥ*, ib.; *sūryanāmāni*, ib.; *candranāmāni*, ib.; *ḥaumanāmāni*, fol. 2b; *budhanāmāni*, ib.; *gurunāmāni*, ib.; *bukranāmāni*, ib.; *śamināmāni*, ib.; *navagrahāḥ*, ib.; *māsāḥ*, ib.; *caṭvuriḍha(māsa)saṃjñāḥ*, ib.; *madhyāhnamādhyaṭvātrigatāśeṣarāhnapūrvātrapa-rāhṇasaṃjñāḥ*, fol. 3a; *saptakavarnāḥ*, fol. 3b; *carasthiradvaiśvabhāṣasaṃjñāḥ*, ib.; *saṃkṛānti-saṃjñāḥ*, ib.; *ṛitavah*, ib.; *arīṣṭavahpadajala-kīṭasārīṣṭipaṇṇasaṃjñāḥ*, ib.; *grahāḥ*, fol. 4a; *iti trikoṣasavagrāhasaṃjñāḥ*, ib.

It ends :

संस्कृतशिक्षण (संस्कृत ed.) हरिवर्णन (हरिवर्ण ed.)
पाणिनीय व्यास व्यास मुद्रावली नवा । [बीजा ।
बीजावली मुद्रावली पाणिनीय मुद्रावली]

This odd half-folio is wanting in the Benares edition as well as in a MS. described by Rāj. Mitra, Notices, viii., p. 181. Cf., however, Peterson, Rep. 1882-83, p. 114.

[GAIKAWAR.]

2976.

1389b. Foll. 59; size 18½ in. by 5 in.; fair, modern Devanāgarī writing; 6-8 lines in a page.

Paribhāṣapātra, a classification of astronomical and astrological terms under their different heads, intended to serve as an index to *Bhāskarācārya's Siddhāntasiromaṇi*, besides such works as the *Tājikakāśāstra* (20a), *Śrīpati Bhāṭṭācārya's Paddhati* (41a, 47a), *Varāhamihira's Laghujātaka* and *Bṛīhajātaka* (49a) and *Makarandācārya's* Tables (51b). It is a bare index of names, written in columns; but convenient enough for reference on account of its systematic arrangement. [H. T. COLEBROOK.]

2977.

2897a. Foll. 27; size 9½ in. by 5½ in.; clear Devanāgarī writing of 1815 A.D.; nine lines in a page.

Pārasiprakāśa, a vocabulary of Persian (and Arabic) terms relating to astronomy, chronology, celestial geography and arithmetic, classified under certain heads, with their Sanskrit analogs; compiled, in the reign of *Shāh Jehān* (1627-1658), by *Vedānga Rāya*.

It begins :

यथा जगत्पञ्चमहाभूतैः हरिवर्णनं च विद्यात्
जीवन्मृत्युमहाभूतैः हरिवर्णनं च विद्यात् ।

यथा जगत्पञ्चमहाभूतैः हरिवर्णनं च विद्यात्

यथा जगत्पञ्चमहाभूतैः हरिवर्णनं च विद्यात्

संस्कृतशिक्षण (संस्कृत ed.) हरिवर्णन (हरिवर्ण ed.)

संस्कृतशिक्षण (संस्कृत ed.) हरिवर्णन (हरिवर्ण ed.)

संस्कृतशिक्षण (संस्कृत ed.) हरिवर्णन (हरिवर्ण ed.)

संस्कृतशिक्षण (संस्कृत ed.) हरिवर्णन (हरिवर्ण ed.)

The vocabulary was apparently compiled in the year 1648 A.D., the author twice exemplifying his rules by calculations for the Śaka year 1665. It will add little to our knowledge of Persian astronomy and terminology. Cf. Wilson, Mackenzie Coll., 2nd ed., p. 370. [MACK. COLL.]

2978.

2114d. Foll. 11; size 9½ in. by 4 in.; legibly written in Devanāgarī, about 1700 A.D.; fourteen lines in a page.

A fragment of *Vedānga Rāya's Pārasiprakāśa*, extending as far as fol. 21a of the preceding MS. [GAIKAWAR.]

B. ASTROLOGY, DIVINATION, ETC. (PHALAGRANTHA).

a. Natural Astrology.

2979.

590a. Foll. 154 (numbered 1-60, 1-91; the latter with double leaves for foll. 13, 34 and 65); size 11½ in. by 4 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1749 A.D.; eight lines in a page.

Bṛīhatsamhitā, a compendium of astrology, by *Varāha Mihira*.

Professor H. Kern has published an edition of the work in the *Bibliotheca Indica* (1886), and an English translation in the *Journal of the Roy. Asiatic Soc., New Ser., vol. iv.*

[H. T. COLEBROOK.]

2980.

2294. Foll. 124; size quarto, 18 in. by 10 in.; good Devanāgarī writing of 1818 A.D.; 28 lines in a page.

Bṛhatsaṃhitā. A reproduction of the preceding MS., used in Dr. Kern's edition under the letter D. [CALCUTTA.]

2981.

812. Foll. 82; size 15½ in. by 5½ in.; modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

A portion of the *Bṛhatsaṃhitā*, reaching as far as chapter lxviii., v. 101 in the edition, in which its readings are recorded under the letter E. [H. T. COLEBROOKE.]

2982.

1940. Foll. 136, of which 1-4, and 125-135 are wanting; size 11 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1650 A.D. (foll. 15, 21, 69, 70, 95-104 by a later hand); 9-12 lines in a page.

A portion of the *Bṛhatsaṃhitā*, covering from p. 7, l. 14 to p. 407, l. 4; and from p. 443, l. 5 to p. 445, l. 21 of the edition.

It is Dr. Kern's MS. G, "used only occasionally." [DR. JOHN TAYLOR.]

2983.

2219. Foll. 37; size 8vo, 8 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; twelve lines in a page.

A fragment of the *Bṛhatsaṃhitā*, comprising *adhys.* lxviii.-lxx., on fortune-telling, and referred to as MS. O in the edition. [GAIKAWAR.]

2984-2986.

891-893. Foll. 675 (1-243, 244-461, 462-675), and an extra leaf 620; size 10½ in. by 4½ in.; written in Devanāgarī by several hands, in 1798 A.D.; ten lines in a page.

Samhitāvivṛiti, a commentary on *Varāhamihira's Bṛhatsaṃhitā*, composed (in 966 A.D.) by *Bhaṭṭa Utpala*.

Cf. Kern, *Bṛhatsaṃhitā*, preface, p. 61.

The MS. is imperfect at the end, the last three chapters (from fol. 674b, l. 5 = fol. 525a, l. 3 of MS. 2171) being dismissed with a few disjointed remarks. The date of composition is consequently wanting in this MS.

Vol. I. also contains a complete index to the three parts, wrongly bound, and interspersed with a few stray leaves belonging to an index to the *Siddhāntaśiromaṇi* (MS. 871b).

[H. T. COLEBROOKE.]

2987.

1798. Foll. 244; size 13½ in. by 6 in.; good, modern Devanāgarī writing; 12 or 13 lines in a page.

Bhaṭṭotpala's Samhitāvivṛiti. Adhyāyas i.-lxiv., or the pūrvārḍha.

The MS. has been corrected throughout.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2988.

1871. Foll. 296; size 12 in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing (smaller than that of the preceding volume); thirteen lines in a page.

The *uttarārḍha* of the same work. Revised throughout.

The date of composition is given in the first of the following verses at the end (cf. Kern, *Bṛhatsaṃhitā*, pref., p. 6):

आनुमत्य द्वितीयावामद्वितीयां गुरोर्द्विने ।

पञ्चदशसंनिधौ ज्ञाने कृतेषु विपुलिनीया ॥

चतुर्विंशतिवारहं नामनसा जगुर्गुणी ।

पराहनिहरे वाकिन् ज्ञावा च्छन्नवा कृता ॥

पराहनिहारापरेरपिने वीरिनादेने ।

चविमलुपुचकने न्नाम्ने विपुलिनीया ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

2991.

487a. Foll. 23; size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; six lines in a page.

Daivajñāvalabbhā, an epitome of astrology, here ascribed to *Varāhamihira* (? by *Śrīpati*).

It begins:

माता दिग्बन्धमल्लं (?) मातादिहेतुनं (?) भैरवमहेश्वरीज्ञानं ।
जीरतिनेवा (?) जीरति (?) क्रियते मन्त्रे देवप्रवृत्तभारवना ॥

दीर्घात् दक्षमेदं योन्यपराया निहन्त्य भाषकलं ।
महा बहत् कथयति मुभानुमं ब्रह्मदत्तया नोक्तं ॥

दीनो दीनः सुखो मुदिनः दुःखः [म] पीडितो मुषितः ।
परिहीयमाकरोमिः प्रवृत्तयोर्वै विप्रोदय ॥

कोचो दीनो नीचे दीनः कग्रे कथयतिः सुखः ।
मुदिनो निवृत्तस्य रिपुमेवस्यो भवेत् दुःखः ॥

गच्छत् कोचानिमुक्तं प्रवृत्तयोः कथास्तथाः ।
मुभयमेवः कोचो वि[म] पीडितो विमुक्तदयिभ ॥

दीने विशिष्टमुक्ता मरचतेदीने च दीनगणः
सुखे च नमति स्थितं च भवति जीवीर्जीवीकृतादि च ।

[मा] मोदो मुदिने यथेतिभक्तप्रतिः प्रवृत्ते विप्र
पीडा कृत्तुमा प्रपीडितमनो मेव गते वैषयः ॥

परिहीयमाकरोमिं गवतुरगवाहानो (?) रचानो भवति ।
प्रवृत्तयोर्वै [कोच] गवतुरगवतुपक्षैः ॥

ब्रह्मदयिर्वै मुक्ते ब्रह्मचर्यवदादि रात्रः स्वात् ॥ *

The treatise consists of the following 16 chapters: 1. *prāśnāvātara*, fol. 2b; 2. *prāśna-viśāraṇā*, fol. 4a; 3. *būbhātubhādhyāya*, fol. 4b; 4. *lābhālābhādhyāya*, fol. 5b; 5. *sāmsnyagamāgamādhyāya*, fol. 6a; 6. *śatrugamāgamādhyāya*, fol. 7b; 7. *pravāśicintīādhyāya*, fol. 8b; 8. *jaya-parājayādhyāya*, fol. 11a; 9. *rogibūbhālābhādhyāya*, fol. 12a; 10. *naśhīālābhālābhādhyāya*, fol. 13b; 11. *manomushīcintīādhyāya*, fol. 14b; 12. *vrāhīcintīpāya*, fol. 15a; 13. *vivāhālābhālābhādhyāya*, fol. 16a; 14. *śtipuṇjanmādhyāya*, fol. 17a; 15. *prahīrādhyāya*, fol. 20a; 16. (?) *nripayātrādīnīrīpāya*, begins: हेतः कोचो योषो रात्रं यमः कृत्तुमनो क्वातुः । पितं कर्त्तव्यमिहो कृत्तव्ये भाषयिष्यामः ॥

It ends:

माता बहवोर् विप्रिवाचकोचो

युवोदयि स्वादयि वा कथाका ।

दिनोचरायकमोचो वा

यहः कथायां नयति प्रवक्त ॥

दृष्टादृष्टकलाप्ये हृदये निषाय [यराह] निहिरस्य ।

देवप्रवृत्तमात्रं दुष्टा प्रवृत्तं यथेष्टम् ॥

आदिमटाकनयनवदाध्याययोः

आदिमल्लः* कथिपुल्लमपर्यवस्यति ।

आदिमल्लो मुनिमहात्म्यकोस्य कथ्यन्

योरां यराहनिहिरौ हृदि वा यराह ॥

इति यराहनिहिराचार्यकृता देवप्रवृत्तमा कथाका ॥

Of authorities, we find the *Yavanas* referred to on fol. 4a, and *Parāśara* on fol. 10a.

A *Daivajñāvalabbhā*(!) is ascribed to either *Śrīpati* or *Nīlakaṇṭha*; cf. Cat. Cat., s.v. For another MS. of the present treatise, see *Rāj. Mitra*, Notices, iv., p. 207; where the first verse is defective, and, in the colophon, the work is likewise attributed to *Varāhamihira*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2992.

1412a. Foll. 6; size 12½ in. by 3½ in.; modern Bengali handwriting; five lines in a page.

Horāśhaṭpañcāśikā, or simply *Ṣaṭpañcāśikā* (*vrīṭṭi*), a series of astrological notes, by *Prithuśaktas*, son of *Varāhamihira*. [A.]

It begins:

प्रतिपद्य रविं भूतं यराहनिहिरात्मनेव कथयताम् ।

मन्त्रे कृतापेक्षमा यराहनिहिरव पुन्यप्रवृत्ताम् ॥

* *आदिमल्लः* R.M. This verse also occurs at the end of *Varāhamihira's* *Bṛīhajātaka*, where Weber (no. 867), Aufrecht (no. 779), and Bomb. ed. of 1886 read *आदिमल्लः*. Perhaps these last two verses do not belong to this work.

† The other MS., as well as the Berlin MS. (no. 861) have *पुन्यप्रवृत्ता* at the end of the first, and *कथयताम्* at that of the second line.

(10 vv.) fol. 61a; 22. बह्वृत्तनामाः (14 vv.) fol. 62a; 23. बह्वृत्तनामाः (41 vv.) fol. 64b; 24. बह्वृत्तनामाः (47 vv.) fol. 68a; 25. बह्वृत्तनामाः (9 vv.) fol. 68b; 26. बह्वृत्तनामाः (4 vv.) fol. 69a; 27. बह्वृत्तनामाः (10 vv.) fol. 69b; 28. बह्वृत्तनामाः (6 vv.) fol. 70a; 29. बह्वृत्तनामाः (74 vv.) fol. 74b; 30. बह्वृत्तनामाः (3 vv.) fol. 74b; 31. बह्वृत्तनामाः (9 vv.) fol. 75a; 32. बह्वृत्तनामाः (1247 vv.) fol. 92a; 33. बह्वृत्तनामाः (50 vv.) fol. 95a; 34. बह्वृत्तनामाः (45 vv.) fol. 99a; 35. बह्वृत्तनामाः (24 vv.) fol. 100a; 36. बह्वृत्तनामाः (281 vv.) fol. 113a; 37. बह्वृत्तनामाः (24 vv.) fol. 115a; 38. इति बह्वृत्तनामाः (217 vv.) fol. 127a.

Then follows another chapter, beginning:

अथ प्रतिष्ठा कथयामि कथम्
क्षिप्रं चिच्छेद्यं तथा चरेत् ।
कीर्त्यायने देवगुरौ च मुने
संदृश्यमाने परिपारिकायां ॥

and terminating abruptly (before the completion of fol. 127b) in the 11th *śloka*.

The MS. has been corrected throughout; but only the first two, and the 23rd *adhyāya* are numbered. [H. T. COLEBROOK.]

2996.

2307. Foll. 90; size folio, 13 in. by 10 in.; clear, modern Devanāgarī writing; twenty lines in a page.

The same work.

This is a copy made from the same MS. as the preceding one, but far less correct. It breaks off at the same place in *adhy.* 89. On fol. 1a it is called बह्वृत्तनामाः बह्वृत्तनामाः बह्वृत्तनामाः [CALCUTTA.]

2997.

1805. Foll. 35; size 12½ in. by 5 in.; fair, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Romakarsiddhānta, or (a section of it, entitled) *Śrīśaṅkayāga*, a modern astrological fabrication which has nothing to do with the old astronomical work of the former title, ascribed to Śrīśaṅka.

Cf. H. Kern, *Bhīṣṭasāhita*, pref., p. 47; Aufrecht, *Ori. Cat.*, no. 796.

It begins: ओ नमः श्रीरोमकसिद्धांताय ॥

पुनः पुनः प्रति रोमकाचार्यो वदति ।

पुनरेव प्रत्येति ननु पुनः प्रत्येति ।

कनकाचार्यो वदति आचार्य इत्येव पितरः ॥ १ ॥

अनुवृत्तिं वदति अनुवृत्तिं वदति ।

आचार्य इत्येव पितरः ॥ २ ॥

अनुवृत्तिं वदति fol. 2b; इति श्रीरोमकसिद्धांताय नमः fol. 4b; इति श्रीरोमकसिद्धांताय नमः fol. 6b; इति श्रीरोमकसिद्धांताय नमः fol. 7a; इति वदति । अथ रोमकाचार्यः fol. 12b; इति वदति fol. 16a; इति [विष्णु] वदति fol. 16b; इति वदति रोमकाचार्यो वदति 1b; इति वदति fol. 17b; इति वदति ib., etc.

It ends:

अनुवृत्तिं वदति वदति वदति वदति वदति वदति
[(? कथयति)]

अनुवृत्तिं वदति वदति वदति वदति वदति ॥ १ ॥

इति श्रीरोमकसिद्धांताय नमः इति श्रीरोमकसिद्धांताय नमः वदति वदति वदति ॥

The leaves are marked रोमक (fol. 1 रोमक, fol. 2 रोमकसिद्धांता). [DR. JOHN TAYLOR.]

2998.

1492a. Foll. 50; size 15½ in. by 5½ in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Somaśiddhānta, a treatise on astrology (by *Siddhāntabhaṭṭācārya*?).

It begins:

वदति वदति वदति वदति वदति वदति

वदति वदति वदति वदति वदति वदति

वदति वदति वदति वदति वदति वदति

वदति वदति वदति वदति वदति वदति ॥ १ ॥

मौलिकद्वयवि विवर्तति समस्तविचारं प्रयाति संकोचं ।
 वचाचरं (८. वचाचरं) विपुलं च सवति सहस्रमयः
 [अध्यायः २ ॥

यस्योपवासकस्ये बुधपुनर्वसुचरकमलो मयि ।
 कुतो न्याति चिन्तेः स सवति भागं निधिः कुरैः ॥ ३ ॥

आदित्यचरकस्योपवासकीन्वयो-
 पुत्रादीन्वयनतं द्विजिनो यदेष्टाः ।

गन्धराक्षिकस्य विविचारयोगा
 देवदेवस्य समवन्तु कुदीयेनानुः ॥ ४ ॥

जीवापह्नविनीयतिः कुपुदिनीप्रोचोचो मूलः
 झाझाङ्गः कुर्यात्तपस्विन्यो देवेन्दुनयो जगिः ।
 कौमार्तः द्विजिनो गयो गन्धराक्षिके लक्ष्मीचरा-
 ३ रक्षन्तु सदैव सस्य विमला चरी नवा लिख्यते ॥ ५ ॥

यदुपनिषत्समन्वयानि मुनामुभ (१०४) कौमार्तः पङ्क्तिः ।
 यज्ञरात्रि झाझनेतनवि दूष्यादि दीप इव ॥ ६ ॥
 विवाचा क्रियता वा नु लुताते श्वरगात्रिका ।
 होराविना योद्धां होराविमलचयुवा ॥ ७ ॥

सस्य नासि सतु यमपविचा
 वा मुनामुभकलप्रकाशिका ।

अन्धबुद्धयति तस्य जीविनं
 दीवरीनयिप मन्दरं निधि ॥ ८ ॥

त्रयादी प्रवादिप्रवैकलानि ॥

अथै[र]सुचरिद्वये रतः पुचरनयिपतीच संगतिः ।
 सवैभोगमुद्रादीवैवीविता झावते प्रभवसंभवः पुनार् ॥ ९ ॥
 यमस्योक्ता विषयज्ञानच
 यज्ञपिज्ञानी (१०७) यज्ञुः कलानः ।
 रात्रा भवेष्टानुलेपु झोले (१०८) झोले
 विज्ञानमुक्तो विभवान्नयना ॥ १० ॥

चचाचनकलं (2 vv.) fol. 5a; अथ यज्ञुकलं (6 vv.)
 ib.; अथ वैषादिकलं (12 vv.) fol. 5b; अथ यमकलं
 fol. 6a; विविचकलं fol. 6b; वारकलं fol. 7a; गन्धकलं
 fol. 7b; गन्धचकलं fol. 7b; योगकलं fol. 9a; चरक-
 कलं fol. 10b; रक्षाभितराक्षिकलं fol. 11a, etc.; इति
 स्रष्टयोगकलं fol. 26b; इति यज्ञुिकलं fol. 29b; इति
 रात्रयोगो जीवपुलकानामयि fol. 32a; इति रात्रयोगः
 fol. 34b; इति विपुलिपरकयोगः fol. 37a; इति हि-
 नुविषं fol. 39a; इति नागुविषं fol. 39b, etc.; इति
 होरीविचारयोगः fol. 41b, etc.

It ends: अथ सहस्रकादिविद्योः ।

नेपथ्यवैद्योक्तं यमस्यो निज्ञाचकः ।
 द्वितीयस्यो वरा जीवः सहस्रमयं भवेत् ॥

कलानि सवैति पुरोदिताणि
 योग्यानि यानि प्रवदेन्मनीषी ।
 यज्ञानामु सयराक्षि झाव
 माथेनु योग्यानि मुनामुभानि ॥

इति ज्योतिर्विज्ञाने स्त्रीवातसं समाप्तं ॥

The author's name (or rather title) *Siddhānta-
 bhāṣāśāstra* does not occur in the work itself,
 but has been added by Colebrooke's *Panji* on
 the outside page of the first leaf.

For different astronomical and astrological
 treatises bearing the same title see Weber,
 Berl. Cat., no. 840 (Aufrecht, Cat. Trin. Coll.
 Camb., p. 30); Rāj. Mitra, Notices, v., p. 221.

[H. T. COLEBROOKE.]

2999.

2115. Foll. 102; size 9½ in. by 5½ in.;
 legibly written in Devanāgarī, about 1750 A.D.;
 18-21 lines in a page.

Jyotiṛvidābharaṇa, a course of astrology,
 ascribed to the poet *Kālidāsa*, but supposed to
 have been composed about 300 years ago;
 with a commentary in Hindi.

The complete work consists of 22 *adhyāyas*,
 of which the present MS. contains 12, the last
 not quite complete.

It begins:

देव्याविदेवतपस्विप्रराक्षसादे-
 मलोदिष्टं जननमन्त्रप्रहारविज्ञे ।
 यज्ञान्यहं मनु तदेव गिरं यदाहं (यदाहं)
 ज्योतिर्विदामन्त्रनामि नष्टं ज्ञेयं ॥ १ ॥

देव्या जीवदेवतपस्विप्रराक्षसादिके चापारंते चोक्ते । जनने
 लोके । १

The last colophon occurs on fol. 88a; इति
 काण्डिकाजीवजीवविदावन्त्रे विविधनामानां यमनामः ॥

The MS. breaks off in chapter 12, ४. 105.

The author was a pupil of *Gaṅgādharma* of Kāśī.

It begins :

जीमनीरौचकां द्विदेः खरिषया ज्ञानां नृपं नामने
बुधैर्गोमन्त्रं यत्र वल्गुमुक्ता कर्षावैविधेयं यदा ।
ब्रह्मांशानि परास्फुरित्वा नृपुङ्गवः यत्र स्युः
बीजानीयं यदे व्यननननहिना जीमूनिर्वाचिकप्रवे ॥ १ ॥

जीमिषमूर्तिं चित्रगुह्यपादेर्
निगिषमूलं प्रविषय मातुं ।
यज्ञेने संस्मृतिवद्भविद्विर्
देवप्रवेदो यगदन्वयोः ॥ २ ॥

काश्यां हि गंगाधरपोषितो ज्यो
ब्रह्मविषिद्वन्मूलं बुभुधा ।
विद्वन्महादेवमहद्भवे
ज्योतिःसुधां चर्चुषि^१ चरन्ति ॥ ३ ॥

पुरातनैवेष्टुषा ज्योतिरन्त्रं
अतद्विदो व्याजदगम्यन्नेव तत् ।
सुतोयत्वं संस्मृतिवद्भविद्विदं
द्विजैस्त्वप्नोर्वादेतत्त्वनीरवे ॥ ४ ॥

यज्ञाबुद्धिर्देवतानां प्रविष्टा
तस्या बुद्धिर्द्विजो ज्यो किंलाभतः ।
नृतामि स्युषैर्मूलं हि विमाः
संस्कारैस्तत्त्वविधिः सुकाश्यात् ॥ ५ ॥

पविष्टः । अभ्येत्यं ब्राह्मणेरेव तस्यान्त्रं
ज्योतिःशास्त्रं पुस्तनेतद्भव्यं ।
यज्ञाबुद्धिः सत्यगामोति यस्याद्
अर्थं भवे मोक्षनयं यज्ञाच्च ॥ ६ ॥

Glosses in red ink are written between the lines and on the margin, to explain uncommon modes of expression employed by the author to suit metrical requirements.

The following are the eight chapters into which the work is divided: I. (fol. 18a) *saṃjñā*; II. (fol. 28a) *heyopādeya*; III. (fol. 31a) *mīśra*; IV. (fol. 43b) *saṃskāra*; V. (fol. 54a) *vivāha*; VI. (fol. 75a) *yātrā*; VII. (fol. 80a)

vāstu or *grīha*; VIII. (fol. 91a) *grahacāra*. They are represented as comprising the six *āśgas* of which *jyotiḥśā* consists, viz: *phala*, *gupta*, *jātaka*, *svara*, *sāmudrika* and *śikhundā*.

It ends with the following genealogical account:

दिनापले वा हरद्वारवाचिका^१
क्षिपः दिवाकीर्ण इतो हि पक्षिणे ।
तस्मीक्षिकीपुर्वेनेव वक्षि नक्षिका
त्रयान्नः^२ जीमन्कावकोरपूर ॥ ३३ ॥

पुरंदरो यः खरिरो हर्षिर्गुणि
मुद्राय काश्यां पठितो हि तत्पुत्रः ।
पञ्चाक्षरो बुधनामो अग्निपरी
हरीश्वरकावचनः सुकाश्याः ॥ ३४ ॥

हेरेवनामास्य पुत्रः बुधैषिद्
धीरात्मकैषावसाधुतापिन्ः^३ ।
तस्मो महादेव इतीक्ष्णकामो
वागीशकाश्या^४ सतनुं य वज्रही ॥ ३५ ॥
यं जीनाहेन्द्रनामावनि^५ सुगन्धः जीमन्तदेवज्ञो
काश्यां कर्षेत्सो यः^६ खरिपरगणितो वैजनायक-
[रात् ॥

गावर्षी जीमिषिजाननूत हि हृदयं जीमन्नामादिपति
गोविन्दस्त्रीबुधैर्वाग्निं नमिस्तक्षिरा दकपत्नीमनो
[ज्यो ॥ ३६ ॥

काश्यां हि गंगाधरपोषितो अन्वीर्
सूनीपत्नीवो गंगिराः सुकाश्याः ।
ज्ञाको अग्नेर्दुर्गपरा^७ यज्ञेनो वषट्
कषोपकाश्या मुनीरिनातुं ॥ ३७ ॥

^१ हरिनेपमोति अज्यात्मनामापले हरद्वारः schol.

^२ नक्षिका गीरी । कावचनः गुह्यं schol.

^३ धीरात्मक, i.e. हीरा^४ schol.; for *Bāj Bahādur* 'Kūrmakālapa' (schol.), see *Oxf. Cat.*, p. 372b.

^४ वागीशकाश्या दिनाद्विजुषी वज्रकाश्यां तत्त्वज्ञः schol.

^५ महेंद्रनामो तस्मात् schol.

^६ हृदयः schol. (*Budradēva*).

^७ अग्नेर्दुर्गकां ज्योतिषवार्धकैर्वाग्निनाम् schol.

^१ ज्योतिःशास्त्रं तत्र वा चंद्रमूर्तिं विरच्यो वक्ष्य schol.

कालविशेषादिप्रमाणानां सम्प्रमाणः ।
 योवात् यदुष्टिः स्यात् योवात् योवात् यदुष्टिः ।
 युवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

हृत्तु योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

[H. T. COLLEBROOK.]

3005.

1052a. Foll. 24; size 16½ in. by 8½ in.
 (folded to half the length); good, modern
 Bengali handwriting; 7 or 8 lines in a page

Jyotiḥsāgarasāra (or *Jyotiḥsārasaṃgraha*), a
 manual of astrology, in five chapters, by
Mathureṣa.

It begins:

यद्यदीदं रविं नवा कोकानुग्रहाकारं ।

त्रिषते मयुरेण योवात् योवात् योवात् ।

यद्यथाः ।

रविः सोम[?] मङ्गलश्च बुधो शीवः शनिः शुक्रः ।

हरेर्वा नामतो यथाः योवात् योवात् योवात् ।

Adhy. I. is introductory, dealing with the
 definition of technical terms such as *vāra*,
tithi, *raśhi*, *gana*, *yoga* (*vishayoga*, *kavakarū-*
yoga, *nityayoga*), *rāśi*, *lagna*, *tārā*, etc. *Adhy. II.*
 (fol. 7b) and *III.* (fol. 10b) treat of the in-
 fluence of the planets on domestic rites,
 especially on *vivāha*; *Adhy. IV.* and *V.* of
 the ordinary subjects of *jātaka*.

It ends:

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

Cf. *Raj. Mitra, Notices*, l., p. 280, the 2nd
 line of the introductory verse of which runs
 thus: योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् । whilst in
 ib. ix. p. 247, it runs thus: योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् । To judge from the con-
 cluding verse of this latter copy, it may
 perhaps contain a modified version of *Mathu-*
reṣa's treatise. [H. T. COLLEBROOK.]

3006.

1027. Foll. 112; size 10½ in. by 7½ in.;
 stiff, but clear, modern Bengali handwriting;
 sixteen lines in a page.

Sāramajjarī, a work on divination, com-
 piled, from various sources, in 1627 A.D., by
Vanamālīn Mītra.

It begins:

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

The work consists of three chapters (*adhyāya*):
I. vārādinirṇaya, fol. 29b; *II. vivāhādinirṇaya*,
 fol. 71a; *III. jātakādinirṇaya*.

It ends:

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।
 यद्यदीदं योवात् योवात् योवात् योवात् योवात् ।

Of authorities quoted, the following may be mentioned: *Utpalapaddhati*, fol. 34b; *Karmapradīpa*, fol. 87a; *Kalikā* (? *Jyotishakā* or *Sārak.*), foll. 72b, 73a, etc.; *Kṛtyaratnākara*, fol. 10b, 77b; *Kaumudyaṃ Rāyamukhaḥ* (? i.e. quoted in *Jyotishakaumudī*), fol. 24b; *Khaṇḍa(-māte)*, fol. 88a; *Gaṅgābhyaṅgalī*, fol. 27a; *Garga*, fol. 10a; *Caṇḍakṣara*, fol. 98b; *Jyotiḥprakāśa*, fol. 1b; *Jyotishakalīkā*, fol. 99b; *Jyotishakaumudī*, foll. 31b, 34b; *Jvarāvalī* ('*asmat-kṛitā*'), foll. 77a; *Dāka(-māte)*, foll. 72b, 92a; *Dīpikā* (s. *Śuddhīd.*) often; *Devala*, fol. 6a; *Daivajavallabhā*, fol. 86a; *Daivadarpaṇa*, fol. 2b, 21b, 23b, etc.; *Nanda(-māte)*, foll. 29a, 38b, 91a; *Nandikeśvara(-purāṇa)*, fol. 75b, 111a; *Paramānandamitra*, foll. 6a, b, 7b, 38b, etc. (often); *Pakṣapadīpikā*, fol. 34a, 92a, b; *Prāyaścittasamgraha*, fol. 38b; *Phālamādhaviya*, fol. 31a; *Buddhiprakāśa*, fol. 82a; *Bṛhajāṭaka*, fol. 43b; *Bhīmaparākrama*, fol. 80b; *Bhuvana-dīpikā*, foll. 14b, 15a; *Dhojarāja*, fol. 10b, 28b, 81a; *Mahānḍāka*, fol. 97b; *Yavanāḥ*, fol. 26a; *Yogayātrā*, fol. 91b; *Ratnamālā*, foll. 1b, 2b, 3a, etc. (often); *Rājamārtanḍa*, fol. 3b, 13a, b, etc. (often); *Rājavallabhā*, fol. 39a; *Laghujāṭaka*, fol. 43a; *Varāhasaṃhitā*, fol. 27a; *Vasantarāja*, fol. 107b (*catuspadādīśakunam*); *Vāstunirṇaya*(?), fol. 80b; *Vidhidarpaṇa*, fol. 11a; *Vivāhataṭṭvārṇava*, fol. 36b, 38a; *Hayaśīrṣhe Vivāhaprakaraṇam Vivāhanirvaṇa*, fol. 37b; *Vīśārada* (*śloka on śaśh(kṣipujā)*), fol. 71a; *Vīśvaprādīpa*, foll. 8b, 9b, 28b, etc. (often); *Vīśvadharmottara*, fol. 10a; *Sārakalīkā*, fol. 2a, 25a, 81a, etc. (cf. *Kalikā*); *Sārāvalī*, fol. 39a, 42a, 43a, etc. (often); *Śuddhīdīpikā*, fol. 2b, 6a, 8b, etc. (often; cf. *Dīpikā*); *Subodha*, fol. 38b; *Svarodaya*, foll. 6b, 14a, 23a, etc.; *Hayaśīrṣha*, fol. 37b; *Horāśaṭpañcāśikā*, fol. 42b.

[H. T. COLLEGEBOOKS.]

3007.

1626. Foll. 28; size 18½ in. by 8½ in. (folded to half the length); good, modern Bengali handwriting (from fol. 23 by a different, less regular, hand); seven lines in a page.

Śuddhīdīpikā, an original treatise on the auspicious or unauspicious relation of constellations to religious ceremonies; by Śrinivāsa (whose *Gaṇitacūḍāmaṇi* is dated 1158 A.D.; Cat. Cat., p. 671).

The work is divided into eight *adhyāyas*. For the first four *adhyāyas* see Aufrecht, Oxf. Cat., no. 792.

It begins:

नृक्षाररक्षुदुरर्वेक्षारभोषिलक्षणे ऋषिः ।

उदयपक्षुपाचरदनुजुदनाथः पातु रक्षारथः ॥ °

इति श्रीनिवाचकृतायां शुद्धिदीपिकायां राक्षिनिर्णयो नाम प्रथमोऽध्यायः । fol. 3b.

Adhy. II. beg.: कालात्मा दिनकृन्मनसुहिनः °

इति ° ग्रहनिर्णयो नाम द्वितीयोऽध्यायः fol. 6b.

A. III. beg.: सर्वकर्मसुचक्षेया विमुक्तिप्रवृत्तार्योः °

इति ° [चक्षुत्तरादिनिर्णयः] तृतीयोऽध्यायः fol. 8.

A. IV. beg.: रेखापूर्वोपरयोर्वीरः ° चादहीनाभिः ॥

देशाकरवारादिचारः ॥ जितेन्दुपुत्रकीर्तनाः ° *

इति चारादिनिर्णयचतुर्थोऽध्यायः fol. 10b.

A. V. beg.: सर्वेषां कार्येषु पुत्रपुत्रपुत्रः केन्दुपुत्रोको-
पगताः ब्रह्मराः । तृतीयलक्षणा विगताश्च पाषाणिपिर्विगता
मुपदस्य चाहः ° श्रीवादीनां स्वागतिर्लोकेषु मुनयश्चन ॥ °

श्रीनोक्तोपयनं ॥ इति ° विवाहादिनिर्णयः पञ्चमोऽध्यायः
fol. 13.

A. VI. beg.: द्वारं चासुनि केन्दुपुत्राद् ब्रह्मदक्षिणं वा
विहृतमौत्त ॥ द्वयोर्वैश्वदेवादिनिर्णयः ° ° जेहनिर्णयः ॥
चातको ब्रह्मदक्षिणं ॥ °

इति ° चातकनिर्णयो नाम षष्ठोऽध्यायः fol. 16b.

* The other two MSS. place this *śloka* before the one preceding it, as does the Oxford MS.

A. VII. beg.: ब्रह्मसूत्रपरमं वाचस्पत्यान्ते ककु-
दकुपैवो ककु केमुत्तिवुः । विगतिविपक्षान्ते ब्रह्मसूत्रात्
वा मुनिविगतिविपक्षो वाच सुवैयर्थ्यो न वाचस्पत्यः । °

इति ° वाचस्पत्यादिमुनिः ककुतो व्यासः fol. 20b.

A. VIII. beg.: देवहीने रिपुं मेतुं वाचादेवात्मनो
मुनः । योऽत्रा देवात्मिनामात्रा देवहीने तत्त्वानि न वेवमान-
विषेकः न °

This last chapter is not quite complete in this MS. It ends thus in the other two MSS.:
मुनस्य देवलोकादिगतिमिच्छेयः । मुनिवरे ज्योतिषि वल्लभः
मुनो मया वनवासनेचपरार्थदक्षिणः । श्रीचीनपाद्येन वनाह-
तामिनाम् वनवराः परमं मुनिदोषिकां । इति नर्त्तायनीय-
[नक्षिका ° MS. C] श्रीचीनपाद्यपरिचितायां मुनिदोषि-
कायां वाचादिमिच्छेयो वनो व्यासः ॥

[H. T. COLEBROOKE]

3008.

1578. Foll. 42, size 18½ in. by 3 in.; well written in the Bengali character, at the beginning of the present century, five lines in a page

The same treatise; with numerous glosses in the margin, beginning (cf. no. 3010):
अन्तरात्मे चमिनसिद्धिं वाच्यम् अर्चं श्रीमत्प्रीतिपाद्यविक्षितो
ज्योतिःशास्त्राधिकारिणं अन्तराधिकारं सुप्रसाहं वृत्तेति । °

[H. T. COLEBROOKE.]

3009.

987a. Foll. 28; size 16½ in. by 3 in. (folded to half the length); legibly written in the Bengali character; seven lines in a page.

Sūddhīdīpikā.

Dated: श्रावणे १५७५ भाद्रपद कनकहादिने श्रीराष्ट्रीयदाने
(or श्रीवा °) श्रीवासीवाचस्पत्याचार्यपुत्रेण श्रीरामभट्टाक्षिना-
म्निं पुनः °

The first leaf has been supplied by a modern hand.
 [H. T. COLEBROOKE.]

3010.

493. Foll. 181; size 12½ in. by 4½ in.; fairly written in Bengali; 7 or 8 lines in a page; modern.

Ārthakaumudī, a commentary on *Śrīnīhāsa's* *Sūddhīdīpikā*, by *Govindānanda Kavīśaṅkhaśā-*
cārya, son of *Gaṇapati Bhaṭṭa*.

It begins:

गौरीनोहमनसो रतिचलचलाचलकलाः ।
अपचकरीकाननं (° नंदो) दुरारिमुदरलीजनिदेवाति ॥
वगति स्वातन्त्र्युत्तीरो हरिरत्नतोर्ध्वं क्षातः वृत्तिर्ध्वं ॥
जीमन्तवर्षाभट्टो ज्योतिर्विज्ञापिकादिः ॥
कपिचक्रवर्तिनः विद्या वाहिनस्य पुनो वैकीर्तनं ।
तनुते चित् मुनिदोषिकाचक्रवर्तिनपरिचयविधिं ॥

अन्तरात्मे स्थितसिद्धिं वाच्यम् अर्चं श्रीमत्प्रीतिपाद्यविक्षितो
 ज्योतिःशास्त्राधिकारिणं अन्तराधिकारं सुप्रसाहं वृत्तेति । °

Ādhyāya II. beg. fol. 15b; III, fol. 83b; IV., fol. 44; V., fol. 60; VI., fol. 71; VII., fol. 109; VIII., fol. 133.

Colophon. इति श्रीलक्ष्मीनोदिदानमन्त्रकपिचक्रवर्तिन-
 वृत्तायां मुनिदोषिकाचक्रवर्तिनमुक्तां वाचादिमिच्छेयो वाचादो
 व्यासः ॥

For the same author's *Sūddhīkaumudī*, see no 1744; his *Varshakaumudī*, no. 1654.

[H. T. COLEBROOKE.]

3011.

2091a. Foll. 18; size 8½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1635 A.D. (fol. 2 by a different, but old, hand); 9-11 lines in a page.

Prañajānā, a treatise on divination, by *Brahmārka*, son of *Mohashevara*, of the *Bā-lambha* family.

It begins:

मन्त्रां वनकापतिं निरिष्टमन्त्राचार्यं गच्छेत् त्रिं
द्वैदिवचनं च पितरं वना च योजेत् ।
वाङ्मन्त्रवचनयो गच्छतिप्रज्ञागच्छतिप्रज्ञं
मन्त्रागच्छतिप्रज्ञं वृत्तेति ॥

3021.

680. Foll. 92 (numbered 93, no. 6 being passed over); size 12½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; sixteen lines to a full page.

Muhūrtakalpadruma, the elements of astrology with reference to religious observances in the household circle, composed, at Benares, in Śaka 1549 (A.D. 1627), by *Vijhala Dikshita*, son of *Būbākarman* of the *Kṛishṇātrigotra* and of *Kābāmbā*.

It is accompanied by the author's own commentary, called (*Muhūrtakalpadruma*)-*Mañ-jari*. [A]

The text begins—

अनाचर्यं गणनाचर्यम्

चित्रे निवेद्य क्षितिर्नाराय ।

प्राचीनवाक्यानि विचार्य सम्यग्

मुहूर्तकल्पद्रुमनाम ये ॥ १ ॥

जीवाधिककलाखपरंवारानिः

संपूर्वेन नमः प्राप्नुयुः ।

मुहूर्तकल्पद्रुमनामये

विज्ञाय सर्वे तव पादपद्मे ॥ २ ॥

ज्ञातः कार्यवर्तिद्रुमनामो गुः (?) च्यः B)

ज्ञेयः स्वामो दक्षिणे नमोदायाः ।

नो एवं नदिरनिजो जैवसंज्ञो

व्यभिक् देशे चतस्रः संप्रदिशः ॥ ३ ॥

[अथ नारदीयैरेव वक्षिः जीवैः परिनिषास्यमाना B] ॥

प्रथमो विषयः मुक्तः प्रमोदो एव प्रजापतिः ।

संनिताः क्षीणो मावो युषा धाता तथैव च ॥ ४ ॥

The treatise consists of 21 chapters, called "blossoms" (*kusuma*), treating of the following subjects: 1. *samvatsara* (fol. 3b); 2. *tithi* (fol. 5a); 3. *sadvāra* (fol. 8a, b); 4. *yogābhidhāna* (fol. 9b); 5. *karaka*, or *tithyārḍha* (fol. 10b); 6. *muhūrta*, or *yogāvayoga* (fol. 18b); 7. *nakshatra* (fol. 25a); 8. *samkrānti* (fol. 29a); 9. *gocara* (fol. 38a); 10. *tyājya* (fol. 34a); 11. *samskāra* (fol. 45b); 12. *vināśa* (fol. 54b); 13.

agnikāra (fol. 65b); 14. *vājāsādhaka* (fol. 66a); 15. *yajña* (fol. 81a); 16. *śastra* (fol. 88a); 17. *grīhapravāsa* (fol. 89b); 18. *śaukṣmatikāśa*, or *jalotsarga* (fol. 90b); 19. *dikshavidhāna* (fol. 91a); 20. *śubhasvapna* (fol. 91b); 21. *śiotkṛa* (fol. 92b).

It ends:

संवाचनेकानपलोच्य सम्यक्

संदर्भिते विदुलदीक्षितेन ।

मुहूर्तकल्पद्रुमनामये

विचित्रवर्णं कुतश्च कलात् ॥ १० ॥ २१ ॥

मुहूर्तागोत्रे नितरां विषये

विचित्रकौशिकीयं वृत्तम् ।

ननुमुना विदुलदीक्षितेन

मुहूर्तकल्पद्रुम एव पाठो ॥ १ ॥

कल्पद्रुमोऽपि किमु रामनाहा

विनामर्षिं कार्यरेव नमो ।

यदेकदेशः (०) B) किंतु नैवरीय

कारं विचारं कुतः तत्त्वोदग् (मुहूर्तागोत्रे B) ॥ २ ॥

मानाच्छास्त्रैः कुतश्च कलात्

कल्पद्रुमः कलिप्रवृत्तदात्री ।

आकलनाकलविप्रविधानां

गेहे षड् विषयं विप्रविधानां ॥ ३ ॥

नंदानुविभुजितज्ञाकाले १५०२

काष्ठाग्रे विदुलदीक्षितेन ।

मुहूर्तकल्पद्रुमनामये

कलापिता जीविप्रवादापदे ॥ ४ ॥

Of these 4 verses, which evidently belong, at least partly, to the commentary, the next MS. of the text contains only the second(1).

The commentary begins:

इहावकाशेन इदुकाशायैवः

मोक्षमार्गपुस्तिका (कुक्षिनाडि) कलापकः ।

एवः कनेको हृदि वैव (1) हृदि स्थितेन

वाचस्पत्येरेव कुतश्च कलात् प्रजापति ॥ १ ॥

ज्ञानोः करेव चाक्षिणककालेन

वैवाहिकोक्त्याये दक्षिणपुस्तिका (1) ।

रामानुजार्थविधाना (विचित्राग्रे) रामानुजिकं

मीरीयं प्रतिपद्यं नमः ईशे षड् ॥ २ ॥ ४ ॥

3028.

1051a. Foll. 17; size 8 in. by 8 in.; modern Bengali handwriting; 6 or 7 lines in a page.

Muhūrtamāñjarī, a treatise on horoscopy as applied to the more important incidents of domestic life, compiled by *Yadunandana*.

It consists of 98 stanzas, divided into four chapters (*guccha*), viz.: 1. *saṃskāramuhūrtavicāra* (20 vv.); 2. *vidhā-vadhūpraveśa-dvirūga-mana-ravigurucandragocaravicāra* (21 vv.); 3. *grīhārambha-grīhapraveśa-rājyābhīsheka-yātrāvicāra* (10 vv.); 4. *sakalamuhūrtavicāra* (47 vv.).

It begins :

काहस्यपूर्वां चरतीं शरत्वी

यत्ने मुहूर्ता तद्व्यापुषामी ।

ययोः स्मृतेर्ज्ञानमुलं प्रदाय

प्रमुहपुत्राः प्रकृतं प्रयाति ॥ १ ॥

रहः काहस्यप्राप्तुमिच्छतिगिरिजाचादितिरैवमकी

कपीः पिशाच्यवोन्मैवदिवसप[ति]त्वपुत्राहा पुत्राग्री ।

नक्षत्रे शाकु निषधिवद्वपतिगिरिजाचारिको चारि पिच्छे

वेधा (17. देवा) पिच्छुर्वैकुण्ठ्यतिरमयदाहिरुप्रापुषा-

[विधानाः ॥ २ ॥

इति नक्षत्रहेतवः ॥ ० इति चरतीति ॥ ० इति चिह्नबोगा-
मुहूर्तचिह्नबोगा ॥ ० इति पुत्रपनकीनमकमैत्री ॥ etc., one
or two stanzas being given to each subject.

It ends : इति सर्वारम्भाशक्तिकलमज्ञानं ॥

गुह्येष्टुमिच्छतिः कविता बुधवृत्ता

कोविदैरादिक्रमिन्तः जगन्निता ।

विनिर्मितेवै यदुपमनेन वा

वतां बुधायास्तु मुहूर्ते [नक्षत्रे] ॥

इति जीवस्मिन्नयुधुनन्दनपरिचरितायां मुहूर्तनक्षत्रां सकल-
मुहूर्तविचारो नाम चतुर्थो गुह्यः ॥ वनाभा येव मुहूर्तनक्षत्रे ॥

[H. T. COLEBROOK.]

3029.

2008. Foll. 9; size 9 in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; six lines of text in the page.

Muhūrtamuktāvalī, an elementary treatise on fortune-telling, in 45 verses (by *Śrīkaṇṭha*), with an interlinear Gujarati version.

It begins (cf. Aufrecht, Flor. MSS., p. 107):

कीर्तिं जीह्वारतां गच्छति प्रवेष्टुमाजीकृतं

जीह्वीमुक्ताम् यदागुणिमयात् भवता नमस्कृतं ॥

नानावैचल्यसकारमखिलं जालोक्तं सन्धिपिषा

यत्ने एवं शिष्टुमोषनाय विज्ञातां [जी]मुहूर्तमुक्तावलौ ॥ १ ॥

माषादीं वेचनात् शक्तिः (शक्ति)पचलगतो मुहूर्तवीज्येदुवीये

पारे पूषी जया स्वातिचिपुषहरिमे वृष्टिमे कुंभलगने ।

प्राता पुत्रोत्तरादि मुहूर्तविकरे वाच्ये वृत्तमे

वीक्षाभिन्ने वनिलाये विद्वद्गुरुदत्ताख्यानां वा प्रतिष्ठा

इति देवप्रतिष्ठापुहूर्त ॥ १ ॥ [H. T.]

It ends :

नार्गे वैशाखवीये तपति च मुने (!) हस्तुमिदमुपे

प्राज्ञावेष्टुमरादि ज्ञानमिच्छ मुने (!) नंदपूषी जया च ।

मुने सोम्येदुपारे पुषहरिपद्ये तोरखं कलमं वा

शक्तं प्राज्ञादव (!) उदुपतिमपले विधिवाति विहाय ॥ ४५ ॥

इति जगन्तोदपुहूर्त ॥ ४५ ॥ इति जीमुहूर्तमुक्तावलौ संपूषी ॥

[Dr. JOHN TAYLOR.]

3030.

1388b. Foll. 37; size 18½ in. by 8½ in.; indifferent Bengali handwriting of 1781 A.D.; 7 or 8 lines in a page.

Dinasaṃgraha, a treatise on auspicious days for religious observances connected with domestic life, composed, in 1711 A.D., by *Raghudeva Nyālālaṃkāra Bhāṭṭācārya*.

It begins :

दिशानां नमस्कृतं हितायां हिताविनां ।

यत्ने रपुदेने कनैयां दिनसंयहः ॥

सर्वकर्मसुपादेवा विमुक्तिवन्मारायोः ।

तदुद्गायेव सर्वेषां यहायां कलदागृहा ॥

यच तवादी चन्द्रमुष्टिः ।

जगन्तोषयदाहस्यचन्द्रः सर्वे ज्ञोभनः ।

मुहूर्तमे हितायस्तु यत्नो नयनस्य ।

जयोपचयस्यः स्वाह विनामरिपुकेयां ॥

विशेषकं तु ।

अथ शेषेऽपि युक्तमिति चेत् युक्तं च यन्मोक्षायुः ।
यदीतिदिशि दक्षिणे यदपि दक्षिणे चैवदुर्गाणि चैव ॥

अथ यानवेचमुक्तिः । *

अथ रविमुक्तिः fol. 3a; * क्रिद्विभागः fol. 5b; नृनु-
योगः ib.; यन्मोक्षायुः fol. 6b; अथ याचादिमंत्रवहः
fol. 7b, etc.

It ends on fol. 33a :

ज्ञाने रानविमर्शने चीनो बुद्धदेवसे ।

भूतः श्रीरघुदेवेन ज्ञानो दित्तवहः ॥

इत्यादिमन्त्रोक्त्याचार्योक्त्याचार्योक्त्या दित्तवहः ॥

चौरामुद्राचार्यः साधनार्थं पुनश्च च ॥

The remaining pages of the MS. are taken
up with (a) the description of a *Tantric* rite,
called *śalyoddhāra*, beg. : अथ शल्योद्धारः ।

भूमिनिर्वाहं मन्त्रलभिमानी विद्याय होवाच विद्यावता ।

भूमिनिर्वाहस्यानया भूतानां साक्षात्परा मन्त्राः (?) वगा-

[विधिः ॥

(b) a chapter on chiromancy, beg. fol. 34a : अथ
श्रीपुरुषलक्षणं । श्रीपुरुष उवाच ।

श्रीपुरुषः पुरुषो धर्मो निन्दितो वाचि श्रीपुरुषः ।

अथा वा श्रीपुरुषो धर्मा भविता वाचि श्रीपुरुषो ॥

For the greater part this fragment is iden-
tical in its wording with the last chapter of
Vāseudeva's Kṛitidīpikā (MS. 742b, fol. 56a seq.).

[H. T. COLERBROOK.]

3031.

2042b. Foll. 28; size 11 in. by 5½ in.;
careless Devanāgarī writing, of the latter part
of last century; ten lines in a page.

Phalaśīpikā, a treatise on times and seasons
in connection with religious observances, by
Harajī.

It begins :

श्रीविष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च [॥

चक्रोक्तिश्चक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च [॥

मन्त्राई मन्त्रो वधि विधिचक्रं मन्त्राई मन्त्रा

पुनर् विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च ॥ १ ॥

श्रीविष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च ॥

The matter is treated in twelve chapters
(*prakaraṇa*), viz. : 1. *tithiprak.* ends fol. 2b; 2.
vārapr., fol. 4a; 3. *yogapr.*, fol. 5b; 4. *ka-*
rapr., fol. 6b; 5. *nakṣatrapr.*, fol. 10b; 6.
saṃkrāntipr., fol. 12a; 7. *gocapr.*, fol. 15a;
8. *saṃskārapr.*, fol. 18a; 9. *vivāhapr.*, fol. 22a;
10. *yātrāpr.*, fol. 24a; 11. (?) ; 12. *saṃvatsara-*
prakaraṇa, ends (somewhat corrected) :

इति बुधवारोक्त्याचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च ॥ ११ ॥

इति बुधवारोक्त्याचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च ॥ १२ ॥

इति श्रीविष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च
संघः ॥ Here follows a date, which has been
obliterated : संवत् १३२३ । *

[GAIKAWAR.]

3032.

2713. Foll. 26 (foll. 20-25 of which are
missing); size 9½ in. by 4½ in.; fairly good
Devanāgarī writing (of 1829 A.D.); eleven lines
in a page.

Sajjanavallabha, a treatise, in verse, on the
calculation of lucky days, by *Bhānu Paṇḍita*,
son of *Vīṭanātha*.

It begins :

श्रीश्री श्रीविष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च

मन्त्रो विष्णुचक्रालम्बितरत्नामालाचक्रोक्तिश्च ॥ १ ॥

सकांदावनपञ्चाननदिनोदनी तु संज्ञा पुनर्
 द्वेयुजमरात्रिवोगकरादीनां च लोकोक्तिः ।
 चार्णदाय एव योगविपदा विष्णुसुखाख्ये
 योगाश्चक्रवर्त्य दशमस्तोत्राभाः सुखाख्ये एव तु ॥५॥

The treatise consists of 15 chapters, viz.:

1. *tithiprakaraṇa*, fol. 2a; 2. *vāraṇ*, fol. 3a;
3. *tyāgyapr.*, fol. 4a; 4. *nakshatrapr.*, fol. 7a;
5. *saṃskārapr.*, fol. 9a; 6. *vratabandhapr.*, fol. 10a;
7. *vivāhapr.*, fol. 16a; 8. *agnyādhanapr.*, fol. 16b;
9. *vāstupr.*, fol. 19a; (10-14 wanting);
15. *grahadāhāntardakāprakarṇa*, ends:

आदौ क्षत्रिणो विधिमिदितो वाराहवल्गायको
 भाव्यः संकृतिमस्ततो ज्ञाविधिंवाहिको जन्माहुतिः ।
 वेदमाहः जुभवाधिको यद्वचः संज्ञात्रिको लुगनो
 देवस्याधनिको विधिवैहदज्ञाको एव त्रयुको नवा ॥२५॥

इति श्रीमानुषदित्तिरचिते सञ्चनचक्रे सहस्रांशदेज्ञाप्र-
 करणं पञ्चदशमं ॥ संभवोदज्ञं ज्ञातानि . . कष्टज्ञीरिते न्ये
 ज्ञाके पञ्चदश ५५(1) प्रवर्तमाने दक्षिणावने श्रीधर्मे श्रद्धावतो
 अचिनमाले अक्षते पक्षे गुरुदिने चदोयुद्धी निवाशिना श्री-
 गौरीशारिपञ्चासर्वाश्विषयाज्ञात्मने ज्ञाचावस्थायां अक्षयनार्थं
 संवत्स्याजितेन सवदेने लिखितो अर्थः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3033.

1051b. Foll. 4; size 16½ in. by 4½ in. (folded to half the length); modern Bengali handwriting; 5-8 lines in a page.

Amṛtaṅgaśikā, an astrological calendar, apparently pointing out the auspicious moments in the days of the week throughout the year.

It begins with the following mongrel verses of general rules, in which special importance seems to be assigned to agricultural pursuits:

न वारं त्रिचिनवर्षं न योगवरणं तथा ।
 द्विषस्तां जनादाय देवार्थं विचिन्तयेत् ॥
 ज्योतिषसम्बन्धाद्यपि चार्णं (1) कृषिकलाः ।
 त्रिषते श्रीमिहिरके नृणां वाचादिपञ्चकं ॥

माहेन्द्रं जन्मं वारं शुभं चक्रपुनर्वर्षं ।
 सप्तवाचाविवाहादि कृषिं तत्र जनापदेत् ॥
 चक्रं ॥ माहेन्द्रे विधयो निमग्नये कार्णोत्तमं ।
 वक्रं हस्तिपिलः स्नात् शुभे च नरकं पुनर्वर्षं ॥

इत्यं प्रकारमाह ॥ भाष्यकालुगुनैवैज्ञाकचावस्थामाहुरवमाले
 दक्षपदा[व]ः ॥ रवि दिवा । माहेन्द्र द० २ जन्म ६ वारं १०
 शुभ ६ जन्म २ एवं ३० दक्षः ॥ * ॥ रवि रात्रि । * etc.,
 tables for each day. Fol. 2b: तत्रः ज्ञेयं ज्ञा-
 तव्यो दक्षपदायः ॥ tables as before. Fol. 3b: तत्रः
 आश्विन(र.चाश्विन) काशिक अष्टावम चीच दक्षपदायः ॥ ...

It ends: ज्ञानि दिवा । शुभ ६ वारं ६ माहेन्द्र ६ जन्म ६
 वारं ६ जन्म २ एवं ३२ दक्षः ॥

ज्ञानि रात्रि । शुभ ६ वारं ६ जन्म ६ वारं ६ जन्म २ एवं ३२
 दक्षः ॥

इत्यनन्तरिका समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

3034.

981a. Foll. 62; size 14½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; 8-10 lines in a page.

Rājamārtanḍa, a compilation of astrological rules as applied to the performance of religious ceremonies and daily observances of domestic life, ascribed to *Bhojādēva*.

It begins: यन्मासं चरिता चकार विपुलेः सन्मोक्ष-
 निर्व्यापिने० see Aufrecht, Cat. Trin. Coll. Camb., p. 62.

Colophon: इति मानवराजाधिराजकलिकर्णसरसाती-
 कक्षारव्यवहारी(कवि)राजमार्तकलहाताधिराजमार्तमार्तदेव-
 विरचितो राजमार्तकः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3035.

2299. Foll. 31 (pages 1-61); size quarto, 18 in. by 9½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; 28 lines in a page.

The same work. Transcribed from the preceding MS., or derived from the same source. [CALCUTTA.]

3086.

2328b. Foll. 30; size 9½ in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of 1597 A.D.; 11-14 lines in a page.

Vivāhapañcāla, or astrological rules respecting the best time for marriage ceremonies, being a section of the *Śāraṅgīya-Śārasamuccaya*, by *Śāraṅgapaṇi dōja*, son of *Mukunda*.

It begins:

दुष्टादुरैर्विदित्वाद्यत्नं
क्षिपालम् भक्षणस्य विद्विदं ।
तं विद्वत्तं प्रकृतो ममि निम्नं
पत्नीचर्यं देवगुहं हरिं तं (†. १४) ॥ १ ॥
विषकलेषु यः साक्षाच्छीविष्युः प्रविष्टिगुहं ।
दुष्टितकस्य (!) दुष्टं मुमुक्षुं तं नान्दय ॥ २ ॥
अर्जुनविष्णुचक्रानवादिभ्यः (?) तं मुद्राक्षय-
स्तौगु[म्] क्षिपित्वा गच्छ च क्षिरका नन्वा मुमुक्षु-
[म्] ॥

आलोकोद्ग्रहणमुद्राणि मुनिभिः प्रोक्तानि गयीदिने
दिवेक्ष्यन्तर्गहं विनये श्रीमहाक्षिपित्वादिभिः ॥ १ ॥
देवदे (० को) लग्नदानेन हि भवति विष्णुः शास्त्रेण
[विमानम्]
आधीयते यच्च शरीरस्थितद्विदिवेक्ष्यन्तर्गहः ।
प्रलासन्निष्ठाक्षिपित्वादिभ्यः प्रविष्टिगुहं मुनिभिः
यत्ने साक्षात्तं शेषाक्षिपित्वा विनयिष्यात् क्षिपित्वा वि-
[दिष्य ॥ २ ॥

नानाशास्त्रोद्भूतं कारं चेष्टनायेन यत्नतः ।
अनेक यत्नैर्हं तं यत्ने आरुमुच्यते ॥ ३ ॥
नीलाङ्गाक्षमुद्रा यदाः कर्माक्षयो दरे यतः ।
नभसः कनकं नीलो ह्रीर्गोत्रयो दुष्टः ॥ ४ ॥
यच्च राक्षसां कदापि कथ्यते । ०

Besides standard authorities on the subject quotations are found from the following astrological authors and works: *Gadādhara*, fol. 6b; *Trivikrama*, fol. 17a; *Bādarāyaṇa*, fol. 24a; *Bhojādeva*, fol. 2a; *Mahāśvara*, fol. 6b; *Māṇḍavya*, fol. 9a; *Mukunda*, fol. 8a; *Yavana*, fol. 10a; *Yogajñāta*, fol. 21a; *Ratnakōśa*, fol. 28a; *Ratnamālā*, fol. 27a; *Vāmadeva*, fol. 4a; *Vedimāṇḍapanirāyaṇa*, fol. 27b; *Yava-*

kārasāra, fol. 7a; *Saṅgasaṅgi* (Sanyas?) fol. 10b; *Śaptarshayaś*, fol. 12a, etc.; *Vivāhika-Śaptarshi* or *Śaptarshi-mukhyaṇḍoṇa*, fol. 1b, 21b; *Hari-*
deva, fol. 3b; *Hariśa*, fol. 2a; *Haradṛavāṇa*, fol. 1b.

It ends:

विवाहवेदो गृह्यं (?) यस्य ईक्षानपुत्रोऽपि विदित्वा ।
श्रीमान् यत्ना यत्नयत्तुः शेषे विनये विनया भवति ॥
गृहे तु यत्न मे (?) विनये द्वारे त्वेवोच्यते (?) ० २ २ ॥
विवाहे वेदिका कार्या मुद्राक्षिपित्वा ॥

हृदि श्रीकार्त्तव्ये विद्वेष्ट [i.e. *śāstra*, of. 1b, 7] कार-
मुच्यते विवाहवेदं (?) यत्नं ॥ यत्नं ॥ यत्नं ॥ यत्नं ॥
यत्नं ॥ यत्नं ॥ यत्नं ॥ यत्नं ॥ then by a different hand
मोक्षीरान्तु ॥ [GAIKAWAR.]

3087.

2528a. Foll. 16, size 10 in. by 8½ in., good Devanāgarī writing of 1597 A.D. (?), ten lines in a page

Vivāhapañcāla, a treatise on auspicious times and seasons for marriage, in 17 *adhyāya*s, by *Keśava* (also called *Keśavārka*), son of *dai-vajña Rāṇiga*, grandson of *Śrīyāditya*, and great-grandson of *Janārdana*.

It begins: श्रीमहाक्षिपित्वाः पुनस्तु यो नवकाक्षिपेक्षः ०

See Berl Cat., no. 678, Oxf. Cat., no. 791.

Adhyāya XVII and the colophon run as follows:

अमुद्राक्षिपित्वादिभ्यः विवाहवेदो मुद्रितकवेदो ।
यदीक्ष्यकारिष्यपत्रायां यदीक्ष्यो याक्षिपित्वादिभिः ॥ १ ॥

यत्नं विवादिष्य हृदि यत्नं यत्नं

युगः विवादिष्य हृदि विद्विदो ।

विवादिष्यारं यत्नं यत्नं

प्रदालयो राक्षिपित्वादिभिः ॥ २ ॥

श्रीमहाक्षिपित्वाः पुनस्तु यो नवकाक्षिपेक्षः ०

यदीक्ष्यकारिष्यपत्रायां यदीक्ष्यो याक्षिपित्वादिभिः ॥ १ ॥

यदीक्ष्यकारिष्यपत्रायां यदीक्ष्यो याक्षिपित्वादिभिः ॥ १ ॥

यदीक्ष्यकारिष्यपत्रायां यदीक्ष्यो याक्षिपित्वादिभिः ॥ १ ॥

अथद्वयविधः विनयः पद्मवीर्यवीर्यविरले ।
विनयद्वयविधविनयवेदः सुविनयः रत्नानु विनयवि
[३]

इति श्रीविद्याहर्षदासने ईश्वरेश्वरं नाम अष्टदशमोऽध्यायः
अनातो एवं संवः ॥ वृत्तस्य चतुर्थाऽध्यायिकाष्टदशमे २३० ॥

The first two verses of this epilogue occur likewise in *Kośava's Kṛishṇakṛīḍita*, where they are followed by another verse, in which the author states that he was the second of three sons of *Rāṣiga* and *Śrī*, his elder brother being *Jayāditya* and the younger *Kṛishṇa*.

The first three of these verses also occur at the end of a MS of the work accompanied by a commentary, *Vivāhadīpikā*, in Prof. Bhandarkar's Rep. 1882-3, p. 373, where they are not however commented upon, and where the author's name is first spelled *Rāṣaka*, and the second time *Rāṣaga*.

संवत् १७५५ चर्षे श्रावणे १३२० प्रवर्तमाने आपणमुदि १०
मीने अष्टह श्रीनन्दयत्ने महापाठकी उदयसिंहविनयराज्ये महं
की रीजदेवप्रतिपत्ती कापिपञ्चाशतीयेन नारदेनात्मार्थे लिखि-
तसिद्धं वृंदावनं ॥

The date was probably that of a former MS., it being apparently at least a century too early for the present MS.

[GAIKAWAR]

3038.

742a. Foll. 8; size 12½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; ten lines in a page.

Bhuvanadīpaka, or *Grahabhāva-prakāśa*, a short treatise on planetary influences, by *Paḍma* (or *Padmaprabhu*) *Sūri*. [A.]

It begins:

कारकाः नवकुल महः उर्वरलोपहृष्ट ।
ग्रहभाष्यकाज्ञेन ज्ञानमुज्जीवते यथा ॥
सहायिवा उज्ज्वलीवा (० नीचे: B.) अनीने विपक्षयवः ।
राशेन्द्रोक्तवीर्यानि केतुदेवापतिरते ॥

अथैव ग्रहभाष्य वीर्ये ज्ञानदेवमनु ।
निर्वीरो वीर्यकाष्ठस्य स्यात्कुर्यं विपक्षीते ॥
अहो विनयो वाहुस् स्यात् राशेन्द्रोक्तवीर्यः ।
ज्ञानादीनां विचारश्च कुर्येज्ञानाविरते (छात्रिज्ञानाविरते: [B.] अहं ॥ ०

It ends:

सिद्धे सिद्धाज्ञे च यत्ने पूर्वे तत्रैव संस्थिते ।
मृगलान्तेवै जाते तस्मिन् अस्मिन्ना यवः ॥
दगुरवदनः वृक्षो विज्ञेयो राहुदक्षिणे शशी ।
यते गते इव वीर्यः अथवा तस्मैविचारार्थं ॥
धनस्यगताः पुत्रो भो मारकेव दोषयुक् ।
यानदक्षिणातः बुद्धे वृद्धिदोषकटः क्रमात् ॥
ग्रहभाष्यकाज्ञाज्ञे शास्त्रेणैव प्रकाशितं ।
मृगभाष्यकाज्ञाव ज्ञेयं वीर्यस्युत्तरि ॥

इति भुवनदीपकः अनातो ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3039.

2049d. Foll. 14; size 10½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; seven lines of text in the page.

Bhuvanadīpaka, with an interlinear paraphrase in Gujarātī. [B.]

This MS. contains 170 verses, numbered consecutively. In the last 20 verses its text is almost entirely different from that of the preceding MS.

It ends: दगुरवदनः वृक्षो ० रुद्रं ० १६५ ॥ वृक्षकाः
विमृशद्विरे (1) ० १६६ ॥ वरुणमुज्जीवनीनाम् ० १६७ ॥ चंद्रो
लान्तरविद्वेषि ० १६८ ॥ लान्तरस्यार्द्रं ० १६९ ॥

ग्रहभाष्यकाज्ञाका (० स्त) शास्त्रेणैव प्रकाशितं ।

मृगभाष्यकाज्ञाव वीर्यस्युत्तरि ० १७० ॥

इति श्रीभुवनदीपकाज्ञे संसृष्टं ॥

[GAIKAWAR.]

3040.

2464a. Foll. 33; size 10½ in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1781 A.D.; fourteen lines in a page.

सप्तमं दि० १० । चतु० ।

जीमन्तकरो मानोः सुवर्णविष्णुवर्णः ।

गुण (२. गुणः) वीर्यं प्रवर्णं च सुवर्णविष्णुवर्णं च ॥

Thus, each horoscope having first been expressed in a formula composed of syllables and numbers, the practical consequences supposed to result from it are then expressed in a *śloka*. How the horoscope is obtained is not explained and does not come within the scope of this treatise, but it may be remarked that the formulas completely differ from *Utpala's* mode of calculation proposed in his commentary to *Varāha Mihira's Brihajjātaka*, viii., 4 and *Laghujātaka*, vii., 6.

It ends: गुरावृणाहः । ३ । १० । चतु० ।

योगवर्ति गुण (१. गुणः) वीर्यं चाधिष्ठातृविनाशनं ।

अथं वति करोलेषं राहुप्रवर्णो गुरु (१) ॥

इति प्रवर्णविज्ञानसंहिताः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3043.

3043b. Foll. 80; size 11 in. by 4½ in.; excellent Devanāgarī writing of 1631 A.D.; nine lines in a page.

Aśhāvis-nakshatraphala (i.e. *Aśhāvimśati-n.*), or treatise on the influence of the 28 *nakshatras*; being a collection of meagre astrological decrees without any pretence to scientific deduction.

Whilst the first portion (foll. 1-9) is composed in a rather barbarous kind of Sanskrit, displaying a poor knowledge of astronomical and astrological terms; the latter part, containing prophecies concerning the weather and other events of public import for the *Sampat* years 1670-1700 are expressed in plain Gujarātī, occasionally with Sanskrit inflections, though with a vicious orthography for both languages alike.

Of localities for which these meteorological predictions were destined, we find the following mentioned: Śrinagara (explained as synonymous with Ahmadābād), Ayodhyā, Agra, Dhūlī, Kāśmīr, Lahore, Multān, Gujarāt, Malva, Koṅkanamaṇḍala, Laṅkā (Sīgaladeśa, fol. 21a, l. 2) and others.

It begins:

अथानिः संवत्सराणि ज्ञानिज्ञानेषु (ज्ञानिचरं पु)

[विज्ञानादि] ॥

ब्राह्मणसिंहचक्रे हचक्रात् विज्ञानं च ॥ १ ॥

ज्ञानिचरे नेने विज्ञानं बहुमते (१) ।

अहिवर्ष विज्ञानं च अथानादि हिवचक्रात् ॥ २ ॥

It ends: इति रेवतीनक्षत्रचक्रं समाप्तं ॥ २६ ॥ इति चक्रापीनक्षत्रचक्रं समाप्तं ॥ अथ १५५५ (१) वर्षे वैष्णवि ९ अगुवाचरे मन्त्रापीनोक्तुक्तिविज्ञानं ॥ [GAIKAWAR.]

3044.

1751. Foll. 175 [numbered 1-65; 1-49 (marked 66-114 by later hand); 38 numbered leaves (the first 12 marked 115-126 by later hand); 12 ll. marked 66-77; 11 unnumbered leaves]; size 17½ in. by 5 in.; modern Bengālī handwriting; eight lines in a page.

Viśvapradīpa, a cyclopædia of (chiefly astronomical) knowledge, by *Bhuvanānanda*, son of *Śāntīdhara Rāmapāla* (or *Rāma Khān*) and *Jivānī*, and younger brother of *Kṛishṇānanda*.

On the first 10 leaves there are occasional short lacunæ marked by yellow ochre.

It begins (with the figures supplied):

अथानिः परिनिर्वातं यथ विज्ञानमूर्तः

सुविचरति यदर्थं संगतिं माह्वतः ।

सुविचरति यदर्थं लब्धकालं चदेव

प्रवर्तति गुरोर्वा माह्वतं यदर्थं ॥ १ ॥

---० गुरोर्वति (१) यदर्थं लब्धकालं चदेव

माह्वतः संगतिं को यथ गौरिविज्ञानमूर्तः यदर्थकालः ।

दोहान्माह्वतं लब्धकालं चदेव विज्ञानमूर्तः

अथोर्वीवति लब्धकालं चदेव विज्ञानमूर्तः (१) विज्ञानमूर्तः ॥ २ ॥

प्रसङ्गं कुतः स्यात् कुतश्चात् श्रीशैरवर्तः यत्
विज्ञानसमुच्चयेन पुनश्चापि दृश्यते नमः ।
इत्येतत्प्रमाणमप्युक्तं तदेवैतत्(-) - ये
त्येतां विज्ञानसमुच्चयेन यत् श्रीशैरवर्तः ॥ ३ ॥

यत्तदेवैतत्प्रमाणम् ॥ ३ ॥

युक्तं यत्तदेवैतत् ॥ ४ ॥

यत्तत् विज्ञानसमुच्चयेन पुनश्चापि विज्ञाने यत्तदेवैतत्
काव्यसमाधिना विज्ञाने विज्ञाने इत्येतत्तदेवैतत्
युक्तं यत्तदेवैतत् यत्तत् विज्ञानसमुच्चयेन पुनश्चापि
तेनो इत्येतत् यत्तदेवैतत् इत्येतत्प्रमाणम् यत्तदेवैतत्
[५ ॥

यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्

यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
[६ ॥ ० १२ ॥

यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्

यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्
यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत् यत्तदेवैतत्

Of the author's ambitious scheme of a general survey of the whole field of Hindu knowledge and science, this volume offers only a small instalment, by far the greater portion of which is devoted to astrological subjects. The author in the first place draws up an elaborate scheme of divisions and subdivisions—viz.: *śikhā*, *śloka*, *skandha*, *amśa*, *adhyāya*—under which he proposes to treat of the

different subjects, but *prāma*, owing to the fragmentary (and apparently disordered) state of the MS., it is not always easy to trace.

The 18 *vidyā* (fol. 26, ll. 4-6) are divided into 7 *śikhā* ('flames of his *pradīpa*'), viz.: *asga*, *siddhānta*, *vyavahāra*, *vijaya*, *raśa*, *artha* and *prakīrṇa*; each *śikhā* containing a number of subjects, called *śloka*.

Thus in the *asgaśikhā*, beyond which the MS. does not go, we find the following: 1. *śikhā* etc., fol. 8a, l. 8; 2. *kalpasūtra*, fol. 9b; 3. *vyākaraṇa*, fol. 20a, l. 8; 4. *nairukta*, fol. 21a, l. 8; 5. *vyōtisha*, with many subdivisions, to fol. 154b, l. 8 (numbered fol. 67), called '*vyōtirmayāloka*' in the colophon; 6. *akṣan-das*, left unfinished on fol. 165b (numbered fol. 77); the next ten leaves being devoted to the subject of *śākuna*, forming the 3rd *amśa* of the *śikhāskandha* in the *angakāṇḍa*; of the 7th *śloka*, on Prākṛit grammar we have nothing more; the last leaf belonging again to the 5th *śloka*.

Of the *vyōtishāloka* (5th) there are the following subdivisions:

I. *Gaṇitaskandha* in 7 *adhyāyas*: 1. *graha-madhyādhikāra* (fol. 28b, l. 1); 2. *sphuṭādhikāra* (fol. 27b, l. 2); 3. *candra-grahavivarṇa* (fol. 28a, l. 8); 4. *sūryagrahavarṇa* (fol. 28a, l. 8); 5. *prakīrṇa* (fol. 29a, l. 1); 6. *graha-yuddha* (fol. 31a, l. 7); 7. *golādinirūpaṇa* (fol. 35b, l. 4).

II. *Śākhāskandha* in 5 *amśa*: A. *prāśānirūpaṇa*, in 11 sections: 1. *prāśānirūpaṇa* (fol. 36a, l. 4); 2. *laganirūpaṇa* (fol. 36b, l. 7); 3. *graha-svarūpanirūpaṇa* (fol. 38a, l. 2); 4. *bhāva-vijāṇa* (fol. 38b, l. 8); 5. *phalajāṇa* (fol. 47a, l. 1); 6. *jalandalakeśaṇa* (fol. 48a, l. 6); 7. *śaṅkha-vijāṇa* (fol. 49a, l. 1); 8. *śaṅkha-vijāṇa* (fol. 49a, l. 8); 9. *śaṅkha-vijāṇa* (fol. 49b, l. 8); 10. *śaṅkha-vijāṇa*, or *śaṅkha-vijāṇa* (fol.

50a, l. 8); 11. *jalārgala* (fol. 58a, l. 6). B. *svatāndīnā vivēkaḥ*, treating of *arcana* (*cakra*) to be practised by the powerful of the earth (*vasudhādhipa*), foll. 53b-55b. Here should follow C. on *śākuna*, which seems to be wanting; whilst the 4th and 5th *anśa* have been transferred to the end of the volume (foll. 122a, 1 seqq.), viz.: D. *adbhutanirūpaṇa*, on miracles, in 4 *adhyaṃs*: 1. *divyādbhutāni* (fol. 187b, l. 2); 2. *antarikṣādbhutāni* (fol. 143b, l. 2); 3. *bhau-mādbhutāni* (fol. 144b, l. 6); 4. *mitrādbhutāni*, breaking off with fol. 152, but resumed on the last leaf. E. *vāyunirūpaṇa*, on the artificial regulation of the breath for magic purposes.

III. *Horāṣkaṇḍha* (foll. 66-122) of 9 *adhyaṃs*: 1. *sūryādivarādinirūpaṇa* (fol. 87b, l. 6); 2. *candratārākudhādīninirūpaṇa* (fol. 77a, l. 7); 3. *śāntikādinirūpaṇa* (fol. 81b, l. 6); 4. *buddhādīninirūpaṇa* (fol. 85a, l. 7); 5. *ādhānādinī karmāṇi* (fol. 86b, l. 2); 6. *jātakanirūpaṇa* (fol. 102b, l. 5); 7. *jātakarmādinirūpaṇa*, including *cūḍākarāṇa*, *rājadarśana*, *vivāha* (fol. 109b, l. 2); 8. ceremonies to be observed in putting on a new dress, mounting a horse, commencing a dramatic performance, entering a new house, setting up an idol, etc. (fol. 114b, l. 8); 9. *yātrādinirūpaṇa* (fol. 122a, l. 1).

As a specimen of the ends of chapters, we have on fol. 8a:

ये चक्षुषाभरतं कपीन्द्रवदन्तं श्रीरामकानाथ-
स्वामीः क्षान्तिपरादयुजं भुवनानन्दं पुनः श्रीपत्नी ।
विज्ञाहाद्वयमेव हविर्वापते पित्रमदीये सुखं
संज्ञावाङ्मयशिक्षाकरे परिकल्पितं शिक्षात्मनालोककम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3045.

1122a. Foll. 29; size 11½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1800 A.D.; ten lines in a page.

Tājika (also called *Tājikakosmudā*), a manual of general astronomy (derived from Muham-madan sources), compiled, in 1587 A.D., by Nīlakaṇṭha of Kāśī, son of Ananta and Pad-māmbā, and grandson of Cintāmaṇi.

The work consists of two parts, entitled *Samjñātānttra* (or *samjñāvivēka*) and *Varsha-tānttra* (or *samāvivēka*). It begins:

प्रख्यम्य हेरकनचो दिवाङ्क
गुरोरनमस्तु नमो पराशुरम् ।
जीनीलकण्ठो विविनक्ति कृत्तिभिर्
नमो विविनक्ति कृत्तिभिर् ॥ १ ॥

Cf. Weber, Berl. Cat., no. 876. The work has been repeatedly published in India. See also Weber's Ind. Stud., ii., p. 253 seqq.

The term *Samjñāvivēka* (occurring in the final *śloka* of the first part) is also sometimes improperly applied to the whole work, probably owing to the fact that, in the last but one *śloka*, the second part is referred to as '*samāvivēka*,' whilst in the last *śloka*, giving the date, it is called '*samātānttram*.'

[H. T. COLEBROOKE.]

3046.

2306. Foll. 22; size 4to, 18 in. by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1800 A.D.; 26 lines in a page.

Nīlakaṇṭha's *Tājika*, copied from the preceding MS.

[CALCUTTA.]

3047.

2692. Foll. 27; size 7½ in. by 9½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1786 A.D.; 20-22 lines in a page.

The same work.

Dated: संवत् १७९२ श्रावे १६६ श्रीपताये पुत्रे द्वितीयायां स्वामीं हारारिवाचयेन द्विपते श्रीविजयवीरयवधिरक्ष-भरतमुपपातगोत्रोत्तमप्रासवकाममुच्यतेनरकलेने पुत्रं पुत्रं ॥

[MASS. COLL.]

चकारि विद्यानेन संज्ञितप्रकाशिका ।

टीका टीकायां तुल्यतया लक्ष्यानुवर्णनम् ॥ १ ॥

चन्द्रबाह्वरचन्द्रवीनिने

हावने नवनि (? r. नवनि) हाकिवाहने ।

नानैकीवैदिकवैयर्थीनिनी

विद्यानाचिदुया जनादिनि ॥ २ ॥

इति श्रीनीलकण्ठनाथिकटीकाकोटोद्धारका जनाया ॥ श्री-
चम्प ॥ ५५३ निनीकालुवनुल्लहस्यां श्रीन्यावारे विनद्वारिका
लिपादिनि खालहेनये ॥

Cf. Bāj. Mitra, Notices, viii., p. 200.

[H. T. COLEBROOKE.]

3051.

2491. Foll. 97; size 10½ in. by 5 in.;
indifferent, modern Devanāgarī writing; nine
lines in a page.

Vīśvanātha's commentary on the *Samjñātāntra*, with the text of the latter.

This MS. does not contain the verse giving
the date of the commentary.

[GAIKAWAR.]

3052.

2182. Foll. 57; size 11 in. by 6½ in.; no
date; eleven lines in a page.

Vīśvanātha's commentary (*īkā*) on *Nilakaṇṭha's Varshatāntra*, omitting the text of
the latter after the first two verses.

It begins:

वशाद्वचं कुरचिह्नेना

चमीरचिते प्रवर्णनि निन ।

॥ विह्वरायं नमना जगति

अस्मिन्ने नालुचं गवेने ॥ १ ॥

Again *Vīśvanātha* mentions his father and
his brothers, as well as his native place, al-
though in different terms from those used in
the first part. Cf. Bāj. Mitra, Notices, viii.,
p. 201.

Of both parts there are several Indian
editions, with this commentary; whilst the
supplementary part of *Nilakaṇṭha's Tājika*,
the *prāśnaprakaraṇa*, does not seem to have
been commented upon by *Vīśvanātha*.

[GAIKAWAR.]

3053.

590b. Foll. 94 (numbered 19 + 28 + 3 +
22 + 22); size 11½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī
writing of 1751 A.D.; 9–11 lines in a page.

Śikubodhini, or *Śikubodhavaṇī*, another com-
mentary on *Nilakaṇṭha's Tājika*, by *Mādhava*
vyotirvid, son of *Govinda vyotirvid*, and grand-
son of the author of the original treatise.

The MS. is incomplete, the latter portion
of the first and the earlier portion of the
second part being wanting.

I. *Samjñātāntra*, sections 1–3, begins:

हेरेषं मुपनस्यज्ञोपेनपुष्टिद्वयकपादायुषं

मीरोहलप्रकाशारविं विह्वरायपावम् ।

मुमहेरिपुलातं मुनना श्रीविह्वरायिदम् ॥

सिंदुरावणगंडमुननिनं भाळीवधीनं अने ॥ १ ॥

प्रभाकरं वषैगमप्रभाकरं

चवीतुं प्रवहरीचरालम् ।

लोहस्य वृष्टिस्त्रिनाशकारकं

चंदे सहाचीह्वनमीरचितम् ॥ २ ॥

श्रीविह्वरायिदेवविह्वरायुषं अने विह्वरायवीर

मुमहेरिपुलातं मुनना श्रीविह्वरायिदम् ।

वषैगमप्रभाकरं विह्वरायुषं मुमहेरिपुलातं

देहादेन विह्वरायुषं वषैगमप्रभाकरम् ॥ ३ ॥

ननुमीविह्वरायिदेवविह्वरायुषं श्रीनीलकण्ठो मुनो

मुमहेरिपुलातं मुनना श्रीविह्वरायिदम् ।

श्रीविह्वरायिदेव विह्वरायुषं वषैगमप्रभाकरम् (? इहोदो) वषैगमप्रभाकरम्

श्रीविह्वरायिदेव विह्वरायुषं वषैगमप्रभाकरम् ॥ ४ ॥

गोविंद वषैगमप्रभाकरम्

वषैगमप्रभाकरम् वषैगमप्रभाकरम् ।

श्रीविह्वरायुषं वषैगमप्रभाकरम् (? वषैगम) वषैगमप्रभाकरम्

वषैगमप्रभाकरम् वषैगमप्रभाकरम् ॥ ५ ॥

Jñānamuktāvalī, fol. 2a, l. 6; *Tājika-Samarasipha*, fol. 8b, l. 6; *Trailohyapradīpa*, fol. 11a, l. 8; *Prithivyāsā* (? his *Prānakoshī*, above no. 2998), fol. 16a, l. 4; *Prānacintāmaṇi*, fol. 11b, l. 8; *Prānaḍīpaka*, fol. 4a, l. 5; 10a, l. 2; *Prānapradīpa*, fol. 12b, l. 8; *Bhuvanadīpaka*, fol. 8a, l. 2; 12b, l. 15; 14b, l. 6.

A fragment of this work is described in Weber's Berl. Cat., no. 883, which breaks off at fol. 8b, l. 6 of the present MS.

In the colophon (except date and scribe's name) every second syllable is left blank, no doubt to have been filled up in red ink, after the fashion of some calligraphers. With the blanks filled up, it would read as follows:
 इति श्रीनीलकण्ठविरचितप्रज्ञापिकाश्रीमुखा मन्त्रप्रकरणं समाप्तं
मन्त्रकीर्तनी ॥ संवत् १७५६ शुक्लपक्षे द्वितीये श्रावणे (१) ॥

[H. T. COLEBROOK.]

3056.

2305. Foll. 17 (numbered 18, no. 15 having been passed over); size 4to, 13 in. by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1799 A.D.; 26 lines in a page.

The same work; copied from the preceding MS., or from the same original.

[CALCUTTA.]

3057.

2041b. Foll. 35 (fol. 29 and fol. 80a of which are left blank); size 11 in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of 1800 A.D.; 9 or 10 lines in a page.

Tājikālakṣāra, a treatise on astrology, composed, in 1780 A.D., by *Śambhūrāma*, an adherent of the Saura creed, the son of *Gohula*, a native of Gujarat and resident of *Dhavalapara*, on the banks of the Suranadi, near the shrines of *Harapīṭha* and *Uṣṣānātha*.

It begins:

श्रीगुरुदेवागुप्तगुरु गोमुकुल
प्रसादो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
प्रसादो मे भवति विद्यालयेभ्यः ॥ १ ॥
श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
प्रसादो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ॥ २ ॥

The work is divided into 12 chapters, viz.:
I. (fol. 5b) *varṣaśāntirūpaṇa*; II. (fol. 15a) *grahabhāvaprayojana*; III. (fol. 17b) *munthā-prayojana*; IV. (fol. 18b) *rājayoga*; V. (fol. 20b) *śoḍaśayogāḥ*; VI. (fol. 22b) *mīrābhāva*; VII. (fol. 23a) *grahayoga*; VIII. (fol. 26a) *yogisvapna*; IX. (ib.) *sahamāni*; X. (fol. 31a) *māsapraveśa*; XI. (fol. 33a) *dīnapraveśa*; XII. *dīnacaryāgranthānirūpaṇa*.

It ends:

श्रीगुरुदेवागुप्तगुरु गोमुकुल
प्रसादो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
प्रसादो मे भवति विद्यालयेभ्यः ॥ १ ॥
श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
प्रसादो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ॥ २ ॥

श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
प्रसादो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ॥ १ ॥
श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
प्रसादो मे भवति विद्यालयेभ्यः ।
श्रीगुरुदेवो मे भवति विद्यालयेभ्यः ॥ २ ॥

इति श्रीनीलकण्ठविरचितप्रज्ञापिकाश्रीमुखा मन्त्रप्रकरणं समाप्तं
मन्त्रकीर्तनी ॥ संवत् १७५६ शुक्लपक्षे द्वितीये श्रावणे (१) ॥

गुह्यार्थपरमाद्वयीतुषैवपाययोः ।

निर्दरापहारेण दक्षिणं त्रुणादिरे ॥ ३ ॥

इहां पठितकहीपाभाय - श्री ५ श्री ५ दयामनसिहृमराकां
हिमोवाभायश्रीहृवैरमगहिहृमराकां हिमपहिमरादिपायजी-
मुनाहिहृवैरमगहिहृमराकां हिमपहिमरादिपायजी

For other copies of this work see Rāj. Mitra,
Notices, iii., p. 848; viii., p. 239.

[GAIKAWAR.]

3080.

2372a. Foll. 7; size 10½ in. by 5 in.; fair
Devanāgarī writing of 1649 A.D.; eight lines
in a page.

Tājikapaddhati, a short treatise on astrology,
by *Kaśava Daivajña*.

It begins:

यत्कालकोशं कलं हायनोत्तं

कलाकोशमेवैतो दुर्गमं तत् ।

कलाहस्ति तत्पुत्रं प्रत्युलोका

गच्छेत् ननकुलं बालावचोर्ध्वं ॥ १ ॥

It ends:

इति चैकलस्य पञ्चमीं जगुतेज्ञाहिपुत्रप्रकाशः ।

चतुस्त्रिचतस्रोपिनीनकरीहिमपरिचक्षः ॥ ३३ ॥

इति श्रीकोशदेवद्विपरिचक्षः तानिचपञ्चतिः संयुक्ता ॥
सहितं श्रीपादुर्गे शास्त्राग्निरिपायवाज्ञातीवकोशोपजीव-
नारायणमुद्रुद्विचोने लिखितं ॥ ० संवत् १७०६ चर्त्तं चैव-
पदि ७ पुनरे लि ० ॥

See Berl. Cat., no. 872; also published, with
Vīṣṇanātha's commentary, at Benares, in 1869.

[GAIKAWAR.]

3061.

2529a. Foll. 6; size 9½ in. by 5½ in.;
good Devanāgarī writing of about 1700 A.D.;
ten lines in a page.

[*Tājikamatānusāra*.] *Mañithagrantha*, a treatise
on divination in 70 *upendravajra* stanzas,
apparently supposed to be derived from, or
to embody the views of, *Mañitha* (*Manetho*).
Rather incorrect.

It begins:

पुत्रं प्रत्येकपर्यायं

ततो भवतीं गन्तव्यं च ।

करीमं कल्पकलनं हायनं

भवेति तन्ना विदितेन नेन ॥ १ ॥

गताद्वृत्ता मुनिशास्त्रं १००९

निग्राहनीयोलग्नैश्च १०० भक्ताः (१ भक्ताः) ।

विवा कलं वारपटीकलां

सुनीलवापादिपुत्राणि तानि ॥ २ ॥

हिंसा गताया गुह्येन हृदये १९८

अथः सक्तमिति १०० लम्पुकाः ।

मुक्ताकाया जन्मगतेदिनेन

कराज ३० भक्ताश्चिरं ह्येव ॥ ३ ॥

तत्राह लम्पं गताहिमुक्ताः

स्वहाह कायोः सक्तलाह सेदाः ।

हिचंद्रभक्तेन गताद्विधिः

होरेपिहा स्वादवज्जलम्पुगात् ॥ ४ ॥

क्रमेण मुक्ता मुक्ता पुराणेः

मुभाभुभस्यापि निद्वयकाय ।

दिवा पिल्लने दक्षिणको रवि

रात्री ज्ञात्री लम्पवज्जलम्पु ॥ ५ ॥ ० ५॥

ततः प्रत्येकं यत्नामुक्तं

बलावत्तं यद्दृष्टं भवं च ।

विचोचवत्से कलमच पाई

होर्नं दलं से भवनेनधनाचे ॥ ६ ॥ ० ५॥

पुत्राकलं हायननय यत्नाम्

न श्रीविर्तं हायननय योगात् ।

दिशानि योगात् प्रवर्त्तं (१) प्रत्येकं

नक्षत्रपुत्रैः (१) कश्चित्ताणि तानि ॥ ७ ॥

लम्पानिनाचे मुनिभाषवत्से

भीने विने तत्त्वं च भीनवत्से ।

चर्त्तंगते वा भुगुणे पुत्रे वा

ज्ञातिपिनागे यद्दुपायद्वं ॥ ८ ॥ ० ५॥

It ends:

तदा कलज्ञानविधिं मुनीश्वरः

वर्त्तयत्ताः संवत्ता नदीनाः ।

मुनेषुपुत्रीये कलुपकिपुत्राः

चोर्त्तंगताः कश्चित्ताणां तानि ॥ ९ ॥

कुम्भा पिचोकाय मात कविर्
 द्वात्रिंशं युक्तं निचलीमुक्तं (I) ।
 मन्वाच राजानयेककालं
 क्षीरचकुलं विपिनं च जीवं ॥ ३० ॥
 यक्षसि कोटः परमेश्वरं च
 सुपतिं सर्वं पतिमो न संभवत् (I) ॥

इति श्रीमत्तिलकानुसारं मन्वाचनं समाप्तः ॥

[GAIKAWAR]

3062.

2359a. Foll. 42; size 10½ in. by 4½ in; indifferent Devanāgarī writing of 1758 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Tājikakaustubha, an elementary treatise on astrology, by *Bālakrishṇa Bhaṭṭa*, son of *Yādava Bhaṭṭa*, whose parentage again is traced through *Bāmakrishṇa* and *Nārāyaṇa* to *Rāmaji Paṇḍita*, a native of the town of Prakāśa on the northern bank of the river Tāpi (Tapti).

According to a various reading of another MS., the author himself lived at Jambūsaras.

It begins: श्रीगुरुभक्तये नमः ॥

आत्मा तत्त्वतः पदः प्रदत्तं विधातुं सर्वं महो
 यक्षादीनामकलागमार्थकलनः श्रीरामनिर्मलिनः ।
 तद्विज्ञानप्रभुपादपुत्रः श्रीपादकृष्णामिहः
 कुरुं शास्त्रिकीश्वरं सुतुलितं विद्वत्सदाभूषणं ॥ १ ॥

कले विधिः शास्त्रमन्वाच तन्मुखा
 वेदागुणे मन्त्रनिपादादयः ।
 कुरुं त्रापरे वगैकं यथाभवत्
 त्रिषु तत्रा शास्त्रिकशास्त्रं कुरुं ॥ २ ॥

सुतुलितकलनं हि शास्त्रं
 तत्र चीने परिकल्पितं चीनम् ।
 शास्त्रिकं विद्वत्सदादिशास्त्रिकम्
 शास्त्रिकप्रभुसर्वं यदाभवत् ॥ ३ ॥

कनरविहृत्तिलक(च)करोलक-
 मन्त्रिभिर्दिता बहुशास्त्रिकाः ।
 च इति ते कुम्भा न भवति ते
 सुतुलितं चो यथेते कुम्भाय वै ॥ ४ ॥

कुम्भायवत्तुलितं विष्णुसदृशम्
 यक्षनिष्कृतं कलिने [३]री यदावत् ।
 विष्णुनिष्कृतं यक्षिणीकृतं यक्षि
 यक्षवत्तुलितं पादकृष्णामिह ॥ ५ ॥

The following are the divisions that occur: *varshapraveshādi-dīrghaśādhānāntādīkārā*, fol. 7a; *dvādaśabhāvādīhyāya*, fol. 10a; *sūryādī-grahamunithahāphalādīhyāya*, fol. 16b; *balādīhyāya*, fol. 18b; *varshasāphalādīhyāya*, fol. 20a; *śho-dāśayogādīhyāya*, fol. 24a; *dasāphalādīhyāya*, fol. 26b; *antarādasāphalādīhyāya*, fol. 30b; *māsa-bhāvaphalādīhyāya*, fol. 38a; *māsasāphala*, fol. 39a; *dīnacaryāyām tanvādībhāvāphalā*, fol. 41a; *bhojyādīvīcārā*, fol. 41b.

It ends:

वा शास्त्रवर्तनीकवचनां समाप्ता प्रकाशो (१) शा Bh.)
 [पुत्र]

यक्षादीन् विद्वत्सदाभूषणः श्रीरामनिर्मलिनः ।
 यक्षादीनामकलागमार्थकलनः
 तन्मुखा विद्वत्सदाभूषणः यदाभवत् ॥ १५ ॥

तद्विज्ञानं यदाभवत्तुलितम्
 यदाभवत्तुलितम् कुरु ।
 शास्त्रिकीश्वरपुत्रो विद्वत्सदाभूषणः
 जितः प्रकाशो मगतिं प्रविष्टः ॥ १६ ॥

इह यदाभवत्तुलितम्
 यदाभवत्तुलितम् कुरु ॥
 च हि शास्त्रिकीश्वरपुत्रो विद्वत्सदाभूषणः
 यदाभवत्तुलितम् कुरु ॥ १७ ॥

श्रीनारायणकृतवचनां कुरुं विद्वत्सदाभूषणः
 यदाभवत्तुलितम् कुरुं विद्वत्सदाभूषणः ।
 योगिभक्तवत्सदाभूषणः यदाभवत्तुलितम् कुरुं
 यदाभवत्तुलितम् कुरुं विद्वत्सदाभूषणः ॥ १८ ॥

यदाभवत्तुलितम् कुरुं विद्वत्सदाभूषणः
 यदाभवत्तुलितम् कुरुं विद्वत्सदाभूषणः ।
 यदाभवत्तुलितम् कुरुं विद्वत्सदाभूषणः
 यदाभवत्तुलितम् कुरुं विद्वत्सदाभूषणः ॥ १९ ॥

* यदाभवत्तुलितम् कुरुं विद्वत्सदाभूषणः । Eband.

b. Horoscopy.

3064.

834a. Foll. 28; size 12½ in. by 4 in.; good Bengali handwriting of 1806 A.D.; eight lines in a page.

Brihajjātaka, a manual of rules for casting nativities, by *Vardhamihira*, son of *Āditya-dāna*. [A.]

It consists here of the following 25 chapters: 1. *rātiprabhedādhyaṃya*; 2. *grahayonibhedādhyaṃya*; 3. *viyonijanmādhyaṃya*; 4. *niśekādhyaṃya* (thus also B. C.); 5. *jātakādhyaṃya* (*sūtikādhyaṃya*, B.; *janmavidhir nāmādhyaṃya*, C.); 6. *sadyomaraṇādhyaṃya*, 12 vv. (*arishkādhyaṃya*, B., cf. next no.; *वृत्तीर्गताभावाः* C., but *वृत्तीर्गताभावाः* in summary at the end); 7. *dyurdāyādhyaṃya*; 8. *daśāpākādhyaṃya* (A. B.; *daśantar-dādhyaṃya*, C.; *daśāvibhāga*, in summary); 9. *aśṭakavargādhyaṃya*; 10. *karmājivādhyaṃya*; 11. *rājayogādhyaṃya*; 12. *nābhasayogādhyaṃya*; 13. *candrayogādhyaṃya*; 14. *dvigrahādhyaṃya*; 15. *pravrajyāyogādhyaṃya* (A. B. C.); 16. *rāśi-silādhyaṃya* (चष राशिकलः । वृत्ताभावाद्गुण्यभावात् ३३ व्व. A.; B. C., see next MS.); 17. *dṛiṣṭi-phalādhyaṃya*; 18. *bhāvādhyaṃya*; 19. *āśraya-yogādhyaṃya*; 20. *prakīrṇādhyaṃya*; 21. *anishādhyaṃya* (A. B. C.); 22. *stṛijātakādhyaṃya*; 23. *niryāṇādhyaṃya* (A. B.; *nairyāṇādhyaṃya*, C.); 24. *nashājātakādhyaṃya*; 25. *drekṣhādhyaṃya* (*drekṣhādhyaṃya* C.).

Then follow 6 additional *ślokas*, the first 4 of which contain a list of the chapters; after which:

आदिनामकप्रकरणप्रयोगः

आदिनामः (१) वृत्तिवृत्तप्रकरणः ।

आदिनामः (२) वृत्तिवृत्तप्रकरणः ।

होरा वृत्तिवृत्तिरी वृत्तिरी वृत्तिरी ।

वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी
वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी
वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी
वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी

See Berl. Cat., no. 857; Oxf. Cat., no. 779. The treatise has been variously published in India.

[H. T. COLCROFT.]

3065.

2520b. Foll. 37 (4 of which are wanting; and no. 7 being passed over); size 10½ in. by 5 in.; legibly written in Devanāgarī, about 1750 A.D.; eleven lines in a page.

The same work, imperfect. [B.]

The MS. wants foll. 19, 29-31, and the end of the last chapter after v. 11.

This copy presents some peculiar features: *Adhy.* 6. (*arishkādhyaṃya*, 22 vv., is followed by another chapter of 16 vv., beginning:

वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी (१) वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी
वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी ।
वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी
वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी वृत्तिवृत्तिवृत्तिरी

with the colophon: इत्येवमस्मिन्नाभावाः ॥ No notice is taken of these verses in *Bhaṭṭotpala's* commentary.

For *Adhy.* 16 of MS. A. (33 vv.) this MS. has two chapters, viz.: 16. *nakṣatratjātakādhyaṃya*, beg. निषवृत्तः वृत्तः १४ व्व. (which are wanting in A.); and 17. *sarvarāśiphalādhyaṃya*, beg. वृत्ताभावाद्गुण्य ३३ व्व. As commented upon by *Utpala*, these two form one chapter of 47 verses (the leaves containing vv. 13-27 being however lost in next MS.), with the title *rāśi-silādhyaṃya*. The colophons of the next four chapters are lost; but *adhy.* 21-24 of A. are here counted 22-25.

[G. S. S. S.]

3072.

2295. Foll. 38; size quarto, 18½ in. by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1818 A.D.; number of lines varying.

The same works; copied from the preceding MS., with corrections by another hand.

[CALCUTTA.]

3073.

2330. Foll. 282; size 11 in. by 5 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vṛiddha-Yavanajātaka, or *Minorājajātaka*, a comprehensive work on horoscopy and other kinds of prognostication, ascribed to *Minarāja Yavanācārya*.

It begins (cp. Aufrecht, Oxf. Cat., no. 781):

सुखेतिवाचे जगतां क्षिपाव
संहारकाळे स्वित्ते ऽमुत्राय ।
मुन्यं मनः सवैगताव निर्गं
चवीनवाचामहभास्वराय ॥ १ ॥
सुखवापुर्मुनिषु हासं
होरानर्धं लक्ष्मिर्गं मयाव ।
मन्वीनरागो निपुणं चतुष्टा
निर्दिष्टं चत्ते ऽव्यहकारं ॥ २ ॥
या पूर्वकर्मप्रभवस्य याची
याचा लछाळे लिखिता प्रहासिः ।
तां हाकासेप्रत्यक्षं विचये
दीपो वचा सधु चनेवकारे ॥ ३ ॥
आताः मुनो नेवकमानुषीः
काष्ठस्य दूषो गदिनः पुरासीः ।
ओष्वाधिकार्धपरकंदराष्ट्रि
तेवागिनवासाकाररत्नभूमिः ॥ ४ ॥
पुषाकृतिषु प्रथितो द्वितीयः
स चक्रवर्त्तयवर्गं विधातुः ।
चमाष्ट्रकामुष्टिकोमुक्तांत
दुर्वाचकां च विहारभूमी ॥ ५ ॥

वीरान्नमृमिपुन्यभूमीः

प्रवाचोः सौम्यमदेनः ।

मनीषो नाचनविदितकाः क्षी-

मोदरविभूतविहारभूमिः ॥ ६ ॥

चर्को पुलीराकृतिदुर्बलो

वचःप्रदेशो विहितचतुषैः ।

वेदारवाचीपुलिनामि तस्य

देवांगनामां च विहारभूमिः ॥ ७ ॥

विहसु लेले हृदयमदेनः

प्रवाचोः ईष्यमाहुराक्षाः ।

तस्यादवीदुर्गुहाचमाष्ट्र-

वाक्षावहामृमिपुन्यमदेनः (?) ॥ ८ ॥

प्रदीपिकां गृह्य करेण जगतां

नीत्यां नाले चरमिति कुर्वति ।

काष्ठापेयारामदरं विधातुः

कराष्ट्रिणीरातिक्षिप्तभूमिः (?) ॥ ९ ॥

वीर्यां युक्तावस्थारो मनुष्यः

स्त्रियाः स माभीकटिचलिदेशो ।

मुद्रापेचीवाक्यवचननाय

सर्वोपिवाचो नमस्तस्य भूमिः ॥ १० ॥

अथे षष्ठो मुष्टिकविग्रहसु

ग्रोहः प्रभोर्मेहगुदमदेनः ।

गुहाचिह्नचक्रविहाइनमृमि-

चलीकवीरामगरी हि भूमिः ॥ ११ ॥

जगतां मनुष्यो ह्यवचिनापेक्ष

तनाहुकृष्टुपनमदेनः (?) चक्र भु० ।

कन्यास्त्रिचक्रवर्त्तयवचननाय-

कृताक्षमुष्टिकारवाच भूमिः ॥ १२ ॥

मुगाधैर्मुखं नकारोपुनये

जामुमदेनं तनुर्वेति वातुः ।

मदीयनारत्नचक्राव्यभुव-

चभुववाचो दक्षवः प्रविष्टः ॥ १३ ॥

कलेषु पुं रिक्तः पुनस्तस्य कुंभो

सर्वोदनेकादक्षमाहुराक्षाः ।

मनीषकाचार्यमुक्तस्य चर्को

क्षीर्वाह (?) विह) मुष्टिमिपेक्षदेशः ॥ १४ ॥

सहं तु नीलवर्णवराणि :

काकस्य चरति चरितो चरति ।

च पुनरेवमिदानीमिहान्

नदीकुडुपुचरापिवाह ॥ १५ ॥

इदं प्रगाथापरमंगलम्

नदी रणीहातलवनादुराहाः ।

प्रलोहणे व्यापचयच दुरो

भूतं हते श्वेय प्रदात्मकं तत् ॥ १६ ॥

प्रलाहनायै विहितं नवादि

जापदिवाहं विहितं चरति ।

लोकं नृपैः प्रदीप्यताम्

यत्नेन ताराविषयिष्यते च ॥ १७ ॥

prathamodhyaya, fol. 4b; *grahayonibhedadhyaya*, fol. 6b; *adhsanadhyaya*, fol. 9a; *janmadhyaya* *raturthah*, fol. 10b; *ayurdāyādhyaya* *pañcamah*, fol. 12a; *dasādhyaya*, fol. 14b; *antardasādhyaya*, fol. 19a; *rauer aśṭakavargaphala*, fol. 21a; *candrāṣṭhakavargaphala*, fol. 22a; *bhauma*-, fol. 23a; *budha*-, fol. 24a; *śukra*-, fol. 26a; *śani*-, fol. 27a; *sūryadarśanacārāphalāni*, fol. 31b; *candradarśanacāra*, fol. 36a, etc.; *śukradarśanacāra*, fol. 53b; *śanaiścaradarśanacāra*, fol. 58b; *sūryacāra*, fol. 69a, etc.; *śanaiścaracāra*, fol. 95a; *tanuśthānacintā*, fol. 100a; *dhanasthānacintā*, fol. 101b; *śukhasthānacintā*, fol. 105b; *śuśasthānacintā*, fol. 108a; *vyusthānacintā*, fol. 110a; *kalasthānacintā*, fol. 112a; *mṛityusthānacintā*, fol. 113b; *dharmaśthānacintā*, fol. 115b; *karmasthānacintā*, fol. 117a; *lābhasthānacintā*, fol. 119a; *lagnadarśanacāra*, fol. 121a; *anaphāyogādhyaya*, fol. 123a; *śunaphāyogādhyaya*, fol. 125a; *durādharāyogādhyaya*, fol. 137a; *lagnāśrayayogādhyaya*, fol. 148a; *dhamāśrayayogādhyaya*, fol. 153b; *śahajāśrayayogādhyaya*, fol. 161b; *śukhāśrayayogādhyaya*, fol. 169a; *śuśāśrayayogādhyaya*, fol. 177a; *śatrubhāvāśrayayogādhyaya*, fol. 184b; *śamāśrayayogādhyaya*, fol. 192a; *dharmaśrayayogādhyaya*, fol. 207a;

śarmāśrayayogādhyaya, fol. 214b; *śābhāśrayayogādhyaya*, fol. 222a; *vyayāśrayayogādhyaya*, fol. 229b; *śanubhāvāśrayayogādhyaya*, fol. 238b, etc.; *śāśāśrayayogādhyaya*, fol. 247b; *śāśāśrayayogādhyaya*, fol. 251a; *śāśāśrayayogādhyaya*, fol. 255a; *śāśāśrayayogādhyaya*, fol. 256a; *śāśāśrayayogādhyaya*, fol. 259a; *śāśāśrayayogādhyaya*, fol. 269b, etc.; *lagnacārādhyaya*, fol. 269b; *mṛityuśāśāśrayayogādhyaya*, fol. 272b; *anishāśāśrayayogādhyaya*, fol. 274b; *śubhāśrayayogādhyaya*, fol. 277a; *śvapādhyaya*, fol. 279a; *śāśāśrayayogādhyaya*, fol. 281a; *śāśāśrayayogādhyaya*, fol. 282a.

It ends :

सुखं सुखानि सुखेनाहं

मात्रेति चते विनं नरेव ।

हारेकं कार्यं विनते नरेव वा

चरति राहस्य पुनर्य नाहं ॥ १ ॥

पलायिता[वा] यदि गोः पुनराह

वला विज्ञेयानुपेक्षिताह ।

वापुर्विषये विषयमाहं

सुविषयानं जतिवने च ॥ ६ ॥

इति गोविषयः ॥ इति नीलवर्णवराणां नील-
राजवाहकं चरति ॥ अंगुष्ठपत्रपत्राहकं चरति ॥

[GAIKAWAH.]

3074.

2339. Foll. 283; size and writing as above.

The same work, copied from the same MS., by the same hand.

The colophon ends with नीलराजवाहकं चरति ॥

[GAIKAWAH.]

3075.

2356. Foll. 83; size 10½ in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of about 1800 A.D.; 13 or 14 lines in a page.

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ

એનાં પૂર્વેકાંઈકાંઈ પાછાંકાંઈ.

જાણેલાં વાતુકાંઈકાંઈ

એને કાંઈકાંઈકાંઈ પિયેનાં ॥ ૩ ॥

જાણીકાંઈકાંઈ : જાણ : અંધારાંકાંઈકાંઈ : ॥

તે નજાંકાંઈ પિયેનાં રાજાંકાંઈકાંઈ : ॥ ૪ ॥

અંધારાંકાંઈકાંઈ નજાંકાંઈકાંઈ : ॥

એનાંકાંઈકાંઈ નજાંકાંઈકાંઈ : ॥ ૫ ॥

इति अंधारपरीलेखनामुक्तः fol. 1b; अथ अहमरी-
कार्यं fol. 2a; अथ भाषावर्णं fol. 2b, etc. इति जी-
वातवर्णने(?) इति अंधारपरीलेखं fol. 7a; इत्यवर्ण-
नामकं - अंधारपरीलेखं etc. अंधारपरीलेखं fol. 13b; इति
जातवर्णनामकः fol. 19a; इति जीवातवर्णने अहमरी-
कार्यवर्णनामकः इति जीवातवर्णने अहमरी-
कार्यवर्णनामकः इति जीवातवर्णने अहमरी-
कार्यवर्णनामकः fol. 37a, etc.; इति जीवातवर्णने अहमरी-
कार्यवर्णनामकः fol. 39b; इति अंधारपरीलेखं
- अंधारपरीलेखं - etc. अंधारपरीलेखं fol. 45b; इति
अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 49b;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 50a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 51a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 52a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 53a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 54a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 55a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 56a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 57b;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 58a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 58b;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 59a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 60a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 61a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 62a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 63a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 64a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 65a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 66a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 67a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 68a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 69a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 70a;
इति अंधारपरीलेखः - अंधारपरीलेखः - etc. अंधारपरीलेखं fol. 71a. Then follow some
verses containing a general list of contents.

It ends:

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૪ ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૫ ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૬ ॥

અંધારપરીલેખનાંકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૭ ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૮ ॥

અંધારપરીલેખનાંકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૯ ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૧૦ ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૧૧ ॥

As Dr. Buhler, Cat. of Gujarāt etc. MSS., iv.,
p. 118, mentions a MS (*Kāmadhenupaddhati*)
dated Sarpvat 1707, the date (? Śaka 1650)
given in the first of these *śloka*s could only
refer to the MS., which looks at least as old
as that.

Cf. Aufrecht, Flor. S. MSS., no. 281.

[GAIKAWAR.]

3080.

2372b. Foll. 7; size 11 in. by 5 in.; fair
Devanāgarī writing of 1664 A.D.; eleven lines
in a page.

Jātakamuktīvalīpaddhati, or simply *Muktī-
valīpaddhati*, a treatise on nativities, com-
posed, in 1478 A.D., at Brahmapura, on the
Tāpi, in Gujarāt, by Śīca Jyotirvid, son of
Dhundhi, and younger brother of Divākara.

It begins:

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૧ ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૨ ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૩ ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥

જોડીએ પૂર્વેકાંઈકાંઈ : ॥ ૪ ॥

3085.

310. Foll. 89; size 14½ in. by 5 in.; clear, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Jātakadarpaṇa, a compendium of horoscopy, compiled by *Mādhava*.

It begins:

ब्रह्म कथितवान् परमात्मनोऽहम् ।
जीवायस्य आत्मनो यन्मात्रावर्धनम् ॥
पराहमिहिरादीनां भवान्मात्रोक्तं विज्ञानम् ।
विज्ञेयः कालेन कथितोऽयं वचनम् ॥
मासीत् ये ज्योतिषमुक्तवानि
विपिक्तवो मातृभानुनम् च ।
यद्यनु ते मात्रावर्धनं मे
भवेत्ततो भवान्मनोमिरावः ॥

मेव इत्यादिप्राक्कथः कथितः ।

कथयित्वातिशयोक्तिपदं कथितव्यायुगे ।
तद्वैदिके भवेद्राक्षसैवपराधनादिकः ॥

राक्षसकथविभागकथनं । क्रियतापुरातनमुक्तलौकिक-
वाचोवचनकीयैक्याः (*Bṛhajjātaka* 1, 8) । °

The end is wanting, one leaf being lost, acc. to a note by Colebrooke's Paṇḍit on fol. 1a.

[H. T. COLEBROOKE.]

3086.

1999. Foll. 8; size 8½ in. by 4 in.; good, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Jātakapaddhati, also called *Subodhā*, a manual of horoscopy, in six *adhyāyas* of 42 verses, by *Keśava daivajña* of Nandigrāma.

It begins: नन्वा विप्रप्रायदायुतक्षिपत्रज्ञाकेमुक्तयहान्
(thus MSS.)° see Berl. Cat., no. 869; Aufrecht, Cat. Trin. Coll. Camb., p. 71; Bhandarkar, Report 1882-83, p. 30. [DR. JOHN TAYLOR.]

3087.

2076a. Foll. 18; size 9½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1649 A.D.(?); six lines in a page.

Keśava's Jātakapaddhati.

Dated: ज्येष्ठ जीरायकोष्ठे ब्रह्मवर्धनादीनां जीवाय-
वचनमुक्तं २० येन लिखितं ॥ पु ७०५ वर्षे मनीषीविभुदि
२ रपी लिखितं ॥ This may have been the date
of a former MS. [GATKAWAR.]

3088.

1546a. Foll. 6; size 10½ in. by 4½ in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

The same work, here consisting of 43 verses; the additional verse (हिस्त्रो सुपिठो°) being inserted between vv. 8 and 9 of the other copies.

[H. T. COLEBROOKE.]

3089.

2684b. Foll. 5; small 4to, size 8 in. by 7 in.; modern Telugu writing; nineteen lines in a page.

The same work.

[MACK. COLL.]

3090.

2151. Foll. 57; size 11 in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Keśavapaddhatyudāharaṇa, a commentary on *Keśava's* manual, with copious examples, tables, and extracts from other writers; composed, in Saka 1540 (A.D. 1618), by *Vīṭvanātha*, eldest son of *Divākara*.

It begins:

जीरायकोष्ठे नमस्कृत्य केसरीनामपद्धतेः ।

महितं विद्वन्नाथेन लिखितं पाठमुत्तरे ॥ १ ॥

नन्वा विप्रप्रायदायुतक्षिपेति । ज्येष्ठ केसवः मात्रावर्धनी
पुर्योः मात्रावेष्टो मातृवः । मात्रवः पाठकस्य नमोऽर्पयितव्य-
कालोऽयं विप्रभाषणमुक्तलिख्यं ज्ञानं मात्रावर्धनमुत्तरे ॥ °

See Weber, Berl. Cat., no. 871; and esp. Aufrecht, Oxf. Cat., no. 794, where a list of authorities quoted is given.

3099.

2541d. Foll. 17; size 10 in. by 4½ in.; fair, small Jaina Devanāgarī writing of about 1600 A.D.; seventeen lines in a page.

Lagnacandrikā, a treatise on nativities, by *Kāśinātha*.

It begins:

निजावगच्छन्तं यो जीवति भूतलं ।
तं यं यस्मान्मं सर्वकामिनीयते ॥ १ ॥

Cf. Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 257. A lithographed edition of the treatise was published at Benares in 1867. [GAIKAWAR.]

3100.

2520a. Foll. 32; size 10½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 9-11 lines in a page.

Bālabodhajātaka, by *Haridatta*; preceded and followed by extracts on the influence of the planets on the fate of man.

It begins: अथ जीवन्मानवोत्पत्त्यनि लिख्यते ॥ अथ जन्मकथं ।

विषयः पुनः श्रीसुवर्णान्तर
दीर्घापुराणविनिर्वाहः ।
देवप्रियाचार्येणानुरक्तः
श्रीशिवाने मानवः सुखी च ॥ १ ॥
अथान् गुरुश्रीकृतं मानवी बुधनेष्टः ।
अथैकैकमानुको मानो पौत्रराज्ये ॥ २ ॥

इति वृत्तराजकथं ॥ अथ दक्षिणावगच्छं ॥ ०

इति अष्टकं । अथ मानकं fol. 2a; इति जन्ममानवे मानकं । अथ दक्षकं fol. 2b; अथ विधिकं fol. 3a; अथ वारकं fol. 4a; अथ नक्षत्रकं fol. 4b; अथ योगकं fol. 6a; अथ शुभयोगः fol. 7b.

Then follows the *Bālabodhajātaka*, in two(?) chapters, beginning:

गुरुवादाचक्रान्तं मया मानककथनम् ।
यस्यैवै कालमुक्तं यस्मान् पुत्रिपत्न्यं ॥ १ ॥

इतिवाता वातः(१)श्री वीरान् वसे जयते ।

यस्यवाः पतिः ५० कालः संख्याया जयतेकालः ॥ १ ॥

1. (42 verses): इति जीवितवृत्तिपतिने वातलोच-
नामके महत्करीकरं fol. 10a.

2. (52 verses) *lagnabhāvopprakarāṇa*, ending fol. 13a:

गुरुलगातिविशेष हरिदत्तेन जीवता ।

विनिवे भविरक्षेद् भावानां कालं कृतं ॥

(3.) अथ जीवितवृत्तिपतिना ज्ञातं ज्ञातः fol. 13a; अथ जीवितवृत्तिपतिना भावानाम् fol. 13b; अथ जीव-
तायां दृष्टयो विधिकं fol. 22a.

इति ० वातलोचनामके विषयगुरुवृत्तिपतिनामके 25b.

अथ आचार्यकरीपतिना fol. 26a, etc.; ending with an extract from the *Budrayāmala*, fol. 29b and the *daśākrama* from the *Gaurijātaka*, fol. 30a.

Fol. 1a contains the following title written by another hand: अष्टगुणोद्गीर्णानुप्रतिःपन्नमान-
वकथनं(?) पंचांग ३२ ॥

[GAIKAWAR.]

3101.

1528a. Foll. 5; size 10 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Yogasāra, or *Yogarāja*, the nomenclature of 80 astronomical conjunctures, compiled for purposes of horoscopy.

It begins:

गुरुपुराणां दीर्घां वाचं सर्वविदाविनीं ।
योगकारान्ते वसे श्रीसुवर्णान्तरकः ॥ १ ॥
मन्त्रकर्मरहस्योः संख्याया मुनिनिर्दिष्टः ।
अज्ञीतिरसंख्या ईति गुणाख्याने कनेकः ॥ २ ॥
मन्त्राख्याकाराख्याविधिहासमपराजने ।
इत्युद्गीर्णानुप्रतिःपन्नमानवकथनं ॥ ३ ॥

Colophon: इति जीवितवृत्तिपतिने वातलोच-
नामके महत्करीकरं विधिकं पंचांगः ३

[H. T. COLMBROOK.]

3106.

2186. Foll. 97; size 1½ in. by 5 in.; well written in the Devanāgarī character, in the former part of the last century; eleven lines in a page.

Śākunam, also called *Śākunārpava*, a work on omens and divination in twenty chapters, by *Bhaṭṭa Vasanārāja*, son of *Bhaṭṭa Śivarāja*, and younger brother of *Vijayarāja*.

It begins:

विधिनामावकाशकरोः

ज्ञापीतिच्छंदिनामकोः ।

छन्दोमयानीयविधि (मिति B, मिति R. M.) देवताः

कदा नमोऽपि नमो यहेः ॥ १ ॥

मुनिं चो नरपतिं चो विचरता वच्युं ह्यकादशो
माहात्म्यं च यमुप्यदा रतिमुक्तं भूमादयः वदयताः ।

उत्ताहं श्रमादयो व्यचरताः कर्तुराकाशका
ज्यो यो व्यकपदा महावचयता भोगे मुनिमादयः ॥ २ ॥

भट्टाक्षिपरावाहो योऽभिज्ञाभूतेऽभिज्ञेयः ।

दूरे ह्य वचयताः कर्मणि दूतुर्विचयताः ॥ ३ ॥

पूर्वकलो व्यकलं चो जातो वसुधातो वुपाक्षिरः ।
तत्पादकमुपवीची वचनराजो भुजकस्य ॥ ४ ॥

अभ्यधितो रतिबलाह कृतवदुमानेन वगदेवेन ।

अरचवदधी तदर्थं शाकुनम्योवकृतये च ॥ ५ ॥

विषयमुप्यदवचनहावदनेनवचनवदं ।

वचनवदुदमनिम् वचनमयस्य शकुनानि ॥ ६ ॥

The chapters (*varga*) are as follows: I. *pratishṭhitaśākunam*, fol. 3a; II. *śāstrasamgraha*, fol. 4a; III. *vicārīśāstranavidhi*, fol. 6a; IV. *miśrakam*, fol. 10a; V. *śubhāśubham* (end of this and beginning of next omitted); VI. *nareṅgītam* (4 sections), fol. 13a; VII. *potakīrutam* (21 sections), fol. 38b; VIII. *patatṛiṣaḥ*, fol. 42a; IX. *cāshavicāra*, fol. 42b; X. *khaṭṭjanavicāra*, fol. 44a; XI. *karāyikāvicāra*, fol. 44b; XII. *vīyasaavicāra*, fol. 56a; XIII. *paṅgalāvicāra*, fol. 69a; XIV. *caṁshapadavicāra*, fol. 72a; XV. *śhatpaddādivicāra* (vermin), fol.

73a; XVI. *pīṭhāśubham*, fol. 74a; XVII. *pallikāśubham*, fol. 76a; XVIII. *śarvāśubham* (12 sections), fol. 90b; XIX. *śindrudam* (6 sections), fol. 96a; XX. *śindrutaprabhāvaśāstram*, ends:

इति श्रीवचनराजशाकुने वदमानवेदोमने वचनकावचीकुने
विषाहवचनराजवीरिने विज्ञातिने वनेः ॥ २० ॥ इति श्रीवचन-
राजराजविधिने वचनराजवचनराजवीरराजवचनराजवचनराज
वचनविधि ॥

Cf. Weber, Berl. Cat., nos. 896, 897; Raj. Mitra, Notices, ii., p. 8. [GAIKAWAR.]

3107.

1849. Foll. 109; size 12 in. by 4 in.; legibly written in Devanāgarī; 8 or 9 lines in a page; modern.

The same work.

It ends: इति वचनराजे वचनवीकुने वचन वचनवीरिने
विज्ञातिने वनेः ॥ इति वचनराजविधिने वचनराजवचनराज
वचन वचनराज वचनराज ॥

On the front page the work is called *Śākunārpava*. [DR. JOHN TAYLOR.]

3108.

2051. Foll. 78 (numbered 77, two leaves being marked 19); size 11 in. by 8 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Sarvārtha-cintāmaṇi, a treatise, in verse, on omens and astral influences, by *Vaṅkaḥa-śarma*, son of *Appaya*.

It begins:

वीरवचनवेदोमने वचनवीरिने वचन

वचन वचनवचन वचनविने वचनो व्य[?] वचनवीरिने

वचनविज्ञातिने वचनविज्ञातिने वचनविज्ञातिने

वचनविज्ञातिने वचनविज्ञातिने वचनविज्ञातिने ॥ १ ॥

वीरवचनवचन वेने वचनविज्ञातिने वचनविज्ञातिने

वेनेः वचनवचन वचन वचन वचनवचन ॥ २ ॥

सुवादि यन्त्राणां तत्र युक्तयानि च ।
बीमारीबीजं चैव योगिनीयोगफलम् ॥ ६ ॥

रवीशं च विष्णुं च खरविं^१ करारिणम् ।
भूषणं गार्ह^२ नाम कृष्णं खरोरकम् ॥ ७ ॥
शालं रवहृदात्म^३ किशोरं वयस्वतिम् ।
पुष्पकेतुं च दीपकीर्ण^४ ज्योतिषं तत्रा ॥ ८ ॥

मन्वन्तारयोगानि भूतपुत्राणि वाणि च ।
मन्वन्तारं च विज्ञानं विज्ञानं वरुणमन्त्रम् ॥ ९ ॥
दशेषं वरुणाक्षराणां (खर B) दृष्टपातो^{१०} वरुणात्मना ।
खरोरकारं प्रवक्ष्यामि^{११} सर्ववैज्ञानिकमन्त्रम् ॥ १० ॥

पञ्चमगणपुत्राणि^{१२} संयुक्ता यदि बाहिनी ।
तत्राणि भङ्गनावाणि नृप हीनखरोरके ॥ ११ ॥
तावन्नरानि ते योरा(धीरा B, C) होम्यन्त्राव्यवहारम् ।
यावन्नरानि नो यन्त्रे खराखे वरुणमन्त्रे ॥ १२ ॥
वर्षविहितयो^{१३} पुत्रे खरानि विना नृपः ।
युक्तयोर्येन तद्गु वरुणाव्यवहारः ॥ १३ ॥

^१ Thus C; ^२ खरं A; संवरं B, योगिनीयोगफलं F, योगिनीवयसंवरं E, योगिनी वयसंवरं D; योगिनी योगसंवरं Camb.

^३ खरविं A; रज्जवं तन्मन्त्रं च^४ D, रज्जवं च विष्णुं च^५ E, F; रज्जवत्[रि]वं चैव^६ Camb.

^७ मेरुं B, भूषणगार्हं D, E, F.

^८ तं रवहृदं स्वानं B; शालं रवहृदात्मं च C; तन्म रवहृदं दाहं च D; तन्म रवहृदात्मं E; तन्म रवहृद-दाहं च F; तन्म रवहृददाहं च Camb.

^९ च दीपं च श्री^{१०} A; दीप^{११} C; वदीप^{१२} D, Camb; वदीप^{१३} E; वदीप^{१४} F.

^{१५} ज्योतिषां तत्रा C, D, ज्योतिषाव्यं E, Camb.

^{१६} विज्ञानं B A; वरुणमन्त्रं B, च वरुणमन्त्रं C; वरु-णमन्त्रं D; वरुणमन्त्रं F.

^{१७} दृष्टपातो C, D, E, F; दृष्टपातो Camb.

^{१८} मन्वन्तारानि B; मन्वन्तारानि D, F; ^{१९} सर्ववैज्ञानिकमन्त्रम् Camb.

^{२०} पञ्चमगणपुत्राणि^{२१} C; पञ्चमगणपुत्राणि: पुत्री वरुणं Camb.

^{२२} न भवेद्विषयः A; विषयविषयः C.

वरीयो यदि नृपे^{२३} खरविं^{२४} खरविं^{२५} (खरविं C)
[खरविं:]

रव्याक्षराणां^{२६} राक्षं विष्णुं तत्र भूषणं^{२७} A, १० ॥

खरविं^{२८} भूषणानां^{२९} तत्रावादि विषयविषयः A
तत्राव्यवहारः च: खरी वरुणाव्यं नृप भवेत्^{३०} ॥ ११ ॥

दशेषं तत्र तत्र वरुणं वरुणमन्त्रम्^{३१} ।
खरोरवपत्नी राधा^{३२} दशं दशं लोकात् ॥ १२ ॥

पुष्पकेतुं न योहं नृपेहीनखरोरके^{३३} ।
खरोरवपत्ने ज्ञाने योहं वरुणाव्यवहारम्^{३४} ॥ १३ ॥

खरः तन्मन्त्रं विष्णुं मन्वन्तारः ।
खरोरविषयः राक्षं^{३५} खरीं तन्मन्त्रम् ॥ १४ ॥

वादी खरविं वरुणं वरुणमन्त्रम्: वरुणं^{३६} ।
भूषणानि वरुणमन्त्रं ज्योतिषाव्यं नृप भवेत्^{३७} ॥ १५ ॥

यावत्तेषु च सर्वेषु यानुक्तानि खरोरके ।
यानुक्तानि वरुणं खरविं विष्णुं^{३८} ॥ १६ ॥

मात्राणां वरुणं वरीयो राक्षं^{३९} विष्णुमन्त्रम् ।
दृष्टपातोद्यं यन्त्रं^{४०} वरुणाव्यवहारम् ॥ १७ ॥

^{२६} रव्याक्षराणां D, E, F.

^{२७} खरविं भूषणानां: A; वरुणाव्यं C.

^{२८} लोकात् A, D; तत्रात् C.

^{२९} तत्रं दशं वरुणं A; वरुणमन्त्रं B, E.

^{३०} वरुणं राधा C; वरुणं ज्ञाने D, E; वरुणं ज्ञाने E; खरोरके वरुणं नृप B.

^{३१} नृपे हीनखरोरके C, D; वरुणाव्यं: खरोरक B, C.

^{३२} ज्ञानविष्णुः A; शालविष्णुः B; वरुणाव्यं F.

^{३३} राक्षं B, C; राक्षं: E, F; खरोरविषयविषयः D; ^{३४} वरुणं E.

^{३५} खरविं B; ^{३६} वरुणमन्त्रं: E; खरविं विष्णुं वरुणाव्यं वरुणमन्त्रं च । ज्योतिषां तन्मन्त्रं नृप वरुणाव्यं वरुणमन्त्रं C.

^{३७} योहं E; वरुणाव्यं विष्णुमन्त्रं तत्राव्यं ज्योतिषाव्यं C.

^{३८} राक्षं A, F; राक्षं D.

^{३९} दृष्टपातोद्यं तत्राव्यं वरुणाव्यं A; दृष्टपातोद्यं तत्राव्यं वरुणाव्यं D, E, F; दृष्टपातोद्यं यन्त्रं C, ^{४०} वरीयः वरुणाव्यं: D.

चक्षुः दिव्यं यदीयं त्रिभिर्वाच्यैर्बोध्यम् ॥
ब्रह्मलक्षणमुक्तादिपत्रं दिव्यकरं बुद्धम् ॥ २१ ॥

इति खरपञ्चमनामि ॥

I. col.: इति नरपरिमवचयैखरोदये ब्रह्मचर्यसहाध्यायः ।
fol. 6a.

II. beg.: मोहान्धकारमगमार्गं ॥ १ ॥ अथातः संशय-
ज्ज्ञानि मोक्षा ये ब्रह्मवान्ते । ०

ends: इति दिव्यकरखरपञ्चम् ॥ इति नरपरिमवचयै-
खरोदये वचखरपत्रं नाम द्वितीयोऽध्यायः (1) ॥ fol. 15b.

मुक्ता[र्] मुक्ताद्वयमगमार्गं प्रकाशितं । ०

इति नरपरिमवचयैखरोदये द्वितीयोऽध्यायः ॥ fol. 18b.

III. beg.: अथातः संशयज्ज्ञानि चक्षुः चैतन्यदीपकं । ०

ends: इति खरपञ्चमनामि ॥ इति नरपरिमवचयै-
खरोदये चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥ fol. 68a.

The present MS. lacks the last four short chapters (in regard to which MSS. differ very considerably); the last portion of the MS. belonging to different works.

After another section on *cakras*, beginning:
अथ लक्ष्मणमोक्षमार्गदर्शनम् ।

जेष्ठं भूषणं चक्षुः मुग्धादिभिर्बुद्धम् ।

आचारिण्यकरोर्बोधिगुणविशिष्टम् ॥ ०

इति ब्रह्मचर्यसहाध्यायः समाप्तः ॥ fol. 71b; followed
by another incomplete section:

प्रथमनामि नारदोक्तं लक्षणं प्रथमम् ।

अथादिपत्रमार्गं नामाग्निं प्रथमम् ॥

it gives, from fol. 72a, l. 10 to the end, the

²⁰ यथाहनादिचक्षुः चक्षुः B; यथाहनादिचक्षुः C; यथा-
हनादिचक्षुः D, F; यथाहनादिचक्षुः E; ० योग्यं
B, C.

²¹ Thus D; ब्रह्मलक्षणमुक्तादि चक्षुः खरं देवोदयं इत्यादि B;
ब्रह्मलक्षणमुक्तादि चक्षुः खरं देवोदयं इत्यादि C; ब्रह्मलक्षणमुक्तादि
E; ब्रह्मलक्षणमुक्तादि चक्षुः F; दिवि ब्रह्मलक्षणं नाम च
चक्षुः दिव्यकरखरपञ्चम् A.

concluding portion of the *Mukundavijaya*,
corresponding to foll. 51b-56b of MS. 2417 of
that work.

This MS., as well as B and C, is illustrated
by many curious diagrams of *cakras*.

[F. BUCHANAN.]

3110.

745. Foll. 59 (numbered 58; no. 21 being
double); size 12½ in. by 4½ in.; fairly good
Devanāgarī writing of 1799 A.D.; 10-18 lines
in a page.

Narapatijayāścaryā-Svarodaya. [B.]

This MS. wants the last two chapters.

I. इति नरपरिमवचयैखरोदये चक्षुः चक्षुः
चक्षुः चक्षुः ॥ fol. 4a.

II. इति चक्षुः चक्षुः चक्षुः चक्षुः
चक्षुः ॥ fol. 10b.

III. [इति चक्षुः चक्षुः चक्षुः चक्षुः
चक्षुः ॥ fol. 14b] इति चक्षुः चक्षुः चक्षुः
चक्षुः ॥ fol. 44a.

IV. beg.: अथातः संशयज्ज्ञानि चक्षुः चक्षुः ॥ ०

ends: इति नरपरिमवचयैखरोदये चक्षुः
चक्षुः ॥ fol. 51b.

V. beg.: पुनरन्यथा चक्षुः चक्षुः चक्षुः ॥ ०

ends: इति चक्षुः चक्षुः चक्षुः चक्षुः
चक्षुः ॥

[H. T. COLBROOKE.]

3111.

2297. Foll. 58; 4to, size 18 in. by 10 in.;
good Devanāgarī writing of 1813 A.D.; twenty
lines in a page.

The same work. A reproduction of the pre-
ceding MS., with later corrections by another
hand.

[CALCUTTA.]

3112.

1684. Foll. 120; size 8½ in. by 8½ in.; clear, modern Devanāgarī writing (European paper); nine lines in a page.

Narapatīyajayacaryā-Svarodaya. [C.]

Like the following three MSS., this copy omits the three verses enumerating the seven *Yāmalas*.

I. इति पञ्चमः। (differing considerably at the end) fol. 4b.

II. इति नरपतिवचनवैद्या खरोदये खरायावो द्वितीयः। fol. 17a.

III. इति न० ख० चतुर्दशोऽधिकः। fol. 88a.

IV. इति नरपतिवचनवैद्याखरोदये ब्रह्माध्यायो द्वितीयः(1)। fol. 101b.

V. [इतिभिर्येकविधः fol. 102a, etc.; इति मनु-
स्मृत्यन्तर्गतः fol. 118a;] final colophon: इत्युपमातः ॥
इति श्रीनरपतिवचनवैद्याखरोदये वरुणवक्त्राध्याये ब्रह्माध्यायः
पंचमः समाप्तः ॥

योरे गूढे दुर्येकाक्षानल्लाम्ने
चित्रे चक्रे काष्ठपत्रे कथिते ।
कुत्र योऽहं ब्रह्मदूर्ध्वदुर्हीनः
सोमारे वा धूमि पुत्रं विदध्याम् ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

3113.

744. Foll. 33; size 12½ in. by 4½ in.; modern Bengali writing; 10-17 lines in a page.

The same work. [D.]

I. wants the last 17 *ślokas* and colophon on fol. 7b.

II. [इति गुप्ताभिरुदितकलपः fol. 6a, corresp. to *dinaphalacakra* of A.; इति नरपतिवचनवैद्याखरोदये खरोदये प्रथमः] fol. 9.

III. beg.: अथातः संवत्सराणि चत्वारिंशद्विंशतिः ०

ends: इति नरपतिवचनवैद्या खरोदये श्वेदपत्रम् ॥ fol. 28a.

IV. beg.: अथातः संवत्सराणि द्वादशानि समाप्तः ०. considerably compressed; 16 sections (*adhi-
bhāṣikā*, etc.) of 1 or 2 verses each; ends: इति
प्रथमः ब्रह्माध्यायः समाप्तः ॥ fol. 28b.

V. beg.: अथीदम उच्यते ॥ अथी चत्वारि त्रय पञ्च
विंशती गुणवती इति ॥ ०

ends: इति मनुस्मृत्यन्तर्गतः ॥ इति नरपतिवचनवैद्या
खरोदये वचनपञ्चमः समाप्तः ॥ fol. 21a.

VI. beg.: अथातः संवत्सराणि त्रयोदशानि संपूर्णानि ०

ends: इति नर० ख० अथैवाहं fol. 32a.

VII. beg.: अथातः संवत्सराणि चतुर्दशानि समाप्तः ०

It ends:

एवं कृत्वा विधानेन भक्तिमुक्ताः प्रव्रजतः ।
दुष्टास्तुतः प्रभावने सदाः सर्वे तु सर्वदा ॥
एवं सर्वप्रकारेण पुनः यस्याभिरुचयम् ।
तदादि तस्य पुनस्तु चरणीया न जायते ॥
यदास्तुता न कुर्वन्ति पुनः शक्तिविशेषितम् ।
यतो यद्वन्तः सर्वे नराणां तु भूतानुमन् ॥

इति श्रीनरपतिवचनवैद्या खरोदयः समाप्तः ॥

[H. T. COLBROOKS.]

3114.

936. Foll. 98; size 12½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; 6 or 7 lines in a page.

The same work. [E.]

I. इति खरोदये ब्रह्माध्यायः नाम प्रथमोऽध्यायः ॥ fol. 5b.

II. इति चखरोदयपत्रम् ॥ इति द्वितीयोऽध्यायः ॥ fol. 18b.

III. इति ० श्वेदपत्रम् ॥ इति नरपतिवचनवैद्या खरोदये
वरुणवक्त्राध्याये चतुर्दशोऽधिकः नाम तृतीयोऽध्यायः ॥
fol. 70b.

IV. इति खरोदये ब्रह्माध्यायः नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ fol. 81a.

V. beg.: अथी चत्वारि च पञ्च चत्वारि च(1) विंशती गुणवती
इति ॥ ०

अभि जन्म वधावसान् । यन्मातुर्विज्ञातव्या मङ्गलं याति-
मन्मातुर्वेद्यं दत्तं दिक्षो वल्लभिता वल्लभिताः च रामचन्द्रनामा
लोचनानी यदिः नैमिषारत्ने वदन् शब्दं यत् कष्टमात्रं इत्य-
चः शारो म्मुच्युर्मात्रावस्य विधिभिः संवत् ज्येष्ठशुक्ल-
दिनमयः ॥

मुकुटितायैव सुपोषिताय

सतोषकाराय तया यथाश्रितम् ।

अनं जगत्कारुण्यहस्य

दीक्षायां नो हृदये स्पैयामि ॥

संस्कृतो रामस्य भगवतो लघुविज्ञानम् ।

दीक्षानामकरोद्वाचैवैवमादिशको वरहम् ॥

इति श्रीरामचन्द्रलोचनयात्रिपरिचयनन्दनरत्नाटीका भट्टकृता
जगता ॥

There are several diagrams in which the letters of the alphabet are arranged in peculiar ways with a view to their serving as charms. [H. T. COLEBROOK.]

3118.

2091a & b. Foll. 6 + 15; size 8½ in. by 5½ in.; legibly written in Devanāgarī, in 1679 A.D.; twenty lines in a page.

Samarasāra, with *Bharata's Saralā*. [B.]

The two concluding verses of the commentary, given by A, are wanting in this MS., which was copied by *paṇḍyā Śivadeva*, son of *paṇḍyā Harikrishṇa*. [GAIKAWAR.]

3119.

2301. Foll. 28; 4to size, 18 in. by 10 in.; fair, modern Devanāgarī writing; number of lines varying.

Samarasāra, with commentary. [C.]

In the colophon of the commentary, as well as on the title-page, some other hand has altered the title *Samarasāra* into *Samarsa-siṃha*; whilst in the text it is left unchanged. [CALCUTTA.]

3120.

1519b. Foll. 7; size 10½ in. by 5 in.; clear, modern Devanāgarī writing; fourteen lines in a page.

Samarasāra, without the commentary. [D.]

This MS. omits the last verse of the text, and consequently the author's name and account of himself.

Colophon: इति श्रीचन्द्रकारे जगताम् ॥

[H. T. COLEBROOK.]

3121.

854. Foll. 93; size 12½ in. by 6½ in.; good Devanāgarī writing of 1805 A.D., enclosed in coloured lines after the Kashmir fashion; ten lines in a page.

Candronmilana, or *Mahāśāstrārṇava*, a Tantric work on fortune-telling in the different circumstances of daily life.

It begins:

हेरेव च नमस्कृतं विष्णवे विष्णोर्नमः ।

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च (१) ब्रह्मविष्णुश्च रुद्रश्च ॥ सप्तदशः [अक्षरानि] ॥ १ ॥

सप्तदश्या गताः सर्वे जगिताः दूरेष्वंशुनाः (१) ।

दुषिणां संवत्सरानि सारानाहिकानिर्गताः ॥ २ ॥

यथापेयोर्येषां चतुःषष्टिः योगिनी ।

नमस्कृता मया सर्वे दक्षिणावर्तदिशि (१) ॥ ३ ॥

यामलं ब्रह्मद्वयं विष्णोर्दीनकमेव च ।

यमाया यामलं ज्ञानं येषां पुत्रयामलं (पुत्रः R. M.;

[पुत्रः F.) ॥ ४ ॥

चादिपूजाभ्योः कारं सर्वं विनैवपूजाभिः* ।

तत्र दुरी मया हातं संकल्पेनमेव च ॥ ५ ॥

यथाकारादरे कारं योरे जयिष्ये विनः ।

जगद्रे च यथा रत्नं पुत्रयामले मनुष्या (र. यथा ययु) ॥ ६ ॥

* जैनैवपूजाभिः R. M.; जयिष्येवपूजाभिः Floz.; P. J. J. nāth's *Sararatatoddaga*, Orl. Cat., no. 793.

वाचावाचिः कुं उषं हिस्वादि वचावर्गं ।

तथा हि उषंवाचावाचं वाचवर्गं वचोवर्गं ॥ ७ ॥

वृद्धा चक्रावलेखानि कोटिनेत्रज्ञानानि च ।

मेघ वृत्तेन नागोनेत्रं चक्रोन्मीलनं कुं ॥ ८ ॥

चतुर्दशमं (र. चतुर्दशमं) वैष चतुर्दशं नृपानुमं ।

ज्ञानो ह्यभिज्ञो पुनः चक्रमुपैषानुमं (र. वषं गमः) ॥ ९ ॥

नमोऽथे तु वा पिता मुनिभेदेनवचा ।

लूका (I) च वृत्तवर्गं तु वाचनान् च तत्परं ॥ १० ॥

दिक्षो भागं (निज्ञानो R. M.) तथा ज्ञेयं संज्ञा च

[दिक्नेत्र च ।

-- गमनं वैष वाचवर्गं कर्तव्यं हि (I) ॥ ११ ॥

वाचुरे व्याधिरुचं च गमं च प्रवर्गं ज्ञेयं ।

मेघुनं च तथा रात्री चक्रि ज्ञादं च भोजनं ॥ १२ ॥

ज्ञानं नरेन्द्रायां रात्रिगम्य लक्ष्यं ।

कोटिनेत्रं च दुर्भिक्षं प्राप्नुते चक्रदागमं ॥ १३ ॥

वाचोवृत्तवर्गलेखं चक्रान् नमोदि ।

विज्ञातं चरित्रं कुं चक्रवर्गस्य विज्ञानं ॥ १४ ॥

गवादिचक्रवर्गेषु वाचिजं प्रवर्गिजं ।

वरोक्षे नृपभूतानां चक्रलेखं च मुद्रितं ॥ १५ ॥

वाचरी रमते (?) यच वाचवर्गमुपेक्षया ।

नृपस्य वीरिं मुद्रं च चक्रादं नमोवाचं ॥ १६ ॥

भूमिभानं तु ज्ञातव्यं चक्रलेखे निष्कलेषि च ।

मेघोभावं तथा रात्रौ पुरुषलोचिषेवमः ॥ १७ ॥

चक्रवर्गव्यक्तो योगिः कर्मपात्राकृते च ।

मुद्रो नृपि गच्छते यच मोक्षं स्वर्गं च नारवं ॥ १८ ॥

चक्रवर्गं विभु लोचेषु वरिते चक्रदागमेः ।

वृद्धं तु तथा ज्ञानं ज्ञातव्यं तु चराचरं ॥ १९ ॥

इति स्वभाषीः । इति चक्रोन्मीलने महाज्ञाकावर्गे विनिर्गते
चक्रवर्गवर्गवर्गे प्रवर्गं प्रवर्गं ज्ञानम् ॥

The treatise is accordingly divided into the following chapters (*paśāla*):—

1. *mālaśāntarātrīthasambandha*, fol. 2a; 2. *akṣarodāharapam*, fol. 2b; 3. *svatārāharānayanam*, fol. 11a; 4. *prabñāvātāra*, fol. 11b; 5. *ashābhāpīramudhāra*, fol. 15a; 6. *atītapāśālam*, fol. 16a; 7. *varīamānāgatam*, 17a; 8. *lābhālā-*

bhājīvitamarapajayapāśāntarātrīthasambandhamanir-
dhanaśāśānam, fol. 19a; 9. *śivādāśāntarātrī-*
thasambandhamanir, fol. 24b; 10. *mālayonīvitamarapam*
śivādāśāntarātrīthasambandhamanir, fol. 40a; 11. *śāntarā-*
trīthasambandhamanir, fol. 42a; 12. *śāntarā-*
trīthasambandhamanir, fol. 48a; 13. *śāntarā-*
nayanam, fol. 59b; 14. इति चक्रवर्गे (I) महाज्ञाकावर्गे
śalyodādhārācakram, fol. 67a; 15. *tāshārānaya-*
nam, fol. 78a; 16. *nashājanmapātrīthasambandhamanir*,
fol. 78b, 17, 18. *jīvanamarapajāśānam*, fol. 75a;
19. *garbhāgarbhām*, fol. 77a; 20. *mādhānā-*
cāra, fol. 77b; 21. *bhōjanācintā*, fol. 78b; 22.
chattrabhangā, fol. 80b; 23. *rāshātrīnirāyā*,
fol. 82b; 24. *koṭibhāṅga*, fol. 84b; 25. *śubhi-*
kṣadurbhikṣahavīcāra, fol. 85a; 26. *prāśāntarā-*
śāntarātrīthasambandhamanir, fol. 86a; 27. *śāntarā-*
trīthasambandhamanir, fol. 86b; 28. *ārāmavīcāra*, fol.
87a; 29. *prāśāntarāśāntarātrīthasambandhamanir*,
ib.; 30. *grīhāśubhā-*
śubhāvicāra, fol. 88a; 31. *arghāśāntarāśāntarātrīthasambandhamanir*,
fol. 89a; 32. *parokṣhamantrāśubhāpīthasambandhamanir*,
śāśānam, ib.; 33. *pattrālekhanāśāśānam*, fol. 89b;
34. *pārādhīnāśāntarātrīthasambandhamanir* (वाचरीनां प्रवर्गज्ञानं वृत्तेः वाचवर्गं
चरि°), fol. 90a; 35. *sandhīmīlanavīgraha*, ib.;
36. *vivāhāśāntarātrīthasambandhamanir*, fol. 90b; 37. *nashāśāntarā-*
śāntarātrīthasambandhamanir, ib.; 38. *bhūmīśāntarāśāntarātrīthasambandhamanir*,
fol. 91a; 39. *maitrībhāvaśāntarātrīthasambandhamanir* (numbered 40),
ib.; 40. *anyāyanīpāśāntarātrīthasambandhamanir* (numbered 39), fol. 91b;
41. *anyājanmājāśānam* (numbered 40), ib.; 42.
kāryākāryam (numbered 48), fol. 92a; 43.
śāśānamīrnaya (from here not numbered), ib.;
44. *kīśhāśāntarātrīthasambandhamanir*, fol. 92b; 45. *(vidyodayapra-*
karanam) ends:

इत्येव भाषिं पूर्वं प्रवर्गं नृपभूतम्* ।

नृपवर्गं (?) नृप° महाज्ञानं भाषिं प्रवर्गवर्गः ॥ ८ ॥

वाचिष्वर्गवर्गं तथा चक्रवर्गं पुनः पुनः ।

चक्रवर्गं इत्येव नृपवर्गं वाचवर्गवर्गम् ॥ ९ ॥

* It is probably on the strength of this passage that the Candrāmīlana-tantra (cf. Cat. Cat. 3, 11) some lines attributed to Madhusūdana.

इतिमल्ल सुवर्ण रेखा च विमुक्तं मुनेः (1) ।
 पुनश्चतुर्गुणं कृत्वा ननुचं पीकमादिहो ॥ १० ॥
 'वार्तिन सुवर्ण पीकं' ० इति चंद्रोल्मीछरं संस्कृतं कृतम् ॥
 संवत् १८६१ ॥

आपाते नृकापके तु नवम्या भुगुणारे ।
 कर्मात्मिकापके चिराद्विचरति ॥

From chapter 8 onwards, the text is accompanied by a commentary (*śikṣā* or *dīpikā*).

Cf. Rāj. Mitra, Notices, i., p. 281; Weber, Berl. Cat., no. 908; Aufrecht, Florentine MSS., p. 116. [H. T. COLEBROOK.]

3122.

2528g. Foll. 20; size 9½ in. by 4½ in.; clear, large Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; six lines in a page.

Svarodaya, a description of the different modes of respiration and their magic effects; in the form of a dialogue between *Īśvara* and *Pārvatī*.

It begins :

ज्ञाते मुने उदाचारे गुरुभक्तकामने ।
 दृढचित्ते नृपते च देवं येन सरोदयः (०५ F) ॥ १ ॥
 पुत्रे च पुत्र्ये च पुत्रे जहाते गुरुलोचने ।
 हीनकले दुराचारे अरुह्य न दीयते ॥ २ ॥

जीवावैशुपाय ॥

देवदेव महादेव नृषां कृत्वा नमोऽस्ति ।
 सर्वविघ्नहरं ज्ञानं कथय नमः प्रभो ॥ ३ ॥
 न त्रिभिर्न च नवभिर्न चारी ग्रहदेवता ।
 न विचित्रैर्(दु०) चारीपातैश्चिदाकाशचैव च ॥ ४ ॥
 कुबेनेनापि देवेश प्रथमं कदाचन ।
 जन्मे कथं देवेश सर्वकालकृतार्थं ॥ ५ ॥

ईश्वर उवाच ॥

ननु त्वं जीवसि देवि देहस्य ज्ञानमुत्तमं ।
 येन पिशाचपापेन सर्वज्ञं प्रतीयते ॥ ६ ॥
 कस्मै नोपायं ज्ञात्वापि कस्मै गौधवैशुपम् ।
 कस्मै च सर्ववैशुपं कस्मान्नकथयति ॥ ७ ॥

अरुह्य न दीयते न चतुर्भिः
 ज्ञानादीनां चतुर्णां विद्वद्भिः च चतुर्भिः ॥ ८ ॥
 देहमये स्थिता नास्तीति चतुर्दशः सुविचारः ।
 ज्ञानात्मा सुविद्यते अरुह्योपायदेवः (१) अरुह्योपाय-
 [त्रये F] ॥ ९ ॥

नाभिल्लासकं दोषं चतुर्दशविधम् ।
 त्रिचक्रविघ्नकृत्वा देहमये अरुह्यः (१) ॥ १० ॥
 त्रिवैशुपं च नवस्थानं (०५) वा सुदेहं कर्तव्यम् ।
 चतुर्विधं देहं सर्वज्ञात्माविद्यते ॥ ११ ॥

The MS. counts 179 verses, but nos. 29, 77, 150 and 176 have been skipped, or the respective verses omitted.

It ends :

चतुर्विधं भवेच्छिद्रा नाकासे सुवमुत्तमं ।
 पुत्रे विष्णुपदे प्रोक्तं नाकासा नात्मनः ॥ [१३] ॥
 न च पुत्री चतुर्विधं (१) येन ज्ञानं विनाशितम् ।
 विज्ञानेनैव प्रोक्तं विघ्नं नाकासे पुत्रं ॥ [१३] ॥

इति जीववर्णनचतुर्विधस्य ईश्वरप्राप्तीर्थादः संस्कृतः
 समाप्तः ॥

For another MS. of this treatise see Aufrecht, Florentine MSS. (F.), p. 116 (117 verses, attributed to *Īśvara*); for a different treatise of the same title Rāj. Mitra, Notices, i., p. 276. Cf. *Jīvanātha's Svaratattvodaya*, Oxf. Cat., no. 793.

MSS. 1042 (foll. 44) and 1510f (foll. 23) contain a Bengali commentary—entitled *Svarodayabhāṣāhāvinyāsa*, by *Anantādharma*, son of *Khaḍgagadhana* (?)—on a treatise on necromancy, forecasting the future by certain combinations of the letters of a man's name with the positions of the stars; one of its practical calculations being made for the Śāka year 1450. The different *svaracakras* described in separate sections of that treatise, relate to *graha*, *rāśi*, *yoga*, *abdas* and *ayana*, *pakuha* and *tithi*; and finally there are a *śoḍaśaḍakara* and a *dvādaśaśaḍakara*. [GAIKAWAR.]

सद्वैदिकं राक्षिं वनीत्य दहाद्विषयः (?) तन्नेव नेवमुत्तादिपुन-
चमुत्तादिनामनाम् । अथतद्वचनीयावादिनभाषितमर्थैर्लङ्गं
तत्कालप्रभं वदेत् । तथा च प्रसङ्गादे ।

रविनीलविशङ्गेन ज्ञानिपद्मः तन्नेव तु ।

अवनीलविषया ज्ञेयावकाशान्नं प्रकाशयेत् ॥

अनेवैवैः क्वं ज्ञेयत्ववैवं रविचन्द्रयोः ।

दकराद्वचिषयाच्च ततो ब्रूयात् नुभानुम् ॥

तेजानेव अथतद्वचनीयां ज्ञेयैश्चिन्तुयैं वर्यं पुनं लङ्गं राक्षिं
गृह्यत्वावृत्तिचन्द्रपुनकमानासनकरप्रभृतीनामेकानं लङ्गं वदेत् ।
तथा तद्विमाह कुम्भविहनुचनीयरीटीका च रविशशिनीलवैवं
कौलेदेकराक्षिणात् (?) दकराद्वचिषयात् । अथनीत्य रवि-
स्याधिपत्वं विहं हव । यज्ञवनीयेचन्द्रस्याधिपत्वं कौले हव ।
तस्मात् प्रकाशमानावात् तस्मात्कालप्रभात् प्रकाशने क-
नुभानुम् पिनानीयं । यो यो भावस्याविदुहोक्तोद्वेदिनादि (?)
प्रकाशाप्रतिपादितं । प्रवृत्तेत् । दद्वचरविशितलङ्गनामात्
कात्स्न्य चन्द्रादि ज्ञानं । चन्द्रमेव तन्नेवचन्द्रुद्देशेनोन्व-
यित (?) अथ चन्द्रलङ्गनामैवाह । वृत्तौपविशितरविचन-
विज्ञानार्थेन (?) प्रहरणेनो तन्नेवचन्द्रुद्देशात् (?) नरं प्रवदेत् ०

Fol. 12b: अथ वरीमिद्वयं । अथाकञ्जगञ्ज रत्नं ।
दरे पीतं । इद्वचञ्जगञ्ज हरितं । दद्वचञ्जगञ्ज रत्नं चञ्जं ।
तच्चद्वचञ्जगञ्ज रत्नं । तच्चञ्जोचो वचचभन कर्तुं । ०

The last leaf has been supplied by a different
hand. It ends:

लङ्गं नुलं विमिद्विषयं अन्निनीगमाहरेत् ।

नामावरादां संख्या स्यादेकज्ञेयावकाशो भुवं ॥

लङ्गं निरं तथा राक्षिं अन्निनीवै (?) भवेत्ततः ।

अवनीद्विज्ञपनीयाः तन्नेवकाक्षस्यवा ॥

अवनी भातुमिनीयं ज्ञेयवर्णं चञ्चभिः ।

विज्ञेयं केचमिद्वेच (?) निचोतिगह ज्ञेयः ॥

अन्नेन विज्ञेयं तु विज्ञेयेन नृतीयेव ।

नृतीयेन चतुर्थं तु चतुर्थेनापि आदिचं ॥

तन्नेव वचसंस्माननववा नृतीयेव (?) ।

दद्वचनविज्ञेय (?) बुद्धा ज्ञोतिविज्ञादेः ॥

इति बीहारादिलक्षणाग्रामनखरी कणा ॥

The combinations of letters, consonants
(*varṇa*) and vowels (*vara*), into regularly formed
groups (*varga*) have different designations

such as *uttara*, *uttarottara*, *adhara*, *adharā-
dhara*, *sammukta* and *asammukta*, *abhihiṭa* and
anabhihiṭa, *abhihṭita*, *āhiṭita*, *abhihṭamita*,
mṛita and *jivanastūcaka* (fol. 11b-12b).

It is difficult to see how the word *nihāra*,
which only occurs at the beginning and the
end, and nowhere else, can have here its
ordinary meanings of 'hoar-frost' or 'mist.'
Perhaps it might rather have to be referred
to the vernacular verb *nihār*, *nohār* in the
sense of *envelop*. A quotation of vernacular
Bengali certainly occurs on fol. 7.

[H. T. COLEBROOK.]

3126.

1250b. Foll. 6; size 16½ in. by 8½ in.;
modern Bengali handwriting; six lines in a
page.

Ūḍāmaṣinirūpaṇam, or *Ūḍāmaṣikerālī*, a
treatise on fortune-telling by means of dice (?).

It begins: अतो नमो महादेवाय ॥ अथ पुद्गलविमिद्वयः ॥

द्वतप्रज्ञावरं ज्ञाना लक्षणेन प्रवृत्तेत् ।

ज्ञादज्ञाज्ञेन संवीज्य पाद्येन प्रवृत्तेत् ॥

चतुःपक्षा तु संवीज्य चतुर्भिर्भवेत्ततः ।

दत्तेन वीजः ज्ञानो वातुः विमिद्वयः । चतुर्भिर्वाचितो वीजः ।

चतुर्भिर्वाचितो वातुः । चतुर्भिर्वाचितं नुलं । नूमेनापि
वीजाचितं नुलं । हुतावशिष्टो यो नुलः तदेव नुलं । यां हुनं
तदेव नुलं ।

लङ्गं नुलं विमिद्विषयं दिगज्ञेयैव योगयेत् ॥

चतुर्भिः हुते ज्ञेये ज्ञानीवाद् वीजमेदः ।

विजयाचतुर्भ्यदाद्यैव अवादाः पादंभुलाः ॥

दत्तेन विजयः ज्ञानो चतुर्भ्यः विमिद्वयः । चतुर्भिः
पादंभुलाः । अर्चवादे वीजं दत्तं देवं देवं वा । दत्तं कर्तव्यं ।
विजये चतुर्भेदाः । देवपुत्रविदावकाः । विज्याहं दत्तं विमिद्विषया
लङ्गं नुलं विमिद्विषयं चतुर्भिर्वा । दत्तेन देवाः । ज्ञानो
ननुवाः । विमिः वीजः । चतुर्भिः वाचकाः । ०

अथ चतुर्भ्यद्विद्वयः fol. 2b; अथावद्विद्वयः fol. 3a;
अथ वद्विद्वयः ib.; अथ वाचवद्विद्वयः ib.; अथ

परीक्षादिपत्रं fol. 2b; चय पञ्चमपत्रं fol. 4a; चय छन्दपत्रं fol. 5a; चय वीरपत्रं fol. 5b; चय भागपत्रं fol. 6a; इत्यादि छात्रपत्रं चले । ib.

It ends :

पूर्वपुत्रिकायां चरित्तुषोऽपि विनिर्दिष्टः । एतेन दिनरेखा
ज्ञायां मासरेखा ज्ञेया चरित्तुषोऽपि ॥

इति बृहस्पतिचरित्तुषोऽपि ज्ञायां ॥

संदेहोच्छेदना गुह्या यदि वरदेन लुपतिः ।

भावा यदि वरदे लौरे वरित्तो वदा गुह्या ॥

For a *Divyacūḍamāṣi*, by Keralācārya, see
Rāj. Mitra, Notices, I., p. 245.

[H. T. COLEBROOK.]

3127, 3128.

448, 449. Foll. 179 (the first six of which are missing; with duplicate leaves 85, 100, 111, 177), and 202 (180-381); size 9½ in. by 3½ in.; Devanāgarī writing (by 3 or 4 different hands) of 1787 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

Ramalarahasya-Sārasaṃgraha, an extensive work on fortune-telling in all the relations of daily life, by *Bhayaḥṣaṇjāna Śarmaṇ*, son of *Bhīḥṣaṇjāna* (?). Rather incorrect.

The subject is treated in four sections (*prakaraṇa*) each of which is subdivided into chapters (*adhyaḥya*), viz. :—

I. 1. (introductory on *ramalavidyā*) ends fol. 7a (foll. 1-6 being wanting); 2. *bindūnāṃ prāśnaḥ*, fol. 8a; 3. *śoḍaśarūpiṇām utpattiḥ*, fol. 11b.

II. 1. *ramalajñādīlakaṣaṇam*, fol. 16a; 2. *rūpiṇām prakṛitīkramaḥ*, fol. 21a; 3. *avajada-krama* (letters a, v, j, d), fol. 22b; 4. *avadaha-krama*, fol. 24a; 5. *vajadaḥakrama*, fol. 26b; 6. *saṃkhyāśakrama*, fol. 38a; 7. *kṣaṇakrama*, fol. 41b; 8. *varṇakrama*, fol. 51a; 9. *griha-vicārāṇḍa*, fol. 62a; 10. *grihānāṃ cintanam*, fol. 67b; 11. *grihāṇām sākeśābhāṣāni*, fol. 75b;

12. *ramalācāryāṇi*, fol. 77a; 13. *rūpiṇām nāma*, fol. 78a; 14. *rūpiṇām sākṣaṇāṣaṇam*, fol. 79a; 15. *rūpiṇām prakṛitīḥ*, fol. 82a; 16. *rūpiṇām svarūpam*, fol. 86b; 17. *rūpiṇām nānāvidhāka-ṣaṇam*, fol. 99b; 18. *rūpiṇām parasaṃbandhā-ṣaṇam*, fol. 106a; 19. *rūpiṇām dīrghāṇām*, fol. 108a; 20. *prāśṇaṃ mano-ḥbhīprāya-mūlakaprāśnakāṣaṇam*, fol. 124a; 21. *pratyekadeśiḥyānām ramalācāryāṇām saṃmaṣaṇa prāśnakāṣaṇam* (*varavadeśiḥyānām-misra-hin-dūka-rūma-tarāvalūsa-aparapāśimadeśiḥyānām prakāraḥ*), 126-135, fol. 156b.

III. 1-12 *tanvādī-dvādaśabhāvakramaṇa prāśnakāṣaṇavyākhyānam*; 1. (*prathamagrihaṣaṇa*) *tanvāṇāṣaṇa prāśnakāṣaṇam*, fol. 168a; 2. (*dvitīyagrihaṣaṇa*) *dhanaṣaṇāṣaṇa pr.*, fol. 179b; 3. (*trītiyagrihaṣaṇa*) *prāśnakāṣaṇam* (*bhāratāḍi-nām vicāraḥ*), fol. 185b; 4. (*pīṭh vicāraḥ*), fol. 211b; 5. (*santāna-vicāraḥ*), fol. 229b; 6. (*dāśi-dāśānucārāṇām vicāraḥ*), fol. 254a; 7. (*śrīrūpiṇām vicāraḥ*), fol. 286a; 8. (*mṛtyuvādībhayaṣaṇa vicāraḥ*), fol. 292b; 9. (*dāśiṣaṇa prāvāṣaṇa vicāraḥ*), fol. 301a; 10. (*rājyaṣaṇa vicāraḥ*), fol. 313a; 11. (*bhāgyodayādy-āśāḍi vicāraḥ*), fol. 316a; 12. *dvādaśagrihaṣaṇa prāśnakāṣaṇam* (*śuśāṇām vicāraḥ*), fol. 322b.

IV. *Mīṣakaprakaraṇam*, treating (? in two chapters) of *mushṭiprāśnādīkām*, and *cavāḍiṇām nāmōtāḍanam* (and other subjects).

The author frequently refers to the author of the *Ramalācārya*.

The leaves are numbered consecutively up to 233, after which there are several portions with separate numeration, or not numbered at all.

It ends :

भारतवर्षादौ हि नित्यम् ख्यातः वदा श्रीविष्णु
विष्णुचारायुः [ॐ] पुत्रविष्णुचारायुः नित्यम् ।

इति श्रीविष्णुचारायुः विष्णुचारायुः

पुत्रविष्णुचारायुः इति श्रीविष्णुचारायुः ॥ १६ ॥

मन्त्रादिमुपेक्षितो भवत्येवम् ।

परमगन्धानुक्तो द्वितीयो भविष्यति ॥ ३०॥

कामदेवनामोक्तं पुनः पूर्वमेव हि (1) ।

पुनश्चैवनामोक्तं पुनः रक्षितं हि (1) ॥ २६ ॥ २७ ॥

यत्तुवापि परिष्कृतं (?) नो यदि भवेत् कम् (?) यत्ते

[विशाले त्वेति]

मन्त्र[?] वापि मनोपि कारव्यवहारकोधर्मा आदरात् ।

ये हि हि परोपकारिणः सामाज्योपासका

विज्ञानिनः साधनान्नता तेन तु पादांशुमे ॥ ३ ॥

इति श्रीमत्पद्मनाभस्यैवम् रत्नरत्नस्य कारव्येव (thus always) विज्ञानप्रकारं कर्तव्यम् ॥ *

[H. T. COLLEBROOK.]

3129.

2256. Foll. 81; size 5 in. by 6½ in. (European fashion); indifferent, modern Devanāgarī writing; 15-25 lines in a page.

Ramajyāna, a treatise on geomancy. Incorrect.

It begins: ओं खल्लि श्रीगणेशाय नमः ॥ ओं नमो वादेवे ॥ ओं नमस्तुवादिनप्रदेशेनो । ओं

दक्षमन्त्रोये श्रीरा विभोनेति नृहस्मिन् ।

यत्तुवादिनो श्रीनः योऽप्यपि विज्ञानो (?) ॥

अथ कलादि लिख्यते ॥ आत्मा प्रथमः । चर्मा द्वितीयः । प्राणस्थानं तृतीयं । विष्णुस्थानं ४ । बुधस्थानं ५ । शत्रुस्थानपरिजनविषयद्वन्द्वद्वन्द्वद्वन्द्वद्वन्द्वस्थानं ६ । आदिपि-
याद्वन्द्वस्थानं ७ । नृपानाद्वन्द्वस्थानं ८ । प्रत्यानर्त्तनवादि-
कस्थानं ९ । नृपानाद्वन्द्वस्थानं १० । आदिपि-
याद्वन्द्वस्थानं ११ । अथविधिनामस्थानं १२ । पुष्पास्थानं १३ । अमि-
याद्वन्द्वस्थानं १४ । अमिस्थानं १५ । नृपस्थानं १६ ।
इति योऽप्यपि नृपानामुपदेशाद्वाः ॥ अथ नृपानामुप-
पादः । *

The last seven leaves have been supplied by a different hand.

It ends fol. 80a: योऽप्यपि कलाप्यपि लिख्यते ॥
इति रत्नरत्नस्य कर्तव्यं कर्तव्यम् ॥ अथ रत्नरत्नस्य प्रकाशः (1) ।
आदि कलापि विष्णुना यत्तुवादिनो नृपानाद्वन्द्वः (1) ॥ 20 lines,

ending: यत्तुवादिनो नृपानाद्वन्द्वः यत्तुवादिनो नृपानाद्वन्द्वः
येति योऽप्यपि योऽप्यपि यत्तुवादिनो नृपानाद्वन्द्वः ॥

[B. JONES.]

3130.

1519a. Foll. 23 (and two additional leaves after foll. 8 and 10); size 10½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing, by two or three different hands, for the most part of about 1700 A.D.; eleven lines in a page.

Ramajyāna, another treatise on geomancy, in 16 chapters (*ullāsa*), apparently adapted from some Persian work, by *Tripāṭhin Rudramaṇi*, surnamed *Vālmiki Kavacakra-vartin*, son of *Gauḍatripāṭhin Bhagavat*.

The author would seem to have been born in 1658 A.D.; a *Rāmācarit* having been written by him, besides the present work which was composed in his 25th or 26th year of age (A.D. 1688). [A.]

It begins: कालप्रवृत्ते ।

येवाद्येवात् यत्तुवादि विज्ञानं यत्तुवादिनं विष्णु

विष्णुर्लोकावधि कलाप्यपि यत्तुवादिनाद्वन्द्वः ।

यत्तुवादिनो नृपानाद्वन्द्वः यत्तुवादिनो नृपानाद्वन्द्वः
यत्तुवादिनो नृपानाद्वन्द्वः यत्तुवादिनो नृपानाद्वन्द्वः ॥ १ ॥

गीतादिवादिनप्रकाशं यत्तुवादिनं

यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं ॥

यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं ॥

[अथिप्रकाशं]

यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं ॥

[॥ २ ॥

यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं ॥

यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं ॥

[॥ ३ ॥

यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं ॥

यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं ॥

[॥ ४ ॥

* A abbreviates this stanza, giving only यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं यत्तुवादिनं ॥

ज्योतिर्विदां कुबीयाय उम्माओविशारः ।
उम्मेदुप्रकाशो एवं इकडेलेग इत्ये ॥ ६ ॥

उम्मेदुनिरिहो कहेतुचे दुर्विचारिंहिने दिने तथा ।
निरिहवि उम्मेदुप्रकाशोविशः खेदेवकउम्मेदुविशः ॥ १५ ॥
अथ प्रबोधोद्वाहो मन्नादिशाने । *

The figures (इकल i.e. شکل) by means of which the art is practised, are 16 in number, the same as in the Turkish epitome of the art analyzed in Flügel's *Catalog der Handschriften der K. K. Hofbibliothek zu Wien*, ii., p. 585. They also have preserved their Arabic names, identically the same as those quoted from the *رساله*, with the exception of two or three. Instead of *النبه* (12) and *القلم* (18) we find here an *अन्ने* कारिण and an *अन्ने* दाखिल, and the *حيان* (1) is altered to *लुहान* (i.e. *الحيان*?). Regarding the origin of these signs the author says: *हज्जानियालो* [i.e. *حضرت دانيال*] देवप्रज्ञा-चनकैवचवर्णिमाचरिच्यमाशः पिबा तर्जिहो वन प्राय हा कारिद् [i.e. *ها قار*] इति शब्दमकरोददा इतिरत चयैल [i.e. *حضرت جبرائيل*] खलेव भूतो पिंदु प्राकल्पवत् । एवं चतुर्वीरसेने तटीक [طریق] संवत्सकलो जातः । अस्स संवत्स भूलो निहत्ताद्रुवत्संवा ॥

That this art is illustrated by many treatises amongst Muhammadans, we know from *Haji Khalfah* (see Flügel's edition, iii. 478, 479), and that the present work is not the only attempt to introduce the subject to the Hindus is proved by the existence of several other works of this kind in MS., and of a *Ramalanavaratna* by *Paramasukhopādhyāya*, printed at Benares in 1869.

It ends: अथ प्रबोधने ।

प्रबोधोद्वाहानि चंदमगताब्दनुविशानेव वा
भुजा भूरिपदेतु वारि बहुलं कुर्वति नो चेन्नदा ।
भूरिस्थानगतामि तानि कुतुबनैवर्धने चेन्नदा
भूरि वारि भुजाव वारिदि कर वैलोयवतो नो जलं
[H २९ H]

अथ भोजनप्रज्ञे ।

प्रज्ञागविवरे कृत्ते भोजनं भूरि भूरिज्ञा ।

मन्नाः कुत्ते नो वरि निष्ठित इति ।

• कुतुबनुवर्धने कुतुबनः कुत्ते मन्नात् ॥ २६ ॥

अथ प्रीतप्रज्ञे ।

पिबो रातामुदविद्(1) भुजः सन्तः ज्योतिरागुताः ।

कृत्तेखेदरहानेवचनोवैविदिचं क्वेत् ॥ २५ ॥

कोटमगः खेन मार्गेण भविचतर्जिहो ज्ञे ।

निवैल्लेदुविज्ञा वे कोटमिन्नाव कोतिता-चपदैः ।

वहु बहुविद्यारण्यतो न मया लिखितो एव पुत्रितो ज्ञे ॥

नवमगविचिपु०२इकलवने जातो एवं [आकरमैरदैः] ।

रातचरिचं रचितं रचितो एवं तत्संवेरदैः ॥

पुत्रमतीवचनो पिबदाभुजेन वती मन्नाव चवती ।

तेन पिबाव वनविह ईशानाः चदवोरवमाचिरमाशः ॥

इति कोविदावोदुप्रकाशविशारो उम्मेदुप्रकाशः संकृते ॥
supplied in the margin].

[H. T. COLERBROOK.]

3191.

2255. Foll. 86; size 5½ in. by 7 in. (in European fashion); fair Devanāgarī writing of 1747 A.D.; nineteen lines in a page.

Ramalanduprakāśa. [B.]

This MS. ends thus: प्रबोधने ।

प्रबोधोद्वाहः* (differing somewhat) जलं ॥

एवं प्रादीव्युज्जलं विज्ञानप्रज्ञे

प्रदाविद्यमगेदुता विज्ञाना भूरिचप्रज्ञः ।

प्रदाविद्यविज्ञाना मेवाज्ञाः मन्नातो भुजः ॥

अथ मोक्ष उद्वाहः दुपमप्रज्ञे ।

दुपमज्ञे एवं हिमगीचराता(पुज्ञाज्ञ* चराता A)

भुजे भुजाती च भुजी(हिमगी A) मन्ना ।

खडविद्यो(दुपविद्यो A) वैमगुरी खडवा(दु* A)

हानी खडवा विद्यो च रक्षी* ॥

गुकोविता[भूमि]भुजे वरिच वतो

भुजेमजा[स्वा]प्रज्ञः - मन्नाया† ॥

* This is γ. 15 in A.

† A has this half-verse after γ. 15, it being followed by a complete *anushubh* sloka.

भाट्टाचार्यकुल्लुभकेन कवीराजहृद्भाट्टकम्
 भाट्टपुत्रीतिभाजहृदिचिदि शेषम् कुल्लुभाभिः (In-
 पत्ते रत्नवैचित्र्यं यत् सङ्कल्योद्गीः। [complete])
 इहा यवनशास्त्रोक्तं यत् गीर्वाणभाषया ॥

ह्रीं रामनिराशं रामललाळं जगतां ॥ संवत् १८१० आ०
व० १ रबी ॥

For a fragment of the same, or a similar work (*Ramagrantha Yavanokta*) see Aufrecht, Florentine MSS, p 109 Neither verse 3 nor the last verse (which ought to be on fol 5a of this MS) of that fragment is found in our MS, whilst verse 4 is here verse 7

[GAIKAWAR]

3134.

1057b. Foll 2, size 15½ in by 3 in, folded half-length, careless, modern Bengali handwriting, five lines in a page

Svapnādhyāya, a short treatise on oneiro-
mancy

It begins

सत्राध्यायं प्रवक्ष्यामि यद्योक्तं मुनिभारति ।
 येन विज्ञानमायेन ज्ञायते च मुनाभुम् ॥
 स्रग्भु प्रपणे माने कलं संवसरे लभेत् ।
 विज्ञाने वाङ्मनिसैलुताये च पशुवै ॥
 चतुर्वे पापेभ्यो नृपते नृपते माप संशयः ।
 सहस्राद्यप्येलायां दशादेन कलं लभेत् ॥
 दुःखं चापि दुःखं कथनादेव पश्यति ।
 यातिर्न देविर्न शैव विनिर्गत् पश्यिष्येत् ॥

चारोहर्ष गोपबन्धुकराणां
 ब्राह्मदक्षेलाप्रबन्धनां ।
 चारुत नीकां प्रतिगुह्य वीणां (१)
 भुक्ता रुदित्वा प्रबन्धैलाभः ॥ १ ॥

There are 26, or, including the first four,
not counted in the treatise, 30 verses

It ends

राक्षसश्चान्ताकानि वृतेनाग्नीं ब्रुहोति यः ।
 गायत्रीमहावक्त्रेण (१) तस्य आग्निर्विद्योवक्त्रे ॥ १५ ॥

रामचर्यं श्रीशिवं श्रद्धावि विष्णोर्
 जगन्मयं श्रीशिवं च महाशिवः (१. पुष्पाष्टकः) ।
 इदं विज्ञेयं शिवयोगं च मन्त्रं
 कदापि दुःखादिनाशनाथ ॥ २६ ॥

Cf Berl Cat, no 902. Oxf Cat, no. 808
[H. T. COLEBROOK.]

3135.

890b Foll 8, size 9½ in by 4 in, good, modern Devanāgarī writing, nine lines in a page

Śvapnādhyāya, rather incorrect, and differing considerably from the last MS

It begins

सत्ताभावे प्रवक्ष्यामि यथोक्तं मुनिभिः पुरा ।
 दत्तविज्ञानमात्रेण तस्मै योऽर्थे मुनामुक्तं ॥ १ ॥
 सद्येन प्रपन्ने यानि यन्मालिख्यं विप्रानिभ्यः ।
 मुनिभ्यः तु विनिर्मातैः सप्तस्य फलमाप्नुयान् ॥ २ ॥
 यत्तुर्ध्वं चाप्यनालेन दूयतेन नाव संशयः ।
 सदाशोदयेतेषां दृष्टादेष कर्तुं क्षमेत् ॥ ३ ॥
 यत् सद्यं प्रवक्ष्यामि मुनामुक्तं यत्तु ।
 चादौर्ध्वं गोचरवर्जितम् ॥

It consists of 41 verses, ending thus:

पावने इवने वागे इति वाहने गृहे ।
 पावमानो विमुध्येत तस्य जीः सर्वतोमुखः ॥ ३५ ॥
 यस्तु मध्ये तडाकस्य भुङ्क्ते च दृष्टिपावने ।
 निरुद्धे चक्रवत्ते वा पाविषो नाच शङ्खः ॥ ३६ ॥
 द्विजगोवीर्यविप्रदो देवाः चिदाद्युपलया ।
 यदा ते न यदं खाने तदुच्यते (? इत्युच्यते) अर्पयति ॥ ३७ ॥
 सुता च देवता दुष्टा कोर्क्षीं हवतीं तथा ।
 त्रयोदशवीं चारुणीं होत्रोर्वाचं अर्पयति ॥ ३८ ॥

अग्निचयं वीक्ष्य च पुष्कराक्षि
 रात्रयं वीक्ष्य वदामि भिक्षोः ।
 हरे भिक्षेभ्यं भिषयो च मेमां
 कदापि दुःखप्रतिपादनाय ॥ ३९ ॥

येनां मेगावरं नीरौं जेहवं नदिजेहवं ।
 यः करेत् प्रातःकालात् पुनश्च तत्र नवप्रतिष्ठा ॥ ६० ॥
 सप्ताध्यायिन् पुनः प्रातःकालात् यः जेह्व ।
 इतिहं (?) ईषिहं) त्रयो लोके पुनस्तत्रिचको यथा ॥ ६१ ॥
 इति श्रीहृत्विहावपुराणे पुनस्तत्रिचको सप्ताध्यायः समाप्तः ॥
 [H. T. COLLEBROOKE.]

3186.

2345b. Foll. 29 (of which 8-12, 16, 17, 19, 20 are wanting); size 7½ in. by 4 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1630 A.D.; 11-15 lines in a page.

Śvapnacintāmaṇi, a Jaina (?) treatise on the interpretation of dreams, by *Jagaddēva*, son of *Durlabharāja*.

It begins:

कविभिः करकेलितानि चैकोन्यदि विहोयते सद्यः ।
 आकाशं यत्प्रादं वा यदति करस्यो देवी ॥ १ ॥
 कृतिभिः (कविभिः eds.) कृतानि संशोभेते सप्त-
 [छन्दसात्म्ये ।
 शान्तेस्त्वानानि (१. °स्त्वानि मुभा) कृतानि संशोभते
 [यत्ने ॥ २ ॥
 यमैराः सप्तधनुः स्विचिचो विज्ञेद्विचः (यत्ने ° eds.)
 [सद्यः ।
 प्राचक्षत्य प्राचिचयैः सप्तः प्रकाचयति ॥ ३ ॥
 सप्तनिदा[जा]नि नवचुतनमुपुं प्रदक्षेनमुकपे (प्रदक्षे-
 [नननूपः eds.) ।
 विज्ञाप्रकृतिचिकारो देवात् (देवाः eds.) पुनस्तानि
 [वाचानि ॥ ४ ॥
 जाहं यहं तेवां विचनविचं वाधि निमज्जं तेवां (नि-
 [मज्जं यधति eds.) ।
 जंनं विचं च तेवां (जेवे eds.) मुभानुं वृचवसचिचार्
 [(मुभानुं तच्च वसचिच वसचिचार् eds.) ॥ ५ ॥
 जेवः प्रज्ञेन (प्रज्ञेन eds.) चित्तं दृष्टः कृतचरिचयचतो
 [(जवा eds.) जमिहितः ।
 वाचिचवाचिचको वा माहा सप्तस्य (सप्तो मयि eds.)
 [कलविहीनः ॥ ६ ॥
 जमिहाव (रमिहाव eds.) जोहकोवोत्तम [मुमुक्ष] म-
 [वाह्वोचयः ।
 विज्ञाचुवाचिचवमूचपुरीचोत्तमः (विज्ञाचः मुवा ° eds.)
 [सप्तः ॥ ७ ॥

It ends:

विं बहुना मुभानुं विचिचमुक्तं पुराधि वचिचने ।
 तस्याधि तवा सप्ते दक्षिणिहं कविहं च ॥ ६३ ॥
 चंनस्यो पुनचवती स्वर्णं त्रि[हं] कृतो मु नेपुने वचने ।
 सप्ते दिने मयि चाते स्वात् पुनोत्तरो मः सप्तार् ॥ ६४ ॥
 ये भद्रवाभद्रवाचल्यचिचरकमुमुक्षवकोत्तु ।
 उक्ताः सप्तविज्ञेवाः मुभानुभाको मवाचुदिताः ॥ ६५ ॥
 कर (वर) हृदवाचिचार् वरगदितावैत्य वेति वसचं ।
 कर्तं मुचने दुर्लभकृतिः स कविरेकः ॥ [६६ ॥
 इति महत्तनवीनमुहं भद्रात्मात्मनवीनगदेवचिचरिते (thus
 also eds.) सप्तविज्ञानवी दुःसप्तविचिकारो विज्ञातः ॥
 सप्त ॥ ६७ ॥ यत्ने जेह्वदि ॥ विज्ञा रविदि छिः वाचिचरितं कर-
 गिरि ॥ श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

A lithographed edition of this little work (of which an incomplete copy is in the India Office Library) was published in India in 1848 (cf. R. Pischel, *Zeitschr. d. D. Morg. Ges.*, xl, p. 114); another, printed edition, at Ratnagiri, in 1873. The text seems to be identical in the two eds., but they are accompanied by different Marāṭhī commentaries. In the latter edition, the text consists of two chapters (*adhyaṃya*), treating of lucky and unlucky dreams, and consisting of 150 and 162 *śloka*s respectively. Our MS. has 166 verses in part II., and at least 153 in part I., fol. 15 terminating at the end of the 3rd *pāda* of v. 153 (150 eds.) with पुनं सप्त (मुक्ता eds.), after which two leaves are missing. The missing leaves of the MS. contained I., 71-120a (119 in eds.); II., 1-20a (16 in eds.), 31b-54 (27b-50 eds.).

* The ed. reads this verse thus:

चंनः स्यो पुनचवती वसिचस्यो च नेपुने वचने ।
 सप्ते दिने मयि चोत्तम पुनचवती यो मः कावात् ॥ ६५ ॥
 After this the edition adds another verse:
 चंनः स्यो मयि सप्ते ज्ञेयं भवस्यो राहः ।
 गदिता नेवाः सप्ताः प्रापो कृतिचिचोत्तम वचने ॥

† ये भद्रवाभद्रवाचल्यचिचरकमुमुक्षवकोत्तु ed.

In this MS. it is preceded by a treatise on palmistry (*sāmudraśa*) in Hindi, comprising 12 leaves.

For another MS. see Rāj. Mitra, Bikaner Cat., p. 840. [GAIKAWAR.]

3137.

1681a. Foll. 43; size 9½ in. by 8½ in.; fair Devanāgarī writing of 1798 A.D.; eight lines in a page.

Meghamālā, a course of meteorological observations on clouds and rain, and astrological predictions derived from the form and colour of clouds, and their appearance in different seasons.

Whilst in the colophons of the Oxford MS. (Hultsch Coll.), kindly collated by Dr. Macdonell, the treatise is throughout called *Raudrī Meghamālā* (इति रौद्रीमेघमालायां), in the present MS. the same title (or rather *Raudrimeghamālā*) is given to it in the colophons on fol. 24a and from fol. 28b; whilst in the others it is either called (*śrī-Mahādeva-kṛtā*, fol. 4a) *Māheśvarī Meghamālā*, or simply *Meghamālā*. According to the Oxford MS., the treatise would seem to form part of the *Gargasaṃhitā*.

Like Tantric works, it is composed in the form of dialogues between *Śiva* and *Pārvatī*, whilst *Garga* and *Indra* also appear as interlocutors. Rather incorrect. It begins:

श्रीवा त्रावदनी नराधिपतयः शाल्याः प्रजाः पुत्रवत्
त्रावद्वीतिविदः खलीनिरास्त्रावजुनीनां तयः ।
त्रावलिचलचपुत्रवितरः जेहेन तिरनरो
वापल्लं प्रतिवत्तरं जहवरे (२. चतुर्थः) श्रीवातले
[पर्वति (२ पर्वति) ॥ १ ॥

यं देवा न जानीति (I A., Oxf. MS.) ॥ प्रपद्यति
[मनुष्याः (१ ॥ पृथंगि देवता कोकाः O.) ।
कलिते हास्यं कुर्वति मित्रेण (मित्रिणे O.; मित्रेण) [च]
[च पिलयः ॥ २ ॥

यवं श्रीवित्तदातां कलिकुलकाकेषु मनुष्यवर्गिणः (२ O.) ।
यवैवं (यवैवं O.; ? २. यवं) त्रावैवित्तवर्गिणः त्रयते
[पातनं कर्तुम् ॥ ३ ॥

पुत्रे पातकपूर्णे च रिक्तकायवत्तले ।
शानं च त्रयत्रयैति यदि कर्तुः (कर्तुं O.) कर्तव्यं देवैः ॥ ४ ॥
इति प्रलोचनम् (लोचने उवाच O.) ।

श्रीवातलेखराजीनं मेरवं चरनेन्द ।
गर्वेष्टाचरकोविदः (I A., O.) नीलनभर्विनायिनीः
[॥ २ ॥ ॥ ५ ॥

गर्वाकोविदनायुक्तं पित्राचरविनेषिणं ।
माताचरैश्च चण्डेवीनराक्षेभं संजान् (संजानं O.) ॥ ६ ॥
चण्डो लक्ष्मिणा देवी चामभगे विचरिष्यात् ।

शिरसि चण्डनाक्षेभं वाकुभिः कक्षमाश्रितः ॥ ७ ॥
विशेषणं वंशवत् दक्षिणाद्युच्यते ।
प्रलयं च कुटेरिष्याः (कुटेः सर्वैः O.) किङ्कर्णवर्षिकरैः ॥ ८ ॥

मुनिविनीतनाक्षेभं चण्डिभ्युत्प्लेखा ।
दृष्ट्वा च देवं देवेशं पार्वतीं चरिष्यात् ॥ ९ ॥
देवुवाच ॥

देवदेव कुटेरान् जनार्दनमेव ।
नेवाच कीदृश्या देव कर्तव्यं विष्णुः प्रजापते ॥ १० ॥
शरीरं सर्वद्वयं च लब्धं कीदृशं तया ।

स्त्रीलोके स्थिता ये च मनुजोक्ते चरिष्यात् ॥ ११ ॥
पातालं येन ये नेवाक्षीकोक्ते च चरिष्यात् ॥
यन्मया देव पृथक्त्वं कथयस्व प्रजापतः ॥ १२ ॥

इष्टं च ज्ञात्वा ॥
मनु देवि यदं मुक्तं नेवाक्षा तु वाकुली ।
चाक्षिणे येन माते तु नेवानां पुत्रवर्गयः ॥ १३ ॥

The treatise is divided into 24 sections (*adhyāya*, foll. 13a, 40b, and throughout the Oxf. MS.), which are not numbered in the present MS., but are so in the Oxf. one, viz.:

1. *kārttikāśishayamāsa-garbhakalakeṣaṇam*, fol. 4a;
2. *arghakāṇḍam*, fol. 10b;
3. *gurunakṣatraphalam*, fol. 11b;
4. *meghagarbhasamudbhava*, fol. 18a;
5. *aśvādiguṇyulakṣaṇam*, fol. 18b;
6. *utpātadarśanam*, fol. 17b;
7. *utpātajñāna-phalam* (*utpātaphalam*, O.), fol. 18a;
8. *garbhānirṇaya* (*garbhānirṇaya*, O.), fol. 20a;
9. *śilpūl-lakṣaṇam*, fol. 21a;
10. *kūrmacakraṇam*, fol. 24a;

11. *rāja(-mantri)-phalam*, fol. 25a; 12. *mantri-phalam* (*I grahamantri-phalam*, O.), fol. 25b; 13. (*rājamantri*)-*śaśyādhīphalam*, fol. 26b; 14. *saṃkrāntīphalam*, fol. 28b; 15. *mūhūrta(-vīdāra - O.)phalam*, fol. 29a; 16. *vārāphalam*, fol. 29b; 17. *saṃvatsara-phalam*, fol. 35a; 18. *ketuphalam*, fol. 37a; 19. *gargaśakrabasamvāde saṃkrāntībhodakṛitodayam* (*saṃkrāntīphalam*, O.), fol. 37b; 20. *saptanāḍīcakram*, fol. 39b; 21. *kāla(-vṛkṣa- O.)nirṇaya*, fol. 40a; 22. *vārā-dhyāya*, fol. 40b; 23. *kāhāvṛkṣaṇilaya* (prognostics regarding rain and clouds from crows' nesting and roosting), fol. 42a; 24. *kākaṇḍa-nirṇaya* (ib.; and *yoganirṇaya*, or influence of conjunctures on rain) ends (fol. 43a);

आवाले बुद्धिमानाची यदि चंद्रो न दृश्यते ।

चंद्रो यदि तदा मातामूलं भुजति मायः ॥ ६३८ ॥

यदि तत्कालचंद्रः परिचेषतुतो यदि च ।

तदा बलं जनैर्(सहैर्) तु शक्यतामि न शक्यते ॥ ६३९ ॥

भुजो कृष्णभुजो च वसुधाकादिनो रविः ।

विभाज्यतेतुल्यं तदा वरैति मायः ॥ ६४० ॥

कृष्णभुजयो वृषाव विभाजयेत्(१) ॥

इति श्रीटीक्ष्णनेत्रनाला जनाया ॥

In the Oxf. MS. the text seems to proceed somewhat further; its final verses and colophon being as follows:

गोवनीयं प्रबलेन क्षिपेन परिभाषितं ।

गोवं मुकुटं देवि गोवं मुकुं पुनः पुनः ॥

नेत्रनाला त्रिवं नाम क्षिप्रज्ञानमुत्तमं ।

ज्योतिषायां न(ः)द्वैतं तत्रात्रै कथयाम्यहं ।

लोकात्मनुवकाराव स्वातं चरं दुरेकरि ॥

इति श्रीटीक्ष्णनेत्रनालायां गौरीहारायां गौरीवंशेन ईश्वर-
चारीशंकरदे नाम चतुर्विंशो अध्यायः ॥

At the end of ch. 17 (fol. 84b) the present MS. gives two vernacular (Gujarati) verses, introduced by *चच भद्रुद्धिवाच्ये*, which are wanting in the Oxf. MS.; and these are again followed by three verses introduced by *गौरी ववाच* :

In the 18th and 19th chapters, *Garga* is likewise made to instruct *Indra* in the *arcana* of meteorological astrology; and both sections conclude with *śloka*s introduced respectively by '*atha Varāhamihiraḥ*' and '*Varāhamihira uvāca*.' From ch. 20 to the end, *Ītvara* is again the speaker.

While some, at least, of the *Meghamālās* (cf. Cat. Cat.) ascribed to different authors in the various lists of MSS. (*Mahādeva*, *Śiva*, *Āindri*) will probably be found to be identical with the present treatise, the Florence MS. (Aufrecht, Flor. MSS., no. 337) at all events seems to contain a different work.

[H. T. COLEBROOKE.]

3138.

868d. Fol. 1; size 10½ in. by 4½ in.; good, old Devanāgarī writing; fourteen lines in a page.

A fragment of some astrological or Tantric work.

The first (incomplete) *śloka* is numbered 277; after which it proceeds:

रश्मिररेता वायव्यलुप्तं तद्वर्गैर्गं मुनिभिः ।

दिनय--विचार्य जनेन विधिना भुभानुं पुनः ॥ २७८ ॥

दशाक्षरस्य ज्ञानाय तत्रादि न कलस्य च ।

मोक्षो नवाहको वर्गः ज्ञानाच्च तत्रयानलाह् ॥ २७९ ॥

इत्यहर्गः ॥

निःशो नीचरश्मिरी निलोपो चंभुशक्तिः ।

क्षुभ्रशीतिरी योगी एकाक्षेनीचनेर्गैः ॥ २८० ॥

The last complete *śloka* (318) runs thus:

अधिरुद्धा च पुंशो विद्वानि क्षिप्रकोट्यस्तस्य ।

उत्तमविषयपतिर्न विभक्त्याह्वयुःस्य ॥ २८१ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

XI. Architecture and Technical Science
(Śilpasastra).

3139.

2601 Foll 77, size 12½ in by 4½ in, fair Devanāgarī writing of 1799 A D, nine lines in a page

Vśvakarmaprakāśa, or *Vastuśāstra*, a course of directions, in 18 chapters, on the building of houses, the making of roads, tanks, etc., and the rites to be observed on such occasions, purporting to be founded on the revelation of *Vśvakarman*, still further traced back successively to *Bṛihadāra*, *Parāśara* and *Sambhu* [A.]

It begins (as collated with B)

अथ हि वस्तुनिर्माणं मङ्गलानां
अथ हि, उक्तप्रकारा आरम्भं मङ्गलम् ।
अथ हि भुवनमाता पितामहो भोजनम्
दिशु नम महेशो वास्तवः शब्दम् ॥ १ ॥
आत्मभुवनलोकाः [इ] गृहस्थावसानाः ।
वस्तुस्थानां गृहस्थानां भोजनम् ॥ २ ॥
अथ अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ ३ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ ४ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ ५ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ ६ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ ७ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ ८ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ ९ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ १० ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ ११ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ १२ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ १३ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ १४ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ १५ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ १६ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ १७ ॥
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ।
अथ हि भुवनम् भुवनमायामात्रम् ॥ १८ ॥

विश्वकर्माणम् ॥

वास्तुशास्त्रं अथवा हि लोकानां विज्ञानम् ॥ १ ॥
पुरा वेदाङ्गं साधनम् अथवा हि ।
आत्मनः शरीरे उक्तं भुवनम् ॥ २ ॥
१ वस्तु विज्ञानं देवा मताः वेदा अथवा हि ।
वस्तु अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ ३ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ।
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ ४ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ ५ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ ६ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ ७ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ ८ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ ९ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ १० ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ ११ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ १२ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ १३ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ १४ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ १५ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ १६ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ १७ ॥
अथवा हि मताः वेदा अथवा हि ॥ १८ ॥

ना अथ वस्तु भो (सो A) देवा विज्ञानं मताः (वि-
[मताः] B) ।

वास्तुशास्त्रं भूमी विज्ञानम् अथवा हि ॥ १ ॥

वस्तुः शरीरं मताः वेदा अथवा हि (सो A) मताः (सो B) ।

विनिर्माणशास्त्रं (विनिर्माणशास्त्रम् A) विज्ञान-
[विज्ञानं] B ॥ २ ॥

वस्तु वास्तुशास्त्रं मताः मताः मताः ।

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः ॥ ३ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः ॥ ४ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ ५ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ ६ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ ७ ॥
[विज्ञानं A] ॥ ८ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः ।

विनिर्माणशास्त्रं मताः (सो B) विनिर्माणशास्त्रं मताः
[विनिर्माणशास्त्रं B] ॥ ९ ॥

वस्तु शास्त्रं मताः मताः मताः मताः ।

वस्तु शास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ १० ॥
[विज्ञानं B] ॥ ११ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ १२ ॥
[विज्ञानं B] ॥ १३ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ १४ ॥
[विज्ञानं B] ॥ १५ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ १६ ॥
[विज्ञानं B] ॥ १७ ॥
[this line] ॥

वास्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः ॥ १८ ॥

वास्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ १९ ॥
[विज्ञानं B] ॥ २० ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः ॥ २१ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः ।

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः ॥ २२ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ २३ ॥
वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः ॥ २४ ॥

वस्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः (विज्ञानं B) ॥ २५ ॥
[विज्ञानं B] ॥ २६ ॥

वास्तुशास्त्रं मताः मताः मताः मताः ॥ २७ ॥

अथोक्तगृहाणते (का० B) मधुना (५०) मित्रये तथा ।
अथैवैव नरोत्तमैर्द्विभेदं ज्ञानिनामपरे ॥ ५७ ॥

अथ भूमिद्वयं ॥

अथातः (अथान् B) संवत्सरानि लोकानां हिमका-
[अथवा ।

येना रक्षा तथा पीता कृष्णवर्णीगुपुर्वैः ॥ २३ ॥

सुगन्धा प्राक्कभुनी (मुमगन्धा० ध्रु B) रक्तगन्धा तु
[अथवा (अथवा B) ।

मधुगन्धा भवेद्देव्या मद्यगन्धा (मद० B) च नृद्विभेदः ॥
[२५ ॥ ० १९६ ॥

I. इति बाहुशास्त्रे भूमादियदीवाल्लयं प्रथमो अध्यायः ॥
fol. 7a.

II. अथ सप्तविधिः ॥

गच्छेत् लोकपालाच्च पुत्रिणीं च विज्ञेयतः ।

यहोच्च कल्ले पूज्य यथार्थं यथोदितं ॥ १२९ ॥

यथाकल्लमुपकुम्भ (० कल्ल B) मुच्यते देशे कुलाननः
[[०ने B) ।

भूमी मुञ्जेन वज्रोच्च शीर्षे संपूजयेत्किञ्च ॥ १३० ॥ ० ३२६ ॥

इति बाहुशास्त्रे सम्यग्गृहादिनिर्णये द्वितीयो अध्यायः ॥
fol. 17b.

III. अथातः संवत्सरानि गृहकाष्ठविनिर्णयः ।

यथाकालं मुनं ज्ञात्वा तदा भवनमारभेत् ॥ ३२७ ॥

मृदुसुखसाग्रीपुष्पनिर्वाहिनये रवी ।

मूले पुनर्वसुं क्षीणवारे प्रारम्भान् मुनं ॥ ३२८ ॥ ० ३२५ ॥

इति बाहुशास्त्रे तृतीयो अध्यायः ॥ fol. 21a.

IV. अतुर्दशविधाः शोका गृहाद्योक्तमध्यायः ।

निर्दिष्टाश्च प्रत्यक्षं च अथवाभि ज्ञातव्यः ॥ ३२६ ॥

गृहं तद् द्विषिषं शोकं हरीरे तु पुत्रविषयः ।

हरीरे तु गृहं नाव ज्ञात्वा ज्ञेयमप्यत्र ॥ ३२७ ॥ ० ३५६ ॥

इति बाहुशास्त्रे गृहादिनिर्णये चतुर्थो अध्यायः ॥ fol. 24a.

V. शोकं वस्रथा कम्प्यं प्रादादानीं यथाकालं ।

अपुना चोतुनिर्णयानि बाहुदेहस्य (० देहस्य B) लक्ष्यं ॥
[३५७ ॥

पुरा च भगवान् बाहुपुरुषः चरितीतिः ।

पूर्वैश्चतुको बाहुपुरुषः चरितीतिः ॥ ३५८ ॥

देवैरिन्द्रादिभिर्कालिकाळे (देवैः वेङ्गा० A) तृती वि-
[पातिः ।

अथानुको निवर्तिता ईशानादिभिर्कलिताः ॥ ३५९ ॥

द्वितीयागे विवरी चतुर्गुणं चापः कने यनः ।

उरसस्त्यापयत्वा च कर्णार्गे कनापितः ॥ ३६० ॥ ० ३५९ ॥

इति शिलात्याले चैवमो अध्यायः ॥ fol. 39a.

VI. अथातः संवत्सरानि प्रादादानीं विधानम् ।

देवो रुद्रस्य विष्णुर्दिवाकाः (विष्णुर्वैकाका A)

[सुराजनाः ॥ १ ॥

प्रतिपद्य पुत्रे स्थाने अथवा ते भवावहाः ।

गतादिदल्लया धात्री गन्धस्तादेन या भवेत् ॥ २ ॥

चर्येन च सुरसेवका नदी सर्वकामदा ।

विशामहस्य पुरातः कलाम्बरी तु याति तु ॥ ३ ॥

तारवेदामना कापि विष्णोर्मैदिरकारकः ।

अथ नः खकुले कश्चिन्नित्युभयो भविष्यति ॥ ४ ॥

ये आयाति रुद्रा भग्न्या कटिस्थानि हरेर्गृहे ।

तेषां पितामहे चापे पूर्वमन्त्राशोत्रं ॥ ५ ॥ ० ६ ॥

प्रादादे मन्त्रये पुत्रं मयैतत्कथितं पुरा ।

तस्माद्गृहस्य पुत्रं कृते शैलमेव भवेत् ॥ ७ ॥

ततो दशगुणं लोहे तापे शतगुणं तमः ।

वहवगुणितं रीत्ये तस्मादुष्मे (० द्रुतीकः ; B blank

[for दुष्मे) वहवत् ॥ ८ ॥

अनन्यफलमाप्नोति रत्नविषे मनोहरे ।

अनितं मध्यं चेष्टं कारयित्वा हरेर्गृहे ॥ ९ ॥ ० ७१ ॥

इति चतुर्थो अध्यायः ॥ fol. 46a.

VII. अथातः नृपु विज्ञेयं प्रादल्लयमुत्तमं ।

प्रादायां चैव विन्यासं यथाः यथादक्ष स्मृताः ॥ ३६२ ॥ ० १६२ ॥

इति प्रादविधिः शोको मया प्रकृतोदितः ।

यः करोति विधानेन च सुखी पुत्रप्राप्तयेत् ॥ ३६३ ॥

इति बाहुशास्त्रे प्रादविधिनिर्णये तन्मो अध्यायः ॥ fol. 52b.

VIII. अपुना अथविधानि धात्रीपुत्रविधानविधिः ।

तथागुप्युक्तोद्धानमन्त्राणां यथाकालम् ॥ १ ॥ ० ३३ ॥

इति बाहुशास्त्रे कलाश्रवादिचरये चतुर्थो अध्यायः ॥ 54b.

IX. अथातः नृपु विज्ञेयं दादकां चेदेन विधिः ।

सुरदाहचन्दननी (इनी) मनुष्यरसस्य ॥ ५ ॥ ० ७५ ॥

इति बाहुशास्त्रे दूष्यच्छेदनविधी तन्मो अध्यायः ॥ 57b.

XXVIII. vimānalakṣaṣaṇavidhānam, beg. fol. 13 : विमानलक्ष्यं देव उच्यते इति श्रुता । १ after 69 ślohas, a fresh numeration begins with śl. 2 : मन्त्रोवाचैतुं वा ०; ends : ० राजा विप्रं शोचते वैकुण्ठविधानम् ॥ ७७ ॥ विमान ॥

XIX. bhāmivīdhānam, beg. fol. 30 : विमानं कथं ह्यथैवायं वाचस्पतिः (1) ० 72 vv.; इति ० वाचस्पतिविधानो नाम दशोपनिषद्भाष्यः ॥

XXII. catuṣṭhālavīdhānam, beg. fol. 39 : त्रितयानामलक्ष्यं वक्ष्ये षड्विधं श्रुता । ० 93 vv.

XXV. saptatālavīdhānam, beg. fol. 49 : षड्विधविधानस्य लक्ष्यं वक्ष्ये श्रुता । ० 16 vv.

XXVI. aṣṭatālavīdhānam, beg. fol. 51 : अष्टतयानां स्यात् ० 36 vv.

XXVII. (?) navabhūmivīdhānam, beg. fol. 55 : नवभूमिविधानं स्याद्वक्ष्यं वक्ष्ये श्रुता । ० 19 vv.; इति नामचारे वाचस्पतिः -

XXVIII. or XXX. vimānavīdhānam, beg. fol. 57 : - ज्ञानवैशाल्यात् ० 62 vv.; इति ० विमानविधानो नाम द्वात्रिंशलक्ष्योऽर्थः ॥

XXXI. (?), beg. fol. 65 : वक्ष्यं चरितार्थं शोभायै लक्ष्यार्थं । ० 86 vv.; without colophon.

XXXII. parivāravīdhānam, beg. fol. 75 : विश्वालवपरिवारलक्ष्यं वक्ष्ये श्रुता । ० 25 vv.

XXXIII. ? gopuralakṣaṣaṇavidhānam, beg. fol. 78 : त्रैलोक्यानां गृहाणां च गोपुराणां च लक्ष्यं । ० 192 vv. (after v. 182 to end of vol. the verses are not numbered); without colophon.

XXXIV. maṇḍapavidhānam, beginning wanting, see below.

XXXV. śālāvīdhānam, beg. fol. 110 : बृहदां गुरुणां च वहीनां वाचस्पतिः ० see Burnell, Tanjore MSS., p. 62a (adhy. 35-47).

XXVIII. (?) rājanyāyavidhānam, beg. fol. 124 : त्रिजातीयानां च त्रैलोक्यानां वाचस्पतिः ०; इति ० राजन्यायविधानो नाम चत्वारिंशोऽर्थः (1) ॥

XXXIX. (?) rājagrihavidhānam, beg. fol. 127 : अथ वक्ष्ये त्रिनेत्रं गृहाणां लक्ष्यं परं । ०; ends : इति राजगृहं (corr. into राजन्यायं) विधानो नाम त्रयस्त्रिंशोऽर्थः (the number was scored out, and चत्वारि written after it, but then again scored out).

XL. rājālakṣaṣaṇavidhānam, beg. fol. 130 : गृहाणां च त्रैलोक्यानां वक्ष्ये श्रुता । ०; ends : इति ० राजलक्ष्यविधानो नाम चत्वारिंशोऽर्थः ॥

XLVII. (?) kalpavrikṣavidhānam, beg. fol. 134 : अथ वक्ष्ये त्रिनेत्रं गृहाणां लक्ष्यं परं । ०; ends : इति ० कल्पवृक्षविधानो नाम अष्टचत्वारिंशोऽर्थः ॥

XLV. (?) mauḍīlakṣaṣaṇavidhānam and toranavidhānam, beg. fol. 140 : मौलि-लक्ष्यमुच्यते । ०; ends : इति ० तोरणविधानो नाम षड्विधं चत्वारिंशोऽर्थः ॥ the beginning and end probably belong to two different chapters.

XLVI. madhyarāṅgavidhānam, beg. fol. 151 : मध्यरंगस्थानं । देवानां च गृहाणां च त्रयस्त्रिंशोऽर्थः (1) ०

XLVII. or XLVIII. abhishekaṣaṇavidhānam, beg. fol. 154 : देवानां तु अर्चनार्थं (1) गृहाणां तु वीर्यार्थः । ०; ends fol. 165 : इति अभिशेकविधानो नाम अष्टचत्वारिंशोऽर्थः ॥

LIV. lakṣhanavidhānam, beg. fol. 166 : देवानां गृहाणां च भूषणार्थं (?) लक्ष्यं । ० - fol. 184 : त्रैलोक्यार्थं । स्यादर्थं त्रैलोक्यार्थं वक्ष्ये श्रुता । ०

LV. bauddhalakṣaṣaṇavidhānam, beg. fol. 186 : बौद्धस्य लक्ष्यं वक्ष्ये कथं च विधानं श्रुता । ०

LVI. muni (?) lakṣaṣaṇavidhānam, beg. fol. 187 : षड्विधलक्ष्यं । ऋषीणां लक्ष्यं वक्ष्ये ज्ञानं षड्विधं श्रुता । ०; ends : इति ० मुनिलक्ष्यविधानो ०

LVII. yakṣavidyādharaṇavidhānam, beg. fol. 192 : यक्षलक्ष्यं । यक्षविद्याधराणां च लक्ष्यं वक्ष्ये श्रुता । ०

LVIII. bhaktalakṣaṣaṇavidhānam, beg. fol. 193 : भक्त्या वक्ष्ये त्रैलोक्यानां लक्ष्यं त्रयस्त्रिंशोऽर्थः ०; end wanting.

LIX. vāhanavidhānam, beg. wanting; see below.

LX. *garuḍalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 200: ईश्वराद्वयमस्य लक्ष्यं वस्तुते श्रुता ।

LXI. *gopuravidhānam*, beg. fol. 205: गुरुलक्ष्यं वस्तुते विविनाशुना । °

The following chapters are here numbered consecutively, the place for the numbers in the resp. colophons being left blank.

1. *maṇḍapavidhānam*, beg. fol. 214: सर्वेषां मण्डपानां तु लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । ° cf. above XXXIV.

2. *śālavidhānam*, beg. fol. 241: शूराणां भूयतीनां च वहीनां वाद्ययोग्यं । सर्वेषां विज्ञानां लक्ष्यं वस्तुते श्रुता ॥

3. *grihamānasthānavinyāsa*, beg. fol. 263: विवाहानां च सर्वेषां वहीनां वाद्ययोग्यं । गृहाणां मानविन्यासं स्थापनं वस्तुते श्रुता ॥

4. *grihapraveśanavidhānam*, beg. fol. 268: अथ वस्ते नराणां च गृहवेष्टस्य लक्ष्यं । °

5. *dvāravidhānam*, beg. fol. 274: द्वारस्थापनविन्यासलक्ष्यं वस्तुते श्रुता । °

6. *dūravidhānam*, beg. fol. 276. द्वारानां विधिं वस्तुते लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । °

7. *rājālakṣaṇavidhānam*, beg fol. 293: नृपतीनां च हस्तीणां लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । °

8. *rathalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 301: देवभूषणानामारोहणविन्यासं । °

9. *toranālakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 311: देवानां च विवाहानां वहीनां स्तवनादि । ° cf. above, XLV.

10. *madhyarāṅgavidhānam*, beg. fol. 326: देवगणं च नृपाणां च परास्त्रावनीयं । ° this corresponds to XLVI. above, though clearly derived from a different MS.

11. *abhiśākalakṣaṇavidhānam*, beg fol. 328: देवानां भूयतीनां च मीरुलक्ष्यं वस्तुते । ° this corresponds to the beginning of XLV. above, but differs soon after. The latter part, on the other hand, corresponds to that of XLVII.

12. *līṅgavidhānam*, beg. fol. 341: देवानां भूयतीनां च भूयतीनां तु लक्ष्यं । ° corresponding to LIV. for the first few verses.

13. *pīṭhalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 354: सर्वेषां विज्ञानां वस्तुते चोदलक्ष्यं । °

14. *śaktividhānam*, beg. fol. 359: शक्तिनां च इष्टवस्तुलक्ष्यं वस्तुते श्रुता । अस्त्राणां चैव विविनाशुना च मही तया ॥ °

15. *jinalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 370: मुनिविन्यासं धनलक्ष्यं वस्तुते श्रुता । ° different from the *jainalakṣaṇam* in LIV.

16. *bauddhalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 376: बौद्धस्य लक्ष्यं वस्तुते अथ च विविनाशुना । °

17. *śiśūlakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 377: शिशूनां लक्ष्यं वस्तुते शाले संक्षिप्यते श्रुता । ° this corresponds to LVI. above, but it has some more matter following it (Is a different chapter, *munilakṣaṇam*).

18. *yakṣavidyādhārālakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 378: यक्षविद्याधराणां च लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । ° this corresponds to LVII. above.

19. *bhaktalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 380: भक्त्या वस्तुते अथ च भक्त्या लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । °

20. *vāṇavidhānam*, beg. fol. 394: अथ वस्तुते विन्यासं वाहनानां तु लक्ष्यं । °

21. *garuḍalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 397: गरुडराजस्य मानं च लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । ° the first half corresponds to that of LX., the latter part different.

22. *pratimālakṣaṇam uttamaṁ dāśatīlavidhānam*, beg. fol. 401: मूर्तस्य लक्ष्यं अथ च वस्तुते विविनाशुना । °

23. *śrīmānamādhyamaṁ dāśatīlavidhānam*, beg. fol. 418: -- भूयतीनां -- विविनाशुना । °

24. *madhūchikṣhalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 423: सर्वेषां देवदेवीनां लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । °

25. *Agadūśaṣaṣavidhānam*, beg. fol. 426 :
आकृषाक्षरवर्षा दीनारिषं अनेकदि । °

26. *agabūśaṣaṣavidhānam*, beg. fol. 431 and
again fol. 457 : देवानामपि देवीनां भक्तानां मेघनोदधौ ।
लिङ्गानां लक्ष्योद्धारं यन्मादीनां यन्मात्रं ॥ °

This would seem to be the last chapter of
the work, as it concludes as follows, fol. 464 :

[ख] इत्यक्षरमूलमे दीयवत्तमरं स्वार्
कमलमहरहरादिदेवतानां च यथै ।
विधिभिर्ह सकलरूपचक्रमूलानं च
कृतिभिर्गिरिकुम्भकामण्डपारं पुराणे ॥

पितामहेन्द्रमुनेस्त्वमक्ष-
देवेरिदं ज्ञात्वाचरं पुरोदिनं ।
ब्रह्मास्त्वमुद्वम तिर(र. रि) मान्दवारं
ज्ञात्वां कृतं लोकहिताय वै यथा(ज्ञात्वा) ॥

After a blank leaf (465) there are the fol-
lowing additional sections :

27. *lingalakṣaṣaṣavidhāna*, beg. fol. 466 :
वह्मरायचमारे तु मुकुटपथे मुनीदये । °

28. (?) beg. fol. 470 : अथ यत्ने इहं स्वदिनं(लिङ्गं)
नौचमभोजनं ज्ञात्वा । ° breaks off abruptly on
fol. 472.

The title *Mānavasāra* (Burnell, Tanjore
MSS., p. 62) is not met with in this copy. .

Goldstücker, in his dictionary, s.v. *abhiśheka*,
p. 284, refers to the work as reputedly the
most complete Hindu work on architecture,
but of more than doubtful antiquity.

The fly-leaf contains the following note :—
"This portion of the *Śūpaśāstram* was copied
from a very ancient manuscript, in the old
Tamil character, discovered at Trichinopoly.
It was imperfect both at the beginning and
at the end. It was written out under the
directions of Charles Philip Brown. 1830." From various indications it would, however,
rather seem that the volume was copied from

two different MSS., one a Grantha, the other
a Telugu MS. (? Grantha MS. no. 1987, and
Telugu MS. no. 525 in Taylor's Cat. Rais., I.
71; II. 355). This would account for certain
repetitions, as well as for certain orthographic
peculiarities (such as *yeka* for *eka*, *vuttara* for
uttara) pointing to a Telugu source.

[C. P. Brown.]

3142.

1291. Foll. 24; size 12½ in. by 5 in.;
good, clear Devanāgarī writing of 1800 A.D.;
twelve lines in a page.

Rājavalabbhamanḍana (or *Bhūpativallabha*)
Vāstukāśtra, a work on the architectural dis-
position of houses, palaces, temples, etc., and
the rites to be performed at their inauguration,
in 14 chapters, by *Maṇḍana*, an architect in
the employ of King *Kumbhakarṇa* of *Mēdāpāṭa*.

According to Tod, a King *Kumbha*, who had
a taste for arts and built many temples and
strongholds, ruled over the country of *Mēvād*
from 1419 to 1469 A.D. (cf. Bhandarkar, Re-
port 1882-83, p. 37).

I. *mīśrakalakṣaṣaṣam*, begins :

आनंदं यो गच्छेत्तार्किकविष्णुमीरीमहेवरातः ।

देवाः कुतुः त्रिदं श्रीस्वनादोन्मत्तं गृहे सदा ॥ १ ॥

देवं यन्मति गिरिजालम्बनेकदं

विंदुरचरिष्यत्पुंशुविशाखकुंतु(र. मुंशु) ।

मानेद्रुमहितानुं पुत्रादिपुत्रि

येवं सुरोत्तमने सकलार्किके ॥ २ ॥

या यथावैरुक्ता विभुवनविता मयपुरी शिवाद्यां
मया विष्णुच रुद्रः मयमति बहुशो वां यदार्नदक्या ।
यात्री वैतन्मदये यवति च सकले मायमिद्राभुवातु
का मितं मुमयता पितरु पित्रं विमदया च लोके ॥ ३ ॥
यं वा कृपापुत्रां यवति यवते पुत्रं ज्ञानवृं
इवावदविनेः सुपुत्रादिः यवतीपुत्राः ।
वेदोक्तं येन वृं सकलपुत्रं यवतीपुत्राः
देवो स्वी कृपापुत्रो यवतीपुत्रः वावो यो विमदया ॥ ४ ॥

कागुलादिचोलीसकनये चक्रीचलनम्
चक्रान् कनये कुवाचरिन्दी होतामुलीहं ।
कागुलादिचोलीसकनये मेहकमुल्लो
मेहं वृत्तुलीहं मेह विपुलाः श्रीविचलीहः ॥ ५ ॥

विही मुवाचरिन्दी मुवा
चकोदिने माहि वल्लवये ।
महाचकोदिने बुदिने मिमिने
मुने रवी श्रीमन्ने जनेहः ॥ ६ ॥

वीने होचकरं मुवादिचोली कलाचये वीमं
वीने मुवाकरं मुनी वमुहं ममुहं काचये ।
मूयं भावये वीने चलिचकं मुवाचये चादिने
चायं मागिहल्लयेदीहवनीमिने विचः कागुने ॥ ७ ॥

[० ३० ॥

कुलाचकुरो दयः काकाहो होमचमिः ।
कलाचुलो विचये वृचवाः च वचने ॥ ८ ॥

II. *udatulaśhaṇam*, begins fol. 3b :

उदाये उधकहृदोच चमिः खेदी महेशाचिरी
उदाहृदमुच श्रीमन्ने कावाचुचिमेह ।
उदीये उदा विमूक मिहिदी मुवाचोचमं
देवानां वचनाच वासुपुवकोने वृत्तो पुने ॥ १ ॥
उदाये उधने उदाचमने कुरे च वाचीये
वीकोहिरपुरे च वागमने मारमिचिने ।
वाकोः वृमनं कुवाच कचिहं पुनां पिना हानये
वादी रवाचि चं विनेमिचरयोः वीने च वीचहने
[१ १ ० ३६ ॥

III. *āyāḍilakṣhaṇam*, fol. 5a :

आयदीववाचरान्नाहचिचरं पाहिरिहाहं ववा
चायं वीस्वको वीहं मुहिरिचिचा वकाहः कचने ।
कावाह उधकमुचिहमुना मोराकोवाः (०००) कला
कावचमने काचये विचः मेहः कुपुलां गुरे ॥
[१ १ ० १३ ॥

IV. *prāhārayantravōpikṣatāḍgalakṣhaṇam*, fol. 6a :

प्रावीमुवाचमनेवमवाचमनादिचं
प्रावीमनाचमने च विचिचकमनादिचं ।
प्रावीमुवाचं मुवाः च कुरे चं काचयेवने
प्रावीमनाच मनेचमने विचमनेचं चं ॥ १ ० ३६ ॥

V. *vijagrīhanirvāḍilakṣhaṇam*, fol. 8a :

वीजे मुवाच मनेचिच कुरे
वीजाचमनाचिचकमने ॥
मने च वकाचमनेचं च
काचये गुरे वीचमनेचं मने ॥ १ १ ० ३६ ॥

VI. *śhāḍilavīḍilagrīhalakṣhaṇam*, fol. 10a :

शवीकहाहृा विमुवा विमूकं
मकाराचो वल्लवये मेह ।
चकोदिने वासुमने मनेच
मनीमि वागमने माववाः ॥ १ १ ० ३५ ॥

VII. *dvīḍilavīḍilacatūḍilagrīhalakṣhaṇam*, fol. 11b :

द्विहाहमेहानि च वीचये
वासुमने मारानं मुवाच ।
वकाचमिहोच(ये)का वल्लव(१)
ही विमुवाचो चविचवाचिरी ॥ १ १ ० ३० ॥

VIII. *śayanāsaphāsanaśhatragavāśhāsa-
bhāśhāśhāvedīḍilacatūḍilagrīhalakṣhaṇam*, 13a :

शयमनेच मुवाचो मनुवाचो मनेचं
मनीचरिच मुवाचो मनेचः चविहानं ।
वल्लवमि मुवाचं मनुवाचो मनीच
मनु मुवाचो मनेचः मनेचः ॥ १ १ ० ३६ ॥

IX. *vājagrīhāḍilakṣhaṇam*, fol. 14a :

गुरा वासुहाहोचि रवाचीना
चमना हि वीच मेहः विचः ।
मनीचका वीमो मुवाचो कुरे
मुवाचमिचको च वकाचवाच ॥ १ १ ० ३६ ॥

X. *māpitakṣhetrāḍbhūtalakṣhaṇam*, fol. 15b :

मावा वासु रेवुचेहाचिचका
मुवाः मीका वाचमनेचं हि ।
मावाचिचो वागमनेच मुचिः
मीको ववी वीचमनेचं ॥ १ १ ० ३६ ॥

XI. *dīnatvāḍhiggrīhanirvāḍilagrīhpravāśhā-
muhūrtalakṣhaṇam*, fol. 17a :

दीना विचिः चं मनेचं कुरा
विहीचरी वल्लवका च वल्लव
मवा मुवाचमिचका च विचका
विचका वासुचो मनेचं च मुवा ॥ १ १ ० ३६ ॥

XII. *gocaradinardīrīmānavaśarodayakṣaśra-
mātrīśālakṣhaṇam*, fol. 184:

आत्मने चक्रे इहो यदि भुजः पुनः च चक्रः पुनः
चक्रे चेदनुवक्ष्यामि चक्रे चक्रो निष्कलः ।
आपसीद्विज्ञात इहो विपुलकादिरो रने ईश्वरः
इहा भागुलक्षणैवि चक्रा भुजः स्थिता गोचरे ॥
[११०३२॥

XIII. *jyotishalakṣhaṇam*, fol. 20a:

पुनश्च चार्थवर्गनिर्दिष्टम् (र. विष्णुम्)
चक्रो मुचं दूतमवा विज्ञाता ।
ज्ञाते च दूतानि निश्चिरोक्ते च
अथोक्तार्थं भुजो यदि ॥ ११०३१ ॥

XIV. *śakunalakṣhaṇam*, fol. 21b:

विधिचारवैकुण्ठे यदि मुनीने
विचार्य च कार्यं इहो विरुद्धे ।
तेषामनुकूले यदि च दोषे
इहो विधिमुनेवि चरेव ॥ ११०३२ ॥

मुनी गतिः विमलिकारुण्यं च
पेदा भुजः स्थानकनेव कारुणे ।
दिशः शिवा वा इहो मुनीन्द्र
एतद्विज्ञेयार्थं विहितं ॥ ३२ ॥

जीनेदकते भुजमुनकरीच
नदीन्द्रिपानीचपगवेरी ।
च नैवनाम्नो भुजि दूषचार्य
तेव चक्रो भुजविज्ञानो ॥ ३३ ॥

मन्त्रविभुवनज्ञा भागीचादुभया
भुजिभविभुजं शकुलानि वृषुचं ।
मन्त्रविधि च कारं शकुलं चापुनं
मन्त्र चक्रोचैवि विज्ञानैवकार ॥ ३४ ॥

इति श्रीपाद्मशास्त्रे राघवकर्मलक्षणे (thus always)
इहो मुनकचं नाम चक्रोचैवि व्यासः ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

3143.

826. Foll. 28; size 12½ in. by 4½ in.;
fairly good Devanāgarī writing of 1800 A.D.;
twelve lines in a page.

Rājavalabhamaṇḍana.

This MS., though far less correct than the
preceding one, was apparently copied from
the same original.

[H. T. COLLEBROOK.]

3144.

2046a. Foll. 48; size 11½ in. by 5½ in.;
clear, modern Devanāgarī writing; ten lines
in a page.

The same work.

Colophon: इति श्रीमद्भगवत्पादविहितो राघवकर्म-
लक्षणो ॥ [GAIKAWAR.]

3145.

2046b. Foll. 38; size 11 in. by 5 in.;
good, modern Devanāgarī writing; ten lines
in a page.

Another copy of the same work, apparently
derived from the same original as the pre-
ceding one. [GAIKAWAR.]

3146.

2204. Foll. 39; size 11½ in. by 5½ in.;
Devanāgarī writing of 1809 A.D.; eleven lines
in a page.

Rājavalabhamaṇḍana. A rather careless
copy.

Colophon: इति श्रीपाद्मशास्त्रे राघवकर्मलक्षणे इहो मुन-
कचं चक्रोचैवि व्यासः ॥ इत्यं १०६६ ना भाद्रपदमासे
भुजपदे विधी ५ वंशकां श्रीगुरुपादरे विहितं मन्त्रपूर-
णमात्र चोदितव्यमिति इत्येवमिति विहितो राघवकर्म-
लक्षणो ॥ इति ५०६६ः ॥ [GAIKAWAR.]

3147.

2258. Foll. 41; oblong, size 6½ in. by 5 in.;
fairly good Devanāgarī writing of 1811 A.D.;
nine lines in a page.

Prāśastamāṇa Vastuśāstra, in eight chapters, by *sūtradhāra Maṇḍana*. Very incorrect Sanskrit, largely mixed with *bhāṣā* forms.

It begins: विश्वकर्म उपायः(I) ॥

तस्मै विधिप्रतिष्ठितेभ्यः ।

चादिनयरी क्ता भूता ।

देवकर्मनवाय वी महामादेति वा गीता ॥ १ ॥

विष्णवे मुनीवत्तनी करोति वागविहाय मे ।

वीक्ष्याता वा वरकरी श्री(?)ज्ञा)लोचनूपचारम् ॥ २ ॥

प्राजाया विश्वकर्मणे: प्राजाद्वन्द्वं अने ।

वृषपारेण्डु मण्डं वरेणु श्री विधि प्रोक्तं ॥ ३ ॥ *

I. *mītrakalāśa* (42 vv.), fol. 4b; II. *jagati dṛishṭidoṣhā āyatanādādhikāra* (45 vv.), fol. 9a; III. *bhīṣṭapīṭhamanḍovara*(I) *garbhagṛihauḍumbaramāṇa* (66 vv.), fol. 15a; IV. *pramāṇa-dṛishṭipadasthāna-bikharakalalalakeṣhaṇapūṣyādhikāra* (49 vv.), fol. 19a; V. *rājyādī(pṛā)sādapāñcaviṃśatyādādhikāra* (36 vv.), fol. 22a; VI. *keṭavyādīpṛāśādājātīlakṣhaṇa-pañcākṣhetrapañcaviṃśanmerulakṣhaṇādādhyaṇya* (46 vv.), fol. 26b; VII. *maṇḍapavalāṇaka*(I) *samvaranādādhikāra* (49 vv.), fol. 30b; VIII. *(jīrṇoddhāra-bhinnadoṣha-sthāvarapratishṭhā-sūtradhārapūjājīnāpratiṣṭhā-vāstupurushavinyāsa)*, 116 vv.

It ends: इति वास्तुपुरुषविष्णवः ॥

एतेन ज्ञानेन(०८) गुणाधिपेन

विना द्वितीयेन वदार्थविधिः[.] ।

प्रकाशवादीनयो विज्ञेय

मन्त्रिगुणादौ विहृष्टवादी(I) ॥ १११ ॥

विश्वकर्मणवाचनदेवपरी-

वीविश्वकर्मणदीवरदुमायः(?)दुर्देवः) ।

प्राजाद्वन्द्वनिर्णयं हविर् चकार

जीर्णतो गुणवतां भुवि वृषपाटः ॥ ११६ ॥

इति श्रीवृषपाटनवर्णनविधिने प्राजाद्वन्द्वने वास्तुज्ञाने अथो, अन्तः ॥ *

[F. BUCHANAN.]

3148.

3012. Foll. 276; folio, size 11½ in. by 7 in.; fairly good Devanāgarī writing; sixteen lines in a page.

Śūpaśāstra, consisting of *pauruṣe* extracts on idols, shrines, etc., ascribed to *Kāṇva* and *Agastya*.

It is written out in half-*śloka*s, on one side of the leaves. Very incorrect.

It begins :

अथ वस्ते विज्ञेय विनायकं वृत्तकर्म ।

वादावृत्तकर्मणं चतुर्विधं नयेत् ॥ १ ॥

दुर्वाच्यकर्मणम्(I) तु जगत्कर्मण्युक्ते ।

प्रकाशेदेव वृत्तं च तु नास्तुवद्वन्द्वं(I) ॥ २ ॥

हृदयवाचिन्मूर्ते तु जीर्णकर्मण्युक्ते(०. वीर्णकर्मण्युक्ते) ।

नामादिनेहवृत्तानि वरंमुक्तमुदाहरेत् ॥ ३ ॥ *

इतिमुनाम्ने कायवे विष्णवस्तुपुरुषः fol. 22;

* वनाल्लक्षितस्तुपुरुषः fol. 26; * वृत्तकर्मण्युक्तेः

fol. 34; दक्षिणकर्मण्युक्ते fol. 40; वास्तुकर्मण्युक्ते

fol. 42; उर्वीकर्मण्युक्ते fol. 43; मुक्तकर्मण्युक्ते fol. 55;

मंगलकर्मण्युक्ते fol. 56; विपुलीकर्मण्युक्ते fol. 62; कल्याण-

कर्मण्युक्ते fol. 65; चरितार्थकर्मण्युक्ते fol. 66; गणकर्मण्युक्ते

fol. 68; वानुपकर्मण्युक्ते fol. 69; नक्षत्रकर्मण्युक्ते fol. 73;

दुर्वाचकर्मण्युक्ते fol. 77; वागादिस्तुपुरुषः fol. 80; (आम-

कर्मण्युक्ते) fol. 98 :—

मुक्तकर्मण्युक्ते विश्वं कर्मण्युक्ते चतुर्विधं ।

प्रकाशवन्द्वं आयेतवीर्णवादीनवे ॥

विश्वकर्मण्युक्ते(०८) विज्ञेयः ॥

अथ वस्ते विज्ञेय विनायकं च वृत्तकर्म ।

मुक्तकर्मण्युक्ते वास्तुकर्मण्युक्ते वीर्णकर्मण्युक्ते ॥

वागादिस्तुपुरुषः स्थावराणां तत्र जीर्णं नयेत् ।

अनेहं वीर्णं ज्ञात्वा प्रकाशवादिनं वृत्तं ॥ *

इतिमुनाम्ने वनाल्लक्षितवादि(०८) नास्तुवद्वन्द्वं

प्रकाशवादिनः fol. 151; इति वीर्णकर्मण्युक्तेः fol. 181;

इतिमुनाम्ने कायवे विष्णवस्तुपुरुषः fol. 251; * कायवे

वृत्तकर्मण्युक्तेः fol. 266; * वीर्णकर्मण्युक्तेः * अथ-

कल्याणकर्मण्युक्ते fol. 274; the MS. terminates

abruptly at the end of *śloka* 14 of this chapter,

शास्त्रवेदवत् नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ fol. 51a; 3. इति
 संवत्सराच्च विपक्षे (क्रियायां) अस्तिमासवत् नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥
 fol. 53b; 4. इति जुगुप्साकारविपरिवासाच्च संवत्सराच्च विपक्षो
 संवत्सरीयाच्च नाम द्वितीयो (र. चतुर्थो)ऽध्यायः ॥ fol. 56a; 5.
 ends again with the latter part of the second
 chapter: इति संवत्सराच्च त्वाचे श्वे क्रियायाच्च शास्त्रवेदवत्
 नाम द्वितीयोऽध्यायः fol. 58a; 3. fol. 58b; 4. fol. 62a;
 5. (?) इति जीजुगुप्साकारविपरिवासाच्च संवत्सराच्च विपक्षो
 अस्तिमासवत् यत्प्राविपक्षे चतुर्थोऽध्यायः (!) ।

[Mack. Coll.]

3151.

2680. Foll. 197; 4to, size 10 in. by 7 in.; cursive, modern Telugu writing; 25-27 lines in a page.

I. *Sūpīṣāstravidhāna*, or *Mayamata*, with *Gannama's* Telugu commentary; chapters 1 and 2. Ch. 1 ends p. 5; 2. *dyurilakṣaṇam*, p. 7.

II. pp. 7a, l. 5 to 80b, l. 8. *Vedāntasāra*, consisting of *śloka*s bearing on the size of images, the proper time for commencing to build, and similar subjects (apparently extracted from a work of that title); with a Telugu commentary.

It begins: यक्षराक्षसपद्मेः(१) ।

विद्युत्पादकसंदायविज्ञानपरिचये हि मे ।

बापही गङ्गाहीन्द्राही(!) बीनारी गहड़वाहा ॥

ढीणा १०

• तथैव मध्यमेनैव दृग्ता लक्ष्मीः कदाचन ।

मधुर्न मयनालं० उन्नर्न दयनालं०

* Colophon : इति श्रीगणेशपादस्तुत्याचार्यविरचिते(१)-
भित्त(२)कौशिकीय(३)संस्कृतभाषायां वेदांगशास्त्रे प्रथमोऽध्यायः

निगमागमवेदावधिः ।

विष्णुर्होति क्षिप्राग्नेः (१ ग्ने) यं लक्ष्म्यादेरग्ने (० ग्ने) यन्नो यन्मा ॥

This new chapter (or treatise), being without a colophon, is perhaps incomplete. Moreover, pp. 57-79 are written on paper of different

size from the preceding portion, and between pp. 56 and 57 a blank leaf is inserted, with '*Vishvaswara Vasoo*' and notes in Telugu and Marathi written on it.

III. pp. 1-42. *Sanathumāra-Vāstusūtra*, with a brief Telugu commentary.

It begins:

यं ब्रह्मणेदीक्षयिषो यदीति

यदे ब्रह्मणं पुरुषं ब्रह्मणे ।

विद्योक्तोः काव्यनीचरं वा

ब्रह्मै जगो विह्वविजायकाय ॥

या ईश्वरपारहायनता या लक्ष्यज्ञापना

यही वापरदंडां हलकरा या प्रेरणादाता ।

वा प्रसादात्तद्वैभक्तिभिर्देविः तदा पुण्यता

का पो चातु बरखनी भगवानी भिरयेव (? भिरयेव)-

बागीशाहाः समस्तः कपीपीनलपान्ने । [बाह्यापरा ॥

३ माता काकायाः स्वर्गीयमात्रि भवामर्त्ये ॥

महेश्वराय नमः ॥

ब्रह्मा इन्द्रो यमश्चैव भार्गवागौरसा उभी (१. १०) वागिरसा-
गौतमश्चैव गार्ग्यश्च मनुष्याश्चो भृगुश्च ॥ [उभी] ।

विष्णुकर्मोदिभिर्ज्ञेयः पाशपिशाचिजापरीः ।

कर्षेण यानां शान्तिं वाञ्छन्तः यानाः ॥

સામાજિકવાદો સમીક્ષાના સમાજના સ્વરૂપને ।

पश्यान् यत्नाः शान्तिं यास्य शोभनमहरे ।

सप्त । इन्द्र - - वायव्यात् ।

श्रीगणेशाय नमः ॥

उत्पादित इत्यादि शब्द(?) आ

Colophon : इति कनकनारयणसुखाष्टकवैशेषिका[२]-
पाठः ।

IV. pp. 1-26 (*Viśvakarmasampradāya*), an account of the race descended from *Viśvakarma*. Cursive writing, rather incorrect.

It begins:

तत्त्वोपाधि चेन्नै विपक्षीकलाधिः(?) ।

संश्लिष्टातिथयानि विज्ञानानाम्(?) तदुक्तम् ॥ ७

विष्णुसहस्रनामं च ब्राह्मणं च श्रद्धापूर्वकं

महाराज स्वयं यथा गौतमपुत्राचार्ये ।

इति समाप्तमन्त्रायः p. 16; no final oblophon.

वस्तुनासाहसिकारे एवमावृत्तमिति ।
 चतुर्भुजाख्ये एवमे कतिपयं प्रकाशितम् ॥ ५ ॥
 इदं चाप चर्च एवमे वक्ष्यते मन्त्रात्मे ।
 मूर्तिपःकःकरे देवं त्रिकलापुत्राकारिणं ॥ ६ ॥
 मनुजमनहर्षदि - - - - - कलाकृतम् ।
 साधवाद्यगोपतिर्निहासिकरसूचिम् ॥ ७ ॥
 मंगा वरदातो मुक्ता देवी मनुमती तथा ।
 चारा विभुज कारेरी मीमता चंद्रहारिका ॥ ८ ॥
 मन्त्राणांमनुभुजमनहर्षदिगोपतिमहासिमां
 कारिः विहासनात् मुक्तमुनिमहासिमांमुक्तमर्षिणम् ।
 कारिनामनुमतीनां मुक्तमुनिमहासिमांमुक्तमर्षिणम्
 साधवा गंगामयः कटिचरमकराक्षरैरुत्तरं ॥ ९ ॥
 [० ११ ॥

अथयो मन्त्रावचयेन याज्ञवल्क्यो एव कौशिकः ।
 भारद्वाजो वैष्णवो चक्षुरो नारदश्च ॥ १० ॥
 शिशिल्यथो महाकाशिशिखाम् चंद्रोत्तमः ।
 यतो विष्णव आत्मातः विहासैवाचरायितः ॥ ११ ॥

चपराः संस्य मुद्रितैः ॥

चपरा(?) विहासिकारिणं प्रकाशितम्(?) मुद्रितम् ।
 इदं दिवं च मुनिं मुक्तमर्षिणम् ।
 वक्ष्यतेहृदयविनं रत्नमहासिमां ।
 मोरद्विधिवत्सां पूर्वमन्त्रपरोक्षं ।
 तन्मये दिव्यमर्षिं विहासिकारिणम् ।
 इदमुत्पत्त्यात्मातः(?) वक्ष्यतेहृदयविनं ।
 वक्ष्यतेहृदयविनं वक्ष्यते च महासिमां ।
 चतुर्भुजं महासिमां तन्महासिमां ।
 मोरद्विधिवत्सां विनं चंद्रोत्तमः ।
 चपरां करे वामे दक्षिणे मन्त्रं कर्णम्(?) ॥
 मुक्तं वामहस्तं मुक्तमर्षिं मुद्रितम् ।
 तान्मये मोरद्विधिवत्सां विनं चंद्रोत्तमः ।
 विनं च विनं देव कौशिकमर्षिणम् ।
 विनं च विनं देव कौशिकमर्षिणम् ।
 मुद्रितं च विनं देव कौशिकमर्षिणम् ।
 मुद्रितं च विनं देव कौशिकमर्षिणम् ।
 - - - - - तन्महासिमां मुक्तं वामहस्तं ।
 मन्त्राणां महासिमां मुक्तं वामहस्तं ॥ १२ ॥

Perhaps there is an omission here.

वस्तुनासाहसिकारे एवमावृत्तमिति ।
 चतुर्भुजाख्ये एवमे कतिपयं प्रकाशितम् ॥ १३ ॥

इति वस्तुनासाहसिकारे एवमावृत्तमिति ।
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ १४ ॥

चपरां संस्य मुद्रितैः ॥

मुद्रितं च विनं देव कौशिकमर्षिणम् ।
 तन्महासिमां मुक्तं वामहस्तं ॥ १५ ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ १६ ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ १७ ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ १८ ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ १९ ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ २० ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ २१ ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ २२ ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ २३ ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ २४ ॥
 चपरां संस्य मुद्रितैः ॥ २५ ॥

Dr. Bühler, in his Cat. of Gujarāt etc. MSS.,
 iv., p. 276, mentions an *Aparājitaśubhadrā*
 (fol. 24, 15 śloka in a page) ascribed to
Vivakarman, which, as well as an *Aparājita-*
pricchā, by *Bhavadeva* (? *Bhavanadeva*), men-
 tioned in Prof. Bhandarkar's Report 1883-84,
 p. 276 (incomplete, fol. 29, 15 lines), may be
 identical with the present work.

[H. T. COLEBROOK.]

3153.

2614. Foll. 74 (paged 1-148); 4to, size
 9½ in. by 7 in.; modern Telugu handwriting;
 23-25 lines in a page.

Vivakarman-purāṇa (?), or life of *Vivakar-*
man (?); with a Telugu commentary.

The title here adopted is that given to the
 volume on the fly-leaf, no colophon of any
 kind being met with in the MS. Nor is it
 easy to form an opinion of the contents—
 except that they are similar in nature to those
 of the preceding work—as the MS. is so in-
 correct that one seldom feels quite sure as to
 whether one has to deal with Sanskrit or not,

3161.

1254a. Foll. 42; size 9½ in. by 7½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Maṇḍapakuṇḍamanḍana, a treatise, in 60 verses, on the same subject, composed, for *Vivambhara Paṇḍita*, by *Nṛhari* or *Narahari Bhaṭṭa śaivajña*, surnamed *Saptarshi*; with the author's own commentary, *Prakāśikā*.

It begins:

जीहरी चित्तवर्षिनिविता चिरं ।

मंथने प्रसूता चाकृतोद्यते (चाकृति) ० ॥

चिकीर्षितत्वाविश्वपरिहृतिप्रचयमनकलं खनूतं मंगलं
मंत्रदायाचिच्छेदाय निषादनादुक्तचिकीर्षितेन तदारभं प्रति-
भागीते ॥

मूलोक्तधराभूतादीनविह्वये ष्य कस्यदुमा-
वर्षितामचिन्तये मुचिक्तवद्रूपलेखां चित् ।

इहातः सुवनोरपोपरचितेः स्त्रीगीगयथादिभिः

कर्मभिर्गृहीतैर्हर्षितानुते कर्मवपाक्षयितुं ॥ १ ॥

कर्मभिः कर्मजुषनामकः गृहीतानामकः चित् आचयं गृहीतैर्हिः
(? गृहीतैर्हिः) कर्मिणुं मंथपादि मंथपा आदिदेव्य तत् मंथ
येदिक्तुमिति कमाकार्यैः । ० मथिह्वीकनये कस्यदुमकदधः
चिन्तामचिन्तये ० ॥ १ ॥

कर्मवये करये वसुधयोक्तारये ।

त पुण्यवीक्षितये मुने र्हि चंद्र चारये ॥ २ ॥

कर्मो मन्त्रा ० कर्मदाये कर्मदा कलुमुत्तरावाहीकरा
भाद्रपदा ०

The relative age of the work is fixed by its quoting *Vivandhadeva* (fol. 16a) and the *Kuṇḍasiddhi* (foll. 21b, 30b, 33a). Of other authorities may be mentioned: *Jaimini-muni* (fol. 31b), *Tantrarāja* (fol. 24b), *Nāradaśaṃhitā* (foll. 10b, 13a, 36b), *Nigamaparīśiṣṭa* (fol. 40b), *Prayogaśāstra Śārasvata* (fol. 31a), *Viśṇuḍhar-mottara* (fol. 18a), *Śāradātīlaka* with *Rāghava-bhaṭṭa's* commentary (fol. 2a, etc.), *Siddhānta-rahasya* by *Gaṇeśadaivajña* (fol. 8a), *Svāyam-śivas* (foll. 21a, 33b, 36a).

It ends:

प्रकाशिताक्षेपविशेषमुपलब्धं

कदाचरं मंथकुंडमंथनं ।

अकारि विचित्रवर्षिताहवा

तदनु कंठागतं विचित्रतां ॥ ६० ॥

चिकीर्षवर्षिताहवा मंथकुंडमंथनं अकारि कर्मजुषाव-
नरहरिभट्टदेवनेति शेषः ॥ अथ चिन्तामन्त्रवोपलब्धेनाक्षेपु
नेपुल्यं ध्वनितं । तथा च महामाहवा कर्मजुषनीयता दर्शिता ।
मंथकुण्डे मंथयति यूपयति वा मंथकुंडयोर्विषये मंथयति तद्वि-
ज्ञाह्वयनीति मंथकुंडमंथनं । ० (no mention of *Kuṇḍa-
maṇḍapamanḍana*) ॥ एवं चाक्षकोचे विमुचिहेति खेगात्
प्रलक्षप(?)जीनरहरदेवमुत्तंभानामकं मथे अपि चिक्तुमिति (रि०
MS.) कदुमममिन्तये जीनमिह इति तदनुत्तंभानामकनये तदने
पाशोर्षेदात्मकं मंगलं कृतं यंचमावेनापि शिवावा[र]प्रदज्ञानार्थं
च तथिर्षयम् ॥ ६० ॥

इति जीनमजुषाव्यनरहरिदेवपरिचिता मंथकुंडमंथन-
प्रकाशिता समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3162.

1521g. Foll. 9; size 10½ in. by 5½ in.; clear Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; six lines in a page.

Kuṇḍodyota, another treatise on the measure-
ments of sacrificial fire-places and sheds, by
mīmāṃsaka-Bhaṭṭa Nilakanṭha, son of *mīmāṃ-
saka-Bhaṭṭa Śaṅkara Śarmaṇ*, and younger
brother of *Nṛsiṃha*.

It begins:

देवर्षिदेवःशंभानामवाङ्मनमगीतरं ।

प्रलक्षयति तन्नाम उषेदा कलुपालये ॥ १ ॥

विश्वरात्रेकदूषये नृपाचक्षे हिवाग्नितं ।

आहवा कर्मोपदेष्टारं भावये ज्ञंकरं मुहं ॥ २ ॥

विरोधमागीतवद्विनापि देवा कलुपाय वट पुनायः ।

जीज्ञंकोरु भद्र इहेकवदे नीमावकाष्टिमुपुचकार ॥ ३ ॥

कुंडमंथनमिहकारिका उपकारिकाः ।

नीलचंद्रकृतः संतु कंठे ततः कर्मिः कृतः ॥ ४ ॥

The MS. concludes with the following three verses, the last two of which, according to the commentary, do not belong to the original treatise, but have been added from another source as a useful supplement:

मुद्राभावे स्वीकृते व्याघ्रद्वारे हस्तगताः ।
 द्विचिदेद्गुह्योत्तरे देवते दृष्टोत्तरे ॥ ३१ ॥
 दक्षाक्षस्य कलाक्षयेन दक्षिणादादीनवेदोक्तान्
 वीर्याभिव्यासद्वैगुह्यः यथावत् भवेत् (र. चरेत्) ।
 युगे तत्र विभागवचनानि दृष्टाणि वीर्यं तन्नाह
 दक्षाक्षेन भवेत्तन्मनुष्यं मुद्रं तु यथावत् ॥ ३२ ॥
 इदं यद्युत्तरं भवति तन्मनुष्यं दृष्टं लघु-
 द्वेदनाय लघुस्य चापेक्षयाः वीर्यं दृष्टं चरेत् ।
 कृत्वाज्ञानुनिर्विनाशदधि कलाक्षि तत्र तन्नाह
 दक्षाक्षेन मनोहरं कल्पुर्न तन्नाहमुद्रं भवेत् ॥ ३३ ॥

after which the copyist has inadvertently put the colophon of *Saṅkara Bhaṭṭa's* commentary: इति श्रीजीनीशचक्रभट्टनीलकण्ठालम्बद्वैगुह्यं चक्रभट्टनी विदुः[कृत]-मुद्रोक्तविमृतिः मुद्राभास्त्राख्या समाप्तिश्चासीत् ॥

For another verse (श्रीजीनीशचक्रभट्टनीलकण्ठालम्बद्वैगुह्यं) inserted by one of the commentaries before these two additional verses, see no. 3164.

[H. T. COLEBROOK.]

3163.

2667a. Foll. 40 (two of which, 15 and 30, are wanting); size 11 in. by 5 in.; fair Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 8-16 lines in 1 page.

Kuṇḍabhāṣakara, a commentary (*vivṛiti*) on *Nīlakaṇṭha's Kuṇḍoddyota*, by his son *Saṅkara Bhaṭṭa*; with the text of the original treatise in the middle of the page.

It begins:

यतः सर्वं दिवं भवति तन्निवृत्तलक्षितं
 यं ज्ञानं सर्वेषां विद्वत्परमार्थमात्मनि विदुः ।
 .नमोऽर्च्यो भवति विधिद्विजिह्वेक्षणमपुत्रं
 मन्त्रात्मनः ज्ञानं यत्नमननीयं सुकृतिना ॥ १ ॥

नमोऽर्च्यो भवति विधिद्विजिह्वेक्षणमपुत्रं ।
 यत्नमननीयं सुकृतिना ॥ १ ॥
 श्रीकृष्णसुतोऽयं विद्वत्पतिर्नमोऽर्च्यो भवति ।
 विद्वत्पतिर्नमोऽर्च्यो भवति सुकृतिना ॥ २ ॥

श्रीकृष्णसुतोऽयं विद्वत्पतिर्नमोऽर्च्यो भवति ।
 यत्नमननीयं सुकृतिना ॥ १ ॥
 श्रीकृष्णसुतोऽयं विद्वत्पतिर्नमोऽर्च्यो भवति ।
 यत्नमननीयं सुकृतिना ॥ १ ॥
 श्रीकृष्णसुतोऽयं विद्वत्पतिर्नमोऽर्च्यो भवति ।
 यत्नमननीयं सुकृतिना ॥ १ ॥

In this copy the original text is made to end with the following verse (only the first half of which is, however, commented upon).

द्विचिदेद्गुह्योत्तरे देवते दृष्टोत्तरे ।
 मुद्रोक्तविमृतिं भट्टनीलकण्ठो यथावत् ॥ ३३ ॥

The commentary then proceeds: यत्नमननीयं सुकृतिना ॥ ३३ ॥

It ends: इत्युत्तरं विभागलक्षिते ।

दक्षिणोऽयं विद्वत्पतिर्नमोऽर्च्यो भवति ।
 यत्नमननीयं सुकृतिना ॥ १ ॥
 यत्नमननीयं सुकृतिना ॥ १ ॥
 यत्नमननीयं सुकृतिना ॥ १ ॥

इति श्रीजीनीशचक्रभट्टनीलकण्ठालम्बद्वैगुह्यं चक्रभट्टनी विदुः[कृत]-मुद्रोक्तविमृतिः मुद्राभास्त्राख्या समाप्तिश्चासीत् ॥

A few diagrams are given in illustration of the text. [H. T. COLEBROOK.]

3164.

610a. Foll. 19; size 16 in. by 8½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 18 lines in a page.

Kuṇḍoddyotadarśana, a second (and later) commentary, by *Saṅkara Bhaṭṭa*, on his father's *Kuṇḍoddyota*; composed, at Benares, in 1671 A.D.

The original treatise is given in full along with the commentary.

It begins :

यः सर्वं विभं भवति त्वनिवृत्ताल्लयम् ० ॥ १ ॥
 ततो[५]ज्ञानमहोदरं ततोऽहं सुनिर्विण्णः । ० ॥ २ ॥
 भवति त्वन्मोक्षमपह्ने भवामुते ।
 योगिनः संवत्सालम् भवति त्वन्मृत् ॥ ३ ॥
 श्रीनीलकण्ठविभं वरिष्ठं चात्रायं
 सर्वं गच्छति (also B; ? इत्येवमुते महाशयं ।
 आत्मा भूता त्वगिभं कलं च कुंभो-
 द्योते नवा विमुक्तो किल आत्मा ॥ ४ ॥
 गच्छति ये न ज्ञानं न ज्ञानं च नो ज्ञानं ।
 तेनो ज्ञानं कुंभं इह कुंभोद्योतस्य दृष्टी ॥ ५ ॥

श्रीआत्मादेववत्तनात्वं संलग्नमात्रं त्वनिवृत्ताल्लयम्-
 यतो आत्माभूतोऽहं त्वनिवृत्तये च संवे निवृत्ताल्लयम् त्वनिवृत्तये
 देवतां ॥ तत्त्वार्थं धाम तेनः कवेरा रात्रिदिवं वत्सलं
 विवृतं ॥ श्रीदृष्टं । त्वन्मोक्षं देवविद्वत्तं संवाः कृत्वा-
 स्तेवमात्रं त्वगोचरं । आत्मा त्वगोचरविद्वत्तः । यतो
 वाचो विद्वत्तं त्वगोचरं नवा वरिष्ठं कुंभः । आत्मा त्वनिवृत्त-
 त्वन्मोक्षं देवविद्वत्तः । यतो । त्वनिवृत्तस्य देवविद्वत्त-
 संवत्सालमात्रं । विद्वत्तविद्वत्तं त्वनिवृत्तमात्रं
 विद्वत्तः ॥ ५ ॥

As here commented upon, the text ends thus:

कुंभभावे त्वनिवृत्तं ।
 त्वनिवृत्तमात्रं ० ॥ ६ ॥
 त्वन्मोक्षं देवविद्वत्तं ।
 कुंभोद्योतस्य भूतं त्वनिवृत्तं ॥ ६ ॥

यत्तत्त्वार्थं त्वनिवृत्तमात्रं ।

श्रीनीलकण्ठविभं वरिष्ठं चात्रायं
 कुंभोद्योतस्य भूतं त्वनिवृत्तं ।
 त्वन्मोक्षं देवविद्वत्तं ।
 कुंभोद्योतस्य भूतं त्वनिवृत्तं ॥ ६ ॥

Without commenting on this last verse, the
 commentator then proceeds to explain the two
 additional verses: यत् त्वन्मोक्षं देवविद्वत्तं
 यत्तत्त्वार्थं त्वनिवृत्तमात्रं । त्वन्मोक्षं
 त्वन्मोक्षं ० ॥

The commentary ends :

इह त्वनिवृत्तमात्रं त्वन्मोक्षं त्वन्मोक्षं
 यत्तत्त्वार्थं त्वन्मोक्षं त्वन्मोक्षं ॥

इति श्रीनीलकण्ठविभं वरिष्ठं चात्रायं
 कुंभोद्योतस्य भूतं त्वनिवृत्तं ॥

The following is a list of authorities quoted
 by the commentator: *Amṇāyarahasya*, *Kātyā-
 yana*, *Kāmika*, *Kuṇḍaratnākara*, *Kuṇḍalakehma-
 vivṛiti*, *Kriyāsāra*, *Trailohyasāra*, *Pañcarātra*,
Piṅgalāmata, *Baudhāyana*, *Bhaviṣya-purāṇa*,
Bhāskara-cārya, *Madanaratna* by *Nārada*,
Matsyokti (i.e. *Matsya-purāṇa*), *Rāghava*, *Rāma-
 vāja-peyṇi*, *Liṅga-purāṇa*, *Vaishṭhasaṃhitā*,
Vāyaviya-saṃhitā, *Vijñānalakṣita*, *Śāradātilaka*
 (most frequently quoted), *Bulba*, *Śrīdharā-cārya*,
Biddhāntaśekhara, *Sūtasamhitā*, *Skandapurāṇa*,
Hayagrīva-pañcarātra, *Hemādri*.

Śaṅkara Bhaṭṭa was himself the author of
 an independent work on the same subject,
 entitled *Kuṇḍārka*, which was commented upon
 by *Raghuvira*, son of *Vijñāla*, of the *Krishnātri*
 family (cf. *Rāj. Mitra*, Notices, ii, p. 121).

[H. T. COLLEBROOKE.]

3165.

1810. Foll. 31 (two of which, 16 and 17,
 are lost); size 9 in. by 3½ in.; indifferent,
 modern Devanāgarī writing; nine lines in a
 page.

Śaṅkara Bhaṭṭa's Kuṇḍoddyotadarśana, with
 the original text of *Nīlakaṇṭha's Kuṇḍoddyota*
 between the commentary.

[H. T. COLLEBROOKE.]

3166.

617b. Foll. 47; size 9½ in. by 4 in.; in-
 different Devanāgarī writing of 1802 A.D.;
 eight lines in a page.

Kuṇḍoddyotadarśana, with the original text
 in the middle of the page.

[H. T. COLLEBROOKE.]

It ends : ईतिज्ञानायाम् ।

चक्राक्षये निविष्टे क्षिप्रे कुम्भसुवी सुते ।
 ' विदधाडाक्षायये वीक्षिते होमकर्मक्षीति ॥
 ज्ञेयेन बुद्धिरायेन पुरुषोत्तमवपुना ।
 गोपाय विदुषामेवा बुद्धकसल्लता कृता ॥
 पिङ्गायना तु क्रियते मयेवं
 पुषात्मनोऽपिज्ञानं मदीयं ।
 मातृकैमुक्तायै विवेचनीयं
 चाक्षिपुष्येयैर्योऽपिज्ञानीयं ॥
 इति बुद्धकसल्लता कृता ॥
 अं ५५५ अर्धवत्सरे चाक्षिपुष्य ५ कोमे चाष्टौमवसे
 शंकरपुङ्गेन लिखितमिदं पुस्तकं स्यादयं पद्यं च ॥

[MACA. COLL.]

3168.

1274a. Foll. 17; size 18 in. by 4½ in.; indifferent, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Kṛṣipaddhati, a manual of agriculture, ascribed to *Parāśara*.

It begins :

अथानि पदाक्षरानामा मुनिपदः कृषिकर्मोक्ति यो वेद ।
 कृषिकालस्य तद्वशां यदुपां कलपयति सर्वैरुपानि ॥
 अमुदी वेदान् यो ब्रूयाद् अथानि कृषयं यथाः ।
 कलस्या गृह्यते यो अथ प्राचैनाल्लापयामिनाः ॥
 एव एव नट कृषां प्राचैको नैव जायते ।
 कृष्यामिनां हि लोके भिन्नं ब्रूयादपि च सूरतिः ॥
 कुष्यैवविनाशिकस्यकर्मैरपि युजितः ।
 तत्रापि प्राचैवलेन कृषकान् भङ्गकृष्याय ॥
 हस्ते कस्ते च कर्त्तव्यं च कुष्यै विज्ञते यदि ।
 तत्राकल्लापयि स्वाद्वशाभावेन देहिनां ॥
 अथं प्राजा वलं पावनं प्राकल्य पायं ।
 देवाभुजेनुजाय कर्त्तव्यं पात्रोपवीतिनः ॥
 अथं हि पावनंमार्गं पावनं कृष्या विना न च ।
 तस्मात्तयै यद्विजय कृषिं यलेन कारयेत् ॥
 कृषिवैना कृषिवैना यद्वैनां योयनं कृषिः ।
 हिंसाविदोयुक्तो अथ युज्यते अथिपुष्यनाम् ॥

तेनापिर्तं अगलवैनापिर्विनेन कृषिनाः ।
 अथिपिः कृषिनां येन च एव पुरुषोत्तमः ॥
 कृषिपुङ्गा कृषिः यथा कृषिपुङ्गा हि योयनं ।
 तस्मादादीं अथलेन कृषिज्ञानं अथोपयेत् ॥
 ततो यत्तद्वारायानीं यत्तद्वं मेकमेव च ।
 चाद्वयं अक्षिपुष्यापि कृषिं ज्ञानेन जायते ॥

अथ राजानयनं ।

ज्ञाकस्तु विदुषं कृता विदुषं मुनिनाद्वरेत् ।
 अगल्लिहो नृपो ज्ञेयो नृपात्मनो यत्तुवैकः ॥
 तत्रा च । राजा मन्त्री अल्लुखानीं अल्लापययत्तया ।
 यत्तद्वो मेकनायच माकनायो दिनापिपः ॥
 राजकलं । विधिनामं नृपे कृषिपुङ्गादिनां विज्ञापयती ।
 कृषिवैना कदा भीमे यत्तुवे कृषिद्वयना ॥
 हरेत्तमे होमना कृषिवैनीवे कृषिद्वयना ।
 कृषिवैनी कृषिपुङ्गा कृषिद्वयना ततो नृपे ॥

अथुर्विज्ञेयकल्लनाम् ॥

Cf. Aufrecht, Cat. of Trinity Coll MSS., p. 25; Rāj. Mitra, Notices, i., p. 179

अथ नाथे कृषिज्ञानं fol. 3b; अथ आल्लुनकृषिज्ञानं fol. 4, etc.; अथ कृष्येयवैनां fol. 7b; अथ वाहनापिधानी 1b; अथ गोपवैकचनं fol. 8b; अथ हलप्रज्ञायां fol. 9b; अथ वीमल्यायनं fol. 11b; अथ वीमल्यपिधानी fol. 12; अथ मल्लरयवैनां fol. 14; अथ नाथे कृषिद्वयवैनां fol. 15, etc.; अथ पावनल्यायनं fol. 17.

It ends :

नृहल्लुपान्यं नृहल्ले कर्मयै
 अथमपिधानांमुनिनां महायै ।
 कनेनु विज्ञेयुं त्वं हिनांनुर
 यद्वकर्मदिपमिदं महात्तः ॥
 वीमल्लापिधानीं विधिपादपुङ्गां
 ब्रूयाद्वरं राजाहल्लुपान्यं ।
 एवै कर्मयै कर्मज्ञाहल्लिनीवे
 नृपे महायै मुनयो यत्तति ॥

इति पदाक्षरमुनिपदा कृषिपद्धतिः अनाम्ना ॥ लिखितं चा-
 कृष्यनोद्वेगकर्मनाम् ॥

[H. T. COLEBROOK.]